SFÎNTUL MACARIE
EGIPTEANUL

«PĂRINȚI ŞI SCRIITORI BISERICEŞTI»

A P A R E

DIN INIȚIATIVA PATRIARHULUI

IUSTIN

ŞI SE CONTINUA SUB ÎNDRUMAREA PREA FERICITULUI PĂRINTE

T E O C T I S T

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMANE

——---------- COMISIA DE EDITARE : ----------

P.S. TEjORAN SINAITUL, Vicar patriarhal (preşedinte). P.C. Pr. SABIN VERZAN, Consilier Patriarhal, Pr. Prof. ŞTEFAN ALEXE, Pr. Prot. TEODOR BODOGAE, Pr. Prof. CONSTANTIN CORNIȚESCU, Prof. ALEXANDRU ELIAN, Prof. IORGW IVAN, Pr. Prof. DUMITRU STĂNILOAE, ION CIUTACU (secretar)

PĂRINȚI ŞI SCEIITORI BISERICEŞTI

---------- 34 ----------

SFÎNTUL (MACARIE EGIPTEANUL)

S C R I E R I

OMILII DUHOVNICEŞTI

CARTE TIPĂRITA CU BINECUVtNTAREA PREA FERICITULUI PĂRINTE

T E O C T I S T

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMANE

TRADUCERE PR. PROF. Dr.
CONSTANTIN CORNIȚESCU

INTRODUCERE, INDICI ŞI NOTE DE PROF. Dr N. CHIȚESCU

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE AL BISERICII ORTODOXE ROMANE BUCUREŞTI, 1992

COPYRIGHT C EDITURA
INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE AL
BISERICII ORTODOXE ROMANE
ISBN 973-9130-03-4

P R E F A Ț Ă

Desvîrşirea — sub toate aspectele ei — şi în mod deosebit desăvîr-şirea morală a fost ţelul dintotdeauna al creştinului.

In primele secole ale existenţei Bisericii, desăvîrşirea a fost văzută realizîndu-se în trăirea preceptelor Mîntuitorului Hristos, în participarea la cult şi la opera filantropică a Bisericii, dar mai ales în mărturisirea Mîntuitorului Hristos de cele mai multe ori cu preţul renunţării la viaţa prezentă. Acest lucru este firesc pentru că spunea Mîntuito-rul : ***«Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi şi Eu pentru el înaintea Tatălui Meu Care este în ceruri. Iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor şi Eu Mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri»*** (Matei 10, 32—33).

Atunci cînd persecuţia împotriva Bisericii a încetat, cînd mărturisirea credinţei nu mai presupunea riscul pierderii vieţii, unii creştini au văzut desăvîrşirea realizîndu-se în liniştea pustiului, departe de tumultul şi grijile vieţii, în ambianţa de dăruire totală, trup şi suflet, şi de convorbirea continuă, prin rugăciune, cu Dumnezeu. în felul acesta vedeau împlinindu-se cuvintele Mîntuitorului : ***«De voieşte cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie»*** (Matei 16, 24). In liniştea pustiului s-au consumat trăiri de o nebănuită tensiune sufletească şi s-au creat opere de aleasă ţinută literară şi de mare profunzime teologică.

Omiliile puse pe seama Sfîntului Macarie Egipteanul fac parte dintre acestea. Părerile sînt împărţite asupra autorului şi mediului din care provin. Unii cercetători îl plasează pe autorul lor în Egipt, alţii în Asia Mică, iar alţii îl văd provenind din cercurile ereticilor masalieni. Nu este însă exclus faptul că acesta să fi fost în strînse legături cu Părinţii Capadocieni şi să fi cunoscut pe masalieni. De la aceştia din urmă a împrumutat, într-adevăr, uneori limbajul, dar a evitat greşelile.

Abstracţie făcînd de aceste aspecte, trebuie spus că importanţa educativă a omiliilor a fost, în decursul veacurilor, imensă. Adresate iniţial monahilor, ele se adresează în acelaşi timp tuturor oamenilor, ţelul tuturor oamenilor fiind desăvîrşirea şi mîntuirea. De altfel, Mîn-tuitorul Hristos n-a spus unui grup de oameni ,ci tuturor celor care II ascultau : ***«Fiţi dar desăvîrşiţi precum Tatăl vostru Cel ceresc desă-vlrşit este»*** (Matei 5, 48).

Fără a urma o expunere sistematică, Omiliile cuprind întreaga gamă a trăirilor omeneşti, de la căderea în păcat pînă la îndumnezeire. Prin căderea în păcat, spune autorul lor, «în noi a pătruns ceva străin de firea noastră, a pătruns răutatea patimilor, care prin obişnuinţă ne-a

devenit a doua fire». «Răutatea s-a cuibărit ca un şarpe în casa sufletului» şi a devenit a doua natură. Din vraja ei omul scapă prin ajutorul harului divin, dar omul trebuie să fie în continuare precaut pentru că < şi după botez tîlharul poate să intre (în suflet) şi să facă ceea ce doreşte».

Lupta pentru desăvîrşire este continuă, se duce toată viața. «In necazuri şi suferințe, în răbdare şi credință stau ascunse făgăduințele, slava şi obținerea bunurilor cereşti, după cum în sămînța aruncată sub brazdă se ascunde rodul, după cum în planta ce răsare între spini şi în loc mocirlos se ascunde copacul».

Fiind piatră de încercare, ispitele înalță pe cei statornici pe calea desăvîrşirii şi doboară pe cei mîndri şi şovăielnici. Chiar dacă poartă cineva stigmatele Domnului, să nu gîndească lucruri mari despre sine, ci doar un lucru să aibă în gînd şi să facă : «să iubească şi să lucreze pe măsura puterii ce i s-a dat».

«Omiliile duhovniceşti» au fost una din cele mai citite cărți ale antichității creştine. Aşa se explică transmiterea lor prin patru colecții principale şi prin traduceri, începînd încă din secolul al Vl-lea. Sînt citite de asemenea şi astăzi atît de ortodocşi, cît şi de romano-catolici şi de protestanți.

în limba română, omiliile au apărut într-o primă traducere în anul 1775, făcută de arhimandritul Filaret, cu binecuvîntarea mitropolitului Grigorie al Uhgrovlahiei. In secolul nostru, în 1919, apăreau în a doua traducere făcută de preotul profesor Cicerone Iordăchescu. Cum aceste traduceri de demult s-au epuizat, această nouă traducere se înscrie pe linia intenției înaintaşilor de a înlesni cunoaşterea tezaurului de trăire şi gîndire a primilor creştini.

Traducerea s-a făcut după textul editat de Migne. Cuvintele din paranteză nu se află în textul grecesc ; ele au fost introduse în varianta românească pentru a da mai multă cursivitate frazei.

TRADUCĂTORUL

I N T R O D U C E R E

Vom începe cu un prolog care ne va descrie impresia pe care o face această carte şi deci specificul ei şi apoi vom trece la analiza ei făcută de specialiştii savanţi.

Istoria creştinismului înregistrează o schimbare mare în secolul al IV-lea în privinţa căutării desăvîrşirii creştine şi a manifestării dragostei pentru Iisus Hristos.

Martirii au făcut loc acum pustnicilor, sihastrilor. Epoca martiriului a trecut. împăraţii romani şi greci erau acum creştini, iar creştinilor nu li se mai cerea jertfa vieţii lor ca mărtuire a supremaţiei lui Iisus Hristos în existenţa lor pămîntească. «Chemarea de a-şi da viaţa lor pentru Hristos venea acum din pustie». Textele puternice ale Scripturii şi o dorinţă arzătoare care se năştea în creştini de <a renunţa la orice pentru împărăţia lui Dumnezeu, a îndreptăţit pe unii teologi de astăzi să categorisească pe pustnicii care umpleau pustiile începînd din veacul al IV-lea, ca «intoxicaţi» de dragostea lui Iisus Hristos. Se citează în acest sens texte ca acela din Luca 9, 23 ori Romani 12, 1—2 şi se aduc modele ca Sfîntul Antonie, ori Macarie Egipteanul, care a trăit în pustia Egiptului şi a murit la 90 de ani[1]: «Vă îndemn, deci, fraţilor, pentru îndurările lui Dumnezeu, să înfăţişaţi trupurile voastre ca pe jertfă vie, sfîntă, bine plăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească. Şi să nu vă potriviţi cu acest veac, ci să vă schimbaţi prin înnoirea minţii, ca să deosebiţi care este voia lui Dumnezeu, ce este bun şi plăcut şi desăvîrşit», ***scrie în acest sens Apostolul Neamurilor. Creştinii primelor veacuri răspundeau astfel la impulsul şi îndrumarea Duhului Sfînt de a merge în «sălbăticie», unde puteau creşte în desăvîrşire creştină printr-o viaţă de rugăciune neîntreruptă şi un ascetism aspru. Este evident greu pentru creştinii de astăzi să înţeleagă pe aceşti bărbaţi şi femei aduşi în pustie de Duhul Sfînt, rupîndu-se de cei mai apropiaţi membri ai familiilor lor pentru a trăi nedespărţiţi de Dumnezeu.***

Călugăria şi viaţa în pustie ridicau probleme, ale căror nuanţe le descrie marele organizator al mînăstirilor creştine din veacul al V-lea, Sfîntul Ioan Casian, în cele 24 celebre Convorbiri duhovniceşti ale sale.

Pustnicii sînt numiţi «pelerini şi profeţi eshatologici», pentru că viaţa lor este o necontenită alergare spre viaţa de veci, adică spre es-haton, împlinind porunca Domnului dată celor ce vor să fie ucenici desăvîrşiţi ai Săi: Cel ce vrea să fie ucenicul Meu ***(adevărat)*** să se

1. Tot acest început ne-a fost inspirat de «Introducerea cărţii şi traducerii» preotului iezuit american GEORGE A. MALOREY, intitulată «/Jitoxicated *with* God, iiie fifty *spiritual Homilies oi* Macan'us», *(«Dimension* Books», Denville, New— Jersey, 1978), pe care le comentăm aici, adăugîndu-le învăţăturile strămoşilor noştri.

lepede de sine, să-şi ia crucea şi să Mă urmeze ***(Luca 9, 23). Iar cel ce vrea să întîmpine pe Dumnezeu în adîncul sufletului său, trebuie să-L primească în liniştea şi tăcerea absolută. Pustia le oferă pe amîndouă şi ele prefac şi trupul şi sufletul celui credincios din trupeşti în sufleteşti, după specialişti. Căci inima îl ascultă în tăcere, rugăciunea neîncetată eliminînd tot ce***

poate fi necurat. Aşa experimentează pelerinii prezența şi iubirea lui Dumnezeu Cel viu în ascunzişurile inimii şi minții lor. Pentru aceasta ei se despart de lume şi descoperă pe Dumnezeu în singurătatea unei rugăciuni neîncetate şi a unei pocăințe aspre.

Specialiştii apreciază că nu e de mirare că entuziasmul acestei vieți noi îi face pe aceştia nebuni pentru mulți semeni ai lor: «Din tot sufletul doreau desăvîrşirea prin Iisus Hristos. Nici un preț nu era prea scump de plătit. Erau mistici, căutători ai lui Dumnezeu, în cel mai adevărat sens al cuvîntului şi de aceea voiau' să renunțe la tot pentru experimentarea unei iubiri şi uniri mai mari cu Dumnezeu. Plecau într-un nesfîrşit pustiu uscat, neroditor, aceşti înverşunați iubitori ai lui Hristos, aceşti creştini intoxicați cu Dumnezeu. Veneau în tăcerea şi singurătatea sălbăticiei cu nădejdea şi speranța fierbinte că în moartea pustiului deşert li se va da viața adevărată» [2].

Acesta este sensul profund al acestei lucrări. Trecem acum la analiza ei teologică.

1. In acest scop prezentăm aici, în frumoasa traducere a P. C. Păr. prof. universitar Constantin *Cornițescu,* una dintre cele mai citite cărți ale antichității creştine, *'Omiliile duhovniceşti ale *Siîntului Macarie Egipteanul.* Ele se citesc şi acum în toată creştinătatea, adică şi de romano-catolici, şi de protestanți, dar, evident, cu precădere de ortodocşi şi anume de monahi şi monahii, pe lingă credincioşii «cu inima arzînd de focul Duhului Sfînt», după o expresie a acestei cărți, şi pe lîngă teologii care sînt încă în dispută asupra unor probleme principale puse de această Mrte de la apariția ei, atît în ceea ce priveşte cuprinsul ei oît mai ales în privința autorului.**

Cercetătorii, mari specialişti s-au pus de acord în ceea ce priveşte prezentarea ei.

2. Exemplific aceasta simplu de tot. După ce am mai făcut-o cînd am descris plecarea *Si.* Ioan Casian de lîngă Constanța, amintind pur şi simplu cazuri din familia mea după tată, de rupere de ea a maicilor Bănescu Febronia şi Singlitichia fugite de nuntă la mînăstire, din Pietroşița şi Moroieni şi apoi devenite pe rînd starețele mînăstirii Viforîta, unde aveau să mă îndrumeze la seminar de la liceul din Tîrgovişte.

Manuscrisele şi tipăriturile acestei opere au fost împărțite în *patru mari colecții,* la care se adaugă şi *extrase* şi o *colecție mică* şi unele *manuscrise izolate.* Ele au circulat astfel în lumea creştină, în limbile marilor Biserici ori popoare, cea greacă fiind cea originală. Constatarea i'denfitdtii lor de cuprins şi limbă a dus la deosebirea lor, mai întîi după cuprins şi apoi după limbă. Aceasta n-a dus însă la separarea lor totală, căci ele sînt amestecate ca limbă şi cuprins : de pildă se ştie că toate manuscrisele colecției a IV-a sînt cuprinse în colecția I-a, ca unul dintre izvoarele ei. Aceste izvoare ale colecțiilor par să aibă originea în secolele XI—XII, cu unele mici excepții pe care le vom aminti la timp (ca versiunea siriacă de exemplu). Specialiştii precizează pe de o parte că numerotarea colecțiilor e întîmplătoare şi e pusă în legătură cu data descoperirii lor, iar pe de altă parte că vechimea lor este în general inversă față de numărul lor. Această precizare foarte relativă se datoreşte mulțimii manuscriselor, care circulau fără indicațiile necesare de dată şi de unic autor [3].

Există două excepții în sensul bun între aceste colecții şi alegeri : Cele 50 *de Omilii* care formează colecția a Il-a, excepționale, foarte bine alese şi apoi tipărite de multe ori, pe care le prezentăm şi noi aici în această traducere nouă şi extrasele prelucrate de Simeon Metafrastul după unele omilii ale Sf. Ma-carie şi introduse apoi de Sf. Nicodim Aghioritul (după care au fost traduse de unii călugări şi în limba română) [4].

I. TRADIȚIA TEXTUALĂ ŞI EDIȚIILE DE

AZI 1. Colecții şi extrase tîlcuite

Colecția **I-a este cea mai lungă, cuprinzînd** *64 de omilii* **şi** *scrisori,* **numite logo? în manuscrise [3].**

Logosul I, Marea scrisoare[c] **este cea mai lungă compoziție din întreaga operă a lui Macarie şi este socotită foarte importantă din pricina paralelismului ei cu micul tratat al Sf. Grigore de Nyssa, păstrat în latineşte sub titlul «De** *instituto christiano» ;* **omilia nr. 40 e de asemenea o epistolă, celelalte sînt omilii sau culegeri de bucăți scurte.**

Colecția I-a **este transmisă în totalitatea ei de două manuscrise din secolul al XlII-lea; mai vechi decît acestea sînt alte două manuscrise, care sînt două feluri de extrase din colecție.**

Colecția a 11-a **a celor «Cincizeci de omilii duhovniceşti»[7]. Această colecție, socotită de**

3. GEORGE A. MALOREY, op. cit., p. 6.

4. Pentru partea aceasta vezi *Preot Cicerone Tordăchescu, «Omilii duhovniceşti»,* **traducere din greceşte (Chişinău, 1931); vezi şi** *Vincent Desprez,* **«Pseudo-***Macarie* **fSymeonJ», în «Dictionnaire de spiritualite», p. 20—27 şi 39—41 ; cf. Idem,** *«Pseudo-Macaire, Oeuvres spirituelles»,* **I,** *<:Homelies propres ă la collection III»,* **Col. «Sources Chretiennes», no. 275, editions du cerf, Paris 1980).**

5. In menţiunile pe care le facem aici excludem amănuntele, privitoare la izvoarele acestor colecții care îngreuiază lectura şi interesează numai pe teologii specialişti; aceştia le găsesc în studiile savanților specialişti, publicate în cărțile sau revistele ortodoxe ori eterodoxe de specialitate.

6. Pentru această colecție specialiştii recomandă în special pe *H. Berthold,* **cu scrierea** *«Makarios/Symeon, Reden und Briete. Die Sammlung I des Vaticanus»* **694 (B), 2 voi. (col. «Die** *Griechischen Christlichen Schriftsteller der ersten Jahrhun-derte»* **— G.C.S. —, Berlin, 1973). Se citează cele 64 de piese din colecția I-a, indi-cîndu-se numărul omiliei sau al loghilor, acela al paragrafului şi chiar al sub-pa-ragrafului, precedate de cifra I.**

specialişti drept cea mai desăvîrşită, este cunoscută în Apus din 1559[s] şi foarte răspîndită în Răsărit. Ediția germană din 1964 a lui H. Dorries, E. Kloster-«<ann şi M. Kroeger («Die 50 geistlichen Homilien des Makarios, Berlin, 1964), savantul iezuit a folosit opt manuscrise dintre care două din secolele XI—XII. *Desprez* **precizează: «Două alte manuscrise provin de la Athos şi unul din Siria— Palestina. Cele mai vechi informații privind alte două mărturii duc către Moldova şi Constantinopol» (op.** *cit.,* **p. 16, nota 3). De ediția germană depinde şi o ediție mai nouă din Atena (1970). Această ediție cuprnide omilii şi unele logia scurte.**

Colecția a lll-a[0] **formată din 43 de** *Logoi* **e întocmită pe baza a trei manuscrise, alese dintre alte trei colecții greceşti, aparținînd mînăstirilor de la Lavra (K), sau Philotheon (M), de la Muntele Athos sau poate din provincii.**

Piesele care lipsesc în colecția Il-a (sau nu sînt reprezentate decît prin «xtrase) şi care formează două treimi din colecția III-a, au fost publicate pentru întîia oară în 1961. Şapte dintre omiliile lui Macarie, numerotate de la 51 la 57 H-au fost publicate şi au fost editate în vremea noastră, unele dintre ele figurînd în colecția a III-a şi în colecția arabă» [10] .

Colecția a IV-a, **formată din 26 de** *logoi,* **n-a fost editată separat, iar variantele ei sînt legate de colecția I-a, unde este cuprinsă în întregime.**

2. Florilegii[n]. Aşa sînt numite, de specialişti, extrasele din omilii, prelucrate de marii teologi din Evul Mediu. Ele dovedesc interesul mare pe care l-au manifestat în special monahii Evului Mediu pentru aceste omilii, din care au ales pe cele preferate, le-au prelucrat şi unele dintre ele au şi fost publicate după inventarea tiparului. Se amintesc în acest cadru, patru mici colecţii, numite de apuseni opuscule (cărticele). Două dintre ele au şi fost tipărite. Opusculul I tipărit de Pierre Poussines în 1684 şi reprodus de Migne (P. G. 34, 821—841). Opusculele II—VII (P. G. 34, 846—968), grupează 150 de xeşâXaîa (capitole) din colecţia a IV-a, grupare selectivă care a fost introdusă şi în Filocalie, precum am amintit mai sus.

Se mai amintesc o culegere de 44 capitole din seria I-a şi alta de 24 Omilii, numită

7. A fost editată de marele patrolog, W. ***Jaeger, cu titlul "The Rediscovered Works oi Ancient Christian Literature: Gregory oi Nyssa and Macarius",*** **Leiden, 1954, p. 233—301, şi apoi publicate de H. Berthold, în 1973.**

8. Pentru această Colecţie a Il-a, se recomandă astăzi în special cartea publicată de H. Dorries, E. Klostermann, M. Kroeger, (Patristische Texte und Studien, — P.T.S. — Berlin, 1964. Aceste «Cincizeci ***de Omilii duhovniceşti»*** **au fost editate în colecţia Migne, P.G. 34, col. 449—822! Referinţele din carte au' numărul omiliei şi al paragrafului, precedate de cifra II.**

9. ***Editio princeps*** **este opera lui** ***Jean Picot,*** **în Editura lui Guillaume Morel din Paris, în care s-a publicat şi o traducere latinească în acelaşi timp. Ulterior s-a publicat o altă ediţie grecească la Veneţia în 1770, îmbunătăţită în Migne, P.G. 34 amintită.**

10. Pentru această colecţie a III-a, specialiştii recomandă astăzi opera marilor patrologi: E. ***Klostermann şi H. Berthold,*** **«Neue** ***Homilien des Makarius/*** **Symeon,** ***/ aus Typus 111*** **—■** ***Texte und Untersuchen zur Geschichte des altchristlichen Literatura*** **(TU) — Leipzig und Berlin, 1961. Piesele citate din această colecţie poartă numărul omiliei, pe cel al paragrafului, precedate de numărul III.**

11. ***Macarii Anecdota. Seven Unpuplished Homilies of Macarius,*** **editate de G. L. Marriott (Harvard Theological Studies (5), Cambridge Mass., 1918, citate, ele sînt precedate de litera H şi au fost găsite în două manuscrise şi puse în continuarea celor** ***Cincizeci de Omilii,*** **deşi nu au nici o legătură cu ele. Două dintre ele sînt autentice şi specialiştii cer să fie publicate împreună cu cele de aceeaşi calitate (în colecţia Il-a sau a III-a).**

«colecţie-mozaic».

S-au mai găsit şi unele omilii transmise izolat fie sub numele de Macarie, fie sub acela de Simeon al Mesopotamiei, ori printre operele Sf. Vasile, ale lui Evagrie, Efrem ori Marcu Pustnicul. Ele sînt categorisite ca piese neautentice, fiindcă nu au caracterul de omilii duhovniceşti printre care au circulat în lumea ■creştină.

3. Un capitol important al istoriei omiliilor duhovniceşti îl formează cele traduse, cu denumirea de versiuni vechi. în această categorie avem opt capitole de omilii ***traduse, dar netipărite*** **îmlpinite cu acel al nouălea de omilii** ***traduse şi tipărite;*** **le vom aminti pe scurt: [12]**

a. ***Siriacă.*** **Este foarte scurtă, cuprinzînd numai şapte «omilii» şi şaptesprezece epistole, dintre care opt sînt socotite neautentice. Cea dinţii omilie este o pre-scurtare a «Marei Epistole» şi prima «epistolă» : «Epistola către fiii săi». Acest manuscris siriac este din veacul al Vl-lea, datat din 534. Al doilea manuscris din Sinai cuprinde o colecţie apropiată de cea arabă (TV) şi datează din secolul al X lea.**

Se amintesc la acest capitol omiliile 19 şi 3 din colecţia a **Il-**a, **cuprinse în Asceticon-ul siriac al stareţului Isaia, ca Logoi I şi III.**

b. ***Coptă.*** **E numită** ***Virtuţile lui Macarie*** **şi cuprinde o formă prescurtată** a **Epistolei ad Filios şi numai paragrafele 2 şi 3 din omilia XXXIII-a din colecţia a II-**a.

c. Arabă. în arabă a fost tradusă colecţia a IV-a înainte de 1055 de mclchiţi. Iar copţii au păstrat în arabă o colecţie importantă pierdută, în greceşte (TV), împărţită în omilii, tratate scurte şi întrebări şi răspunsuri din colecţiile I-a, a II-a **şi a III-a datînd din secolul al IX-lea, în şase manuscrise.**

d. *Patericul armenesc* **intitulat «Sfaturile Sfinţilor Părinţi» cuprinde mai multe fragmente ale lui Pseudo—Macarie. Capitolul 16 din opusculul II** *(De* **perfectione) se găseşte în armeană printre operele Sf. Nil.**

e. *Georgiană.* **Trei culegeri atribuite Sf. Macarie există în georgiană, pe lîngă colecţia a IV-a tradusă din greceşte de Sf. Eutimie Aghioritul înainte de 1028, păstrată în trei manuscrise. Se mai amintesc încă patru fragmente traduse din arabă.**

f. *Latină.* **Franciscanul** *Angelo* **Claseno (f 1377) a tradus «Opusculele» şi «Marea Epistolă», care s-au răspîndit astfel în Italia Centrală, dar n-au fost tipărite.**

g. *Etiopiana.* **O colecţie mînăstirească etiopiana atribuie lui Macarie a II-a Epistolă din georgiană (sec. XVII) şi lui «Petru, Părintele Stareţului Efrem», debutul omiliei 53 (din apendicele colecţiei a** II**-a — sec. al XVIII-lea).**

h. *Slave.* **Specialiştii au înregistrat unsprezece manuscrise cu traduceri din colecţia a II-a în limba rusă între secolele XVI—XIX; la acestea se adaugă alte omilii aparţinînd aceleiaşi colecţii şi o culegere neidentificată. Un manuscris din Colecţia a III-a a fost folosit de asemenea în Rusia între 1891 şi 1900.**

4. Traduceri tipărite[13]. Acest capitol se referă numai la cele 50 de omilii (Colecţia a II-a) şi la florilegii şi cuprinde, după specialişti, cinci categorii de limbi în care au fost traduse din greceşte cele 50 de omilii duhovniceşti :

a. In *latineşte* **traducerea lui Jean Picus în 1559, a fost reeditată separat de şase ori pînă în 1843. Toate ediţiile greceşti publicate în Apus au fost însoţite de această traducere în limba latină, sau de aceea a lui Palthenius.**

12. V i n c e n t D e s p r e z, **Dietionnaire spiritueh, op. cit.,* **p. 18.**

13. I d e m , **Pseudo-Macaire...*,* **p. 19—20.**

b. In *ruseşte* **s-au publicat cincisprezece ediţii complete sau parţiale ale celor cincizeci de omilii între 1627 şi 1907. «Paisie Velicikovskii» (1722—1794), citim în Introducerea voi. I din noua Filocalie engleză, publicate de G. Palmer, Philip Sherrard şi Episcopul Kallistos Ware în 1977, «un călugăr care a vizitat Muntele Athos şi apoi s-a stabilit definitiv în Moldova, a tradus cel dintîi o selecţie de texte în slavoneşte şi le-a publicat cu titlul de «Filocalia» la Moscova în 1793 şi apoi s-au tipărit din nou la Moscova în 1822. Au urmat traducerea lui Ignatie-Brianşaninov (1807—1867), publicată în 1857 şi seriile lui Teofan Redusul, tipărite şi retipărite în 1877, 1883, 1885, 1905 şi 1913. încă din vremea lui Paisie Velicikovskii au început să apară prin mînăstirile din Moldova manuscrise cu texte din opera Sl. Macarie» [1]'\ «Filocaliile ruseşti», precizează specialiştii, cuprind «o sistematizare a ideilor lui Macarie», fără îndoială un florilegiu. Opusculele au cunoscut de asemenea două traduceri parţiale (cf. C.** *Kern,* **«Les traductions russes des textes patristiques» — Chevetogne, 1957, p. 39 şi 48. V.** *Vincent Desprez,* **«Dictionnaire spirituel», op. cit., p. 22).**

c. In *Europa occidentală* **au apărut de la 1690 pînă la 1913 (în a doua ediţie a bibliotecii «der Kirchenvater», de D. Stiefenhofer); trei olandeze, de la 1580 la 1788 ; şapte englezeşti, de la 1721 la 1974 (ed. J. Mason, Willitz, Statele Unite), prima belgiană** *(Cornelius Kiel,* **tipărită la Anvers* 1580), după care au urmat altele.**

d. In *arabă* **a apărut o traducere din limba engleză, tipărită la Londra în 1846.**

Se amintesc numeroasele copii greceşti (22) şi în alte limbi, care depind de

cele tipărite ; ele dau mărturie despre pasiunea cu care au fost primite omiliile duhovniceşti de călugării ortodocşi de diferite naționalități[13].

5. Analiza sumară a colecțiilor arată că, colecția a H-a foloseşte denumirea de omilii, pe cînd celelalte pe aceea de logoi. Colecția arabo-coptă face deosebirea între cuvîntări sau omilii (predici), întrebări şi răspunsuri (dialoguri) şi cuvîntări scurte (TV). Aceste omilii sînt asemănătoare cu catehezele pahomiene şi cu convorbirile lui Casian.

Colecția a ll-a a avut la dispoziție pe a III-a şi pe a IV-a, pe lîngă una necunoscută şi bucăți izolate; a ales textele şi părți din omilii pentru a forma altele cîteodată; dar, în general, a păstrat textele aflate.

Aceste omilii arată experiența unui mediu ascetic puternic, aşa cum o arată şi întrebările ucenicilor şi o învățătură profund duhovnicească. Repetițiile şi neglijarea frecventă a formei literare arată trăirea vieții duhovniceşti descrisă la începutul ei.

Aşa cum sînt constituite colecțiile sînt socotite că pleacă din epoca de renaştere bizantină (secolele V—VI) pentru ca să se organizeze în secolele XI—XII. In ce priveşte locurile naşterii şi circulației lor, se ştie că manuscrisul cel mai vechi păstrat e cel siriac, iar cele mai numeroase sînt cele greceşti[1B].

14. Idem, «Dictionnaire *spiritueU, op. cit.,* p. 22—23; Dr. Dionys Stiefenhofer, **Des heiligen Makarius des Agypters iilnlzig geistliche Homilien aus dem griechischen iibersetzt»,* (Kempten & Munchen, 1931), p. XXVII—XVIII.

15. A se vedea asupra acestui paragraf, Vincent Desprez, «Pseudo-Macaire...», p. 16, nota 3 şi John Meyendorff, *Messalianism or Anti-Messalia-nism. A Fresh Look at the «Macarian Problem»,* extras din două volume omagiale în cinstea prof. Johannes Quasten (Ashendorff, Miinster-Westf.), p. 505—586, nota 6, cu lista studiilor scrise în ruseşte asupra lui Macarie.

II. AUTORUL

1. Mică introducere *generală.* Încep acest articol cu o mărturisire. Aceea a tristeței cu care am scris şi începutul vieții Sfîntului Casian, a cărui naştere e fixată de mine la Roma la 29 februarie (într-un an bisect deci), pentru ca, grație unei înțelepciuni aproape supraomeneşti învățatul Pârvan să tragă alte concluzii din denumirile de «muntele» Casian, «piatra» Casian, «pajiştea» Casian, «satul» Casian şi «peştera» Casian, care se află la 46 de kilometri nord de Constanța şi anume că acest organizator al monahismului apusean şi mare prieten al Sfinților Ioan Hristostom şi Leon cel Mare, s-a născut în Dobrogea şi nu la Roma şi astfel am părăsit o tradiție bisericească de un mileniu şi jumătate, împreună cu învățatul iezuit Marrou şi cu vestitul rector al universității din Cambridge, care au petrecut luni de zile în nordul Constanței pentru precizarea acestei noutăți ştiințifice Schimbarea unei date păstrată cu sfințenie de o tradiție milenară şi consfințită de Mineiul pe februarie nu-mi convenea nici mie şi am primit-o cu îndoială, dar am primit-o. Puterea adevărului a biruit această îndoială.

In 1931 am trecut prin aceeaşi cumpănă a autorității tradiției de o parte şi a adevărului de altă parte. L-am căutat şi l-am cercetat, cu dragostea şi cu respectul cuvenit celui ce făcuse parte din juriul examenului meu de profesor la Universitatea din Bucureşti, pe veneratul profesor Preot Cicerone Iordăchescu, la doispreze ani de la apariția neprețuitului volum cu cele Cincizeci de Omilii duhovniceşti. I-am cerut, adică, părerea despre autorul lor, fiindcă în introducere scrisese că problema autorului nu-1 interesa. «Dacă discuția critică a textului omiliilor duhovniceşti, cu privire la autenticitatea lor şi la alte chestiuni formale nu ne interesează aici, rămînînd liberi savanții să discute cine este autorul, după indicii interne şi externe din text, conținutul lor însă ne este de mare preț. Ele au fost opera nemuritoare a unui autor — un Macarie...». Pe acest Macarie îl identificase Părintele Prof. Iordăchescu ca Macarie Egipteanul, aşa cum reieşea de pe copertă, dar mai puțin din text. L-am întrebat

spre ce parte înclină mai mult şi mi-a răspuns : «Mai mult spre tradiție ca pînă acum; dar savanții nu mă mai lasă şi nu mai am încotro».

In aceeaşi situație m-am găsit eu acum. Savanții specialişti, care s-au ocupat de problema autorului pînă astăzi îngroaşă din ce în ce mai mult numărul celor care au renunțat la ideea că Omiliile duhovniceşti ar fi ale aceluiaşi Macarie, căruia Ghenadie nu-i atribuia decît «Epistola către fiii săi» [17].

In prima jumătate a veacului acesta, eei care au recunoscut că Sfîntul Casian hu s-a născut la Roma, împotriva unei tradiții şi a unor scripte milenare, au fost unii apuseni, deşi nu le convenea ; în această a doua jumătate a acestui veac, cei care recunosc în scris că nu e sigur că Sfîntul Macarie Egipteanul e autorul acestor «Omilii duhovniceşti» sîntem noi unii dintre ortodocşi (Rectorul Jean Me-yendorff, Episcopul Kalistos Ware şi cu mine, care ne-am ocupat de această problemă), deşi nu ne convine această poziție contrară unei tradiții milenare, de asemenea şi încă întreținută de unii ortodocşi, pornind mai ales de la «parafraza Sfîntului Simeon Metafrastul a celor 50 de cuvinte ale Sfîntului Macarie Egipteanul».

Căci văzînd consensul unanim al celor ce s-au ocupat astăzi de autorul lor, dînd soluție negativă tradiției ne-am gîndit că a ne închina unei tradiții care se opune încă de pe acum

17. v. V i n c e n t D e s p r e z , «Pseudo-Macaire...», p. 26—31.

unui adevăr generalizat la apuseni şi fără prestanță la ortodocşi, cititorii ortodocşi de mîine, cînd adevărul generalizat şi la ortodocşi se va fi impus definitiv, se vor întreba de ce nu l-am studiat mai adînc şi de ce nu l-am susținut în stadiul de acum, aşa cum am făcut în cazul Sfîntuîui Casian.

Vom lua ca temei ultimele cărți apărute în problema Omiliilor duhovniceşti, care au ca autori pe cei citați deja şi anume pe călugărul romano-catolic Vincent Desprez şi pe D-na Mariette Canivet.

2. Incepînd capitolul despre «autor şi mediul său» cu paragraful: 1. «Date *ale tradiției scrise»* din volumul I al «Operelor duhovniceşti ale lui Pseudo Macarie...», Vincent Desprez scrie : «Tradiția manuscrisă oferă date divergente. Toate manuscrisele marilor colecții greceşti şi majoritatea versiunilor (alte traduceri), atribuiesc opera pseudo-macariană călugărului Macarie din Egipt, mort către 390, întemeietorului Schitului din Nord şi magistru al lui Evagrie. Dar această atribuire ridică greutăți, căci singura operă literară cunoscută a lui Macarie Egipteanul este «Epistola către fiii săi», care este străină de acest corp. Mediul ascetic al Omiliilor nu este cel pe care-1 fac cunoscut «Apoftegmele» (cuvintele de învățătură) şi izvoarele aparente, ele deosebindu-se la Sf. Macarie (Originea apoftegmelor sale este însă sigură, aşa cum au demonstrat specialiştii)) [1B].

Cercetătorii au făcut toate eforturile pentru descoperirea adevăratului autor după tradiție, cercetînd diferitele nume pe care le poartă numeroasele colecții de Omilii. S-a constatat că o culegere mai mică este semnată de un anume Simeon; acelaşi nume îl poartă traducerea arabă, însemnată de specialişti cu literele TV. O altă traducere arabă păstrată la Vatican («Vaticanus arabicus 80») este precedată de «Viața Sfîntuîui Simeon Stîlpnicul cel Bătrîn», cu mențiunea generală «Cartea Sfîntuîui Simeon Stîlpnicul» ; dar multe bucăți încep cu numele de Simeon, ori «Simeon Ascetul», care însemna pe atunci «Starețul». Specialiştii sînt de părere că trebuie să preferăm numele de Simeon ori de Simeon Ascetul. Colecția-mozaică «Nu» şi «Litera H 51», ambele greceşti, poartă tot numele de Simeon; iar manuscrisul M, mai vechi de asemenea în adresa : «Simeon (către) frații uniți cu inima», care este mai dezvoltată în manuscrisul D astfel: «A doua epistolă a aceluiaşi călugăr dumnezeiesc, Părintele Macarie, către abatele Simeon, ascet al Siriei şi celorlalți frați, care sînt cu el, Macarie, fraților prea iubiți şi uniți cu inima...». Aici Macarie este autorul şi Simeon primitorul, — ceea ce poate fi, de asemenea opera copiştilor. Un «logos» despre ieşirea

sufletelor din trupuri este atribuit lui «Simeon din Mesopotamia» ,• dar acest logos nu este socotit ca făcînd parte din operele macariene. O importanță mai mare se dă titlului de «ascet» amintit mai sus, ca fiind caracteristic scrierilor macariene, după iezuitul Desprez.

Eliminînd ipoteza Sfîntuîui Macarie ca autor, pentru motive pe care le vom vedea mai departe, categoria marilor cercetători actuali ai problemei explică astfel alegerea Sfîntuîui Macarie ca autor. Cartea a fost anonimă, fiind implicată în mesalianism şi autorul ei a fost numit după moarte «o p.a'x.âpio':» — «fericitul». La fel a fost numit autorul «Cărții treptelor» siriacă, rămasă fără nume, din aceleaşi motive de bănuială. Dar mai tîrziu anonimatul a fost înlocuit de un nume, însă de un nume strălucit ca acela al Sf. Macarie, ori Pseudo-Dionisie Areopagitul etc. Cercetătorii vor insista asupra acestui fapt în cele ce urmează.

18. Unica operă literară atribuită Sf. Macarie este *"Epistola către fiii săi».* A se vedea, G e n n a d i u s , *De viris ilustribus,* X, (Migne, P.L. 58, 1065).

3. In paragraful **date interne»* se expune situația autorului pe care o descriu omiliile şi din care reiese clar că nu este Macarie Egipteanul.

Astfel, focul de origine nu poate fi Egiptul, căci datele geografice şi culturale îndrumează pe cititor spre alte meleaguri. Unicul fluviu numit nu e Nilul, ci Eufratul, pe care-1 descrie ca amintind înghețurile fluviale în regiunile nordice pe-care le cunoaşte. Deci ne aflăm din acest punct de vedere în Siria, Mesopotamia, sau în Mesopotamia de Jos dacă ținem seama de descrierea sistemelor de irigație dintr-o omilie. Omiliile mai amintesc starea de război dintre perşi şi goți şi invaziile făcute de indieni şi sarasini. Vorbirea autorului cuprinde şi unele aramaisme sau semitisme indicate de Desprez pe larg.

***Universul religios* al autorului este de asemenea aproape de lumea siriană-şi nu de Egipt. El vorbeşte despre misiunile creştine din India i citează dintr-un text biblic numit occidental, tradus în latineşte şi siriacă şi din Diatessaron şi foloseşte apocrife şi puncte de învățătură siriană. Omiliile mai arată că, compararea Sfîntului Duh cu o mamă din unele omilii e de origine siriacă, în care Duhul e de genul feminin şi de asemenea simboalele Lui.**

După aceste demonstrații se arată şi unele relații ale Omiliilor cu Asia Mică» sau cu «Siria, vecină cu Antiohia». Autorul vorbeşte în greceşte, dar ca un cetățean roman, care poate a slujit în armata sau administrația imperială.

Se aminteşte de împărăția lui Hristos, ca aceea a Bizanțului.

Legătura cu lumea religioasă siriană nu este exclusivă, hristologia şi exegeza-întinzîndu-se în direcția Asiei Mici, ca şi monahismul Sfîntului Vasile şi misticismul Sf. Grigorie de Nyssa. Puternice influențe s-au exersat prin *Diadoh, «Viața lui Hypatios», «Logoi», Abatelui Isaia* şi opera *Si. Casian* şi «Cartea treptelor»-deci iarăşi în direcția Asiei Mici şi a Mediteranei, încheie Desprez, demonstrînd prin aceasta că nu Sf. Macarie Egipteanul a fost autorul Omiliilor duhovniceşti, ci alt monah.

î n Introducerea cărții sale citată, iezuitul american George A. Maborey scrie (î n p. 3—5) după ce aminteşte pe alți doi autori cu numele de Macarie (Macarius Magnes de pe la 400, episcopul Magnesiei şi autor a cinci volume ale lucrării «Apocritiens» şi Macarie Alexandrinul (pe la 295—394) din pustia Nitriei): «Dar un Macarie mai însemnat e amintit de Palladius şi Rufin, faimosul Macarie Egipteanul. Acest Macarie s-a născut în Egiptul de Sus şi a intrat în pustia Skitului la vîrsta de 30 de ani. A trăit ca ermit 60 de ani şi a fost dăruit cu o înclinare duhovnicească neobişnuită, cu discernămînt şi darul vindecării şi al profeției. A fost exilat de arieni la bătrînețe într-o insulă a Nilului şi a murit la scurt timp după-ce a fost eliberat şi s-a întors la Skit». Manuscrisele de mai tîrziu îi atribuiesc un număr de scrieri, care cuprind : cuvinte, rugăciuni, omilii şi tratate.

Dar cercetările moderne au arătat că această operă şi alte lucrări nu trebuiesc atribuite lui Macarie al Egiptului. Această atribuire lui Macarie al Egiptului a fost pentru prima oară

pusă în discuție în secolul al XlX-lea de un călugăr de la Muntele Athos, *Neopgytes Kavsokalivites,* care le-a atribuit unui oarecare Simeon, membru al grupului eretic de asceți numiți mesalieni.

Cercetările moderne au dat la iveală manuscrise noi, care cuprind nu numai tradiționalele *Omilii,* ci şi alte omilii, cuvinte şi epistole, evident toate scrise de acelaşi autor. Ele erau înrudite cu grupul macarian. Din pricină că unele dintre aceste manuscrise atribuiesc autoritatea lor unui oarecare Simeon, (Savantul) H. Dorries a purces la atribuirea întregului grup macarian unui oarecare necunoscut Simeon, din Mesopotamia. (Dar nu toți autorii sînt de acord cu această teză).

Cine este atunci Macarie, autorul celor *Cinedzeci de Omilii duhovniceşti ?*

învățații încă mai susțin că acesta este un autor necunoscut. Numele de «Macarie» poate să arate, în greceşte, sensul de «fericit» (fx.cc)tâpio<:), pe care ucenicii acestui autor îl priveau ca pe un «fericit» şi, cu timpul, acest nume a fost atribuit unui «anume fericit», Macarie al Egiptului.

După evidența lăuntrică a Omiliilor şi după care au cunoscut monasticismul egiptean, unii dintre vechii învățați, îl socoteau un locuitor al Egiptului. Dar cunoştințele mai recente au descris pe autorul Omiliilor ca pe unul care a trăit în nord-estul Siriei şi la mijlocul veacului al IV-lea. Autorul aminteşte războiul dintre romani şi perşi şi dintre romani şi goți. Se menționează şi invazia indienilor şi saracinilor. E folosită metoda sirienilor de a numi lunile anului. Se amintesc şi persecuțiile recente pentru credință. Există şi o familiaritate cu cetățile mediteraneene şi cu instituțiile care existau în imperiul de mai tîrziu. Autorul scrie în greceşte, ca limbă maternă, dar apar şi idiomurile siriac şi latin. Se serveşte de fraze şi imagini, care apar în literatura siriacă timpurie. Tipul practicilor ascetice, pe care le aminteşte, erau comune în lumea siriacă.

Dar argumentele cele mai convingătoare în favoarea plasării autorului în Nord-Estul Siriei mai curînd decît în Egipt vin de la asemănarea unor oarecari idei aflate în *Omilii* cu propozițiile acelea condamnate de Sinoadele şi conci-liile din secolul al IV-lea şi al V-lea, ca şi din relațiile găsite între Marea Epistolă şi *De instituto christiano,* a Sf. Grigore de Nyssa. Autorul arată că : «este un conducător al călugărilor care vin la el cu încrederea că ei pot să-i pună întrebări asupra unor chestiuni de viață duhovnicească. De aceea el era o persoană influentă, bine versat în Scriptură şi în învățătura Părinților pustiei, o persoană care a călătorit mult şi era de o cultură profundă» [19].

4. *Mesalianismul.* Ceea ce a forțat o pleiadă de învățați teologi să se pronunțe categoric împotriva Sfîntuîui Macarie ca autor al «Omiliilor duhovniceşti» a fost însă descoperirea învățăturilor greşite «mesalianiste», condamnate de mai multe ori şi ehiar de un sinod ecumenic.

•MesaliaHismul excludea posibilitatea unui asemenea păcat mare la Sfîntul Macarie.

Pentru a greşi mai puțin, ne vom orienta după studiul unui teolog ortodox celebru astăzi, Jean Meyendorff, Decanul Institutului de Teologie Ortodoxă «Sfîntul Vladimir» din New York, publicat în 1970, în Estfalia. (Insă după ce le vom descrie şi vom arăta cum au fost privite de autoritatea sinodală ortodoxă la apariție) [20].

Localizarea cărții noastre în Siria-Mesopotamia sau Asia Mică e destul de recentă şi a avut începutul, aşa cum am amintit, în descoperirea din 1920 făcută de «abatele L. Villecourt a asemănării izbitoare dintre textele macariene şi unele propoziții me-saliene condamnate de mai multe sinoade, mai ales între 390 şi 431». Descrierea meşălianismuiui, o completăm,' ˙tot • după • • Desp*rez,; fiind tofcft presupusă ■ cunc-scuță^}. Este numele de sirieni «celor

19. A se citi pentru a se cunoaşte gîndirea şi viața Sfîntuîui Macarie Egipteanul, de pildă, *Patericul tipărit* (a treia oară) la Rîmnicul-Vîlcea, în tiparul Episcopiei, în 1930, paginile 130—142, care evidențiază nuanțe deosebitoare de Omilii, dar fiind asemănătoare cu Epistola citată mai sus. Antoine Guillaumont a studiat chestiunea apoftegmelor Sf. Macarie în «Le probleme des deux Macaire dans Ies *«Apophtegmata Patrum»* din revista «Irenikon», tomul XLVIII (1975) nr. 1, p. 41—59, numele Macarie fiind al celor cinci călugări din Nordul Egiptului.

20. Pentru paginile următoare a se vedea V. D e s p r e z , *op. cit., p.* 33—55.

;care se roagă"», tradus in igreceşte prin «eiiX&tai — evhiti» ca o poreclă a 'asceţilor, a feăron pifactică se rezuma In 'rugăciune, .cu excluderea/postului şi muncii, In aşteptarea) Sântului Duh !şi a desăvîrşirii rugăciunii, tăgăduind orice eficacitate *.:TataelDrV'adică Botezului şi Euharistiei. Pentru ei, un diavol era unit «substanţial» cu fiecare om»-de: la naştere. Ca un brici, Botezul rădea bine greşelile făcute, dar nu putea :să smulgă şnJrădăcinile lor, patimile. Dimpotrivă, rugăciunea intensă " şi i continuă izgonea demonului obţinea venirea Sfîntului Duh cu lipsa de patimi.

De acum asceza nu mai era de. folos,-greşelile morale deveneau nevinovate, fiind comise fără de patimi. .Tainele şi. ierarhia nu mai erau necesare, uhii-mesa-lieni crezind că Biserica poate fi/părăsită," minciana şi ţ jurăănintul fals erau obişnuite la ei. (Cele expuse aici stot bazate pe .documentele 'acuzatorii, şi anume de la generaţia a doua de acuzatbri). *A* fost o mişcare car» a: ajuns, plnă in Armenia, Pamfilia şi Lycaonia,CapadociâY Egipt şi Cartagina.

: Biserica a > reacţionat,'cum am amintit mai: sus. Mesalianismul a fost condamnat, la; Side, în: Lycaonia de un sinod de nUmai 25 de: episcopi, prezidat depriete-nul .si ucenicul Sf. ^asile ..Amfilochie din Iconium; apoi de un sinod prezidat ide Flavian al Antiohiei, asistat de trei episcop^La propunerea rai Amfilochie din Side şi de Valerian âl Iconium-uluî, sinodul ecumenic:'-din Efes (481)'a aprobat epistola acuzatoare a lui Sisinnios din Pamfilia şi a anatematizat unele capitole, (xeţ&iaia) extrasfe[1]''din: «Cartea asaetică» a[l] mesalienUor i(Ascestk:on). Acuzaţiile s-au' Continuat către 455-т-460 in Cezareea Capadochiei, prin Siria în sec. al VIU-lea' .şi la Constan-tinopol pînă în sec XI şi XII:

Iezuitul Vincent Desprez prezintă situaţia totciuns;mad''grav, arătînd că acuzatorii amintiţi — Teodoret, preotul Timotei din> Constantinopol * şi Sf. Damaschin —r nu dau nici o posibilitate de uşurare a aHtor sentinţe ; sinodale; «Listele lui Timotei şi mai ales ale lui Ioan Damaschin, prezintă asemănări de literă ori de sens, cu textele pseudq-macertene. Şase propoziţii ale. Iuţii°an Daonaschin tcoincid literar", cu pasaje împrumutate de la cinci Omilii; toate propoziţiile^ âuî' loăn Da-maschinul, afară de a patra,: amintesc te.xtele ' macaffene, *ţbtcţi"\dS6tt unele dintre eie slrnplîîicâ sau strică* scrisul* textelor.

Propoziţiile 1, 4, 6—8 şi 11 ale listei lui Ti-raotei vizează de asemenea Omi-liile. Concluzia este deci probabilitatea' prift care,"-Corpul pseude-raacartan, tot sau în parte, este identic cu «Cartea ascetică» saîi;«Ascef/cbnni»,*j*p^&xaăş.ţ* la'Efes şi deja vizat .la Constantinopol^ 'Ca U#are s-a identificat Şimgoa din colecta a IV-a,arabă, cu unul dintre cei patru şefi mesalieni, care a fosfaurait Simeon? din iMesopOr tamia şi pe nurâeie căruia apar-azi unele difttre colecţiile-«DmiliHor[1] dflhbvntceşti. Nici Jn lumea, bizantină ,n-a fost trecută.cu vederea manifestareaVraesaliahl a unor texte ,al«'ţhailiilor. Desprez aminteşte nota *"i/ei'*-la sfîrşitul 'sec, alXIH-lea sau .-începutul celui de al XlV-lea a unui cititor al manuscrisului colecţiei *î-a* «Atheniert-sis Graecus 423».şi pe cea din sec.' al XVIII-îea a luî *Neofit KaVsokalyvit'Ui,* împotriva originei macarieiie^ Se poate crede că raritatea 'manuscriselor în flecare colecţie s-ar datora mai ales acestei influenţe. Colecţia a II-a a celor Cincizeci de *Qmilii* a eliminat însă părţile polemice rşi a reţinui pe crie folositoare Ia riezvol-tarea duhovnicească; acelaşi Lucru boa s-a lntlxnţtlat cn Opusculele. Colecţia, a IV-a arabo-coptă, s-a păstrat neatinsă, fiind atribuită Sfîntului Simeon Stilpnicul. Cazul lui Simeon

21. fFfimis nouă, ca extras, cu titlul **M&ssalianism or anti-mcssălianis'mr, a itrsh look at the* MciMaearion Problem», articol omagial, peritra omagierea lui" Johann Ouasteh-tn două woiurte,•editate "dePatriot Qrajifield şi *Josel* A. Junginann, in editura Aschendorff, Miinster, Westf., p» '585^-590.

t — Sfintui Macarie

prezintă deci, scrie mai departe Desprez, unele analogii cu acela al lui Evagrie, alt autor condamnat de sinoade anti-origeniste. După cum unele scrieri ale lui Evagrie (ca *De oratione)* n-au supravieţuit în greceşte, decît sub patronajul Sf. Nil, iar acele Kephalaia Gnostica, scrierea sa cea mai originală şi mai discutabilă, nu ne rămîne decît în siriacă şi în aramaică,

tot aşa şi scrierile lui Simeon n-au subsistat In greceşte decît mulţumită protecţiei lui Macarie Egipteanul şi n-avem un ecou al numelui său decît prin versiunea arabă.

Mesalianismul a dat naştere la unele discuţii vii care s-au manifestat mai puţin în Marea Epistolă şi mai mult in Omilia Lil-a din prima colecţie, care vorbeşte despre persecuţii şi precizează unele rezerve faţă' de ierarhia bisericească[22].

Vincent Desprez face şi o listă a deosebirilor dintre mesalienii adevăraţi, după Asceticonul — mărturisirea lor de credinţă, care a fost cruţată de o parte de greşelile acelora şi după Învăţăturile lui Simeon-Macarie: Sinodul de la 431 a reamintit refuzul muncii, somnolenţa şi tulburarea rugăciunii, asigurarea acelei «apa-theia» deplină de prezenţa buhului Sfînt, care nu se află In lista extrasă din As-ceticon. Deci acesta osîndea iarăşi pe cei osîndiţi de sentinţele, de la Side şi Con-stantinopol. De asemenea n-â fost Însuşită necesitatea unei' experienţe sensibile a Sfîntului Duh şi nu se ştie dacă Asceticonul aproba criticile aduse ierarhiei şi TaineloTi Ca urmare, Vincent Desprez trage următoarele concluzii privitoare la Pseudo-Macarie şi opera sa: «1. Cel puţin o parte a operei lui Pseudo-Macarie a fost cenzurată Ia Efes In 431, cu indicaţia «Cărţii ascetice» a mesalienilor. 2. Autorul se numea poate Simeon; el a activat poate între 380—390 şi 430. II vom numi Macarie-Simeon sau numai Macarie, ca şi tradiţia greacă. 3. Autorul avea o poziţie moderată şi moderatoare în sinul mişcării mesaliene In sens larg, aşa cum lasă să se întrevadă izvoarele»[23]. (E bine să precizăm de pe acum că principalul cohtfncitbrr al' mejairenilor- se numea Adelphios, dar pentru că Simeon a avut o activitate publică cunoscută, a fost preferat numele lui ea autor

22. V. Desprez, op. cit., p.) 38; cu unele date bibliografice pe care le mărim : L. Vilecourt, *«La date et l'origine* des «Homeifes *Spirltuelles», attribuees ă MacaUd *Comptes-iendus des aessions de l Academie* des *inscripţiona et Belles-Letttes**. 1920, p. 250—258; G. Bareilles, arte. «EuMches, D.T,C, t. 5, 1913, c, k 1454/1465, I. Hausherr, *<L'erreur iondamentale et la logique du Messalianis-*n»e», în «Orientalia Christiana Periodica», 1835, p. 328—360. Pentru Colecţia *I-a: Makarios-Symeon,* Redea und Briefe, «Die *Sammlung I dea Vaticanus Graecus* 694» (B), editate de H. Berthold, 2 vol„ coL «Die *Griechischen Christlichen SchrMstel-Iet der ersten Jahrhunderte** (Berlin şi Leipzig), 1973. Pentru *colecţia II-a: *Die* 50 *Gelstttchen Homilien des* MaJcarios», editate de H. Dorries, E. Klostermann şi M. KTroe ger (Berlin, 1964).

Pentim colecţia IU-a, «Neue *Homilien des* MaAor/us/Symeon I aus Typus *lll>.* editate de E. Kloştermann şi H. Berthold, (Berlin, 1961).. .

J. Gribomont, **Le dossler* des on'gines du *Messalianismer,* în «Epektasus» Melange patfistique oiferts au Cardinal Jean Danielou în «Orientalia Christiana Periodica» (Paris, 1972, p. 611—625).

W. Jâeger, *"Two Rediscovered Works oi Anctent Chtistian Llteratur: Gre-gory ed Nyssa and Macarius"* (Leiden, 1954).

L. Bouyer, **La spiritualite du Nouveau Testament et des Peres»* (Paris, 1950, p. 444—456).

23. V. Desprez deosebeşte trei asemenea etape: Prima este cunoscută prin mărturia lui Epifanie (Panarion, 80, Migne, P.G. 42, col. 756—764}, care descrie pe entuziaştii schimbători nestabili şi prin unele probleme ridicate de Sfinţii Vasile cel, Mare şi Grigore de Nyssa. A doua etapă este cunoscută prin' Teodoret şi Timotei, pe care îi vom mai aminti, iar a treia prin Sf. Ioan Damaschinul.

Vincent Desprez, op. cit., p. 40—441.

anonim, înlocuit apoi de Macarie, precum vom vedea).:

5. Specialiştii dau o însemnătate deosebită *relaţiilor* autorului Omiliilor duhovniceşti cu *capadochienh:* Ei demonstrează influenţa puternică pe care a avut-o Sf. Vdiiie cel Mare în această problemă, văzlnd în călugări, nu pe cei care trăiau în virginitate sau> castitate, în sărăcie şi lepădare de toate bHiturfflie pămlnteşti, ci pe toţi < creştinii, care trăiesc în supunerea la poruncile dumnezeieşti,' adunările lor în faţa altarului şi în viaţa de toate zilele fiind adevărate chinovii In care dragostea

de Dumnezeu se manifestă in fiecare clipă în dragostea de semenul său, de orice naționalitate și religie.» Dacă Macarie vede în asceți ■ niște frați izolați la marginea coHHHiităților, el nu face deosebirea între ei -si ceilalți creștini, dacă toți păzesc poruncile lui Dumnezeu. Este evident că Maca'rie știe că, conștiința ascetului despre rău și despre lupta Intre bine șt rău care se dă în sufletul tomului « mai vie. Dar Sfîntul Vasile -era, mai atent la activitatea religioasă* faptică, decît la sentimentul de dragoste. De aceea el exprimă toate virtuțile mari, creștine printr-un cuvînt din Noul Testament, «plinătate», pe care Macarie il înțelegea ca acțiunea pornită de:1a har sau de la, Duhul Sfînt,

SflnluJ Grjgore de *Nyssa* a scris o opejfă foarte asemănătoare eu acea «Mare Epistolă», paralelă cu primele două treimi din această Epistolă și anume «De in-stituto christiapoi) ale cărei idei sînt în parte repetate și, îa,parte atenuate, intr-un gen literar mai filosofic și mai, curat din punct de vedere creștin, ideile mesaliani-ce fiind .mult, îndulcite. {.Amlnăm încă o dată expunerea definitivă a modului i[n] care și Sfîntul, Grigore, ca și Sfîntul Vasile au îndrumat pe calea cea bună unele exagerări ale; misticismului monastic primar, înclinat spre înstrăinarea de Biserică, ca instituție, și de sfințenia ei)[M].

6. *Problema ouio*ruluf Omiliilor duhovnicești din punct de vedere ortodox o pune, cum am amintit, marele, teolog american de origine rus, *Jean Meyendorit,* rectorul Inst|țutului Ortodox, din New York, în articolul omagial «Mesalianism sau Anti-mesaljanism» puhlicat în al doilea volum omagial citat, închinat marelui teolog german Johann Quasten, cu titlul **Kyriakon, Festschrilt Johannes Quasten*.* t. II Munster, Westf. ,1970, p. 587—588).

în acest studiu profund, • cu subtitlul «O nouă cercetare,ia problemei, macariene», profesorul Meyendorff dă de la început răspunsul general negativ al cercetătorilor de astăzi la întrebarea dacă Macarie este autorul Omiliilor duhovnicești, după ce spulberă toate argumentele care se aduceau/altădată tocmai jto favoarea lui Macarie ca autor al lor.

El Începe acestu studiu cu constatarea foarte înțeleaptă că în știința patristică modernă e mai frecventă reabilitatea ereticilor din vremurile vechi decît condamnarea lor, sentințele sinoadelor vechi fiind atribuite astăzi ori uxțor Înțelegeri greșite ori unei răzbunări ale oponenților lor ideologici. Ca exemple dă pe Origen, Evagrie Ponticul, Teodor de MopsueStra, -Nestorie și >cM*rs;pe Arie. Exemplul

24. I d e m, *Ibidem,* p. 44—46. La nota 3 din ultima pagină autorul înclină mai mult ..spre *o* concepție și' mai largă fată de mesalianism scriind ;■ «H.' U. v o n B a l t h a s a e *(*La Oloire et la Croix»,* t. I, Theologie, 61, Paris, 1965, p.:227) apropie pe Macarie și planul său secret mesalian de Bonnaventufa, Eckhart și Fenelon deta-șîndu-se pe medii entuziaste, asemănătoare? «In doctrina sa foarte personală și foarfc te subtilă nu e nimic care să nu poată fi interpretat într-un mod ortodox, ci multe lucruri care, cu simplificările anturajului său (împotriva căruia e l1a poziție) puteau fi TSQînțelese». \

tipic care ine sinteresează adum este Insă' acela >!că, «scrierile atritante ascetului egiptean din veacul al IV-lea, cunoscut sub numele- de Macarie* 'cel Mare», aii fost obiectul rr»:ica $i el ** al uiiei doctrine *damnatJt> .memorias* rămînlnd, ca și *Corpus Dioftyșiaeum* un pseudeBigrraphon. : . v iv -

,,, , Autorul --4- tsigur, altul decit Macarie *-r~nmti'-* și-fa ttescopeitit namele. Influenta scrierilor^sirife-ătît în,-;Bistriț cît și în Apus este aproape tot; attti de mace ca și aceea; a Jui:;Pseudd-MQnisie; Generații de conducători duhovnicești: greci'au recomandat scrierile lui Macarie ucenicilor lor; >:iăcînduU un clasic al spiritualității răsăritene jcreștine. Și, în Apus, de asemenea. Omiliile duhovnicești erau cunoscute în cercurile; călugărești. Erau de asemenea alese de: John: Westley ica s&: fie tra-d u s e: in englezește • ca b mărturie timpurie, a experienței creștine a-'Duhului Sfînt»^ ; ::V: • „ , • : , ' ... , .: ->:-!:, :.<■:<

■

Respingerea paternită# Sfîntuîui Macarie s-a realizat *de mult, chiaf de către greci, eardBa te era foarte scumpă; astfel, îri sec. al XVTfT-tea călugărul grec'*Neo-phytos-KavsokaUvites* identifică pe autorul Omiliilor Duhovniceşti cu un autor nte-salian Simeon[28]. Dar precizarea acestei situaţi s»aftcutdupaărtio61ul Iui L. Vil-lecourt publicat în 1920, în care arăta că majoritatea[1] specialiştltor patxologi erau de părere că[1] autorul fflesaliaiv, nu putea fi Macarie, tare n*a' fost ostndit ca eretic [27] Opinie' lui H. Dorries că autorul ar fi Slmibn al Mesopotairiiei * menţionat de Teodoret printre conducătorii rnesalieni, a fost-ptlmită cu scepticism, scrie Me-yendbrff; de patrologll care nu socotesc ideile indicate drept caracteristice sectei mesaMene. După mai puţin de 15 ani Werner Jagerva 'demonstra un paralelism evidenf între tratatul «De îhstituto Christiano» al Sf. Grigdre jfe Nyssai şi aşa numită «Marea Epistolă» a Sf. Macarie, care vă minimaliza teoria mesalfahă a Omiliilor discutate, fără ca prin aceasta să se stabilească[1] identitatea autorului din alte MQtive'^.Noiîe ediţii critice ale celor 50 de Omilii au uşutat"mult discuţiile asupra '£ro1>lentei autorului, dînd putinţa unor judeciţi' mai largi, privind informaţiile diate de aceste texte-nu numai asupra datelor dte° ordin teologic, ci şi asupra tuturor celorlalte privitoare la autor şi la originea documentelor etc.[30].

•"Mării specialişti au tras o concluzie justă din, popularitatea unor scrieri ca acelea răspîndite sub nume celebre ca Macarie şi Ioan Casian, ori râmase anonime. Ele «a fost primite eu pretinsele lor greşeli r'Semipelagiahismul ori mesalianismul, <âre^ trebuiesc cercetate spre a stabili adevărul.

•Despre Sfîntuî loaii Casian am vorbit mai. de mult} acum cercetăm siuţaţia ântoriftul Omiliilor lui Pseudo-Macarie, din punctul de vedere al mesalianismului,

25. V. Desprez, op. *cit.,* p. 47—51.

26. Idem, *Ibfdetn,* p. 5i—54 -şi'jeian MeyeriaVfYî,' *'Mesalianism sau* An^imesdiionJsfii», citat mai sus.

27. Vezi nota *' I.* din studiul lui J. Meyendorff; î'John Wesley, *jA. Christian Library",* I. Bristol, 1749: despre folosinţa şi admiraţia lui Wesely pentru Macarie, v. Albert C. Outler, ed. John Wesley, New-York, Daford University Press, 1964, p. 9, nota 26 şt p. 274—275.

. 28. Vezi nota 2 iaMey endorf f, cu indicaţia <-. -B. S. Ps ev toffa,s»4n <dn-steaini P:'Khrestou, Tesalonic» 1967, p. 191—214. >

29i.L. Vilecourt, .«In', *date et l'origim des bam&lies splrttuelles attribuees Macarie»,* în «ComptesTrendus de l'Academle ides inscriptions et Belles-Lettres»; 1920, p. 250—258.

i 30i H.; Dorries, «Symeon *von* Mesoporantfe H. B/e *Qbetlleterang der Mes-salianischer Makarlos schrliten»,* Texte und Untersuchungen, 95, I, Letpzlbr flfli ti

—> iapt!£Urg nu e>.'uşdn d;& constatat. Ejustâ a singură operă «iriariă^ cunoscută[1] sub numele* I«Liher gnadutim» (£arteaujteeptBtar)s şi informaţiile asupra ei se găsesc numai, SO scrieiilş upolemice ale autarilifer ortodocşi: Ceamai amănunţită--descriere a lireătfturUor mesalbetie » aflămcla tTiraotei, un pretatudin Gonstantinopol (dirii sec. al iVUlea)[:] şi ,la> *St.* SIoan^Damascbinul.^ele reflectîadi condamnarea priită â lor de sinddal .din Side*. pe-Ja' amul 390v'prefcidat: de Amfiiochie al Iteonium-ului — ucenic şi rprteten ăl Sf. i Vasile. Pe baza'listelor de' eiezii 'mesaiBeile aflate la' ei iHermainn Dorriesi; era sigur ci a putut --să' identifice Unele dintre ;©miliile macariehe[:] cu aşa zisul iAsceficom rnesaliaq

ParaJeKsmul: aproape verbal al citorva Citaţii ■ *ă\xi Ascetica»,* aflatode Sf. Ioan Dama^hinul cp pasaje du* Omilii «şte într-adevăr tototoi, *«rt*.- •Meymterff,:Ua asemenea paralelism n-ar fi fost de conceput .da^;0tfiţuţ-,.'0|^lDrmSra<!rft':dMosit Ascejţkconul, me^aţiem^or., orJL„dac$1,n.-ar fi fost in, legături, strânse pu, cercurile în cşre, erau folosite apeşte expresii socotite de, S[1]* *Pj[an], Damasch^nul drept caracte.-ristic sectelor. i■;:n:-_- -.-.-î"i

tțir» fericire, însiăj, descrierea„tnyățăturiloc, meşaliene,_ date., .de ŞjE^.Iban- Damaschinul,sl.de preptuV.Xiimptei arați că, ele. sinț într-o^contradicție cu ;totj^(ie;irț£eștă cu. cele principale dir» OmjWle duhovnicești,

J^Ștfel,-..mesalienii au..condamnatmunca,..(Timotei,. 13.j.i;țoa^.rI?amşşcluuul1 țfy rjostul ,şi ascetismul (Timotei 9,. Ijjj^oan^bamaschinui. ,17)j au dişpjeţujt cSşŞţpga, Tainele',si ierarhia , Bisericii„(Ipan pamaşchriiul 17).; au_,şocQtiț nefolpşițoare faptele bune. şi țn deosebi mița .fată de Săraci„ deoarece numşu^ rugăciunea, sjnaură .pduce, după,5(ei,. mîntuirea JȚijn,^ 15, .Ipan Parn^schapul 17). ,Au profesat Şfc ş#e deviații de învățătură. în învățăturile jOrnilulor,nu, există„.rumic din Joate„ acestea, ele mani-festîndu-se împotriva tuturor acestor d^viațiuni de la ,spijdtțua^tea..impnab4cfas(% Au cpndamijat, de pildă, pe călugărul qare, sub pretextul,ruo^duniț ar neglija celelalte îndatoriri..ale sale, şi, mai .ales grija şi servirea,fraților şăț <țare poate şi trebuie socotită ca un atac împotriva Mpsşjianismului ^.

Refuzul mujicii manuale a fost. de fapt, trăsătura caracteristică a Mesalianis-mului, oriunde a apărut. '

Problema' dualismului adîca coexistența harului şi puterilor răului în suflet este o altă erezie* moştenită de la Maniheism şi notată, de polemiştii ortodocşi (Idari Damaschinul 1, 2, 3, 13; Timotei lj.' Lupta între"bine şi rău în inima omului este într-adevăr o temă frecventă în Omilii. Textele rifacariene citafte de Dorries sînt dezvoltări ale temei pauline a «noului şi vechiului Adam», coexistînd dinamic în om, cîtă vreme nu participă încă la plinătatea eshatologică.

Aria în care gîndirea Omiliilor este într-un contrast evident cu cea mesalianâ este aceea a Tainelor şi m deosebi cea a Botezului. După izvoarele cunoscute mesalienii credeau că Botezul nu dă nici purificarea de păcate nici incoruptibilitatea şi deci era nefolositor (Sf. Ioan DamaschinuL 4, 5, 6, 17; Timotei 2, 3, 12). Acest antisacramentalism al mesalienilor ii făceau

31.\Verner Jac ger,Twa *redtscovered Works oi Ancientchristian Lite-latura': Gregoty oi Nyssa and* Maca«us'' (Leiden, Brill; 1654)1 W.V31 ker, «NeUe *Urkundert des Messalianismus* ?» în «Theologische Literaturzeitung>v 6&r-4-943, p. 129— 136;' L. BoiH *y ev, /"The Spirituality oi the New-Testament and the Father'*,*: New-Yorfe Desclee, 1963, p. ,370-ri3Bft)L In continuare, Meyendorff citează voi. III din *Patrologia* lui J. Quasten şi *bibliograiia rusă,* p. 585.

32. V.; *«Nene, Homilien des MakariusfSymeon herausgegeben* von.Erich Klostermann urid Heinz BerthoLd,, Texte und Untersuchen'% *12,,* Berlin, 1961; *«De 50 Geistlichen Homilien des Mahatias*.* herausgegeben und eriautert von Heimaiuiî Dorries» .Erick4 Kîliostermann; Mathias , Kroeger und Walter de Greuyter, 1984)jr

populari pe călugării sec. IV, care puneau toată nădejdea In ascetismul personal şi trăiau, sau se organizau departe de Biserica Creştină, comunitatea sacramentală condusă de Episcop. Căci, precizează Meyendorff, ispita monahismului primar, în general, era Sihăstria, adică trăirea in izolare de lume, de comunitate şi chiar de Biserica instituțională. Exemplul pe care-1 dă este marele îndrumător al monahismului din veacul al IV-lea, Evagrie Ponticul, care nu s-ar fi gîndat niciodată la prezentarea Botezului ca un mijloc real dc har ca şi pentru Taine în general, în concepția lui despre «rugăciunea curată».

Numeroasele referințe la harul Botezului ca şi la realitatea împărtăşirii euha-ristice aflate de-a lungul Omiliilor duhovniceşti arată însă că ele sînt in polemică cu Mesalianismul în privința Tainelor.

In «Epistola Mare» se poate citi că Duhul Sfînt, Mîngîietorul dât Sfinților Apostoli şi prin ei unicei şi adevăratei Biserici a lui Dumnezeu, dăruit din clipa Botezului pentru credință, însoțeşte în diferite chipuri pe orice om care vine la Botez» (Sf. Ioan Damaschinul 3). Comparind apoi naşterea din nou prin Botez cu cea firească, este scris: «Cînd cineva se naşte de sus, din apă şi din Duhul Sfînt nu trebuie să rămînă pentru totdeauna în copilăria

vîrstel duhovniceşti, ci să progreseze şi să crească latr-o luptă şi un efort zilnic"împotriva celui rău»[33]. Mesalienii socoteau sacramentalismul ceva magic. Dar Omiliile le opuneau o concepție de sfințenie dinamică, care impunea un răspuns şi un efort uman liber. Mesalienii ignorau lupta, pe care trebuie s-o dea cu răul' şi cel botezat: «Dacă ziceți că prin venirea Iui Hristos păcatul a fost oslndit şi că, după Botez răul s-a răspîndit în inimă, ignorați faptul că, de la venirea Domnului pînă acum mulți botezați s-au dedat la rele»[M]. Păcatele celor botezați nu fac Botezul «nefolositor», căci viața creştină este în realitate într-un progres dinamic şi Botezul nu e deci un dar static": «De la venirea lui Hristos oamenii progresează prin puterea Botezului spre starea originară a lui Adam şi devin stăplni ai demonilor şi pasiunilor lor» *. '

Acest din urmă pasaj elimină posibilitatea unui dualism ontologic. Dar sînt şi altele care se referă nu numai la Botez, ci şi la Euharistie[36], arătînd că Omiliile îşi însuşesc un vocabular şi unele idei mesaliene, pentru ca apoi să le plaseze într-un context sacramental, şi biblic, îndreptînd astfel sensul lor original greşit.

Meritul patrologuluiWerner Jaeger este că a stabilit între «Marea Epistolă» şi «De Instituto Christiano» al Sf. Grigore de Nyssa un; paralelism, care a confirmat acest caracter şi acest scop al Omiliilor, repunîndu-1 în .cercurile monastice ale Asiei Mici, de unde-şi are probabil originea.

Meyendorff aminteşte în continuare că Sf. Vasile cel Mare, codificatorul re-gulelor călugăreşti, ca şi ucenicii şi prietenii săi, Grigore de Nyssa şi Amfilochie al Iconium-ului, aveau să întîmpine în Asia Mică forme greşite de ascetism creştin. Originea mişcării" monastice din regiune este legată de numele lui Eustație al Se-bastei, pe care Sf. Vasile îl venera ca pe învățătorul său[37], dar ai cărui alți ucenici au disprețuit căsătoria şi au înlăturat

33. Symeon v. Mesopotamien, p. 425—450. Toate textele importante au fost adunate de teologul rus M. Kmosko, în introducerea lui 1* «Liber Graduum» din *Patrologia Syriaca,* 3 Paris, 1926.

34. W. Jaeger, "Two redfscovered WorJcs», p. 282; *«Epistola* Magna şi în special p. 288 interpretarea istoriei evanghelice a Martei şi Măriei.

35. *«Epistola Magna»,* ed. cit., p. 236.

36. *Omila* 15, 15, ed. DSrrles, p. 135—136, Migne, P.G. 34, col. 384D — 385 A.

37. *«Omilia* I» în «Neue Homilien», ed. cit., p. 3.

Tainele şi Biserica.:Se amintesc şi strinsele legături Intre «eustații» şi «mesalleni».

La monahii din Asia Mică, exista In sec. al IV-lea o tradiție continuă de extremism ascetic. Ca replică. Sinodul din Gangra (pe la 341) a condamnat pe eustații, pe clnd mesaiienii au fost anatematizați (pe la 390). Dar pe cînd Si-noade ca acelea de la Gangra şi Side au ajuns la condamnări formale ale acestor grupe extremiste, purtătorii de cuvlnt majori ai monahismului «erudit» — Vasile cel Mare, Grigore al Nyssei şi autorul Omiliilor duhovniceştii se forțau să croiască o cale departe de primejdia sectară In principalul curent al tradiției creştine. Meyendorff aduce tn acest sens exemple recente, adevărate, de necrezut[x]. Multe dintre articolele *Regalelor* Sf. Vasile par a putea fi interpretate ca reflectind unele dintre atitudinile eustațienilor condamnați la Gangra. «Această coincidență nu poate fi explicată numai prin faptul că Gangra a fost un sinod de episcopi arieni prezidat de Eusebiu al Nicomidlei şi că Sf. Vasile ta mod conştient a pus în discuție autoritatea aceluia. El cu siguranță că n-ar fi subscris la înlăturarea formală a căsătoriei şi nu era omul care să pună la Îndoială, tn principiu, autoritatea episcopatului. Dar şi el a adoptat o apropiere pozitivă de mişcarea mtnă-stirească In sine şi aceasta a implicat, pe la 360 cînd el scria ReguJele sale, o integrare de elemente şi atitudini care erau comune călugărilor ortodocşi şi me-salieni ți ori «eustații»). Evidența lăuntrică nu îngăduie sa se facă vreo deosebire substanțială între Sf. Vasile cel Măre şi anonimul autor al scrierilor macariene cu privire la atitudinea lor față de Mesalianism» •.

- Meyendorff aminteşte din nou că misticismul creştin era expus la două ispite : aceea a Mesalianismului şi aceea a intelectualismului platonic... Ambele au implicat individualismul

antisocial, înlăturarea Bisericii ca instituție sacramentală și fuga - de responsabilitate în lumea «vizibilă». Dar ele; erau opuse una alteia, adaugă Meyendorff, In concepția lor despre om. Materialism naijV de o parte și spiritualism intelectual de alta — ambele fiind nepotrivite pentru o spiritualitate creștină corectă.

In fața acestei ispite, Părinții capadochieni au pornit *vin* lung proces de integrare reușind la început să definească linia generală care a devenit modelul acceptat : «Pseudo-Macarie stă astfel In centrul acestui proces: Sacramentalismul lui explicit, concepția lui despre om ca up tot unic: psiho-șomatic, pătrunderea lui evidentă în concepțiile cele- m a i autentice neo-testamentare ale ■ hristologiei și pnevmatologiei, au contribuit în mare măsură să combată mișcarea de alunecare In individualismul sectar.

In dezacord în privința esenței omului, preferințele origeniste și cele mesa-lianiyet conidd însă în afirmarea lor că, comuniunea cu Dumnezeu scopul existenței creștine — nu anulează libertatea de â alege și că darul Duhului [1]este proporționat de efortul liber al omului de a întilni harul lui Dumnezeu. Tradiția patristică de mai tîrziu, d*pă ce și-a însușit gîndirea cele* doi: a lui Pseudo-Macarie și a lui Evagrie, va socoti mereu drept garantată această relație liberă și dinamică dintre natura umană și harul dumnezeiesc, — o relație cel mal bine exprimată de termenul ouvepffia, «cooperare» între Dumnezeu și om, în actul conștient al

38. De pildă OmiJia 23-a, In H. D o r r i e s , ed. cit., p. 120—121 *(Omil. 14,* 4, în Migne, P.G. 34, col. 527 CD).,

39. Pentru influența lui Eustație asupra Sf. Vasile, Meyendorff citează pe A r m â n d d e M e n d i e t t a , *L'astese rnonastique de Saint Basile.* Essai histori-que, MaredsoUs, 1948, p. 52—61.

mintuirii personale a omului.

E un fapt bine cunoscut că acest concept era înțeles ca «semipelagianism» în Apus. [2] ■

M-aș mira, *scrie* mai departe : Meyendorff, dacă aceeași frică de «pelagia-nism»' n-ar 'fi. impulsul care forțează pe teologii și istoricii contemporani să citească «mesalianism» în operele lui Pseudo-Macarie și, prin el, în întreaga tradiție pe care 6 reprezintă el. Căci definirea mesalianismului ca «o formă de. pela-giănism», în esență, s-a făcut deseori[40].

Meyendorff: încheie acest studiu strălucit cu această întrebare, foarte expresivă, care rezumă o* istorie întreagă a problemei bine cunoscută prin lupta Au-gustin-Casian și partizanii lor, din secolul al V-lea: «Dar n-ar fi oare;, mai de folos să interpretăm pe autorii duhovnicești ai Răsăritului, fără să4 mai judecăm prin categoriile Apusului latin post-augustinian, care erau sigur nepotrivite pentru înțelegerea unor astfel de scrieri ca acestea ale lui Pseudo-Macarie ?»[41].

7. Sub titlul *«Izvoare si originalitatea lui Pseudo-Macarie», Vincent Desprez* scria: printre altele[42] că el se află la confluența mai multor curente și că a suferit felurite influențe — ceea ce este foarte adevărat. î n acest cadru, el amintește maniheismul și iudaismul, călătoriile pe care le-a făcut, avînd un deosebit simț de observație și posibilitatea unor experiențe bogate. ■ Manifestă, de asemenea, o oarecare formație retorică și filosofică și o imaginație impresionantă. Omiliile II, 32, 7—8 și II 45, 4 arată oarecare eșec în legăturile lui cu lumea împărătească, a magistraților, înțelepților,' retorilor și artiștilor, numai Dumnezeu putînd vindeca suferințele sufletești. :

Desprez mai aminteşte şi influenţele platonice şi cele stoice din punct de vedere antropologic şi cosmologic: Cea dinţii manifestîndu-se în demnitatea sufletului făcut după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu şi prin înălţarea sufletului spre frumuseţea şi binele dumnezeiesc, pe aripile sufletului; cea de a doua se arată prin corporeitatea sufletului, prin concepţia fizică a păcatului şi a harului, prin impasibilitate şi contemplarea divinului, plecînd de la firea însăşi. împotriva maniheismului, el â afirmat libertatea sufletului, dar e urmărit de obsesia răului.

40. El citează ca mare autoritate patristică pe J. G r i b o m o n t cu lucrarea sa *«La monachism au IV-e-siecle en Asia Mineure: De Gangres au Messalianisme», în ^Studia Patristica» II (Berlin, 1957), p. 404—407.*

41. J. G r i b o m o n t, ale cărui cercetări asupra acestei perioade aduce multă lumină asupra adevăratului caracter al lui «Macarie», recunoaşte Că sînt «multe forme de Mesalianism» şi că Macarie «nu s-a socotit niciodată un mesalian». Totuşi el nu poate înlătura teza că autorul Omiliilor ar fi Simion al Mesopotamiei, condamnat la Side. Vezi «De *Instituto christiano» et le Messalianisme de Gregoire dc Nysse»,* în *«Studia Patristica»* V, (Berlin), 1962), p. 320—321. Părerea aceasta c categoric respinsa de J. Meyendorff care o socoteşte o contradicţie evidentă şi nefolositoare care trebuie să fie înlăturată dacă se ţine seama de indicaţiile date asupra Mesalianismului de preotul Timotei şi Sf. Ioan Damaschinul, arătate mai sus pe larg (care-1 socotesc eretic). '

42. Nota 20 a Rectorului M e y e n d o r f f de la p. 590 a studiului său arată că acest punct a fost mult discutat în studiul lui R. S t a a t s, *»Gregor von Nyssa und die Messalianer»,* (Berlin, 1968) şi în acela al lui A. B a k e r, «Syriac und *dic Scriptural Ouotations oi Pseudo-Macarius»,* în "Journal of Theological Studies", XX, 1, aprilie 1969, p. 133—149. In nota următoare el dă ca exemplu categoric studiul lui I. H a u s h e r r : *«L'erreur iondamentale et la logique du Messalianisme»* în "Orientalia Christiana Periodica", I, 1935, p. 358.

ı' Ga şi Sfinţii Capadocieni, citează Biblia şi puţini filosofi; este influenţat de Origen şi de Sf. Vasile şi mai ales de Sf. Grigore dje Nyssa. Este preocupat de problemele comunităţilor monahale, pentru care repetă poruncile scripturistice «cu căldura convingerilor şi experienţei sale, dezvăluind obligaţiile luptei duhovniceşti Si splendorile vieţii dumnezeieşti».

Este original «prin stilul: său încărcat de imagini şi reminiscenţe biblice», incîntînd cu adevărat deseori auditoriul.

Transmiterea literaturii duhovniceşti de mai tîrziu a temelor unei experienţe si pedagogii ale harului a făcut-o într-un mod foarte apropiat de Clement al Alexandriei si de Origen, unindu-1 cu acela al Sfinţilor Capadocieni. Este, de asemenea, apropiat de Evagrie, care manifestă mistica şi ascetica sa într-un fel foarte intelectualist, în sensul că aceste procese sînt la el conştiente.

In epoca lui va manifesta influenţa lui direct; sau prin mijlocirea lui Diadoh al Foticeii asupra misticilor nestorieni, asupra lui Simeon Noul Teolog şi asupra unor mistici şi asceţi ruşi etc.

■ - III. ÎNVĂŢĂTURA

La acest capitol ne vohl servi de două studii: Primul, cel principal, al Maicii Marieffe Canevet, romano-catolică, este publicat în «Dictionnaire de Spiritualite». p. 27—38, cu subtitlul «Doctrine spirituelle» în cadrul studiului «Pseudo-Macaire (Symeon)» de V. Desprez. AI doilea , aparţine capelanului oraşului Augsburg *Dr. Dionys Stietenhoier,* în introducerea traducerii celor Cincizeci de omilii («Des Heiligen Makarius des Ägypters funfzig geiştliche Homilien», Kempten * Miienchen, 1913, p. XVI—XXIII); dar mai ales la note ne vom servi şi de alţi autori ca Mahoney şi Pr. romano-catolic Placide Deseille.

învăţătura Omiliilor este în parte înfăţişată şi intr-un mod original sub formă de întrebări şi răspunsuri, adeseori repetate, şi care nu formează o unitate de mari probleme doctrinale. Dar din ele se degajează unele trăsături tipice ale unui fel de viaţă ascetică,

mistică şi comunitară. Ele reliefează o învățătură personală, în care întîietatea e deținută de lupta duhovnicească, de interiorizarea vieții duhovniceşti cu o puternică experiență personală şi intimă a realităților dumnezeieşti, de rolul eminent al acțiunii Duhului Sfînt şi, în sfîrşit, de însemnătatea unică a rugăciunii — calea desăvîrşirii adevărului creştin.

1. ***Cadrul mînăstiresc*** **este puțin descris; se accentuiază numai viața chino-vitică în dragostea, care nu scoate în relief lipsurile fratelui său, ci calitățile: Cel ce se; roagă să nu bîrfească pe cel ce munceşte şi viceversa (II, 3, 2). Se insistă asupra rugăciunii, blamîndu-se excesele de atitudini şi amintindu-se lipsurile (II, 6, 1 ; II, 33, 1—2 etc).**

Sărăcia este strictă; «nu trebuie să ai decît haina de pe tine, ca să n-aî griji». «Obişnuind trupul să se culce pe jos şi să facă mătănii la rugăciune sînteți mult mai vrednici de stimă, decît cei care nu slujesc pe Domnul, pe cînd voi prin purtarea şi hrana voastră sărăcăcioasă, adorați şi slăviți pe Dumnezeu» (III Precuv. 7).

Cel ce îmbrățişează viața călugărească se numeşte «frate» sau «creştin» pur şi simplu, arătind ce înțelege el prin desăvîrşirea creştină. Renunță la căsătorie îşi la lume, pentru a se

43. Studiul acesta publicat în p. 585—590, fiind foarte bogat în idei rezumate, precum s-a putut vedea, l-am reprodus mult, cuvînt cu cuvînt, pentru a nu se pierde din' această bogăție foarte prețioasă pentru lucrarea noastră.

uni cu Dumnezeu in veşnicie (G, L., p. 241, 14—16). Mai mult, se predă cu totul fraților săi, renunțind la sine însuşi şi purtindu-se ca un rob cumpărat cu ei, după cuvintele Domnului: «Cei ce vrea si fie cel dini», şi cel mai mare, să fie tuturor supus, slujitorul tuturor» şi mai ales al stareților, care sînt în fruntea tuturor, însărcinați cu grelele griji ale virtuții, socotindu-se mereu datorinc , în slujba fraților, pe care trebuie s-o îndeplinească cu dragoste şi în simplicitate (G. L. p. 257—258).

Dragostea de Dumnezeu obligă la rugăciune. împlinirea tuturor îndatoririlor rămîn deseori lucrări exterioare. Aşa sînt: postul, psalmodia, veghea şi vizitele care nu implică suferințe (I, 8, 3, 1). Ceea ce facem trebuie să aducă slava lui Dumnezeu şi nu lauda noastră. Rugăciunea trebuie să aibă un loc din ce în ce mai mare în Viața călugărului care progresează. Ea deosebeşte pe cei care se roagă de cei care lucrează şi face părtaşi la binefacerile ei pe cei care ajută pe cel ce *se* roagă neîncetat (G. L., p. 270, 24 la p. 271, 6).

La grupul de călugări rugători sînt adăugați şi «stareții», al căror rang trebuie păstrat spre binele comunității (G. L., p. 258, 22—253, 4).

Oamenii "cu experiența vieții duhovniceşti sînt foarte prețioşi, în special pentru îndrumarea celor tineri (I, 21, 15—1 9 ; 33, 36 şi G. L., p. 274, 4 etc).

. Oamenii duhovniceşti trebuiesc aleşi după preferința celor tineri (III, 7, 2 cf. art. «Direction spirituelle en Orient», D. S„ t. 3, col. 1008 sq.).

Intr-o comunitate atît de-deosebită ca formație, vîrstă şi experiență, înțelegerea şi armonia sînt manifestarea dragostei. Toți frații colaborează la măreția întregii comunități după cum fiecare dintre ei face totul spre lauda oricăruia dintre ei. Şi Marta ca şi Măria are meritele ei i căci altfel Domnul n-ar fi spălat picioarele ucenicilor Săi. Totuşi slujirea rugăciunii şi a cuvîntului este mai presus, căci altfel Sfinții Apostoli nu s-ar fi desărcinat de slujirea la mese (G. L., p. 287* 16 sq).

2. ***Lupta duhovnicească.*** **Viața creştină se caracterizează ca o luptă niciodată terminată. Pseudo-Macarie vorbeşte despre Adam, al cărui păcat original e *τοϱ$*-teiiit de fiecare om, ca şi despre acesta. Înaintea lui a păcătuit satan şi începînd cu Adam, Omul se află într-un clmp de înfruntare a două puteri: Dumnezeu şi îngerii de-o parte, satan şi puterile răului de alta. Sufletul a pierdut calitatea de asemănare a lui Dumnezeu şi este lipsit de slava şi de puterea lui. Un Val de gînduri rele crede că-1 va acoperi şi-1 va salva (II, 20, 3). Inchizîndu-se**

bunurilor cereşti sufletului lui Adam, s-a deschis celor pămîneşti şi răul a pătruns în el, «ca un şarpe care se-svlrcoleşte, alunecă în el, unde se ascunde şi se preface în al doilea suflet," care se adaugă celui dinţii». Răul mai e asemănat cu un arbore plantat în grădina lui Dumnezeu — inima omului -r- iar gîndurile rele cu spinii şi pălămida, pe care Adam le cultiva acolo cu sudoarea frunţii lui.

Lipsit de veşmlntul slavei originare, omul e redus la firea sa proprie; In el se luptă acum două puteri străine, harul şi păcatul, între care trebuie să aleagă: Puterea răului duce la pieirea întregii lumi, iar a lui Dumnezeu la mintuirea ei. Acum omul are de ales, potrivit propriei sale alegeri. Chiar după Botez, care face să intre din nou In suflet puterea lucrătoare a harului Duhului Sfînt, păcatul supravieţuieşte. Lucrarea harică a Botezului a fost comparată, cum am amintit mai sus, cu aceea a briciului la ras : el curăţă barba de .păr, dar nu-1 desrădăcinează, aşa încît omul este izbăvit de păcatul originar şi de celelalte pe care le-a adăugat, dar poate păcătui din nou, deşi poate birui răul cu ajutorul harului. (Aici se citează in special Sf. Ioan Damaschin care, cu această explicaţie osîndeşte mesalianismul, tn «Despre erezii», (80, 2—5 ; Migne P. G. 94, 729 a; ed. M. *Kmosko.* Patrotogia siriacă, tom. 3, p. CCXXX; cf. D.S.t. 9, col. 752—753).

Cu aceasta, precum am văzut mai sus în cadrul studiului Păr. J. Meyendorff, autorul, împreună cu Sf. Ioan Casian şi alţi sfinţi orientali, respinge augustinismul Fer. Augustin şi semipelagianismul, afirmînd însă rolul şi importanţa libertăţii omeneşti — mlntuirea i săvîrşindu-se şi prin har, şi prin credinţi, şi prin fapte bune. Căci: «harul îngăduie chiar celor desăvîrşiţi să aibă voinţa şi puterea de a face ceea ce vor» (I, 6, 5). Şi Pseudo-Macarie aminteşte ţipătul copilului care nu se poate duce la maică-sa, iar ea este fericită să-1 ridice în braţe şi să-1 îmbrăţişeze. La fel sînt amintiţi Zacheu şi orbul din naştere.

Prin acest plînset şi prin pregătirea pe care şi-o face pentru primirea Duhului Sfînt, el prilejuieşte, numai mîntuirea sa, pe care o săvîrşeşte Duhul, Sftnt.

Toate amărăciunile pe care le suportă omul pe pămînt ajută la desăvîrşirea • omului. Mîntuit va fi insă numai cel care perseverează pînă la sfirşit în bine, neabătîndu-se de la poruncile lui Dumnezeu. Libertatea noastră poate fi pusă la încercare din timp în timp şi atunci se vede tăria credinţei noastre (II, 27, 21), ca şi smerenia noastră.

Discernămîntul n-a fost total pierdut; prin el conştiinţa noastră examinează binele şi răul după criteriul dragostei de Dumnezeu şi de fraţi (I, 2, 10), care aduce bucuria, pacea, mila şi adevărul (I, 4, 20).

Lipsa de smenenie însă poate face pe monah să se creadă martir, ferindu-se însă de adevăratele suferinţe, deşi are In faţă moartea Mîntuitorului şi a adevăraţilor martiri, modelele noastre (I, 6, 2 ; I, 7, 17).

Asemenea altor scrieri ale epocii, Omiliile enumără listele mari ale virtuţilor şi viciilor (II, 40, 1 şi Gf L., p. 268, 1 1) şi descriu patimile, ca arme grele de învins ale Iul satan, care ruinează progresul spiritual şi duc deseori la disperare, dacă nu li sfe opun nădejdea şi perseverenţa.

Păcatul cel mai greu de învins rămîne însă chiar pentru asceţi *mlndria* care şterge renumele de creştin. însuşi Adam şi-a făurit în rai tot felul de podoabe imaginare în momentul căderii, cu care se fălea şi de care era satisfăcut, depăr-tîndu-se din ce în ce mai mult de Creatorul său (II, 45, 4). Visurile şi închipuirea sînt folosite de satan pentru a menţine pe creştinul închipuit cit mai departe de calea mîntuirii (I, 33).

Călugărul se poate lăsa prins în cursa cuvintelor frumoase, vorbind despre virtuţile pe care nu le practică şi despre Scriptură fără har în sine. Omilia I, 7, 17 proclamă fericirea celor săraci cu duhul pentru a încununa biruinţa împotriva mîndriei învăţlnd că «atunci-cînd Un om e drept şi ales de Dumnezeu nu se gîn-deşte că e vrednic de cinstire, ci socoteşte

sufletul său nevrednic şl redus la neant, neştiind nimic, neposedînd nimic» (I, 7, 17). E ca un sac urît, plin de perle. Căci virtutea primordială a vieţii monahale e smerenia.

Lupta duhovnicească nu se sfîrşeşte pînă la moarte, cum am amintit. Pseudo-Macarie aminteşte că el a cunoscut asceţi înzestraţi cu toate harlsmele, dar care au căzut fiindcă nu au ajuns la desăvîrşire la sfîrşit, adică netrăind în frica de Dumnezeu şi în smerenie.

3. *Rugăciunea.* Este manifestarea zelului suprem şi temelia practicilor virtuoase «prin care dobîndim zilnic restul virtuţilor cerute de la Dumnezeu» (G. L.

p. 268, 19 la 269, 3). Rugăciunea aduce comuniunea ;mistică, de sfinţenie cu Dumnezeu şi unirea cu Domnul, atras fiind de; dragostea .Duhului; Şfint şi d e u n , , dor arzător pentru Dumnezeu {I, 4, 1, 4). Răul necesită prezenta Duhului Sfînt, făcută posibilă prin rugăciune continuă; «Cînd te rogi ce jsiqi ? Doaififte, Te rog». Te rog. Repetă aceasta şi cînd mergi şi cînd; măninei şi cîndifcei.rşi.-dBid, nu faci nimic» ţi',-.*. 3, :$).■ Această formulare pregăteşte «rugăciunea, lui :Jisus»=4P. Ş» t. .8, col. 1130 sg.).

Omilia I, 29 descrie foarte amănunţit şi cu': profunzime exerciţiul ascetic al rugăciunii, prin adunarea- gîndirilor împrăştiate în preocupări pămînteşti pentru a uni! cu Dumnezeu b'minte purificată şl ^ concentrată'în! aşteptarea harului. liniştea şi practica virtuţilor favorizează rugăciunea, pe cîfld diavolulmdepărteazăv» sufletul de Dumnezeu prin gîndurile rele. Duhul Sfînt > arde iatunci gtddurile reies «Aşa cum mărăcinii aruncaţi în foc... sînt imediat-: consumaţi,; tot>, aşa demonii aprinşi; care vor să combată pe om se aprind şl Sînt consumaţi de puterea dumnezeiască şi:-'de fccuTeî. Şi cmaf cînd diavolii sînt tari ca un-munte de fier, sînt arşinide rugăciune cu ceara de foc» (I; 14, 5); Graţie focului dumnezeiesc care curăţă tot ce: este pă-niîritesc şi păcătoşi sufletul se curăţă şi se îumirează, ajBngînd pînă la «apa*ie», după'ce s-a înflăcărat de lumina curată S Duhului Sfînt;flî, 14, *'7*-r9, *12*; Î8, 10), iar la înviere, Dumnezeirea luminoasă a lui Hristos şi focul ei --'mistuitor: al răului străluceşte îft sufletul înnoit şi înduhovniceşte trupurile; aducînd' desfătare, bucurie si pace veşnică (II, 40, 3; II, 15, 3J j cf.[1] D.S. ar». <*Extrase», t; 4,: eolt!2107—2J>08<)'.

4. *Teologia* duhovnicească[44]. Spiritualitatea[5] lui Pseudp-Macar je cere cooperarea, sinergismul omului cu harul pentru mîntuirea luL, Ca şi meşslienii, PspudP-Macarie insistă asupra faptului, că botezul nu dezrădăcinează r,ăul din inima- omului, deşi. o curăţă de păcate, de aceea luptă, continuu, (după formula: har, credinţă şi fapte bune). Apostolul Pavel aminteşte în Î—8, Romani.că, creştinii n-au ajuns la capătul luptei şi aici citează: V. Desprez cu studiul: «Leş citations, de Romains 1—8 dans Ies «Homelies» macariennes, în «Parole d'Orient», (t. III, 1972, p. 75—103 şi. 197—240').' *Mai* mult, eforturile, omeneşti 'sînt fără .urmări dacă rămîn exterioare ca de pildă : îngenuncherile, strigătele în rugăciuni, o citire, a Bibliei care rămîne la literă: «Niciunul jdintre voi să nu caute să cunoască pe Dumnezeu' numai 'după cuvinte,., ci să-1 aibă în inimă cu toată simţirea şt cunoştinţa» (I, 5, 2, 7) ; de la experienţă trece la «minunea prin experienţă» şi deplinătatea tuturor manifestărilor sufleteşti.

Tptul este săvîrşit în noi de «Duhul Sfînt», «Duhul luj Dumnezeu», «Duhul lui Hristos», harul lui., «Venirea Domnului» înseamnă pentru Pseudo-Macarie întruparea sau harul lui Dumnezeu fn om; iar «puterea lui Dumnezeu» înseamnă lucrarea lui Hristos sau a Duhului Sfînţ în noi, care ne dă harîsmele: a cuvîntului, a dis-cernămîntului, a profeţiei, a revelaţiei, a vindecărilor. Ele nu dau nici- o satisfacţie personală şi nu trebuie să ne facă să uităm prezenţa răului, care nu este încă învins. Omul poate ajunge la adevărata rugăciune care este făcută «în duh şi în adevăr» şi poate să cunoască «Botezul focului şi Duhului» — adevăratul "Botez al Noului Testament. Cînd acest Botez produce roadele sale în sufletul creştinului desăvîrşit «creştinii botezaţi în Duhul Sfînt nu mai au experienţa răului» şi şe deosebesc de cei care «deşi au harul tot mai sînt amestecaţi cu păcatul» (îl, 43, 3).

44. Op. eff.;'~p. 54—56.

Se pune accentul pe necesitatea experienței a luptei între har şi rău, dîndu-se astfel mai multă importanță! Criteriilor personale ale prezenței Duhului decît activității bisericeşti ca citirea Bibliei, comentariului Scripturilor, Tainelor. «Puterea Duhului acționează în plinătatea Lui, îndeplinind slujba Lui în inimă» (II, 15, 20). Lucrarea harului este simțită cu adevărat prezentă[1] şi eficace; de aceea, dacă părăsesc'preocupările lumii acesteeă, suferința şi'tristețea se vor preface îh bucurie şi liniște sufletească (II, 49, 5).

Această lirişite arată o stare de dependență de bună voie şi tqtală față de binefăcătorul său., Macarie dă, ca exemplu, pe omul sărac, primit cu prietenie de un om bogat, care-i dă liber acces la anima şi bunurile sale. Plin de recunoştință şi copleşit de bunătate, omul sărac şi-a aflat această linişte sufletească «la acela de la care primeşte totul şi nu mai are grijă de[1] nimic» (L 31). Dar poți avea o linişte greşită şi să te înşeli în privința ,b,inefăcătoruiui, atunci cind ea îți este, asigurată *de* bunurile acestei lumi (I, 4, 2 8 ; 8, . 171. II, 45, 3). De aceea sufletele care, aşteaptă linşi tea de la Dumnezeu, nu o întemeiază pe darurile acestei lumi (L , Şi, 1,)..Căci adevărata linişte ți-o .dă liberarea de gîndurile rele., care năpădesc sufletul, (II, 35, 1 ; 32, 7), Ca urmare, ea află. gumai în rugăciune (II, 40, 6).

, Iar .după ce• sufletul eliberat de...ceea ce-1 ^tulbură, poate: şă se ocupe ide frații lui şi de propria-i casă (I, 4, 4).-Hristos ne-a eliberat de greutatea păcatelor şij ne dă liniştea absolută (II, 62, 2| Mt. Î1, 28). Şi; Macarie şi tradiția dinainte aminteşte fericirea celor aleşi, ca: o linişte perfectă cu -o bucurie şi o veselie de-sSvtrş-rtă: Dar nu aprobă pe cei care se cred deja ajunşi la ea, fiindcă liniştea de aici alternează cu lupta împotriva răului, după cum se poate vedeş din 0,4, 5 ; 8,, 7 etc, . '--

In-acelaşi context arată ceea ce condiționează starea adevăratului creştin, ca Botezul focului şi al Duhului Sfînt. Acelaşi lucru se poate spune despre Biserică, chiar despre cea «vizibilă», mai ales despre cea «individuală», adică adunarea gîn-durilor în jurul Iții Dumnezeu, sau despre «adunarea sfinților», Biserica lui Israel, Ierusalimul ceresc, în care toți îmbrăcați în slava lui Dumnezeu «Aşa cum o pasăre învață puii ei să zboare, copiii lui Dumnezeu progresează în luptă/-şi în fy.pte bune. Apoi Duhul îi învață să zboare din cuibul inimii şi al gîndurildr, adică să-zfcoalrefără tulburare. După aceea sufletul se înalță din ce în ce măi sus şi sufletul omenesc poate părăsi lumea aceasta sub aripile Duhului într-o lini$te completă şi într-o absență totală de griji; el primeşte atunci viziuni şi seyelații (III, 16,. *2).* La învierea finală trupurile se vor îmbrăca in-slava;(Duhului pe-care numai sufletul îl poate poseda aici — jos». Fără lucrarea Duhului Sfînt sufletul nu s-ar putea' triâlța" ;cte pe pămînt. El} îi"dă puterea eficace "în lupta duhovnicească şi El triumfă atunci cînd sufletul devine un «duh purtător de trup» (L î1, 4).

Martette Canevet observă primația DUhiilui în această'luptă spirituala care pare a lăsa In umbră hristologia Omiliilor duhovnicești. <Această ştergere,' scrie eâ, provine de la scopul' pe care-1 propun Omiliile duhovnicești.: s ă î n v e ț e pe călugăr, deja creştin şi- deja botezat, să trăiască în sfirşit: chemarea lui :de creştin «cu, adevărat», s-o ducă printre suferțnțe şi 'bucuriL'.în. perseverență, luptă;şi rugăciune, pînă la răsplata finală care este deasemenea darul suprem al lui iDumftezen».

IV. INFLUENȚA OMICIILOR ASUPRA SPIRITUALITĂȚII CREŞTINE*

1 . '

Această influență care s-a exercitat asupra tuturor confesiunilor creştine se continuă pînă în vremea noastră, ca simbol al spiritualității Ortodoxiei şi al pustiei, cu toate ^irŞPUteUî asupra autorului şi mesalianismului său, care s-au manifestat

de-a lungul vremurilor[46].

S-a scos în relief «mistica luminii, pe care a manifestat-p în special Origen in oarecare contrast cu intelectualismul Iui Evagrie şi care a avansat în dorința înflăcărată de desăvîrşire pînă la ceea ce unii au numit, curios: intoxicare cu Dumnezeu» — titlul cărții citate a liii George a Malpry.

Nu s-a putut stabili raportul de dependență cu Sf. Ioan Casian, pe care noi îl socotim că a activat înaintea lui Pseudo-Macarie. Dar cei care l-au urmat, au putut să se bucure de influența amîridurora. Vom aminti aici, în prima etapă misticii de limba greacă din primele veacuri, care este evident că s-au bucurat de influența Omiliilor lui Macarie. Printre primii şi cei mai populari este Calinic Sirianul, ale cărui cateheze, puse în gura lui' Hypatios, au dezvoltat învățătura «adevăratului creştinism», practica rugăciunii neîntrerupte a inimii şi a virtuților. Ele arată că autorul, trăind înainte de 450, a cunoscut Omiliile lui Macarie care îi era lui anterior.

înaintea lor este citat Diadoh al Foticeii, care prelungeşte climatul şi vocabularul lui Macarie, eu rugăciunea lui lisus şi practica isihastă in special, continuate cu respingerea cohabitării păcatului cu harul şi învățăturii speciale despre Botez şi despre discernămînt.

George Malory şi Vincent Desprez notează influența specială a lui Macarie asupra misticilor sirieni şi nestorieni din secolele VII şi VIII: Dadisho Qatar şi Isaac de Ninive In sec. al Vll-lea; losif Hazzaya şi Ioan Dalyatha, în sec. *al* VIII-lea. Studiile făcute asupra lor de specialiştii apuseni, cunoscători ai limbii siriace, sînt numeroase [47]. . ■ ■ ■ . , - ■ , ■ > - .

La *bizantini* influența a început să se manifeste puternic în special prin Sfîntul Simeon Metafrastul (Logotetul, 900—984), care, cu al său Monologion, colecție de vieți de sfinți, a avut o mare căutare îndată după apariția lui.

Aceste descrieri au făcut începutul vieților de sfinți din Minei. Tot aşa de importantă este tllcuirea (traducerea interpretativă) a unui grup de 36 de Omilii, prefăcute în cinci Omilii mari care au fost integrate în Filocalie de Sf. Nicodim. A fost mare demnitar al curții bizantine şi este pomenit ca sfînt lă 9 noiembrie de Biserica noastră.

Dar influenta Sfîntuîui Macarie s-a exercitat în veacul al Xl-lea asupra Sfîn-*tulut Simeon Noul Teolog* (949—1022), «prin imnele şi cateheza lui despre Sfînta

45..v. Vincent Desprez, «Macaire, *Paeudo-Macaire, Macalre-Slmeon», in* «Dictlonnaire de Spiritualite», t. 10, c. 39—41. Vezî de asemenea Diadoh al Foticeii, Cuvînt *ascetic,* în *Filocalta română;* voi. I, ed. II, p. 368—378? vezi de asemenea J. Meyendorff, «Kyr/akon, *Festschriit JoJmwes Quasten»,* voi. II, - p. 585—586, hota 6; vezi de asemenea J. Quasten, *«Patrologie»,* III, Westminster Md., Neuman Press, p. 165—166.

46, Mariette Ca ne vet termină cu acest paragraf capitolul despre «învățătura Sf. Pseudo-Macarie».

47. In această privință he folosim fot de articolul profesorului romano-eatolic Vincent. Desprez, «Pseudo-Macafre fSymfeonJ», din «D.S.», - p. .39—43 şi de Introducerea romano-catolicului GEORGE A. MALOREY, S. I., la cartea lui citată "fnfoxfcafed wffh God", p. 8—11. '•" ■

Treime, experiența harului, condiția omului păcătos fărl mrntuire,; raisricismuV despre locuirea Sfîntului Duh şi despre "8p»ez ta liuhul...i>J,"itcâreiartsttă o puternică, influență macariană. Romano-catolicul Viaeent ffltesparez aminteşte ta felul următor influenta asupra *St. Grigore Palama* (1296--1359): El citează explicit pe «Macarie cel Mare» şi foloseşte două puncte din Învățătura sa, pe care o interpretează într-un mod special: 1. Participarea corpului la viața supranaturală, prin mijlocirea inimii, care este locul acelui nous (Omilia II, 15, 20). 2. Caracterul ne-intelec-tual'al luminii cereşti, care se comunică substanței sufletului»[48] etc, etc.

Slnt pomeniți în continuare alți *scriitori isihaşti bizantini,* care şi ei au practicat rugăciunea inimii şi rugăciunea lui Iisus, ca *Nichitor Isihastui* (pe la 1230),. *Si. Grigore din*

Sinai (1255—1346), care au accentuat integrarea simțitoare a trupului, sufletului şi duhului, fiind simțită prezența lăuntrică a lui Dumnezeu şi a harului — viața duhovnicească a lui Macarie. Această influență s-a răsplndit mai departe prin doi discipoli ai Sf. Grigore din Sinai în sec. al XlV-lea: Patriarhul Callistos şi Ignatie de Xanthopoulos, ca isihaşti. *SI. Nicoiae Cabasila* (1320—1391> a strălucit prin «Viața în Hristos» şi «Comentariu la Dumnezeiasca Liturghie», luînd tema rugăciunii inimii şi a vieții duhovniceşti de la Macarie şi introducjnd noi perspective în spiritualitatea sacramentală, cu accentul pe întîlnirea dinamică cu Iisus Hristos Cel înviat[49].

Influența asupra românilor. Preotul Vincent Desprez (monah de Ia Liguge) scrie îți opera citată de noi continuu, voi. I din Pseudo-Macarie, «Oeuvres Spirituelles», p. 16, în capitolul «L'Oeuvre dii Pseudo-Macarie, tradition grecque»: «Colecția a doua • a celor cincizeci de omilii duhovniceşti, selecțiune inteligentă, cunoscută în Apus de la 1559, şi cea mai răspîndită în Răsărit, ocupă 322 de pagini în ediția critică, care se sprijină pe opt manuscrise». In nota 3 el continuă aşa r «Cele mai bune sînt cele din *Halki Panhagias Kamariotisses* 75, din 'al Xl-lea sau mai curînd al Xll-lea secol (K) şi din *Mosquensis, Biblioteca sinodală,* gr. 177,. sec. XII (M). Ele au aparținut mtnăstirilor din Lavră (K) şi a lui Philotheon (M) din Muntele ~Athos şi provin de acolo, poate. Alte două manuscrise provin de la Athos şl unul din Siria—Palestina j cele mai' vechi Invâțdmfnte *privind pe ceilalți doi factori duc către Moldova şi Constantinopol* («orientent vers la Moldavie et Constantihople»).[50]

Paisie Velicicovsky (1722—1794), care a activat şi a murit In Moldova, a lăsat două exemplare ale Filocaliei şi multe alte manuscrise în ruseşte; în biblioteca lui de Ia Neamțu s-au găsit multe manuscrise romaneşti. Ele s-au înmulțit prin strădania lui şi a altor călugări, arzlnd de focul dumnezeiesc, care le tllcuiau şi apoi le copiau, ca să le înmulțească, cu o scriere măiastră, şi frumos colorată. Multe dintre aceste manuscise au au fost răpite de prin mînăstiri de cel care au voit să le tipărească (adesea fără a indica pe adevăratul traducător)[51]. Voi aminti aici unele tipărituri româneşti cu numele Sfîntuîui Macarie cel Mare sau

48. Amintim combaterea ideii că autorul omiliilor este, după tradiția ortodoxă, un călugăr ortodox grec din secolul ai XVni-lea, făcută cu argumente interne şi externe, de Neophytos Kavsokalivites. (Vezi tn această privință, op. *cit.,* a lui Jean Meyendorff, *«Messalianlsm şi AntimessalianismT—* A *tresh Lodk si ai the «macarian» Problem*,* p. 585, nota 2.

49. A se vedea George A. Malorey, S. I., *op. cit.,* p. 8 şi Vincent Desprez, op. *cit.,* p. 39—40.

50. Aceste probleme ale Sf. Grigore Pa lama s au fost dezvoltate pe larg de *J. Meyendorff In *<Introduction ă l'eiude de Gregoire Palamas»,* col. «Patristica Sorbonensis», 3 (Paris, 1959, p. 198—213). Pentru Sf. Simeon Noul Teolog a se vedea George Malorey, op. *cit** p. 8..

Egipteanul şi apoi altele ale unor autori influențați de scrierile lui Pseudo-Macarie.

în prefața Patericului tipărit cu binecuvîntarea Mitropolitului Grigorie în 1828 la Bucureşti, la «cuvintele Sfinților Bătrîni» (numite «apophtegmata» la greci), «care •cuvinte cîte au fost cu nume după Alfa-Vita, s-au tălmăcit de iznoavă din Patericul cel grecesc de cel întru fericita pomenire dascălul Pafnutie. Iar cîte sînt aşezate în deosebite pricini fără de nume, unele s-au pus din Patericul cel românesc, după cum s-au găsit scrise cu mîna. Iar altele iarăşi de iznoavă s-au tălmăcit din cel grecesc, aşezîndu-se fieşte-care pricină Ia locul ei în capete, după cum se văd. Care, ca un raiu duhovnicesc, ...deşteptînd sufletul către urmarea nevoințelor îl aprind şi către calea ceea ce duce la împărăția cerurilor îl povățuiesc mai vîrtos pre cela ce şi-a ales lui-şi viața cea monahicească...» [52].

O parte de 40 de «cuvinte de învățătură», profundă pe 12 pagini mari (şi necontestate de nimeni) citează pe Sf. Macarie Egipteanul.

Amintim acum iarăşi traducerea fostului nostru profesor Preof Cicerone for-*dăchescu,* «Omilii duhovniceşti» de Sf. Macarie Egipteanul (Chişinău, 1931, 242 pagini).

Continuăm cu *prelucrarea unei părţi* a *Omiliilor,* făcută de Slintul Simeon .'Metafrastul (Logotetul) în cinci omilii mari, inclusă în Filocalie, unde a fost publicată în româneşte[53].

***In acelaşi cadru al iniluenţei operei care poartă numele Slintului Macarie asupra unor traduceri româneşti,* începem prin a aminti cele două traduceri ale fostului profesor şi rector al Institutului Teologic din Bucureşti, Ene Branişte, opera 5/. *Nicolae Cabasila:* «Viaţa în Hristos» şi «Comentarii la dumnezeiasca Liturghie» : In ele^se dezvoltă tema macariană a rugăciunii inimii şi sensurile spirituale de la Macarie, care dau perspectiva spirituală sacramentală a unei întîlniri dinamice cu Iisus Hristos Cel înviat şi înălţat.**

Cu aceasta am ajuns la o listă a unor autori amintiţi parţial şi întîmplător la nr. 1076, 1617, 2014 ale Bibliotecii Academiei Române sau care n-au fost amintiţi nicăieri,, deşi se citeau în cărţile călugăreşti şi despre care se va învăţa mai mult folosindu-se textele respective : In voi. I din Filocalie: Marcu Ascetul şi *Diadoh al Foticeii* (şi în voi. V); în voi. IV, *Isihie Sinaitul,* în al Vl-lea, Simeon *Noul Teolog;* în al Vll-lea *Nichiior Isihasiul, Grigore Sinaitul* şi Grigore *Palama ;* In al VUI-lea Calisî *Patriarhul* şi *Ignatie Xarithopoulos;* în al X-lea, *Isaac Şirul.*

***Intluenţa asupra Slavilor[M].* Slavii, fiind creştinaţi de greci au primit influenta macariană de la scriitorii greci «în formă de antologii şi florilegii», precizează**

51. Pentru toată partea aceasta cu citaţiile respective a se vedea G e o r g e M a 1 o r e y, op. *cit., p.* 8—9.

52. V i n c e n t D e s p r e z, *«Pseudo-Macaire»,* «Oeuvres *spirituelles, I, Ho. melies propres ă la collection III»,* p. 16, şi nota 3.

53. Eu însumi am împrumutat cinci manuscrise vechi splendide, de la Metpcul «Grădina Icoanei» şi n-am mai putut să le predau înapoi, nemaifiindu-mi restituite, cu toată străduania mea disperată, din 1946, împărtăşind durerea celor lipsiţi •de lucrări.atît de preţioase şi sub oprobiul ruşinii de a Ie fi împrumutat unor oameni ■fără conştiinţă, deşi erau socotiţi de o înaltă noblepe.

54. «Către pravoslavnicul cetitoriu» (de la ediţia veche), p. 3, din *«Patericul ce cuprinde în sine cuvinte iolositoare ale Sfinţilor Bătrîni» :* De la Avva Macarie pag. 130—142 cu unele note explicative. S-a tipărit pentru întîia oară în* zilele lui Grigore Dimitrie Ghica Voievod Domnul Munteniei, cu osîrdia şi binecuvîntarea celui de atunci Mitropolit al Ungro-Vlahiei Kiriu "Kir Grigorie spre folosul şi în-

specialiştii. Omiliile au apărut fragmentar înainte de secolul al XVI-lea şi *S f, Nil Sprsky* (1433-^1508), care a trăit cîţiva ani la Muntele Athos, aproape de Cpnstan-tinopol, a putut aduce în Rusia *spiritualitatea rugăciunii lut Iisus Hristos şi isi-hasmul.* în scrierile sale se găseşte o-sinteză originală pe baza temelor lui Macarie despre rugăciunea inimii, penthos, sărăcia interioară şi smerenia. Aceeaşi influenţă se manifestă la alţi teologi mari ai vremii ca fos/f d/n VoioJca/amsfc (1,439—1515) şi *Maxim Grecul* (1470—1556). Influenţa macariană cea mai mare a venit înş| prin *traducerea Filocaliei* greceşti (colecţie de scriitori isihaşti, depinzînd în mare măsură de Macarie), făcută de *Paisie* VeJ/c/covsicy (1722-1-1794). El a lăsat la Mînăstirea Neamţu şi două copii manuscrise ale Omiliilor lui Macarie, Specialiştii amintesc pe Si, *Serafim de Şarov* i.1759^1833), ca pe unul dintre sfinţii cei mai populari ai Rusiei, care medita zilnic asupra Omiliilor şi ca şi ele predica experienţa trei-mică a luminii, care preface chiar trupul cu lumina sa taborică.

Fără îndoială însă, opera mistică anonimă rusă, scrisă sub influenţa lui Macarie, cea mai citită astăzi în lume, este «Povestirile unui pelerin rus către părintele său duhovnicesc»[65]. Ea descrie pelerinajul unui ţăran rus prin Siberia, la puţină vreme după războiul din Crimeea şi înainte de desfiinţarea iobăgiei, făcînd cunoscută starea Rusiei în toate privinţele. «Niciodată însă, ţăranul nu întîrzie cu descrierea lumii aparenţelor sensibile. Creştin,

ortodox, el e în căutarea perfecțiunii, grija lui fiind absolutul» (p. 11). El pelerinează «recitind *rugăciunea lut Iisus* aşa cum a învățat-o din Filocalie. Această rugăciune-monolog' arată occidentalilor dorul de o rugăciune contemplativă, mai interioară, simplificată, o sinteză a elementelor răspîndite în Omiliile lui Macarie. *Nepsis,* ori constantă veghe inte--rioară asupra celor gîndite, rugăciune[1] neîncetată, rugăciune de foc, care face flacără în inimă şi transformă pe om printr-o experiență a unei ființe înălțată la Hristos prin puterea Sfînrtului Duh înlăuntrul său».

Influența asupra Apusului. **Problema importanței vechii trăiri duhovniceşti a fost pusă mai ales în țările cu mari dispute confesionale, care le împărțeau, ca Anglia şi Germania. De aceea noi nu ne vom ocupa aici de lucrarea duhovnicească a Sf. Casian în Europa, care a cuprins prin Romano-ciatolicism întreg Apusul (fiindcă am făcut-o în altă parte), oricît de atrăgător ar fi benedictismul, de pildă, ci vom rezuma această influență macariană în Bisericile din cele două țări amintite, avînd ca urmare reflectarea obişnuită în Bisericile înrudite din alte țări.**

Protestanții au înțeles cuvintele sfinte ale bătrînilor ca îndemn la o viața cerească individuală. Descrierea ei de pietişti este aceea a trăirii îngereşti, cereşti, sub influența lui Iisus Hristos. Cîteva fragmente din lucrarea protestantului I. *Şţoeiiel,* «Teologia mistică a lui Macarie» ne va da un exemplu de experiența ei la protestanți[8]*: «Treptele pe care Urcă

demnarea celor ce vor să se îngrijească şi să se nevoiască pentru a lor mîntuire, în Bucureşti, la Sf. Mitropolie la anul 1828. S-a tipărit pentru a doua oară cu osteneala şi cheltuiala P.S. Antim Petrescu, fost Episcop al Rîmnicului Noului Severin, Iar acum a treia oară se tipăreşte de către Institutul de editură creştină al Sfintei Episcopii a Râmnicului Noului Severin. Râmnicul Vîlcii, Tiparul Tipografiei Cozia a Sfintei Episcopii, 1930.

55. A se vedea în voi. V din FilocaMa românească - cu titlul: *«Parafraza î n 150 de capete a Sfintuîui Simeon Metafrastul la cele 50 de cuvinte ale Stîntului Macarie Egipteanul»,* p. 293—387, la p. 277, indicîndu-se şi traduceri ce se află l a Biblioteca Academiei Române.

sufletul sînt credința şi speranța. Curăția şi activitatea fn lume, iubirea lui Dumnezeu şi a omului, smerenia şi rugăciunea care e «conducătorul jocului In carul virtuților»... sufletul vine mereu mai aproape de țelul său Însorit. Mereu mai curat şi mai rezonant se face el sub influența binecuvintată a puterii duhovniceşti a ființei lui Hristos, a focului dumnezeiesc, a luminii cereşti»!

' Focul dumnezeiesc consumă tot ce e pămlntesc şi păcătos îh suflet şi urcă pînă la *apatie.* E pentru el un element de neînlbcuit al vieții, hrană şi iscusință, creştere, respirație In viață... Începe viața duhovnicească de ceai mai înaltă claritate şl cunoaştere, Duhul Sflnt leglndu-se nemijlocit cu sufletul înfălăcărat, arzînd de lumină. El se face cu El acelaşi Duh şi un amestec, tot lumină, tot ochi, tot Duh, tot bucurie şi desfătare şi înclntare, tot iubire şi milă, tot bine şi bunătate»...

Hristos devine pentru el totul, rai şi pomul vieții, perlă şi coroană... om şi Dumnezeu, vin şi apa vieții, luptător şi anină, totul în toate... Plinătatea aduce dimineața învierii şi fericirea cerească. Căci la înviere se revarsă Dumnezeirea luminoasă a lui Hristos şi focUl DUmnezeirii înlăuntrul sufletului şi pe corp, pe care-1 îndumnezeieşte.

In cerul cel unul sînt multe trepte şi verificări şi grade, dar pentru toate El este piscul fericirii şi sfințeniei. Acolo nu există griji şi necazuri şi oboseală, nu bătrîn şi nici Satana şi

luptă, ci numai desfătare şi bucurie, pace şi urare de bine. Toate sînt una în Hristos, toate se odihnesc în lumină, toate domnesc cu Hristos, în veşnicia, cea fără sfîrşit».

, Primul text tipărit al Omiliilor îl aflăm la Paris în 1559 de Jean Picus[57]. _ Protestanţii pietişti din sec. XVII şi XVIII au aflat în textele macariene un mod de apropiere harismatică, intimă şi personală, depărtată de scolasticismul greoi, romano-catolic, care avea- întîietate şi în unele cercuri teplogice protestante. La Macarie ei aflau şi o atitudine constantă de luptă individuală pentru desăvîrşirea creştină şi chiar o bază părelnică pentru doctrina lor.

Primul protestant pomenit de unii specialişti, care s-a bucurat de înrîurirea puternică, macariană, ar fi Johann Arndt (155S—1621), pastor luteran şi teolog german. Se spunea că cunoştea pe dinafară cele 50 de Omilii şi că a introdus pasaje întregi din ele în scrierile sale ca De vero *christiano şi ParadiesgaHlein* (grădinița paradisului). -

A avut discipoli mulți, unul dintre ei, *Johann Gerhardt* (1582—1637) a adus o renaştere a Germaniei în secolul al XVII-lea — cu interpretarea patristică a Sfintei Scripturi, prin scrierile lui Macarie. Un impuls foarte puternic al influenței macariene asupra pietismului protestant la dat *Gottiried Arnold* (1666—1714), care a tradus în nemțeşte Omiliile lui Macarie ; despre el se spune că a pregătit calea pentru o bază comună a unor comunități aproape călugăreşti,' care s-au dezvoltat în Europa şi America. El credea că Macarie învăța şi justificarea numai prin credință. Nemulțumit de starea pe loc a Bisericii Luteranе, el a predicat desăvîrşirea.

56. Pentru paragraful acesta vezi Introducerea la cartea lui George A. Malorey, p. 9, cu indicații bibliografice şi J. Meyendorff, «Kyriaicon, *Fests-*

57. Noi avem, de mai bine de patruzeci de ani,ediția franceză tradusă de filosoful creştin francez Jean Gauvain, cu o introducere excepțională şi note bogate, in 1943, în colecția «Caietelor Ronului» ; între timp am mai cunoscut altele, mai ales prin recenzii. *critt Johannes Quasten»,* p. 585—586, nota 6.

cum era văzută de Macarie, ca un proces care duce la îndumnezeire, printr-o constantă veghe a inimii omului.

In Franca e amintit pastorul hughenot *Pietre poiret* (1646—1719), avind o influentă imensă asupra grupurilor pietiste din Franța, Olanda şi Anglia. Şi el a avut viziunea vieții creştine ca o călătorie mistică a unui pelerin, plină de prefaceri progresive, pe o temă aflată la Macarie[58]. I se atribuie formula următoare: «Nu e nevoie să arăți omului care are ochi care să citească, că toată Teologia Mistică e întemeiată pe Macarie» [m].

Scrierile pietiste ale unor teologi de talia lui Arndt, Arnold' Kopken şi Chris-tian Hoburg, (ultimii doi din secolul al XVII-lea) erau adesea retipărite. In felul acesta ideile "macariene au putut pătrunde pe deplin In adîncurile Creştinismului apusean, «care era însetat de un contact imediat cu Dumneieu intr^o experiență de conversiune». Această, influență, care poate fi văzută şi în scrierile, lui Şp/en *Kirkegaard* {1813—1855), care, deşi nu citează pe Macarie şi care a citit *De vero christiano* a lui Arndt are o'apropiere macariană precisă prin conversiunea la credința lui radicală şi totala urmare a lui. Hristos *°.

' In *Marea Prietenie* influența macariană s-ța manifestat cu putere începînd din secolul al XVIII-lea :. In 1721, Preotul *Thomas Hayvtood* a făcut prima traducere a Omiliilor, cu titlul: *«Moralitatea primară sau Omiliile spirituale ale ŞL Macarie* Egipteanul». Această traducere a impresionat mult pe Samuel Vvesley (1662—1735) şi pe cei doi. fii a i - săi: John (1703—1791), ă cărui pasiune a entuziasmat şi pe *Charles* (1707—1788). J, Wesley a făcut o nouă traducere a Omiliilor prin alegerea acelora pe care le socotea cele mai importante şi le-a tipărit în primul volum al bibliotecii sale creştine (1749),

Influența lui Macarie era mare şi aceasta se vede şi în cercurile ierarhice catolice înalte. Scrierile macariene, In special cele 50 de Omilii, erau foarte atractive pentru cititorii cu înclinare pietistă sau mistică, cu dorința de a intra într-o luptă interioară cu forțele

întunericului, într-un Botez constant în Duhul Sfînt care să asigure conversiunea biruitoare. G. Malorey citează la sfîrşitul acestui paragraf pe marele teolog Quasten, care rezumă astfel influența lui Macarie asupra nenumăratelor generații de creştini scriind -. «Aceste Omilii îndreptățesc pe autorul lor la o poziție pre-eminentă în istoria misticismului creştin din primele veacuri şi au făcut dovada unui izvor de inspirație şi pentru misticii moderni»[61].

. (Despre influența exercitată asupra lumii creştine de Omiliile duhovniceşti macariene, mai departe, se pot trage concluzii evidente din simpla lectură a paginilor 41—42 din articolul lui *Vincent Desprez* «Pseudo-Macarie (Simeon)» din D. de la S., p. 41—42).

58. Reprodusă de Dr. Dionys Stefenhofer, în lucrarea lui, citată mai sus, *«Des Heiligen Makarius des Agypters, Fiintzig Geisiliche Homilien»* traduse din greceşte în «Bibliothek der Kirchenvfiter», & 1913, Kempten şi Mflnchen p. XIX— XX), după *Steeltels «Vie* mystische Theologie Makarius des Aegyoters», Bonn, 1908.

59. Revenim la izvoarele noastre principale, G. Malorey şi Vincent Desprez, dar mai ales la primul.

60. Vezi I. Stoeffels, «D/e *mystische Theologie Maraius des Aegypters»* (Bonn, 190ff).

61. E. Benz, *«Die Protestantische Thebais zur Nachwirkung des Makarius Aegyptej im Protestantismul des 17 und 18 Jahrhunderts in Europa und Amerika*,* (Wisbaden, 1963), p. 26—28.

VIAȚA SFÎNTULUI MACARIE EGIPTEANUL

Multe şi mari au fost luptele duse în timpul vieții lor de sfințit şi nemuritorii părinți Macarie Egipteanul şi Macarie Alexandrinul, de -(aceşti) bărbați viteji şi atleți nebiruiți *, însă am ezitat să le spun şi scriu, (de teamă) ca nu cumva să nu fiu necrezut de cei puțin credincioşii Totuşi, de dragul celor înțelepți, a celor care s-au învrednicit de a primi darurile Sfîntului Duh, voi istorisi luptele duse cu demnitate, exercițiul (spiritual) şi renumele dobîndit de sfinții'Macarie!

Voi istorisi, în primul rînd, virtuțile lui,Macarie Egipteanul. Acesta a trăit nouăzeci de ani[2]. S-a dus în pustiu pe cînd avea treizeci de ani şi a viețuit acolo şaizeci de ani. Intru atît a stăruit în ostenelile asceților şi întru atît a înaintat în virtute, încît era numit «copilul bă-trîn». La vîrsta de 40 de ani, după ce a fost dăruit cu puterea de a stăpîni duhurile, cu darul vindecărilor şi cu duhul profeției, s-a învrednicit de darul preoției.

Cu el viețuiau în adîncul pustiului, numit Scetic doi ucenici : Unul viețuia în preajma lui pentru a se îngriji de cei care veneau (să-1 vadă), iar altul locuia într-o chilie aparte.

Cu timpul, Sfîntul Macarie, care avea ochi prevăzător, a zis celui care-1 slujea, care se numea Ioan şi care, mai tîrziu, a ajuns preot în locul lui: ascultă, frate, cuvîntul meu ; văd că te ispiteşte duhul iubirii de argint. Dacă vei lua aminte la cele ce-ți spun, te vei desăvîrşi în lucrul lui Dumnezeu în acest loc, vei fi slăvit, iar biciul nu se va apropia de cortul tău; dar dacă nu vei lua aminte la cuvîntul meu, vei avea parte de sfîrşitUl lui Ghiezi ***şi*** de patima lui. Acestea spunea sfîntul cu cinci arii înainte de moartea sa. După alți 15 ani, (ucenicul său Ioan), care încălcase votul sărăciei, atît s-a îmbolnăvit de elefantiază, încît nu se afla loc neatins pe trupul său unde să-şi pună cineva degetul. Aşa s-a împlinit profeția sfîntului cu cel care nu 1-a ascultat.

Cît despre lipsa de preocupare pentru mîncare şi băutură (a sfântului şi a celor din preajma sa) aproape că este de prisos să vorbim : că o atare lipsă de preocupare nu se putea vedea nici la (monahii) din afara mînăstirilor, nici la cei din pustietăți.

Erau, deasemeni, superiori tuturor şi prin zelul arătat pentru împlinirea poruncilor lui

1. Autorul socoteşte că este vorba despre doi Macarie. 3. In alte locuri se spune că a trăit o sută de ani.

Dumnezeu : fiecare se străduia să întreacă pe aproapele său prin diferite nevoințe.

Cît despre Sfîntul Macarie, se mai spune că cea mai mare parte a timpului şi-o petrecea în extaz, o dedica lui Dumnezeu şi nu lucrurilor pămînteşti.

Despre el se mai spun încă şi multe alte lucruri minunate.

Se spune că un bărbat egiptean decăzut s-a îndrăgostit de o femeie căsătorită şi cuminte. Şi pentru că n-a reuşit să-şi împlinească (gîndul său) s-â dus la un vrăjitor şi i-a spus : fă cum ştii, ca să mă iubească, sau s-o alunge bărbatul ei. Primind vrăjitorul destule daruri de la el şi neputînd să rătăcească mintea femeii, a făcut ca eâ să apară, celor ce-o priveau, cu chip de iapă. Venind la dînsa bărbatul ei şi văzînd-o cu acest chip, a început să plîngă şi să se jeluiască de o aşa nenorocire. Acesta chemînd pe bătrînii satului, le-a arătat-o, dar ei n-au ştiut ce s-a întîmplat. Timp de trei zile ea n-a mîncat nimic.

In sfîrşit, pentru ca Dumnezeu să slăvească pe sfîntul său, bărbatului i-a venit ideea s-o ducă în pustiu la Sfîntul (Macarie). I-a pus căpăstru şi a dus-o acolo unde locuia omul lui Dumnezeu.

Cînd bărbatul a ajuns în acel loc, i-au zis frații : De ce ai adus aici această iapă ? Iar el le-a zis : Ca să se miluiască prin rugăciunile dreptului. Ei, însă, i-au zis : Ce i s-a întîmplat ? El le-a zis : Iapa aceasta, pe care o vedeți, a fost biată nevastă-mea şi nu ştiu ce este cu ea acum.

Toate acestea i s-au descoperit sfîntului şi s-a rugat lui Dumnezeu pentru ea.

Auzind acestea (frații) s-au dus la Macarie, robul lui Hristos şi i-au zis : Cineva a adus aici o iapă. El însă, le-a zis : Voi sînteți cai, pentru că aveți ochi de cai. Aceea, însă, este femeie, aşa cum a fost făcută» că apare aşa schimbată, pentru ochii celor amăgiți.

Aducînd-o bărbatul ei la el, (Sfîntul) a binecuvîntat apă, a turnat-o peste ea şi a spus o rugăciune peste capul ei. Şi îndată a apărut tuturor celor ce o priveau, femeie, iar el a poruncit să i se dea să mănînce. Apoi, omul lui Dumnezeu, adresîndu-i-se, i-a zis : Niciodată să nu neglijezi (a merge) la biserica lui Dumnezeu şi a te împărtăşi cu tainele lui Hristos. Aceasta ți s-a întîmplat pentru că timp de cinci săptămîni nu te-ai apropiat de preacuratele taine.

Şi aşa, vindecînd-o la trup şi la suflet, i-a dat drumul.

Se zice că în anii cei din urmă ai vieții, sale, (Macarie), a săpat un canal subteran lung de o jumătate de stadiu, care pornea de la chilia sa şi ducea la o peşteră. Atunci cînd veneau mulți (vizitatori) la el şi îl deranjau, el ieşea din chilie pe ascuns, se ducea la peşteră şi era de negăsit. Trecînd prin canal, făcea 24 de rugăciuni pînă la peşteră, iar cînd se întorcea, făcea la fel.

Despre el se zice că, pentru a convinge pe un eretic, care nu credea , în învierea trupurilor, a înviat un mort. Acest lucru s-a făcut cunoscut pretutindeni în pustiu.

Altă dată, a fost adus la el, legat de însăşi mama lui şi ținut din două părți de doi tineri, un copil demonizat. Astfel de isprăvi făcea demonul: mînca pîini făcute din trei banițe (de făină) şi bea

o amforă de Cilicia de apă, apoi le da afară, prefăcîndu-le în abur, ca şi cînd ar fi fost consumate de foc ; pentru că există o ceată de demoni, care se zice «cea de foc», care alterează nu numai trupul, ci şi mintea oamenilor. Acesta, neîndestulîndu-se de mama sa, îşi mînca şi murdăria şi-şi bea urina, Plîngînd, deci,' mama lui şi jelindu-se,îl implora (pe sfîntul). Sfîntul, însă, luîndu-1 pe acela şi rugîndu-se pentru el, timp de două zile, a încetat patima aceluia cea înfricoşătoare, venită de la diavol. Atunci a întrebat-o pe mama lui • Cît vrei să mănînce? Iar aceea i-a zis : Zece litre [3]. (Sfîntul) a certat-o pentru că spusese prea mult, apoi rugîndu-se, iarăşi pentru tînăr, cu post, timp de 7 zile, a izgonit de la el demonul lăcomiei şi a stabilit hrana lui la trei litrej^de pîine, dar şi pe acelea, muncind ; să le mănînce. Aşadar, şi pe acesta, cu ajutorul harului divin vindecîndu-1, 1-a dat mamei sale.

Aceste lucruri minunate le-a făcut Dumnezeu prin Macarie, prietenul său cel adevărat, al cărui suflet nemuritor este acum cu îngerii. Eu n-am fost în preajma acestui sfînt, pentru că un an înainte de venirea mea în pustiu, a adormit.

VIAŢA SFÎNTULUI MACARIE ALEXANDRINUL (DIN ISTORIA LAUSIACÂ A LUI PALADIU)

Am trăit în preajma Sfîntului Macarig Alexandrinul pe cînd era preot ai aşa ziselor chilii, în care eu am locuit nouă,ani. Dintre aceştia, timp de trei ani a locuit împreună cu mine acest Macarie, trăind în Ji-**r** nişte. Unele din faptele şi semnele lui minunate le-am văzut eu însumi, pe altele, le-am auzit de la alţii, care au vieţuit împreună cu el, iar altele le-am auzit de la mulţi alţiL.

Nevoinţa marelui Macarie, după cum-eu şi mulţi alţii am cunoşcu-t-o, aceasta era : dacă auzea că cineva ***se*** neyoieşte într-un lucru, numaidecât se nevoia şi el îh lucrul acela. Deci, auzind el că Tabenişioţii nu mănîncă bucate (preparate) la foc, îh timpul postului mare, a hotărît ca timp de şapte ani, (nici) el să nu raănînce bucate (pregătite) la foc, ci numai zarzavaturi crude şi, dacă va

3. O ÎHra are 333 gr.

avea la îndemînă, legume muiate în apă; altceva, nimic. Auzind că altul mănîncă doar o litră de pîine (în timpul postului mare) a spart vasele pe care le avea şi a pus merindele într-un vas cu gîtul subţire, hotărîndu-se să nu mănînce decît atîta cît va putea scoate cu mîna din el. Mare i-a fost acest (examen) al cumpătării! Ne povestea, glumind, că uneori (reuşea să) apuce mai multe bucăţi (de pîine), însă nu le putea scoate afară pe (gura) strimtă a vasului. Vameşul, zicea el, de obicei nu-mi permitea să mănînc. Aşa se face că timp de trei ani am mîncat patru sau seinei uncii (de pîine), untdelemn am consumat un sfert de litru, iar apă am băut tot atît de puţin.

Cîndva, povestea el, a hotărât să-şi învingă somnul. N-a venit la adăpost timp de douăzeci de zile şi douăzeci de nopţi, ziua fiind topit de arşiţă, iar noaptea fiind chinuit de febră. {Apoi a venit în chilie). Dacă n-aş fi venit la adăpost, spunea el, şi dacă n-aş fi dormit, mi-se usca creierul. Dar, cînd mi-âm revenit, zicea,' (rni-am dat seama că) în^ vinsesem somnul, pentru că nu m-am lăsat pradă iui decît atît cît îi era necesar firii.

Cîndva, ne spunea el, a dorit să intre în grădina în care se afla, zi-ce-se, monumentul lui Ianniş şi Iamvris, vrăjitori care au trăit pe vremea lui Faraon, pentru a înfrunta pe demonii de acolo ; .pentru că se zice că în acel loc fuseseră aşezaţi de ei, prin meşteşugul vrăjitoriei, mulţi şi temuţi

demoni. Datorită vrăjitoriei, aceştia deţinuseră locurile de cinste la curtea lui Faraon. Avînd, deci, putere (mare) în Egipt, au construit, în vremea vieţii lor, din pietre dreptunghiulare, acea lucrare, în care au făcut un mormînt. (Inlăuntru) au depus mult aur, au plantat copaci de tot felul şi au săpat o mare fîntînă cu apă, sperînd, zice-se, ca după plecarea lor de aici (în viaţa de dincolo) să se desfăteze în acel paradis. Deci, pornind spre grădină şi necunoscînd drumul, Macarie, robul lui Dumnezeu, a fost condus doar de stele, aşa cum sînt conduşi marinarii care străbat mările. Aşa a străbătut tot pustiul. Avînd însă, cu el o legătură cu nuiele, punea ea semn, cîte una ia o milă, ca să-1 ajute la întoarcere.

După nouă zile se afla lîngă grădină şi, venind noaptea, s^a culcat puţin. Venind, însă, diavolul şi adunînd acele nuiele, le-a pus lîngă capul lui. A făcut aceasta (diavolul), .desigur,, cu permisiunea lui Dum-? nezeu, pentru ca (Macarie) şă se exerseze şi mai-mult şi pentru a mj-şi pune nădejdea în nişte nuiele, ci mai degrabă în harul lui Dumnezeu, har care a condus mai bine de 4:0 de ani poporul Israel prin pustiu, prin stîlpul de foc şi prin nor, deşi poporul nu i se supunea şi i se împotrivea.

Şi, sctflîndU-se (Macarie), a aflat nuielele sjtrînse în mănunchi.

Spunea sfîntul: ApropiindU-mă de grădină, au ieşit- din ea, în întâmpinarea mea, ca la 70 de demoni, de tot felul : unii ţipau, alţii ţopăiau, alţii scrîşneau dinţii amarnic împotriva mea, iar alţii venind în zbor spre faţa mea, îmi ziceau: Ce vrei, Macarie, ispita monahilor? De ce ai venit la noi ? Am uneltit noi împotrivă vreunuia dintre monahi ? Doar ai ceea ce ne aparţinea, ai pustiul de unde tu, împreună cu cei asemenea ţie, aţi izgonit pe confraţii noştri. Nu avem nimic comun cu tine. De ce vii în locurile noastre? Ca anahoret, mulţumeşte-te cu pustiul! Nouă ne-au hărăzit acest loc cei ce l-au construit. Nu vei putea să Tâmîi aici. De ce vrei să intri acolo, Unde nimeni dintre oamenii cei vii n-au intrat, de cînd fraţii (noştri) au zidit acest (monument) şi au fost .îngropaţi aici de noi. Şi multe spunîndu-i demonii, plîngînd şi tîn-guindu-se, le-a zis • Voi intra numai să văd şi voi pleca. Demonii, însă, (i-au zis): prornjste-ne acest lucru pe conştiinţa ta! Eu, spunea^Macarie, le-am zis : Aşa voi face. Şi îndată au dispărut.

Intrînd, deci, am văzut totul : am văzut cazanul de aramă, legat cu lanţ de fier, lîngă fînţîhă, mîncat de timp, şi fructul de oţetar uscat, nemaiavînd nimic înlăuntru,

Plecînd, apoi, netulburat de acolo, sfîntul s-a întors în 20 de zile (la chilia lui). «Şi pentru că n-a gustat nimic, cît timp a călătorit prin pustiu, dat fiind.că merindele i se terminaseră, răbdarea i-a fost greu încercată. Pe cînd era la capătul puterilor şi voia să stea jos şi să se odihnească, i s-a arătat cineva, asemenea unei fete îmbrăcată în giulgiu curat, care avea un vas din carp picura apă şi stând ca la un stadiu, îl chema să vină şi să bea. Trei zile a văzut-o; trei zile a venit către ea, dar n-a putut s-o ajungă, însă cu speranţa că-şi va astîmpăra setea, a răbdat oboseala. După aceea, i ş-a arătat o turmă de bivoliţe, dintre cele ce trăiesc prin «cele locuri. Una dintre ele, care avea viţel, a stat înaintea mea. Şi văzînd că îi curge laptele, m-am apropiat de ea şi sugînd, m-am săturat. Aceasta, supunîndu-se unei porunci divine, m-a urmat pînă la chilie. Eu o sugeam, iar pe viţelul ei nu-1 primea.

Altă dată, acest virtuos (bărbat), pe cînd săpa în apropierea stufului şi a lăstărişului o fîntînă pentru îndestularea monahilor, a fost muşcat de o aspidă. Această vietate are venin ucigător. Şi apucînd-o sfîntul cu mîînile de grumaji, a rupt-o în bucăţi şi i-a zis : Dacă Domnul meu nu te-a trimis la mine, cum de ai îndrăznit să vii (aici) ?

Acest Macarie, (zis) cel Mare, a avut mai multe locuințe ***în*** pustiu iii care se nevoia pentru virtute : una în adîncul pustiului Scetic, alta

în Libia, la aşa^zisele «chilii» şi alta în TOUxixele Nitriei. Prima era fără ferestre ; se zice că aici stătea Macarie, în întuneric, tot timpul postului mare ; a doua era foarte strimtă ; (stînd aici) nu putea nici picioarele să şi le întindă ; în sfîrşit, a treia era mai largă ; aici primea pe cei care veneau să-1 viziteze.

Atîta mulţime de demonizaţi a vindecat acest iubitor de Dumnezeu, încît nu este lucru uşor a-i enumera.

Pe cînd ne aflam noi la acest sfînt, a fost adusă pe braţe o tînără de neam nobil din Tesalonic, pentru că era paralizată de mulţi ani. Şi aducînd-o la el, a fost pusă lîngă chilia sa. Făcîndu-i-se milă, el s-a rugat îndelung pentru ea şi a uns-o cu untdelemn sfinţit, chiar cu mîinile sale. După 20 de zile ea s-a făcut sănătoasă şi mergea pe picioarele ei. Şi venind în oraşul ei, a trimis multe ajutoare la sfinţi.

Auzind Macarie că Tabenisioţii au viaţă aleasă, şi-a schimbat veşmintele, a luat înfăţişare de muncitor şi străbătîrid pustiul, timp de 10 zile, a venit laTebaida. Intrînd în mînăstirea lor, a întrebat de arhimandritul Pahomie, (conducătorul) lor, bărbat foarte încercat, care avea harul profeţiei. Duhul, însă, nu i-a descoperit lui Pahomie că el era Macarie. Deci, apropiindu-«e de acesta, Macarie i-a zis : Mă rog ţie. Domnule, primeşte-mă în mînăstirea ta, ca să devin monah. Atunci Pahomie i-a răspuns : Eşti deja bătrîn, cum vei putea să te nevoieşti ? Fraţii se nevoiesc din tinereţe ; se obişnuiesc cu ostenelile şi nu li se pare greu. Tu, însă, la aşa vîrstă, nu vei putea suporta ispitele, te vei scandaliza şi, plecînd, ne vei vorbi de rău. Şi nu 1-a primit. El, însă, a stăruit (să fie primit) şi n-a mîncat şapte zile. Apoi a zis marele Macarie (lui Pahomie) : Primeşte-mă, awa, şi de nu voi posti ca aceştia şi de nu voi face ceea ce fac (aceştia, să porunceşti să fiu izgonit din mînăstire. Auzind acestea, marele Pahomie i-a convins pe fraţi să-1 primească. Numărul lor era, ca şi astăzi, 1400.[v] Deci, a fost primit marele Macarie în această mînăstire şi după puţin timp a venit postul cel mare. I-a văzut marele Macarie pe fiecare dintre ei supuriîndu-se la felurite nevoinţe : pe unul mîncînd doar seara; pe altul la două (zile), iar pe altul la cinci (zile); pe altul stînd toată noaptea (la priveghere), iar ziua următoare venind la lucru. Atunci, el a udat nişte tufe de finic; acestea au crescut (şi au ascuns chilia, iar* el stînd într-un colţ, pînă ce a trecut postul şi au venit Pastile, nu s-a atins de pîine şi apă, nu şi-a îndoit genunchii să se culce, n-a stat jos şi n-a mîncat nimic, afară de frunze crude de varză, duminica, ca să pară că mănîncă şi să nu se mîndrească. Iar dacă vreodată ieşea pentru vreun lucru ce-i era necesar, se întorcea îndată şi-şi continua munca, fără să-şi deschidă gura şi fără să vorbească. Stînd, deci, |n picioare, nu făcea altceva, decît se

ruga cu inima şi prelucra frunzele pe care le avea la îndemînă. Vă-zîndu-l monahii acelei mînăstiri, s-au ridicat împotriva egumenului lor şi i-au zis : De unde ai adus pe acest om fără de trup, ca să ne umileşti ? Să ştii că dacă nu-1 scoţi de aici.astăzi toţi plecăm de la tine. Auzind acestea de la fraţi, marele Pahomie i-a întrebat (ce face) şi aflînd cum se nevoieşte, s-a rugat lui Dumnezeu să-i descopere cine este acesta. Şi i s-a descoperit că acesta este Macarie monahul. Atunci Pahomie, luîndu-1 de mînă şi ducîndu-1 în lăcaşul de rugăciune, în care se afla şi jertfelnicul, 1-a îmbrăţişat şi i-a zis :, Vino, bătrîne venerabil! Tu eşti Macarie şi mi-ai ascuns acest lucru. De mult am dorit să te văd,, pentru că am auzit de faptele tale. Iţi mulţumesc că ai mustrat pe fiii mei, ca să nu socotească nevoinţa lor un lucru extraordinar. Acum te rog, du-te la locurile tale, pentru că ne-ai edificat în destul, şi roagă-te pentru noi. Apoi, rugîndu-1 toţi fraţii, a plecat.

Altă dată — he istorisea acest om lipsit de patimi ^— pe cînd împlineam nevoinţa monahicească,, precum dorisem, mi-a venit în minte ca timp de cinci zile să mă gîndesc doar la Dumnezeu şi la nimic altceva. Şi pentru că m-am hotărît să fac aceasta, am încuiat chilia şi curtea, ca să nu răspund celor care ar fi venit Ja mine. Am început de luni; atunci am poruncit minţii mele şi i-am zis : Vezi să nu cobori de la cele cereşti. Acolo ai pe îngeri, pe arhangheli, pe heruvimi şi pe serafimi; acolo ai pe Dumnezeu, făcătorul tuturor acestora. Acolo pe-irece-ţi timpul! Să nu cobori la cele pămînteşti şi să nu nutreşti eugete lumeşti. Am rezistat două zile şi două nopţi, dar atît demult am mîniat pe diavolul, încît s-a făcut limbă de foc şi mi-a ars tot ce aveam în chilie; chiar şi rogojina pe care stăteam a luat foc, încît am crezut că şi eu însumi voi arde. A treia zi, cuprinzîndu-mă frica, m-am lăsat de acest gînd ; nemaiputînd să am mintea neclintiă la Dumnezeu, am coborî t-o la cercetarea lumii acesteia, ca să nu mi se socotească aceasta drept rnîndrie.

Altă dată (la Macarie) a fost adus un copil, care era muncit de un duh necurat. El, punîndu-şi mîna dreaptă pe capul copilului şi pe cea stîngă pe inima lui, atît s-a rugat, încît a ajuns să fie suspendat în aer. Copilul al cărui trup era umflat de apă ca un burduf, a strigat din toate puterile, şi dînd drumiil apei, a ajuns .ca la început. Apoi, ungîndu-1 cu untdelemn sfinţit, a turnat peste el apă binecuvîntată şi dîndu-1 tatălui său, i-a poruncit să nu se atingă de carne şi vin timp de 40 de ?ile. Şi aşa, vindecîndu-1, i-a slobozit.

Cîndva, pe marele Macarie îl tulburau gîndurile slavei deşarte, ispitîndu-1 să iasă din chilie şi să meargă la Roma, chipurile, ca să facă bine celor bolnavi; pentru că mare era întru «1 "harul Domnului, care lucra împotriva duhurilor. Şi pentru că de mult timp îl tulburau, iar el nu li s-a supus, (în cele din urmă) l-au năpădit şi mai tare. Deci, culcîndu-se sfîntul pe podeaua chiliei, a lăsat picioarele să-i iasă afară şi a zis demonilor (care-1 ispiteau) cu slava deşartă ; trăgeţi-mâ, demonilor, dacă puteţi! Pentru că eu (de voia mea), nu-mi voi purta picioarele în altă parte. Deci, dacă puteţi să mă duceţi aşa, acolo unde ziceţi, voi merge. Apoi s-a jurat şi a zis : Aşa voi sta pînă seara ; dacă nu mă veţi mişca, nu vă voi asculta. Şi a stat nemişcat şi s-a sculat abia seara tîrziu. Venind, deci, seara, gîndurile' iarăşi îl tulburau, de data aceasta cu şi mai multă putere. Atunci, sculîndu-se sfîntul şi luînd un coş, care conţinea ca la două baniţe, 1-a umplut cu nisip şi punîndu-1 pe umăr, ***a*** pornit să străbată pustiul. Pe drum 1-a întîlnit un învăţat din Antiohia, pe nume Ţeosevie, care i-a zis: Ce duci acolo, ava? Dă-mi mie povara şi nu te mai chinui. El, însă, i-a zis : Eu chinuiesc pe acela care mă chinuieşte. (Eu îmi chinuiesc trupul), pentru că zburdalnic fiind, îmi inspiră gîndul peregrinării. Şi aşa zicînd, a mers mult timp prin pustiu, iar după ce şi-a domolit trupul,, a intrat în chilie.

Istorisea, cîndva, acest minunat Macarie, un lucru cu totul aparte despre Marcu ascetul şi zicea : Pe cînd slujeam Sfînta Liturghie, am observat, la momentul împărțirii tainelor lui Hristos, că lui nu i-am dat niciodată împărtăşanie şi că un înger i-6 dădea, luînd-o de pe jertfelnic. Eu vedeam decît dosul mîinii celui ce-i dădea împărtăşania. Acest Marcu, deşi era tînăr, ştia pe de rost Vechiul şi Noul Testament; în plus, el era foarte blînd şi curat ca nimeni altul.

Intr-una din zile, avînd timp, m-am dus la (sfîntul) Macarie, pe cînd el era foarte bătrîn. Am stat lîngă uşa chrliei lui, ca un novice, pentru că îl socoteam mai presus de oameni — după cum şi era — şi l-am! ascultat îndelung. Trăise singur şi, deşi se apropia de suta de ani şi-şi pierduse dinții, se mai lupta cu sine şi cu diavolul şi zicea : Ce mai vrei, bătrîne mizerabil? Iată, ai băut şi vin şi de untdelemn te-ai atins! Ce, vrei să-ți mai fac, lacomule, robul pînteeelui ? Apoi adre-sîndu-se demonului, (continua): Du-te de la mine, diavole ! M-ai făcut să Îmbătrânesc în nepăsare, ai adus slăbiciuni peste trupul meu, m-ai făcut să mă înfrupt din vin şi din untdelemn, m-ai făcut să iubesc plăcerea. Nu mai ai nimic de răpit de la mine. Du-te, deci, de la mine, țu, cel-ce urăşti pe oameni! Apoi, (din: nou către sine), ca Unui nesăbuit, îşi zicea : .Haide, fleearule şi mînpăuie ! Pînă cînd voi fi cU tine ?

Istorisea Pafnutie, robul lui' Dumnezeu, ucenicul" acestui om minunat, că într-una din zile, pe cînd Macarie stătea în curtea casei şi vorbea' cu DumnezeUv o hienă,' luîndu-şi puiul Care eră orb şi împingînd cu capul portița casei, a intrat la ei şi l*a aruncat la picioarele lui.

Luînd puiul şi scuipînd peste ochii lui, Sfîntul Macarie s-a rugat şi numaideeît acesta a văzut; iar hiena, alăptîndu-1, a plecat. A doua zi, (hiena) i-a adus Sfîntului Macarie pielea unui.berbec mare. El a lăsat această piele Sfîntului Atanasie, episcopul; Fericita Metania m-a încredințat că Sf. Atanasie i-a dat ei acea piele, care se zicea «darul hienei». Domnul a făcut aceasta, ca să fie slăvit robul său aşa cum a făcut cu Ilie şi cu Daniel.

Se spune despre acest sfînt că, de cînd a fost botezat, n-a scuipat jos timp de 60 de ani. El s-a botezat cînd avea 40 de ani ; la acea vîrstă, chipul său era destul de mic şi avea păr doar pe buza (de stis) şi cîteva fire în vîrful bărbii; aceasta, pentru că din cauza ostenelilor monahiceşti, nici perii bărbii nu-i crescuseră. Intr-una din zile m-am dus la sfîntul acesta, cu sufletul foarte tulburat şi i-am zis : Ava Macarie, ce să fac, că **mă** apasă cugetul şi-mi "Mice : Aici mi faci nimic; pleacă (din mînăstire); Dar, prea sfîntul Macarie ml*<a zis: Spune cugetului tău : păzesc zidurile acestea pentru Hristos.

Acestea, deci, le-am consemnat din multele lupte, hevoînțe şi semne ale fericitului şi virtuosului Macarie.

ALTE LOCURI DIN ISTORIA LAUSIACĂ. "DESPRE SFINȚII DIN FERME

în Egipt se află un munte, care duce în adîneuL.pustiului Seetic, (la locul) care se numeşte Ferme. Aici şe nevoiesc ca la 500 de bărbați. Printre ei se află şi un monah extraordinar, numit Pavel, care, toată viața aşa şi-a petrecut-o : S-a rugat neîncetat, fără să facă altceva şi fără să ia ceva vreodată de la cineva,, afară numai de ceea ce trebuia sa mănînce în ziua respectivă. Formulase 300 de rugăciuni şi le număra aşa:-aduna (300) pietricele şi le ținea în sîn; iar la fiecare rugăciune arunca o pietricică.

Acest om al lui Dumnezeu s-a dus la Sfîntul Macarie, pentru folosul lui duhovnicesc şi i-a zis : Ava Macarie, sînt zdrobit. Ava Macarie 1-a poftit să-i spună motivul pentru care este trist. Acela i-a zis: într-un sat locuieşte o fecioară, care, deja de 30 de ani se nevoieşte. Despre ea mulți mi-au spus că în afară de sîmbătă şi duminică, în nicio altă zi nu mănîncă. Aflînd'aceasta, m-am osîndit, gîndind că eu fiind creat mai puternic decît ea, nu pot să fac mai mult de 300 rugăciuni. Atunci, i-a răspuns Sfîntul Macarie şi i-a zis : Sînt 60 de ani de cînd eu m-am dedicat acestui mod de viață. Fac 100 de rugăciuni, îmi procur cu mîinile cele necesare pentru hrană Şi dau iraților ceea ce le datorez, iar conştiința mi mă condamnă pentru faptul că aş fi? neglijent. Tu, însă,, făcmd 300 de rugăciuni, conştiința te condamnă, fie pentru că nu le faci cu inima curată, fie pentru că putînd să te rogi mai mult, n-a ;**f** aci. ;

Despre, Evloghie cel mutilat şi idespre judecata ***lui Antonie*** In adîneul pustiului, care duce spre;Marea Roşie, ca la 30 mile de rîu, între Babilon şi Heracleea, se află muntele Sfîntuîui Antonie. Am venit, deci, **i** la mînăstirea cea de lîngă rîu, în care se aflau ucenicii săi, Macarie şi Amantas, în aşa zisul Pispir. Se zice că el vine la această mînăstire, cînd după 12, cînd după 20, cînd după. 50 de zile, după cum îl Uimite Dumnezeu, spre binele celor ce se află în mînăstire. Deci, ne-am adunai fraft diferiți, având diferite nevoi, între care şi un anume Evloghie.

In sfîrşit, a venit marele Antonie seara tîrziu, îmbrăcat cu hlamidă strînsă cu» curea de piele. A intrat în mînăstirea lui si.a întrebat, ca de obicei* pe ucenicul său, Macarie, în legătură cu cei ce veniseră. Conveniseră că pe monahi să-i numească ierusalimiteni, iar pe laici să-i numească egipteni. îi mai dăduse consemn să spună că cei ce nu.fac nimic sînt egipteni, Deci a zis marele (Antonie) : Frate Macarie, au venit fraţi ? Şi el a răspuns : Da, au venit : Şi i-a zis (Antonie) : Sînt Egipteni; sau: Ierusalimiteni ? Spunîndu-i (Macarie) că sînt Egipteni, el i-a ziş: Pregăteşte linte şi dă-le să mănînce. Apoi a făcut rugăciune cu şi şi ir-a slobozit. După aceea, i-a vorbit Macarie despre noi şi despre cel mutilat şi a zis : Sînt şi alții, amestecați. Dacă ar fi zis că sînt numai ierusalimiteni, ar fi stat toată noaptea şi ne-ar fi vorbit despre mântuire. Deci, în seara aceea, stînd marele (Antonie), i-a mîngîiat pe toți ş.a.m.d.

De&pre Valens

Un oarecare Valens, de neam din Palestina, venind in pustiu, a trăit cea maL mare parte a vieții sale împreună cu noi. Acesta, după ce a dus o viață aspră şi a ajuns la cel mai înalt grad al nevoințelor^ (în cele din. urmă) a fost dat de ruşine de diavol. Diavolul 1-a împins spre înfumurare. Şi fiind cuprinsă, puțin cîte puțin, mintea lui, de această patimă nenorocită, a început să cugete despre sine lucruri mari : că, anume, se află în preajma îngerilor şi că aceştia sînt gata să-i slujească. Prietenii săi povesteau că într-o seară, tîrziu, cosea un coş. Fă-cîndu-se întuneric şi căzîndu-i jos acul, nu-1 găsea. (Atunci) demonul i-a făcut o făclie şi el 1-a găsit; pentru acest lucru se mîndrea nenorocitul, minune mare. Dar, prin grija lui Dumnezeu, s-a făcut numai-decît cunoscută obştii vătămarea lui. S-a întâmplat ca nişte străini să aducă fructe comunității. Sfîntul Macarie, bătrânul, trimițând cîte un pumn (din ele) fiecăruia la chilie, i-a trimis şi nenorocitului Valens.

Acesta, bătînd şi insultând pe cei ce i lewau adus, a zis: Spune lui Macarie că nu sînt mai rău decît el, ca să-mi trimită el mie fcine-cuvîntare. Cunoscînd, deci, Macarie rătăcirea lui, s-a dus după cîteva zile ca să-i vorbească şi i-a zis : Frate Valens, eşti pe calea cea rătăcită ; încetează şi roagă-te lui Dumnezeu. El, însă, n^-a luat aminte la acest îndemn şi nu i s-a supus. Văzînd, însă, diavolul că lui i se supune, s-a prefăcut că este Mîntuitorul şi i s-a arătat noaptea^ ;în vedenie, împreună cu

mii,de demoni, care purtau făclii. I-a arătat © roată de foc, care avea în mijloc ceva asemănător cu Mîntuitorul, Unul dintre (demoni) îi zicea: Te iubeşte Hristos pentru curăţenia vieţii şi pentru purtarea ta; de aceea s-a apropiat de tine ca să te vadă. Teşi din chilia ta şi văzîndu-1, pleacă-te şi închină-te lui. Ieşind, deci, din chilie şi văzînd mulţimea celor ce purtau făclii, şi ca la o milă pe Antihrist, a căzut şi i s-a închinat. Atît de mult şi^-a pierdut minţile nenorocitul, încît după cîteva zile, venind în biserică, a zis în prezenţa tuturor, că nu are nevoie de împărtăşaniej pentru că a văzut pe Hristos. Atunci, luîndu+-l părinţii, l-au legat pentru un timp cu lanţuri, (umilindu-1), şi făcînd rugăciuni continue pentru el, l-au vindecat. Pentru că cele pro-tivnice sînt medicamente pentru cele protivnice.

Prin urmare, am socotit necesar să adaug în carte şi viețile ceftor amăgiți, pentru siguranța celor ce se află pe calea (cea bună). Pentru că şi virtuțile sînt motiv de cădere, pentru cei ce le urmăresc fără discernămînt.

Despre Heron

Un alexandrin, pe nume Heron, a fost vecinul meu. Era tînăr, inteligent, cultivat, cu viață curată şi extrem de sensibil în maniere. Mulți dintre cei apropiați lui spuneau că mănîncă o dată la trei luni, că se mulţumeşte cu Împărtăşania şi, dacă are la îndemînă, (consumă) zarzavat. Acest lucru l-am cunoscut şi eu, împreună cu fericitul Al-binus, pe cînd mergeam în pustiul Scetic, ce se afla la 40 de mile de noi. In timpul călătoriei, noi am mîncat de două ori şi am băut de trei ori; acela, însă, n-a gustat nimic şi cît timp a durat călătoria a declamat (pericope din Sfînta Scriptură): un psalm mare şi 15 mai mici; epistola către evrei; o parte din (cartea) profetului Ieremia; Evanghelia lui Luca şi Proverbele. Ba nici nu puteam să ne ţinem în pas cu el.

Dar şi acesta, după ce a dat multe lupte şi s-a supus multor osteneli, a fost cuprins de o mîndrie nebună, care 1-a ridicat pînă ka cer — de unde s-a prăvălit ca un cadavru nenorocit — şi, în nesăbuința lui, a început să urzească gînduri nesocotite împotriva sfinților părinți, chiar să-i şi insulte şi să zică : Se înşală cei ce se supun învă-

ţăturii voastre. Că nu trebuie să avem mulți învățători, altera de Hristos, pentru că Mîntuitorul însuşi **a** spus : «Să nu numiți pe nimeni învățător aici pe pămînt» (Matei 23, 8). Şi atît **.** de mult -i s**-a** întunecat mintea de mîndrie, încît nici nu 'weîa să se apropie de Sfintele Taine, în cele din urmă, tulburat de demon, ca de un foc foarte violent, na venit, prin grija lui Dumnezeu în Alexandria, ca cuiul prin cui să se scoată. A devenit indiferent, s-a dus la teatru şi la hipodrom şi şi-a petrecut timpul în cîrciumi.

I. **Istorii despre Sfîntul Macarie editate din codicele Vindobonesian**

A zis ava Macarie : De ce judeci pe ucigaşi, pe desfrânați, pe profanatorii de morminte şi pe oricare dintre cei nelegiuiți ? Aceştia îşi au judecătorul lor. Nu privi lucrurile nurrtai dintr-o parte, ci mai degrabă cercetează multele tale greşeli şi te vei afla, de multe ori, mai rău decît aceştia. Pentru .că, deseori, şi tu priveşti cu ochi desfrînați; ori, ştii şi tu că acest lucru este un adevărat adulter. Deseori ofensezi pe fratele tău ; or, ştii că Domnul a spus : «Cel ce ***va zice fratelui său nebunule», este vinovat de focul gheenei»*** (Matei 5, 22). Dar faptul cel mai înfricoşător este acela că te apropii cu nevrednicie de Sfintele şi prea curatele lui Hristos Taine şi te faci vinovşt față de trupul şi de sîngele Lui. Acela, pe care tu îl judeci, a ucis un om.oarecare ; tu, însă, ai ucis pe Hristos însuşi, eşti responsabil de junghierea Lui, atunci cînd te împărtăşeşti cu nevrednicie cu

preacuratul Lui trup şi sînge. Pentru că zice Apostolul: «Cel ***ce mănîncă şi bea cu nevrednicie*** (acestea), ***este vinvoat față de trupul şi sîngele lui Hristos; bea şi mănîncă sie-şi osîndă»*** (I Cor. 11, 29). Altfel spus, fapta pe care au făcut-o iudeii, ucigîndu-L (pe Iisus), o săvîrşesc cei ce se împărtăşesc cu nevrednicie cu trupul şi sîngele Său. Şi pe bună dreptate, pentru că şi cel care sfîşie porfira împărătească şi cel ce o murdăreşte, aceeaşi moarte primeşte. Deci, şi cei ce i-au frînt atunci trupul şi cei care-L întinează acum, împărtăşindu-se cu suflet necurat, vor avea parte de aceeaşi osîndă, după cum spune Apostolul.

Spunea, cîndva, ava Macarie : Pe cînd eram tînăr şi stăteam fără grijă în chilia mea, m-am hotărît să merg în pustiu, zicîndu-mi în cugetul meu : Pentru folosul meu, voi sta de vorbă cu orice om pe care-1 voi întîlni.

Şi, iată, am întâlnit un copil, care păştea un bou şi i-am zis : Ce să fac, copile, că mi-e foame ? El mi-a răspuns : Mănîncă ! Apoi din nou i-am zis : Am mîncat şi iarăşi mi-e foame. Şi el iarăşi mi-a răspiins : Mănîncă, iarăşi! I-<am zis a treia oară că de multe ori am mîncat şi iarăşi mi-e loarae. Atunci el a zis : **Ava,** eşti ca un asin : totdeauna vrei să mănînci. Şi aflînd folos (în răspunsul iui), am plecat.

Povestea, cîndva, un bătrîn despre ava Maoarie : Se afla, zicea el, în părţile Arsinoitei un monah care se nevoise mulți ani, ducînd viață de sfînt. In cele din urmă, a fost stăpînit de duhul deşert al mîndriei. Acest duh 1-a îndepărtat de la dreapta credință şi i-a inspirat cugetul aşa zişilor Hierachiți, care spun : că Mîntuitorul nu s-a înălțat (la cer) cu trup omenesc; că trupul cu care sîntem îmbrăcați nu înviază ; că trei sînt principiile care conduc lumea : Dumnezeu, materia şi răutatea ; că Cuvîntul lui Dumnezeu nu S-a întrupat cu adevărat şi n-a devenit om desăvîrşit şi că El nu este cauza mîntuirii tuturor. Acest om a dus la rătăcire 500 de suflete. **A** reuşit aceasta, mai ales pentru că făcea multe (semne minunate) cu cuvîntul : descoperea lucruri pierdute şi îndepărta moartea în diferite chipuri; ba chiar şi demoni scotea. Acest fapt, de altfel a fost prezis în Evanghelie, unde se spune că (uneltele lui, Satan) vor face semne şi minuni, încît sa rătăcească, de va fi cu putință, chiar şi pe cei taleşi (Matei 24, 24). Iar duhurile conducătoare au putere să alunge pe cele slabe şi fac totul pentru pierderea sufletelor.

Deci, episcopul locului aceluia s-a dus la ava Macarie, omul lui Dumnezeu, şi i-a zis: Vino şi ajută-ne ! Pentru că dacă nu curățim ținutul nostru pe cînd tu eşti în viață, toți se vor duce la el şi vor fi duşi în rătăcire. Macarie a zis : Voi merge, dar ce să fac eu, un om simplu? Episcopul însă a stăruit şi i-a zis : Eu aşa cred, că dacă vii, Dumnezeu va aduce pace în Biserica Lui. De multe ori am voit să vin (la tine), dar am fost împiedicat de clerici, că să nu mă fac de rîsul laicilor. Acum, deci, nemaiputînd suporta pierderea poporului şi te-mîndu-mă de pedeapsa lui Dumnezeu, Care zice : ***«Sîngele lui îl voi cere din mîinile voastre»,*** am venit la tine, pentru că Dumnezeu m-a trimis. '

Sculîndu-se Maoarie, 1-a urmat şi a venit la acel rătăcit. De îndată ce l-au văzut, a zis episcopului : Acesta are duh superior ; află că nu-mi stă în puteri a-1 supune. Cu astfel de duhuri nu m-am luptat Că două sînt ordinele demonilor : unul, care introduce plăcerile în trup şi altul care insuflă rătăcirile în suflet. Acesta (din) urmă este greu de supus. Pe unii-ca aceştia îi trimite satan vrăjitorilor, rătăciților, ereticilor şi celor asemenea lor. Atunci a zis episcopul: Atunci ce să facem ?

Şi a răspuns bătrînul : Este nevoie de rugăciuni. Căci cuvîntul nu are putere. (Făcînd deci rugăciuni), în cele din urmă i-au poruncit (rătăcitului) să iasă (din chilia lui), iar acesta a ieşit. Şi numaidecît episcopul

1-ta apucat de gît şi i-a zis : De ce n-ai venit la noi şi ne-ai lăsat să te aşteptăm atîta amar de vreme ? El a răspuns : Pentru că nu cugetaţi corect. Atunci Sfîntul Macarie i-a zis: Tu, deci, cugeti corect ? El a răspuns : Foarte (corect). Ce înseamnă — a continuat ereticul — afirmaţia pe care o faceţi voi : Credem că, carnea şi oasele s-au înălţat (la ceruri) ? Şi a răspuns Sfîntul Macarie : Dacă de la noi spunem aceasta, bine faci că întrebi. Dar dacă Adevărul a voit să să spunem aşa, atunci ce zici ? Dar să nu facem risipă de cuvinte şi să spunem ceea ce credem. Dacă crezi în acestea, bine faci; iar dacă nu crezi, te împotriveşti Iul Dumnezeu, respingi învăţătura Lui. Acela a zis : Mai întîi să spun eu ce cred. Dar Sfîntul i-a răspuns : Credinţa cea greşită nici nu trebuie să se audă ; Să auzim credinţa Bisericii de pretutindeni; şi i-a spus episcopului s-o expună. Deci, fiind de faţă poporul, episcopul a început să expună credinţa aşa : Cred într-unui Dumnezeu, Tatăl atotţiitorul; Şi în Cuvîntul cel de © fiinţă cu El, prin care veacurile s-au făcut; Care la plinirea vremii, a venit în trup, pe care 1-a luat din Sfînta Fecioară, Măria, pentru a nimici păcatul; El a fost răstignit, a murit, a fost îngropat şi a înviat a treia zi; şi (s-a suit la ceruri) şi şade de-a dreapta Tatălui; şi iarăşi va să vină, în veacul viitor, ca să judece viii şi morţii. Şi întru Duhul Sfînt, cel de o fiinţă cu Tatăl şi cu Cuvîntul Lui. Credem, deasemeni, în învierea sufletului şi a trupului, după cum spune Apostolul: «Se ***seamănă trup pămîntesc, înviază trup duhovnicesc»*** (I Cor. 15, 42). Şi iarăşi : ***«Trebuie ca*** (trupul) ***acesta stricăcios să fie îmbrăcat cu nestricăciune»*** (I Cor. 15, 53).

(După aceea, a zis Macarie ereticului) : Vezi ce spune acesta ? Dar acela i-a răspuns : Mie să nu-mi adevereşti credinţa prin cuvinte. Să mergem la morminte şi de vei învia pe vreunul dintre cei ce dorm acolo, atunci voi vedea că gîndiţi corect. In ceea ce mă priveşte, eu cred că sufletul înviază fără trup.

Intorcîndu-se Sfîntul Macarie către episcop i-a zis : Ar fi o mare greşală să ispitim pe Dumnezeu; eu nu îndrăznesc să cer lui Dumnezeu să facă un semn atît de mare, pentru hatîrul unui (duh) satanic. Dar episcopul i-a zis : Ba da, părinte ; să faci aceasta pentru întreg ţinutul. Atunci au mers la morminte. Şi a început hierachitul să invoce pe demoni, dar el n-a putut să ridice nici măcar un suflet (din mormînt); şi pentru că nu putea nimic, căci Duhul Sfînt i se opunea, a zis : din cauza voastră nu pot ridica pe nimeni. După aceea, Macarie îngenunchind fără să promită ceva cuiva, s-a rugat timp de o oră. Apoi s-a sculat şi în văzul tuturor a lovit cu bastonul său de palmier un mormînt — pentru că bastoanele monahilor de acolo sînt de palmier ^— şi a înviat un om, nu dintre cei morţi de curînd, ci dintre (cei morţi) de

demult. Şi adresîndu-se hierachitului, i-a zis : Cercetează (şi vezi) dacă înviază trupul. Acesta, uimit de un semn atît de mare şi părăsit fiind de demon, a căzut cu faţa la picioarele sfîntuîui, împreună cu tot poporul. Poporul a cerut să fie ucis, însă el n-a îngăduit una ca aceasta, ci 1-a luat cu sine în pustiu.

Se zice că, întrebat fiind cel înviat, dacă cunoaşte pe Hristos, a zis că nici n-a auzit de El, pentru că murise pe vremea lui Faraon, împăratul, înainte de venirea lui Hristos. Deci, botezîndu-1, 1-a avut cu sine trei ani, iar după aceea a adormit somnul cel adevărat. Acestuia i s-a potrivit cuvîntul Domnului : ***«Nici el n-a păcătuit, nici părinţii lui, ci*** (s-a făcut aceasta) ***ca să arate slava lui Dumnezeu»*** (Ioan 5, 3).

Atunci 1-a întrebat episcopul pe Sfîntul Macarie, dacă nu cumva, făcînd un semn atît de mare, i-a încolțit în inimă pofta după slava deşartă. El, însă, i-a răspuns : Acela, a cărui inimă pofteşte slavă de la oameni, nu cunoaşte încă pe Dumnezeu ; ceea ce face, face pentru oameni. Dar acela care s-a învrednicit să cunoască pe Dumnezeu, care se nevoieşte mereu şi i se pare că stă pe muchie şi se teme să nu cadă, acela are o singură dorință : aceea de a ieşi din trup. Cît despre slavă, aceea nici prin gînd nu-i trece. In acest sens, i-a dat şi un exemplu şi i-a zis : Inchipuie-ți că cineva călătoreşte pe mare, călăuzit de soare şi de razele lui, către care mereu priveşte. Unui astfel de om îi spune cineva : Dacă-ți întorci privirea spre locul în care te-ai îmbarcat, pentru a reveni printre ai tăi, te scufunzi. Ce va păți acesta, dacă nu-l va asculta ? Tot aşa şi cel ce priveşte spre slava lui Dumnezeu, calcă peste slava (dobîndită) de la oameni. Dacă se întoarce către aceasta, o pierde pe aceea. Pierzîndu-o pe aceea, este răvăşit de multe alte patimi.

Celelalte (însuşiri) ale acestui sfînt : faptul că era milostiv şi iubitor de oameni, ca şi puterea lui de discernămînt, le trec cu vederea.

Istorisire înfricoşătoare care uimeşte mintea

A spus Ava Macarie : Venind eu la Constantinopol — pentru că doream să-l văd — şi trecînd printr-un portic — chem Adevărul ca martor pentru cele ce vă spun —, am văzut cu ochii minții — cei dați mie de Domnul ca să văd lucrurile Lui cele minunate — un om, asemenea unui eunuc, stînd la uşa unei case de desfrîu ; era foarte trist şi ascunzîndu-şi fața între palme, plîngea aşa de tare încît credeai că şi cerul plîngea împreună cu el. Apropiindu-mă de el, i-am zis : Spune-mi, te rog, de ce eşti aşa de trist şi plîngi, şi de ce nu pleci de aici, pentru că aici este refugiu al femeilor neruşinate şi desfrînate ? Şi răspunzîndu-mi, mi-a zis : Slăvite rob al lui Dumnezeu, după fire sînt înger, dintre cei rînduiți de Dumnezeu oamenilor la botez, pentru ocrotirea lor în această viață. Plîng, pentru că mă doare, văzînd pe cel încredințat mie, petrecînd în orgii şi nelegiuiri, stînd acum în acest refugiu al nelegiuirii, după cum vezi, cu această desfrînată. Cum să nu deplîng chipul lui Dumnezeu, ajuns întru atîta întuneric ? Atunci i-am zis : Şi de ce nu-l cerți, ca să fugă din acest întuneric al păcatului ? Iar îngerul mi-a răspuns : Pentru că n-am loc să mă apropii de el ; căci de cînd a început să săvîrşească păcatul, este rob al demonilor şi n-am nici o putere asupra lui. Deci, eu i-am zis : De unde ştii că n-ai putere asupra lui, îndată ce Dumnezeu ți l-a încredințat ? Şi mi-a zis iarăşi îngerul: Dumnezeul nostru fiind bun şi iubitor de oameni l-a înzestrat pe om cu liber arbitru şi l-a lăsat să meargă pe calea pe care vrea. I-a arătat două căi : pe cea strimtă şi pe cea largă şi i-a spus unde sfîrşeşte fiecare. Anume, că cea strimtă şi aspră — a cărei parcurgere impune, pentru prezent, puțină osteneală — duce la odihna veşnică, pe cînd cea largă — a cărei parcurgere se face cu comoditate — duce la pedeapsa veşnică, la focul gheenei şi la celelalte chinuri. Ce mustrare să aduc omului pe care Dumnezeu mi l-a încredințat să-l ocrotesc ? Pentru că Domnul şi Dumnezeul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui viu, ceartă, mîngîie şi-i învață pe toți să se abțină de la faptele cele necurate şi abia dacă unii cugetă corect la dumnezeieştile Lui cuvinte.

Apoi i-am zis : De ce-ți întinzi mîinile, suspinînd spre cer ? Iar îngerul mi-a răspuns : Pentru că văd în jurul lui (mulțime de) demoni : unii cîntă, alții bat din palme, iar alții rîd fără ruşinare ; de aceea mi se frînge sufletul de durere şi mă rog lui Dumnezeu să izbăvească (din mîna) demonilor creatura Sa. Mă rog să-i dea pocăință într^o zi, iar pe mine să mă învrednicească a preda bunătății divine sufletul acestui om curat şi fără prihană.

Şi, zicînd aceasta, s-a făcut nevăzut de ochii mei.

Vă spun, fraţilor, că nu este păcat mai scîrbos decît desfrîul şi decît blestemăţia Sodomiţilor. Dacă cineva, aflîndu-se în astfel de păcate, se pocăieşte, Dumnezeu îl primeşte, (bucurîndu-se) mai mult decît pentru alţi păcătoşi; pentru că această patimă într-adevăr izvorăşte din proprie iniţiativă, dar este întreţinută şi înmulţită prin exercitare de diavol. Vrea cineva să ucidă această patimă, reuşeşte prin priveghere şi cumpătare.

Alte povestiri ale aceluiaşi {părinte)

Spunea, cîndva, acelaşi sfînt Macarie : Intr-o zi mă rugam Domnului Dumnezeu. Cînd mi-am ridicat ochii către cer, iată era deschis şi (am văzut) îngerii lui Dumnezeu, urcînd şi coborînd, ducînd cu ei sufletele. Alături de ei, alţi (îngeri), negri şi întunecaţi, se forţau în văzduh ca să smulgă sufletele oamenilor. îngerii, însă, li se împotriveau, îi loveau puternic şi scăpau sufletele. Am privit din nou şi iată, doi îngeri aduceau în cer sufletul unui om. Deci, pe cînd se apropiau de vama desfrîului, prostituţiei şi sodomiei — vămile acestea sînt cele mai urîcioase pe la care trebuie să treacă îngerii cu sufletul în drumul lor către cele înalte — a început stăpînul lor să se tulbure, să ţipe şi să spună îngerilor lui Dumnezeu : De ce luaţi cu voi acest suflet, care ne aparţine ? îngerii, însă, i-au răspuns : Spune, prin ce vicleşug te-ai servit de el ? Acela le-a zis : A desfrînat pînă cînd a murit şi de multe ori, cu voia sa, păcatul sodomiei 1-a săvîrşit. Şi nu numai atît, ci şi pe aproapele său 1-a jignit. Deci, ce lucru bun aţi găsit la el ? Iar îngerii i-au zis : Chiar dacă sufletul său a fost cîndva robit de aceste patimi, el le-a întrerupt înainte de a-i veni sfîrşitul. însă diavolul le^a zis : Nu, nu este precum ziceţi, ci a murit nepocăit; (nu s-a pocăit) pînă la ultima răsuflare şi nu a încetat cu nelegiuirile ; nicăieri nu se află dovada că şi-a răscumpărat toate păcatele sale şi că s-a abţinut de la cele rele. Aşa a murit : rob al păcatului şi colaborator al meu. Atunci a zis unul dintre îngerii lui Dumnezeu : Nu se poate, nu-ţi dau crezare ţie, pentru că eşti numai minciună, necu-ratule. Să fie chemat îngerul, căruia i s-a dat la botez ca să-1 ocrotească şi acela să spună adevărul.

Pe cînd a fost chemat, acela era ocupat cu îngroparea trupului celui încredinţat lui. Şi i-au zis îngerii : Spune-ne, confrate, sufletul acesta s-a pocăit pentru păcatele sale, sau a murit cu ele ? Şi răs-punzîndu-le, îngerul a zis : Din ceasul în care s-a îmbolnăvit înainte de a-i fi rău, gîndindu-se la moarte, a început să plîngă şi să se tîn-guiască. A trimis să vină preotul Bisericii, iar atunci cînd au fost singuri, plîngînd, a început să-şi mărturisească lui Dumnezeu, înaintea preotului, păcatele, şi, întinzîndu-şi mîinile spre cer şi suspinînd, să ceară iertare. Deci, dacă Dumnezeu 1-a iertat cu puterea Lui — şi acest lucru e firesc — oare nu se cuvine să dăm slavă dreptei Lui judecăţi ? Auzind acestea, îngerii luminii au rîs de diavol şi l-au lăsat. Şi a trecut sufletul acela de cursa celor vicleni.

Şi iarăşi am privit, (spunea Macarie) şi a apărut alt suflet. Acesta era al unui famen din fire. Ca de obicei, demonii îi aminteau faptele lui urîte şi viclene, examinîndu-i fiecare păcat după felul şi locul unde a fost făcut; iar îngerii lui Dumnezeu li se împotriveau, zicînd că a făcut şi unele fapte ale dreptăţii; că în viaţa lui, de multe ori a dat cîte ceva săracilor ; că atunci cînd a făcut vreun rău, numaidecît s-a pocăit, acuzîndu-se singur, plîngînd şi suspinînd. Şi acestea zicînd, îngerii lui Dumnezeu i-au luat în rîs pe demonii care li se împotriveau şi nu se lăsau convinşi că Dumnezeu poate să miluiască sufletul aceluia. Atunci au zis demonii: Din tinereţea şa a făcut multe rele, pe care el, ca eunuc şi creştin nu trebuia să le facă : a căzut în adulter şi desfrîu şi s-a întinat cu cei ce săvîrşesc păcatul sodomiei. Mîniindu-se, pe mulţi i-a insultat şi, bătîndu-i crunt, i-a ucis. Deci, dacă şi acesta merită mîntuirea, luaţi toată lumea şi mîntuiţi gratuit pe toţi păcătoşii pămîntului, pentru că noi în zadar ne ostenim. Atunci le-au zis îngerii : Luaţi aminte, nemernicilor, că păcatele pe care le-a săvîrşit în tinereţe, lăsîndu-se de ele, Dumnezeu i le-a iertat. In plus, a adus prin preoţi milostenii şi jertfe Domnului Dumnezeu pentru mîntuirea sufletului său. Ce credeţi voi, fiare

puturoase : nu se cuvine ca acest suflet să aibă parte de mîntuire ? Domnul, iubitorul de oameni, va avea în vedere cele ce au fost aduse drept răscumpărare, care nu sînt date la lumină acum. ***Toate păcatele, pe care oamenii le mărturisesc prin preot, cu smerenie şi suspin — atunci cînd încetează a le mai săvîrşi — milostivul Dumnezeu le iartă.*** Numai pe cei care îşi ascund păcatele de Dumnezeu şi de oameni, Dumnezeu îi judecă, îi condamnă şi-i dă pradă focului în veci, la nesfîrşit. Acestea zicînd îngerii, au biruit pe duhurile cele rele şi plecînd de acolo au intrat pe popțile cerului. Aşa a fost eliberat şi acest suflet de duhurile cele rele şi aşa a aflat mîntuire la Dumnezeu.

Dar, iată, (spunea Sfîntul Maoarie), un alt suflet a fost adus ; un suflet care fusese evlavios şi temător de Dumnezeu; care stăruise în fapte de milostenie şi arătase iubire față de toți oamenii ; un suflet cast şi venerabil. Demonii fremătau şi scrîşneau dinții împotriva lui, iară el, văzînd sălbăticia lor, tremura. Îngerii lui Dumnezeu, însă, l-au luat cu ei şi pe cînd intrau pe porțile cerului, l-au întîmpinat şi l-au salutat toate puterile lui, bucurîndu-se şi zicînd : Slavă Ție, Dumnezeule, că a fost izbăvit sufletul acesta din abisul cel prea adînc şi de (mîna) balaurului celui înspăimîntător. Şi cu cît se înalța către cele de sus, pe atît îl îmbrățişau cetele celor nevăzute, veselindu-se, pentru că aşa obişnuiesc sfintele puteri; să se bucure şi să se veselească pentru fiecare suflet care se mîntuieşte. Iar cînd au ajuns la tronul cel înstelat al slavei lui Dumnezeu, cînd a fost dus la fericirea Tatălui său şi s-a revărsat peste el harul lui Dumnezeu şi Tatăl, s-a umplut tot de lumina cea nemuritoare, de bună mireasmă şi de bucurie de negrăit. Şi a fost predat lui Mihail, arhontele Testamentului, ca să-l înscrie în odihna veşnică.

Dar, iată, (spunea Sfîntul Macarie), un suflet era dus cu sila, de demoni, în cele mai adinei ale pămîntului. Era al unei slugi care, în acel ceas **se** sugrumase **cu** o sfoară. îngerul său îl urma şi plîngea pierderea lui, zicînd îndurerat: Vai, (vouă), nenorociților de demoni, care pregătiți aceste lucruri îngrozitoare.

Apophtegmata

1. Unii dintre demoni stau pururea în preajma celor ce citesc şi încearcă, luînd adesea motive din chiar Sfintele Scripturi, să le distra-gă mintea şi să **le** strecoare gînduri viclene. Uneori îi împing la căscat şi la somn greu, mai mult ca de obicei... In gura lărgită, împotriva firii, ca o prăpastie, intră, subțiindu-se, diavolul... Acestea îmi spunea Sfîntul Macarie şi aducea ca dovadă faptul că, (pentru a evita acest lucru), cei ce cască, îşi pecetluiesc gura cu semnul Sfintei Cruci, urmînd o veche tradiție...

2. M-a întrebat vasul alegerii, bătrînul egiptean Macarie şi mi-a zis : Cum se face că atunci cînd ne arătăm aspri față de oameni, ne vătămăm sufleteşte ; dar atunci cînd ne arătăm aspri față de demoni, rămînem nevătămați ? Aflîndu-mă în încurcătură, l-am rugat să-mi spună motivul. El mi-a spus : pentru că în primul caz mînia este împotriva firii, iar în cazul al doilea este conformă firii.

3. M-am dus în toiul amiezii la Sfîntul Părinte Macarie şi fiind cuprins de o mare sete i-am cerut să-mi dea apă să beau. El însă, mi-a spus : Mulțumeşte-te cu umbra. (Gîndeşte-te) că acum unii, călătorind sau navigînd, n-o au nici pe aceasta. Apoi mi-a vorbit despre cumpătare. Crede-mă, fiule, — a zis — că timp de 20 de ani nu m-am săturat nici de pîine, nici de apă, nici de somn. Pîinea am mîncat-© (cîntă-rită) cu cîntarul; apa am băut-© cu măsură, puțin timp m-am lăsat prins de somn, (şi atunci) sprijinit pe ziduri.

II. **Maxime (editate de Petru Possinus)**

1. Un frate 1-a întrebat pe (ava) Macarie cel Mare cum poate să ajungă cineva la desăvîrşire. Bătrînul, răspunzîndu-i, i-a zis : La desăvârşire omul ajunge numai dacă are în inima şi în trupul său smerenie ; dacă nu-i dă importanţă pentru vreun lucru, ci mai degrabă se socoteşte pe sine mai prejos decît (orice) creatură; dacă nu judecă pe nimeni, ci numai pe sine ; dacă suferă insulta şi alungă din inima sa orice răutate ; dacă se sileşte să fie milostiv, bun, iubitor de fraţi, înţelept, cumpătat pentru că s-a scris : «împărăţia cerurilor este a celor ce o iau cu asalt» (Matei 11, 12) ; dacă nu priveşte chiorîş ; dacă îşi păzeşte limba ; dacă îşi întoarce auzul de la tot ce este zadarnic şi vătămător ; dacă face dreptate cu mîinile sale ; dacă inima îi este curată înaintea lui Dumnezeu, iar trupul neîntinat; dacă îşi aminteşte în fiecare zi de moarte ; dacă îndepărtează din sufletul său mînia şi răutatea ; dacă se leapădă de cele materiale şi de plăcerile trupeşti; dacă se leapădă de diavol şi de toate lucrurile lui şi dacă se roagă neîncetat ; dacă în tot timpul şi locul, în toate cugetele şi lucrurile este asistat de Dumnezeu. (Altfel), nu poate exista desăvîrşire.

2. L-a întrebat un frate pe bătrîn şi a zis : Ava, cum se face că deşi săvîrşesc în chilia mea tot ceea ce trebuie, nu aflu mîngîiere de la Dumnezeu ? Bătrînul i-a răspuns : Ţi se întâmplă aşa pentru că petreci în nelucrare şi vrei ca voia ta să primeze. Atunci fratele a zis bă-trînului : Deci, ce să fac, părinte ? Şi bătrînul i-a zis : Du-te, lipeş-te-te de un om care se teme de Dumnezeu, smereşte-te şi renunţă la voia ta şi atunci vei afla mîngîiere de la Dumnezeu.

3. A zis bătrînul : Cel ce intră în parfumerie, chiar dacă nu cumpără nimic, se înfruptă din mirosul plăcut; tot aşa şi cel ce se apropie de părinţii (pustnici), dacă vrea s-o urmeze, îi arată calea smereniei, iar aceasta îi este ca un zid cînd este atacat de duşmani.

4. A zis bătrînul : Dacă te ajunge vreo boală a trupului, să nu te nelinişteşti. Căci dacă stăpînul tău vrea să-ţi încerce trupul, cine eşti tu să te superi ? Nu-ţi poartă El grijă de toate ? Nu cumva trăieşti în afară de El ? Rabdă, deci şi roagă-L să-ţi dăruiască cele ce-ţi sînt de trebuinţă ; căci aceasta este voia Lui. Arată îndelungă răbdare şi iubire.

5. A zis bătrînul : Pentru că omul, din fire este un luptător, Dumnezeu îi cere să nu fie preocupat de cele materiale şi trupeşti, pînă (chiar şi de) cel mai mic lucru. Pentru că acestea pot să-i împiedice cugetul cu vicleşugul dorinţei şi al tristeţei.

6. A zis bătrînul : Rugăciunea, cugetul treaz şi strunirea trupului, făcute cu multă grijă, duc la stîrpirea patimilor.

7. A fost întrebat bătrînul : Ce este peregrinarea ? Şi el a răspuns : (Peregrinarea este atunci cînd zici) : Nu este rostul meu aici. Acest lucru să-l faci în orice loc şi timp. Aceasta este peregrinarea cea adevărată.

8. A zis bătrînul : Viaţa (sfîntă) fără instrucţie face mai multe fapte bune decît instrucţia fără viaţă (sfîntă). Pentru că (cel ce are viaţă sfîntă), chiar şi cînd tace aduce folos ; pe cînd (cel fără viaţă sfîntă) chiar şi cînd cugetă aduce tulburare. Dacă, însă, se întîlnesc (aceste calităţi) în acelaşi (om), adică viaţa (sfîntă) şi instrucţia, ele alcătuiesc o statuie a filosof iei.

9. A zis bătrînul : Să nu te grăbeşti să devii căpetenie a unei frăţii, ca să nu adaugi poveri de păcate, străine pe grumazul tău.

10. A zis bătrînul : Faptul de a se ruga (cineva) cu ardoare îi aduce bucurie şi odihnă. Ardoarea în rugăciune vine de la propria voinţă, pe cînd bucuria vine de la har.

III. **Despre ava Macarie Egipteanul**

1. A povestit despre sine ava Macarie şi a zis : Pe cînd eram tînăr şi şedeam în chilie, în Egipt, m-au prins şi m-am făcut preot într-un sat. Şi pentru că eu nu voisem acest lucru, am fugit în

alt loc ; acolo a venit la mine un mirean şi-mi slujea. S-a întîmplat, însă, pentru a fi ispitit, ca în sat să vină o fecioară. Şi luînd în pîntece, a fost întrebată, cine i-a făcut aceasta. Atunci ea a zis : anahoretul. Şi ieşind (sătenii), m-am dus în sat şi, atîrnîndu-mi de grumaz oale înnegrite de fum şi toarte de vase, m-au tîrît pe ulițele satului, lovindu-mă şi zicînd : Acest monah a corupt pe fecioara noastră : luați-1, luați-1! Şi m-au bătut, aproape să mă omoare. Dar, venind unul dintre bătrîni, a zis : pînă cînd bateți pe acest monah străin ? Slujitorul meu mergea în urma mea ruşinat, pentru că unii îi aruncaseră multe vorbe de ocară şi-i ziseseră : Iată ce a făcut anahoretul, pe care tu-1 vorbeşti de bine ! Părinții ei, deasemeni, ziceau : Nu-i dăm drumul pînă ce ne va da garanție că o va întreține. Atunci am zis slujitorului meu să-i dea, şi el a dat garanție pentru mine. Şi revenind la chilia mea, i-am dat coşurile pe care le aveam şi i-am zis : Vinde-le şi dă-i femeii mele să mănînce ! Şi ziceam în cugetul meu : Macarie, iată, ți-ai găsit femeie ! Trebuie să munceşti ceva mai mult ca s-o hrăneşti. Şi am lucrat ziua şi noaptea şi-i trimiteam cele necesare. Dar, cînd i-a venit nenorocitei vremea să nască, s-a chinuit multe zile şi nu năştea. Atunci i-au zis : Ce înseamnă acestea ? Iar ea a răspuns : Ştiu. (Aceasta se întîmplă) pentru că am insultat pe anahoret şi mințind, l-am acuzat. Nu este el de vină, ci cutare tînăr. Şi venind slujitorul meu mi-a zis : fecioara aceea n-a putut să nască pînă ce a mărturisit. Atunci, tot satul voia să vină să-mi ceară iertare ; însă eu, auzind acestea şi ca oamenii să nu mă întristeze, (iarăşi) m-a sculat şi am fugit în pustiul Scetic. Acesta este motivul pentru care am venit aici.

2. A venit, cîndva, Macarie Egipteanul, din pustiul Scetic, la ava Pambo, în muntele Nitriei şi i-au zis bătrînii : Părinte, spune un cuvînt fraților. Atunci el a zis : Eu nu sînt, încă, monah, dar am văzut monahi, într-adevăr, stînd eu cîndva în chilie, în pustiul Scetic, mă hărțu-iau gîndurile şi-mi ziceau • du-te în pustiu şi ia aminte la cele ce vezi acolo. M-am luptat cu gîndurile cinci ani, zicîndu-mi că, poate, acest impuls vine de la demoni, dar pentru că acest gînd stăruia, m-am dus în pustiu. Am văzut acolo un lac cu o insulă în mijlocul ei; am mai văzut animalele pustiului care beau din el şi doi oameni în mijlecul l»r. Pentru moment m-am înfricoşat, pentru că am crezut că sînt duhuri. Aceştia, însă, văzîndu-mă înfricoşat, mi-au zis : Nu te teme ; şi noi sîn-tem oameni. Atunci eu le-am zis : De unde sînteți şi cum ați venit aici, în pustiul acesta ? Ei mi-au răspuns : Sîntem dintre cei ce duc viață cenobitică, dar am căzut de acord şi am venit aici. Am petrecut aici 48 de ani. Unul dintre noi este egiptean, iar altul din Libia. Apoi m-au întrebat şi au zis : Ce mai este în lume ? Cade ploaie la vreme şi este belşug în lume ? Eu le-am zis : da. (Apoi) i-am întrebat : Cum pot să devin monah ? Şi mi-au zis : Dacă nu se leapădă cineva de toate ale lumii, nu poate să devină monah. Şi le-am zis : Eu sînt slab şi nu pot (să fac) ca voi. Ei, însă, mi-au zis : Dacă nu poți (să faci) ca noi, du-te la chilia ta şi plînge-ți păcatele ! Şi i^am întrebat : Cînd vine iarna, nu vă este frig ? Şi cînd este vară, (soarele) nu vă arde trupul ? Dar ei au zis : Dumnezeu ne-a dat harul acesta, aşa că nici iarna nu tremurăm, nici vara trupul nostru nu este vătămat de arşiță.

De aceea, a zis Macarie, v-am spus că nu sînt încă monah, dar am văzut monahi. Iertați-mă, fraților !

3. Pe cînd ava Macarie locuia în adînca pustietate, ducînd viață de anahoret, ceva mai departe, în alt pustiu era o mulțime de frați. (Intr-o zi), bătrînul a privit către drum şi a văzut pe satan, în chip de om, trecînd pe acolo. Părea că poartă cămaşă lungă de in, ruptă, prin ale cărei găuri se vedeau ulcele. Şi i-a zis bătrînul cel mare : Unde te duci ? Şi (acela) i-a răspuns : Merg la frați să le duc cele trebuitoare. Şi bătrînul a zis : Şi ce faci cu ulcelele acestea ?. (Acela) a răspuns : Duc fraților mîncare. Şi a zis btărînul : Toate acestea ?. (Acela) a răspuns : da. Dacă nu place ceva cuiva, îi dau altceva. Desigur, cel puțin un lucru din acestea va place fiecăruia. Şi zicînd acestea, s-

a dus. Bătrînul a rămas privind către drum pînă ce acela s-a întors. Şi cînd 1-a văzut, i-a zis bătrînul. Ai reuşit ?. Acela a răspuns : Cum puteam să reuşesc ?. De ce, i-a zis bătrînul. Acela i-a răspuns : pentru că toţi mi s-au arătat duşmani şi nici unul nu mă primeşte. Şi i-a zis bătrînul: Deci, n-ai nici un prieten acolo ? El, însă a răspuns : Ba da, am un prieten, un monah, care mă ascultă. Atunci cînd mă vede fuge la mine ca vîntul. Şi i-a zis btărînul: Cum se numeşte fratele ? Acela a răspuns : Theopemptos. Şi spunînd acestea s-a dus. Şi ridicîndu-se ava Macarie, s-a dus în pustiul acela. Iar fraţii, auzind că vine Macarie, au luat foi de palmier şi au ieşit în întâmpinarea lui. Şi fiecare s-a pregătit, cre-zînd că la el va descinde bătrînul. Acesta, însă, a întrebat despre cel care se cheamă Theopemptos. Şi aflîndu-1, a intrat în chilia lui, iar Theopemptos 1-a primit bucuros. Şi cînd au rămas singuri, a zis bătrînul : Cum merg treburile, frate ? (Acela a răspuns : Datorită rugă-ciunilor tale, bine. Apoi a zis bătrînul : Nu te muncesc gîndurile ? Acela a zis : Pînă acum, stau bine, — că se ruşina să spună. I-a zis bătrînul : Iată eu duc viaţă ascetică de atîţia ani, sînt cinstit de toţi şi pe mine, bătrînul, mă munceşte duhul desfrîului. A răspuns Theopemptos, zicînd : Crede-mă, ava, că şi pe mine. Apoi bătrînul a spus că şi alte gînduri îl muncesc, pînă ce 1-a făcut să mărturisească (totul). Apoi i-a zis . Cît posteşti ? Acela i-a răspuns : pînă la (ceasul) al noulea. Şi i-a zis bătrînul : Posteşte pînă seara şi nevoieşte-te. învaţă pe de rost Evanghelia şi celelalte scrieri; iar dacă ţi se năzăreşte vreun gînd să nu iei aminte niciodată la cele de jos, ci la cele de sus ; iar Domnul îndată te va ajuta. Şi după ce bătrînul 1-a învăţat pe frate, a plecat şi s-a dus în pustiul său.

Şi privind iarăşi (bătrînul către drum), a văzut pe acel demon şi i-a zis : Unde te duci iarăşi ? Acela i-a răspuns : Să duc cele trebuitoare fraţilor. Şi a plecat. Dar cînd iarăşi s-a întors, i-a zis sfîntul: Ce mai fac fraţii ? Acela a răspuns : rău. Dar bătrînul a zis : De ce ? Acela a răspuns : Toţi mi se arată duşmani. Dar ceea ce este şi mai rău, cel pe care-1 aveam prieten şi asculta de mine, nu ştiu cum se face că şi acela s-a schimbat, că nici el nu mă ascultă, ci mi s-a arătat mai duşman decît toţi. Şi am jurat să nu mai păşesc acolo, decît peste (multă) vreme. Şi aşa zicînd, s-a dus, lăsîndu-1 pe bătrîn. Iar bătrînul a intrat în chilia sa.

4. A venit ava Macarie cel Mare la ava Antonie, în munte. Şi, pe cînd bătea la uşă, a ieşit (ava Antonie) la el şi i-a zis : Cine eşti ? Iar el a zis : Eu sînt Macarie. Acela, intrînd în casă, a închis uşa şi 1-a lăsat (afară). Dar văzînd răbdarea lui, i-a deschis, i-a vorbit prieteneş-te şi i-a zis : De mult timp doream să te văd, pentru că am auzit des-pre tine. Şi, găzduindu-1, el s-a odihnit, pentru că era foarte obosit.

Făcîndu-se seară, ava Antonie a udat o ramură de măslin. (Vă-zîndu-1), ava Macarie i-a zis : îngăduie să ud şi eu una. Şi acela i-a îngăduit. Atunci, el a luat un mănunchi de corzi şi le-a udat. Apoi, (cei doi) au început să vorbească despre mîntuirea sufletelor. (Noaptea), o coardă de măslin (crescînd), a intrat prin ferestruică în peşteră. Venind aici, dimineaţa, fericitul Antonie şi văzînd mulţimea (lăstărişului) corzii lui ava Macarie, a zis : Multă putere iese din mîinile acestea.

5. Ava Macarie a prezis fraţilor că regiunea Scetica va fi pustiită. Cînd veţi vedea o casă construită lîngă mlaştină, (zicea el), să ştiţi că este aproape pustiirea lui. Cînd veţi vedea copaci (plantaţi), pustiirea este la uşă ; cînd veţi vedea copii, luaţi-vă cojoacele şi plecaţi.

6. A zis iarăşi (Ava Macarie), vrînd să-i mingii pe fraţi : A venit aici un copil demonizat împreună cu mama lui. Şi i-a zis (demonul) mamei acestuia : Scoală-te, bătrîno, şi mergi de aici. Ea, însă, a zis : Nu mai pot să merg pe jos. Dar copilul i-a zis : te ajut eu. Şi m-am mirat de viclenia demonului, de felul în care voia să-i îndepărteze (de acolo).

7. A zis ava Sisoe : Pe cînd eram în (pustiul) Scetic, m-am dus cu Macarie şi cu încă şapte fraţi ca să secerăm. Şi am văzut o văduvă care strîngea spice în urma noastră şi nu înceta să plîngă. Ce are bătrîna aceasta, că plînge mereu ? (Acesta) i-a răspuns : Pentru că oărbatul ei avea în pază comoara cuiva şi murind pe neaşteptate nu i-a spus unde a pus-o, aşa că stăpînul comorii vrea s-o ia pe ea şi pe copiii ei robi. I-a zis bătrînul : Spune-i să vină la noi, acolo unde ne odihnim de arşiţă. Şi venind femeia, i-a zis bătrînul : De ce plîngi mereu ? Ea i-a răspuns : Bărbatul meu avea în pază comoara cuiva şi a murit fără să spună unde a pus-o. Şi i-a zis bătrînul : Vino şi spune-mi unde l-ai pus. Şi luînd pe fraţi împreună cu el, au plecat împreună cu ea. Şi venind la locul acela, i-a zis bătrînul : Du-te la casa ta. Şi făcînd ei rugăciune, a strigat bătrînul către cel mort şi a zis : Cutare, unde ai pus comoara cea străină ? Acela, răspunzîndu-i, i-a zis : Este ascunsă în casa mea, sub piciorul patului. Şi i-a zis bătrînul : Dormi, iarăşi, pînă în ziua învierii. Văzînd fraţii cele întîmplate, au căzut de frică la picioarele lui. Atunci le-a zis bătrînul : Nu pentru mine a făcut Dumnezeu lucrul acesta — pentru că eu sînt nimic — ci pentru văduvă şi pentru orfani. ***Lucrul pe care-l vrea Dumnezeu de*** kt ***oameni este ca ei să aibă sufletul fără de păcat;*** (cînd acest lucru se întâmplă) ***orice îi cere cineva, primeşte.*** Şi, venind, a spus văduvei unde este comoara. Aceasta, luînd comoara, a dat-o stăpînului ei şi şi-a eliberat copiii. Şi toţi cîţi au auzit aceasta, au slăvit pe Dumnezeu.

8. Spunea ava Petru despre ava Macarie că venind cînd va la un anahoret şi aflîndu-l bolnav, l-a întrebat dacă doreşte să mănînce ceva. Acela a zis : o pîinişoară. Şi pentru că nu era nimeni în chilie, nu s-a lenevit prea bunul să meargă în Alexandria şi să aducă bolnavului (ceea ce dorea). Dar, mai minunat este faptul că nimănui n-a spus aceasta.

9. A spus, iarăşi, ava Petru : Pe cînd ava Macarie arăta bunătate faţă de toţi fraţii, i-au zis unii : de ce faci aşa ceva ? El, însă, a răspuns : Doisprezece ani am slujit Stăpînului meu ca să-mi dăruiască acest har, iar voi mă sfătuiţi ca să-l lepăd ?

10. Se spune despre ava Macarie, că atunci cînd se afla printre fraţi, respecta această regulă, zicîndu-şi : Dacă ţi se aduce vin (să bei), să bei pentru fraţi, însă în locul unui pahar de vin, o zi întreagă să nu bei apă. Vrînd, deci, fraţii ca el să se odihnească, îi aduceau (vin); bătrînul, însă, bea ca să se chinuiască. Auzind aceasta ucenicul său, a zis fraţilor : Pentru numele Domnului, nu-i mai daţi (să bea). Altfel, se chinuie în chilie. Şi aflînd fraţii, nu i-au mai dat să bea.

11. Venind cîndva, de la lac la chilia sa, ava Macarie ţinea în mînă o creangă de măslin. Şi iată, că pe drum l-a întîlnit diavolul, care avea cu el o coasă. Vrînd să-l lovească, n-a putut. Atunci a zis : Multă putere ai, Macarie ; că nu pot (să fac nimic) împotriva ta. Iată, ceea ce faci tu, fac şi eu : posteşti tu, postesc şi eu ; priveghezi tu, nici eu nu dorm deloc. Numai într-o privinţă mă învingi. Atunci i-a zis ava Macarie : Care este aceasta ? Răspunzînd, acela i-a zis : (mă întreci cu) smerenia ta. Pentru aceasta nu pot (să fac nimic) împotriva ta.

12. Nişte părinţi l-au întrebat pe ava Macarie Egipteanul şi au zis : Cum se face că, fie că mănînci, fie că posteşti, trupul tău este uscat ? Şi le-a răspuns bătrînul : Lemnul cu care se răscolesc vreascurile aprinse, se usucă şi el de la foc. Tot aşa se întîmplă şi atunci cînd omul îşi curăţă mintea în frica de Dumnezeu ; această frică îi mistuie şi trupul.

13. S-a dus cîndva ava Macarie din pustiul Scetic în Terenuthim. Şi a intrat în casa de rugăciune ca să doarmă. Intîmplător, acolo fuseseră şi mormintele vechilor păgîni. Şi luînd un obiect, l-a pus sub cap, drept căpătîi. Văzînd demonii curajul său, s-au mîniat. Şi voind să-l înfricoşeze, au strigat un nume de femeie şi au zis : Cutăriţo, vino cu nai în baie. Auzind demonul,

care se afla printre osemintele de sub el, a zis — ca fiind unul dintre morţi — : am un străin deasupra mea şi nu pot să vin. Dar bătrînul nu s-a temut, ci a lovit osemintele şi a zis : Scoală-te şi du-te în întuneric, dacă poţi. Auzind aceasta demonii, au strigat cu glas mare şi au zis : Ne-ai învins. Şi au fugit ruşinaţi.

14. Se spune despre ava Macarie Egipteanul că plecînd din pustiul Scetic şi ducînd cu el nişte coşuri, a obosit şi a stat jos. Şi se ruga, zicînd : Dumnezeule, Tu ştii că nu mai pot. Şi îndată s-a aflat lîngă rîu.

15. In Egipt era un om care avea un fiu paralitic. L-a adus la chilia lui Macarie şi lăsîndu-1 la uşa chiliei acestuia plîngînd, a plecat. Venind deci, bătrînul şi văzînd copilul, i-a zis : Cine te-a adus aici ? Acela a răspuns : Tatăl meu m-a aruncat aici şi a plecat. Şi i-a zis bătrînul : Scoală-te şi du-te după el. Şi îndată, însănătoşindu-se, s-a sculat şi plecînd l-a ajuns pe tatăl său. Şi aşa s-au dus la casa lor.

16. A zis Ava Macarie cel Mare, pe cînd slobozea adunarea : fugiţi, fraţilor ! Atunci, unul dintre bătrîni, i-a zis : Unde să mai fugim din pustiul acesta ? El, însă, şi-a pus degetul la gură şi a zis : de aceasta să fugiţi. Şi intrînd în chilia lui, a încuiat uşa şi a stat (singur).

17. A zis acelaşi avă Macarie : Dacă te mînii atunci cînd mustri pe cineva (pentru greşelile sale), îţi satisfaci pornirile. (De aceea ia aminte), ca nu cumva, mîntuind pe alţii, pe tine să te pierzi.

18. Acelaşi avă Macarie, fiind în Egipt, a întîlnit un om, care avea un animal cu care îşi procura cele de trebuinţă. Intr-una din zile, cineva a vrut să i-1 răpească. El, apropiindu-se ca un străin de acesta, 1-a încărcat, cu calm, cu bunurile sale şi dîndu-i-le, i-a zis : Nimic n-am adus pe lume şi nimic nu putem să luăm din ea. Domnul a dat, (Domnul a luat). După cum a voit, aşa a făcut. (Fie) întru toate Domnul binecuvîntat (cf. Tim. 6, 7 ; Iov 1, 21).

19. L-au întrebat unii pe Ava Macarie şi au zis : Cum trebuie să ne rugăm ? Bătrînul le-a răspuns : ***Nu este nevoie să spunem multe cuvinte, ci să ridicăm mîinile şi să zicem: Doamne, după cum vrei şi după cum ştii, miluieşte-mă !*** Dacă este gata să înceapă război, (să zicem) : Doamne, ajută-mă !, Şi pentru că El ştie ceea ce ne este de folos, arată mila Sa către noi.

20. A zis Ava Macarie : Dacă ***pentru tine (are aceeaşi valoare) disprețul ca şi lauda, sărăcia ca şi bogăţia, lipsa aa şi belşugul, nu vei muri. Este imposibil aa acela care crede corect şi lucrează în frica de Dumnezeu, să cadă în necurăţia viciilor şi în rătăcirea demonilor.***

21. Se zice că doi fraţi din pustiul Scitic au greşit, iar ava Macarie egumenul s-a despărţit de ei. Atunci au venit unii şi i-au vorbit despre aceasta lui ava Macarie Egipteanul. El a zis : Nu s-au separat fraţii de Macarie, ci el de ei; pentru că îl iubeau. (Atunci s-a separat de el şi ava Macarie cel Mare). Auzind ava Macarie (egumenul) că s-a separat de el bătrînul, a plecat la lac. Dar a venit la el ava Macarie cel Mare, 1-a găsit înţepat de ţînţari şi i-a zis : Tu te-ai separat de fraţi şi iată ei s-au dus în sat. Apoi eu m-am separat de tine, iar tu, ca o fecioară cuminte, te-ai retras în cămara cea de taină. Chemînd, deci, pe fraţi, am aflat de la ei (cum stau lucrurile şi am zis : Nimic din acestea nu s-a întîmplat) *. Dar vezi şi tu, frate, ca nu cumva să fii batjocorit de demoni, pentru că n-ai văzut nimic. Mai degrabă arată pocăinţa pentru greşeala ta. Acela a zis : Dacă vrei tu, dă-mi canon. Şi văzînd bătrînul smerenia lui, i-a spus : Du-te şi posteşte trei săptă-mîni, mîncînd numai o dată pe săptămînă. Acesta, deci, era canonul lui : să postească (trei) săptămâni.

22. A zis ava Moise către ava Macarie, în pustiul Scetic : Vreau să trăiesc în linişte şi nu mă lasă fraţii. Şi i-a răspuns ava Macarie : Văd că firea ta este blîndă şi nu poţi respinge fraţii. De

*** Pericopă confuză.**

aceea, dacă vrei să trăieşti în linişte, du-te în adîncul pustiului, la stînci şi acolo vei fi liniştit. A făcut aceasta şi s-a liniştit.

23. Un frate a venit la ava Macarie Egipteanul şi i-a zis : Ava, spune-mi cum să mă mîntuiesc ? Şi a răspuns bătrînul : Du-te la morminte şi ocărăşte pe cei morți ! Deci, plecînd fratele, a ocărit şi a bătut cu pietre (mormîntul); apoi venind a spus bătrînului, iar acela i-a zis : Nu ți-au vorbit nimic ? Şi el a răspuns : Nu. Atunci i-a zis bătrînul : Du-te iarăşi, mîine, şi de data aceasta laudă-i. Deci, ducîndu-se fratele, i-a lăudat; i-a numit apostoli, sfinți şi drepți, apoi întor-cîndu-se, a zis : I-am lăudat. Şi l-a întrebat bătrînul : Nu ți-au răspuns nimic ? Iar fratele a zis : Nu. Atunci bătrînul a zis : Vezi, le-ai spus vorbe de ocară şi ei nu ți-au răspuns nimic ; şi le-ai spus vorbe de laudă şi nu ți-au vorbit. Tot aşa şi tu : ***dacă vrei să te mîntuieşti, să te faci ca un mort- Să nu iei în seamă nici nedreptatea oamenilor, nici lauda lor, întocmai ca morții; şi vei putea să te mîntuieşti.***

24. (Pe ava Macarie) l-a rugat ava Pimen, cu multe lacrimi şi a zis : Spune-mi cum să mă mîntuiesc ! Şi, răspunzînd bătrînul, i-a zis : ***lucrul pe care-l cauți s-a dus acum dintre monahi.***

25. S-a dus cîndva ava Macarie la ava Antonie. După ce a vorbit cu el, s-a întors în pustiul Scetic. Au venit în întîmpinarea lui părinții ; şi, pe cînd vorbeau, le-a zis bătrînul : I-am spus lui Ava Antonie că nu avem Euharistie în locul nostru. Dar părinții au început să vorbească despre altele şi nu i-au cerut să le spună răspunsul (lui Antonie) ; de aceea, nici el nu li l-a spus. Atunci, unul dintre părinți, văzînd că frații nu întreabă despre un lucru care le este de folos, a luat el cuvîntul şi a întrebat; pentru că dacă nu sînt provocați de frați, de obicei nici ei nu iau cuvîntul, ca să nu se afle vorbind neîntrebați sau să se afle vorbind lucruri de prisos.

26. A rugat ava Isaia pe ava Macarie şi i-a zis : Spune-mi un cuvînt (de învățătură). Şi i-a zis bătrînul : Fugi de oameni. Atunci ava Isaia l-a întrebat : Ce înseamnă a fugi de oameni ? Bătrînul i-a răspuns : Să stai în chilia ta şi să-ți plîngi păcatele.

27. A zis ava Pafnutie, ucenicul avei Macarie : (Cîndva) am rugat pe părintele meu şi i-am zis : Spune-mi un cuvînt de (învățătură). Iar el mi-a zis : ***Să nu faci rău cuiva, nici să nu judeci pe cineva. Pe acestea păzeşte-le şi te vei mîntui.***

28. A zis ava Macarie : Să nu te culci în chilia unui frate care are faimă rea.

29. S-au dus cîndva nişte frați la Ava Macarie, în (pustiul) Scetic şi n-au găsit în chilia lui nimic, în afară de apă stătută şi i-au zis : Ava, vino sus în sat, să te refaci. Bătrînul, însă, i-a întrebat : Fraților, ştiți brutăria lui cutare din sat ? Şi eu i-am răspuns : da. Apoi le-a zis : Şi eu o ştiu. Ştiți şi ogorul lui cutare, acolo pe unde trece rîul ? Şi i-au răspuns : da. Atunci, el le-a zis : Şi eu o ştiu. Deci, cînd vreau, pot să mă duc acolo ; n-am nevoie de voi, ci de mine însumi.

30. Se spune despre Ava Macarie că dacă venea la el un frate cu sfială, întocmai ca la un bătrîn sfînt şi mare, nu-i vorbea. Dar dacă (venea cineva) şi-l privea ca pe un om obişnuit şi-i zicea cam aşa : Ava, îți mai aminteşti cum atunci cînd creşteai cămile, cum te fugăreau paznicii cînd mergeai după smochine, îi răspundea bucuros la orice îl întreba.

31. Se spune despre Ava Macarie cel Mare că devenise, precum este scris, dumnezeu pe pămînt; că după cum Dumnezeu ocroteşte lumea, la fel şi el acoperă lipsurile (oamenilor); pe cele ce le vedea, ca şi cînd nu le vedea, iar pe cele ce le auzea, ca şi cum nu le auzea.

32. Povestea Ava Vitinios că a zis Ava Macarie : Cîndva, pe cînd mă aflam în (pustiul) Scetic, au venit acolo doi tineri străini. Unul avea barbă, iar celuilalt abia îi mijea. Au venit la mine şi m-au întrebat : Unde este chilia lui Ava Macarie ? Eu le-am răspuns : Ce vreți de la el ? Iar ei au zis : Am auzit despre el şi despre pustiul Scetic şi am venit să-l vedem. Atunci le-am zis : Eu sînt. Ei au făcut metanie şi au zis : Vrem să rămînem aici. Văzîndu-i plăpînzi şi (provenind) din-trei cei

bogaţi le-am zis : Nu puteţi rămîne aici. Şi a zis cel mai mare : Dacă nu putem rămîne aici să mergem în altă parte. Atunci mi-am zis : de ce să-i alung şi să se sminteascâ ? Osteneala îi va face să fugă singuri. Şi le-am zis : Veniţi şi, dacă puteţi, faceţi-vă chilie. Ei, însă, mi-au zis : Arată-ne locul şi vom face.

Şi le-a dat bătrînul un topor şi o desagă plină cu pîine şi sare. Şi arătîndu-le o stîncă tare, a zis : Săpaţi aici, apoi aducîndu-vă lemne din mlaştină şi făcîndu-vă sălaş, rămîneţi aici. Eu socoteam că din cauza ostenelilor vor pleca. Şi m-au întrebat : Ce să lucrăm aici ? Eu le-am zis : împletituri. Şi luînd stuf din mlaştină şi arătîndu-le cum se împleteşte şi cum trebuie să coasă, le-am zis : Faceţi coşuri şi daţi-le celui ce le strînge şi vă va aduce pîine. Apoi am plecat. Aceştia, însă, au făcut cu răbdare cîte le-am spus. Şi nu au venit la mine trei ani. Acest lucru a făcut să mă muncească gîndul şi să-mi zic : Oare ce fac oamenii aceştia ? De ce nu vin să-mi ceară nici un sfat ? Iată, vin la mine oameni de departe, iar aceştia, care sînt aproape, n-au venit încă şi nici la alţii nu s-au dus. Vin doar la biserică, tăcuţi, ca să se îm-

părtăşească. M-am rugat lui Dumnezeu o săptămînă să-mi arate lucrarea lor ; sculîndu-mă, după acea săptămînă, m-am dus la ei să văd ce fac. Bătînd la uşă, mi-au deschis şi m-au salutat în tăcere. Şi făcînd rugăciunea, ani stat jos. Apoi, cel mai mare a făcut semn celui mai mic să iasă; şi ieşind acela, el a rămas să împletească, fără să spună ceva. Pe la ceasul al nouălea, cel mare a bătut în toacă şi (numaidecât) a venit cel mic. Acesta a făcut puțină fiertură, iar atunci cînd i-a făcut semn cel mare, a pus-o pe masă, tăcînd ; a mai pus şi trei felii de pîine uscată. Atunci eu am zis : Să ne ridicăm, ca să mîncăm. Şi, ridicîndu-ne, am mîncat. Şi aducînd (cel mic) ulciorul, am băut. Iar cînd s-a făcut seară, mi-au zis : Pleci ? Eu le-am răspuns : Nu, voi dormi aici. Şi mi-au pus alături o rogojină, iar lor şi-au pus alta într-un colț. Şi şi-au scos centurile şi sandalele şi le-au pus la un loc pe rogojină, înaintea mea. Iar după ce s-au culcat, m-am rugat lui Dumnezeu ca să-mi descopere lucrarea lor. Şi s-a deschis acoperişul (casei) şi s-a făcut lumină ca ziua. Ei, însă, nu vedeau lumina. Şi, pe cînd credeau că eu dorm, a ghiontit cel mare pe cel mic şi s-au sculat; şi-au încins centurile şi şi-au întins mîinile către cer. li priveam, dar ei nu mă vedeau. Şi am văzut demoni venind ca muştele asupra celui mai mic, dar un înger al Domnului, avînd sabie de foc, l-a înconjurat cu gard şi a izgonit pe demoni de la el. De cel mare n-au putut să se apropie. Şi abia către dimineață s-au culcat. Cînd m-am făcut că mă trezesc, ei au făcut la fel. Atunci cel mare mi-a zis numai acest cuvînt : Vrei să citim cei 12 psalmi ? Iar eu am răspuns : da. Şi a cîntat cel mai mic 5 psalmi, (fiecare psalm) fiind împărțit în 6 pericope, fiecare din ele fiind urmate de aliluia. La fiecare vers ieşea o limbă de foc din gura lui şi se înălța la cer. Atunci, însă, cînd îşi deschidea gura cel mare să cînte, ieşea din gura lui ceva ca o trîmbă de foc, care ajungea pînă la cer. Eu am rostit cîțiva (psalmi) pe dinafară. Şi, ieşind, am zis : Ruga-ți-vă pentru mine.

Deci, am aflat că cel mare era desăvîrşit, iar că cel mic se mai lupta cu cel protivnic. După puține zile, fratele cel mare a adormit în Domnul, iar după trei zile şi fratele cel mic. Şi, pentru că atunci veniseră nişte părinți la Ava Macarie, el i-a dus la chilia acestora, zicînd : Veniți să vedeți martiriul micilor străini.

33. Bătrînii din munte au trimis cîndva (pe cineva) la Ava în (pustiul) Scetic să-1 roage şi să-i zică : Ca să nu se ostenească toată obştea să vină la tine, te rugăm să vii tu la noi, ca să te vedem, înainte de a te muta la Domnul.

Venind, deci, el în munte s-a adunat în jurul lui toată obştea şi l-au rugat bătrînii să spună fraților un cuvînt (de învățătură). Atunci,

el, răspunîndu-le, le-a zis: Să plîngem, , fraților, ochii noştri să fie scăldați în lacrimi înainte de a pleca acolo unde lacrimile ar trebui să mistuie trupurile noastre. Şi au plîns toți şi au căzut pe grumazul lui şi au zis : Roagă-te, părinte, pentru noi,

34. Odată, un demon l-a atacat pe, Ava Macarie cu sabia, vrînd să-i taie piciorul. Şi, pentru_ că n-a putut să facă aceasta, a zis : Cîte aveți voi, avem şi noi; numai prin smerenie vă deosebiți de noi şi sîn-teți mai tari.

35. A zis Sfîntul Macarie': Dacă ne aducem aminte de relele pe care ni le-au făcut oamenii, nimicim puterea de a ne aminti de Dumnezeu. Dar, dacă ne aducem aminte de relele (pe care ni le-au făcut) demonii, vom fi nevătămați.

36. A zis Ava Pafnutie, ucenicul lui Ava Macarie; că zicea acesta : pe cînd eram copil, păşteam viței cu alți copii. Şi ne-am dus să furăm smochine." Şi, pe cînd alergam acolo, a căzut una din ele şi luîn-d-o, am ,rnîneat-o. Cînd îmi aduc aminte de aceasta, stau şi plîng.

3.7. A zis ava Macarie : Mergând, cîndva, prin-pustiu, am găsit zăcând pe pămînt, craniul .unui mort. Şi, mişcîndu-1 cu toiagul meu de palmier, craniul mi-a vorbit. Şi l-am întrebat: Cine eşti? Iar craniul mi-a răspuns : Eu am fost mare preot al idolilor şi al neamurilor, .care au trăit în acest loc ; iar tu eşti Macarie pnevmatoforul. în Ceasul în care te milostiveşti şi te rogi pentru cei din iad, ei se mîngîie puțin. Şi l-a întrebat bătrînul : In ce constă iadul şi care este mîngîierea ? Iar (craniul) a răspuns. .Cît de departe este cerul de pămînt, atîta este focul de sub noi. De la picioare pînă la cap ne aflăm îri ^mijlocul focului. Nimeni nu poate să vadă fața celuilalt, pentru că fața fiecăruia este lipită de spatele celui din fața lui. Deci, cînd tu te rogi pentru noi, fiecare vede dintr-o parte față celuilalt. Aceasta este mîngîierea. Şi plîngînd bătrînul, a zis: Vai de ziua în care se naşte omul! Apoi a întrebat; Este un chin mai.mare- decît acesta ***1*** Iar craniul i^a răspuns : Pa, sub noi, este. ian chin şi mai mare. Noi. pentru că m-am cunoscut pe. Dumnezeu^ sîntem milțiiți puțin. Insă cei; oe L-au: cunoscut pe Dumnezeu şi s-au lepădat de El, se află sub noi, Şi luând bătrînul craniul, l-a îngropat.

38/ Se spune despre; Ava .Macarie Egipteanul că s-a stiit-cîndva din (puştiul) Scetic m muntele Nitriei. Şi pe; cînd se apropia de acel loc, i-a-.,zis ucenicului său -Mergi mâi înainte ! Şî pe cînd mergea înaintea lui, acela a întîlnit un preot idolesc şi a strigat după el, zicînd : hei, hei, demone, unde alergi ?. Intoreîndu-se, însăi acela, l-a rănit şi 4-a lăsat .^pe jumătate mort Apoi a fugit După puțin timp l-a întîlnit Ava Macarie şi i-a zis : Să fii sănătos, frate ! Acela, minunîndu-se (de

cele ce auzea), a venit către el şi i-a zis : Ce lucru bun ai văzut la mine, de m-ai salutat? Şi a zis btărînul: Te-am văzut ostenindu-te şi ştiu că în zadar te osteneşti. Acela i-a zis: Eu am fost pişcat de salutul tău şi am aflat că eşti din partea lui Dumnezeu, însă un alt monah, râu, întîlnindu-mă, m-a insultat. Atunci a cunoscut bătrînul că este vorba de ucenicul său. Şi, îmbrăţişîndu-i picioarele, preotul idolesc i-a zis : Nu-ţi dau drumul, dacă nu mă faci monah. Apoi, venind unde era monahul (cel rănit) 1-a luat şi 1-a dus în lăcaşul de rugăciune din munte. Şi văzînd monahul pe preotul (idolesc) cu (Ava Macarie) s-a uimit. Şi l-au făcut monah. Şi mulţi dintre cei dintre neamuri ,s-au făcut, din cauza lui, creştini.

A zis, deci, atunci, Ava Macarie : ***Cuvîntul cel aspru şi pe cei buni îi face răi, pe cînd cuvîntul cel bun şi pe cei răi îi face buni.***

39. Se spune că în lipsa Sfîntului Macarie, un tilhar a intrat în chilia lui şi luîndu-i toate lucrurile le-a pus pe cămila sa. Deci, cînd cămila a fost încărcată, a început tîlharul s-o lovească, pentru ca să se ridice ; ea, însă, nu se ridica Văzînd Ava Macarie că nu se ridică, a intrat în chilie şi aflînd o sâpăligă, a pus-o pe cămilă şi a zis : Frate, pe aceasta o vrea cămila. Şi lovind bătrînul cămila cu piciorul, a zis : Scoală-te ! Şi îndată s-a sculat şi a mers puţin pentru cuvîntul său. Apoi, iarăşi a stat jos şi nu s-a mai ridicat pînă cînd tîlharul n-a dat jos toate lucrurile. Şi aşa a plecat.

40. Ava Aio s-a adresat lui Ava Macarie şi i-a zis : Spune-mi un cuvint de (învăţătură). Şi Ava Macarie i-a zis : fugi de oameni! stai în chilia ţa, plînge-ţi păcatele şi să nu iubeşti vorbăria oamenilor. (Aşa) te mîntuieşti.

IV. **Alte maxime ale Sfîntului Macarie**

1. A zis Ava Petru, (ucenicul) lui Ava Lot; Eram, cîndva, în chilia lui Ava Agathon, cînd a venit la el un frate şi i-a zis : Vreau să locuiesc împreună cu fraţii. Spune-mi cum să mă port cu ei! Atunci bătrînul i-a răspuns : întocmai ca în ziua **cînd** te-ai apropiat de fraţi, aşa să păstrezi în toate zilele vieţii tale sentimentul că eşti oaspete şi să nu fii îndrăzneţ cu ei.

I-a zis, deci, Ava Macarie: Ce (rău) face îndrăzneala? Dar bătrînul i-a răspuns .-îndrăzneala este asemenea unei mari arşiţe, care, atunci cînd **se** produce, pe toţi îi alungă din calea ei, iar rodul copacilor îl strică.

I-a zis Ava Macarie : Chiar aşa de rea este îndrăzneala? Ava Agathon i-a răspuns : Nu este patimă mai rea decît îndrăzneala. Ea este mama tuturor patimilor....

U. A zis Ava Macarie către Ava: Zaharia : Spune-mi ce trebuie să facă monahul, Iar acela i-a răspuns : Pe mine mă întrebi, părinte? Şi i-a zis Ava Macarie : Te încredinţez, fiule Zaharia, că am un anume motiv ca să te'.-întreb. Atunci rif-a răspuns Zaharia; Părinte, eu cred că este monah acela care se sileşte intru toate. r i ,

3. Ava Teodor din Fermis, dobîndind trei cărţi bune» a venit la Ava Macarie şi i-a zis : Am trei cărţi bune care-mi sînt de folos. Fraţii le împrumută şi ie citesc. Spune-mi ce trebuie să fac;-să le ţin pentru folosul meu şi al fraţilor sau să le vînd şi să dau (preţul lor) săracilor. Şi răspunzînd bătrînul, a zis: Bune sînt faptele, (tale), dar mai mare decît;**toate** este sărăcia (de bună voie). Auzind acestea, el s<-a dus tşi le-**a** vîndut şi ă dat banii celor săraci.

V. **AJte maxime ale Sfîntului Macarie Egipteanul**

1. S-a dus cîndva Ava Macarie ca să taie ramuri şi fraţii (au venit) cu el. Şi i-au zis îh prima zi : Vino, părinte, şi mănîncâ cu noi, iar el s-a dus şi a mîncat cu ei. în altă zi, l-au chemat iarăşi ca să mănînce dar el ti-ă mai'voit şi Ie-a zis : Voi, fraţilor, aveţf'frebuinţă de mîncâre, pentru că sîhteţi încă trupeşti. Eu, însă, acum nu am nevoie să mănînc.

2. S-a dus Ava Macarie la ava Pahomie din Ţejoaida şi Pahomie 1-a întrebat dacă se cuvine şă mustre, pe fraţii care şînţjîn neorânduială. Ava Macarie i-a zis : Mu&tră-i şi judecă-i drept pe cei din

ascultarea ta. Insă pe cei din afară să nu-i judeci. Pentru că este scris.; Pe cei dinlăuntru (comunității) ii judecați voi, însă pe cei din afară (ei) îi judecă Dumnezeu. '

3. Ava Macarie s-a dus în fiecare zi, timp de;trei(lun|, la un frate şi acesta n-a,avut timp (să stea de vorbă cu el), .pentru, că,se ruga. Şi» minurundu-şe, ***Ava*** Macarie a zis : Iată un înger pe pământ! ,' - ,

Cuvîntul Sfîntului Macarie Egipteanul despre ieşirea sufletului celor drepți şi a celor păcătoşi; Cum se desparte (sufletul) de trup şi în ce stare rămîne

Călătorind noi^ cîndva, prin pustiu, am văzut doi îngeri însoțind pe Sfîntul Macarie, unui de-a dreapta şi altul de-a stîftga. Şi pe cînd mergeam noi, am întîlnit un cadavru, care mirosea greu. Simțind mirosul, Sfîntul şi-a astupat nările cu "mîha, pîiiă ce s-a depărtat de acolo, tot aşa au făcut şi îngerii. Şi văzînd bătrînul, i-a întrebat: Şi voi simțiți la fel 7 Simțițiriwirosul greu al lumii ? Ei au răspuns : Nu; Bar te-am văzut pe tine (astupîndu-ți nările) şi am sf4cut şi noi la fel. Noi nu simțim mirosul greu al lumii, ci-numai duhoarea, sufletelor celbr păcătoşi aşa cum

simți tu mirosul greu al cadavrului şi ți-e silă de el'Şilf-a -întrebat bătrînul : Spuneți-mi, vă rog, acest miros greu al sufletului celor păcătoşi îl simțiți pe cînd sînt in viață sau după ce mor ? Cum.deosebiți, suflete-^ le celor păcătoşi:: care au crezut în Domnul, de acelea'ala păcătoşilor care n-au crezut în El ? Spuneți-mi, vă rog, dacă am aflat har înaintea voastră J Iar îngerii au răspuns : Ascultă, Macarie, alesul lui Dumnezeu t Sufletul cel păcătos, fiind încă îns trup,- răspîndeşte duhoarea faptelor (rele), dar după moarte (o răspîndeşte) mult mai mult. (Urmările) faptelor lui copleşindu-1, îl întunecă şi îl înnegresc. Sufletul îrt sine este curat şi luminos, pentru că este suflarea Luminii celei nemuritoare. Dar ajungînd în trup şi neconducîndu-1 după cum se cuvine, se întinează, în parte, de păcat; unul mai mult, iar altul mai putin. Cît priveşte faptul cum se iau din trup sufletele celor drepți şi al celor păcătoşi, îți spun, că acest fapt se aseamănă cu cele ce se[a]*întîmplă pe pămînt. într-adevăr, se întîmplă uneori ca soldații să fie trimişi de împăratul pămîntesc să prindă pe cineva şi să-1 aducă la el, chiar dacă acela nu vrea. Aceia se înfioară de frică şi tremură în prezența celor ce-1 împing cu forța la drum. Tot aşa se întîmplă atunci cînd sînt trimişi'îngerii,să ia sufletul, fie al celui.drept, fie al celui păcătos; (sufletul) şe înfioară de frică şi tremură în prezența îngerilor celor înfricoşători şi neînduplecați. Atunci vede sufletul că prezența bogăției, a rudelor şi a prietenilor este rteputîhcioăsă, nefolositoare şi zadarnică. Simte bocetele şî lacrimile celor de față, dar nu poate să scoată nici un cuvînt ca să vorbească." Şi, întrucît mai înainte h^a fost pus la o ăstfeL de ^ încercare, se teme de imensitatea drumului şl de schimbarea modului de viață. Se teme, apoi, de neînduplecarea celor în a căror stăpînire intră. Ii pare rău de trupul cu care a fost obişnuit şi boceşte despărțirea de el. Nici de la'conştiința sa nu-I poate veni vreo mîngîiere, afară numai dacă -vede în ea lucrarea faptelor bune. (Cel fără de fapte bune) chiar" şi' Înainte de hdtarlrea judecătorului este neîncetat mustrat de ea.

Şi a zis, iarăşi. Avă Macarie : Domnii mei, vă rog să-mi explicați şi aceste lucruri : Pentru ce (am pomenit) "de la Părinți să aducem jertfă pentru cel mtirt în ziua a treia, a noua şi a patru'zecea şi care este folosul, ei pentru sufletul care a ieşit din trup, îngerul i*-a răspuns : Nimic nu este fără rpst; ţkimic n-a permis Dumnezeu să se facă la întîrrfplare în Biserica Lui. El este Acela Care nu,•numai că a permis, ci şi.a poruncit să ,se săvîrşească în Biserica Lui tainele cele cereşti'şi-cele părnîn-tegți (pentru suflet»! ieşit; din trup)~ Săvârşind Liturghie în aceste zile în$_f$ Biserică, sufletul; celui adormit- primeşte mîngîiere de la îngerul care Ira luat..; pentru Că binecuvîfttarea ^şi jertfa se aduc pentru el îrv Biserica-lui Dumnezeu. Iar acest lucru este dătător de-nădejde.'

•hi ceiectouă zile (de după moarte), i- se per raite, (sufletului însoțit de îngeri, **să-** meargă unde doreşte pe pămînt. Sufletul iubitor de trup, se duce când la casa" de **caresS+a** despărțit,-cînd tla- mormînt, unde **a** fost pus! trupul ţ aşa petrece el cele două zile, eăutmdj-precum pasărea, cui* buKei.f Sufletul cei virtuos, însă, s se duce la>teeurile unde avea obiceiul să s&vîrşească, dreptatea.- **iA** treia zi, tot sufletul creştin se înalță, la **cer** rurilpŢfntru a se- închina Dumnezeului tuturorpeatru **-a** imita învie* rea din **morți** cea de ia treia zi —a lui Hristos, Dumnezeul tuturor. Deci, bine face Biserica, aducînd jertfă a treia i **zi** şi: făeîtid, rugăciune pentru sufletj .După ce I se închină) lui Dumnezeu, i se arată>r* la po->**-runcaiiUi**corturile încîntătoare ale'sfinților **şi** frumusețea parădisuf lui: Toate: acestea le cunoaşte sufletul timp de şase zile,; în acest timp se îiîjnuiriează şi laudă pe Dumnezeu CeLice ipe toate le-a făcut. Văzînd **toate acestea,** sufletul se schimbă şi uită de: necazurile pe care le-a avut **pe cînd era** în **trup.** Iar dacă este răspunzător de păcate, văzînd desfăt**ările** sfinților, începe să şe.întristeze, săseraeuzeiş4ssq:Mcă : Vai, mie, cît de nebuneşte am trăit în lumea aceea, împlinind .poftele. Cea mai jnare **party'â** vieții **ăm** cheltuit-o în

nepăsare şi nu am slujit liii.Dumnezeu **după** cuviință, **ca** ,să mă învrednicesc şi ey de **acest** har şi de această slavă. Văi, mie, nenorocitul, **Că** încă mă preocupă grijile şi ştrîrhtorările **pe** care **le-am** avut în lume. 14 ce-mi folosesc viile şi grădinile cu smo,-**chini pe care le**-am sădit? Xâ ce-mi foloseşte ogorul pe care l-am do-bîhdit ? La ce-mi foloseşte aurul **de acolo** ? La 'ce-mi foloseşte bogățiş **de** acolo ? La ce-mi foloseşte **Orice** lucru plăcut din viața şi din lumea **aceea?** Vai, **mie,** m-am ostenit în zadar!' Vai, **mie,** am trăit fără de **Minte** î'Văi, mie, am iubit slava cea de scurt timp şi am dobîndit sărăcia veşnică ! Vai mie, ce-**am** pățit! Vai mie, cum de **m**-am întunecat! Vai mie, nimeni nu va putea **acum să** mă ajute, **ca. eu** să mă împărtă**şesc** de slava Domnului. "Şi după ce priveşte şase zile >a bucuria drep$_r$ **ţilbr,** iarăşi **este** dus de îngeri ca să se închine lui Dumnezeu.. Deci, bine (se face) cînd **se** săvîrşeşte liturghie şi jertfă pentru cel adormit. După a doua închinare, din nou, la porunca Stăpînului tuturor, sufletul este dus la iad şi i se arată locurile de chin de acolo : cămările iadului şi feluritele pedepse[1] ale celor nelegiuiți;' (locurile) **în** care **Stau** necontenit sufletele celor păcătoşi, unde plîng şi scrîşnesc din dinți. Prin aceste **(locuri) ale** pdepselor **este** purtat **sufletul** timp de treizeci de zile, tre-murînd ca **nu** cumva şi el să ajungă aici. în ziua a ptruzeciâ este iarăşi adus ca să se închine Domnului şi atunci, avînd în vedere faptele lui, Judecătorul îi hotărăşte locul de şedere. Deci, este bine să se pomenească în Biserică amintirea celor mutați de aici, care mai înainte au fost lu-r minați <prin botez). Referitor la sufletele care n-au primit sfîntul botez,

(trebuief spus că) lucrutile nu stau la lei. Îngerii neînduplecați iau din trup sufletele celor nebdtezațî, le împing şi zic : Vino, suflete nelegiuit sâ-L vezi pe Stăpînul tău şi pe Dommal tuturor, pe Acela pe Care n-ai volt să-L cunoşti, atunci cînd ai vieţuit cu nepăsare în această lume. Acum află că vei fi pedepsit cu pedeapsă veşnică. Şi suindu-se pînă la primul cer; se opresc, îi arată de departe slava îngerilor şi a tuturor puterilor cereşti şi îi zice: Domnul tuturor acestora este Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui viu, pe Care n-ai voit să-L cunoşti şi Căruia n-ai voit să I te închini. Apoi este dus către nelegiuiții cei asemenea lui, către diavol, stăpînul tuturor (acestora), în focul cel veşnic; cel pregătit diavolului şi îngerilor lui, celor cărora îh viața sa li s-a închinat.

Acestea zicînd îngerii şi sâluWftd pe Macarie, robul lui Dumnezeu, s-au făcut nevăzuți de noi ! Iar noi am dat slavă Tatălui şi Fiului şi Sfîntuîui Duh, acum şi pururea şl in vecii vecilor. Amin.

Epistola Sfîntuîui Macarie Egipteanul

Vreau să ştii, iubite frate, că cel şfierosit lui Dumnezeu trebuie să fie un bărbat desăvîrşit; că nu numai el (trebuie) şji fie în Dumnezeu, ci şi Dumnezeu trebuie să fie întru el, după cum Domnul Însuşi spune : ***«(Intru) cel care rămîne întru Mine şi Eu voi rămîne intru*** el» (Ioan 15, 5). Omul lui Dumnezeu trebuie să locuiască în cortul cel dumnezeiesc, dar, în acelaşi timp, să se facă el însuşi munte al neprihănitei Dumnezeiri ; nu numai să cuprindă, ci .Şi să fie cuprins de slava Celui ce nu se lasă să fiestâpînit de puterea întunericului; şi a patimilor. Pentru, că, iubind sfințenia şi neprihănirea, îyiîntuitorul locuieşte întru cei vrednici şi pe cei care îl primesc pe El îi eliberează de patimi, aşa încît nu mai sînt răvăşiți şi purtați de colo pînă colo de orice vînt.

Sînt, însă, unii care nu numai că se află departe de tainele, lui Hristos, dar care şi pe cei ce sînt aproape îi adapă cu băutură, «pentru că», zice Apostolul, «ceea ***ce se poate cunoaşte despre Dumnezeu este ^cunoscut de către ei»*** (Rom. 1, 19). Cugelînd între ei lucruri deşarte şi avînd inima întunecată de gînduri necugetate, ei zic că patimile cele spurcate, cum sînț : plăcerea cea .ştricăcioasă, supărarea ne-

dreaptă, mînîa cea fără rost, care nu sînt conforme voii lui Dumnezeu, sînt fireşti şi că vin de la Dumnezeu. . . . . .

Pe aceştia, deci, şi părerile lor respingîndu-le, ca pe unele care se abat (de la calea cea dreaptă), considerăm că ni s-a dat, de către Cel ce ne-ai creat, libertatea de alegere, încît de noi depinde faptul de a dori pe cele bune şi de a ne reține de la cele rele. Pentru că iDrieptul Judecător nu ne-ar pedepsi dacă am fi împinşi lâ rău de patimile pe

care El însuşi le-ar fi creat. Această învățătură străină şi nesăbuită este respinsă de orice minte dreptcredincioasă. Pentru că Dumnezeu este creatorul firilor curate şi foarte bune, după cum spune Duhul Sfînt în momentul facerii lumii. ***«Tata», zice, «toate erau bune foarte»*** (Gen. 1, 31). Plîngînd, Ieremia şi condamnînd ruşinea patimilor, zice : ****Cine a zis şi toate s-au făcut? Domnul însă nu a poruncit (să*** se facă acestea) ***şi din gura Celui Preaînalt nu ies cele rele, ci numai cele bune»*** (Plîng. 3, 36—38). Acelaşi sens are şi întrebarea din Sfkita Evanghelie, făcută Domnului de puterile spirituale : ***«Doamne, oare n-ai semănat tu sămînță bună pe ogorul tău? Atunci de unde vine neghina?»*** (Matei 13^ 27). Cîndva, Mîntuitorul însuşi a' zis : ***«Orice răsad, pe care nu l-a sădit Tatăl Meu Cel din ceruri va fi smuls din rădăcină»*** (Matei 15, 13). Că tot răsadul cel de la Dumnezeu este.bun, mărturiseşte Pavel, prin care vorbeşte Hristos. El zice : ***«Că toată zidirea lui Dumnezeu este bună»*** (I Tim. 4, 4). Ce să credem deci : patimile cele ascunse dintru noi ne aparțin sau ne, sînt străine ? Zice, însă, (Psalmistul) : ***«De cele ascunse ale mele curățeşte^mă şi de cele străine cruță pe robul tău» (Ps. 18, 13, 13).*** Şi : ****Cei străini s-au ridicat împotriva mea, iar cei puternici au căutat sufletul meu»*** (Ps. 83, 5). ***«Judecă, Doamne, pe cei ce-mi fac nedreptate şi bate pe cei ce se luptă*** cu ***mine»*** (Ps. 34, 1). Deci, ce sînt cele ascunse ? Cine sînt cei ce mă nedreptățesc şi se luptă cu mine ? Cine sînt străinii, dacă nu duhurile care se împotrivesc împlinirii poruncilor lui Hristos ?

Ia aminte că şi în Lege se vorbeşte limpede despre curăția omului lăuntric. Zice : ****Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deşert. Căci nu va curați Domnul inima celui ce ia numele Său în deşert»*** (Deut. 5, 11). De aceea şi Apostolul ne îndeamnă : ****Să ne curățim de orice întinăciune, nu numai trupească, ci şi a duhului»*** (II Cor. 7, 1). Şi în alt loc : «Să ne ***spălăm inima de cugetul viclean»*** (Evr. 10, 22). Şi iarăşi : ***«întreg duhul vostru şi sufletul şi trupul să se păzească fără de prihană»*** (I Tes. 5, 23). Şi : «Ca ***să fiți fii ai lui Dumnezeu neîntinați»*** (Filip. 2, 15). Deci, cîți doresc să se învrednicească de înfiere, să aibă nu numai trupul curat, ei şi sufletul, după (cuvîntul) celui ce zice : ***«Fie inima neîntinată, ca să nu mă ruşinez întru judecățile Tale» (Ps.*** 118, 5—6). Cei de sub lege, săvîrşind dreptatea, cea după trup, păstrau curăția exterioară, pe cînd cei de sub har, caută pacea cea interioară întru sfințenie, încrezîndu-se în Cel ce a zis : «Dacă nu ***va prisosi dreptatea voastră mai mult decît dreptatea fariseilor şi a cărturarilor, nu veți intra în împărăția cerurilor»*** (Matei 5, 20). Fariseii, fiind orbi la mînie, spălau paharul pe dinafară ; acum cei ce gîndesc ca ei, noii farisei, împodobind cu cuget nesăbuit pe omul cel din afară se arată drepți, dar nu sînt într-un cuget cu Duhul Sfînt, ca să fie fii ai lui Dumnezeu, după (cuvîntul) Apostolului care zice : ***«Duhul însuşi mărturiseşte împreună cu duhul nostru că sîntem fii ai lui Dumnezeu»*** (Rom. 8; 6) Ei nu Tirmăresc creşterea întru sfințenie a omului lăuntric^ : ci'se mulțur^ faptele trupului, neştiind că, ***Hoață slava fiicei împăratului.dinlăuntrul ei vine»*** (Ps. 44, 14). Căci este, să zic aşa, fiecare dintre noi, asemenea unui smochin, de la care Domnul aşteaptă

rod lăuntric şi nu pe cel ce se află printre frunze. Deci, cel ce susține că patimile necinstitoare sînt firești şi nu accidentale, schimbă adevărul lui Dumnezeu în inima sa. Că după cum am spus mai înainte, Cel neprihănit şi curat a făcut (sufletul) după chipul Său, iar patimile* şi moartea aii intrat în lume datorită invidiei diavolului. Prin urmare, întrucît neamul omenesc în nelegiuire a fost zămislit şi în păcat s-a născut; întrucît fiecare s-a înstrăinat (de Domnul) din pîntecele maniei sale şi întrucît păcatul a domnit în lume de la Adam pînă la Hristos, a venit Mielul ispăşitor ăl lui Dumnezeu să ridice, cu puterea Sav păcatul lumii, să lege pe cel puternic şi să-i smulgă prada după (cuvîntul); care zice : ***«A. robit robimen*** (Ps. 67;\ 19 ; Efes. 4, 8), Şi iarăşi : ***«A ridicat robia»*** (I Cor. 15, 49).

Se cuvine, aşadar, să ieşim din robie, să purtăm chipul omului celui din cer, după cum am purtat şi chipul (omului) celui de lut şi să arătăm mădularele noastră slujitoare ale dreptății şi sfințeniei, precum (mai înainte) le-am arătat slujitoare ale păcatului. Să fim încredințați că umblînd în lumină, vom vedea'fără nici o piedică lucrurile cele minunate ale lui Dumnezeu, după (cuvîntul) care zice: ***«Deschide ochii mei şi voi cunoaşte minunile Tale din Legea Ta»*** (Ps.118, 18). Căci, după cum în legea fizică, cel ce umblă în lumină nu se poticneşte, tot aşa şi în lumea rațională, cel ce se află în sfințenie desăvîrşită nu doreşte pe cele viclene şi nu cugetă pe cele josnice; pentru că nu există, nici o comuniune între lumină şi întuneric, nici potrivire între templu şi (lăcaşul) idolilor. Deci, ca templu al lui Dumnezeu, ia aminte la tine însuți, evită imprimarea idolilor duhovniceşti în inima ta. Orice patimă care lucrează în suflet este idol. De aceea bine s-a zis :! ***«Ceea ce te biruieşte, aceea te şi stăpîneşte»*** (II Petru 2, 19). Atunci cînd de patimile trupului sîntem robiți, nu mai sîntem în stăpînirea Duhului celui Sfînt şi nepătimitor. Nu poate sluji cineva la doi domni. ***«Nu puteț\>,*** zice ***«să slujiți lui Dumnezeu şi lui mamona».*** (Matei 6, 24). Pentru că templul lui Dumnezeu este sfînt, «neavînd nici *pată, nici zbîrcitpră, nici altceva de acest fel» (Efes. 5, 27). Duhul Sfînt fuge de vicleşug şi se depărtează de cugetele neînțelepte, iar de sufletul mişel nu se prinde învățătura. Crezînd, deci, că orice lege a noastră este

scri?ă de degetul lui Dumnezeu în inima noastră, nu cu cerneală, ci cu Duhul cel -dumnezeiesc^ să primim adevărul legiuitorului, care zice: ***«Eu sînt adevărul»*** (Ioan 14, 6);'al Aceluia care a făciit tăierea împrejur a inimii şi ă scris în mintea celor vrednici legea bunătății Lui, după cum s-a scris de profet : ***«Voi da legea mea în inimile lor şi in mintea lor' o vOi scrie»*** (Ieremia 31; 33). Deci, cîți doresc să devină ***«neam ales, preoție împărătească, neam sfînt şi popor agonisit de Dumnezeu»*** (I Petru II, 9 ; Tit II, 14), primesc cu uşurință întru ei puterea Duhului de viață făcător. Avînd In vedere acestea, să ■ he rugăm a ne învrednici, chiar şi pentru'puțin (timp) de comuniunea ***'ctr*** hristos. Sufletul care leapădă aspectul ruşinos al chipului păcatului şi nu mai este stăpînit de cugete urîte, care nu mai desfrînează cu cel Viclean,, se află în comuniune doar cu Mirele Cel ceresc. Rănit de iubirea față de El, Se topeşte de dor, să zic aşa, Să se unească cu El în mod tainic întrU'i sfințenie, printr-o unire frumoasă, tainică şi nestrieăcidăsă. CU adevărat fericit este sufletul care, biruit de iubirea cea duhovnicească, s-a logodit cu Cuvîntul lui Dumnezeu. Să se spună, deci, aceasta, să se spună: ***«Bucură^se 'sufletul meu întru Domnul ca m-a îmbrăcat cu veşmîntul mîntuirii şi cu haina bucuriei m-a împodâbit.'Ca unui mire mi-a pus cunună şi ca pe o mireasă cu podoabă m-a împodobit»*** (Isaia 61, 10). Pentru că frumusețea lui adueînd-o împăratul slavei, 1-a învrednicit «ă se numească nu- numai templu al lui Dumnezeu, ci şi fiica a împăratului şi

împărătească; templu al lui Dumnezeu, întrucît in el locuieşte Duhul Sfînt; fiică a împăratului, întrucît a fost născut de Părintele luminilor; împărătească, întrucît a fost unit cu slăvită Dumnezeire a (Fiului) Unuia Născut. Că în felul în cafTe Domnul, unul fiind după esență, a primit multe nume, în chip figurat, după lucrările săvîrşite pentru mîntuirea oamenilor ; astfel^ în unele locuri este numit piatră şi uşă, în altele secure, şi cale, vie şi pîine ; piatră^ pentru puterea lui cea -nemăsurată ; uşă, pentru că este uşa vieții veşnice ; secure, pentru că taie rădăcinile răutății; cale, pentru că, conduce pe cei vrednici la cunoaşterea adevărului; vie, pentru că[1] rodeşte viriul care veseleşte inima omului; pîine, pentru că hrăneşte inima ființei raționale ; tot aşa şi sufletul cel nevinovat în care locuieşte Dumnezeu Cuvîntul, sufletul care se desăvîrşeşte continuu, se- învrednicește de daruri şi virtuți spirituale (şi de multe nume). S-au spus acestea ca să nu se creadă că doar trei sînt calitățile miresei, ci că sînt de mai multe feluri.

Să ştim, deci, că aceasta este ținta noastră, pînă ce vom ajunge la ***«altarul lui Dumnezeu, la Dumnezeu, care veseleşte tinerețele noastre»*** (Ps. 42, 4).' Mîntuitorul voieşte ca noi, fiind încă în trup, să ne învrednicim de nepătimirea Lui şi să ne umpleri! de sfințenie, ca să putem spune cu îndrăznire : ***«Deşi umblăm în trup, nu ne luptăm trupeşte. Căci armele luptei noastre nu sînt trupeşti, ci*** puternice ***înaintea lui Dumnezeu, spre dărimarea întăriturilor. Noi surpăm iscodirile morții şi toată trufia oare se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu» (II*** Cor. 10, 3—5). Se cuvine, deci, să pironim pe cruce mădularele păcatului, după cuvîntul profetului care zice: ***«Străpunge cu frica Ta trupul meu»*** (Ps. 118, 120). Carnea şi sîngele despre care Apostolul spune că nu pot să moştenească împărăția ceriarilor, nu este trupul cel văzut, pentru că acesta a fost creat de Dumnezeu, ci «dorința cărnii» (Rom. 8, 6), care este stîrnită de «duhurile răutății, care lucrează în fiii neascultării» (Efes. 2, 2). Căci lupta luptătorilor desăvârşiți în Hristos ***«nu este împotriva trupului şi a sîngelui..., ci împotriva stăpînitorilor întunericului veacului acestuia şi. împotriva duhurilor răutății»*** (Efes. 6, 12). Deci, dacă mărturisim că lucrarea aceasta nu este ceva firesc, ci că ea vine de la puterile cele potrivnice, vom putea, luînd armele lui Hristos, să ne împotrivim uneltirilor lor (Efes. 6, 11 şi 13). Mântuitorul ne va da puterea să călcăm peste şerpi şi peste balauri şi peste toată puterea celui rău (Luca 10, 19), ca, in trup fiind, să putem zice : ***«Nedreptate de am făcut în inima mea să nu mă audă Domnul»*** (Ps. 65, 17). Şi : ***«Fără nelegiuire am alergat şi m-am îndreptat spre Tine»*** (Ps. 58, 4). Aşadar, fără patimă trupească, împlinind cu uşurință modul de viață din ceruri, să avem ca țintă ***«răsplata cheirjării celei de sus»*** (Filip. 3, 14). înstrăinîndu-ne de orice patimă, să îndrăznim a zice : ***Nu numai «credința am păzit» ci şi «călătoria am săvîrşit»*** (II Tim. 4, 7). Căci se cuvine ca nu numai să credem în Hristos, ci să fim (întru toate) părtaşi cu El, după cum s-a spus : ***«pentru că vouă vi s-a dăruit, pentru Hristos, nu numai să credeți în El, ci să şi pătimiți pentru El»*** (Filip. 1, 29). Faptul doar de a crede în Dumnezeu este caracteristic celor ce cugetă cele pămînteşti, ca să nu zic şi duhurilor celor necurate, că şi ele zic : ***«Te ştim cine eşti; eşti Fiul lui Dumnezeu»*** (Luca 4, 34). Dar ambele tabere, a oamenilor trupeşti şi a duhurilor celor necurate, sînt duşmane ale crucii lui Hristos. ***«Sfîrşițul acestora este pieirea. Pîntecele lor este dumnezeul lor, iar mărirea lor este întru ruşinea lor, ca unii care au în gînd pe cele pămînteşti»*** (Filip. 3, 19). Vezi că nu numai cei ce s-au lepădat de Hristos sînt duşmani ai crucii, ci şi cei ce cugetă la cele pămînteşti. Pe cînd însuşirea de a pătimi cineva împreună cu Hristos şi de a fi slăvit împreună cu Hristos, aparține numai acelora care s-au răstignit față de. această lume şi acelora care poartă pe trupurile lor stigmatele Domnului (Gal. 6, 17). Se cuvine, deci, ca aceia care ştiu să cugete corect, care şi-au izbăvit sufletul de întinările răutății, să cunoască bine țelul lor pentru că ştiind sfîrşițul drumului şi al oste-

nelii lor, să renunțe la infatuare pentru faptele lor; să se lepede de sufletul şi de viața lor după cuvîntul Scripturii — ca să vadă bogăția pe care) a pus-o Dumnezeu ea recompensă celor ce-L iubesc în Hristos, bogățiarla care^-cheamă pe toți aceia eare»fde bună voie se încumetă la această luptă. Armura (sufletului) pentru această luptă trebuie să fie crucea lui Hristos ; pe această luînd»-o cu bucurie şi cu nădejde, să urmeze pe Dumnezeu-Mîntuitorul, sărşi facă, din Cuvîntul lui Lege şi cale a vieții, după cum spune Apostolul ; ***«Fiți mie următori, precum şi eu sînt următor, al lui Hristos»*** (I Cor. 4, 16). Şi iarăşi :***«Cu răbdare susținem lupta care ne 'stă înainte, teu ochii ațintiți 'asupra lui Iisus, începătorul şi plinitorul credinței, Care, în locul bucuriei pusă înainte-1 a suferii .crucea, n-a ținut seama de ocara ei şi a şezut de-a dreapta tronului lui Dumnezeu»*** (Evrei 12, 1—2). Să nu ne înfumurăm cu da-^ rurile Domnului, atunci cînd săvârşim virtutea, nici să nu cugetăm lucruri mari despre noi, înainte de ajunge la locurile sperate; un astfel de cuget ne slăbeşte avîntul, face făiiă folos osteneala noastră şi ne lace nedemni de harul care ni s-a dat.

Se cuvine; ded, să nu nimicim în vreun fel rodul ostenelii; să nu he ieşim din minți în fața luptelor care^ne stau înainte, nici a celor de după aceea ; dacă am săvîrşit ceva (bun) să nu credem că am şi făcut <cevă Important/ ci, uitînd faptul acesta* să alergăm, cum spune Apostolul, ***«către cele ce ne stau înainte»*** (Fllip. 3, -1-9). Să ne zdrobim Inima cu ostenelile duhovniceşti, neostoită având pofta după dreptate, singura: de care trebuie să înseteze'>şi să flâmîftzească cei ce caută să ajungă-la desăvîrşire. Se cuvine să fim smeriți şi'mereu să ne temem ca nu cumva să ne aflăm departe de cele promise şi de iubirea de-şăvîrşită a lui Hristos. Cel îndrăgostit; de acestea; ***cel ce priveşte la promisiunea cea de sus, nu wapreşte la*** post, ***la priveghere şi la cele asemenea lor,*** ci, plin fiind de dor divin şi privind neîncetat către Cei ce-1 cheamă, socotește puțin lucru luptele şi m oi»iee luertf se nevoiește, numai să dobîndească promisiunea ; pînă la şfîrşitul acestei vieți se luptă să adauge ostenelilor (noi) osteneli, virtuților (noi) virtuți, să devină (vas) cinstit al lui Dumnezeu, prin fapte, avînd mereu conştiința că nu este vrednic pentru Dumnezeu. Acest -fapt este[u]cea mai mare reuşită a filosof lei : fiind mare prin fapte, sâ te smereşti cu inima şi să te disprețuieşti, să .îndepărtezi de la tine mândria şi să ai frică de Dumnezeu, să dobîndeşti promisiunea nu ca şi cînd ai obține-o prin fapte, ci prin credință. Că atît de mari fiind darurile, nu există osteneli care să4e răsplătească. Răsplata lor nu stă în osteneli,, ci în credință şi nădejde. Iar esența credinței este sărăcia cu duhul şi iubirea nemăsurată

către Dumnezeu. (Acestea zicînd), socotesc că am spus destule celor care au ales calea înțelepciunii, pentru **a** ajunge la împlinirea nădejdii.

Trebuie, însă, să adăugăm la cele spuse, că se cuvine ca aceia care iubesc ostenelile, să fie împreună cu semenii lor, -să alerge împreună cu ei, pînă **ce** vor ajunge la cetatea cea de sus. Acela care disprețuiește pe cele (socotite de preț) în această viață, care se leapădă de rude și de slava cea de pe pămînt, care privește la cinstea cea cerească și se leagă duhovnicește de frații cei întru Dumnezeu, să se lepede nu numai de viața, ci și de sufletul său ; lepădarea de sufletul său nu înseamnă altceva decît faptul de a' nu căuta (împlinirea) voinței proprii, ci mai degrabă de a-și supune voința Cuvîntului lui Dumnezeu, de **a** privi către El întocmai ca spre un bun cîrmaci, care conduce cu înțelepciune adunarea fraților către limanul voinței lui Dumnezeu: Se cuvine să nu dețină nimic sau să spună că ceva este al său, în afară de veșmîntul care-i acoperă trupul: Pentru că dacă nimic din acestea riu are, dacă nu poartă grijă de propria-i viață, dacă slujește nevoilor comune și porunca întîistătătorilor cu plăcere și cu speranță împlinește, va fi **Ca** un rob bun și cinstit al lui Hristos, răscumpărat pentru nevoile fraților. Acest lucru îl Domnul și la împlinirea acestuia îndeamnă, zicînd : ***«Cel ce vrea să fie mare și primul între voi să se facă mai mic decît toți, slujitorul și robul tuturor»*** (Matei 20, 26 ; Marcu 9, 34 ; 10, 34>. Dar slujirea aproapelui nu trebuie să se facă, împotriva Scripturii, pentru **a** obține cinste sau pentru **a** place oamenilor (Efes. 6, 6—7 ; Col. 3, 22), ci cu gîndul că (cel ce slujește aproapelui) slu]ește Domnului, poartă pe grumazul său jugul Lui și pe calea cea strimtă pășește. Se cuvine ca acela care slujește să se supună tuturor și întocmai ca un datornic să slujească fraților, să ia asupra sa grijile lor și să le arate iubirea cuvenită. ***Cît privește pe întîistătătorii turmei duhovnicești,*** se cuvine ca-ei să fie cu luare aminte la îndatoririle ce le revin : ***să combată de la înălțimea vredniciei lor cursele răutății care pîndesc credința și să îndepărteze de la ei iubirea de stăpînire.*** Aici este mare pericol : unii care în fruntea altora și credeau că îi conduc către viața cea cerească, negiijînd (aceste lucruri) au fost pierduți de cugetul lor. ***Se cuvine ca supraveghind*** (turma), ***mai mult decît ceilalți să se ostenească, să fie mai smeriți în cuget decît toți cei conduși de ei, să aibă conștiința că cei ce le-au fost încredințați sînt comoara lui Dumnezeu și să facă din viața lor exemplu de slujire pentru frați.*** Dacă așa se vor purta, (dacă) vor modela cu grijă turma cea sfîntă, (dacă) vor da fiecăruia, după nevoia lui, învățătura trebuincioasă, (dacă) vor contribui **ca** fiecare să țină ordinea cuvenită, (dacă) în ascuns vor avea cuget smerit și ca niște robi recunoscători vor ține credința, mare răsplată își vor cîștiga în această viață. Se cuvine, deci, să ia amițite la ei (înșiși și să fie) ca niște buni pedagogi ai unor copii gingași încredințați lor de părinții acestora. Aceia, văzînd purtarea copiilor, pe unul îl bat, pe altul îl ceartă, pe akul îl laudă, iar pe altul altfel îl răsplătesc ; fac aceasta, nu pentru că le face plăcere sau pentru că îi urăsc pe copii, ci pentru că se adaptează situației și caracterului copiilor, ca ei să' devină oameni cinstiți în această viață. Tot așa și voi, să îndepărtați de la voi infatuarea și ura împotriva aproapelui și să vă potriviți cuvîntul după puterea și înțelegerea fiecăruia. Pe unul mustră-1, pe altul ceartă-1, pe altul mîngîie-1, aducînd fiecăruia întocmai ca un doctor, medicamentul potrivit. Examinînd suferințele, doctorul îi prescrie unuia un medicament ușor de suportat, altuia altul mai greu; pentru toate trupurile și plăgile are medicamentul potrivit și nu se supără pe cei ce au nevoie de el. Tot așa și tu, ținînd seama de împrejurări, educă corect pe ucenicul ce ți-a fost încredințat și împodobindu-i sufletul cu virtuți să-1 aduci Tatălui, moștenitor vrednic de darul Lui. Dacă așa vă purtați" unii față de alții, unii conducînd, iar alții arătînd supunere față de dascăli ; unii conducînd cu plăcere pe frați spre desăvîrșire, iar alții supunîndu-se cu bucurie celor ce le poruncesc, dacă veți da cinste altora (Rom. 12, 14), veți trăi pe pămînt viața îngerilor. Nimeni, deci, între voi, să nu arate înfumurare, ci simplitate, iar armonia și lipsa de

vicleşug să domnească în comunitate. Fiecare să aibă convingerea că este inferior nu numai faţă de fratele cu care este împreună, ci şi faţă de orice om. Aceasta gîndind veţi fi cu adevărat ucenici ai lui Hristos. ***«Căci cel ce se înalţă pe sine, se va smeri, iar cel ce se smereşte, se va înălţa»*** (Luca 14, 11). «Cei ***ce vrea să fie între voi cel dinţii, să fie cel din urmă dintre toţi şi slujitor al tuturor»*** (Matei 20, 26 ; Marcu 9, 35). ***«După cum şi Fiul Omului n-a venit să l se slujească, ci ca El să slujească şi să-Şi dea sufletul răscumpărare pentru*** mulţi» (Matei 20, 28), zice Apostolul: ***«Căci nu ne^propovăduim pe noi înşine, ci pe Hristos Iisus, Domnul, iar noi înşine sîntem slugile voastre pentru Hristos»*** (II Cor. 4, 5). Cunoscînd, deci, roadele smereniei şi paguba mîndriei, imitaţi pe Stăpînul, iubiţi-vă unul pe altul si să nu vă îndepărteze de la iubirea unuia faţă de altul nici moartea şi nici o altă pedeapsă, ci să mergeţi pe calea pe care va arătat-o Mîntuitorul, făcînd împreună un trup şi un suflet, iubind pe Dumnezeu şi unul pe altul. ***Iubirea şi frica de Domnul este întîia împlinire a Legii***; de aceea, se cuvine ca fiecare dintre voi să aşeze în suflatul <său frica şi iubirea ca pe o temelie de neclintit; s-o cultive prin fapte ‚bun^ şi prin rugăciune continuă. Pentru că iubirea, faţă de Dumnezeu nu se naşte în noi aşa, deodată, ci este nevoie de multă osteneală, de stăruinţă şi de

ajutorai lui Hristos, după cum se spUrte în (cartea) Înţelepciunii : ***«De o vei căuta întocmai ca pe o comoară, atunci vei pricepe temerea de Domnul şi vei dobîndi cunoaşterea lui Dumnezeu»*** (Pilde 2, 4—5). Aflînd cunoaşterea lui Dumnezeu şi pricepînd teama de El, uşor vei reuşi să împlineşti pe cele ce urmează, adică iubirea de aproapele. Pentru că lucrul cel dintîi şi mare făcîndu-1, pe cel de al doilea şi mai mic, fără greutate îl realizezi. Cel dintîi neexistînd, nici cel de al doilea nu se împlineşte precum trebuie : ***Cel ce nu iubeşte pe Dumnezeu din tot (sufletul) şi din toată inijna lui, cum poate să arate iubire de fraţi ?*** Pe cel care nu-şi dedică întreg sufletul lui Dumnezeu, nici nu arată iubire faţă de El, neînarmat aflîndu-1 izvoditorul răutăţii, uşor îl ademeneşte cu gînduri viclene şi îl face să cadă ; îl face să i se pară grele (de îndeplinit) poruncile Scripturii şi insuportabilă slujirea fraţilor, să se înfumureze cînd slujeşte Domnului şi (să creadă) că întrucît a împlinit poruncile Domnului, este mare în ceruri. Mare este această greşeală. Că, într-adevăr, robul bun şi cinstit este îndreptăţit să creadă că Stăpînul îi va arăta bunăvoinţă la judecată, dar nu este îndreptăţit ca el, în locul Stăpînului, să se facă judecătorul şi lăudătorul vieţii lui. Dacă el se face sieşi judecător, în locul adevăratului • judecător şi se umple de laudă şi îngîmfare, nu mai are de aşteptat răsplată de la Acela. Pentru că trebuie, cum spune înţeleptul Pavel, ca ***«Duhul lui Dumnezeu să mărturisească împreună cu robul nostru»*** (Rom. 8, ***16}*** şi să nu fie cercetate faptele noastre de judecata noastră. ***«Că nu cel ce se laudă pe sine singur este cu adevărat bun, ci acela pe care Domnul îl laudă»*** (II Cor. 10, 18). Cel ce nu aşteaptă şi o ia înaintea judecăţii, culegînd de la oameni cinste şi slavă pentru faptele sale, face fapta celor necredincioşi. Într-adevăr, este un necredincios acela care urmăreşte onorurile omeneşti în locul celor cereşti, aşa cum Domnul însuşi spune undeva : ***«Cum puteţi voi să credeţi, cînd primiţi slavă unii de la alţii, iar slava care vine de la unicul Dumnezeu nu o căutaţi*** ?» (Ioan 5, 44). Mi se pare că aceia se aseamănă cu cei ce curăţă partea de dinafară a paharului şi a blidului, dar. înlăuntru le lasă pline de toată răutatea (cf. Matei 23, 35). Vedeţi, dar, să nu pătiţi aşa ceva, şi ridicindu-Vă sus sufletele, să aveţi o singură grijă, anume să plăceţi Domnului. Să nu pierdeţi din gînd împărăţia cerurilor, ***să nu acceptaţi onorurile acestei vieţi, să ascundeţi luptele purtate pentru virtute,*** pentru ca să nu daţi prilej celui ce vă propune onorurile pămînteşti să vă tulbure mintea şi să vă abată de la preocupările cele adevărate la cele zadarnice şi pline de rătăcire (Gen. 4, 4). Pentru că diavolul, neaflînd momentul şi (calea de) pătrundere, ca să momească pe cei ce petrec cu sufletul sus, cade mort şi piere; căci moartea diavolului este atunci cînd răutatea devine neroditoare. Deci, fiind în voi iubirea lui Dumnezeu, în

mod firesc trebuie să-i urmeze celelalte, (şi anume) : ***iubirea de frațk blîndețea, neprefăcătoria, stăruința în rugăciune, într-un cuvînt toată virtutea; mare fiind darul, mari trebuie să fie şi ostenelile pentru do-bîndirea lui, săvîrşite nu pentru a fi văzute de oameni, ci pentru a place Domnului, care cunoaşte pe cele ascunse.*** Către El trebuie pururea să privim, iar lăuntrul sufletului să-1 cercetăm şi să-1 îngrădim cu cugetele dreptei credințe, pentru ca potrivnicul să nu afle vreun loc de pătrundere, nici loc pentru curse. Să exersăm şi să facem capabile de a distinge între bine şi rău mădularele sufletului nostru cele slăbănogite. Să facem ca mintea să urmeze poruncile lui Dumnezeu, din dragoste față de El, încît vindecînd ceea ce este putred in suflet să-1 unească cu Dumnezeu. Una fiind pavăza sufletului, (anume) faptul de a-şi aduce aminte cu dor de Dumnezeu şi de a avea totdeauna gîndul cel bun, să nu ne depărtăm de o astfel de preocupare, fie că mîncăm, fie că bem, fie că stăm, fie că facem sau spunem ceva ; ***tot ceea ce facem să fie spre slava lui Dumnezeu, iar nu spre slava noastră,*** iar în viața noastră să nu se strecoare pată sau murdărie, venită de la cel viclean. Pentru cei ce iubesc pe Dumnezeu, uşoară şi plăcută este osteneala (împlinirii) poruncilor, uşoară şi de dorit lupta care îi aduce la iubirea Lui. De aceea şi cel viclean se luptă în tot chipul să alunge din sufletele noastre frica de Domnul şi să nimicească iubirea față de El, prin plăceri nelegiuite şi prin tot felul de momeli ; vrea să ne lipsească de armele spirituale şi să facă fără de folos ostenelile noastre ; să ne întunece mintea şi să înlocuiască slava cerească cu cea pămîntească, cele cu adevărat frumoase cu cele ce par frumoase. Este, într-adevăr, îngrozitor, ca acesta, aflînd într-un anumit timp pe paznici neprive-ghind, să intre în ostenelile lor şi să semene neghină în grîu, adică vorba de ocară, mîndria, slava deşartă, pofta de onoruri, cearta şi celelalte răutăți. Se cuvine, deci, să priveghem şi să ne păzim din toate părțile de duşmani, pentru ca, în cazul în care în neruşinarea lui, aruncă vreo săgeată, să fie respinsă, înainte de a atinge sufletul. Amintiți-vă mereu că Abel a adus jertfă lui Dumnezeu din oile cele întîinăscute şi din grăsime, pe cînd Cain din roadele pămîntului, însă nu din cele dintîi. ***«Şi a privit»,*** zice, ***«Dumnezeu la jertfa lui Abel, dar. la darurile lui Cain*** n-a ***luat aminte»*** (Gen. 4, 4). Care este, deci, cîştigul din această istorie ? Cîştigul este faptul că aflăm că totdeauna lui Dumnezeu îi este bineplăcut (darul) făcut cu frică şi cu credință, iar nu cel scump, dar fără iubire. Nici Avraam n-a primit altfel binecuvîntarea de la Melchisedec, ci numai cînd a adus preotului lui Dumnezeu pîrga bunurilor sale. Spunînd că a adus pîrgă, ne învață să nu aducem lui

Dumnezeu laude şi rugăciuni cu duh meschin, nici să nu aducem Stă-pinului orice, ci ceea ce are sufletul mai bun, sau mai degrabă sufletul întreg cu toată dragostea şi bunăvoința. Deci, hrăniți fiind cu harul Duhului, primind putere de la Hristos şi venindu-ne în ajutor în osteneli, Dumnezeu — care împlineşte pentru noi faptele dreptății — să parcurgem cu uşurință drumul dreptății, drumul mîntuitor.

Atît şi despre aceasta. Acum, referitor la virtuți : dacă se pot categorisi în prima şi a doua şi dacă vreuna este superioară şi trebuie să fie împlinită înaintea celorlalte, trebuie spus că tuturor trebuie să li se dea .aceeaşi cinste şi că ele, pe rînd, duc pe credincioşi către culmi. ***„Simplitatea duce la ascultare, ascultarea la credință, credința la nădejde, nădejdea la slujire, iar slujirea la smerenie. Din aceasta se naşte blîndețea care duce la bucurie, bucuria la iubire, iubirea la rugăciune ;*** şi aşa ținîndu-se unele de altele şi ținînd şi pe cel ce le are, îl ridică la culmea dorită ! După cum, din contră, răutatea, prin bifurcările ei, îi conduce pe prietenii ei către răutatea cea mai mare. Prin urmare se cuvine ca voi să perseverați în rugăciune : într-adevăr, în corul virtuților, ea reprezintă o culme. Prin intermediul ei şi celelalte virtuți duc la Dumnezeu. Cel ce stăruie în rugăciune dobîndeşte sfințenie tainică, puterea duhovnicească şi o dispoziție interioară de nespus.

Cel ce stăruie în rugăciune, avînd pe Duhul într-ajutor şi conducător, se aprinde de iubire faţă de Domnul, ca de bunul suprem, de care nu se satură niciodată, după cum s-a spus : «Cei ce ***mă mănîncă, iar vor flă-mînzi; iar cei ce mă beau, iar vor înseta»*** (Inţ. Sir- 24, 23). Şi în altă parte : ***«Ai veselit inima mea»*** (Ps. 4, 7). Domnul însuşi zice : ***«împărăţia cerurilor este înlăuntru vostru»*** (Luca 17, 21). Despre ce împărăţie spune că este înlăuntru vostru, dacă nu despre cea de sus, care aduce prin Duhul bucurie în suflete ? Pentru că aceasta este asemenea aceleia ; aceasta este dovadă şi arvună a bucuriei veşnice, de care se bucură sufletele sfinţilor în veacul viitor. Domnul ne mîngîie, prin lucrarea Duhului, în tot necazul, pentru a ne mîntui şi pentru a ne face părtaşi ai bunurilor spirituale şi al harismelor Lui. Pentru că zice : ***-«El ne mîngîie pe noi, în tot necazul, ca să .putem mingîia şi noi pe •cei ce se află în tot necazul»*** (II Cor. 1, 4). Şi : ***«inima mea şi trupul meu s-au bueuvat de Dumnezeul Cel viu»*** (Ps. 83, 2). Şi: ***«Ca de seu şi de grăsime să se sature sufletul meu»*** (Ps. 62, 6). Toate acestea.arată, în chip figurat, bucuria şi mîngîierea (venită) de lă Domnul.

S-a arătat, deci, care este scopul cucerniciei, scopul celor ce au ales calea împlinirii poruncilor Domnului, adică curăţirea trupului şi a sufletului prin fapte bune; acum, fiecare dintre voi, avînd în vedere scopul propus, pentru a-şi pregăti sufletul şi pentru că mai mult să i se

aprindă iubirea față de Dumnezeu, să stăruie în rugăciuni, posturi şi în (aşteptarea împlinirii) promisiunilor Domnului, care zice ; «Cu ***atît mai mult va face dreptate Dumnezeu aleşilor Săi, care strigă către El ziua şi noaptea»*** (Luca 18, 7). ***«Le-a spus»,*** zice (Evanghelistul), ***«şi în parabolă că trebuie să se roage totdeauna şi să nu-şi piardă nădejdea»*** (Luca 18, 1). Că sîrguința în rugăciune ne aduce mari (bunuri), că ea face să locuiască în suflete Duhul însuşi, arată clar Apostolul, cînd ne îndeamnă : ***«Faceți, în toată vremea, în Duhul, tot felul de rugăciuni şi cereri, şi întru aceasta priveghind cu toată stăruința şi rugăciunea»*** (Efes. 6, 18).

Acela dintre frați, care se dedică unei astfel {de preocupări), adică rugăciunii, îşi pregăteşte o mare comoară; avînd mereu gîndul la Marele iubit, avînd o conştiință tare şi dreaptă, nu rătăceşte nicăieri de bună voie cu mintea şi nu se arată că împlineşte fără de voie o datorie, ci că împlineşte o dorință a sufletului şi arată tuturor roadele acestei stăruințe. Se cuvine, deci, ca şi noi ceilalți să ne dedicăm unei astfel de îndeletniciri, să ne desfătăm în rugăciuni, pentru ca şi noi să ne împărtăşim de roadele ei cele bune şi să ne facem părtaşi, întru bucurie, ai vieții veşnice. Domnul însuşi va arăta celor ce îl roagă cum să se roage, după cum s-a spus: ***«El dă rugăciune celui ce-L cere»*** (Ps. 105, 15). Se cuvine să cerem, dar să şi ştim că cu multă sîrguința trebuie să susținem lupta. Iar luptele mari cer mari' osteneli pentru că răutatea pîndeşte din toate părțile, se amestecă pe nesimțite, caută să răstoarne străduința ta. De aici vine somnul şi toropeala trupului, moliciunea sufletului, ***indiferența, neglijența^ nerăbdarea şi celelalte porniri şi lucrări ale răutății care pierd sufletul*** şi puțin cîte puțin îl trec de partea duşmanului lui. Se cuvine, deci, să stăruim în rugăciune, avînd rațiunea cîrmaci înțelept, care nu se abate spre tulburările duhului celui rău, nici nu este bîntuîtă de valurile aceluia, ci priveşte direct spre limanul cel de sus-şi aduce lui Dumnezeu, nevătămat, sufletul pe care i 1-a încredințat şi pe care-1 cere de la el. ***Căci nu faptul*** de a cădea în genunchi şi a arăta că te rogi îndelung — mintea rătă-***cindu-ți departe de Dumnezeu*** — este important şi plăcut, spune Scriptura, ***ci faptul de a îndepărta din cuget nepăsarea şi gîndul nedrept şi a te dedica în întregime, trup şi suflet, rugăciunii. La*** realizarea acestui fapt un rol deosebit au întîistătătorii prin exemplul zelului lor şi prin mustrare.

Aşa stînd lucrurile, roadă virtuților. se arată nu numai la cei înaintați pe această cale, ci şi la cei încă prunci şi la cei ce au nevoie de învățătură, pentru că pe toți îi mîngîie şi îi îndeamnă spre imitare.

Roadele rugăciunii sincere sînt : ***simplitatea, iubirea, smerenia, consecvența, lipsa răutății şi altele asemenea lor,*** care, se arată încă în această viață, înaintea celor veşnice. Cu aceste roade se împodobeşte rugăciunea. Lipsită de aceste roade, zadarnică este osteneala. Şi nu numai rugăciunea, ci şi oricare altă formă a filosof iei; dacă are astfel de roade, este cu adevărat cale a filosofiei şi ne conduce la un sfîrşit bun ; dar dacă este lipsită de acestea, devine un nume zadarnic şi se aseamănă eu fecioarele nebune, care la vremea cuvenită n-au avut untdelemn în candelele lor, adică n-au avut în sufletele lor lumina — rodul virtuții — nici făclia Duhului în mintea lor. De aceea au fost numite nebune de Scriptură, pentru că (meritul) fecioriei le-a fost îndepărtat înainte de a.veni mirele şi de aceea au fost îndepărtate, nenorocitele, de la cămara de sus. Nu li s$_r$a luat în seamă sîrguința fecioriei, pentru că le-a lipsit lucrarea Duhului. Şi pe bună dreptate. Pentru că, ce folos este de via îngrijită, dacă nu dă roadele, pentru care se osteneşte agricultorul ? ***Ce folos este, apoi, din post, din rugăciune şi din priveghere, dacă lipseşte pacea, iubirea şi celelalte roade ale harului Duhului pe care le enumera Apostolul ?*** Suportă orice osteneală acela care iubeşte locurile cele de sus, pentru că este atras acolo de Duhul. Din harul lui împărtăşindu-se, dă rod şi se bucură de osteneala sa. Se cuvine, deci, să suportăm ostenelile rugăciunii şi ale postului şi ale celorlalte lucrări cu-multă plăcere şi cu nădejde, iar florile şi roadele ostenelilor să le punem pe seama Duhului. Dacă cineva pune pe seama sa totul, locul acestor roade îl ia fanfaronada şi patimile. Aceste patimi sînt ca un putregai în sufletul celor slabi, putregai care, crescînd, le strică şi le nimiceşte ostenelile. Deci ce trebuie să facă cel ce umblă în calea lui Dumnezeu şi în speranța Lui ? ***Să suporte cu plăcere luptele pentru virtute şi pentru eliberarea sufletului de patimi;*** să tindă către ***culmea cea mai înaltă a desăvîrşirii. >Să-şi pună nădejdea în Hristos şi să creadă în iubirea Lui de oameni.*** O astfel de eredință avînd şi ajutat fiind de harul Duhului, în care şi-a pus nădejdea, aleargă fără osteneală şi fără a lua în seamă răutatea celui viclean ; — este ca şi străin (de patimi), ca un eliberat al lui Hristos — ; ***Căci, după cum cei care, din lenevire, lasă să intre în firea lor patimile cele rele, şi stăruind în ele, în cele din urmă le săvîrşeşte cu uşurință şi plăcere, ca pe ceva înnăscut şi obişnuit, rodind acestea lăcomia, invidia, viclenia şi celelalte răutăți;*** tot aşa şi lucrătorii lui Hristos şi ai adevărului, avînd credință puternică, suportă ostenelile pentru virtute cu plăcere deosebită, avînd în ajutor harul Duhului, încît în cele din urmă acestea devin un fapt firesc. Rodul acestor osteneli este pacea cea netrecătoare, bunătatea cea adevărată şi toate celelalte. Sufletul devine mai bun, mâi puternic decît răutatea duşmanului, devine sălaş al Duhului Sfînt de la care primind pacea nepieritoare a lui Hristos, se Uneşte şi se alipeşte prin ea de Domnul. Primind, însă, harul Duhului, alipindu-se de Dumnezeu şi făcîndu-se un duh cu El nu numai că săvîrşeşte cu uşurință faptele virtuții, fără a depune nici un efort pentru a fi.superior şi a înfrînge uneltirile duşmanului, dar lucrul cel mai mare decît toate este acela că ia asupra sa toate Patimile Mîntuitorului şi se desfătează întru acestea mai mult decît cei îndrăgostiți de această viață, de onorurile şi de puterea dată lor de oameni. Căci creştinul, ajutat fiind de har şi pro-gresînd printr-o bună purtare pînă la măsura (desăvîrşirii) vieții spirituale, consideră drept slavă, desfătare şi bucurie de negrăit faptul de a fi urît, de a fi prigonit şi de a suporta orice insultă şi ruşine pentru Hristos; pentru că, punîndu-şi speranța în El, în iubire şi în bunurile viitoare, insulta, bătăile, prigoanele şi celelalte pătimiri, inclusiv crucea, toate sînt plăcere, bucurie, încîntare şi arvună a (bunurilor) cereşti. Pentru că zice (Mîntuitorul) •: ***«Fericiți veți fi cînd vă vor ocări şi vă vor prigoni toți oamenii, şi vor zice tot cuvîntul rău împotriva voastră minținд din pricina Mea; bucurați-vă şi vă veseliți că plata voastră multă este în ceruri»*** (Matei 5, 11—12). Şi apostolul : «Şi ***nu numai atît, ci ne şi lăudăm în suferințe»*** (Rom. 5, 3). Şi în altă parte : «Deci, ***foarte***

bucuros mă voi lăuda mai ales întru suferințele mele, ca să locuiască în mine puterea lui Hristos. De [aceea mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în temnițe. Pentru că atunci cînd sînt slab, atunci sînt tare» (II Cor. 12, 9—10). Şi iarăşi : «Ca ***slujitori ai lui Dum^ nezeu întru multă răbdarf»*** (II Cor. 6, 4). Căci harul Duhului, cuprin-zînd tot sufletul şi umplîndu-1 de bucurie şi putere şi imbiindu-1 cu speranța celor viitoare şi îndepărtînd senzația durerii prezente, face plăcute patimile Domnului.

Deci, întrucît cu ajutorul Duhului vom fi ridicați la o slavă atît de mare, să ne purtăm corect şi să suportăm cu demnitate orice luptă şi bucurie pentru a ne arăta vrednici de sălăşluirea întru noi a Duhului şi de moştenitori (ai împărăției lui Hristos). Să nu ne lenevim nicicînd şi să nu slăbim lupta, pentru a nu cădea (din starea în care am ajuns) şi pentru a nu fi pentru alții motiv de poticnire. Dacă cineva nu are dispoziția cuvenită de a stărui continuu în rugăciune, să nu se ostenească în zadar, ci să arate zel față de celelalte osteneli. Astfel, să slujească şi să ajute (aproapelui) cu plăcere, nu pentru a primi ca răsplată onoruri şi nici (s-o facă) cu sila, ca şi cînd ar sluji nişte trupuri şi nişte suflete străine, ci cu (iubire şi devotament) întocmai ca pe mădularele sale, ca lucrarea să se arate lui Dumnezeu curată şi fără vicleşug. ***Nimeni să nu spună că nu poate săvîrşi faptele care***

mîntuiesc sufletul, pentru că Dumnezeu nu cere din partea robilor săi lucruri imposibile şi, mai mult decît atît, în marea Să bunătate, El a xînduit fiecăruia lucrul pe care-1 poate face, aşa încît oricine vrea să se mîntuiască, să poată realiza acest lucru. El zice: ***«Iar cel ce va da de băut unuia dintre aceştia mici numai un pahar cu apă rece, în nume de ucenic, amin zic vouă: nu-şi va pierde plata sa»*** (Matei 10, 42). Ce poate fi mai minunat decît faptul de a primi răsplata cerească pentru un pahar cu apă rece? ***«întrucît unuia dintre aceştia aţi făcut»,*** zice, ***«Mie Mi~aţi făcut»*** (Matei 25, 40). Porunca este mică, însă cîştigul este mare de la Dumnezeu.

(Repet, Dumnezeu) nu cere (omului) nimic peste puteri şi răsplăteşte fiecăruia — fie că face un lucru mare, fie un lucru mic — după intenția sa. Astfel, dacă face cineva bine în humele şi cu frica de Dumnezeu, lucrul său este strălucit şi nepieritor ; dar dacă (face bine) pentru a fi văzut şi slăvit (de oameni), ascultă ce spune Domnul cu jurămînt: ***«Amin, amin zic vouă, şi-au luat plata lor»*** (Matei 6, 2). Dar ca să nu pățim aşa ceva, iată ce porunceşte Ucenicilor Săi şi prin ei nouă : ***«Vedeți să nu faceți milostenia voastră înaintea oamenilor. Altfel, nu veți avea plată de la Tatăl vostru cel din ceruri»*** (Matei 6, 1).

Prin Urmare, (Domnul) ne îndeamnă să fugim şi să ne îndepărtăm de laudele cele trecătoare - — venite de la cei muritori — şi de slava care se ofileşte şi trece, ci să căutăm numai pe aceea a cărei frumusețe n-o putem (descrie), care nu se trece, prin care şi noi vom putea să ne împărtăşim de acele taine care nu se pot spUne, în Hristos Iisus, Domnul nostru, căruia (fie) slava în vecii vacilor. Amin.

SFÎNTUL MACARIE EGIPTEANUL
cele cincizeci de omilii duhovniceşti

OMILIA I

1. Explicarea alegorică a vedeniei descrisă de profetul Iezechiel

Profetul Iezechiel a avut o vedenie dumnezeiască şi strălucită, plină de taine de negrăit pe care a şi descris-o. A văzut pe o cîmpie un car de Heruvimi şi patru fiinţe duhovniceşti ; fiecare dintre acestea avea cîte patru feţe : una de leu, alta de vultur, altă de Viţel şi alta de om, iar fiecare faţă avea aripi ca să nu i se distingă nici partea de dinainte, nici partea de dinapoi. Spatele şi pîntecele lor erau pline de ochi şi nu era nici un loc pe care să nu fie ochi. In jurul fiecărei feţe erau cîte trei roţi, iar în roţi era duh. Apoi a văzut ceva, asemănător cu un om (care se odihnea peste ele), iar aşternutul picioarelor lui, ceva asemenea unui safir. Carul purta pe Heruvimi, iar vietăţile (acelea purtau) pe Stăpînul care le conducea. Orice loc către care ar fi vrut s[3] meargă, spre faţă era. (Apoi) a văzut sub heruvimi, ceva ca o mină de om, care îi sprijinea şi îi purta (cf. Iez. 1, 1 şi urm.).

2. Lucrul pe care 1-a văzut profetul în extaz era real şi adevărat. El, insă, altceva arăta ; preînchipuia un fapt tainic şi divin, o taină, cu adevărat ascunsă de neamuri ; care (taină) se va descoperi in vremurile cele de pe urmă, la arătarea lui Hristos. (Profetul) a contemplat taina sufletului care, primind pe Domnul, se va face tron al slavei Lui. Pentru că sufletul, care se învredniceşte, graţie Duhului, care Şi-1 pregăteşte Sie-Şi scaun şi lăcaş, să se împărtăşească de lumina Lui şi să se îmbrace cu frumuseţea slavei celei de negrăit, devine în întregime lumină, în întregime faţă, în întregime ochi. Nu este nici o parte din el, care să nu fie plină de ochii cei duhovniceşti şi luminoşi ; altfel spus, n-are întru el nimic întunecat, ci este peste tot duh şi lumină. Atunci cînd vine şi se aşază peste el frumuseţea cea negrăită şi slava luminii lui Hristos, peste tot este plin de ochi, peste tot este numai faţă şi nu este nici o parte care să fie în dos sau în spate.

După cum soarele n-are nici d parte dosnică sau inferioară, ci în întregime este scăldat în lumină, după cum lumina focului este peste tot la fel, neavînd în ea (vreun element "care să fie) primul sau ultimul, mai mare sau mai mic; tot aşa şi sufletul, care a fost luminat în chip desăvîrşit de frumuseţea cea . de negrăit a slavei luminii feţei lui Hristos, care a intrat în comuniune cu Duhul Sfînt în chip desăvîrşit ***Şi*** s-**a** învrednicit a se face lăcaş şi tron al lui Dumnezeu, se face în întregime ochi, lumină, faţă, slavă şi duh. Aşa îl face Hristos, cel care îl sfătuieşte, îl susţine şi îl poartă, îl împodobeşte şi îl înfrumuseţează cu frumuseţe spirituală. S-a zis : «O ***.mină de om era sub Heruvimi»*** (Iez. **1, 8 ; 10, 8),** pentru că Acela care este purtat de suflet, Acela şi conduce sufletul..

3. Cele patru vietăţi care trăgeau. carul preînchipuiau facultăţile conducătoare ale sufletului. Că, după cum vulturul domneşte peste păsări ;, ţleul. peste animalele sălbatice ; taurul peste animalele domestice, iar< omul peste (toate) cele create; tot aşa şi facultăţile conducătoare ale sufletului (domnesc peste instincte), mă refer la voinţă, la conştiieţăj .laj minte şi la puterea de a iubi. Prin intermediul acestora este cirmiiit ,carul sufletului şi întru acestea se odihneşte Dumnezeu.

(Privită) dirt alt punct de -vedere, (vedenia lui Iezechiel) se referă la Biserica cea cerească a sfinţilor. Că în vedenie fiinţele erau impunătoare şi pline de ochi, dar nimeni;nu putea cunoaşte nici taina nici numărul ochilor lor, pentru., că nimănui nu ₄s-a dat cunoaşterea lor; şi după cum (în viaţa

de.toate zilele) tuturor oamenilor li s-a dat să privească şi,să admire stelele cerului, însă nimănui nu i s^a dat să cunoască (numărul lor; tot; aşa este şi cu.Biserica cea cerească a sfinţilor : tuturor celor ce voieşc să-se ostenească li s-a dat posibilitatea să. intre ,şi; să ,se desfăteze în,ea., însă numai lui Dumnezeu. îi este rezervat<faptul de a cunoaşte;şi şti numărul sfinţilor. După cum, în vedenie, Stăpînul, Cel ce şade deasupra tuturor este dus şi purtat de car.jşi de ,ţyonul fiinţelor, celor cu ochi mulţi, (tot aşa şi Hristos este dus şi purtat de-fiecare suflet),; care i s-a făcut tron şi scaun, care devine ochi şi lumină,,- pentru că EL îl umbreşte,' îl cîrmuieşte cu frîiele Duhului şi îl conduce precum ştie.

Şi după cum fiinţele , cele duhovniceşti. nu. mergeau acolo unde voiau^, ci trebuiau să urmeze voinţa şi intenţiile Celur ce şedea deasupra lor şi le conducea, tot aşa şi acum, (sufletele ascultă de) Cel ce le poartă, le conduce şi le povăţuieşte cu Duhul Său şi nu merg'în ceruri cînd vor, ci numai, atunci cînd trUpul este pustiit, El mînă şi povăţuieşte ; sufletul, spre ceruri. Atunci cînd vrea vine. în trup'şi îh cugete; cînd vrea, (vine) chiarşi la marginile pămîntuluişi îi descoperă taine., O, jţij, buna, folpsitoarea, singura şi adevărata călăuză ! (Cît priveşte tr,upurile),,,aceste^ şe,vor învrednici la. înviere (de aceeaşi slavă),, cu-care este acum, mai înainte preamărit '-.sufletul,- fiind unit cu .Diihul.

4. .Dpmnul însuişi. a spus că sufletele celor drepţi s^ transformă în lumină; cerească, atunci cînd a zis Apostolilor Săi •: ***«Voi ^sintefi •tnfriina lumii»*** ;(Matei!§;; **14).** Trans£armîndu*4 în: lurfiina, El *a **rfflduif** ca[1] lumea să fie luminată' de ei. Pentru- că a ***Aptin&tld*** (darheriii) ***lumina, nu o pun sub obroc, ci în sfeşnic şi luminează tuturor celor din casă. Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor»*** (Matei 5, 15—16). (Prin aceste cuvinte), El vrea să spună : Nu ascundeţi darul pe care l-aţi primit de la Mine, ci daţi-1 tuturor celor ce voiesc (să-l'aibă). Şi ***iarăşi : «Ochiul^ este lumina trupului. Dacă ochiul tău este bun, tot trupul tău va fi plin [de lumină, dar dacă ochiul tău ,este rău, tot trupul tău va fi plin de întuneric^ Deci, dacă lumina, care este întru tine, este întuneric, cit de mare va fi (atunci) întunericul***.'» (Matei 6, 22—23).

Prin urmare, aşa cum ochii sînt lumina trupului şi atunci cînd ochii sînt sănătoşi tot trupul este plin de lumină, iar atunci cînd cade ceva în ei şi se întunecă, tot trupul se întunecă aşa au fost puşi şi Apostolii să fie ochii şi lumina a toată lumea. De aceea le-a zis Domnul : Dacă voi, care sînteţi lumina lumii, veţi fi statornici şi nu vă veţi clătina, iată, tot trupul lumii* va fi luminat. Iar dacă voi, care sînteţi lumina, vă veţi întuneca, cît de mare va fi atunci întunericul, care este lumea ! Deci, lUmină făcîndu-se Apostolii, lumină au transmis celor ce au crezut, luminînd inimile acestora cu lumina cea cerească a Duhului; de care şi ei au fost luminaţi.

5. Şl sare fiind ei, au sărat şi au dres pe tot sufletul care crede, cu săreaiDtthuîui* Sfînt. Pentru că le-a zis Domnul : ***«Voi sînteţi sarea pămintutui»*** i(Matei' 5, 13), numind pămîntul sufletele oamenilor. într-adevăr," ei au pus în sufletele oamenilor sarea cea cerească a Duhului, vindecîndu-le de toată stricăciunea şi de mirosul cel greu. Pentru că, după cUm carnea neavînd sare, 'putrezeşte şi miroase greu — de aceea toţi se îndepărtează de ea din cauză mirosului ei cel greu şi numai Viermii se tîrăsc spre ea, se cuibăresc în ea şi o mănîncă ; iar cînd vine sareay viermii sîrit omorîţi şi dispar, iar mirosul cel greu încetează, pentru că sarea, prin" natura eî, distruge viermii şi face să dispară mirosul cel greu — tot aşa şi orice suflet, care nu este sărat cu Duhul'Sfînt şi nu se împărtăşeşte de sarea cea cerească, adică de puterea lui Dumnezeu, putrezeşte şi se umple

de miros greu, (provenind) de la'gîndurile cele rele, încît se îndepărtează de la el fața lui **Dum-**nezeu, 'din cauza 'mirosului celui urît al 'cugetelor celor deşarte ale,întunericului şi- al patimilor e'e sălăşluiesc în el.Viermir cei răi şi cumpliți care-hu sînt altceva decît duhurile celui viclean şl puterile'întu*^ nericului,'se-tîrăsc,' îşi fac cuib, mişună în el, îl'-mănîncă şi *ÎTdistrug: Pentru că zice (Psalmîstul) ***: «S-du împuțit şi au putrezii rănile mele»*** (Ps. 3$, .5);"·Daridacă (un astfel-de suflet) aleargă către Dumnezeu, dacă crede şi cere- sarea vieții, adică pe Duhul cel bun şi de oameni* iubitor, venind sarea cea eereaşeă; nimiseşte-pe viermii-cei•cumpliți^ face să dispară mirosul "cel:greu*şi-l -' curățeşte pe- acesta acu lucrarea^ puterii sale. Făcîndu-se iarăşi sănătos şi nevătămat de sarea cea adevărată, este repus în slujba Stăpînului celui ceresc. Iată de ce Dumnezeu a poruncit în Lege, folosindu-se de (această) imagine, ca toată jertfa cu sare să se săreze.

6. (în Lege se spune că animalul) trebuie să fie mai întîi junghiat de preot şi ucis, apoi (trebuie) să fie tăiat în bucăți şi sărat, iar după aceea să fie pus pe foc. Pentru că dacă preotul nu junghie şi nu ucide în prealabil oaia, aceasta nu se sărează, nici nu se aduce ca ardere de tot Stăpînului.

Tot aşa trebuie să se întîmple şi cu sufletul nostru, cînd se apropie de Hristos, Arhiereul cel adevărat. Trebuie să fie junghiat de dînsul şi trebuie să moară față de cugetul şi de viața cea foarte rea, în care a trăit, adică să iasă din el păcatul şi răutatea patimilor, întocmai cum iese sufletul (din animalul junghiat). Că după cum trupul, atunci cînd sufletul îl părăseşte, moare, nu mai trăieşte viața de mai înainte, nici nu aude şi nici nu umblă, tot aşa se întîmplă cu viața (cuiva) atunci cînd Hristos, Arhiereul ceresc, prin harul puterii Sale, o junghie şi o face să moară față de lume : (astfel de om) moare față de viața cea rea în care a trăit, nu mai aude, nu mai vorbeşte, nici nu mai vieţuieşte în întunericul păcatului. Pentru că datorită harului, răutatea patimilor se depărtează de tine, întocmai cum iese sufletul din trup. De aceea, Apostolul exclamă, zicînd : ***«Pentru mine lumea a fost răstignită şi eu pentru lume»*** (Gal. 6, 14).

Sufletul care trăieşte încă- în lume şi în întunericul păcatului şi nu este ucis (de Hristos), care are încă în el duhul răutății, adică lucrarea întunericului patimilor şi a păcatului şi este purtat de acesta, nu aparține trupului luminii, ci este trup al întunericului şi este încă -de partea întunericului. După cum cei ce au un suflet de lumină, adică au puterea Duhului Sfînt, sînt de partea luminii.

7. Dar mă va întreba cineva : «Cum poți să spui că sufletul este trup al întunericului, atunci cînd nu este creat de acesta ? (Te rog) să fii atent şi să înțelegi ce-ți spun : îmbrăcămintea pe care o porți tu, altul a făcut-o, iar tu o îmbraci ; aşijderea şi casa : altul a zidit-o, iar tu locuieşti în ea. Tot aşa, cînd Adam a călcat porunca lui Dumnezeu şi a ascultat de şarpele cel viclean, s-a vîndut pe sine diavolului, iar cel viclean s-a îmbrăcat cu sufletul, ca această creatură strălucită, pe care Dumnezeu o făcuse după chipul Său. Spune Apostolul in acest sens : «Fiul lui Dumnezeu ***a dezbrăcat începătoriile şi puterile, triumfînd asupra lor prin cruce»*** (Col. 2, 15).

Dealtfel, pentru aceasta a venit Domnul ca să-i alunge pe aceştia şi să-şi reia înapoi propria casă şi templu, adică pe om. Deci, din această cauză se numeşte sufletul trup al întunericului răutății, cît timp este al întunericului şi este prizonierul lui, după cum spune şi Pavel, ca-re-1

numeşte trup al păcatului şi trup al morţii. «Ca ***să se nimicească trupul păcatului»*** (Rom. 6, 6). Şi iarăşi : ***«Cine mă va izbăvi de trupul morţii acesteia ?»*** (Rom. 7, 24). Aşişderea şi sufletul care a crezut în Dumnezeu şi a fost izbăvit de păcat ,şi a murit faţă de viaţa dusă în întuneric şi a primit lumina Duhului Sfînt, întocmai ca pe o altă viaţă, petrece dincolo şi dincolo este ţinut captiv de lumina dumnezeirii. Sufletul nu este nici de natura dumnezeirii, nici de natura întunericului răutăţii, totuşi el este o creatură spirituală, mare şi minunată, o frumoasă asemănare şi chip al lui Dumnezeu. însă, din cauza călcării poruncii, a intrat în el răutatea patimilor întunericului.

8. Sufletul se amestecă cu acela cu care se uneşte prin voinţă. Deci, fie că (avînd cugetul lui Dumnezeu), are în el lumina lui Dumnezeu şi săvîrşind toate virtuţile, devine el însuşi lumină şi odihnă ; fie că, (avînd cugetul celui rău), are întru el întunericul păcatului şi este vrednic de osîndă. De aceea, se cuvine ca sufletul care voieşte să trăiască în odihna şi lumina cea veşnică a lui Dumnezeu să vină — aşa cum s-a spus mai înainte — la Hristos, adevăratul Arhiereu, să fie sacrificat şi să moară faţă de viaţa mai de dinainte, a întunericului răutăţii şi să se mute la un alt mod de viaţă, (la o viaţă) dumnezeiască. Că după cum, murind cineva în cetate, n-aude nici vocea, nici graiurile, nici tumultul celor de acolo, ci de îndată ce a murit este dus în alt loc, unde nu mai sînt vocile, nici strigătele cetăţii aceleia, tot aşa şi sufletul, cînd este jertfit şi moare faţă de cetatea răutăţii şi a patimilor, în care şi trăieşte, nu mai aude în sine glasul cugetelor întunericului, nu mai aude graiul şi strigătul gîndului celui deşert şi zarva duhurilor întunericului, ci se mută într-o cetate plină de bunătăţi şi pace, în cetatea luminii dumnezeirii şi acolo vieţuieşte, ascultă, petrece, grăieşte, gîndeşte şi săvîrşeşte lucruri duhovniceşti şi vrednice de Dumnezeu.

9. Să ne rugăm, deci şi noi, să fim jertfiţi prin puterea Lui, şi să murim faţă de veacul răutăţii şi al întunericului. Să fie nimicit în noi duhul păcatului, să îmbrăcăm şi să primim sufletul Duhului celui ceresc, să fim mutaţi din răutatea întunericului la lumina lui Hristos şi să ne odihnim (întru El), întru viaţă, în veci. După cum în stadion, alergînd carele, cel ce apucă înainte, ţine, împiedică şi opreşte pe ceilalţi ca să nu-i întreacă, şi să-1 învingă, tot aşa aleargă în om cugetele (cele bune) ale sufletului şi (cele rele) ale păcatului. Dacă se întîmplă ca gîndul (cel rău) al păcatului să apuce înainte, atunci acesta împiedică, ţine şi opreşte sufletul să se apropie de Dumnezeu şi să obţină biruinţa. Dar cînd Domnul însuşi conduce cu înţelepciunea Sa (carul) sufletului, El învinge totdeauna, şi îndreaptă sufletul spre cugetele cele cereşti şi dumnezeieşti. (Am putea spune că) nici măcar nu ajunge să lupte împotriva răutăţii, că Domn şi Stăpîn fiind, pururea biruieşte. Iată de ce şi Heruvimii nu se duc acolo unde voiesc, ci merg acolo unde îi îndrumă El. Pentru că zice (Profetul) : ***«O mină ca de om era sub ei»*** (Iez. 1, 8 ; 10, 8). Sufletele cele sfinte sînt purtate şi povăţuite de Duhul lui Hristos, care ţine frinele acolo unde voieşte El: uneori către cugetări cereşti, alteori către cele trupeşti, după cum voieşte El, iar sufletele li slujesc acolo unde voieşte El. Că după cum aripile păsărilor ţin loc de picioare, tot aşa şi lumina cea cerească a Duhului înaripează cugetele cele bune ale sufletului şi le conduce după cum ştie El.

10. Deci, cînd auzi acestea, cercetează-te (şi vezi) de ai (aceste bunuri) cu adevărat în sufletul tău. Pentru că acestea nu sînt nişte simple vorbe, ci adevăruri reale, care există în suflet. Iar de nu le ai şi eşti lipsit de astfel de bunuri duhovniceşti, atunci se cuvine să fii mereu trist şi îndurerat. Pentru că eşti ca un răpit - şi ca un mort pentru împărăţia (cerurilor). Se cuvine să invoci mereu numele Domnului şi să te rogi cu credinţă, ca să te învredniceşti (a dobîndi) viaţa cea adevărată. Dumnezeu, creînd trupul, nu i-a dat şi însuşirea să aibă de la sine. hrana, băutura,

îmbrăcămintea şi încălţămintea, ci a hotărit să primească toate cele necesare vieţii, din afara lui, trupul fiind făcut gol şi fără posibilitatea de a trăi, fără ajutorul celor din afară, (adică) al mîncării, băuturii şi îmbrăcămintei ; atunci cînd nu le primeşte pe acestea se deteriorează şi moare ; tot aşa (stau lucrurile) şi cu sufletul : ne-avînd lumina divină, el, care a fost creat după chipul lui Dumnezeu, (piere). Pentru că aşa a binevoit ;şi rînduit Dumnezeu, că sufletul'să aibă viaţă veşnică, nu prin firea sa, ci de la Dumnezeire, de la Duhul Său. Din lumina (Duhului) îi vin lui mîncarea şi băutura cea duhovnicească şi îmbrăcămintea cea cerească care-i. aduc sufletului viaţa cea adevărată. [1]

11. Deci, după cum Viaţa trupului ---aşa cum. s-a spus mai înainte,— nu este de. la..trup, ci din afara lui,.adică din (rdada) pămîntului, iar fără de. cele ce, sînt în^afarai lui este imposibil'trupului' a vieţui, tot aşa este şi cu sufletul: dacă nu se naşte încă de acum pentru patria aceea a celor vii, dacă nu se hrăneşte (cu bunurile) de- acolo, dacă nu sporeşte, duhovniceşte.. în Domnul,- .dacă -nu se îmbrăcă cu veşmîritul divin, de o frumuseţe cerească şi de nedescris, fără acea hrană îi este imposibil, ca de la'.sine,.::să trăiască'. în desfătare "şi odihnă. Pentru că firea, cea .dumnezeiască are-piihea vieţii-' adică pe Acela-care; ă zis: ***«Eu- sînţ pîinea*** **-wijeţi»,** (Ioaii 6,. 35)-.şii«apa ***cea -vi?»" (loân*** 6', 10) şi'wi-***nu}.ţcare*** ?^ţ^e.te^TT^n»Of.-or?tMlw»r(Ps.-»J6|ţ.:l5> şi ***«'untdelemnul bucu***riei» (Ps. 45, 8) şi hrana cea de toate felurile a Duhului celui ceresc şi îmbrăcămintea cea cerească a luminii, care sînt de la Dumnezeu. De la acestea vine viaţa cea veşnică a sufletului. Vai de trupul care rămîne la (cele oferite de) propria-i fire, pentru că se deteriorează şi moare ! Vai de sufletul care rămîne la (cele oferite) de propria-i fire, care se încrede doar în faptele sale şi nu se împărtăşeşte de duhul cel dumnezeiesc, pentru că nu se învredniceşte (a dobîndi) viaţa cea veşnică a Dumnezeirii, şi moare. Că după cum atunci cînd cineva este bolnav, trupul nu poate să primească hrană, iar prietenii, rudele şi toţi cei dragi lui sînt cuprinşi de deznădejde şi plîng ; tot aşa deplînge Dumnezeu şi sfinţii îngeri pe acele suflete care nu sînt hrănite, cu hrana cea cerească a Duhului ,şi nu trăiesc întru nestricăciune. Repet : Cele ce spun nu sînt simple cuvinte, ci (se referă la) realităţi ale vieţii spirituale, la lucruri adevărate, care ţin de suflet.

12. Deci, dacă te-ai făcut tron al lui Dumnezeu, dacă te conduce Stăpînul cel ceresc, dacă sufletul tău a devenit în întregime ochi duhovnicesc şi lumină, dacă te-ai hrănit cu acea hrană a Duhului, dacă ai fost adăpat din apa cea vie, dacă ai îmbrăcat hainele luminii celei de negrăit, dacă omul tău cel dinlăuntru le-a dobîndit pe toate acestea din belşug, iată ai dobîndit încă de acum viaţa cea veşnică ; iată că de acum sufletul tău se odihneşte împreună cu Domnul ; iată ai primit toate acestea de la Domnul ca să trăieşti viaţa cea adevărată. Să-ţi pară rău de sărăcia ta şi să te rogi Domnului ziua şi noaptea, pentru că ai ajuns la sărăcia cea cumplită a păcatului.

0, de-ar suferi cineva pentru sărăcia lui, de n-ar trăi în nepăsare ca şi cei îmbuibaţi ! Pentru că acela care este mîhnit, care caută pe Domnul şi I se roagă neîncetat, acela obţine degrabă izbăvirea şi bogăţia cea cerească, aşa cum Domnul a spus (în parabola) cu judecătorul cel nedrept şi cu (femeia cea) văduvă : *«Dar Dumnezeu, oare nu va face dreptate aleşilor Săi oare strigă către El ziua şi n'oaptea şi pentru care El rabdă îndelung ?»* (Luca 18, 7). Da, vă spun : Dumnezeu le va

face numaidecît dreptate. Lui I se cuvine mărirea şi puterea în veci. Amin.

OMILIA A II-A

Despre împărăţia întunericului, .adică a păcatului şi (despre faptul) că numai Dumnezeu poate să îndepărteze păcatul de la noi şi să ne izbăvească din robia stăpînitorului celui viclean.

1. împărăţia întunericului, stăpînitorul cel viclean a robit pe om de ia început; (robindu-1) i-a îmbrăcat şi înfăşurat sufletul cu puterea întunericului. După cum un om, ajungînd rege, este îmbrăcat cu veşminte regeşti şi din cap pînă în picioare este împodobit cu podoabe regeşti, tot aşa şi stăpînitorul cel viclean a îmbrăcat sufletul şi toată fiinţa lui cu păcatul, 1-a pîngărit şi 1-a făcut în întregime rob împărăţiei sale. Nu i-a lăsat niciun mădular liber ; nici cugetele, nici mintea, nici trupul, ci 1-a îmbrăcat pe el cu porfira întunericului. Şi după cum trupul nu doar în parte sau printr-un mădular, ci în întregime pătimeşte, tot aşa şi sufletul, în totalitatea lui a pătimit patimile răutăţii şi a'e păcatului. Pentru că îmbrăcînd cel viclean sufletul — mădularul şi partea cea mai de preţ — în răutate, adică în păcat, şi trupul s-a făcut pătimitor şi stricăcios.

2. Atunci.cînd Apostolul spune : < ***Dezbrăcaţi-vă de omul cel vechi»*** (Efes. 6, 22), el se referă la om în întregimea lui, avînd pe lîngă ochii săi alţi ochi, pe lîngă cap alt cap, pe lîngă urechi alte urechi, pe lîngă mîni alte mîini, pe lîngă picioare alte picioare. Pentru că pe tot omul — trup şi suflet — 1-a suportat şi 1-a întinat cel viclean ; pe omul cel de demult 1-a îmbrăcat cu un altul, cu un om vechi întinat şi necurat, duşman al lui Dumnezeu şi nesupus legilor Lui. (L-a îmbrăcat) cu păcatul, pentru ca omul să nu mai vadă precum se cuvine, ci să vadă şi să audă rău ; să aibe picioare grabnice spre a face rău ; mîini care să lucreze nelegiuirea, şi inimă care să cugete la cele viclene. Să rugăm, deci. şi noi pe Dumnezeu să ne dezbrace de omul cel vechi, pentru că numai El poate să îndepărteze păcatul de la noi. Pentru că sînt mai puternici cei ce ne-au robit şi ne ţin în împărăţia lor.

Atunci cînd este vreme cu soare şi cu vînt, soarele îşi are corpul şi natura lui, iar vîntul îşi are corpul şi natura lui, dar nimeni nu poate să le despartă afară numai de Dumnezeu, Care poate să oprească vîntul să nu mai sufle, tot aşa şi păcatul se amestecă cu sufletul, deşi fiecare îşkpăstrează natura sa.

3. Deci, este cu neputinţă să desparţi sufletul de păcat, dacă Dumnezeu nu opreşte şi nu face să înceteze acest vînt rău, care sălăşluieşte în suflet şi în trup. Iată (o altă asemănare) : După cum cineva, văzînd o pasăre zburînd, vrea şi el să zboare, însă neavînd aripi îi este cu neputinţă să facă acest lucru, tot aşa şi cu omul ; el are voinţă să fie curat, fără prihană, neîntinat, fără răutate şi să fie pururea cu Dumnezeu, dar nu are puterea să împlinească acest lucru. Desigur, el vrea

să zboare în văzduhul cel dumnezeiesc şi în libertatea Duhului Sfînt, dar de nu primeşte aripile (Duhului), nu poate (face acest lucru). Să rugăm, deci, pe Dumnezeu să ne dea ***«aripile de porumbel»*** (Ps. 54, 7) ale Duhului Sfînt, ca să zburăm şi să ne odihnim la El, să îndepărteze şi să înceteze din sufletul şi din trupul nostru vîntul cel rău,, care sălăşluieşte în mădularele sufletului şi ale trupului nostru, (adică) păcatul. Pentru că numai că El poate să facă aceasta. Oare nu s-a zis : *«Iată Mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatul lumii?»* (Ioan 1, 29). El singur S-a milostivit de oamenii care cred în El, i-a izbăvit de păcat, iar celor ce aşteaptă pururea, nădăjduiesc şi îl caută neîncetat, le dă mîntuirea, cea mai presus de cuvînt.

4. După cum, într-o noapte întunecoasă şi posomorită, un vînt sălbatic suflînd, pe toate plantele şi semănăturile le mişcă, le zguduie şi le agită, tot aşa şi omul, căzînd sub stăpînirea nopţii, a întunericului şi a diavolului, şi aflîndu-se în noapte şi în întuneric atunci cînd suflă vîntul cel cumplit al păcatului se clatină, este zguduit şi agitat ; toată firea, cugetele, mintea şi toate mădularele trupului îi sînt zguduite şi nu este nici un mădular al sufletului sau al trupului slobod şi neatins de păcatul care sălăşluieşte întru el. Tot aşa se întîmplă şi cu lumina şi cu vîntul cel divin al Duhului : suflă şi răcoreşte sufletele care trăiesc în lumina cea divină, străbate toată fiinţa sufletului, cugetele, toată existenţa, însufleţind şi odihnind toate mădularele trupului cu odihna cea divină şi de negrăit. Acest lucru 1-a spus şi Apostolul : *«Noi nu sîntem fii ai întunericului şi ai nopţii. Că voi toţi sînteţi fii ai luminii şi fii ai zilei»* (I Tes. 5, 5). Şi după cum în vremea rătăcirii, omul cel vechi se dezbracă de omul ce desăvîrşit şi se îmbracă cu veşmîntul împărăţiei întunericului, cu defăimarea, cu necredinţa, cu obrăznicia, cu gîndul măririi deşarte, cu mîndria, cu iubirea de arginţi şi cu celelalte veşminte, zdrenţăroase, murdare şi întinate ale împărăţiei întunericului, tot aşa şi acum : toţi aceia care s-au dezbrăcat de omul cel vechi şi pămîntesc şi de veşmintele împărăţiei întunericului şi s-au îmbrăcat în omul cel nou şi ceresc, cu Iisus Hristos, (au dobîndit), pe lîngă ochii lor, alţi ochi pe lîngă urechile lor, alte urechi, pe lîngă capul lor, alt cap, aşa încît tot (omul) să fie curat, ca unul ce poartă chipul ceresc.

5. Şi i-a îmbrăcat Domnul cu veşmîntul luminii celei negrăite, cu credinţa, cu nădejdea, cu iubirea, cu bucuria, cu pacea, cu bunăvoinţa, cu bunătatea şi cu toate celelalte veşminte divine şi de viaţă dătătoare ale luminii, vieţii şi odihnei celei de negrăit. Pentru că, după cum Dumnezeu este iubire şi bucurie şi bunăvoinţă şi bunătate, tot aşa şi omul cel nou devine după har. Şi după cum împărăţia întunericului şi păcatul stau ascunse în suflet, pînă în ziua învierii, cînd chiar şi trupul celor păcătoşi se va acoperi de întunericul, care acum este ascuns în suflet, tot aşa şi împărăţia luminii şi chipul cel ceresc- al lui Iisus Hristos luminează sufletul în chip tainic şi domneşte în sufletul sfinţilor. Ascuns de ochii oamenilor, Hristos este văzut cu adevărat doar de ochii sufletului, pînă în ziua învierii, cînd şi trupul se va acoperi şi se va preaslăvi cu lumina Duhului, (lumină) care încă de acum se află în sufletul omului —, pentru ca şi trupul să domnească cu sufletul, (cu sufletul) care de acum a intrat în împărăţia lui Hristos, se odihneşte şi este luminat cu lumina cea veşnică. Slavă îndurărilor şi milostivirii Lui, că miluieşte pe robii Săi, îi luminează şi-i izbăveşte din împărăţia întunericului, dăruindu-le lor lumina şi împărăţia Sa ! Lui I se cuvine mărirea şi puterea îh veci. Amin.

OMILIA A III-A

Datori sînt fraţii să vieţuiască în sinceritate, în lipsă de răutate, în iubire şi în pace şi să ducă luptă şi război cu cugetele cele dinlăuntru.

1. Datori sînt fraţii să arate multă dragoste unii faţă de alţii. Fie ■că se roagă, fie că citesc Scripturile, fie că fac un lucru oarecare, se cuvine să aibă ca temelie (a relaţiilor dintre ei) iubirea. Numai aşa poate să existe armonie în preocupările lor, numai aşa cei ce se roagă şi cei ce citesc, şi toţi împreună, pot să se folosească reciproc. Pentru că, de ce s-a scris : ***«Facă-se voia Ta, precum în cer, aşa şi pe pământ»*** (Matei 6, 10), dacă nu ca fraţii să fie între ei asemenea îngerilor din cer, care trăiesc laolaltă în armonie, pace şi iubire şi nu cunosc mîn-dria şi invidia, ci-şi arată reciproc iubire sinceră. Să presupunem că 30 de oameni vieţuiesc în acelaşi loc; ei nu pot (toţi) să privegheze toată ziua şi toată noaptea. De aceea, după ce se îndeletnicesc şase ceasuri cu rugăciunea, unii dintre ei vor să citească, alţii să slujească de bună voie, iar alţii să facă un lucru oarecare.

2. Datori sînt, deci, fraţii, dacă fac un lucru oarecare, să arate iubire şi bunăvoinţă unii faţă de alţii. Cel ce lucrează aşa să spună despre cel ce se roagă : «Comoara pe care o are fratele meu, fiindcă este comună, este şi a mea». Cel ce se roagă, aşa să spună despre cel ce citeşte : «Folosul pe care îl are acela din citire este şi folosul meu». Iar cel ce lucrează, aşa să spună : «Slujba pe care o fac eu aduce folos tuturor». Pentru că, după cum mădularele trupului, deşi sînt multe, (totuşi) unul este trupul, iar ele " se ajută reciproc, atunci cînd fiecare săvîrşeşte lucrul său, astfel ; ochiul vede, pentru tot trupul, mîna lucrează pentru toate mădularele, piciorul poartă toate părţile trupului, şi-'fiecare mădular suferă pentru celelalte; tot aşa să fie şi între fraţi. Cel ce se roagă să nu judece pe cel ce lucrează, pentru că nu se roagă ; cel ce lucrează să nu judece pe cel ce se roagă, zicînd că acela stă, iar ■el lucrează ; iar cel ce slujeşte să nu judece pe alţii. Deci, fiecare, de

face ceva, spre slava lui Dumnezeu s-o facă. Ce] ce citeşte să arate iubire şi bunăvoinţă faţă de cel ce se roagă, cugetînd întru sine că şi pentru el se roagă ; iar cel ce se roagă să gîndească despre cel ce lucrează, că fapta lui spre folosul tuturor se face.

3. In felul acesta, înţelegerea şi armonia îi ţine strînşi laolaltă în-tru legătura păcii, îi face să vieţuiască în cucernicie şi să fie bineplă-cuţi lui Dumnezeu.

Lucrul cel mai important dintre toate este, desigur, stăruinţa, la vremea cuvenită, în rugăciune. Pe lîngă aceasta, (la fel de important este faptul) ca fiecare să aibă în sufletul său, comoara, şi în cugetul său, viaţa, adică pe Domnul. Fie că lucrează, fie că se roagă, fie că citeşte, fiecare să aibă acel cîştig care nu piere, adică pe Duhul Sfînt.

Sînt unii care afirmă, că Domnul cere de la oameni doar să arate roade vizibile şi că pe cele ascunse (ale lor) El însuşi le îndreaptă. Dar iucrurile nu stau chiar aşa, ci după cum omul este dator să ducă luptă cu sine în afară, tot aşa este dator să ducă război şi luptă (înlăuntrul său), cu gîndurile.

Domnul aşteaptă de la tine să te mînii împotriva ta însăţi, să te lupţi cu mintea ta, să nu cazi la învoială nici să te complaci în gîndurile cele rele.

4. într-adevăr, numai puterea divină poate dezrădăcina păcatul şi relele care îl urmează, pe cînd omului îi este imposibil să dezrădăcineze păcatul cu puterile sale. Datoria omului este să se opună, să se lupte şi să se bată (cu păcatul), însă singurul care-1 poate dezrădăcina este Dumnezeu. Pentru că, dacă omul ar fi putut face aceasta, ce nevoie mai era de venirea Domnului ? Că după

cum nu este posibil ca ochiul să vadă fără lumină, să vorbească cineva fără limbă, să audă fără urechi, să meargă fără picioaare şi să lucreze fără mîini, tot aşa nu este posibil să sc mîntuiască cineva fără Hristos, nici să intre în împărăția cerurilor. Dacă zice cineva : Aşa cum se poate constata de oricine, nu des-frînez, nu stric casele oamenilor, nu sînt iubitor de arginți, prin urmare sînt drept, se înşeală socotind că a săvîrşit tot (ceea ce este necesar pentru mîntuire). Pentru că nu sînt doar trei fețe ale păcatului împotriva cărora să se asigure cineva, ci nenumărate. Ce este îngîmfarea, obrăznicia, necredința, ura, invidia, vicleşugul şi prefăcătoria ? Oare nu trebuie să te lupți şi împotriva acestora şi să te războieşti cu gîn-durile cele ascunse ? După cum atunci cînd (îți) intră un hoț în casă, te necăjeşti şi nu poți fi fără grijă, ci începi a te lupta cu el, îl loveşti şi t? loveşte, tot aşa trebuie să facă şi sufletul : să se împotrivească, să se lupte şi să răspundă la lovituri.

5. Astfel, voința care rezistă (celui rău), care suferă durere şi necaz, începe a deveni superioară, cade, se ridică, apoi din nou păcatul aruncă sufletul în (alte) zece şi douăzeci de lupte, îl îngenunche şi-1 pune la pămînt, însă în una din ele învinge.

Dacă sufletul rabdă (atacurile) şi nu se moleşeşte, sfirşeşte prin a deveni mai tare, prin a distinge (mai bine între bine şi rău) şi prin a repurta biruință asupra păcatului. De altfel, cercetînd bine lucrurile, păcatul îl munceşte pe om pînă cînd acesta devine ***«bărbat desăvîrşit»*** (Efes. 4, 9) şi învinge în mod desăvîrşit moartea. Pentru că s-a scris : ***«Duşmanul cel de pe urmă, care va fi nimicit, este moartea»*** (I Cor. 15, 26). Şi aşa devine el superior şi învingător al diavolului. Iar dacă, precum am zis mai înainte, va spune cineva : nu desfrînez, nu stric casele oamenilor, nu sînt iubitor de arginți, îmi ajunge ; (un om ca acesta) s-a împotrivit doar la trei fețe ale păcatului, dar nu şi împotriva a celorlalte douăzeci de fețe, cîte are păcatul ; (aşa că de acestea) a fost învins. Se cuvine, deci, ca împotriva tuturor să se lupte. Pentru că mintea este, precum am zis mai înainte, un adversar pe măsura păcatului (capabilă) să se opună şi să respingă cugetele (cele rele).

6. Dacă spui că puterea cea protivnică este mai tare şi că răutatea stăpîneşte omul întru totul, (spui indirect) că Dumnezeu a fost nedrept atunci cînd a condamnat omenirea, pentru că s-a supus lui satan, odată ce satan este mai tare (decît omul) şi-1 supune cu o putere silnică. In rîndul al doilea, îl faci pe satan mai mare şi mai puternic decît sufletul. Ascultă : Dacă s-ar întîmplă ca un bărbat tînăr să se lupte cu un copil şi copilul ar fi biruit (de bărbatul cel tînăr), n-ar fi nedrept să fie certat copilul că a fost biruit ? De aceea, noi afirmăm că mintea este în stare să reziste, că are tot atîta putere ca şi păcatul, şi că sufletul, atunci cînd cere, obține ajutor şi sprijin (de sus) şi biruieşte. Deci lupta şi războiul se dă între puteri egale. (Pentru aceea) să slăvim pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfîntul Duh, în veci. Amin.

OMILIA A IV-A

Se cuvine ca creştinii să străbată cu luare aminte şi cu grijă drumul (din) stadionul acestei lumi, ca să obțină de la Dumnezeu şi de la îngeri laude cereşti.

1. Cei ce vor să ducă viață creştină, după toată rînduiala sînt datori să se îngrijească, înainte de toate, de facultatea judecății şi discer-nămîntului, care se află în suflet. Pentru că ajungînd să discernem cu exactitate între bine şi rău, şi să deosebim totdeauna pe cele care împotriva firii, pătrund în firea noastră cea curată, viețuim drept şi fără prihană. Folosindu-ne de puterea judecății, întocmai ca de ochi, să nu ne lăsăm amăgiți de insinuările celui rău. Atunci vom fi socotiți demni să

primim harul divin şi să ne facem vrednici de Domnul. Să luăm un exemplu din lumea văzută, pentru că este asemănare între trup şi suflet, între lucrurile trupului şi cele ale sufletului, între cele văzute şi cele nevăzute.

2. Trupul are povăţuitor ochiul şi dacă acesta vede (bine) îl conduce pe drumul cel bun. Să presupunem că cineva străbate nişte locuri stufoase şi năpădite de spini şi mlaştini. Printre ele se înalţă limbi de foc, săbii înfipte (cu limba în sus), se deschid prăpăstii şi se află multă apă. Cel care este sprinten şi atent, şi are ochiul povăţuitor, trece cu multă prudenţă, prin acele locuri rele, ferindu-şi din toate părţile haina, cu mîinile şi cu picioarele, ca să nu fie ruptă de tufe şi de spini, să nu fie murdărită de noroi, nici tăiată de sabie. Acelaşi ochi — care este lumina trupului — îl păzeşte pe acesta ca să nu se prăbuşească în prăpăstii, să nu fie înghiţit de ape, sau să fie de vreun rău vătămat. Prin urmare, cel ce trece astfel de locuri, repede şi cu prudenţă, ţinîn-du-şi strîns veşmîntul, fiind călăuzit de ochiul său pe drumul cel bun, se păzeşte pe sine nevătămat şi-şi păstrează haina fără a fi ruptă şi nearsă. Iar dacă prin aceleaşi locuri trece un alt om, neatent, (cu pas) molatec şi leneş, fluturîndu-şi haina încoace şi încolo, fie că o sfîşie pe aceasta prin tufe şi prin mărăcini, fie că o arde — pentru că n-o ţine strîns lîngă el — fie că o taie în săbiile care ii sînt înfipte în preajmă, fie că o murdăreşte în noroi, într-un cuvînt, îşi strică numaidecit haina cea nouă şi frumoasă, din cauza neatenţiei, a moliciunii şi a lenei sale. Iar dacă, în continuare nu este atent (şi nu dă ascultare) ochiului, el însuşi cade în prăpastie, sau în ape şi se îneacă.

3. In acelaşi chip (trebuie) să se poarte şi sufletul, care poartă învelişul trupului, întocmai ca pe o haină frumoasă. Folosindu-se de puterea judecăţii, care conduce atît sufletul, cît şi trupul, să treacă printre tufele şi spinii acestei vieţi, prin noroi, prin foc şi peste prăpăstii, adică prin poftele, dezmierdările şi necuviinţele acestui veac. Este dator ca, de pretutindeni, cu bărbăţie, sîrguinţa şi luare aminte să se păzească şi să se protejeze pe sine însuşi şi haina trupului, ca nu cumva să se sfîşie de tufele şi mărăcinii lumii acesteia, — adică de grijile, preocupările, îndeletnicirile pămînteşti — şi de focul poftei să nu fie arsă. Sufletul astfel îmbrăcat, abate ochiul ca să nu vadă pe cele rele, întoarce urechea ca să nu audă clevetirea, fereşte limba ca să nu grăiască cele deşarte, opreşte mîinile şi picioarele de la săvîrşirea faptelor rele. El dispune de voinţa pentru a întoarce şi a împiedica mădularele trupului de priveliştele cele rele, de la auzirea cuvintelor celor necuviincioase şi de la îndeletnicirile lumeşti şi viclene.

4. (In acelaşi timp) sufletul se fereşte pe sine de visările cele rele, îşi păzeşte inima şi împiedică cugetul să hălăduiască prin lume. Nevo-indu-se şi sîrguindu-se, şi oprind din toate părţile şi cu luare aminte mădularele trupului de la răutăţi, sufletul păzeşte nespintecată, nearsă, neîntinată şi bună haina trupului şi se păzeşte şi pe sine prin puterea de a cunoaşte, de a înţelege şi de a discerne, şi mai ales datorită puterii lui Dumnezeu. Deci, îndepărtîndu-se pe cît poate de orice poftă lumească şi ajutat fiind şi de Domnul, este păzit cu adevărat de relele pe care le-am pomenit. Pentru că, atunci cînd Domnul vede pe cineva ferindu-se cu zel de desfătările vieţii, de grijile materiale, de legăturile pămînteşti şi de cugetele cele zadarnice, îi dă harul Său, care păzeşte nevătămat acest suflet încît el parcurge bine acest veac al răutăţii. Şi astfel (acest suflet) dobîndeşte laudele lui Dumnezeu şi ale îngerilor, pentru că a păstrat bine haina sufletului şi pe sine însuşi, respingînd, pe cît i-a fost cu putinţă orice poftă a acestei lumi, că ajutat fiind de Dumnezeu, a străbătut cu bine calea din stadionul lumii acesteia.

5. Iar dacă cineva se complace în viaţa aceasta în trîndăvie şi în nepăsare, şi în chip voit nu se fereşte de orice poftă lumească şi nu caută cu tot sufletul numai pe Domnul, unul ca acesta se încurcă în spinii şi în tufele lumii acesteia, iar haina cea trupească o arde cu focul poftelor şi o întinează cu noroiul dezmierdărilor. Un astfel de suflet va fi fără îndrăzneală în ziua judecăţii, pentru că n-a putut să-şi păstreze neîntinată haina sa, ci a stricat-o cu amăgirile veacului acestuia. Din această pricină va fi îndepărtat dintre (fiii) împărăţiei. Pentru că, ce (altceva) va face Dumnezeu celui care, în chip volt, se dedă lumii, se lasă înşelat de dezmierdările ei şi rătăceşte în visări mate-rialiceşti ? (Numai) pe acela îl va ajuta Domnul, care evită poftele trupeşti şi obiceiurile de mai înainte, care tinde totdeauna către Domnul, care se leapădă de sine şi numai pe Domnul îl caută. (Numai) pe acela îl ţine, care se păzeşte pretutindeni de cursele şi lanţurile lumii materiale, care «cu ***frică şi cu cutremur îşi lucrează mîntuirea»*** (Filip. 1, 12), care trece cu toată luarea aminte printre cursele, laţurile şi poftele acestui veac, care caută ajutorul Domnului şi speră să fie mîntuit prin mila şi harul Său.

6. Se spune că cele cinci fecioare înţelepte, rămînînd treze şi stăruind în lucrul cel străin de firea lor (cea omenească), luînd untdelemn în candelele inimilor lor, adică harul cel de sus al Duhului, au putut veni întru întîmpinarea Mirelui în cămara cea cerească. Celelalte, însă, fără de minte fiind şi rămînînd la firea lor, n-au privegheat şi nu s-au sîrguit să primească untdelemnul bucuriei în candelele lor, pentru că erau încă în trup, şi oarecum au adormit din neglijenţă, din moleşeală, din trîndăvie, din neştiinţă, sau pentru că au socotit că aşa este drept (să facă). De aceea au si fost excluse de la cămara împărăţiei, ca unele care n-au putut să placă Mirelui ceresc. Că înlănţuite fiind de lume şi de iubirea faţă de cele pămînteşti, n-au arătat toată dragostea şi afec-ţiunea lor faţă de Mirele ceresc, nici n-au adus cu ele untdelemn. Pentru că sufletele care caută sfinţenia Duhului — acel lucru străin de firea (lor) — se leagă cu toată dragostea lor de Domnul ; întru El umblă, Lui I se roagă, la El se gîndesc, pe toate celelalte trecîndu-le cu vederea. De aceea, (unele ca acestea) se învrednicesc a primi untdelemnul harului ceresc şi pot vieţui fără prihană şi să placă, în chip desăvîrşit, Mirelui ceresc. Iar sufletele care rămîn la firea lor, se tîrăsc cu cugetul pe pămînt, şi pe pâmînt le petrece mintea. Acestea au iluzia că aparţin Mirelui şi că se (pot) împodobi cu faptele trupului. (Unele ca acestea), însă nu s-au născut de la Duhul şi n-au primit untdelemnul bucuriei.

7. Dacă cele cinci simţuri ale sufletului primesc darul cel de sus şi st'inţenia Duhului, sînt cu adevărat fecioare înţelepte, pentru că au primit înţelepciunea cea de sus, care vine de la har. Iar dacă rămîn la f irea lor, se arată nesăbuite şi fiice ale lumii acesteia pentru că nu s-au dezbrăcat de duhul lumii, chiar dacă vor să pară prin vorbe şi prin înfăţişare că sînt' miresele Mirelui. Că după cum sufletele care sînt cu totul ataşate Domnului, către El le este cugetul, Lui I se roagă, întru poruncile Lui umblă şi numai pe Domnul îl iubesc ; tot aşa se întîmplă şi cu sufletele, care iubesc lumea şi vor să trăiască din plin viaţa pe pământ : la aceasta le este mintea şi după legile ei se poartă, ele nici nu pot fi întoarse, de Duhul către gîndul cel bun. De aceea, trebuie ca acel lucru străin de firea noastră — mă refer la harul cel ceresc — să se unească şi să se contopească cu firea noastră, pentru ca să putem intra cu Domnul în cămara de nuntă cea cerească şi să do-bînciim mîntuirea veşnică.

8. în urma neascultării primului om, a intrat în noi ceva străin de firea noastră, (a intrat) răutatea patimilor, care prin mult exerciţiu şi obişnuinţă ne-a devenit a doua fire. Se cuvine, deci ca

iarăşi s-o îndepărtăm, cu ajutorul darului Duhului, al acelui element străin de firea noastră — şi să fim readuşi la curăţia cea dintîi. Dar dacă nu ne vom împărtăşi de iubirea Duhului din cer (stăruind) în multă rugăciune, în cerere, în credinţă şi în dispreţul lumii acesteia — dacă nu ne vom alipi de iubire, care este Domnul, şi nu se va sfinţi de Duhul iubirii, dacă nu vom stărui pînă la sfîrşit întru toate poruncile Lui, nu vom putea dobîndi împărăţia cea cerească.

9. Un cuvînt subtil şi adînc vreau să vă spun — după puterea care mi s-a dat — de aceea vă rog să fiţi cu luare aminte. Dumnezeu cel nemărginit, nepătruns cu mintea şi necreat, pentru bunătatea Sa cea nemărginită şi mai presus de cuvînt, S-a făcut trup, S-a micşorat, — să zic aşa — din slava Lui cea nepătrunsă, pentru ca să se poată uni cu creaturile Sale cele văzute, adică cu sufletele sfinţilor şi ale îngerilor, ca acestea să se poată împărtăşi de viaţa dumnezeirii. Pentru că fiecare, după firea sa, este trup : îngerul, sufletul şi demonul. Acestea, deşi fine prin firea şi alcătuirea lor, sînt, totuşi, trupuri, (trupuri) fine, după cum trupul (nostru cel văzut) este dens. Aşa se face că sufletul, fin fiind, străbate ochiul cu care vede, urechea cu care aude, limba cu care vorbeşte, mîna şi, într-un cuvînt, tot trupul. Şi cuprinzînd sufletul toate mădularele trupului, se amestecă cu ele şi săvîrşeşte prin ele toate faptele vieţii.

10. In acelaşi timp şi Dumnezeu, Cel nemărginit şi necuprins, ară-tînd iubire (faţă de oameni), S-a micşorat pe Sine şi coborîndu-Se din slava Sa cea de negrăit, a îmbrăcat mădularele trupului acestuia. Deci, arătînd blîndeţe şi iubire faţă de oameni, Se întrupează, Se amestecă şi cuprinde sufletele cele bineplăcute, sfinte şi credincioase, cu care devine «un Duh», aşa cum spune (Apostolul) Pavel (I Cor. 6, 17). Sufletul (se amestecă) să zic aşa, cu sufletul, ipostasul cu ipostasul, pentru ca sufletul să poată fi mereu tînăr, să trăiască viaţa cea nemuritoare şi să se facă părtaş de slava cea veşnică, cea vrednică de El şi bine-plăcută Lui. Pentru că dacă El a adus la existenţă din nefiinţă această lume văzută, atît de diferită şi de variată — care mai înainte nu era — numai voind, a făcut numaidecît, dintru nefiinţă lucruri dense şi tari — mă refer la munţi, copaci; vezi, doar, care este alcătuirea firii, iar la mijloc (a pus) apele, din care a poruncit să se nască (peşti şi) păsări ! (El a creat, deasemeni) şi elemente mai fine ca : focul şi vînturile, (şi altele) care nu pot fi văzute din cauza fineţei lor.

11. O, cît de nemărginită şi de negrăit este înţelepciunea lui Dumnezeu, Care a creat din nimic atît elementele cele dense, cît şi pe cele fine şi le-a făcut să existe prin voia Sa ! ; cu cît mai mult El însuşi — Care este precum vrea şi ceea ce vrea — se schimbă şi micşorează arătînd milă şi bunătate, mai presus de orice cuvînt. Prin urmare, întru-pîndu-Se, Se aseamănă sufletelor celor sfinte, vrednice şi credincioase, pentru ca să fie văzut de ele, El, Cel nevăzut, să Ii simtă dulceaţa, iar sufletul să se desfăteze direct de bunătatea şi de Lumina cea negrăită. Cînd voieşte, devine foc, care msituie toată patima cea rea, care s-a strecurat în suflet; pentru că s-a zis : ***«Dumnezeul nostru este foc mistuitor»*** (Deut. 4, 24 ; Evr. 12, 29). Cînd voieşte, devine odihnă adîncă

şi de negrăit, pentru ca sufletul să se odihnească în odihna divină, iar cînd voieşte, devine bucurie şi pace, care încălzeşte şi ocroteşte sufletele.

12. Iar dacă voieşte să se asemene uneia dintre creaturi — pentru bucuria şi desfătarea creaturilor raționale — (adică) să devină cetatea luminii, Ierusalimul, sau muntele ceresc, El poate tot ceea ce voieşte, după cum s-a spus : *«V-ați apropiat de muntele Sion şi de cetatea lui Dumnezeu celui viu, de Ierusalimul cel ceresc»* (Evr. 12, 22). Este uşor pentru El să ia toate formele pe care le voieşte, de dragul sufletelor vrednice şi credincioase Lui. Este nevoie doar să se nevoiască cineva să fie iubit şi să-I placă Lui, ca să cunoască direct bunurile cele cereşti, să se desfăteze cu o desfătare de negrăit, (să obțină) bogăția cea nemărginită a dumnezeirii, acele bunuri «pe *care ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit»* (II Cor. 2, 9), adică pe Duhul Sfînt, Care este odihnă, veselie, desfătare şi viață veşnică pentru sufletele vrednice. Domnul Se întrupează, deasemeni, în mâncare şi în băutură, aşa cum s-a scris în Evanghelie : «Cel ce *mănîncă pîinea aceasta, va trăi în veac»* (Ioan 6, 51) — ca să sature şi să umple sufletul de bucuria cea duhovnicească şi de negrăit. Pentru că zice : *«Eu sînt pîinea vieții»* (Ioan 6, 35). De asemeni, El (Se transformă) şi în unda băuturii celei cereşti, aşa cum a zis : *«Dar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu* (nu va mai înseta în veac pentru că apa pe care i-o voi da Eu) se *va face în el izvor de apă curgătoare spre viața veşnică»* (Ioan 4, 14). Sau după cum zice (Apostolul) : *«Şi toți din aceeaşi băutură ne-am adăpat»* (I Cor. 10, 4).

13. Fiecăruia dintre Părinții Sfinți S-a arătat după cum a voit şi după cum le era de folos : altfel S-a arătat lui Avraam, altfel lui Isaac, altfel lui Iacob, altfel lui Noe, altfel lui Daniil, altfel lui David, altfel lui Solomon, altfel lui Isaia, altfel fiecăruia dintre Sfinții Profeți, altfel lui Ilie şi altfel lui Moise. (Mai mult decît atît), eu socotesc că Moise, pe cînd se afla în munte, în vremea postului celor 40 de zile, a mers tot timpul de s-a desfătat din masa cea duhovnicească. Fiecăruia dintre sfinți s-a arătat după cum a voit, pentru a le da odihnă, a-i mîntui şi a-i aduce la cunoaşterea lui Dumnezeu. Pentru că toate cîte voieşte poate să le facă şi — după cum vrea — Se micşorează, Se întrupează, Se transformă, e&tej văzut întru slava Sa cea neapropiată de cei care-L iubesc, Se arată, — din multa şi negrăita Lui iubire — celor vrednici, după a Lui putere. Pentru că sufletul, care s-a învrednicit prin multă dorire, prin credință, nădejde şi iubire să primească acea putere de sus, (adică) iubirea cea cerească a Duhului şi focul cel ceresc al vieții celei nemuritoare, este cu adevărat dezlegat de dragostea cea lumească şi **se** eliberează de orice legătură a răutății.

14. După cum fierul sau plumbul, aurul sau argintul, atunci cînd este pus în foc se topeşte şi din tare devine moale, iar dacă stă mai mult timp în foc se topeşte şi-şi pierde duritatea sa naturală, din cauza acțiunii căldurii focului, tot aşa (se întîmplă) şi cu sufletul, care se leapădă de lume şi doreşte numai pe Domnul, care-L caută cu multă rîvnă, osteneală şi luptă, şi arată în El credință şi nădejde neclintită, care primeşte acel foc ceresc al dumnezeirii şi al dragostei Duhului : (un astfel de suflet) se descătuşează cu adevărat de iubirea lumii, se eliberează de răutatea patimilor, se leapădă de toate, îşi schimbă firea cea învîrtoşată de păcat, pe toate le socoteşte de prisos şi numai către Mirele cel ceresc, pe care L-a primit (priveşte), odihnindu-se în iubirea Lui cea fierbinte şi de negrăit.

15. îți spun, însă, ție că (un astfel de suflet) chiar şi pe frații cei prea iubiți (de el), pe care-i are înaintea ochilor, dacă-l împiedică de la acea dragoste, îi îndepărtează, să zic aşa — de la sine. Că întru aceasta constă viața şi odihna Lui, în comuniunea tainică şi de negrăit cu «împăratul

ceresc» (Matei 19, 5 ; Efes. 5, 31). (într-adevăr), dragostea (izvorîtă din) comuniunea trupească desparte (pe om) de tată, de mamă şi de fraţi, toţi aceştia se fac, ca şi străini pentru cugetul lui, iar dacă îi iubeşte, ca pe nişte străini îi iubeşte. Toată dragostea lui către soţia lui se îndreaptă, după cum zice (Apostolul) : «De aceea ***va lăsa omul pe tatăl şi pe mama sa şi se va uni cu soţia sa şi vor fi amîndoi un singur trup»*** (Efes. 5, 31). Or, dacă dragostea cea trupească dezleagă pe oricare altă dragoste, cu atît mai mult aceia care s-au învrednicit să se împărtăşească, cu adevărat, de Duhul .cel Sfînt, ceresc şi iubit se vor dezlega de orice dragoste lumească. Copleşiţi de dorinţa cerească de a se uni cu El, toate celelalte li se vor părea de prisos. De aceea, pe El îl doresc, la El se gîndesc.după poruncile Lui trăiesc, cu El se întreţin mereu cugetele lor, stăpîniţi de o dragoste divină şi cerească şi de un dor duhovnicesc.

16. Drept aceea, iubiţi fraţi, pentru că astfel de bunuri ne stau înainte şi pentru că astfel de făgăduinţe ne-au fost făcute de către Domnul, să îndepărtăm de la noi toate piedicile şi să renunţăm la toată dragostea cea lumească şi numai către acel bun să îndreptăm căutarea şi dorinţa noastră, ca să putem dobîndi acea negrăită iubire a Duhului, spre care, fericitul Pavel ne-a îndemnat a ne osîrdui, zicînd : ***«Căutaţi dragostea»*** (I Cor. 1, 41). în felul acesta vom putea schimba învîrtoşarea (inimii) noastre şi ne vom învrednici să stăm de-a dreapta Celui Prea-înalt, să ne apropiem de liniştea şi odihna cea spirituală, copleşiţi de

dragostea Duhului celui divin. Pentru că Domnul, iubind mult pe oameni, Se milostiveşte, atunci cînd ne întoarcem cu totul la El şi ne eliberăm de toate (puterile) cele potrivnice. Că deşi noi — din pricina multei noastre neştiinţe, a lipsei de maturitate şi a deprinderii cu răutatea — ne îndepărtăm de viaţă, ne punem multe piedici şi nu vrem să ne pocăim cu adevărat, El se milostiveşte de noi, fiind îndelung-Răbdător, atunci cînd ne întoarcem şi, venind El, şi omul nostru cel lăuntric îl luminăm, pentru ca să nu se ruşineze feţele noastre în ziua judecăţii.

17. Iar dacă acest lucru ni se pare greu (de împlinit) — din pricina exerciţiului aspru al virtuţii, sau mai degrabă din pricina sugestiei, ori a sfatului celui potrivnic — iată El Se îndură şi aşteaptă îndelung întoarcerea noastră ; păcătuind, El ne suferă şi aşteaptă să ne pocăim ; căzînd iarăşi, nu se ruşinează ca iarăşi să ne primească, după cum a spus Profetul : «Oare acela care ***cade nu se mai scoală, iar cel ce se abate nu se mai întoarce*** ?» (Ier. 8, 4). Se cuvine, doar, ca noi să avem cuget curat şi să ne întoarcem — îndată şi definitiv — şi să cerem ajutorul Lui ; pentru că El este gata să ne mîntuiască. El aşteaptă a vîntul arzător al voinţei noastre îndreptată către El —atît cît ne este cu putinţă — buna credinţă şi osîrdia (ce depinde de) voinţa noastră, îndreptarea, însă, toată, El o săvîrşeşte întru noi.

Să ne sîrguim, deci, fraţilor, ca (unii ce sîntem) fii ai lui Dumnezeu, să ne dezbrăcăm de toată deprinderea cea rea, de nepăsare şi trîndăvie şi să fim gata şi demni a-L urma ; să nu âmînăm (acest lucru) de la o zi la alta, furaţi de răutate. Că nu ştim cînd va avea loc ieşirea noastră din trup.

Mari şi nespuse sînt făgăduinţele creştinilor pentru că slava şi frumuseţea şi plăcerea celor văzute nu echivalează credinţa şi valoarea unui suflet.

18. Cum, deci, să nu dăm ascultare întru totul acestor îndemnuri şi promisiuni ale Domnului şi să nu venim la El, să nu renunţăm, aşa

cum ni se spune în Evanghelie, la toate, şi chiar la viaţa noastră şi numai pe El să-L iubim, şi pe nimeni altul în afară de El? ;

Să luăm aminte, apoi, la toate (cîte a făcut pentru noi) şi cîtă cinste ni s-a dat! Cîte orînduieli ale Domnului au avut loc încă de pe vremea Părinţilor şi a Profeţilor! Cîte făgăduinţe nu s-au făcut ! Cîte îndemnuri ! Cîtă milă a arătat Domnul faţă de noi de la început ■! în cele din urmă şi-a manifestat nespusa Sa milostivire faţă de noi, prin venirea şi prin răstignirea Sa, prin care ne-a mutat, pe noi cei care ne-am întors (de la purtarea cea păcătoasă), la viaţă.

Dar noi nu ne depărtăm de (sfatul) voii noastre, de iubirea lumii, de deprinderile şi de obiceiurile cele rele şi ne arătăm puţin credincioşi sau mai degrabă necredincioşi.

Cu toate acestea, iată că El Se milostiveşte faţă de noi, ne păzeşte, ne ocroteşte în chip nevăzut, şi nu ne lasă, pînă la sfîrşit, după păcatele noastre, pradă răutăţii, nici să ne pierdem în amăgirile lumii, ci arată îndelungă răbdare şi ne aşteaptă să ne întoarcem la El.

19. Dar mă tem ca nu cumva să se împlinească cu noi, cei care avem cuget defăimător şi umblăm în deprinderi rele, cuvîntul Apostolului, care zice : «Oare ***disprețuieşti tu bogăția bunătății Lui şi a îngăduinței şi*** a ***îndelungii lui răbdări neştiind că bunătatea lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăință*** ?» (Rom. 2, **4).** Pentru că, dacă noi, (profitînd) de indurarea, bunătatea şi răbdarea Lui, adăugăm şi mai multe păcate, ne vom agonisi osîndă şi mai mare — din cauza neglijenţei şi a disprețului nostru — şi se va împlini între noi cuvîntul : ***«Dar după învîrtoşarea ta şi după inima ta cea nepocăită îți aduni mînie pentru ziua mîniei şi a arătării dreptei judecăți a lui Dumnezeu»*** (Rom. 2, 5). Multă bunătate şi o îndurare de nespus arată Dumnezeu faţă de neamul omenesc! Este, însă, necesar, pentru a putea dobîndi mîntuirea, să vrem să ne pocăim şi să ne sîrguim a ne întoarce la El.

20. Iar, dacă vrei să cunoşti îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu şi bunătatea Lui cea multă, să aflăm (acest lucru) din (Sfintele) Scripturi, de Dumnezeu inspirate. Priveşte la (poporul) Israel, din care (se trag) Părinţii, cărora li s-au făcut făgăduinţele, din care (se trage) Hristos, după trup, cărora (li s-a încredinţat) cultul şi Testamentul : cîte păcate n-au săvîrşit! De cîte ori nu s-au abătut! El, însă, nu i-a părăsit pentru totdeauna, ci le-a trimis, spre folosul lor, la vremea cuvenită, pedepse — vrînd să înmoaie învîrtoşarea inimii lor, prin necazuri — (iar cînd ei) s-au întors, i-a mîngîiat şi le-a trimis profeţi. De cîte ori n-au păcătuit şi nu s-au poticnit, iar El i-a răbdat, şi cînd s-au întors, i-a primit cu bucurie ! Şi iarăşi abătîndu-se ei, nu i-a lăsat, ci i-a chemat la pocăinţă prin profeţi. (Deci), de multe ori abătîndu-se, (apoi) întor-cîndu-se, (de multe ori) i-a răbdat cu bunăvoinţă şi i-a primit cu iubire, pînă cînd în cele din urmă, în mare greşeală au căzut, punîndu-şi mîinile pe însuşi Stăpînul, pe Care II aşteptau, aşa cum se spusese de Părinţi şi Profeţi, ca izbăvitor, mîntuitor, împărat şi profet. Că venind, ei nu L-au primit, ci din contră, I-au făcut multe lucruri necinstitoare iar în cele din urmă L-au pedepsit cu moarte pe cruce. Dar săvîrşind ei o greşeală atît de mare şi decăzînd atît de mult, au pus vîrf păcatelor lor. De aceea, au fost părăsiţi de Duhul Sfînt, atunci cînd catapeteasma templului s-a rupt (cf. Matei 27, 51). Apoi, templul lor s-a năruit, a fost dat neamurilor şi pustiit, după cum Domnul spusese : ***«Nu va rămîne piatră pe piatră, care să nu se risipească»*** (Matei 24, 2). în cele din urmă, ei au fost daţi pe mina neamurilor, au fost risipiţi pe tot pă-mîntul, de către cei ce i-au robit şi li s-a interzis să se mai întoarcă la locurile lor.

21. Tot aşa şi acum, (la fel se comportă Dumnezeu) cu fiecare dintre noi : deşi vede cît greşeşte fiecare, fiind bun şi milostiv, rabdă îndelung şi aşteaptă în linişte (să ne pocăim). Iar cînd cineva se pocă-ieşte şi se hotărăşte să nu mai greşască, îl primeşte (pe acesta) cu multă dragoste şi

bucurie. Pentru că se spune : ***«Bucurie se face (în cer) pentru un păcătos care se pocăieşte».*** (Luca 15, 10). Şi iarăşi : ***«Nu este voia Tatălui Meu, ca să piară vreunul dintr-iaceştia mici»*** (Matei 18, 14). Iar dacă cineva — deşi Dumnezeu îi arată atîta bunătate şi îndelungă-răbdare — nu porneşte la îndepărtarea treptată a păcatelor, a celor ascunse şi a celor văzute, ci priveşte şi stă liniştit, ca şi cînd Dumnezeu ar trebui să se pocăiască ; — şi arătînd mult dispreţ (faţă de bunătatea divină) — adaugă păcate peste păcate, nepăsare peste nepăsare, greşeli peste greşeli, umple măsura păcatelor —, în cele din urmă va ajunge într-o stare de nelegiuire atît de mare, încît nu se va mai putea ridica şi fiind dat pe mîna celui rău, se va pierde.

22. Aşa s-a întîmplat cu (locuitorii) Sodomei. Aceştia au săvîrşit multe păcate şi nu s-au întors (de la calea lor). în cele din urmă au purtat gînd rău îngerilor, vrînd să săvîrşească cu ei fapte nefireşti. Intrucît nu s-au pocăit, au fost pierduţi; umplînd şi întrecînd măsura păcatelor, judecata divină i-a dat pradă focului. Aşa s-a întîmplat şi pe vremea lui Noe : multe rele săvîrşind (contemporanii acestuia) şi (ne)pocăindu-se, în cele din urmă, la atît de mari păcate au ajuns că tot pămîntul a fost nimicit (din cauza lor). La fel s-a întîmplat şi cu egiptenii. Aceştia au păcătuit şi multe nelegiuiri au săvîrşit împotriva poporului lui Dumnezeu, însă Dumnezeu S-a milostivit şi n-a trimis peste ei pedepse atît de mari, care să-i nimicească. Pentru întoarcerea, cuminţirea şi pocăinţa lor, i-a biciuit cu acele plăgi mici, dar a îndurat îndelung şi a aşteptat să se pocăiască. (întîi), după ce au săvîrşit multe nelegiuiri împotriva poporului lui Dumnezeu s-au pocăit, dar după aceea, iarăşi au căzut în vechea necredinţă şi au chinuit amarnic pe poporul lui Dumnezeu. Mai tîrziu, cînd Dumnezeu, săvîrşind multe minuni, a scos pe poporul Său din Egipt prin Moise, ei au săvîrşit o mare greşeală că au urmărit pe acest popor. De aceea, în cele din urmă, judecata divină i-a condamnat şi i-a pierdut, înecîndu-i în ape, pentru că nu i-a mai socotit vrednici să o trăiască.

23. La fel (s-a întîmplat), precum s-a zis mai înainte, şi cu (poporul) Israel. Acesta a săvîrşit multe păcate şi greşeli : pe profeţii lui Dumnezeu i-a ucis şi multe alte rele au făcut, însă Dumnezeu a răbdat (de fiecare dată). şi a aşteptat să se pocăiască. Dar în cele din urmă au căzut sub un păcat atît de mare, că zdrobindu-se nu s-au mai ridicat. Au (îndrăznit să-şi) ridice mîinile împotriva Stăpînului, De aceea, în cele din urmă au fost părăsiţi şi lepădaţi (de la faţa lui Dumnezeu) şi ş-a luat de la ei profeţia, preoţia şi cultul şi s-au dat neamurilor celor ce au crezut, precum a zis Domnul : «Se ***va lua de la voi împărăţia şi se va da poporului, oare face roadele ei»*** (Matei 21, 43). Dacă pînă atunci. Dumnezeu i-a suferit şi milostivindu-Se de ei, nu i-a părăsit, cînd au împlinit măsura păcatelor şi le-au pus vîrf, ridicîndu-şi mîinile împotriva Stăpînului, atunci, în sfîrşit, au fost părăsiţi de Dumnezeu.

24. Iubiţilor, am expus (toate) acestea pe larg, pentru a învăţa din paginile Scripturii că trebuie să ne întoarcem cît mai degrabă de la deprinderile cele rele şi să ne sîrguim (a urma) pe Domnul. El este

4bun aşteaptă întoarcerea noastră şi pocăindu-ne ne primeşte cu multă bucurie. (Am spus toate acestea), ca nu cumva să crească zi de zi răutatea noastră şi greşelile noastre să se înmulţească (iar în cele din urmă) să vină asupra noastră mînia lui Dumnezeu.

Să ne sîrguim, deci, să venim la El cu inima deschisă, fără a ne pierde nădejdea în mîntuire. Pentru că şi aceasta este (o iscodire) a celui viclean şi rău : acesta aminteşte de păcatele de mai înainte, pentru a duce pe om la deznădejde, lîncezeală şi nepăsare, ca nu cumva acesta întorcîndu-se şi venind la Domnul, să dobîndească mîntuirea — dat fiind că Domnul arată atîta bunătate neamului omenesc.

25. Iar dacă ni se pare lucru greu, (ba poate) chiar imposibil a ne îndepărta de la multele noastre păcate, de care am fost cuprinşi — fapt care, precum am zis, este o iscodire a celui rău şi o piedică (în calea) mîntuirii noastre — să ne aducem aminte că Domnul, venind (în lume), a făcut, întru bunătatea Sa, pe cei orbi să vadă, a vindecat pe cei slă-băgnogi, a tămăduit toată boala (din popor), a înviat pe cei morţi care deja intraseră în putreziciune şi descompunere, a făcut pe surzi, să audă, a scos o legiune de demoni dintr-un om şi 1-a făcut bine pe acesta, pe care îl cuprinsese o atît de mare nebunie. Deci, cu cît mai vîrtos Domnul se va apleca către sufletul care se întoarce spre El şi-I cere mila şi ajutorul Său, îl va aduce la bucuria nepătimirii, la starea (de-a împlini) toată virtutea şi la înnoirea minţii ; îl va aduce de la orbirea şi surzenia necredinţei, a neştiinţei şi a netemerii (de Dumnezeu) la cuminţenia vrituţii şi la curăţia inimii. Că El a făcut şi trupul şi sufletul. Şi după cum, venind pe pămînt, a dat cu belşug şi bunătate, vindecare şi ajutor — ca un bun şi singur doctor — celor ce se apropiau de El şi-I cereu (aceasta), la fel (va face şi cu bunurile) cel£ duhovniceşti.

26. Că dacă de trupurile, care mor şi se risipesc, atît de mult S-a milostivit, şi fiecăruia i-a împlinit cererea, prompt şi cu bunătate, cu cît mai vîrtos. Se va milostivi şi va vindeca numaidecît sufletul cel nemuritor, care nu se strică, nici nu se descompune, dar care este cuprins de boala necunoştinţei, a răutăţii, a necredinţei, a netemerii (de Dumnezeu) şi de celelalte feţe ale păcatului ; care se apropie de El, îi cere ajutorul, priveşte spre îndurarea Lui, dorind să primească de la El harul Duhului, pentru a se răscumpăra şi mîntui şi pentru a scăpa de toată răutatea şi de toată patima, precum El însuşi a spus : «Cu ***cît mai mult, Tatăl cel ceresc va face dreptate celor ce strigă către El ziua şi noaptea ?»*** (Luca 18, 7). Şi adaugă, zicîndu-i : «Vă ***spun vouă că le va face dreptate curînd»*** (Luca 18, 8). Iar în alt loc adaugă : ***«Cereţi şi vi se va da vouă, că oricine cere, va primi şi cel ce caută, află, iar celui ce bate i se va deschide»*** (Matei 7, 7—8). Apoi, continuînd, adaugă : ***«Cu atît mai mult, Tatăl vostru cel ceresc va da pe Duhul Sfînt celor ce I-l cer»*** (Luca 11, 13). ***«Amin zic vouă, chiar dacă nu i-ar da pentru că îi este prieten, pentru îndrăzneala lui, însă, sculîndu-se, îi va da cit îi trebuie»*** (Luca 11, 8).

27. Deci, prin toate acestea ne-a îndemnat să cerem de la El fără sfială şi neîncetat darul harului Său. Pentru că El a venit pentru ca pe cei păcătoşi să-i întoarcă la El şi să vindece pe cei ce cred într-lnsuf. **(Se** cuvine) dar, ca noi să ne depărtăm de deprinderile cele rele pe cît **ne** este cu putinţă; să urîm lucrurile cele deşarte şi înşelăciunile lumii, să ne întoarcem de la cugetele cele viclene şi să ne alipim totdeauna şi pe cît ne este cu putinţă de El. Iar El este gata să ne dea ajutorul Lui. Este milostiv şi dătător de viaţă, vindecă dureri care nu se vindecă şi dă mîntuire celor. ce-L cheamă şi se întorc la El ; celor care — de bună voie şi pe cît le este cu putinţă— se leapădă de toată dragostea lumească şi-şi abat cugetul de la cele pămînteşti, celor care se alipesc de El cu dor fierbinte. Dar numai sufletul care pe toate le socoteşte de prisos, care nu-şi găseşte odihna întru nimic din cele lumeşti, care aşteaptă să guste şi să se odihnească în liniştea bunătăţii Sale, numai acela se învredniceşte de ajutorul Său. Sufletul care arată o -astfel'de credinţă dobîndeşte darul ceresc; dorinţa lui îi este împlinită, cu prisosinţă, prin har; el slujeşte împăcat şi de voie Duhului Sfînt, sporeşte zilnic în bine, stăruie pe calea dreptăţii, rămîne neînduplecat şi fără nici o legătură

cu cel rău şi nu întristează cu nimic harul. (Un astfel de suflet) se învredniceşte de mîntuirea veşnică, împreună cu toţi sfinţii; **al** căror tovarăş şi însoţitor s-a făcut prin imitaţie, în lume, Amin..

Omilia a V-a

Mare deosebire este între creştini şi oamenii lumii acesteia. Pentru că (oamenii lumii acesteia) sînt legaţi cu inima şi cu mintea în lanţuri pămînteşti; pe cînd (creştinii) doresc din toată inima să se afle în graţia Tatălui celui ceresc şi numai pe El II au înaintea ochilor.

1. Alta este lumea creştinilor, mintea, vorba, fapta şi modul lor de viaţă, şi alta este fapta oamenilor din lumea aceasta, mintea, vorba şi modul lor de viaţă. Altceva sînt aceia şi altceva sînt aceştia şi mare este deosebirea între unii şi alţii. Pentru că locuitorii pămîntului şi fiii veacului acestuia se aseamănă griului pus în ciur ; ei sînt cernuţi de cugetele cele nestatornice ale lumii acesteia, (se află în necontenitul vîrtej al lucrurilor celor pămînteşti, al poftelor şi al complicatelor probleme materiale).

Diavolul scutură şi cerne sufletele lor prin ciur, adică prin lucrurile cele pămînteşti. Tot neamul cel păcătos al oamenilor, de la căderea lui Adam, cel care a călcat porunca, se află sub stăpînirea (acestuia), a începătorului răutăţii.

Deci, primind această stăpînire asupra tuturor fiilor acestui veac, îi agită şi-i cerne în sita lumii cu cugete necontenite de înşelăciune şi rătăcire.

2. Că după cum griul este izbit în ciur de către acela care îl cerne şi este agitat şi întors necontenit, tot aşa şi începătorul răutăţii, (cel care) stăpîneşte pe toţi oamenii cu lucrurile cele pămînteşti, îi zguduie prin acestea, îi face să se poticnească prin gîndurile cele deşarte, prin poftele cele urîte şi prin lucrurile cele pămînteşti şi lumeşti, robind, zguduind şi amăgind neîncetat tot neamul cel păcătos al lui Adam, precum mai dinainte a spus Domnul Apostolilor, vorbind despre ridicarea celui rău împotriva lor. ***«V-a cerut satana să vă cearnă ca pe grîu; dar Eu M-am rugat Tatălui Meu, ca să nu se piardă credinţa voastră»*** (cf. Luca 22, 31—32). Iar cuvîntul, sentinţa pe care Creatorul a spus-o împotriva lui Cain : ***«Gemînd, tremurînd şi clătinîndu-te vei fi pe pămînt»*** (Gen. **4,** 12), se referă în chip tainic — ca un tip şi icoană — la toţi cei păcătoşi. Pentru că încălcind Adam porunca lui Dumnezeu, tot neamul lui a devenit păcătos şi are întru ascuns, (în sufletul său), imaginea (lui Cain), care este tulburat, se clatină de frică şi de groază şi de tot felul de pofte şi de dezmierdări, cu care, stăpînul lumii acesteia agită tot sufletul care nu s-a născut de la Dumnezeu. După cum griul este neîncetat agitat în ciur, tot aşa sînt agitate şi cugetele oamenilor, în diferite chipuri, cu amăgirile trecătoare ale trupului, cu frică şi cu tulburare.

3. Dar şi Domnul, mustrînd pe cei care urmau amăgirile şi voia celui viclean, le spunea că poartă (în sufletul lor) chipul răutăţii lui Cain, zicînd : ***«Voi vreţi să faceţi poftele tatălui vostru. Acela a fost ucigaş al oamenilor de la început şi nu a umblat întru adevăr»*** (Ioan 8, 44). Prin urmare, tot neamul cel păcătos al lui Adam poartă ascunsă în sine acea osîndă (a lui Cain), acel :

«Gemînd şi tremurînd să fiţi cernuţi de ***satan, în*** cîmpul pămintului» (cf. Luca 22, 32). Că după cum de la un singur Adam s-a răspîndit pe pămînt tot neamul oamenilor, tot aşa o singură răutate a patimilor a intrat în ei, dînd posibilitatea începătorului răutăţii să-i cearnă pe toţi prin gînduri nestatornice, materiale, zadarnice ,şi tulburătoare. Şi după cum un vînt poate să mişte şi să agite toate plantele şi semănăturile, sau după cum un întuneric al nopţii peste toată lumea se aşterne, tot aşa şi stăpînul răutăţii, care este un fel de întuneric raţional (aducător de) răutate şi moarte, şi un fel de vînt ascuns şi sălbatic, răvăşeşte neamul oamenilor de pe pămînt, învăluie pe oameni în gînduri nestatornice, le amăgeşte inima cu poftele lumii şi umple de întunericul neştiinţei, de orbire şi uitare tot sufletul care nu s-a născut de sus, iar cu cugetul şi cu mintea nu s-a mutat în celălalt veac, după cum s-a scris : «Cit ***despre noi, cetatea noastră este în ceruri»*** (Filip. 3, 20).

4. Creştinii adevăraţi se deosebesc de toţi ceilalţi oameni. Deosebirea dintre ei şi ceilalţi oameni este mare, precum am spus şi mai înainte, şi constă în faptul că (creştinii) au mintea şi cugetul totdeauna la cele cereşti şi la bunurile cele veşnice, la apropierea şi împărtăşirea de Duhul Sfînt; constă în faptul că s-au născut de sus, de la Dumnezeu, şi s-au învrednicit să devină în fapt şi adevăr fii ai lui Dumnezeu ; constă în faptul că au ajuns la o stare de tărie, de netulburare şi odihnă, în urma a multe osteneli şi nevoinţe (depuse) vreme îndelungată ; (constă) în faptul că nu mai sînt zguduiţi şi daţi prin ciurul cugetelor celor nestatornice şi zadarnice. Prin aceasta sînt mai mari şi mai buni decît lumea, prin faptul că mintea şi cugetul sufletului lor sînt în pacea lui Hristos şi se află în iubirea Duhului precum şi Domnul, vorbind despre unii ca aceştia, a zis că au trecut din moarte la viaţă. Prin urmare, deosebirea dintre creştini (şi ceilalţi oameni) nu constă în ţinută sau în forme exterioare, aşa cum socotesc mulţi. (Sînt şi între ei unii, care) sînt asemenea lumii prin mintea şi cugetul lor, au (momente de) clătinare, de nestatornicie în gîndire, de necredinţă, de confuzie, de tulburare, şi de temere, precum au toţi oamenii ; (deşi) atît prin ţinută, cît şi prin faptele lor, ei se deosebesc (de lume) — sînt legaţi cu legături pămînteşti, pentru că nu au încă în inima lor odihna cea de la Dumnezeu şi pacea cea cerească a Duhului, pentru că n-au cerut-o, necrezîndu-se vrednici s-o ceară de la Dumnezeu.

5. Deci, prin înnoirea minţii, prin pacea cugetelor, prin iubirea de Domnul şi dragostea cea cerească, se deosebeşte făptura cea nouă a creştinilor de toţi oamenii lumii. De aceea a avut loc venirea Domnului, ca să înviedrnicească pe cei ce cred cu adevărat în El, de aceste bunuri duhovniceşti. Că slava creştinilor şi frumuseţea şi bogăţia cea cerească este de nedescris şi se agoniseşte cu osteneală, cu sudori, cu încercări şi cu multe lupte ; dar toată (îndreptarea) se datoreşte harului lui Dumnezeu.

Toţi oamenii droesc să vadă pe împăratul cel pămîntesc şi oricine vine în oraşul împăratului, doreşte cel puţin să vadă frumuseţea lui : eleganţa hainelor, luciul porfirei, sclipirea diferitelor mărgăritare, strălucirea coroanei, prestanţa demnitarilor care îl însoţesc ; — numai cei duhovniceşti disprețuiesc toate acestea, pentru că ei sînt ispitiţi de altă slavă, de slava cea cerească şi netrupească ; aceştia sînt răniţi de o altă frumuseţe, de o frumuseţe de nedescris ; pentru că s-au făcut părtaşi ai unei alte bogăţii, trăiesc după omul cel lăuntric şi se împărtăşesc din alt Duh. Deci, de vreme ce oamenii lumii acesteia — cei ce au duhul lumii, doresc mult, cel puţin să vadă pe împăratul cel pămîntesc cu toată podoaba şi slava sa, pentru că, cu cît cineva este mai strălucitor, prin aspectul său exterior, decît toţi oamenii, cu atît este mai slăvit şi toţi doresc cel puţin să-l

vadă, şi fiecare zice întru sine : «O, de mi-ar fi dat şi mie cineva slava, podoaba şi frumuseţea (lui)» ; şi-l fericeşte pe acela care este asemenea lui, făcut din pământ, supus aceloraşi patimi şi muritor, pentru frumuseţea şi slava lui cea trecătoare.

6. Deci, (zic), dacă oamenii cei trupeşti, întru atîta doresc (să vadă) slava împăratului pămîntesc, cu cît mai mult aceia, în care Duhul Sfînt a pus o picătură din viaţa divinităţii şi le-a rănit inima cu dragostea divină pentru Hristos, împăratul cel ceresc, sînt atraşi de acea frumuseţe şi slavă de negrăit, de podoaba cea nestricăcioasă şi de bogăţia cea de nedescris a lui Hristos, adevăratul şi veşnicul împărat, sînt robiţi de dragostea Lui şi doresc să dobîndească acele bunuri de nedescris, la care privesc prin mijlocirea Duhului. Din această pricină, ei dispreţuiesc toate frumuseţile de pe pământ ; podoabele, slava, cinstea şi bogăţia Împăraţilor şi a prinţilor, pentru că au fost răniţi de frumuseţea divină şi viaţa nemuririi cereşti a fost picurată în sufletele lor. De aceea doresc ei cu multă ardoare acea dragoste a împăratului ceresc şi numai pe El îl au înaintea ochilor ; de dragul Lui se dezleagă de toată dragostea lumii şi aruncă orice legătură pământească, pentru ca să poată avea totdeauna numai acea dragoste întru inimile lor şi să nu-L amestece cu nimic altceva.

Dar foarte puţini sînt aceia care adaugă un sfîrşit bun unui început bun, cei care duc neclătinaţi drumul pînă la capăt, care au dragoste numai către Dumnezeu şi de toate celelalte se dezbracă. Într-adevăr, mulţi se luptă şi mulţi se împărtăşesc de harul ceresc şi se rănesc de dragostea cea cerească, însă nesuportînd luptele, asalturile, durerile şi ispitele zilnice (venite din partea) celui rău şi boldul diferitelor pofte lumeşti — faptul că fiecare iubeşte ceva din această lume şi nu se poate dezlega întru totul de iubirea lui — se afundă în abisul lumii, din cauza lipsei de bărbăţie, a trîndăviei, laşităţii sau din cauza iubirii unui lucru pământesc. Se cuvine, deci, ca acela care vorbeşte să ducă o viaţă bună pînă la sfîrşit, să nu pună alături şi să nu amestece iubirea faţă de cele cereşti cu o altă iubire, ca nu cumva să-l împiedice (să se dedice) celor cereşti, să se întoarcă la cele de mai înainte şi în cele din urmă să-şi piardă viaţa. Că după cum mari şi de negrăit sînt făgăduinţele lui Dumnezeu, tot aşa este nevoie de (multă) credinţă şi speranţă, de (multe) lupte, dureri şi încercări. Pentru că nu sînt un lucru mic bunurile pe care omul speră să le obţină în împărăţia cerurilor. Vrei, deci, să împărăteşti cu Hristos în veac, dar nu vrei să iei asu-pră-ţi şi să duci de bună voie, pînă la moarte, luptele, greutăţile şi ispitele din vremea scurtă a acestei vieţi ? Ce spune Hristos ? *«Dacă vrea cineva să vină după Mine să se lepede de sine, să-şi ia crucea în fiecare zi şi cu bucurie să-Mi urmeze Mie»* (Matei 16, 24). Şi iarăşi : *«Dacă cineva nu urăşte pe tatăl său şi pe mamă, pe femeie, pe copii, pe fraţi, pe surori şi chiar sufletul său, nu poate fi ucenicul Meu»* (Luca 14, 26). Cei mai mulţi dintre oameni voiesc să dobîndească împărăţia (cerurilor) şi să moştenească viaţa veşnică, dar urmează înclinărilor voinţei lor şi nu renunţă la ele, semănînd deşertăciuni. Vor să moştenească viaţa veşnică, fără să se lepede de sine, lucru care este imposibil.

Adevărat este cuvîntul Domnului : Aceia trec prin viaţă nevătămaţi, care, potrivit poruncii Domnului, se leapădă de toate poftele lumii, de plăcerile, preocupările şi legăturile ei, care numai pe El îl au înaintea ochilor, care doresc să împlinească poruncile Lui, care nu-şi îngăduie să pună alături de acea iubire ceva din poftele sau dorinţele acestui veac, aceia, dobîndesc împărăţia lui

Dumnezeu. Dintr-un singur exemplu înțelege toate acestea. Fiecare ştie că uneori este nepotrivit ceea ce voieşte să facă, însă plăcîndu-i acel lucru, nu renunță şi este învins de el. Războiul se dă, mai întîi înlăuntru, în inimă ; (acolo) este lupta şi războiul, (acolo) este cumpăna care înclină fie către iubirea lui Dumnezeu, (fie către) iubirea lumii. Acolo discerne fiecare şi de acolo porneşte (hotărîrea să vină sau nu) la lupta cu fratele său, zicînd intru sine : Să zic ? Să vorbesc ? Să nu vorbesc ? (Acolo, înlăuntru, omul) îşi aduce aminte de Dumnezeu, dar fiind reținut de orgoliul propriu, nu se leapădă de sine. Şi dacă iubirea lumii atîrnă mai greu şi înclină către ea balanța inimii, iute ajunge cuvîntul cel rău pînă la buze. Cugetul preocupat de propriu-i orgoliu născoceşte săgeți, pe care le trimite, prin limbă, sub formă de cuvinte necuviincioase, împotriva aproapelui. întețind săgețile cuvintelor necuviincioase, uneori se ajunge la vînătăi şi răni, ba uneori mădularele trupurilor luptîndu-se între ele îşi cauzează moartea. In felul acesta pofta celui rău se termină cu moartea. Iată, deci, unde a început şi unde s-a sfîrşit iubirea de slava cea lumească, cînd cîntarul a înclinat către propria voință. Toate acele necuviințe se întîmplă cînd (omul) nu se leapădă de sine şi iubeşte ceva din această lume.

Aşa ia naştere, crede-mă, orice păcat şi faptă rea : răutatea ademeneşte şi îndeamnă voința spre poftele cele lumeşti, spre înşelăciunea şi plăcerea trupească. In felul acesta se săvîrşeşte orice lucru rău : desfrînarea şi furtul, lăcomia şi beția, iubirea de arginți şi vanitatea, invidia şi pofta de stăpînire şi orice faptă a răutății. Uneori se săvîrşesc fapte care par spre lauda şi slava oamenilor, dar care sînt înaintea lui Dumnezeu asemenea faptelor nedrepte, furtului şi celorlalte păcate. Zice (Psalmistul) : ***«Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor»*** (Ps. 52, 7), pentru că cel viclean vrea să aibă cîştig prin (faptele) care par a fi bune şi în diferite feluri înşală cu poftele lumeşti.

In deosebi iubirea față de cele pămînteşti şi trupeşti este folosită de cel rău şi devine pentru (om) un lanț, o legătură şi o povară grea, care-1 afundă şi îneacă în veacul răutății, neîngăduindu-i să se ridice şi să se înalțe către Dumnezeu. Orice ar iubi cineva din lumea aceasta, ii îngreuiază mintea, i-o stăpîneşte şi nu-i îngăduie să se ridice. în acest cîntar şi în această balanță este atîrnat şi este încercat tot neamul omenesc, adică al creştinilor, fie că ei locuiesc în cetăți, în munți, în chilii, la țară sau în locuri pustii. Fiind atras de bună voie de ceva, omul se leagă cu iubirea de acel lucru, şi nu o mai arată întreagă lui Dumnezeu. Astfel : unul iubeşte averile, dacă le are ; altul (iubeşte) aurul şi argintul ; altul (iubeşte) înțelepciunea lumească pentru a fi slăvit de oameni, altul iubeşte puterea de stăpînire ; altul (iubeşte) slava şi onorurile oamenilor ; altul (iubeşte) mînia şi violența; — o iubeşte pentru că uşor îi cade pradă — ; altul (iubeşte) invidia ; altul se trufeşte şi este cuprins de moleşală ziua întreagă ; altul este amăgit de calcule nebuneşti ; altuia îi place să fie socotit dascăl şi să fie lăudat de oameni ; altuia îi place să trăiască în neglijență şi trîndăvie ;

altuia să se îmbrace în zdrențe, iar altuia să se dedice grijilor pămînteşti ; în sfîrşit altul iubeşte somnul, gluma şi vorbele murdare. Şi aşa, fiind cineva prins cu un lanț mare sau mic de lume, este stăpînit de ea şi nu-i permite să se ridice. Pentru că patima, pe care cineva o iubeşte şi împotriva căreia nu luptă cu bărbăție, îl stăpîneşte, îl îngreuiază şi devine pentru el piedică şi lanț, ca să nu-şi poată ridica mintea către Dumnezeu, să-I placă Lui, şi numai Lui slujind, să dobîndească viața veşnică, în împărăția (lui Dumnezeu).

Pe cînd sufletul care este atras şi iubeşte cu adevărat pe Domnul, se leagă de El cu toată puterea şi primeşte de la El ajutorul harului. Se leapădă de sine şi nu dă ascultare sfatului minții sale — pentru că (ştie că) în acesta se strecoară, în chip viclean, sfatul celui rău, care este cu noi şi ne amăgeşte — ci mai degrabă se lasă în seama Cuvântului Domnului, se dezleagă, pe cît îi este cu

putință, de orice lanț văzut, şi se predă Domnului. (într-adevăr, numai aşa făcînd) poate să treacă uşor peste luptele, necazurile şi durerile (care i se ridică în cale).

Lucrul pe care-l iubeşte cineva, acela fie că-l ajută, fie că-l îngreuiază. Dacă iubeşte cineva ceva din (această) lume, acel lucru devine pentru el lanț şi povară care îl trage în jos, care nu-i permite să se înalțe către Dumnezeu. Dacă, însă, iubeşte cineva pe Domnul şi poruncile Lui, este ajutat de El. Toate poruncile Domnului devin uşoare, dacă-şi păstrează întreagă iubirea față de El. împovărarea se face spre binele lui. Mai mult decît atît, El uşurează şi alină orice necaz şi întristare. Puterea divină zdrobeşte puterile răutății, care pun curse sufletului şi-l înlănțuiesc cu legăturile diferitelor pofte, în abisul acestei lumi. Şi aşa se eliberează el de ele, prin credință, stăruință multă şi cu ajutorul Celui de sus, pe Care-L iubeşte. (Aşa) se învredniceşte el (să moştenească) împărăția cea cerească, pe care a iubit-o cu adevărat, şi ajutat de Domnul, dobîndeşte viața veşnică.

Ca să arătăm cu exemple reale că mulți se pierd din cauza voinței lor, că se scufundă în mare, sau sînt duşi în robie, să presupunem că o casă este cuprinsă de foc : cel ce vrea să se salveze, observînd incendiul, fuge gol, şi gîndindu-se doar la viața sa, lasă totul şi scapă. Altul, însă, vrînd să ia ceva din casă : vase şi alte lucruri, intră în ea şi pe cînd face aceasta, casa este cuprinsă de foc, iar el este prins înăuntru şi arde împreună cu ea.

Vezi cum, iubind cineva ceva, cu propria-i voință a fost pierdut în foc ? La fel se întîmplă şi pe mare, atunci cînd iscîndu-se furtună, (oamenii) naufragiază : unul dezbrăcîndu-se, şi aruncîndu-se gol în apă — vrînd să se salveze doar pe sine — este luat de valuri şi purtat deasupra lor, însă pentru că nimic nu-l împiedică, poate să străbată marea cea amară şi să-şi scape viața. Altul, însă, vrînd să salveze şi ceva din veşmintele sale — crezînd că poate să înoate şi să iasă cu ele — lucrurile pe care le ia îl îngreunează, îl afundă în mare şi se pierde acesta, neputîndu-şi salva viața, din cauza unui cîştig neînsemnat. Vezi cum (şi acesta) îşi pierde viața cu propria-i voință ? (Să dăm un alt exemplu) : Să presupunem că se aude de invazia celor de alt neam : Unul, îndată ce aude aceasta, fuge numaidecît ; el fuge dezbrăcat, fără să-şi ia hainele. Altul, însă, nu dă crezare că vin duşmanii, sau vrînd să ia ceva din lucrurile sale întîrzie să fugă. Năvălind duşmanii îl prind, îl duc rob în țara lor şi acolo este obligat să le slujească.

Vezi că şi acesta a ajuns în robie, cu voia sa, din pricina zăbavei, a lipsei de bărbăție şi a iubirii față de unele lucruri ? Tot aşa se în-tîmplă şi cu cei care nu urmează poruncilor Domnului, nu se leapădă de sine şi nu iubesc mai presus de orice pe Domnul, ci de bună voie se lasă încătuşați cu legături pămînteşti. Cînd izbucneşte focul cel veşnic, (în loc să-i) găsească prizonieri ai virtuților, (îi află) mai degrabă încătuşați de dragostea față de lume. (De aceea), ei se afundă în marea cea amară a răutății şi sînt luați în robie de cei de alt neam, adică de duhurile răutății şi se pierd. Iar dacă vrei să cunoşti, din Scripturile de Dumnezeu inspirate, adevărata iubire față de Domnul, gîndeşte-te la Iov. Acesta s-a dezbrăcat, să zic aşa, de toate cele ce avea : de copii, averi, servitori şi de toate celelalte, a fugit şi s-a salvat. Şi scoțîndu-şi haina, i-a aruncat-o lui satan, fără să blesteme cu cuvîntul sau cu inima, fără să ajungă pe buzele sale vreun cuvînt împotriva Domnului, ci binecuvîntînd pe Domnul, zicea : ***«Domnul a dat, Domnul a luat; cum a plăcut Domnului, aşa s-a întîmplat; fie numele Domnului binecuvîntat»*** (Iov 1, 21). Deşi socotea că are multe lucruri, fiind încercat de Domnul, i s-a arătat că nu are nimic în afară de Dumnezeu. La fel s-a întîmplat şi cu Avraam : poruncindu-i Domnul să iasă din pămîntul, din familia şi din casa tatălui său, s-a dezbrăcat, să zic aşa, de toate : de patrie, pămînt, rude, părinți şi a urmat cuvîntul Domnului. Apoi au venit peste el multe încercări şi ispite : i s-a luat soția şi a suferit multe

nedreptăți, pe cînd petrecea în țară străină, dar în toate momentele a arătat că iubeşte pe Dumnezeu mai presus de orice. In cele din urmă, dobîndind fiu, aşa cum i s-a promis, la adînci bătrîneți şi cerîndu-i-se să-1 aducă jertfă, numaidecît s-a dezbrăcat şi lepădat de sine. Vrînd să aducă (jertfă) pe fiul său cel unul-născut, el a arătat că nimic altceva nu iubeşte mai mult decît pe Dumnezeu. Pentru că dacă pe acela l-ar fi dat cu plăcere, cu cît mai mult, dacă i s-ar fi poruncit să împartă bunurile sale săracilor, ar fi fost gata să împlinească porunca.

Vezi care este adevărata iubire față de Domnul (ce izvorăşte) din voința (liberă) ? Tot aşa şi cei care voiesc să devină moştenitori (ai bunurilor cereşti), se cuvine să nu iubească nimic (mai presus) de Dumnezeu, pentru ca, atunci cînd sînt puşi la încercare, să fie tari şi să-şi păstreze iubirea desăvîrşită față de Domnul. Unii ca aceştia iubind pe Dumnezeu mai presus de orice şi dezlegîndu-se de iubirea oricărui lucru din lumea (aceasta), vor putea duce lupta pînă la capăt. Insă sînt foarte puțini aceia care au o astfel de iubire, care se leapădă de toate plăcerile din lume şi care îndură cu bărbăție atacurile şi ispitele celui rău. într-adevăr mulți (încercînd) să traverseze fluvii, sînt luați de ape ; dar sînt şi unii care străbat fluviile tulburi ale poftelor de multe feluri din lumea aceasta şi ale ispitelor (venite) din partea duhurilor celor rele. Multe corăbii se acoperă de valuri şi se cufundă în mare, dar sînt (şi unele), care, plutind peste valuri, străbat marea şi ajung la limanul cel liniştit. De aceea, este nevoie totdeauna de multă credință, înde-kmgă-răbdare, luptă, răbdare, chinuri, de foame şi sete după bine, de isteține, curaj, discernămînt şi judecată. Cei mai mulți dintre oameni voiesc să dobîndească împărăția (cerurilor) fără luptă, osteneli şi sudoare ; însă acest lucru este imposibil. Este, precum se întîmplă în viața de toate zilele cînd oamenii, merg la cel avut, să lucreze vara (la cimp) sau să facă altceva, pentru a-şi procura cele necesare pentru trai ; dar unii fiind leneşi, nu lucrează după cum trebuie şi cît trebuie şi cu toate acestea voiesc să primească plata întocmai ca aceia care s-au trudit din greu, ca şi cînd au făcut lucrul lor. Citind Scripturile, (vedem) că un drept a bineplăcut lui Dumnezeu, că unul s-a făcut prieten şi vorbea cu Dumnezeu, că toți părinții s-au făcut prieteni şi moş-teniiori ai lui Dumnezeu, pentru că au suportat atîtea necazuri pentru Dumnezeu, pentru că au arătat curaj şi s-au luptat (împotriva celui rău). De aceea îi fericim. Dar noi, voim să dobîndim daruri şi vrednicii egale cu ale lor, dorim să primim acele haruri minunate, însă trecem cu vederea ostenelile şi luptele, necazurile şi suferințele lor ; dorim fierbinte să obținem onorurile şi răsplata pe care ei au primit-o de 1& Dumnezeu, dar nu voim să luăm asupra noastră ostenelile, luptele şi necazurile lor !

îți spun : orice om vrea şi doreşte — chiar şi desfrînatele, vameşii şi oamenii cei nedrepți — să dobîndească uşor, fără osteneli şi lupte împărăția (lui Dumnezeu) ; însă (tocmai) pentru aceasta se interpun ispitele, încercările cele multe, necazurile, luptele şi sudorile, ca să se vădească cine iubeşte cu adevărat, din tot sufletul, şi cu toată puterea sa, pînă la moarte, numai pe Domnul şi cine iubeşte pe altcineva alături de El. Pe drept, deci, intră în împărăția cerurilor, aceia care, potrivit cuvîntului Domnului, se leapădă de sine şi iubesc pe Domnul mai mult decît propria lor viață ; pe drept sînt răsplătiți cu daruri cereşti pentru marea lor iubire. In necazuri şi suferințe, în răbdare şi credință, stau ascunse făgăduințele, slava şi obținerea bunurilor cereşti — după cum în sămînța aruncată sub brazdă (se ascunde) rodul, (după cum) în planta ce răsare între spini sau în loc mocirlos (se ascunde) copacul. (Va veni vremea) cînd acestea îşi vor arăta haina lor frumoasă şi strălucitoare, fructele lor diferite, după cum spune Apostolul : ***«Prin multe necazuri vom intra în împărăția cerurilor»*** (Fapte 14, 21). Şi Domnul : ***«întru răbdarea voastră veți mîntui sufletele voastre»*** (Luca 21, 19). Sau : ***«în lume necazuri veți avea»*** (Ioan 14, 33). Prin urmare, pentru a putea scăpa de poftele cele pămînteşti, de lanțurile şi cursele plăcerilor, de furtunile lumii, este

nevoie de osteneală, de răbdare, de stăpînire de sine, de multă atenţie şi de rugăciune către Domnul. Să fugim de atacurile duhurilor viclene, şi să luăm aminte la privegherea, credinţa şi nădejdea pe care le-au avut sfinţii, cu care au dobîndit încă de aici în sufletele lor comoara cea cerească, adică puterea Duhului. Aceasta este arvuna împărăţiei. Fericitul Apostol Pavel, vorbind despre această comoară cerească, adică despre harul Duhului, după ce arată mulţimea necazurilor (ce-i aşteaptă pe cei aleşi), arată şi folosul pe care fiecare îl poate trage din acestea. Iată ce spune că vor do-bîndi : ***«Căci ştim că, dacă acest cort, locuinţa noastră pămintească, se va strica, avem zidire de la Dumnezeu, casă nefăcută de mînă, veşnică, în ceruri»*** (II Cor. 5, 1).

7. Dator este, deci, fiecare să se lupte şi să se sîrguiască a practica virtuţile şi să creadă, pentru ca de aici să dobîndească această casă. Că dacă se va prăbuşi casa trupului nostru, (trupul), nu avem altă casă in care să se întoarcă sufletul nostru.

Că zicînd : ***«Dacă vom fi găsiţi îmbrăcaţi şi nu goi»*** (II Cor. 5, 4) Apostolul se referă (prin cuvîntul gol) la comuniunea şi împărţirea cu Duhul Sfînt, întru care numai sufletul cel credincios se poate odihni. De aceea, cei ce sînt cu adevărat creştini sînt curajoşi şi se bucură cînd ies din trup, pentru că au acea casă nefăcută de mină, care (nu este altceva decît) puterea Duhului care locuieşte în ei. Deci, chiar dacă se va prăbuşi casa trupului, (trupul), ei nu se tem, pentru că au casa cea cerească a Duhului şi slava cea nestricăcioasă, care, în ziua învierii, va zidi şi va slăvi casa trupului, după cum zice Apostolul : ***«Cel ce a înviat pe Hristos din morţi va face vii şi trupurile noastre cele muritoare, prin Duhul Lui oare locuieşte în noi»*** (Rom. 8, 11). Şi iarăşi : ***«Pentru ca şi viaţa lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor»***

(II Cor. 4, 10), ***«pentru ca şi ceea ce este muritor să fie înghiţit de viaţă»*** (II Cor. 5, 5).

8. Să ne nevoim, deci, prin credinţă şi prin viaţă virtuoasă să cîş-tigăm de aici acea îmbrăcăminte, pentru ca nu cumva, îmbrăcaţi fiind în trup să ne aflăm (totuşi) goi, lipsindu-ne (acea putere) care să slăvească, în ziua aceea, trupul nostru. Pentru ca, pe cît fiecare s-a învrednicit, prin credinţă şi prin sîrguinţa, a se face părtaş al Duhului Sfînt pe atît şi trupul său se va slăvi în ziua aceea. De aceea comorile pe care acum (în această viaţă), le-a adunat înlăuntrul sufletului său, atunci, se vor descoperi şi se vor arăta în afara trupului. După cum copacii —< atunci cînd trece iarna şi o putere nevăzută (venită) de la soare şi vînturi, îi mîngîie — odrăslesc şi scot dinăuntrul lor, ca pe un veşmînt, frunze, flori şi fructe, şi tot în acelaşi timp răsar din sînu-rile pămîntului, iarba şi florile, de acopăr şi îmbracă pămîntul, şi crinii despre care Domnul a zis : «Că ***nici Solomon, în toată mărirea lui nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceştia»*** (Matei 6, 29) ; că toate acestea sînt pilde, figuri şi imagini ale creştinilor din (momentul) învierii.

9. La fel se întîmplă şi cu sufletele tuturor celor ce iubesc pe Dumnezeu, adică cu adevăraţii creştini. (Pentru aceştia, însă), luna cea dintîi, Xanthicus (luna înfloririi), cea numită aprilie, este ziua învierii ; atunci, împinsă, de puterea soarelui dreptăţii, iese dinlăuntru slava Duhului Sfînt care acoperă şi îmbracă trupurile sfinţilor, (se arată) acea slavă pe care ei au avu t-o ascunsă în suflete. Că ceea ce are cineva (ascuns în suflet) acum, aceea se va arăta atunci din afara trupului. Aprilie zic, este cea dintîi dintre lunile anului, aceasta aduce bucurie la toată zidirea ; aceasta îmbracă copacii goi şi deschide pămîntul ; aceasta vesteşte pe toate vieţuitoarele.

Xanthicus, prima (lună) a creştinilor este vremea învierii, atunci cînd se vor preaslăvi trupurile lor, prin lumina cea negrăită, care de acum se află între ei, adică prin puterea Duhului, care le va fi atunci îmbrăcăminte, mîncare, băutură, bucurie, veselie, pace, veşmînt şi viaţă veşnică.

Că Duhul Cel dumnezeiesc, pe care de acum s-au învrednicit a-L primi întru ei, va fi atunci frumusețea şi strălucirea (lor) cerească.

10. Deci, cît de necesar este ca fiecare dintre noi să creadă, să se nevoiască, să se sîrguiască a duce viață virtuoasă şi să arate multă nădejde şi răbdare, pentru a ne învrednici să primim (încă de) acum, în suflet, puterea şi slava Duhului Sfînt, ca atunci cînd trupurile se vor dezleagă să avem (în noi) pe Acela care ne va îmbrăca şi ne va face vii ! Că zice (Apostolul) : ***«De vom fi găsiți îmbrăcați, iar nu goi»*** (II Cor. 5, 3). Şi : ***«Va face vii trupurile noastre muritoare prin Duhul Său,***

Care locuieşte în voi» (Rom. 8, 11). Fericitul Moise, avînd pe chipul său slava Duhului, s-a arătat simbol (al slavei trupurilor de la înviere). Şi dacă chipul său era (atît de slăvit) încît niciunul dintre oameni nu putea să-l privească, cît de slăvite vor fi trupurile drepților la înviere ? (Slava de la înviere este) slava pe care sufletele sfinților şi ale credincioşilor s-au învrednicit s-o aibă încă de acum în omul lor cel lăuntric.

Se zice : ***«Iar noi toți privind ca în oglindă, cu fața descoperită, slava Domnului, ne prefacem în acelaşi chip, din slavă în slavă»*** (II Cor. 3, 18). Şi iarăşi : ***«Patruzeci de zile şi patruzeci de nopți n-a mîncat pîine şi apă n-a băut», precum s-a scris*** (Exod 34, 28).

Dar ar fi fost cu neputință ca trupul său să viețuiască atîta vreme, fără pîine, dacă n-ar fi primit o altă hrană, (o hrană) duhovnicească, pe care încă de acum sufletele sfinților, o primesc în chip nevăzut de la Duhul.

11. Deci, Fericitul Moise în două chipuri a arătat ce slavă a luminii şi ce desfătare spirituală a Duhului vor avea creştinii cei adevărați la înviere. De această slavă creştinii se învrednicesc încă de acum în chip tainic, însă atunci (la înviere) se va arăta pe trupul lor. Că slava pe care, încă de acum, o au cei sfinți în sufletele lor — precum s-a zis mai înainte — acea (slavă) va acoperi şi va îmbrăca trupurile cele goale şi le va răpi la ceruri, iar de aici încolo ne vom odihni cu Domnul în veci, în împărăția (Sa) cu trupul şi cu sufletul.

Creîndu-l pe Adam, Dumnezeu nu i-a făcut aripi trupeşti ca păsărilor, pentru că i-a pregătit aripile Duhului, adică acele aripi pe care i le va da lui la înviere, ca să-l înalțe şi să-l ducă acolo unde vrea Duhul. Astfel de aripi se învrednicesc să aibă sufletele drepților încă de acum, atunci cînd zboară cu gîndul la cele cereşti. Că alta este lumea creştinilor, alta este masa, altele sînt veşmintele, alta este desfătarea, alta este împărtăşirea şi altul este cugetul. De aceea, ei sînt şi mai buni decît toți oamenii. Puterea, pe care s-au învrednicit s-o primească încă de acum de la Duhul Sfînt se află înlăuntru, în sufletele lor, însă la înviere şi trupurile se vor învrednici de acele bunuri ale Duhului şi vor fi îmbrăcate cu acea slavă, pe care sufletele, încă de pe acum, o experiază.

12. Deci, dator este fiecare dintre noi să se nevoiască, să se trudească şi să se sîrguiască în (a săvîrşi) toate virtuțile, să creadă şi să ceară de la Domnul ca încă de pe acum, omul (nostru) cel lăuntric să se facă părtaş la slava aceea şi sufletul să se împărtăşească de acea sfințenie a Duhului, ca fiind curățiți de noroiul răutății, să avem şi la înviere acea (putere), care va îmbrăca trupurile noastre înviate, va acoperi urîciunea şi ne va odihni în împărăția cerurilor. Că Hristos Se va

pogor! din ceruri şi va învia toate seminţiile lui Adam, pe cei din veac adormiţi, după (cum grăiesc) Sfintele Scripturi. Şi îi va despărţi în două părţi ; însă pe cei ce au semnul lui, adică pecetea Duhului, pe aceştia ca pe ai Săi strigîndu-i, îi va pune de-a dreapta Sa. ***«Pentru că»,*** zice, «oile ***Mele ascultă glasul Meu»*** (Ioan 10, 27) ; şi ***«Cunosc pe ale Mele şi sînt cunoscut de ale Mele»*** (Ioan 10, 14).

Atunci, trupurile acestora se vor îmbrăca cu slavă divină, după faptele lor şi se vor umple de slava Duhului, pe care (sfinţii) o au încă de acum în sufletele lor. Şi astfel slăviţi cu lumina cea dumnezeiască şi ***«la ceruri răpiţi întru întîmpinarea Domnului în văzduh»,*** aşa cum s-a scris, ***«vom fi pururea cu Domnul»*** (I Tes. 4, 17), împărăţind cu El în veci, la nesfîşit. Amin.

OMILIA A VI-A

Cei ce voiesc să placă lui Dumnezeu sînt datori să facă rugăciunile lor în pace, în linişte, cu blîndeţe şi cu înţelepciune, pentru ca nu cumva, servindu-se de ţipete, să-i scandalizeze pe toţi.

Omilia cuprinde două aspecte : a) Dacă tronurile şi cununile sînt creaturi ; b) Despre cele douăsprezece tronuri ale lui Israel.

1. Cei ce se apropie de Domnul sînt datori să facă rugăciunile lor în linişte, în pace şi cu multă rînduială ; să se apropie de Domnul cu inimă înfrîntă şi cu cugete (curate), iar nu cu strigăte necuviincioase şi tulburătoare.

Se întîmplă ca să aibă cineva o rană, aceasta să-i fie cauterizată sau să i se taie, dar el să rabde cu bărbăţie durerea care i se face, fără să ţipe şi fără să se tînguiască, ci stăpînindu-se ; alţii, însă, avînd aceeaşi durere, pe cînd li se cauterizează sau li se taie (rana), scot ţipete necuviincioase. Şi totuşi, aceeaşi este durerea şi a celui care strigă şi a celui care nu strigă ; şi a celui ce se tulbură şi a celui care nu se tulbură. Sînt unii care, avînd întristare şi durere, le suportă pe acestea cu demnitate, fără să se tînguie stăpînindu-şi mintea şi cugetele dar sînt alţii care, avînd aceeaşi întristare, o suportă fără răbdare şi făcîndu-şi rugăciunile cu zgomot şi tulburare, scandalizează pe cei care îi aud. în sfîrşit, sînt alţii care nu au nici o durere, însă în chip demonstrativ sau din lipsă de creştere scot ţipete necuviincioase, ca şi cum în felul acesta ar putea să placă lui Dumnezeu.

2. Nu se cade ca robul lui Dumnezeu să arate tulburare, ci blîndeţe şi înţelepciune, precum a zis profetul : ***«Spre cine voi privi, dacă nu spre cel blînd şi liniştit şi spre cel ce se teme de cuvintele Mele ?»*** (Isaia 66, 2). Aflăm că pe vremea lui Moise şi Ilie, la arătarea care li s-a făcut lor, au premers semne puternice şi trîmbiţe şi minuni ale majestăţii divine, dar că prezenţa Domnului s-a arătat în pace, în linişte şi destindere. Că zice : ***«Iată s-a iscat un blînd susur de vînt şi în el era Domnul»*** (I Regi 19, 12). Se arată deci, (din acestea) că odihna Domnului constă în pace şi în relaxare.

Pe temelia pe care o pune un om şi pe lucrul început, va stărui pînă la sfîrşit : dacă a început să-şi facă rugăciunea cu voce ridicată şi cu tulburare, va ţine acest obicei pînă la sfîrşit. însă pentru că Domnul este iubitor de oameni, se întîmplă ca şi acestuia să-i dea ajutor. Unora ca aceştia El le trimite harul Său, însă ei se folosesc pînă la sfîrşit de acest obicei. Reţinem, însă, că fapta lor este fapta celor lipsiţi de educaţie, pentru că pe alţii îi scandalizează şi pe ei se tulbură în rugăciune.

3. însă adevărata temelie a rugăciunii acestora este : faptul de a-şi struni cineva cugetele şi a-şi face rugăciunea în linişte şi pace, aşa în-

cît nimeni din cei din afară să nu se scandalizeze. (Cel ce ia aminte la acestea), de va primi harul lui Dumnezeu şi se va desăvîrşi în linişte pînă la sfîrşit, va zidi şi pe mulţi alţii ***«Pentru că Dumnezeu nu este al neorînduielii, ci al păcii»*** (I Cor. 14, 33). Cei care scot ţipete se asemănă comandanţilor de pe vapoare ; ei nu pot să se roage oriunde, nici în biserici, nici în sate, după dorinţa lor, ci numai în locuri pustii ; pe cînd cei care se roagă în linişte pe toţi îi edifică, în orice loc.

Se cuvine deci, ca toată lupta omului să se săvîrşească faţă de cugete ; să suprime (omul) pădurea gîndurilor rele care îl înconjoară şi să se silească pe sine spre împlinirea poruncilor lui Dumnezeu ; să nu se lase în voia cugetelor, ci adunîndu-le de pretutindeni, să le deosebească pe cele fireşti de cele rele. Pentru că sufletul, care se află sub păcat se aseamănă unei păduri mari pe un munte, fie păpurişului din-tr-un rîu, fie unui tufiş de mărăcini şi ciulini. Cei care vor să treacă prin astfel de locuri trebuie să-şi întindă mîinile şi să-şi facă loc cu forţa şi cu trudă prin tufişul care îi înconjoară. La fel înconjoară sufletul pădurea gîndurilor puterii celei potrivnice. Deci, este nevoie de multă sîrguinţă şi atenţie pentru (a putea) cineva să distingă cugetele străine ale puterii celei potrivnice.

4. Se întîmplă că unul, încrezîndu-se în puterile sale, socoteşte că poate să înlăture şi munţii care îl înconjoară. Altul, însă, este liniştit şi lasă să stăpînească mintea, iar lucrul lui îl face mai uşor decît acela. La fel se întîmplă şi în rugăciune : Sînt unii care se servesc de strigăte neîngăduite, ca şi cînd s-ar încrede în puterea trupului ; aceştia ne luînd în seamă furtişagurile cugetelor, socotesc că cu propria lor putere pot săvîrşi lucrul cel desăvîrşit. Dar sînt alţii care iau aminte la cugete şi duc luptă (în primul rînd) cu ele. Aceştia sînt cei care, arătînd apoi pricepere şi înţelepciune, pot să îndrepte şi să lepede cugetele care îi năpădesc şi să umble după voia Domnului.

Aflăm din epistolele Apostolului (Pavel) că socoteşte mai mare pe acela care edifică pe altul. Pentru că zice : «Cel ce ***grăieşte în limbi, pe sine se zideşte; pe cînd cel ce profeţeşte, zideşte Biserica; cel ce profeţeşte este mai mare decît cel ce grăieşte în limbi»*** (I Cor. 14, 4— 5). De aceea, fiecare să aleagă a zidi pe alţii şi aşa se va învrednici de împărăţia cerurilor.

5. ***întrebare :*** Unii zic că tronurile şi cununile sînt creaturi, iar nu duhuri ; cum trebuie să înţelegem (aceasta) ?

Răspuns : Tronul Dumnezeirii este mintea, iar tronul minţii este Dumnezeirea şi Duhul. De aceea se spune că Satana şi puterile şi în-cepătoriile întunericului s-au sălăşluit, de la călcarea poruncii, în inima şi în mintea şi în trupul lui Adam, ca pe propriul lor tron. (Pentru a le izgoni din inima şi din trupul omului) a venit Domnul şi a luat trup din fecioară ; — că dacă ar fi vrut să se arate doar ca Dumnezeu, cine ar fi putut să suporte (lumina şi cuvîntul Lui) — ? (A luat trup) ca prin mijlocirea lui să vorbească oamenilor. (Venind în trup), Domnul a prăbuşit duhurile răutăţii care se sălăşluiseră în trup, de pe tronurile gîndurilor şi ale cugetelor, a curăţit conştiinţa şi a făcut tron al său : mintea, cugetele şi trupul.

6. Ce înseamnă (cuvîntul) pe care 1-a spus : ***«Vor şedea pe douăsprezece tronuri, judecind cele douăsprezece seminţii ale lui Israel*** ?» (Matei 19, 28). Aflăm (din Sfîntă Scriptură că un lucru minunat) s-a făcut pe pămînt după ce Domnul S-a înălţat la ceruri. El a trimis pe Duhul Cel Mîngîietor peste cel 12 Apostoli şi venind puterea cea sfîntă s-a sălăşluit întru ei şi a stat pe tronul cugetelor lor. Iar pentru că cei ce erau de faţă au zis că ei sînt beţi, a început Petru să-1 mustre

pentru cele ce făcuseră lui Iisus, zicînd : ***«Aţi răstignit, spînzurîndu-L pe lemn pe un bărbat puternic în semne şi în cuvînt»*** (Fapte 2, 22). Şi iată acum El face lucruri minunate : deschide mormintele, învia pe cei morţi (şi trimite pe Duhul). Pentru că s-a scris : ***«în vremurile de pe urmă, voi turna din Duhul Meu peste tot trupul şi fiii şi fiicele voastre vor prooroci»*** (Ioil, 2, 28 ; Fapte 2, 17). Şi ascultînd cuvîntul lui Petru, mulţi s-au pocăit şi au format o lume nouă, aleasă a lui Dumnezeu.

7. Vezi cum s-a arătat începutul judecăţii ? Atunci arătîndu-se o lume nouă, atunci s-a dat (Apostolilor) puterea de a şedea (pe tronuri) să judece (lumea) şi la Parusia Domnului, atunci cînd va avea loc învierea morţilor ; dar ei o judecă încă de acum, pentru că Duhul Sfînt sade pe tronul gîndurilor lor.

Cît priveşte cununile, pe care le vor primi creştinii în lumea cealaltă, acestea nu sînt lucruri create. Cei care zic (că sînt create) rău fac. Pe acestea le arată Duhul, luînd chip (de limbi de foc). Pentru că, ce zice Apostolul Pavel despre Ierusalimul cel ceresc ? (zice) că ***«este mama noastră a tuturor»,*** a celor care avem acelaşi gînd.

Iar cît priveşte îmbrăcămintea pe care o vor purta creştinii este clar că Duhul însuşi îi va îmbrăca pe ei în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntuîui Duh, în veci. Amin.

OMILIA A VII-A

Despre bunătatea lui Hristos faţă de oameni. Omilia cuprinde întrebări şi răspunsuri.

1. Să presupunem că cineva intră în case împărăteşti şi priveşte acoio tablouri şi podoabe, vede într-o parte adunate comori şi în altă parte alte (lucruri minunate) ; stă la masă cu împăratul, i se pun înainte bucate şi băuturi foarte gustoase şi este copleşit de privelişti şi de frumuseţi, după aceea este scos de acolo şi dus într-un loc (urît) şi rău mirositor. Să presupunem (apoi) că o fată foarte frumoasă, mai înţeleaptă şi mai bogată decît toate (celelalte) ia un bărbat sărac, umil, urît şi îmbrăcat în haine zdrenţăroase ; îl dezbracă de hainele cele murdare şi îl îmbracă în haine împărăteşti, îi pune coroană pe cap şi îi devine lui soţie. Să presupunem (că văzînd cele întâmplate), începe acel sărac a se teme şi zice : (Oare) mie, (om) nenorocit, sărac şi umil, mi s-a dat o astfel de soţie ? Tot aşa a făcut şi Dumnezeu cu omul cel nenorocit şi umil. I-a dat să guste din (bunătăţile) altui veac, dintr-o hrană deosebit de gustoasă, i-a arătat măriri şi frumuseţi împărăteşti de negrăit şi cereşti pentru ca punînd faţă în faţă bunurile cele duhovniceşti cu cele ale veacului acestuia, pe toate acestea să le lepede, fie că vede pe împărat, fie pe cei puternici, fie pe cei înţelepţi şi să privească (numai) către comoara cea cerească. Pentru că, de vreme ce Dumnezeu este iubire, (creştinul) a primit focul cel ceresc şi dumnezeiesc al lui Hristos ; întru aceasta s-a bucurat şi s-a odihnit şi de acesta este legat.

2. ***întrebare :*** Dacă sînt împreună, satan şi Dumnezeu, fie în aer fie in oameni (se vatămă cumva slava lui Dumnezeu) ?

Răspuns: Dacă soarele acesta, care este o creatură, strălucind peste locuri murdare, nu se vatămă, cu cît mai mult Dumnezeu, (Creatorul tuturor), împreună cu satana existînd, nu se întinează, nici nu se spurcă. Insă cel rău s-a întunecat şi a fost orbit şi nu poate să vadă curăţia şi subtilitatea lui Dumnezeu. Cel care zice că satan are un loc al lui şi Dumnezeu un loc al lui, acela limitează (pe Dumnezeu) pînă la locul unde locuieşte cel rău. Atunci cum spunem că (Dumnezeu)

cel bun este fără margini, necuprins şi, că toate sînt întru El şi (în acelaşi timp) că nu se întinează Cel bun de cel rău ? Dar nu cumva şi cerul, soarele şi munţii, de vreme ce au fost făcuţi şi sînt în Dumnezeu sînt şi acestea Dumnezeu ? (Nicidecum). Creaturile (rămîn) în rînduiala în care au fsot aşezate, iar Dumnezeu, cel Care le-a zidit, există împreună cu ele.

3. ***întrebare*** .- De vreme ce (autorul) păcatului se transformă în înger al luminii, şi (lucrarea lui) este asemenea (celei) a harului, cum poate distinge omul cursele diavolului ; cum va primi el şi va deosebi (mrîuririle) harului ?

Răspuns: (Urmările) harului sînt bucuria, pacea, iubirea şi adevărul. Adevărul însuşi sileşte pe om să caute adevărul. Pe cînd manifestările păcatului sînt tulburătoare şi nu aduc iubire şi bucurie faţă de Dumnezeu. Lăptuca sălbatecă este asemenea celei domestice, însă una este amară, alta este dulce. In harul însuşi există (elemente) asemănătoare (cu cele) ale adevărului, dar (harul) este esenţa însăşi a adevărului. Asemenea este aurora soarelui şi discul însuşi, însă altfel luceşte aurora şi altfel lumina din disc. într-o casă arde o făclie ; altfel apare lumina ei care se răspîndeşte pretutindeni şi altfel apare lumina care se află în făclia însăşi (care este), mai luminoasă şi mai strălucitoare. La fel sînt şi unele (lucruri) ale harului ; cînd omul le vede de departe, îi par ca nişte vedenii şi se bucură de ele, dar cînd intră în el puterea lui Dumnezeu şi îi cuprinde mădularele şi inima şi îi robeşte mintea cu iubirea lui Dumnezeu, omul devine un altul.

Cînd au pus mîna pe Petru şi l-au aruncat în temniţă — pe cînd era el închis — a venit un înger, i-a rupt lanţurile şi 1-a scos afară, iar el, fiind ca în extax, socotea că este o vedenie.

4. ***întrebare :*** cum cad cei care se află sub înrîurirea harului lui Dumnezeu ?

Răspuns: Cugetele cele curate prin însăşi firea lor alunecă şi cad. Pentru că începe (omul cel drept) a se înălţa, a osîndi şi a zice (altuia) : «Tu eşti, un păcătos»», pe cînd pe sine se socoteşte drept. Nu ştii ce zice Pavel ? ***«Mi s-a dat un ghimpe în trup, îngerul lui satan, ca să mă pălmuiască, să nu mă trufesc»*** (II Cor. 12, 7). Pentru că şi natura cea curată are în sine (pornirea) spre mîndrie. ,

5. ***întrebare***; Poate să-şi contemple cineva sufletul propriu prin intermediul luminii (divine) ? Aceasta, pentru că unii resping revelaţia şi spun că viziunea se face prin cunoaştere şi simţire.

Răspuns: Există o simţire, există o viziune şi există o iluminare. Cel ce are iluminarea este superior celui ce are simţirea. Pentru că mintea acestuia (fiind iluminată) a primit o parte (un dar) mai mare decît cel ce are simţirea şi a aflat în sine o siguranţă a vedeniilor sale.

Altceva, însă este revelaţia, atunci cînd sufletului se descopăr lucruri mari şi taine ale lui Dumnezeu.

6. *întrebare:* Vede, oare, cineva sufletul prin descoperire şi lumină divină ?

Răspuns : Precum ochii aceştia (trupeşti) văd soarele, la fel şi cei iluminaţi văd chipul sufletului ; (Nu toţi), ci puţini creştini văd aceasta.

7. *întrebare :* Oare sufletul are formă ?

Răspuns: (Sufletul) are chip şi formă asemănătoare îngerului. Că după cum îngerii au chip şi formă, şi după cum omul cel din afară are chip, la fel şi omul cel dinlăuntru are chip asemenea îngerului şi formă asemenea omului celui din afară.

8. *întrebare :* Oare altceva este mintea şi altceva este sufletul ?

Răspuns : După cum mădularele trupului, deşi sînt multe, alcătuiesc un singur om, la fel şi mădularele sufletului, deşi sînt multe : minte, conştiinţă, voinţă, cugete care acuză şi cugete care apără, toate, însă, se cuprind într-un tot : sînt mădulare ale sufletului, iar omul cel dinlăuntru nu este decît un singur suflet.

Şi după cum ochii cei din afară văd de departe mărăcinii, prăpăstiile şi gropile, tot aşa şi mintea, dacă este trează, vede mai dinainte meşleşugirile şi cursele puterii duşmane şi, ca ochi al sufletului, îl păzeşte pe acesta (să nu cadă în ele). Să înălţăm, deci, mărire Tatălui şi Fiului şi Sfîntuîui Duh, în vecii vecilor. Amin.

OMILIA A VIII-A

Despre cele ce se întîmplă creştinilor la rugăciune, despre gradele desăvîrşirii şi dacă creştinii pot să ajungă la măsura desăvîrşirii.

1. Intră cineva (în Biserică) să-şi plece genunchiul (la rugăciune) ; inima i se umple de putere divină, iar sufletul i se bucură în Domnul, (ca mireasa) cu mirele, după cuvîntul profetului Isaia, care zice : *«în ce chip se veseleşte mirele de mireasă, aşa se va bucura Domnul de tine»* (Isaia 62, 5). Cineva lucrează ziua, dar dedică o oră rugăciunii. Atunci, în rugăciune, omul său cel dinlăuntru este răpit şi (purtat) în adîncul cel nemărginit al acelui veac, (se împărtăşeşte) de o mare plăcere, încît mintea lui, răpită acolo devine străină (de lumea aceasta). In acel timp uită cugetele cele pămînteşti, pentru că mintea i se umple şi este captivată de lucrurile cele divine şi cereşti, de lucruri nemărginite şi de nepătruns, de lucruri minunate, pe care gura omenească nu le poate rosti. (In acel moment, pe bună dreptate, poate), rugîndu-se să zică : «O, de s-ar duce şi sufletul o dată cu rugăciunea !».

2. ***întrebare :*** Pătrunde, oare, totdeauna, cineva în acele lucruri ?

Răspuns: Harul se află neîncetat în om. Prinde rădăcini din tinereţe, se amestecă cu el ca un aluat şi devine o parte firească a acestuia, devine o singură fiinţă cu el. Se manifestă în om în multe chipuri, precum voieşte, spre folosul acestuia.

(Stă în fire lucrurilor) ca focul, uneori să se învolbureze şi să crească, alteori să se slăbească şi să se potolească ; lumina, deasemeni, uneori să strălucească mai cu putere, alteori să se micşoreze şi să pălească ; la fel se întîmplă şi cu această făclie (a harului) : odată aprinsă, luminează totdeauna, însă cînd este înviorată de iubirea lui Dumnezeu, atunci devine mai strălucitoare apoi, după rînduiala divină, lumina însăşi se împuţinează, deşi ea continuă să existe.

3. (Stăruind în rugăciune) unora li s-a arătat semnul crucii în chip luminos şi s-a înfipt în omul lor cel lăuntric. (Se spune) că odată, (stăruind) în rugăciune, un om a avut o vedenie : se afla în altar, în biserică şi i s-au oferit trei pîini care erau ca frămîntate cu untdelemn. Pe cît mînca din ele, pe atît creşteau şi se măreau. Altădată, se făcea că este îmbrăcat cu o haină luminoasă, cum nu se găseşte pe pămînt în veacul acesta şi nu poate fi făcută de mîini omeneşti. In ce chip Dom-

nul, suindu-se pe munte, împreună cu Ioan şi cu Petru, şi-a schimbat veşmintele şi le-a făcut să strălucească, la fel era şi îmbrăcămintea aceea. Iar omul acela, care era dezbrăcat (de hainele fireşti şi îmbrăcat în lumină) s-a minunat şi s-a uimit.

Altă dată, lumina care străluceşte în inimă descoperă o altă lumină, mai lăuntrică, mai tainică şi mai adîncă. în această lumină în această contemplare (plină de dulceaţă) afundîndu-se, omul nu mai este stăpîn pe sine, devine ca un srtăin pentru lumea aceasta ; (iar acest lucru se face) din cauza iubirii şi a plăcerii care-1 copleşeşte, din cauza tainelor celor ascunse (care i se descopăr). în acel timp, omul acela, fiind eliberat de povara celor trecătoare, ajunge la măsura desăvîrşirii, curat şi liber de păcat.

Dar, după aceea, harul se arată mai puţin şi vine vălul puterii vrăjmaşe. (Harul) străluceşte doar în parte, iar (omul) se află într-un grad inferior de desăvîrşire.

4. Să zicem că trebuie să urce cineva douăsprezece trepte ca să ajungă la desăvîrşire. Uneori reuşeşte să ajungă la acea înălţime a de-

săvîrşirii, dar alteori harul se împuţinează, iar acesta coboară o treaptă şi stă pe a unsprezecea.

Unul, însă, a primit belşug de har, (rămîne) în el totdeauna, ziua şi noaptea ajunge la măsura desăvîrşirii şi devine liber (de cele pămînteşti) şi curat, totdeauna înălţuit (de cele cereşti) şi străin (de cele pămînteşti). Dacă un astfel de om ar avea mereu înaintea ochilor acele lucruri minunate care i s-au arătat şi a căror experienţă a făcut-o, n-ar mai putea să ia asupra-şi nici sarcina cuvîntului, n-ar accepta să audă sau să se îngrijească de ceva, de el sau de ziua de mîine, ci numai ar sta într-un colţ, străin (de cele pămînteşti) şi îmbătat (de bucurie). De aceea nu i s-a dat măsura desăvîrşirii, ca să poată să se îngrijească de fraţi şi să slujească cuvîntul. Totuşi, peretele cel din mijloc (cel ce îl împiedica să ajungă la desăvîrşire) a fost dărîmat, iar moartea a fost învinsă.

5. Astfel stau lucrurile : după cum o masă întunecoasă, o ceaţă, se lasă şi acoperă o făclie, care continuă să ardă şi să lumineze, la fel se aşază deasupra acelei lumini (a harului) vălul (întunericului păcatului). De aceea mărturiseşte (cel de sub har) că nu este desăvîrşit, nici liber cu totul de păcat. Am putea zice (că prin venirea harului), peretele cel din mijloc (care se punea înaintea desăvîrşirii) s-a surpat şi s-a sfărîmat; dar (am putea zice) că nu este cu totul şi pentru totdeauna sfărimat. Sînt, într-adevăr, momente cînd (harul) se aprinde mai mult, cînd mîngîie şi odihneşte, dar sînt şi momente cînd se micşorează şi păleşte, precum voieşte, în folosul omului. A ajuns, oare, cineva, în lumea aceasta, la măsura desăvîrşirii ? A gustat şi a experiat (fericirea) acelui veac ? Eu încă n-am văzut pe nimeni să fie creştin desăvîrşit şi liber (de păcat). Chiar dacă cineva se odihneşte în har, pătrunde tainele şi (se desfătează) de multa dulceaţă a harului, păcatul rămîne încă în el. Unii, din cauză că au fost dăruiţi cu belşug de har şi de lumină, socotesc că sînt liberi şi desăvîrşiţi, însă din lipsă de experienţă greşesc. Pentru că (zic eu, deşi) au puterea harului, nu sînt încă pe deplini slobozi. Şi eu am ajuns, în anumite momente la măsura (libertăţii posibile) şi ştiu că nu există om desăvîrşit.

6. întrebare : Spune-ne nouă, tu pe care treaptă (a desăvîrşirii) te afli (acum).

Răspuns : După (ce s-a arătat în lume) semnul crucii, harul în aşa fel lucrează şi aduce pace în toate mădularele şi în inima (omului), încît sufletul, copleşit de bucurie, se arată ca un copil lipsit de răutate, care nu mai osîndeşte (pe nimeni), fie acesta grec sau iudeu, păcătos sau doritor de desfătări lumeşti. Omul său lăuntric priveşte cu ochi curat (la toţi), se bucură de toată lumea şi vrea să-i slujească şi să iubească (pe toţi), pe greci şi pe iudei. (Un astfel de om), ca un fiu de împărat,

îşi pune încrederea în Fiul lui Dumnezeu ca într-un părinte, i se deschid uşile şi intră în multe cămări; şi cu cît intră (în ele), cu atît i se deschid altele ; dintr-o sută în alte sute de cămări şi se îmbogăţeşte. Şi cu cît se îmbogăţeşte, pe atît alte lucruri noi şi minunate i se arată. Şi i se încredinţează, ca unui fiu şi moştenitor, lucruri ce nu pot fi înţelese de firea omenească şi de gura şi limba (omenească) nu se pot spune. Slavă lui Dumnezeu. Amin.

OMILIA A IX-A

Făgăduinţele şi profeţiile lui Dumnezeu se împlinesc după multe şi felurite încercări. Numai de la Dumnezeu să aşteptăm izbăvire de ispitele celui viclean.

1. Lucrarea duhovnicească a harului lui Dumnezeu, care are loc in suflet, se face cu multă răbdare, cu înţelepciune şi sub oblăduir» tainică a minţii. După ce omul s-a luptat, vreme îndelungată, după ce voia lui liberă, supusă la multă încercare, s-a arătat bineplăcută Duhului (Sfînt), după ce a arătat răbdare în încercare, lucrarea harului se arată desăvîrşită întru el. Această concluzie o vom proba cu întîmplări relatate în Scripturile de Dumnezeu inspirate.

2. Cele ce spun eu asemenea sînt cu cele întîmplate pe vremea lui Iosif. Cît timp şi cîţi ani au trebuit să treacă pînă să se săvîrşească voia lui Dumnezeu, cea pentru el şi pînă să i se împlinească vedeniile ! La cîte osteneli, necazuri şi strîmtorări n-a fost supus ! Dar pe toate suportîndu-le cu bărbăţie şi arătîndu-se rob încercat şi credincios al lui Dumnezeu, în cele din urmă a ajuns conducător al Egiptului şi a dat hrană neamului său. Atunci profeţia (referitoare la nişte) lucruri nevăzute s-a împlinit, ca şi voia lui Dumnezeu care a fost vestită cu mulţi (ani înainte).

3. La fel sînt cele ce se spun despre David. Dumnezeu l-a uns pe el împărat prin profetul Samuel. Dar după ce a fost <uns (a trebuit) să fugă (de la ai lui), pentru că îl urmărea Saul ca să-l ucidă. Şi ce s-a întîmplat cu ungerea lui Dumnezeu şi cu promisiunea lui, care trebuia numaidecît să se împlinească ? Pentru **Că** îndată ce a fsot uns şi a ajuns la grea strîmtorare : (a trebuit) să rătăcească prin pustietăţi, să fie lipsit pînă şi de pîine şi sa fugă la **pagini** din cauza cursei pe care i-o întindea Saul. De cîte necazuri nu a fost cuprins acela pe care l-a uns împărat Dumnezeu ! Dar deşi a fost îndelung încercat şi strîmtorat şi ispitit, el s-a încrezut în Dumnezeu şi gîndea că ceeace a făcut Dumnezeu cu mine prin ungerea profetului şi ceeace a zis că se va întîm-

pla cu mine, fără îndoială că se va întîmplă. Şi (într-adevăr), după ce a arătat multă răbdare, în cele din urmă s-a împlinit voia lui Dumnezeu, şi David a domnit după multe încercări. Atunci s-a vădit cuvîntul lui Dumnezeu, iar ungerea care s-a făcut prin profet s-a arătat sigură şi adevărată.

4. La fel sînt cele (ce se spun) despre Moise. Mai dinainte cunos-cîndu-l şi mai dinainte socotindu-l să fie conducător şi izbăvitor al poporului, Dumnezeu a rînduit ca (mai întîi) să fie fiu al fiicei lui Faraon, să crească în bogăţie împărătească, în mărire şi în dezmierdări şi să fie instruit în toată înţelepciunea Egiptenilor. Dar cînd s-a făcut bărbat matur şi a crescut în credinţă, a lepădat pe toate acelea, (a lepădat) plăcerea cea trecătoare a păcatului şi a ales, aşa cum spune Apostolul, mizeria şi ocările lui Hristos (Evr. 11, 25). Şi fugind în Egipt, cîtă vreme n-a petrecut păscînd oile, el, fiul împăratului, care fusese crescut întru atîta plăcere şi îndestulare împărătească ! însă răbdînd multele încercări (la care a fost supus) şi arătîndu-se îndelung-răbdă-tor, (rob) încercat şi credincios lui Dumnezeu, în cele din urmă a devenit izbăvitorul, conducătorul şi împăratul lui Israel şi a fost numit Dumnezeu al lui Faraon de către (însuşi) Dumnezeu. Pentru că prin el a biciuit Egiptul, prin el i-a arătat lui Faraon lucruri mari şi minunate, iar în cele din urmă (prin el) i-a înecat pe egipteni

în mare. Iată, deci.după cîtă vreme, după cîte încercări şi strîmtorări s-a împlinit voia şi planul lui Dumnezeu !

5. La fel s-a întîmplat şi pe vremea lui Avraam. Cu cîţiva ani înainte nu i-a promis Dumnezeu că-i va dărui un fiu şi cu toate acestea nu i 1-a dăruit îndată ! Şi cîte încercări şi ispite n-au venit, în acei ani, peste el! El, însă, a suportat cu multă răbdare cele ce veneau peste el, fiind încredinţat că nu minte cel ce a promis şi că îşi va împlini cuvîntul. Şi aşa crezînd, a dobindit făgăduinţa.

6. La fel s-a întîmplat şi cu Noe. Acesta a primit poruncă de la Dumnezeu în al 500-lea an (al vieţii sale) să construiască corabia, pentru că (Dumnezeu) anunţase că va trimite potop peste lume, cum a şi făcut în anul al 600-lea, şi 100 de ani a aşteptat fără să se întrebe dacă Dumnezeu va face sau nu cele ce spusese. Pentru că era încredinţat că toate cîte a spus Dumnezeu fără îndoială se vor împlini. Ob-servînd, deci, cu străşnicie, porunca şi aflîndu-se (tare, atunci cînd a fost) încercat în credinţă şi răbdare, s-a mîntuit el şi (toată) casa lui.

7. Am adus aceste dovezi din (Sfintele) Scripturi pentru a arăta că lucrarea harului lui Dumnezeu în om şi darul Duhului Sfînt, pe care se învredniceşte a-1 primi sufletul cel credincios se face cu mare luptă şi cu îndelungă-răbdare prin încercări şi ispite, că libertatea voinţei (omeneşti) este încercată prin multe strîmtorări. Atunci cînd (un astfel de om) prin nimic nu întristează pe Duhul, ci din contră este în acord cu El prin împlinirea, cu ajutorul harului, a poruncilor, atunci se învredniceşte să dobîndească libertatea faţă de patimi şi înfierea Duhului, care înfiere în taină se arată, bogăţia cea duhovnicească şi înţelepciunea, care nu este din lumea aceasta, de care se fac părtaşi cei ce sînt creştini cu adevărat. De aceea, ei se deosebesc întru totul de toţi oamenii care au duhul lumii acesteia, (de aşa zişii) înţelepţi şi pricepuţi.

8. Un astfel de om *«pe toţi oamenii îi judecă»* (I Cor. 2, 15), după cum este scris. El cunoaşte pe fiecare de unde (inspirîndu-se) vorbeşte, pe care (adevăruri) se întemeiază şi pe ce trepte (ale desăvîrşirii) se află, însă pe el niciunul dintre oamenii, care au duhul lumii nu pot să-1 cunoască, şi să-1 judece, afară numai de acela care are pe Duhul cel ceresc al Dumnezeirii. (Acela) îl cunoaşte ca pe unul ce este asemenea lui, după cum spune Apostolul : «Cele *duhovniceşti prin cele duhovniceşti se lămuresc.* ***Insă*** *omul cel firesc* ***nu*** *primeşte pe cele ale Duhului* ***lui*** *Dumnezeu, pentru că acestea sînt pentru el o nebunie. Omul cel duhovnicesc pe toate le judecă, însă pe el nimeni* ***nu-l*** *judecă»* (I Cor. 2, 14—15). Un astfel de om leapădă şi disprețuieşte lucrurile care sînt (iubite şi) slăvite în lumea aceasta, cu bogăţia, desfătarea, plăcerea, ba chiar şi cunoaşterea. .

9. Că după cum acela, care este cuprins de fierbinţeală şi arde, disprețuieşte şi leapădă orice hrană şi băutură, fie ea oricît de plăcută — pentru că fierbinţeala îl arde şi îl munceşte — la fel sînt şi aceia, care ard de dorul cel ceresc, curat şi sfînt al Duhului, cărora le-a fost rănit sufletul de iubirea lui Dumnezeu şi de focul cel ceresc şi divin, (foc pe care) Domnul (însuşi) a venit să-1 pună pe pămînt — şi vrea numaidecît să se aprindă — (de acest foc), fiind foarte mult munciţi şi ar-zînd de dorul cel ceresc după Hristos, precum s-a zis mai înainte, aceştia (repet) din cauza focului iubirii lui Hristos, care-i cuprinde, îi aprinde, îi arde şi-i face să caute pe Dumnezeu şi bunurile cele cereşti, leapădă şi disprețuiesc pe acele lucruri care sînt (socotite) de cinste şi slăvite în lumea aceasta. De această dragoste (aprinzîndu-se cineva) nimic din cele cereşti, din cele pămînteşti sau de sub pămînt nu-l poate despărţi (de Hristos). Că spune Apostolul : *«Cine ne va despărţi pe noi de dragostea lui* ***Hristos ?»*** (Rom. 8, 35 şi celelalte).

10. Este cu neputinţă să-şi dobîndească cineva sufletul şi dragostea cea cerească a Duhului, dacă nu se înstrăinează de toate lucrurile acestui veac, dacă mintea lui nu se eliberează de toate tentaţiile materiale şi pămînteşti, pentru ca să se poată dedica unui singur scop, căutarea dragostei lui Hristos. (Se cuvine ca acela care vrea să dobîndească mîntuirea) să arate toată grija, toată preocuparea şi toată osteneala pentru cercetarea esenţei celei spirituale, a sufletului şi pentru împodobirea lui cu virtuţi, cu podoaba cea cerească a Duhului, cu curăţia şi cu sfinţenia lui Hristos. (Se cuvine) ca unul ca acesta să renunţe la toate şi să îndepărteze (din calea lui) toate piedicile materiale şi pămînteşti; să nu-l peocupe nici chiar iubirea cea trupească de părinţi şi de rude. Să nu permită minţii sale să se preocupe şi să se frămînte cu nimic altceva, ca de exemplu ; cu (gîndul) puterii, al măririi, al onorurilor, al prieteniilor trupeşti, sau cu alte griji pămînteşti, ci mintea lui să fie preocupată în întregime de cercetarea esenţei spirituale a sufletului şi să aştepte cu deplină răbdare venirea Duhului, că zice Domnul : ***«întru*** răbdarea ***voastră aţi*** dobîndit ***sufletele voastre»*** (Luca 21, 19). Şi iarăşi : ***«Căutaţi (mai întîi) împărăţia lui Dumnezeu şi toate celelalte se vor adăuga vouă»*** (Matei 6, 33).

11. Este posibil ca acela care aşa se nevoieşte şi care totdeauna ia aminte la sine — fie (că face) ascultare, fie orice altă lucrarea bine-plăcută lui Dumnezeu — să poată evita întunericul duhurilor celor viclene. Pentru că mintea care nu încetează să se cerceteze pe sine şi să caute pe Domnul, poate să cîştige sufletul, prin faptul că se dă cu (toată) forţa roabă Domnului şi se alipeşte numai **Ide** El. Pentru că s-a zis : ***«Noi robim tot gîndul spre ascultarea lui Hristos»*** (II Cor. 10, 5). Iar cînd prin astfel de lupte, prin astfel de dorinţă şi căutare, mintea se învredniceşte să devină cu Domnul Hristos — prin har — un duh, (atunci Domnul), odihnindu-Se în vasul sufletului (face ca sufletul) să devină apt spre tot lucrul bun, să nu supere pe Duhul Domnului prin voirile sale, prin îndeletnicirile lumii acesteia, prin pofta de glorie şi dorinţa de stăpînire, prin vanitate şi pofte trupeşti şi prin legăturile şi relaţiile cu oamenii cei răi.

12. Este lucru plăcut cînd (sufletul) se consacră întru totul Domnului şi numai de El se alipeşte ; cînd se îndeletniceşte fără încetare cu (împlinirea) poruncilor Sale şi cînd chasteşte după vrednicie pe Duhul lui Hristos, (Duh) Care îl cercetează şi îl adumbreşte. (Un astfel de suflet) se învredniceşte să devină cu Domnul un duh şi o amestecătură, precum zice Apostolul: ***«Cel ce se alipeşte de Domnul, un duh este (cu*** El)» (I Cor. 6, 17). Iar dacă cineva se lasă pe sine (pradă) grijilor, (iubirii) de mărire şi de stăpînire, onorurilor de la oameni şi pe toate acestea le caută ; dacă sufletul său este frămîntat şi amesecat cu gîn-duri pămîneşti sau este înlănţuit de vreun lucru din lumea aceasta ; (dacă) un astfel de suflet ar dori să se lepede, să scape şi să fugă de întunericul întru care este ţinut, nu mai poate(acest lucru), pentru că iubeşte şi face voia întunericului şi nu urăşte cu desăvîrşire lucrările răutăţii.

13. Să ne pregătim, deci, să venim către Domnul, cu tot cugetul şi cu toată voinţa noastră şi să ne facem următori ai lui Hristos, săvîrşind voia Lui şi aducîndu-ne aminte (mereu) de toate poruncile Lui ca să le facem pe ele. Şi, dezlegîndu-ne noi de iubirea lumii, numai către El să ne îndreptăm sufletele noastre ; grija, preocuparea şi căutarea minţii noastre numai la El să o avem. Iar dacă cu trupul ne îndeletnicim mai puţin cu cercetarea poruncilor şi cu ascultarea faţă de Dumnezeu, cu mintea să nu ne depărtăm de iubirea, dorul şi căutarea Domnului. Pentru că, cu astfel de cuget nevoindu-ne, cu gînd curat umblînd pe calea dreptăţii şi totdeauna la noi înşine luînd aminte, să dobîndim promisiunea Duhului Său, să ne izbăvim prin har de pierzania

întunericului patimilor, de care sufletul se munceşte, să ne facem vrednici de împărăția cea veşnică şi să ne învrednicim a ne desfăta cu Hristos în veci, slăvind pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfîntul Duh, în veci. Amin.

OMILIA A X-A

Darurile harului divin se păstrează şi se înmulțesc prin smerenie şi osîrdie şi se pierd prin mîndrie şi trîndăvie.

1. Sufletele cele iubitoare de adevăr şi de Dumnezeu, care cu multă nădejde şi credință doresc să se îmbrace cu Hristos, n-au trebuință să fie îndemnate de alții să dorească cerul şi să iubească pe Domnul.

Se întîmplă uneori să se împuțineze (zelul lor), însă avînd (mereu privirea) pironită asupra crucii lui Hristos, asupra mirelui celui ceresc, totdeauna au sentimentul progresului duhovnicesc. Rănite de dorul cerului şi flămînzind după dreptatea virtuților, ele doresc cu nesaț iluminarea Duhului. Iar dacă se învrednicesc a cunoaşte, prin credință, tainele cele dumnezeieşti şi dacă se împărtăşesc de darul cel ceresc al veseliei, nu-şi pun încrederea în ele însele şi nu cred că (şi) sînt ceva ; ci (dimpotrivă) cu cît se învrednicesc de darurile cele duhovniceşti, cu atît mai mult doresc cerul şi îl caută cu osteneală. Cu cît au în ele sentimentul duhovniceştii sporiri, cu atît mai mult sînt înfometate şi însetate după împărtăşirea şi creşterea (lor) în har. Şi cu cit se îmbogățesc duhovniceşte, cu atît se socotesc mai sărace şi tînjesc de darul cel duhovnicesc, după mirele cel ceresc. Că spune Scriptura : «Cei ce ***mă mănîncă vor flămînzi încă*** (mai mult), ***iar cei ce mă beau, vor înseta încă (mai mult)».*** (Inț. Sir. 24, 23).

2. Astfel de suflete, care iubesc cu (atîta) înfocare şi nesaț pe Domnul, sînt vrednice de viața cea veşnică. De aceea se şi învrednicesc a se izbăvi de patimi şi de a se face părtaşe, prin har, la comuniunea tainică şi de negrăit a Duhului Sfînt şi la iluminarea (lui). Sînt, însă, altele, fără curaj şi trîndave, care nu caută încă de aici, de cînd sînt încă în trup, să obțină prin stăruință şi răbdare sfințenia inimii, nu în parte, ci în chip desăvîrşit, suflete care nu speră cu toată puterea lor să se împărtăşească de desăvîrşirea Duhului celui Mîngîietor şi să fie izbăvite prin Duhul de răutatea patimilor. (In sfîrşit sînt altele) care după ce s-au învrednicit să primească harul divin, se lasă (pradă) lipsei de grijă şi nepăsării şi iarăşi sînt furate de răutate.

3. Pentru că primind harul Duhului şi avînd mîngîierea harului (care aduce) odihnă şi dulceață spirituală, ele îşi pun nădejdea în acesta, se mîndresc şi devin fără grijă. Nu au inima zdrobită, nici nu-şi smeresc cugetul, (ele care) n-au ajuns la măsura desăvîrşitâ a nepăti-mirii, care nu s-au umplut, prin osârdie şi credință, cu belşug de har care se mulțumesc să se odihnească şi să rămână la o puțină mîngîiere a harului ; astfel de suflete înaintează mai degrabă în trufie, decît în smerenie. Şi din cauza neglijenței, disprețului şi a trufiei lor zadarnice pierd şi harul de care s-au învrednicit.

4. Sufletul cu adevărat iubitor de Dumnezeu şi de Hristos, chiar dacă ar săvîrşi mii de fapte bune, se poartă în aşa fel ca şi cînd nimic n-ar fi făcut, din cauza dorului său nepotolit după Domnul. Chiar dacă (un astfel de om) şi-ar istovi trupul în posturi şi în privegheri, se arată ca şi cum încă n-a început să se ostenească cu virtuțile. Chiar dacă s-ar învrednici să dobîndească diferite daruri ale Duhului şi să i se descopere tainele cereşti, se arată ca şi cînd n-a dobîndit nimic, din cauza iubirii sale nemăsurate şi nepotolite față de Domnul. Ba, dimpotrivă, în toate zilele

flămînzind şi însetînd în credinţă şi dragoste şi stăruind în rugăciune, are un dor nepotolit după tainele harului şi după starea de virtute. Este rănit de dragostea Duhului ceresc ; prin har se trezeşte pururea în el un dor aprins faţă de mirele cel ceresc şi doreşte să se învrednicească pe deplin de comuniunea tainică şi de negrăit cu El, întru sfinţenia Duhului. Cu faţa sufletului descoperită şi privind faţa (către faţă) către mirele cel ceresc, (aflat) într-o lumină duhovnicească şi de negrăit, se contopeşte cu El prin credinţă. Asemă-nîndu-se lui întru moarte, (sufletul) aşteaptă mereu, cu mult dor, moartea pentru Hristos, (aşteaptă) cu credinţă puternică să primească de la Domnul izbăvirea desăvîrşită de păcat şi de întunericul patimilor. Pentru ca, curăţit de Duhul, şi sfinţindu-se la trup şi la suflet să se învrednicească a deveni vas ales pentru primirea mirelui celui ceresc şi sălaş al lui Hristos, împăratul cel ceresc şi adevărat. Atunci se face vrednic de viaţă cea cerească, (dacă) s-a făcut încă de aici sălaş al Du-hlui Sfînt.

5. La aceste trepte (ale desăvîrşirii), sufletul nu poate să ajungă deodată şi fără ispită. El ajunge la creşterea şi desăvîrşirea spirituală — pînă la măsura desăvîrşită a nepătimirii — prin multe osteneli şi lupte, prin încercări şi lupte, arătînd zel vreme de mulţi ani. Supus fiind (deci), de către cel rău la tot felul de ispite şi răbdîndu-le pe acestea cu osîrdie şi bărbăţie, el se învredniceşte (a dobîndi) onorurile cele mari, darurile cele duhovniceşti şi bogăţia cea cerească ; se învredniceşte să se facă moştenitor al împărăţiei celei cereşti, întru Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava şi puterea în veci. Amin.

OMILIA A XI-A

Puterea Duhului Sfînt este ca focul în inima omului. De cine are nevoie pentru a deosebi cugetele care se nasc în inimă ? Despre şarpele cel mort care a fost înfipt de către Moise în vîrful lemnului, care (şarpe) era o preînchipuire a lui Hristos. Omilia mai cuprinde şi două convorbiri : una între Hristos şi satan, (duhul) cel rău, alta între cei păcătoşi şi El.

1. Focul cel ceresc al dumnezeirii, pe care creştinii îl primesc în acest veac, înlăuntru inimii lor, acela care acţionează înlăuntru inimii lor, iese din ele, atunci cînd trupurile se descompun. Dar (la momentul potrivit vine) iarăşi, strînge la un loc mădularele cele împrăştiate şi le înviază. **Că** după cum focul cel din Ierusalim — care servea pe altar, care în vremea robiei a fost ascuns într-o groapă, dar care, după ce s-a făcut pace şi s-au întors (în patrie) cei robiţi, acelaşi, ca reînnoit servea, ca de obicei — tot aşa se întîmplă acum cu trupul, care, după ce s-a descompus şi s-a transformat în noroi, intervenind focul cel ceresc, îl reînnoieşte şi-1 înviază. Pentru că focul care locuieşte acum înlăuntru inimii, atunci se arată în afară şi face învierea trupurilor.

2. Pe vremea lui Nabucodonosor, focul cel din cuptor nu era dumnezeiesc, ci creat. Insă cei trei tineri, care erau în focul cel văzut pentru (credinţa) lor dreaptă, aveau în inimile lor focul cel dumnezeiesc şi ceresc, care acţiona înlăuntru lor, în cugetele lor. Acel foc s-a arătat în afara lor. A stat în mijlocul lor şi a oprit focul cel văzut ca să nu ardă sau să vatăme în vreun fel pe cei drepţi. Un lucru asemănător s-a întîmplat cu Israeliţii în vremea (rătăcirii lor prin pustiu). Pentru că mintea şi voia lor era să se depărteze de Dumnezeul cel viu şi **să** se întoarcă la cultul zeilor. Aaron a fost nevoit să le spună să aducă (la el) vasele (lor) cele de aur şi podoabele, pe care, punîndu-le în foc, le-a făcut un idol, imitînd oarecum focul (cel văzut) de gîndul lor.

Atunci s-a întîmplat lucru minunat : ei hotărîseră în ascuns în cugetele lor, să slujească idolilor şi iată focul (cel văzut) le-a făcut idol din vasele puse în el, iar ei s-au închinat pe faţă idolilor.

Deci, după cum cei (trei) tineri, gîndind lucruri drepte, au primit întru ei focul lui Dumnezeu şi s-au închinat Domnului cu adevărat, la fel se întîmplă acum cu sufletele cele credincioase : ele primesc în acest veac, întru ascuns, acel foc dumnezeiesc şi ceresc. Acest foc plăsmuieşte, în adîncul lor o icoană cerească.

3. Deci, după cum focul acela a transformat vasele cele de aur în idol, tot aşa şi Domnul privind la alegerea sufletelor bune şi credincioase modelează în ele, încă de acum, d icoană după gîndul lor. La înviere, (puterea divină din suflet) se va manifesta în afara lui şi va prea-slăvi şi trupul, atît pe dinăuntru cît şi pe dinafară. Dar, după cum trupurile unora, supuse stricăciunii, sînt, pînă la sfîrşitul veacurilor, moarte şi descompuse, tot aşa şi cugetele lor sînt corupte de satan, lipsite de viaţă şi îngropate în noroi şi pămînt. Pentru că sufletul lor s-a pierdut. Prin urmare, după cum Israeliţii, punînd vasele lor în foc, (din ele) s-a făcut un idol, tot aşa, acum, (în această viaţă) omul a oferit (autorului) răutăţii, cugetele sale cele curate şi bune, iar acesta le-a îngropat în noroiul păcatului şi au devenit (pentru el) un idol. Cum, deci, le mai poate (singur) afla, deosebi şi scoate din focul răutăţii ? Pentru aceasta are nevoie de făclia divină, de Duhul Sfînt, pentru a pune ordine în casa sa cea întunecată ; are nevoie de lumina soarelui dreptăţii, care răsare în inimă şi o luminează ; are nevoie de armă ca să învingă în război.

4. (Se spune) că o văduvă, pierzînd o drahmă, a aprins mai întîi o făclie, apoi a făcut ordine în casă. Fiind ordine în casă şi făclia fiind aprinsă, s-a găsit şi drahma, care era acoperită de pămînt, de praf şi murdărie. (Tot aşa) şi acum : sufletul nu poate, singur, să găsească şi să deosebească gîndurile proprii (de cele insuflate de cel rău). Abia atunci cînd este aprinsă lumina divină, care luminează casa cea întunecată, abia atunci vede cum gîndurile sale sînt îngropate în noroiul şi murdăria păcatului. Răsărind soarele, iar sufletul văzînd pierzarea în care se află, începe să recheme cugetele amestecate în gunoi şi murdărie. Pentru că, încălcind porunca, sufletul a pierdut chipul care se afla în el.

5. Să presupunem că există un împărat care are averi şi slugi care îi sJujesc. Să presupunem, (apoi) că este prins de duşmani şi dus în robie. Fiind, (deci), prins şi dus în exil, în mod firesc, sînt duse şi slugile sale împreună cu el. Tot aşa s-a întîmplat cu Adam, care a fost creat de Dumnezeu curat pentru a-i sluji Lui şi toate creaturile au fost puse în slujba lui. Ca un Domn şi împărat a fost pus peste toate creaturile. Insă, cînd cel viclean s-a apropiat de el şi i-a vorbit, a ascultat mai întîi cuvîntul acestuia, din exterior, prin ureche. După aceea, cuvîntul acestuia a trecut prin inima lui şi i-a cuprins toată fiinţa. Şi fiind luat el (captiv), a fost luată (captivă) şi creaţia care ii slujea. Datorită lui, moartea a stăpînit peste (tot omul, iar din cauza neascultării, chipul (iniţial) al lui Adam s-a distrus, iar oamenii s-au abătut (de la adorarea lui Dumnezeu), la adorarea demonilor. Iată roadele păcatului : lucrurile făcute bune de Dumnezeu se aduc jertfă idoliler. Pîinea, vinul, untdelemnul şi animalele se pun pe capiştile lor. Dar nu numai atît : au jertfit idolilor chiar şi pe fiii şi pe fiicele lor.

6. Acum, însă, vine însuşi Acela care a plăsmuit trupul şi sufletul ; El nimiceşte toată puterea celui rău şi toate lucrurile lui săvîrşite in cugete, reînnoieşte şi (re)face chipul cel ceresc, face un suflet nou, pentru ca Adam să fie iarăşi stăpîn al morţii şi Domn peste creaturi.

(Trăind) în umbra Legii, Moise a fost supranumit mîntuitorul lui Israel, pentru că a scos pe urmaşii acestuia din Egipt. Tot aşa şi acum : Hristos, adevăratul Mîntuitor, ptărunde întru cele ascunse ale sufletului şi-l scoate din Egiptul cel întunecos, de sub jugul cel foarte greu şi din robia cea amară. Ne porunceşte, însă, să ieşim din (această) lume şi să fim săraci de toate cele văzute, să nu avem griji pămînteşti, ci ziua şi noaptea să stăm la uşă şi să aşteptăm (vremea) cînd Domnul va deschide inimile (noastre) cele încuiate şi va vărsa peste noi darul Sfîntuîui Duh.

7. (Domnul) a zis să renunţăm la aur, argint şi rudenii să vindem averile şi să dăm (banii obţinuţi) săracilor, să ne facem comoară în ceruri şi să-L căutăm (numai pe El). ***«Pentru că unde este comoara ta, acolo este şi inima ta»*** (Matei 6, **21).** Domnul ştia că satan stăpîneşte cugetele şi reuşeşte (să le abată) către grija lucrurilor pămînteşti şi materiale. De aceea, îngrijindu-se de sufletul tău, Dumnezeu ţi-a spus **să** renunţi la toate, să cauţi chiar şi fără voia ta bogăţia cea cerească şi să ai inima îndreptată către El. Dacă ai vrea să te îndrepţi către creaturi, să afli că nimic din cele văzute nu-ţi aparţine. Vrei sau nu, El te forţează să-ţi îndrepţi mintea către cer, (locul) unde ai adunat şi depus comorile tale. ***«Pentru că acolo unde este comoara ta, acolo va fi şi inima ta»*** (Matei 6, **21).**

8. In (vremea) legii (celei vechi), Dumnezeu a poruncit lui Moise să facă un şarpe de aramă, să-1 înalţe şi să-1 pironească în vîrful unui lemn. Toţi aceia care, muşcaţi fiind de şerpi, priveau la şarpele de aramă, se vindecau (Num. 21, 4 şi urm.). Aceasta s-a făcut cu un rost anumit şi anume : cei ce erau copleşiţi de grijile pămînteşti, de închinarea la idoli, de plăcerile (sugerate) de satan şi **Ide** orice impietate, (erau obligaţi) în felul acesta, — fie şi pentru puţin timp — să-şi ridice privirea de la cele de jos către cele de sus, apoi de la acelea să se înalţe (cu gîndul şi mai sus), către Cel Preaînalt; sporind cîte puţin şi devenind fiinţe superioare, să afle că El, (Dumnezeu) este superior întregii creaturi. De aceea şi ţie ţi-a poruncit să devii sărac, să vinzi tot ce ai şi să dai (preţul obţinut) săracilor ; pentru că, chiar dacă ai vrea să te tîrăşti, (ţinîndu-ţi privirea aţintită la cele de) pe pămînt, să nu poţi (face aceasta). De aceea, cercetîndu-ţi inima, să începi a spune în cugetul tău : «întrucît nimic nu avem pe pămînt, să ne îndreptăm (gîndul) către cer, acolo unde am depus comoara noastră». (Atunci, numai-decît), mintea ta începe să se ridice către cele înalte, începe a le căuta pe cele superioare şi a spori întru ele.

9. Ce înseamnă aceasta : < Şarpele cel mort, care a fost pironit în vîrful lemnului, vindecă pe cei răniţi ? Şarpele cel mort (care) biruia pe (şerpii) cei vii, era o preînchipuire a trupului Domnului. Pentru că El a ridicat şi pironit pe lemnul crucii trupul pe care 1-a luat din Măria şi (aşa) un trup mort a învins şi a ucis pe şarpele cel viu care se tîra prin inima (omului). Mare minune este aceasta ! Şarpele cel mort a ucis pe cel viu ! Şi în ce chip Moise a făcut un lucru nou, făcînd o asemănare a şarpelui celui viu, tot aşa şi Domnul a făcut un lucru nou din Măria şi S-a îmbrăcat cu acesta. El nu şi-a adus trupul Său din cer, ci Duhul cel ceresc, Care a intrat (în firea) lui Adam. (Trupul) luat (din Măria) s-a unit cu dumnezeirea, iar (dumnezeirea) a îmbrăcat trup omenesc, format din pîntecele (fecioarei). Şi după cum, pînă în vremea lui Moise, Domnul n-a poruncit să se facă în lume un şarpe de aramă, (pe care privindu-1 cei muşcaţi) de şerpi, să se vindece, tot aşa nu s-a arătat în lume, pînă la (venirea) Domnului, un trup nou, fără de păcat, (izbăvitor al omenirii din moarte). Pentru că, după ce primul Adam a călcat porunca, moartea a împărăţit peste toţi fiii acestuia. (Dar odată cu întruparea Fiului lui Dumnezeu), a învins trupul cel mort pe şarpele cel viu. Acest lucru minunat este pentru iudei o pricină de sminteală, iar pentru neamuri o nebunie. Pentru că (iată) ce spune Apostolul : ***«Noi propovăduim pe Isus Hristos cel răstignit, (care) pentru iudei***

este sminteală, iar pentru neamuri nebunie; dar pentru noi cei care ne mîntuim (este) Hristosul lui Dumnezeu, puterea şi înţelepciunea lui Dumnezeu». (I Cor. 1, 23, 24). Pentru că în trupul cel omorît este viaţa, izbăvirea şi lumina. (Pentru că) prin trup se apropie Domnul de moarte şi vorbeşte cu ea şi îi porunceşte să scoată sufletele din iad şi să I le redea Lui.

10. Şi iată, (auzind) acestea cel viclean şi tulburîndu-se, se duce la slugile sale, adună toate puterile, strînge zapisele şi (venind la Domnul) zice : «Iată, aceştia au ascultat de cuvîntul meu ; aceşti oameni ni s-au închinat nouă». Dar Dumnezeu fiind judecător drept şi de data aceasta arată dreptatea Lui şi zice : (într-adevăr), a ascultat de tine Adam dar tu ai luat în stăpânire toate inimile (urmaşilor) lui. A ascultat de tine omenirea, dar cu trupul Meu ce este aici ? Acesta este fără păcat. Acel trup al primului Adam ţi-a fost dator şi pe drept deţii zapis (împotriva lui). Despre Mine, însă, toţi mărturisesc că nu am păcat şi că nu-ţi datorez nimic. (Despre Mine) toţi mărturisesc că sînt Fiul lui Dumnezeu. (Acest lucru) l-a mărturisit glasul care a venit din ceruri, pe pămînt, (zicînd) : ***«Acesta este Fiul Meu Cel iubit; de El să ascultaţi»*** (Matei 17, 5 ; 3, 16). (Acest lucru) îl mărturiseşte Ioan : ***«Iată mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatul lumii»*** (Ioan 1, 29). Il mărturiseşte Scriptura : «Acesta păcat n-a făcut, nici nu s-a aflat ***întru El vicleşug*** (Isaia 4, 9). Şi (Eu, Iisus) : ***«Iată, vine stăpînitorul lumii acesteia şi nu va afla nimic la Mine»*** (Ioan 14, 30). Dar tu însuţi, satan, dai mărturie despre Mine şi zici : ***«Ştiu cine eşti (eşti) Fiul lui Dumnezeu»*** (Marcu 3, 11). Şi iarăşi : ***«Ce ai cu noi, Iisuse Nazarinene ? Ai venit înainte de vreme să ne chinuieşti*** ?» (Matei 8, 29).

Trei mărturisesc despre Mine : (Dumnezeu Tatăl) care sloboade glas din ceruri, (oamenii) cei de pe pămînt, şi tu însuţi (satan). Deci, Eu răscumpăr trupul care ţi-a fost vîndut prin Adam cel dintîi şi nimicesc zapisele tale. Pentru că, Eu, fiind răstignit şi coborîndu-Mă la iad, am plătit datoriile lui. De aceea îţi poruncesc ţie iadule, întunericule, ţie moarte : «Scoate puterile cele rele umple-te de frică, lasă liber (neamul) cel închis al lui Adam.

11. Dar cînd auzi că în vremea aceea, Domnul a izbăvit sufletele din iad şi din întuneric şi coborînd la iad a făcut un lucru minunat, să nu socoti că aceste lucruri sînt departe de sufletul tău.

(într-adevăr), primind omul (sfaturile) celui viclean, moartea are în stăpînire sufletele (urmaşilor) lui Adam şi ţine închise gîndurile su-lletului. De aceea, cînd auzi (vorbindu-se) despre morminte să nu te gîndeşti numai la cele ce se văd, pentru că şi inima ta este o groapă şi un mormînt. Pentru că atunci cînd începătorul răutăţii şi îngerii lui se cuibăresc în el, fac drumuri şi cărări pe care puterile lui satan (intră) şi se plimbă în mintea şi în cugetele tale, (care atunci) nu este (sufletul tău), un iad, o groapă şi un mormînt, iar tu nu eşti mort pentru Dumnezeu ? Acolo, în suflet, a ascuns satan argintul cel fără de preţ;

acolo a semănat seminţele amărăciunii, pe acesta 1-a dospit cu aluatul cel vechi şi 1-a făcut izvor de apă murdară.

(Impărtăşindu-ne, deci, cu trupul lui Hristos), Domnul intră în sufletele celor care II caută, intră în adîncul iadului inimii şi acolo porunceşte inimii zicînd : «Scoate afară sufletele cele

închise». El sfarmă pietrele cele grele, care zac deasupra sufletului, deschide mormintele şi eliberează din temnița cea întunecoasă sufletul, care este mort cu adevărat.

12. (Să presupunem) că un om este legat cu lanțuri de mîini şi de picioare şi vine cineva care îi dezleagă lanțurile şi-1 lasă liber să meargă unde voieşte ; la fel (dezleagă) Domnul şi sufletul cel legat cu lanțurile morții, îi eliberează mintea şi-i dă drumul să se odihnească în aerul cel dumnezeiesc.

Sau : un om a fost prins în viitoarea unui rîu ; a fost dus la fund, s-a înnecat şi zace mort în mijlocul unor fiare cumplite. Dacă cineva, neştiind să înnoate, vrea să-1 salveze pe acesta, se înneacă şi se pierde şi el împreună cu acesta. Numai un înotător încercat poate să se scufunde în apă şi să scoată pe cel înecat din mijlocul fiarelor. Apa însăşi, cînd vede înotînd pe cel încercat, care ştie (ce să facă), îl ajută pe acesta, şi-1 ridică spre păturile superioare. La fel este sufletul, cufundat în abisul întunericului şi în adîncul morții ; este înecat şi mort față de Dumnezeu, (zace) în mijlocul unor fiare cumplite.

Şi cine (Altul) poate să se coboare în acele cămări şi adîncuri ale morții şi ale iadului (din inimă), dacă nu Acela care a făcut trupul ? El pătrunde în ambele părți : în adîncul iadului unde sufletul este ținut de către moarte, împreună cu cugetele lui — şi scoate pe Adam cel mort din adîncul cel întunecat.

Moartea însăşi prin încercarea (la care a supus) pe acest om, îi vine în ajutor, precum apa celui ce înota.

13. Că ce lucru greu este pentru Dumnezeu să ajungă pînă la moarte şi pînă în sînul cel adînc al inimii şi să recheme (la viață) pe Adam cel mort ? Că dacă în lumea de acum, în care sînt case şi lăcaşuri, — în care, locuiesc oamenii — şi (locuri) unde (viețuiesc) fiare, lei, balauri şi monştri otrăvitori ; iar soarele — care este o creatură, intrînd de pretutindeni (în ele) prin uşi şi prin ferestre, prin peşterile leilor şi prin găurile şerpilor, iese apoi (din ele) şi cu nimic nu se vă**tăma,** cu cît mai mult Dumnezeu, Stăpînul tuturor lucrurilor intră în sălaşuri, în casele şi în sufletele oamenilor, unde s-a cuibărit moartea şi eliberează de acolo pe Adam, (şi întreg neamul său) fără să sufere ceva de la moarte ?

(La fel se întîmplă şi cu ploaia). Coborîndu-se din cer, ploia ajunge în locurile cele mai de jos ale pămîntului, umezeşte şi înviorează rădăcinile cele uscate şi produce acolo odraslă nouă.

14. Se deosebeşte (omul) care duce luptă şi război cu satan care are suflet zdrobit şi este (copleşit) de grijă, de durere şi de lacrimi de cel care trăieşte în apăsare.

Pentru că, în două situații se pot afla oamenii. Unul stăruie în astfel de lucruri, iar Domul este alături de el în luptă şi-1 păzeşte. El îl caută cu stăruință şi bate la uşă să I se deschidă. Iar dacă (un astfel de) frate se pare bun în această luptă, (aceasta se datoreşte faptului că) este susținut de har. (Altul), însă, nu are nici o temelie, nu are frică de Dumnezeu, nu şi-a zdrobit inima, nici nu-şi stăpîneşte inima şi mădularele, pentru a nu umbla fără rînduială. Neintrînd în luptă, sufletul său este încă pierdut. Deci, se deosebeşte cel ce se află în luptă şi în necaz de cel ce nu ştie ce este lupta. (La fel se întîmplă cu) semințele. Odată ce au fost aruncate în pămînt, (ele trebuie) să reziste la gheață, la iarnă şi la răceala aerului ; dar, la vremea cuvenită, sînt reînsuflețite şi odrăslesc.

15. Poate că satan spune inimii tale : «Iată cîte rele ai făcut! Iată de cîte nebunii s-a umplut sufletul tău ! Eşti îngropat în păcate

şi nu mai poţi să te mîntuieşti!» Face aceasta pentru a te duce la disperare, fiindcă nu-i place pocăinţa (în lume) şi vorbeşte in orice clipă sufletului, aşa cum vorbeşte un om cu un (alt) om. Tu, însă, răspunde-i : Am mărturia scrisă a Domnului că nu vrea moartea păcătosului, ci pocăindu-se, să se întoarcă de la calea răutăţii şi să fie viu. Că de aceea S-a coborît El (din ceruri) ca să mîntuiască pe cei păcătoşi, să învieze şi să ridice pe cei morţi, iar pe cei (ce se aflau întru întuneric) să-i lumineze. El, venind la noi, ne-a chemat să devenim cu adevărat fiii (Săi, să moştenim) cetatea cea sfîntă a păcii, viaţa care niciodată nu se sfîrşeşte şi slava cea nestricăcioasă. Se cuvine, deci, ca noi să dăm urmare acestui început bun : să stăruim în sărăcie, în (gîndul că sîntem) străini, pe pămînt, în nevoinţe, în rugăciuni către Dumnezeu, şi să batem la uşă cu încredere. Trupul este aproape de suflet, dar Domnul este şi mai aproape. (El poate) să vină şi să deschidă uşile cele închise ale inimii şi să ne dăruiască bogăţia cea cerească. El este bun şi iubitor de oameni, şi nemincinoase sînt făgăduinţele Sale. Numai dacă noi răbdăm pînă la sfîrşit şi îl căutăm pe El. Slavă îndurărilor Tatălui şi Fiului şi Sfîntuîui Duh, în veci. Amin.

OMILIA A XII-A

Despre starea lui Adam : înainte de a călca el porunca lui Dumnezeu şi după ce a pierdut chipul său cel ceresc. Omilia conţine (dease-meni) şi cîteva dezbateri foarte folositoare.

1. Călcînd porunca, Adam a pierdut în două privinţe : în primul rînd că a pierdut bunul cel curat şi frumos, (bunul cel mai de preţ) al firii sale şi anume faptul (de a fi fost creat) după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu ; în al doilea rînd, pierzînd chipul, (a pierdut puterea) în virtutea căruia, potrivit făgăduinţei, îi era asigurată toată moştenirea cerească.

Să presupunem că o monedă, avînd chipul împăratului, este falsificată. Atunci aurul îşi pierde valoarea, iar chipul împăratului nu foloseşte (la nimic). Aşa ceva a păţit şi Adam. Pentru că lui i se pregătise o mare bogăţie spre moştenire.

(Să presupunem, deasemeni), că există o mare moşie cu multe venituri, cu vie plină de roade, cu ogoare fertile, cu turme, cu aur şi argint : aşa era şi vasul lui Adam înainte de călcarea poruncii, asemenea unei moşii de (mare) preţ. Dar pentru că a avut cugete rele, a pierdut (bunurile care-i veneau) de la Dumnezeu.

2. Nu zicem că el a pierdut totul, că a murit şi a dispărut. El a murit faţă de Dumnezeu, dar trăieşte după firea sa. Iată, toată lumea umblă şi se ocupă cu diferite treburi ; dar Dumnezeu îi cunoaşte mintea şi dorinţele. De aceea, o priveşte şi o trece cu vederea, nu se apropie de ea, pentru că nu cugetă nimic bineplăcut lui Dumnezeu. (în anumite locuri) se întîmplă să fie hanuri, bordeluri, locuri unde se săvîr-şesc lucruri rele şi fără rînduială. Oamenii cu frica lui Dumnezeu, tre-cînd prin preajmă, nu se îngreţoşează, pentru că văzîndu-le, nu le văd ; acestea sînt pentru ei ca nişte lucruri moarte. La fel (priveşte) şi Dumnezeu pe aceia care s-au depărtat de la cuvîntul şi

porunca Lui : Vă-zîndu-i, îi trece cu vederea şi nu intră în comuniune cu ei, nici nu se odihneşte în cugetele lor.

3. ***întrebare :*** Cum poate să fie cineva sărac cu duhul, mai ales cînd simte că s-a schimbat, a progresat şi a ajuns la o cunoaştere şi o înţelegere, pe care nu le avea mai înainte ?

Răspuns: Cîtă vreme cineva nu dobîndeşte şi nu progresează întru acestea, nu este, ci numai socoteşte despre sine, că este sărac cu duhul. Dar cînd ajunge la o astfel de înţelegere şi progres, harul însuşi îl învaţă — pe acela care este drept şi ales al lui Dumnezeu — să fie sărac cu duhul, să nu se socotească pe sine că este ceva, (să socotească) sufletul său.fără de preţ şi de nimic. Chiar şi cînd ştie şi are ceva, (să se poarte) ca şi cînd nu ar avea şi nu ar şti nimic. Acest lucru (trebuie) să devină pentru mintea omenească întocmai ca un lucru firesc (ca o a doua natură). Nu vezi cum Avraam, deşi era alesul (lui Dumnezeu) zicea despre sine că este pămînt şi cenuşe ? (cf. Gen. 18, 27). Şi David, după ce a fost uns rege, cînd avea pe Dumnezeu cu el, ce a zis ? ***«Vierme sînt şi nu om, batjocura oamenilor şi defăimarea popoarelor»*** (Ps. 21, 7).

4. Deci, cei care voiesc să fie împreună-moştenitori cu aceştia şi împreună-cetăţeni ai cetăţii celei cereşti, şi să fie preaslăviţi împreună cu ei, sînt datori să fie smeriţi, să nu socotească despre ei că sînt ceva, ci să aibă inima zdrobită. Chiar dacă harul lucrează în creştini în chip diferit şi (chiar dacă) sînt diferite mădularele (Bisericii), totuşi, (creştinii) toţi aparţin aceleiaşi cetăţi, au acelaşi duh, vorbesc aceeaşi limbă, se cunosc unii pe alţii. Că după cum într-un trup sînt multe mădulare, dar unul este sufletul care le pune pe toate în mişcare, tot aşa unul este Duhul, care lucrează în toţi, în chip diferit, (încît toţi creştinii) aparţin aceleiaşi cetăţi şi (merg) pe aceeaşi cale.

Toţi drepţii au mers pe drumul cel strimt şi plin de încercări, au l'ost prigoniţi, au fost puşi la cazne, au fost ocăriţi, (s-au îmbrăcat) în piei de capră, au trăit în peşteri şi în crăpăturile pămîntului (cf. Evr. 11, 37—38). Tot aşa şi Apostolii ***«Pînă în ceasul de acum»,*** spune (Apostolul Pavel), ***«flămînzim, însetăm, sîntem goi, ocăriţi şi pribegim»*** (I Cor. 4, 11). Unora dintre ei li s-a tăiat capul ; alţii au fost răstigniţi, iar alţii, în diferite feluri au suferit. Dar Stăpînul lor şi al Profeţilor şi al Apostolilor, cum a vieţuit ? Nu ca şi cînd ar fi uitat de slava Sa divină ? El S-a făcut pildă nouă prin faptul că a fost ocărit, că a purtat coroană de spini pe cap, că a fost scuipat, că a fost pălmuit şi răstignit.

5. Iar dacă Dumnezeu aşa a vieţuit pe pămînt, se cuvine ca tu să-L urmezi. Aşa au vieţuit şi Apostolii şi Profeţii.

Noi, dacă vrem să fim zidiţi pe temelia Domnului şi a Apostolilor, datori sîntem să-i urmăm pe ei. Pentru că zice Apostolul (Pavel), în Duhul Sfînt : ***«Fiţi imitatorii mei, precum şi eu sînt al lui Hristos»*** (I Cor. 4, 16). Iar dacă tu iubeşti slava de la oameni, dacă vrei să ţi se ploconească (oamenii) şi dacă cauţi odihna, atunci te-ai abătut de la calea (lui Hristos).

Tu trebuie să te răstigneşti împreună cu Hristos, Cel ce e răstignit, să pătimeşti împreună cu Cel ce a pătimit, pentru ca astfel să fii preaslăvit împreună cu Cel ce S-a preaslăvit.

Este necesar ca mireasa să sufere împreună cu mirele pentru ca astfel să devină părtaşă şi împreună-moştenitoare cu Hristos.

Este cu neputință să intre cineva în cetatea sfinților, să se odihnească şi să domnească în veci, la nesfîrşit, cu împăratul, evitînd suferințele, calea cea strimtă, aspră şi cu multe încercări.

6. ***întrebare:*** De vreme ce Adam a pierdut chipul său cel propriu şi ceresc, a mai fost părtaş la chipul cel ceresc şi a mai avut pe Duhul Sfînt ?

Răspuns: Atîta timp cît Cuvîntul lui Dumnezeu era cu el, le avea pe toate. Pentru că Cuvîntul însuşi era pentru el moştenire, îmbrăcăminte, slavă care îl acoperea şi învățătură.

El i-a dat (lui Adam) puterea să dea nume la toate : pe acesta l-a numit cer, pe acesta soare, pe aceasta lună pe acesta pămînt, pe aceasta pasăre, pe acesta animal şi pe acesta copac. După cum a fost învățat, aşa le-a numit.

7. ***întrebare*** .- (Nu cumva) a avut el şi o simțire şi o comuniune a Duhului ?

Răspuns : Cuvîntul însuşi fiind cu el, pe toate le avea : (avea) cunoaştere, moştenire şi învățătură. Ce spune Ioan despre Cuvînt ? ***«La început era Cuvîntul»*** (Ioan 1, 1). Vezi că Cuvîntul era totul ? (Cuvîntul) era slava care (acoperea pe Adam) în afară. Dar să nu ne scandalizăm, cînd se spune că ***«erau goi»*** (Gen. 3, 23) pentru că nu-şi vedeau goliciunea lor. Abia după ce au călcat porunca, au văzut că sînt goi şi s-au ruşinat.

8. ***întrebare:*** Deci, înainte de călcarea poruncii, (oamenii) erau îmbrăcați în loc de veşmînt, cu slava lui Dumnezeu ?

Răspuns: După cum Duhul a lucrat prin profeți, i-a învățat, s-a aflat înlăuntrul lor şi s-a arătat în afara lor, la fel, Duhul, atunci cînd a voit, a fost cu Adam, l-a învățat şi i-a spus : «Fă aşa, spune aşa». Căci Cuvîntul era totul pentru (Adam) şi cît timp a stăruit în porunca (Lui), a fost prieten cu Dumnezeu. Ce este de mirare, că întru acestea fiind, (Adam) a călcat porunca ? Şi cei care s-au umplut de Duhul Sfînt au gîndurile lor fireşti şi voință (liberă) ca să consimtă (cu ele). La fel şi acesta : deşi era cu Dumnezeu în paradis, cu voia sa a călcat porunca şi a ascultat de cel viclean. (Subliniem), însă, că şi după călcarea poruncii a avut cunoştință.

9. ***întrebare :*** Cel fel (de cunoştință) ?

Răspuns: Cînd este prins un tîlhar (şi dus) la tribunal, judecătorul, începînd a-1 judeca, îl întreabă : «Atunci cînd ai săvîrşit (aceste) rele, n-ai ştiut că vei fi prins şi ucis ?» El nu îndrăzneşte să spună că n-a ştiut; pentru că ştie şi fiind pedepsit, de toate îşi aminteşte şi pe toate le mărturiseşte.

Iar cel ce desfrînează nu ştie că face rău ? Şi cel ce fură nu ştie că păcătuieşte ? Deasemeni, lăsînd la o parte Scripturile oamenii nu ştiu, din cugetarea lor firească, că există Dumnezeu ? Ei nu vor putea să spună în ziua aceea (a judecății) : «N-am ştiut că există Dumnezeu». Pentru că tunetele şi fulgerele venite din cer (le spun) : «Să ştiți că există Dumnezeu, care conduce lumea». Dar ce strigau demonii ? «Tu ***eşti Fiul lui Dumnezeu. De ce ai venit să ne chinuieşti înainte de vreme ?»*** (Matei 8, 29). Şi în mărturisirile (lor demonii) zic : «Tu mă arzi, tu mă arzi'- : (Primii oameni) n-aveau idee de pomul cunoştinței binelui şi răului ; (însă) călcarea poruncii de către Adam, le-a dat (această) cunoştință.

10. Şi pentru că fiecare întreabă : In ce stare era şi ce a făcut Adam, care a primit cunoştința binelui şi a răului. Să ascultăm ce spun Scripturile. (Ele spun) că era în cinste şi întru curăție, dar călcînd porunca, a fost scos din paradis şi Dumnezeu S-a mîniat pe el. Atunci

cunoaşte el pe cele bune ale lui (Dumnezeu) şi dîndu-şi seama de răul (făcut) se fereşte să nu mai greşească ca să nu cadă în osîndă morţii.

Cunoaştem (din aceleaşi Scripturi) că toate creaturile lui Dumnezeu de el sînt conduse. (Este firesc acest lucru), pentru că El a făcut cerul, pămîntul, animalele, tîrîtoarele, fiarele pe care le vedem şi al căror număr nu-l ştim. Nimeni dintre oameni nu cunoaşte acest lucru, afară numai de Dumnezeu, care este în toate, chiar şi în puii din pîn-tecele animalelor. El cunoaşte chiar şi pe cele de sub pămînt şi pe cele de deasupra cerurilor.

11. Lăsînd, deci, pe cele (pămînteşti) mai mult să căutăm, ca nişte iscusiţi neguţători, să dobîndim moştenirea cea cerească şi pe cele de folos sufletelor noastre ; să învăţăm a dobîndi bunurile care rămîn (tot-deauna) la noi.

Dacă tu, om fiind, începi să cercetezi gîndul lui Dumnezeu şi să zici . «Am aflat şi am înţeles (tainele lui Dumnezeu) ; pui mintea (ta) cea omenească, mai presus de gîndul lui Dumnezeu, (obiectul cercetării tale). Şi amarnic te rătăceşti. Pentru că, cu cît vrei, cu mintea ta, să cercetezi şi să pătrunzi (tainele lui Dumnezeu) pe atît intri într-un adînc (de nepătruns) şi nu înţelegi (nimic). Chiar şi întrebările care îţi vin (în minte referitor la) ce se întîmplă zilnic cu tine şi cum sînt de necuprins şi fără răspuns.

(Răspunsul lor este în Scripturi. El trebuie) primit cu bucurie şi cu credinţă. (Te întreb) : Ai putut să-ţi cunoşti sufletul, de cînd te-ai născut şi pînă acum ? (Dacă da), atunci spune-mi ce gînduri ţi-au încolţit în minte, de dimineaţa pînă seara ! Spune-mi gîndurile tale din cursul a trei zile. Desigur, nu poţi acest lucru. Iar dacă gîndurile sufle-

tului tău nu le poţi cuprinde, cum vei putea cuprinde cugetele şi gîn-direa lui Dumnezeu ?

12. Dar tu, oricîtă pîine îţi trebuie, mănîncă ; apoi, lăsînd tot pă-mîntul, du-te la ţărmul rîului şi oricîtă apă îţi trebuie, bea, dar să nu cercetezi de unde vine (rîul) şi cum curge ! Sîrguieşte-te a-ţi vindeca piciorul tău (cel bolnav, pentru a merge bine) şi neputinţa ochiului tău ca să vezi lumina soarelui. Să nu cercetezi cîtă lumină are soarele şi în ce zodie răsare. Ceea ce ţi se dă spre folosinţă, primeşte !

(Pentru a vedea faptele minunate ale lui Dumnezeu) nu este nevoie să te urci pe munţi şi să afli cîţi asini şi cîte sălbăticiuni pasc acolo. Priveşte pruncul ! Se apropie de sînul mamei, suge şi se hrăneşte. Nu ştie să cerceteze rădăcina sau izvorul, de unde vine acesta. El suge laptele şi goleşte tot sînul, însă după aceea sînul iarăşi se umple. Acest lucru nu-1 cunoaşte nici pruncul, nici mama lui, deşi laptele vine din toate mădularele ei.

Dacă II cauţi pe Domnul în adîncuri, acolo îl afli pe El făcînd semne (minunate). Dacă ll cauţi în groapă, acolo II afli pe El în mijlocul celor doi lei, păzind pe dreptul Daniel. Dacă îl cauţi pe El în foc, acolo ll afli, ajutînd pe robii Săi. Dacă îl cauţi pe El în munte, acolo II afli împreună cu Moise şi Ilie. Deei, pretutindeni este : sub pămînt, deasupra cerurilor şi în noi.

La fel şi sufletul, aproape de tine este, înăuntru şi în afara ta este. Pentru că unde voieşti, acolo este mintea ta : în ţări îndepărtate, la răsărit, la apus, sau în cer.

13. Să căutăm, deci, în primul rînd, să avem în noi semnul şi pecetea Domnului. Pentru că în vremea judecăţii, atunci cînd se va face separarea (oamenilor de către) Dumnezeu, cînd toate neamurile pămîntului, (provenite din spiţa) lui Adam, se vor aduna, iar păstorul va chema turma sa, (atunci toţi) cîţi vor avea semnul, vor cunoaşte pe păstorul lor, iar păstorul va cunoaşte pe cei care

au pecetea Sa şi îi va aduna dintre toate neamurile. Aceştia vor auzi glasul Lui şi ll vor urma pe El. Lumea va fi împărțită în două (turme) : o turmă întunecată va merge în focul cel veşnic şi alta luminoasă va merge către odihna cea cerească. Pentru că (lucrul) pe care-1 avem acum în suflete, (atunci) se va descoperi, va lumina şi va îmbrăca întru slavă trupurile (noastre).

14. După cum în timpul lunii Aprilie, rădăcinile îngropate în pă-mînd odrăslesc şi dau la iveală frunze, flori şi fructe — şi se fac vădite atît rădăcinile cele bune, cît şi cele care dau spini — aşa (va fi) şi în ziua aceea : faptele pe care le-a săvîrşit fiecare cu trupul său se vor vădi şi se vor arăta atît cele bune cît şi cele rele. Atunci va avea loc judecata şi deplina răsplătire.

Pe lîngă hrana aceasta cea văzută, există o altă hrană (nevăzută). Atunci cînd Moise s-a suit pe munte, a postit 40 de zile. S-a suit om şi s-a coborît purtător de Dumnezeu. Iată, luăm seama la noi : dacă trupul nu este susținut cu hrană, în puține zile se prăpădeşte. Acesta, însă, 40 de zile postind ,s-a coborît mai puternic decît toți. (S-a întîmplat aceasta), pentru că trupul său a fost hrănit de Dumnezeu : (nu cu hrana cea văzută, ci cu altă hrană), cu o hrană cerească. Această hrană a fost Cuvîntul lui Dumnezeu. (Din cauza ei) chipul său era (plin) de slavă. Faptul care s-a întîmplat atunci era o preînchipuire (a lucrurilor viitoare); slava aceea străluceşte acum, înlăuntru, în inimile creştinilor (iar la înviere va acoperi trupurile lor). Pentru că, la înviere, trupurile înviate, cu o altă îmbrăcăminte, (cu o îmbrăcăminte dumnezeiască) vor fi acoperite, şi cu o hrană cerească se vor hrăni.

15. ***întrebare:*** Ce înseamnă cuvintele : «Femeia să nu se roage cu capul descoperit» ? (I Cor. 11, 5).

Răspuns: Pe vremea Apostolilor, femeile aveau, în loc de basma, pletele despletite. De aceea a venit Domnul şi Apostolii în lume ca s-o învețe modestia.

Femeia a devenit simbol al Bisericii.

Şi după cum acelea, în vremea aceea, purtau în loc de basma pletele despletite, la fel şi Biserica îmbracă şi înfăşoară pe fiii ei cu veşminte divine şi slăvite.

Israelul cel de demult al Bisericii o adunare era, iar aceasta era adumbrită de Duhul; în loc de strălucire (Israeliții) erau îmbrăcați în Duhul, deşi nu (totdeauna) ei L-au urmat.

Cu cuvîntul Biserică se desemnează atît (un grup de) mai multe suflete, cît şi un singur suflet. Pentru că sufletul, adunîndu-şi gîndurile devine Biserică a lui Dumnezeu. Zicînd că sufletul a venit în comuniune şi s-a amestecat cu mirele, cel ceresc, înțelegem atît pe sufletele cele multe cît şi pe fiecare suflet în parte. Pentru că, profetul vorbind despre Ierusalim : ***«Te-am aflat pustiu şi gol şi te-am îmbrăcat»*** şi celelalte, (Iez. 16, 6) ca despre o persoană a vorbit.

16. ***întrebare:*** Ce înseamnă (cuvintele) pe care Marta le-a spus Domnului, referitor la Măria : ***«Eu cu multe mă nevoiesc, iar ea sade lîngă Tine»*** (Luca 10, 40).

Răspuns: Ceea ce Măria ar fi trebuit să răspundă Martei, (acel lucru), luîndu-i-o înainte, i-a răspuns Domnul : (i-a răspuns) că ea, (Măria), pe toate lăsîndu-le, s-a aşezat la picioarele Sale şi a lăudat pe

Dumnezeu toată ziua. Şi ce recompensă a primit pentru iubirea ei ! Dar pentru ca cuvîntul lui Dumnezeu să-ți fie şi mai clar, ascultă ! Dacă iubeşte cinevai pe Iisus, îi ascultă cu luare aminte cuvîntul; şi nu numai îi ascultă cuvîntul, ci îl şi iubeşte. Şi rămînînd în iubire, Dumnezeu se şi gîndeşte să răsplătească acel suflet pentru iubirea lui, deşi omul nu ştie ce-i va da Dumnezeu şi

(prin urmare) ce va primi. Măriei, care îl iubea şi stătea la picioarele Lui, nu i-a dat ceva obişnuit, ci (i-a dat) o putere ascunsă, din însăşi fiinţa Lui. Pentru că cuvintele înseşi pe care Dumnezeu le grăia în linişte Măriei erau un anumit duh şi (conţineau) o anumită putere. Aceste cuvinte pătrunzînd în inimă, (precum) sufletul în suflet şi duhul în duh, de putere dumnezeiască s-a umplut inima ei. (Pătrunzînd în inimă), acea putere, în mod firesc, rămîne acolo şi devine un bun care nu se ia. De aceea, Domnul ştiind ce i-a dat, (Măriei), a zis (Martei) : ***«Măria, partea cea bună şi-a ales»*** (Luca 10, 42). Mai pe urmă, însă cele ce făcuse cu plăcere Marta, slujind (pe Domnul), i-au adus şi ei acel dar.

17. Ce este de mirare, dacă cei ce s-au apropiat şi s-au alipit cu trupul de Domnul au primit acea putere ? (Să ne amintim că şi atunci) cînd Apostolii vesteau cuvîntul (Evangheliei) s-a pogorît Duhul Sfînt peste cei ce credeau. Corneliu a primit putere de la cuvîntul pe care l-a auzit. Cu cît mai mult atunci cînd Domnul a vorbit fie Martei, fie lui Zaheu, fie femeii celei păcătoase — care despletindu-şi părul, ştergea cu el picioarele Lui — fie samarinencii, fie tîlharului, cuvîntul Său a devenit putere şi Duhul Sfînt S-a amestecat cu sufletele lor. Şi în vremea noastră, cei ce iubesc pe Dumnezeu, cei ce părăsesc totul şi stăruiesc în rugăciune, află în ascuns (lucrurile) pe care nu le ştiu. Adevărul însuşi li se arată şi învaţă, potrivit cu dorinţa lor, (Pentru că Mîntuitorul a zis) : ***«Eu sînt Adevărul»*** (Ioan 14, 6).

înainte de înviere, stînd în preajma Domnului, Apostolii au văzut semne mari (şi minunate ; au văzut) cum erau curăţiţi leproşii şi cum erau înviaţi morţii. Nu ştiau, însă, cum puterea cea divină petrece şi slujeşte în inima lor şi că ei trebuiau să renască duhovniceşte, să se unească cu Duhul cel ceresc şi să devină o zidire nouă. Ei iubeau pe Domnul pentru semnele pe care le făcea ; de aceea, Domnul le-a zis : De ce vă minunaţi de (aceste) semne ? Eu vă (voi) da o moştenire (mult mai mare), aşa cum nu este în toată lumea.

18. Pînă în momentul cînd a înviat din morţi şi a ridicat trupul Său, pentru noi, mai presus de ceruri, ucenicii erau uimiţi de cuvintele Lui. Atunci însă, Duhul (Sfînt), Mîngîietorul, a intrat şi S-a amestecat cu sufletele lor şi Adevărul însuşi S-a descoperit sufletelor credincioase.

Omul cel ceresc a venit în comuniune cu omul tău (cel pămîntesc).

Toţi aceia care slujesc pe Dumnezeu cu osîrdie şi împlinesc totul din zel, credinţă şi iubire faţă de El, ajung la cunoaşterea adevărului. Pentru că Domnul se arată sufletelor lor şi-i învaţă purtarea Duhului Sfînt.

Slavă şi închinăciune Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh, în veci. Amin.

OMILIA A XIII-A Ce rod

pretinde Dumnezeu de la creştini ?

Dumnezeu a creat pe toate cele ce se văd şi le-a dat oamenilor spre odihnă şi desfătare. (Le-a mai dat) acestora şi legea dreptăţii. însă de la venirea lui Hristos, Dumnezeu cere (de la oameni) alt fruct şi altă dreptate. (Şi anume) : curăţia inimii, conştiinţă bună, cuvinte folositoare, gînduri curate şi bune, (într-un cuvînt) toate realizările sfinţilor. Pentru că zice Domnul : *«De nu va prisosi*

dreptatea voastră mai mult decît a cărturarilor şi a fariseilor, nu veţi putea intra în împărăţia cerurilor. în lege s-a scris: Să nu săvîrşeşti adulter», Eu, însă, vă spun vouă : nici să nu pofteşti (femeia aproapelui tău), nici să te mînii (pe el)» (Matei 5, 20 ş.u.).

Deci, se cuvine ca acela care vrea să fie prieten al lui Dumnezeu să se ferească de întinăciunea păcatului şi de focul cel veşnic, care este în noi. Acest fapt ne face vrednici de împărăţia (lui Dumnezeu).

Slavă îndurării şi bunei voiri arătată (către noi) a Tatălui şi a Fiului şi â Sfîntului Duh. Amin.

OMILIA A XrV-A

Cei care-şi îndreaptă cugetele şi mintea către Dumnezeu fac acest lucru *ir.* speranţa de a li se lumina ochii inimii. La rîndul Său, Dumnezeu, pe unii ca aceştia (care-şi duc viaţa) în cea mai mare sfinţenie şi curăţie, îi învredniceşte de (descoperirea) tainelor Sale şi le transmite din harul Său. (în continuare se arată) ce trebuie să facem dacă vrem să obţinem bunurile cereşti. (Apoi), Apostolii şi Profeţii sînt asemănaţi cu razele soarelui, care intră pe fereastră. (în sfîrşit, în omilie se arată care este domeniul lui satan şi care este (domeniul) îngerilor, (con-chizindu-se) că amîndouă sînt neperceptibile şi nevăzute.

1. Toate lucrurile cele văzute, săvîrşite în această lume, se fac cu speranţa împărtăşirii de (rezultatul) ostenelilor. Dacă cineva nu se bucură din plin de irezi'ltatul) ostenelilor sale (munca) nu-i este de nici un folos. Agricultorul seamănă cu speranţa (obţinerii) roadelor; din cauza acestei nădejdi suferă osteneli. (Căci) zice (apostolul) : «Cel ce ***ară, ară cu nădejdea (că va obţine roade)»*** (I Cor. 9, 10); iar cel ce-şi ia soţie (face acest lucru) cu speranţa că va avea moştenitor. Neguţătorul apucă drumul mării şi este gata să moară pentru cîştig. La fel (se întîmplă) cu acela care se preocupă de împărăţia cerurilor, cu speranţa de a i se lumina ochii inimii : se leapădă de lucrurile lumeşti şi stăruind în rugăciuni şi cereri, aşteaptă ca Domnul să vină, să i se arate şi să-l cureţe de păcatul care locuieşte întru el.

2. (Unul ca acesta), însă, nu are încredere în ostenelile şi în purtarea sa, pînă cînd dobîndeşte cele sperate şi pînă cînd vine Domnul şi locuieşte în el, în toată simţirea şi lucrarea Duhului. Dar cînd gustă din bunătatea Domnului şi se desfată de roadele Duhului, cînd vălul întunericului se ridică şi i se arată lumina lui Hristos, atunci, încredinţat fiind că are cu el pe Domnul, (se bucură) cu bucurie mare, după cum neguţătorul se bucură atunci cînd cîştigă. (Pînă atunci), însă, are de dus luptă şi (este încercat de) teama de tîlhari şi de duhurile răutăţii ; (trebuie să ia aminte) ca nu cumva trîndăvindu-se să piardă (rodul) ostenelii, pînă cînd se va învrednici de împărăţia cerurilor, de Ierusalimul cel de sus.

3. Să rugăm, deci, şi noi pe Dumnezeu să ne dezbrace de omul cel vechi şi să ne îmbrace în Hristosul cel ceresc, încă de acum, pentru că, umplîndu-ne de bucurie şi povăţuiţi fiind de El, să petrecem în linişte deplină. Domnul, pe cînd voia să ne inspire gustul împărăţiei (Sale), a zis : ***«Fără Mine nu puteţi să faceţi nimic»*** (Ioan 15, 5). Dar El şi prin Apostoli a ştiut să lumineze pe mulţi. Aceştia fiind creaturi, îi educau (pe oameni) ca pe nişte confraţi.

A deveni frate şi fiu al lui Hristos, a se îndrepta inima şi cugetele către Dumnezeu, înseamnă a face ceva deosebit în comparaţie cu ceilalţi oameni. Atunci Dumnezeu ne pune în inimă, în taină, viaţa şi ajutorul (Său) şi i se oferă inimii cu încredere. Pentru că atunci cînd (omul) consacră lui Dumnezeu pe cele ascunse, adică mintea şi cugetele, cînd nu se preocupă, nici nu gîndeşte la

altceva, ci (doar către Dumnezeu) se sileşte, atunci Domnul îl învredniceşte de (descoperirea) tainelor, întru sfinţenie şi curăţie mare şi îi dă lui hrană cerească şi băutură duhovnicească.

4. După cum un om, avînd avere multă, robi şi fii, altă hrană dă robilor şi alta dă fiilor săi, născuţi din el; pentru că fiii moştenesc pe tatăl lor, stau la masă cu el şi sînt asemenea lui ; la fel şi Hristos, Stăpînul cel adevărat — care pe toţi i-a creat şi hrăneşte (atît pe cei buni cît) şi pe cei răi şi nemulţumitori — pe fiii Săi, pe care i-a născut din El, cărora le-a transmis harul Său, în care Domnul a luat chip, îi face părtaşi la odihna, hrana şi băutura Sa, deosebit de ceilalţi oameni. (Mai mult decît atît), pe Sine însuşi se dă (spre a fi mîncat) de cei care trăiesc în armonie cu (El), Tatăl lor, precum zice Domnul : ***«Cel ce mănîrică trupul Meu şi bea sîngele Meu, întru Mine rămîne şi Eu întru El şi moarte nu va vedea»*** (Ioan 6. 54). Pentru că aceia care au moştenirea cea adevărată, sînt ca nişte fii născuţi din Tatăl cel ceresc şi petrec în casa Tatălui (lor), precum zice Domnul : ***«Robul nu rămîne în casă în veac, pe cînd Fiul rămîne în veac»*** (Ioan 8, 35).

5. Deci, dacă şi noi voim a ne naşte din Tatăl cel ceresc, se cuvine să facem ceva mai mult decît ceilalţi oameni ; (să arătăm) sîrguinţa, luptă, zel, iubire, bună purtare, credinţă şi frică (de Dumnezeu) ; ca unii care voim să dobîndim nişte bunuri atît de mari şi să moştenim pe Dumnezeu. ***«Pentru că Domnul este partea mea de moştenire şi a paharului meu»*** (Ps. 15, 5).

In acest caz, văzînd Domnul bunăvoinţa şi răbdarea noastră, Se milostiveşte de noi. (Prin trimişii Săi) ne curăţă cu cuvîntul cel ceresc ; cugetele noastre cele pervertite şi moarte (în păcat) Ie ridică şi le înviază prin buna purtare şi învăţătura acestora.

O creatură hrăneşte şi dă viaţă altei creaturi.

Precum norii, ploaia şi soarele, creaturi fiind, dau viaţă boabelor de grîu şi de orz ; precum lumina pătrunde prin fereastă, iar soarele îşi slobozeşte razele peste tot pămîntul, la fel erau şi profeţii. Ei, însă, erau luminători doar ai casei lui Israel ; pe cînd Apostolii erau aştri care-şi trimiteau razele în toate părţile lumii.

6. (După cum în lume) este (un loc), pămîntul, pe care locuiesc patrupedele şi un loc, aerul, în care umblă şi trăiesc păsările ; iar dacă acestea vor să stea şi să umble pe pămînt, vînătorii le prind ; şi un loc a] peştilor, apa mării ; şi fiecare (vieţuitoare) îşi are locuinţa, hrana, locuinţa, în locul unde s-a născut : pe pămînt, în apă, (sau în aer) ; la fel este un loc şi o patrie a lui satan, unde vieţuiesc, umblă şi se odihnesc puterile întunericului şi duhurile răutăţii. Există, însă, şi un loc luminos al Dumnezeirii, unde umblă şi se odihnesc oştirile îngerilor şi duhurile sfinţilor. Dar nici locul cel întunecat (al lui satan) nu poate ii văzut cu ochii acestui trup, nici experiat {prin simţuri) ; nici locul cel luminos al Dumnezeirii nu poate fi văzut cu ochii trupeşti, nici experiat (prin simţuri). Celor duhovniceşti, însă, prin mijlocirea ochiului inimii, se arată atît locul satanic al întunericului, cît şi cel luminos al Dumnezeirii.

7. Potrivit învăţăturii celor din afara (Bisericii), există munţi de foc şi în acel foc există animale asemănătoare cu oile. Pentru a le prinde, vînătorii fac roţi de fier, atîrnă de ele undiţe şi le aruncă în

foc, pentru că ele au focul drept băutură, odihnă, creştere, loc de viaţă şi toate celelalte. Dacă le introduce cineva în alt mediu, pier ; dacă îmbrăcămintea lor se murdăreşte, nu se spală în apă, ci în foc, iar aceasta se face mai curată şi mai albă. Asemenea (acelor vietăţi) sînt creştinii. Ei au acel

foc ceresc drept mîncare şi (loc de) odihnă ; acel (foc) îi curăţeşte, îi spală şi le sfinţeşte inima ; acel foc îi face să crească ; acel foc este pentru ei aer şi viaţă. Dacă ies din el, sînt ucişi de duhurile cele viclene. Pentru că, după cum acele animale scoase din foc, mor ; după cum (mor) peştii (scoşi) din apă ; după cum patrupedele aruncate în mare se îneacă ; după cum păsările care se lasă pe pămînt sînt prinse de vînători, la fel şi sufletul, care nu rămîne în locul acela, se înăbuşe şi piere ; este prins de puterile duşmane şi nimicit dacă nu are acel foc divin drept mîncare şi băutură, îmbrăcăminte, curăţie a inimii şi sfinţenie a sufletului. Cît despre noi, să căutăm cu sîrguinţă şi (să aflăm) dacă am fost semănaţi în locul acela cel nevăzut şi dacă am fost sădiţi în via cea cerească. Slavă îndurărilor Sale. Amin.

OMILIA A XV-A

Această omilie învaţă amănunţit cum trebuie să se poarte sufletul faţă de mirele său, Iisus Hristos, Mîntuitorul lumii, (cum trebuie să trăiască) în sfinţenie, neîntinare şi curăţie. Cuprinde apoi unele chestiuni pline de multă învăţătură, cum este (aceea) dacă la înviere toate mădularele vor învia. (In sfîrşit, cuprinde) multe altele : despre rău, despre har, despre libertatea voinţei şi despre vrednicia neamului omenesc.

1. Să ne închipuim că un bărbat foarte bogat, un împărat plin de slavă, îndrăgeşte o femeie săracă, ce nu are (altă avere) decît numai trupul ei şi o ia de soţie. Aceasta arată toată cinstea şi iubirea faţă de bărbatul ei. Şi iată că acea femeie săracă şi lipsită de toate, devine stăpînă peste întreaga avere a bărbatului ei. Dar dacă săvîrşeşte ceva ce nu trebuie şi se poartă cum nu trebuie în casa bărbatului ei, atunci, cu necinste şi cu ocară este dată afară ; (ieşind), ea îşi pune amîndouă mîinile pe cap, precum se spune în legea lui Moise despre femeia cea nesupusă, care nu foloseşte bărbatului ei. Atunci, dispreţuită fiind pentru nesocotinţa ei şi gîndindu-se ce bogăţie a pierdut şi din ce mărire a căzut, o cuprinde o adîncă întristare şi tulburare.

2. La fel este şi cu sufletul, pe care Hristos, Mirele cel ceresc şi-1 logodeşte cu mireasă — în vederea comuniunii tainice şi divine cu El — (sufletul care) gustă din bogăţia cea cerească. Se cuvine (ca acesta) să arate multă sîrguinţă pentru a se face plăcut mirelui său Hristos , să îndeplinească cum trebuie slujba încredinţată lui de Duhul, să placă întru toate lui Dumnezeu, să nu-L întristeze cu nimic pe Duhul, să arate cumînţenia şi iubirea cuvenită către El, să se poarte bine în casa împăratului ceresc, potrivit harului care i s-a dat. (în cazul că se poartă aşa), iată că un astfel de suflet devine stăpân peste toate bunurile Domnului, iar slava Dumnezeirii îmbracă trupul Său. Dacă, (din contră), greşeşte cu ceva, dacă în slujba (încredinţată lui) săvîrşeşte ceva ce nu trebuie, dacă face cele ce nu plac (Mirelui), nu ascultă de voia Lui, nici nu colaborează cu harul Duhului, care se află în el, atunci este dezbrăcat de cinste şi (este îmbrăcat) cu ocară, este îndepărtat de la (izvorul) vieţii, ca unul care s-a făcut nevrednic de acesta şi de comuniunea cu împăratul cel ceresc. Atunci, întristarea şi durerea încearcă pe toţi sfinţii şi pe puterile cele raţionale pentru acest suflet : îngerii, puterile, apostolii, profeţii şi martirii plîng pentru el.

3. Şi după cum — aşa cum zice Domnul — ***«bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăieşte»*** (Luca 15, 7), tot aşa întristare multă şi plîngere se face în cer pentru un suflet care cade de la viaţa cea veşnică ; după cum, atunci cînd pe pămînt moare un om de seamă, este dus la groapă de către fraţii, rudele, prietenii şi cunoscuţii săi cu cîntece (funebre), cu plînset şi tînguire, tot aşa, pentru sufletul acela (care se pierde) plîng şi se tînguiesc toţi sfinţii. La aceasta se referă

undeva Scriptura, cînd zice : «A ***căzut bradul, întristaţi-vă cedriiy***> (Zah. 11, 2). Atîta timp cît Israel părea că place Stăpînului — deşi niciodată n-a plăcut pe cît ar fi trebuit — un nor îl adumbrea, un stîlp de foc îi lumina calea, marea s-a văzut despicîndu-se înaintea lui şi apa limpede a izvorît (pentru el) din piatră. Dar cînd mintea şi voia lor s-a abătut de la Dumnezeu, atunci ei au fost lăsaţi în seama şerpilor şi a duşmanilor lor, care i-au dus în robii cumplite şi i-au supus la încercări amare. Acelaşi lucru se întîmplă şi cu sufletele noastre şi acest lucru este arătat, în chip tainic, la profetul Ieremia. (Vorbind) despre un astfel de suflet, (prezentat) în chipul Ierusalimului, Duhul zice • ***«Te-am găsit gol şi pustiu, cu apă te-am spălat de necurăţia ta cu haină te-am îmbrăcat, brăţări am pus la mîinile tale şi te-ai făcut vestit între toate neamurile. Făină de grîu, untdelemn şi miere ai mîncat, dar în cele din urmă ai uitat de binefacerile Mele, te-ai dus după amanţii tăi şi te-ai tăvălit în ruşine»*** (Iez. 16, 6).

4. Aşa ceartă Duhul pe sufletul (acela) care, prin har a cunoscut pe Dumnezeu, (pe acel suflet) care a fost curăţit de păcatele sale de mai înainte, a fost împodobit cu podoabele Duhului, s-a împărtăşit de hrana voinţa şi dragostea cuvenită faţă de Hristos, Mirele cel ceresc. (Un astfel de suflet) este îndepărtat şi despuiat de viaţa de care cîndva se

făcuse părtaş. Pentru că satan poate să se ridice, să se războiască şi să doboare şi pe cei ce au ajuns la un înalt grad (de desăvîrşire), pe cei care au cunoscut pe Dumnezeu în har şi putere. Se cuvine, deci, să ne luptăm şi să ne păzim (de uneltirile celui viclean) şi cu toată înţelepciunea şi frica «să lucrăm ***mintuirea*** noastră» (Filip. 2, 12), precum s-a scris. (Voi toţi), cîţi v-aţi făcut părtaşi ai Duhului lui Hristos, să nu vă arătaţi disprețuitori (faţă de El) în nici un lucru, fie mic, fie mare, şi să nu insultaţi harul Duhului, pentru ca să nu pierdeţi viaţa, ai cărei părtaşi deja v-aţi făcut.

5. (Cele spuse) le voi adeveri iarăşi cu pilda altui om. Atunci cînd un sclav intră în palat să slujească, el intră gol, (fără instrumente), dar primeşte din vasele împăratului şi cu acestea îi slujeşte. Se cuvine, însă ca el să fie cu multă luare aminte, ca să nu servească la masă precum nu trebuie, (adică) să nu aducă la masa împăratului alte bucate în locul celor rînduite — ci să le aducă după rînduială (la început) pe cele dintîi, (apoi) pe cele din urmă. Dacă, însă, din neştiinţă sau neatenţie nu slujeşte pe împărat precum se cuvine, el se face vinovat de moarte şi se află în pericol. Tot aşa şi sufletul, care slujeşte lui Dumnezeu în har şi duh, are trebuinţă de mult discernămînt şi cunoaştere, ca nu cumva să greşească faţă de vasele lui Dumnezeu, adică faţă de Duhul, (şi ca nu cumva) voia lui să nu concorde cu harul. Pentru că există o slujire în Duh, care se săvârşeşte în chip tainic în omul cel lăuntric. Domnul este slujit de suflet cu vasele sale, adică cu propriul Său Duh. Fără vasele Sale, adică fără har este imposibil să slujească cineva lui Dumnezeu, adică să împlinească întru totul voia lui Dumnezeu.

6. Chiar şi cînd primeşte harul, şi atunci (sufletul) trebuie să arate înţelepciune şi discernămînt. Cerîndu-le, şi acestea i le dă Dumnezeu, ca să-L slujească, după cuviinţă, în Duh. Se cuvine, însă, să nu se lase stăpînit de răutate şi să greşească, sau abătut de neştiinţă, îndrăzneală sau neglijenţă să calce voia Stăpînului şi să facă ceea ce nu trebuie.

Pentru că pe un astfel de suflet îl aşteaptă pedeapsa, plînsetul şi moartea. Acest lucru îl spune şi dumnezeiescul Apostol, (zicînd) : «Ca ***nu cumva altora propovăduind, eu însumi să mă prefac netrebnic»*** (I Cor. 9, 27).

Vezi, deşi era Apostol al lui Dumnezeu, cîtă teamă avea ? Să-L rugăm, deci, pe Dumnezeu, noi, cîţi ne-am împărtăşit de harul Său, (să ne întărească) să-L slujim după voia Lui şi să nu

vieţuim cu cuget defăimător ; pentru ca, vieţuind după voia Lui şi aducîndu-I slujbă duhovnicească după voia Lui, să moştenim viaţa cea veşnică.

7. Se întîmplă ca atunci cînd cineva este bolnav să aibă celelalte mădulare sănătoase : un ochi să vadă un alt mădular (să-şi împlinească slujba), dar celelalte mădulare să sufere. La fel este şi în cele duhovniceşti : este posibil să aibă cineva sănătoase trei mădulare ale duhului, dar să nu fie desăvîrşit. Vezi cîte trepte şi grade ale duhului, (ale desăvîrşirii) există ! (Atîtea) în cîte feluri se desface şi se subţiază răul, iar aceasta nu odată (se întîmplă).

Toate pronia şi iconomia Domnului ; faptul că răsare soarele, că (există) toate creaturile, (toate) s-au făcut, pentru a alcătui o împărăţie a păcii şi înţelegerii, pe care o vor moşteni cei aleşi.

8. Datori sînt, deci, creştinii să se lupte în orice privinţă şi să nu judece pe nimeni : nici pe desfrînata care-i stă în cale, nici pe păcătoşi, nici pe cei fără rînduială, ci să privească la toţi cu gînd nevinovat şi ochi curat, să devină pentru ei un fapt firesc şi obişnuit acela de a nu defăima pe nimeni, de a nu osîndi, de a nu urî sau de a iscodi pe cineva. De vezi pe cineva cu un ochi, să nu-l judeci în inima ta, ci să-l priveşti ca pe un om sănătos ; pe cel ciung să-l priveşti ca şi cînd n-ar fi ciung ; pe cel şchiop ca şi cînd (ar merge) drept ; pe cel paralitic ca şi cînd ar fi sănătos. Pentru că aceasta înseamnă să ai inima curată ; (anume) văzînd pe păcătoşi şi bolnavi, să-i compătimeşti şi să arăţi îndurare faţă de ei. Se întîmplă ca şi sfinţii Domnului să vină la teatru şi să privească amăgirea lumii. Dacă după omul lor cel din afară se arată privind la cele ce se întîmplă în lume, după omul cel lăuntric vorbesc cu Dumnezeu.

9. Cei ce aparţin acestei lumi, au de la duhul rătăcirii înclinarea de a cugeta la cele pămînteşti ; pe cînd creştinii au altă voinţă, un alt cuget şi (aparţin) altui veac şi altei cetăţi. Duhul lui Dumnezeu s-a împărtăşit inimilor lor, iar ei calcă în picioare^pe cel potrivnic. Pentru că s-a scris : ***«Vrăjmaşul cel din urmă, care va fi nimicit, este moartea»*** (I Cor. 15, **26).** Cei ce se tem de Dumnezeu sînt stăpîni peste toate, pe cînd cei slabi în credinţă şi păcătoşii sînt întru totul înrobiţi : pe ei focul îi arde, piatra şi sabia îi ucide, iar în cele din urmă demonii stăpînesc peste dînşii.

10. ***întrebare:*** Oare la înviere toate mădularele înviază ? Dumnezeu aşa a promis (că toate vor învia) şi la El toate sînt cu putinţă ; însă pentru slăbiciunea şi mintea omenească acest lucru pare cu neputinţă. Că după cum Dumnezeu, luînd colb şi pămînt, a alcătuit o altă natură, pe aceea a trupului, cu multele lui elemente, ca : păr, piele şi oase, care nu se aseamănă cu pămîntul; şi după cum un ac, pus în foc îşi schimbă culoarea şi devine foc, fără ca natura fierului să fie înlăturată, ci aceasta se află la un loc cu focul; la fel (va fi) şi la înviere : toate mădularele vor învia şi ***«nici un fir de păr nu se va pierde»*** (Luca 21, 18), precum s-a scris : Şi toate vor deveni luminoase, toate vor fi scăldate şi se vor schimba în lumină şi foc. Dar nu precum zic unii, că vor deveni foc şi natura lor nu va mai fi. Ci, (zicem noi), Petru va fi Petru, Pavel va fi Pavel şi Filip va fi Filip. Fiecare, plin de Duhul, va rămîne în propria-i natură şi în propriul ipostas. Dacă am admite că dispare natura, că nu mai există Petru, nici Pavel, ci că pretutindeni şi în toate este Dumnezeu, atunci (ar trebui să admitem) că nici cei ce merg în iad nu simt pedeapsa, nici cei ce merg în împărăţia (lui Dumnezeu nu simt) binefacerea.

11—12. Să presupunem că există o grădină cu tot felul de pomi roditori : cu peri, meri, vie încărcată cu frunze şi fructe şi că grădina, pomii şi frunzele s-ar schimba şi ar lua altă înfăţişare, ar deveni luminoase ; tot aşa şi oamenii se vor schimba la înviere şi vor deveni mădularele lor sfinte şi luminoase. (Pînă atunci), oamenii lui Dumnezeu sînt datori să se pregătească de luptă şi cazne. După cum un tînăr viteaz, atunci cînd se luptă, suportă rănile şi se apără, la fel şi creştinii sînt datori să suporte necazurile (venite) din afară şi războiul cel dinăuntru şi fiind loviţi să învingă prin răbdare. Aşa este calea creştinismului : unde este Duhul Sfînt, acolo vine, ca o umbră, prigoana şi lupta. Iată, profeţii, în care, de asemeni, lucra Duhul, au fost prigoniţi de cei de un neam cu ei. Domnul, care era ***«calea şi adevărul»*** (Ioan 16, 6), nu de alt neam, ci de ai săi, de poporul său Israel a fost prigonit şi răstignit. La fel şi Apostolii. Dar, din vremea răstignirii, Duhul Sfînt, Mîngîietorul, a ieşit (de la ei) şi a venit la creştini. Prin urmare, (în vremurile de demult) nimeni dintre iudei n-a fost prigonit, ci numai creştinii (cei dintre ei) au suferit martiriu. Acest lucru nu trebuie să mire, petnru că este necesar ca adevărul să fie prigonit.

13. ***întrebare :*** (Este adevărat ceea ce) spun unii că răul vine din afara (omului) şi dacă vrea omul nu-l primeşte, ci-1 respinge ?

Răspuns: După cum (atunci) cînd şarpele a vorbit Evei, şi (ea) ascultîndu-1, acesta a intrat înlăuntru (ei), la fel şi acum păcatul, care este în afară, intră înlăuntru omului, din cauza supunerii lui (faţă de el) ; păcatului i se dă puterea şi libertatea şi pătrunde în inimă. Deci cugetele (cele rele) nu vin din afară, ci dinlăuntrul inimii. Pentru că spune Apostolul : ***«Vreau ca bărbaţii să se roage fără mine şi (fără) cugete viclene»*** (I Tim. 2, 8). Şi evanghelistul : ***«Din inimă ies cugetele (cele rele)».*** (Matei 15, 19). De aceea, pregăteşte-te de rugăciune, cer-cetează-ţi inima şi mintea, hotărăşte-te să înalţi către Dumnezeu o rugăciune curată. Ia aminte să nu te împiedice nimic de la aceasta. (Vezi) dacă rugăciunea (ta) este curată şi dacă mintea ta este preocupată (doar) de Domnul, aşa cum (mintea) agricultorului (este preocupată) de ogorul său, a bărbatului de soţia sa, a neguţătorului de neguţătoria sa. Cînd îţi pleci genunchii la rugăciune, nimic altceva să nu preocupe gîndurile tale.

14—15. Insă tu zici : Venind Domnul şi (fiind răstignit), «a ***osîndil păcatul»*** (Rom. 8, 3) pe cruce, iar acesta nu mai este înlăuntru. (Dar nu este aşa), ci după cum un ostaş, depunîndu-şi armele în casa cuiva, are dreptul să intre şi să iasă cînd vrea din casa aceea; la fel şi păcatul are (încă) puterea să grăiască (omului) în inimă. Pentru că s-a scris : ***«A intrat satan în inima lui Iuda»*** (Luca 22, 3). Tu zici că o dată cu venirea lui Hristos, a fost osîndit păcatul şi că după botez răul nu mai află condiţii de a isca gînduri în inima (omului); ignorezi, însă, faptul că mulţi dintre cei care au primit botezul, de la venirea Domnului pînă acum, au avut uneori cugete viclene ? Nu s-au abătut unii dintre ei la deşertăciuni, la desfrînare şi îmbuibare ? Oare, toţi cîţi au intrat în Biserică au şi inima curată ? Nu aflăm că după botez multe păcate se săvîrşesc şi mulţi păcătuiesc ? Deci, şi după botez tîlharul poate să intre (în suflet) şi să facă ceea ce vrea. S-a scris : «Să ***iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta»*** (Deut. 6, 5). Tu, însă, zici : ll iubesc şi am pe Duhul Sfînt. (Insă te întreb) : Te gîndeşti, îl Iubeşti şi îl doreşti (mereu) pe Domnul ? Eşti preocupat (de aceste simţăminte) ziua şi noaptea ? (Numai) dacă ai o astfel de iubire, eşti curat. Dacă n-o ai, caută atunci cînd îţi vin cugete pămînteşti şi viclene, dacă nu cumva înclini către ele ; vezi ca totdeauna sufletul tău să fie preocupat de iubirea şi darul lui Dumnezeu. Pentru că gîndurile la cele lumeşti atrag mintea spre cele pămînteşti şi stricăcioase şi nu-i permit să iubească pe Dumnezeu sau să-şi amintească de El.

Adesea vine la rugăciune (omul) cel simplu, îşi pleacă genunchii şi mintea lui intră într-o odihnă (de nedescris). Şi cu cît (mintea) sfredeleşte şi se adînceşte (în tainele lui Dumnezeu), pe atît zidul răutății care-i stă în cale, se dărîmă. (în cele din urmă) el ajunge să vadă şi să priceapă (lucrurile cele mai presus de fire, ajunge) acolo unde nu pot ajunge cei puternici, cei înțelepți şi retorii, (ajunge) să priceapă sublimitatea minții lui. (Şi aceasta), pentru că se preocupă de tainele divine ; iar acela care nu are experiență, nu ştie să examineze perlele, nici nu ştie să le prețuiască. De aceea creştinii disprețuiesc lucrurile slăvite pe pămînt şi le socotesc pe acestea gunoi, atunci cînd le compara cu acelea ale majestății (divine) care lucrează în noi.

16. ***întrebare :*** Poate, oare, să cadă un om care are harismă ?

Răspuns : Dacă este neglijent, cade ; pentru că duşmanii niciodată nu se liniştesc şi niciodată nu se dau în lături de la război. (In ceea ce te priveşte), cu atît mai mult se cuvine să nu încetezi a căuta pe Dumnezeu. Dacă eşti neglijent, mare îți va fi paguba, chiar dacă ți se pare că eşti încercat în taina harului.

17. ***Întrebare:*** Oare rămîne harul după ce omul cade ?

Răspuns: Dumnezeu vrea să-1 readucă pe om la viață şi-1 îndeamnă să plîngă şi să se pocăiască. El stăruie ca omul să se tînguie şi să se pocăiască, pentru că acesta trebuie să se pocăiască pentru păcatele pe care le-a săvîrşit odinioară.

18. ***întrebare:*** Oare cei desăvîrşiți vor avea de înfruntat necazuri şi războaie sau vor fi întru totul lipsiți de griji ?

Răspuns: Duşmanul nu încetează a duce război cu fiecare ; satan este neîndurător şi urăşte pe oameni. El nu pregetă să ducă război împotriva tuturor oamenilor ; dar nu în aceeaşi măsură se năpusteşte asupra lor.

Guvernatorii şi prefecții plătesc impozite împăratului, însă privind la averea, la aurul şi argintul lor, dau contribuția din cele ce prisosesc şi n-o socotesc pagubă. La fel şi cel ce face milostenie, nu socoteşte aceasta niciodată o paguba

Dar unul, sărac fiind şi lipsindu-i şi pîinea cea de toate zilele, nu poate plăti acea dajdie şi este biciuit; un altul este torturat pînă la moarte ; iar un altul este condamnat pentru un singur cuvînt şi este ucis.

La fel şi creştinii sînt amarnic încercați şi răvăşiți de păcat. Dar ei sînt de neclintit în luptă, se arată înțelepți, disprețuiesc puterea potrivnicului şi sînt fără primejdie în această privință. Ei nu se clatină şi sînt siguri de mîntuirea lor, pentru că s-au exersat în războiul cu răutatea şi au căpătat experiență. Avînd pe Dumnezeu cu ei, sînt conduşi şi întăriți (de El).

19. Alții însă, nefiind încă deprinşi, de îndată ce vine asupra lor un necaz şi se iscă război, cad şi se pierd.

Cei ce merg într-o cetate, vrînd să vadă pe cunoscuți şi pe cei dragi lor, chiar dacă întîlnesc mulți (oameni) în piețe, nu se lasă opriți de aceştia, pentru că şi-au pus în gînd să se întîlnească cu prietenii. Iar cînd ajung la casa acestora, bat la uşă şi strigă, iar cei dragi lor le deschid, bucurîndu-se. Desigur, dacă ar zăbovi prin piețe, ar fi luați in rîs de trecători, uşa ar rămîne închisă şi nimeni nu le-ar deschide. Tot aşa şi cei ce doresc să ajungă la Hristos, Stăpînul nostru, Cel iubit cu adevărat, trebuie să le socotească de nimic şi să le disprețuiască pe toate celelalte.

Cei ce intră în palatul împăratului, fie că sînt guvernatori sau prefecți, sînt stăpîniți de teamă mare, atunci cînd dau răspunsuri, ca nu cumva greşind în cuvîntul lor să fie pedepsiți. Cei de la țară, însă, şi cei simpli, care n-au văzut niciodată pe conducător, sînt fără grijă. La fel este lumea

aceasta de sub cer, de la împărați pînă la cei săraci. Cei ce nu cunosc slava lui Hristos se îngrijesc doar de cele lumești şi nu se gîndește cineva degrabă la ziua judecății. Dar cei ce se apropie cu gîndul de altarul lui Hristos, unde este tronul Lui, şi rămîn pentru totdeauna înaintea Lui, sînt totdeauna cu frică şi cu cutremur, ca să nu greşească ceva față de sfintele Lui porunci.

20. Şi după cum bogații pămîntului, deşi au multe roade strînse in hambarele lor, muncesc în fiecare zi tot mai mult, pentru a avea provizii îndeajuns şi a nu duce lipsă — pentru că dacă se încrede în bogăția depozitată în hambare şi nu mai adună alta, consumînd-o pe aceasta, ajung numaidecît la sărăcie şi mizerie, de aceea se ostenesc şi strîng provizii ca să nu ajungă în lipsă — ; la fel este şi în creştinism, cînd cineva gustă din harul lui Dumnezeu. Pentru că s-a spus : ***«Gustați şi vedeți că bun este Domnul»*** (Ps. 33, 9). Gustarea aceasta înseamnă (împărtăşirea cu) puterea Duhului, care lucrează în inimă.

Toți aceia care sînt fii ai luminii şi slujitori ai Testamentului celui nou în Duhul Sfînt, nu învață nimic de la oameni, pentru că sînt ***«învățați de Dumnezeu»*** (I Tim. 4, 9). Harul însuşi scrie în inimile lor legile Duhului. De aceea, ei nu sînt nevoiți să alerge numaidecît la Scripturile cele scrise cu cerneală pentru a afla (voia lui Dumnezeu), pentru că harul lui Dumnezeu scrie legile Duhului şi tainele cele cereşti pe tablele inimii; iar inima stăpîneşte şi domneşte peste tot trupul. Cînd harul ia în stăpînire inima, devine stăpîn peste toate mădularele şi (peste toate) cugetele. Pentru că acolo (în inimă) este mintea şi toate cugetele sufletului şi încrederea lui. De aceea străbate harul prin toate mădularele trupului.

21. La fel este cu cei ce sînt fii ai întunericului ; (de data aceasta, însă, nu harul, ci) păcatul stăpîneşte peste inima (lor) şi pătrunde în toate părțile. ***«Pentru că din inimă ies cugete viclene»*** (Matei 15, 19). (Păcatul) se răspîndeşte şi întunecă omul. (Sînt unii) care afirmă că răul nu este oploşit şi nu creşte o dată cu omul; (într-adevăr, mulți dintre ei) nu se îngrijesc de ziua de mîine, nici n-au vreo poftă trupească. La un timp, răul încetează să-i mai tulbure şi nu le mai trezeşte vreo poftă, încît pot să asigure cu jurămînt că în ei nu se mai nasc patimi. Dar, peste puțin timp, ard de pofte şi se arată sperjuri. Pentru că, după cum apa trece prin canal, la fel trece păcatul prin inimă şi prin cugete. In cele din urmă, păcatul triumfă asupra celor ce tăgăduiesc acest fapt, iar ei sînt dați de ruşine. Pentru că răul se străduieşte să nu se arate şi să fie ascuns în inima omului.

22. Cînd iubeşte cineva pe Dumnezeu şi Dumnezeu îşi arată iubirea față de el. Odată ce îl află credincios, Dumnezeu îi adaugă credința cea cerească, iar acesta se face de două ori om.

Pentru ca (omul) să-I aducă jertfe lui (Dumnezeu) cu mădularele sale, Dumnezeu pune în sufletul acestuia ceva asemănător din mădularele sale, aşa încît toată lucrarea, iubirea şi rugăciunea acestuia să fie curate.

Mare cinste i s-a dat omului ! Iată, cît de minunat este cerul şi pămîntul, soarele şi luna, dar Domnul n-a binevoit să se odihnească întru ele, ci numai în om. Pentru că omul depăşeşte în vrednicie pe toate creaturile ; aş îndrăzni să zic, nu numai pe cele văzute, ci şi pe cele nevăzute,

adică duhurile slujitoare. Pentru că nu despre arhanghelii Mihail şi Gavriil a zis (Dumnezeu) : ***«Să facem pe om după chipul şi asemănarea Noastră»*** (Gen. 1, 26), ci despre partea cea raţională a omului, adică despre sufletul cel nemuritor. (Despre îngeri atît) s-a scris : ***«Oşti de îngeri stau în jurul acelora, care se tem de Dînsul»*** (Ps. 34, 8).

Deci, creaturile cele văzute, (oamenii) poartă în ele ceva de natura cea neschimbătoare.

23. Cerul, soarele, luna şi pămîntul odată pentru totdeauna au fost întemeiate, dar Domnul n-a binevoit (să Se odihnească) întru ele ; acestea nici nu pot să se schimbe din starea în care s-au făcut, nici nu vor (să facă aceasta).

Tu, însă, eşti (făcut) după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. Şi după cum Dumnezeu are voie liberă şi face ceea ce vrea : — (de exemplu) dacă vrea, El are putere sa trimită pe cei drepţi în iad şi pe cei păcătoşi în rai ; dar nu voieşte, nici nu face aceasta, pentru că Domnul este drept; la fel şi tu ai voie liberă, iar dacă vrei să te pierzi (poţi s-o faci) pentru că ai fire schimbătoare, dacă vrei să huleşti (pe cineva), să faci otrăvuri şi să ucizi pe cineva, nimeni nu-ţi stă în cale, nici nu te împiedică. Iar dacă vrea cineva, (poate) să se supună lui Dumnezeu, să meargă pe calea dreptăţii şi să-şi stăpînească poftele. Pentru că mintea poate să biruie năvălirile răutăţii şi poftele ciele ruşinoase.

24. Dacă într-o casă mare, în care se află tacîmuri de aur, podoabe de aur, lucruri de argint, veşminte diferite, aur şi argint, tinerii şi tinerele care le îngrijesc îşi înfrînează gîndul (de a le sustrage) şi de teama omenească de stăpînii lor, se opun poftei (de a le avea), deşi firea lor, dominată de păcat le doreşte pe toate ; cu cît mai mult, acolo unde este teama de Dumnezeu, mintea trebuie să se opună şi să se lupte cu răutatea care se ţine de ea. (Mai ales) că Dumnezeu ţi-a poruncit (să împlineşti doar) lucruri posibile.

Natura animalelor necuvîntătoare este unitară. Astfel (spunîndu-se că) şarpele este (fiinţa) amarnică şi veninoasă, (atunci) toţi şerpii sînt la fel ; că lupul este deprins să răpească, (atunci) toţi lupii fac la fel; că mielul, blînd fiind, este sfîşiat, (atunci) toţi mieii sînt la fel; că porumbelul este fără vicleşug şi fără răutate, (atunci) toţi porumbeii sînt la fel.

Dar cu omul nu este la fel. (între oameni) unul este ca lupul care răpeşte, altul ca mielul care este sfîşiat. Şi unul şi altul se nasc din neamul omenesc.

25. Unul nu se limitează la femeia lui şi desfrînează ; altul, însă, nu lasă nici măcar să se nască pofta în inima lui. Unul răpeşte (bunurile) aproapelui, altul, din respect faţă de Dumnezeu şi (bunurile) sale le împarte (celor lipsiţi).

Vezi cît de schimbătoare este natura (omenească) : (în unii) înclină spre rău, (în alţii) spre bine. Este în stare să săvîrşească pe oricare din cele două fapte ; astfel poate conlucra atît cu binele, cît şi cu răul, cu harul divin şi cu puterea potrivnică ; ea nu este constrînsă (de nimic). Atîta timp cît Adam a trăit în curăţie, a fost stăpîn pe cugetele sale, însă de cînd a călcat porunca, (o povară ca) nişte munţi greu de suportat s-a aşezat pe mintea lui. Cugetele răutăţii amestecîndu-se (cu cele proprii) s-au făcut ca ale sale ; (ba am zice) că nici unul nu mai este al său, pentru că (toate) sînt în stăpînirea răutăţii.

26. Prin urmare, eşti dator să cauţi făclia care luminează şi să afli cugetele cele curate. Pentru că acestea sînt cele naturale, pe care le-a făcut Domnul.

Cei care au crescut lîngă mare au învăţat să înoate, iar atunci cînd se iscă valurile şi furtunile, ei nu sînt uimiţi. La fel sînt şi creştinii.

Şi după cum mintea unui copil de trei ani nu poate cuprinde şi înţelege (cele ce pricepe) mintea unui retor desăvîrşit pentru că între ei mult timp se interpune ; la fel şi creştinii; asemenea unor porunci privesc pe cele ale lumii, potrivit cu măsura harului (care li s-a dat). Pentru că ei sînt străini în această lume. Cetatea şi odihna alta este ; (mîngîierea lor) este mîngîierea Duhului; lacrimile, tristeţea şi suspinul ; lacrimile sînt pentru ei desfătare, iar cînd se bucură şi se veselesc sînt cuprinşi de teamă. Sînt ca nişte oameni ce-şi au sîngele în mîna lor. Ei nu se încred în ei înşişi şi nu cred că sînt ceva. Ei sînt disprețuiți şi defăimaţi de toţi oamenii.

27. Să presupunem că un împărat încredinţează averea sa unui (om) sărac. (Săracul) care o primeşte spre păstrare, nu o consideră pe aceasta ca fiind a sa, ci totdeauna îşi recunoaşte sărăcia şi nu îndrăzneşte să risipească (nimic) din comoara străină. Un lucru îi vine mereu

în minte (şi anume) pe lîngă faptul că este o comoară străină, i-a fost încredinţată de împăratul cel prea puternic, iar acesta o ia de la el atunci cînd vrea. La fel trebuie să cugetăm şi noi, cei ce avem harul lui Dumnezeu ; să ne smerim şi să mărturisim sărăcia noastră. Pentru că, după cum cu cel sărac, care primeşte comoara împăratului, şi îşi pune nădejdea în comoara străină, ca într-o comoară proprie, şi inima i se umple de trufie, (atunci cînd) împăratul îşi ia de la el comoara, el, cel căruia i se încredinţase comoara spre păstrare, rămîne sărac ca mai înainte ; la fel (se întîmplă cu) cei ce au (primit) harul: dacă se mîn-dresc şi se semeţesc cu inimile lor, Domnul ia de la ei harul Său, iar aceştia rămîn aşa precum erau înainte de a-l fi primit de la Domnul.

28. Insă unii, deşi au harul în ei, sînt amăgiţi de păcat şi nu ştiu. Să presupunem că într-o casă se află un tînăr şi o tînără ; măgulită (de cuvintele) lui, ea cedează, desfrînează cu el şi este alungată. La fel (face) şi groaznicul şarpe al păcatului care se află la un loc cu sufletul ; îl îmbie şi aţîţă, iar dacă sufletul cedează, se face părtaş cu răutatea cea netrupească a duhului (celui rău), adică un duh se uneşte cu altul, iar cel ce cedează şi primeşte cugetul celui rău în inima lui comite adulter. Intru aceasta constă lupta ta : să nu desfrînezi în gîndurile tale, să duci război înlăuntrul tău împotriva minţii (care iscă gînduri rele), să nu asculţi (de ea), nici să nu îngădui răutăţii (să intre) în cugetul tău. Dacă Domnul va afla în tine această pregătire, te va primi în împărăţia Sa în ziua cea de pe urmă.

29. Sînt unele lucruri, pe care Domnul aşa le rînduieşte, ca să nu rămînă nearătate harul şi misiunea Sa. Sînt însă altele pe care le îngăduie şi le dirijează, pentru ca omul să fie încercat şi experimentat şi ca să se arate libera lui voinţă. Pentru că cei ce sînt în ispite nu pierd împărăţia cerurilor. Aflîndu-se, deci, în împrejurări grele, creştinii nu trebuie să fie mîhniţi, nici întristaţi, ci să socotească mai de preţ sărcia decît bogăţia, postul mai de preţ decît desfătarea, ocara mai de preţ decît slava. Şi dacă se întîmplă să aibă parte de acele lucruri care sînt preţuite în această viaţă, care aduc mulţumire trupească, (precum este) bogăţia, silava şi desfătarea, se cuvine să nu se înfrupte din acestea, ci să le evite, precum focul.

30. (Să luăm aminte la cele ce se întîmplă) sub ochii noştri. Dacă un popor mic se ridică împotriva unei împărăţii, nu se osteneşte împăratul însuşi să intre în luptă, ci trimite pe soldaţi împreună cu comandanţii lor şi aceştia poartă războiul. Insă dacă se ridică un popor foarte mare, care poate să distrugă împărăţia, (atunci) împăratul însuşi, împreună cu sfetnicii săi merge să strîngă oaste pentru război. (Refe-rindu-ne acum la iconomia mîntuirii), vezi cîtă cinste (ţi s-a dat), omule ! Dumnezeu S-a pornit cu oastea Sa, adică cu îngerii şi cu duhurile cele sfinte, şi a venit întru întîmpinarea ta, ca să te izbăvească din moarte. întăreşte-te, deci, şi adu-ţi aminte cîtă grijă s-a arătat faţă de tine.

Să luăm (un alt) exemplu din viaţa omenească, întrucît sîntem încă în viaţă. Să presupunem că un împărat întîlneşte un (om) sărman, plin de răni şi nu se ruşinează cu el, ci îi pune leacuri pe răni şi-1 vindecă, îl aduce în palatul său, îl îmbracă cu porfiră, (îi pune pe cap) diademă şi îl aşază la masa lui. La fel (a făcut) şi Hristos, Împăratul cel ceresc : venind către omul cel grav bolnav, l-a vindecat şi l-a făcut părtaş la masa Sa cea împărătească. (A făcut) aceasta fără a-i sili voinţa, ci numai îndemnîndu-1 l-a adus la o astfel de cinste.

31. Pentru că în Evanghelie' este scris : Domnul a trimis pe robii Săi să cheme pe cei ce Vor (să vină la cină) şi să spună : Iată, prînzul meu este gata ; dar cei chemaţi atl refuzat (să vină), zicîndu-i unul că şi-a cumpărat o pereche de boi ; altul că şi-a luat soţie (Luca 14, 17—20 ; Matei 22, 4).

Vezi, cel ce a chemat era gata, pe cînd cei chemaţi au refuzat (să vină). Prin urmare, ei înşişi s-au făcut cauza pierderii lor.

Cît de mare este vrednicia, creştinilor ! Iată Domnul a pregătit împărăţia pentru ei şi i-a chemat să intre, dar (mulţi dintre ei, preocupaţi de griji lumeşti) nu vor (să intre).

Cît priveşte bunul pe care trebuie şă-1 moştenească, pe bună dreptate poate să spună cineva că este mai presus (de orice vrednicie omenească); dacă toţi oamenii, de cînd a fost plăsmuit Adam, pînă la sfîrşitul lumii s-ar fi războit cu satan şi ar fi îndurat necazuri, n-ar fi făcut nimic vrednic de slava ; pe care o vor moşteni. Pentru că ei vor împăraţi împreună cu Hristos în vecii, la nesfîrşit.

Slavă celui ce aşa (de mult) a iubit sufletul (nostru) încît pe Sine S-a dat pentru el şi s-a încredinţat Lui!

Slavă generozităţii Sale !

32. Luînd în considerare lucrurile care se văd, iată noi toţi fraţii, care ne aflăm (aici), avem acelaşi chip şi înfăţişare a lui Adam. (însă ne întrebăm) : oare şi întru ascuns, în lucrurile cele lăuntrice, avem noi toţi o singură inimă şi o singură voinţă ? Alcătuim noi un tot, sîntem noi toţi buni şi temători de Dumnezeu? (Nu), deşi toţi sîntem la un loc şi părem (a forma) o unitate ; deşi toţi avem înfăţişarea lui Adam, unii dintre noi sînt părtaşi cu Hristos şi cu îngerii Lui, iar alţii sînt părtaşi cu satan şi cu demonii. Vezi cum omul cel lăuntric, firea cea raţională este altceva decît cel din afară ?. Cu toţii părem că sîntem una, dar unii sînt cu Hristos şi cu îngerii Lui, alţii cu satan şi cu duhurile cele necurate.

Inima are un adînc nemărginit, în care se află săli de ospețe şi odăi de dormit, uşi, pridvoare, multe locuri de serviciu şi ieşiri. Acolo este laboratorul dreptății şi al nedreptății; acolo este moartea şi viața, acolo este neguțătoria cea bună şi cea rea.

33. Să presupunem că există un palat impunător, că acesta se pustieşte şi se umple de morți şi de mult miros urît; la fel este şi inima, palatul lui Hristos : geme de mare necurățire şi de mulțimea duhurilor necurate. Se cuvine, deci, ca acesta să fie reconstruit şi reînnoit, iar cămările sale pregătite. Pentru că împăratul Hristos vine acolo, împreună cu îngerii şi cu duhurile cele sfinte, să Se odihnească, să locuiască, să umble şi să aşeze împărăția Sa.

Să presupunem deasemeni, o corabie cu multă rînduială : acolo căpitanul pe toți îi conduce şi rînduieşte, pe unii dojenindu-i, iar pe alții învățîndu-i. Tot aşa este şi inima, care are (drept) căpitan mintea, conştiința care cenzurează cugetele care se acuză sau se apără. Pentru că zice (Apostolul) : ***«Cugetele se acuză sau se apără între ele»*** (Rom. 2, 15).

34. Vezi că conştiința nu aprobă acele ginduri care se supun păcatului, ci numaidecît le mustră. Ea nu minte, pentru că ce ar spune în ziua judecății ?, ci dă mărturie (despre adevăr) ca una care totdeauna mustră.

Să ne închipuim o trăsură, cu animale (de tracțiune), cu hățuri, toate sub conducerea unui vizitiu ; cînd vrea acesta îi imprimă elan, iar cînd vrea o opreşte ; în sfîrşit, unde vrea acesta, acolo se duce, pentru că întreaga trăsură se supunea lui. La fel este şi inima : ea are mulie cugete proprii firii, cugete ce sînt legate de ea, iar mintea şi conştiința mustră şi conduce inima, potolind cugetele firii, care se nasc în ea. Pentru că sufletul are multe mădulare, dar el este unul.

35. Că de cînd a călcat Adam porunca, şarpele a intrat şi s-a făcut stăpîn al casei, şi este pe lîngă sufletul (propriu-zis) ca un al doilea suflet. Pentru că zice Domnul : ***«Oricine nu se leapădă de sine şi nu-şi urăşte sufletul său, nu este ucenicul Meu»*** (Luca 14, 26). ***«Cel ce-şi iubeşte sufletul său îl va pierde»*** (Ioan 12, 25). Pentru că păcatul intrînd în suflet, s-a făcut mădularul lui, s-a lipit de omul cel trupesc şi (de aceea) se nasc în inimă multe cugete necurate. Deci, cel ce face voia sufletului său, voia inimii o face, pentru că sufletul se împleteşte şi se amestecă (cu ea). Pe cînd acela care îşi supune sufletul său, se mînie pe sine şi pe poftele care se cuibăresc în el, este asemenea celui ce biruie şi supune cetatea duşmanilor săi. Acela a ajuns (la desăvîrşire), la măsurile cele bune ale Duhului ; a ajuns cu ajutorul puterii divine, un om curat, superior lui însuşi. Unul ca acela se îndumnezeieşte, se face fiu al lui Dumnezeu şi primeşte pecetea cea cerească în sufletul său. Pentru că aleşii Lui sînt unşi cu untdelemnul cel sfințitor şi se iac demnitari şi împărați.

36. O astfel de fire are omul, că ajungînd în adîncul răutății şi robind păcatului, (el poate) să se întoarcă la ceea ce este bine ; (pe de altă parte), cel unit cu Duhul Sfînt şi îmbătat de (frumusețile) cereşti, poate să se întoarcă la cele rele. Să presupunem că o femeie îmbrăcată în zdrențe, flămîndă, după multă trudă ajunge la demnitatea împărătească ; se îmbracă cu porfiră, i se pune coroană pe cap şi devine soția împăratului. (La un moment dat) îşi adutoe aminte de mizeria

(în care a trăit) mai înainte şi vrea să revină la cele de demult, dar nu se încumetă să revină la ruşinea de mai înainte, pentru că ar fi o nebunie. La fel şi cei ce au gustat din harul divin şi «s-au făcut părtaşi ai Duhului» (Evr. 6, 4), dacă nu iau aminte la ei, sînt lipsiți (de har) şi devin mai răi decît atunci cînd nu erau în Biserică. (Aceasta), nu pentru că Dumnezeu ar fi schimbăcios sau slab, sau că Duhul s-ar stinge, ci pentru că oamenii înşişi nu se potrivesc cu harul; de aceea, ei se abat şi cad într-o mulțime de rele. Deci, aceia care au gustat din acel dar, le au pe amîndouă în ei : bucuria şi mîngîierea, frica şi cutremurul, veselia şi tristețea. Ei se întristează pentru ei şi pentru (neamul lui) Adam, pentru că una este firea oamenilor. însă lacrimile sînt pentru unii ca aceştia pîine, iar, tristețea este dulceață şi odihnă.

37. Iar dacă vezi pe unul că se mîndreşte şi este îngîmfat pentru că s-a împărtăşit de har, chiar dacă face semne şi învie morții, să nu-1 crezi ; (unul ca acesta) nu are sufletul smerit, nu este sărac cu duhul, nu se lasă disprețuit şi este înşelat de răutate fără să ştie. Pentru că specificul creştinului acesta este : cel care este încercat înaintea lui Dumnezeu se sileşte să se ascundă față de oameni. Chiar dacă are toate comorile împăratului, el le ascunde şi totdeauna spune : «Eu sînt sărac. Această comoară nu este a mea. Cineva mi-a dat-o, iar atunci cînd vrea, o ia de la mine». Iar dacă cineva zice : «Sînt bogat, ajunge, am cîştigat (destul), nu mai am nevoie (de nimic)», un astfel (de om) nu este creştin, ci vas al rătăcirii şi al diavolului. Pentru că desfătarea cu Dumnezeu este fără saț şi cu cît mai mult gustă cineva şi mănîncă (din El), cu atît este mai flămînd. Astfel de oameni au o dorință şi o iubire nepotolită față de Dumnezeu şi cu cît se silesc ca să crească şi să sporească (în această stare) cu atît mai mult se socotesc săraci şi lipsiți, ca unii care nu posedă nimic. Acesta spune : «Nu sînt vrednic ca soarele să strălucească deasupra mea». Acesta este semnul (distincției) al creştinului : smerenia. Deci, de zice cineva : «Ajunge^ sînt îndestulat», acela este un înşelător şi un mincinos.

38. După cum trupul Domnului, atunci cînd s-a suit pe munte a fost slăvit şi s-a transformat în strălucire divină şi într-o lumină nemărginită, la fel vor fi slăvite trupurile sfinților şi vor străluci. Şi după cum slava cea dinlăuntru a lui Hristos i-a acoperit trupul şi (acesta) a strălucit, la fel şi în cazul sfinților, puterea lui Hristos care este înlăuntru lor, în ziua aceea se va revărsa în afară peste trupurile lor. Pentru că, încă de acum, ei participă cu mintea lor la natura, ființa şi natura Lui. Că s-a scris : «Cel ce ***sfințeşte şi cei ce se sfințesc dintr-Unul sînt (toți)»*** (Evr. 2, 11). Şi : ***«Slava pe care Mi-ai dat-o, Eu le-am dat-o lor»*** (Ioan 17, 22). Şi după cum dintr-un singur foc se aprind multe făclii (iar acestea sînt la fel), în mod firesc trupurile sfinților, fiind mădulare ale lui Hristos, devin de aceeaşi (natură) ca şi a lui Hristos.

39. ***întrebare :*** Cum devin creştinii superiori primului Adam, îndată ce acela era nemuritor şi avea trupul şi sufletul nestricăcios, pe cînd aceştia mor şi se strică ?

Răspuns: Moartea cea adevărată înlăuntru s-a ascuns şi este ; omul cel lăuntric a murit. Acela, însă, care s-a mutat, în cele lăuntrice, din moarte la viață, trăieşte cu adevărat în veac şi nu moare. Chiar dacă trupurile unor astfel de oameni se descompun pentru un timp, ele se vor scula iarăşi, întru slavă, pentru că sînt sfințite. De aceea zicem că moartea creştinilor este somn şi odihnă.

Dacă, însă, omul ar fi nemuritor şi după trup, toată lumea văzînd acest lucru extraordinar — că trupurile creştinilor nu se strică — ar face binele nu de bună voie, ci dintr-o oarecare constrîhgere.

40. Dar pentru aceasta Dumnezeu rînduieşte astfel lucrurile şi are loc descompunerea trupurilor, ca să se vădească şi să cunoască odată întru totul liberul arbitru pe care Dumnezeu 1-a dat oamenilor de la început şi să se arate că de voia omului depinde să se întoarcă spre bine sau spre rău. Nici cel desăvîrşit (nu este împins de vreo putere) la săvîrşirea binelui, după cum nici cel ce s-a afundat în păcat şi s-a făcut vas al diavolului prin care toată lumea a fost condamnată, nu este legat de vreo necesitate pentru a săvîrşi răul; chiar şi acesta are libertatea de a deveni vas al alegerii şi vieții. La fel şi cei «îmbătați» de divinitate, deşi plini şi încătuşați de Duhul Sfînt, nu sînt constrînşi de vreo putere, ci au libertatea de a se întoarce şi de a face ceea ce vor în acest veac.

41. ***Întrebare :*** Răul se împuținează şi se dezrădăcinează pe îndelete, pe măsură ce omul progresează în har, sau îndată ce (omul) începe să progreseze, răul este dezrădăcinat ?

Răspuns: După cum embrionul din pîntecele mamei nu devine deodată om, ci pe îndelete capătă chipul (omului) şi se naşte ; dar nici atunci nu este desăvîrşit, ci trebuie să crească vreme de mulți ani ca să devină bărbat; şi după cum semințele de orz şi grîu nu prind rădăcini îndată ce sînt puse în pămînt, ci trebuie să treacă înghețuri şi viscole şi abia la vremea rînduită să dea spic ; şi (după cum) cel ce sădeşte un păr, nu culege numaidecît roade, la fel (se întîmplă) în cele duhovniceşti — unde există atîta înțelepciune şi finețe — omul creşte cîte puțin, (pînă) ***«ajunge bărbat desăvîrşit, la vîrsta maturității»*** (Efes. 6, 12). (Lucrurile) nu sînt precum zic unii : «îmbracă-te, dezbracă-te».

42. Cel ce vrea să învețe carte, merge (mai întîi la un dascăl) şi învață semnele (alfabetului ; după ce le-a învățat) şi devine primul (între colegii săi), merge la şcoala latină, unde este (primit) ca ultimul dintre toți. Cînd (şi aici îşi însuşeşte disciplinele predate) şi devine primul, merge la şcoala publică, fiind (primit) şi acolo ca ultimul dintre toți, ca un începător. Cînd aici ajunge un erudit, este (totuşi) un începător şi ultimul dintre toți juriştii ; dar cînd aici devine primul, atunci ajunge funcționar superior. (In sfîrşit), cînd ajunge guvernator, îşi ia ca ajutor un asesor. Deci, dacă în lucrurile cele văzute există atîtea trepte de înaintare, cu cît mai mult în (cunoaşterea) tainelor cereşti (trebuie) să fie şi să se înmulțească treptele ! Numai cel ce trece (biruind) multe încercări şi ispite devine desăvîrşit.

Creştinii, care cu adevărat au gustat din har şi au în mintea şi inima lor semnul crucii, aceştia, de la împărați pînă la cerşetori, pe toate le socotesc gunoi şi împuțiciune. Ei ştiu că toată lumea cea pă-mîntească, comorile împăratului, slava şi vorbele înțelepte sînt ca o nălucire, n-au bază trainică, ci sînt trecătoare. Orice se află sub cer, este disprețuit de ei.

43. Pentru ce ? Pentru că au dobîndit (acele bunuri) neobişnuite şi minunate, care sînt mai presus de ceruri, care nu se află nici în comorile împăraților, nici în înțelepciunea cuvintelor, nici în slava lu-

measică, nici în vrednicii sau bogăție, (pentru că) au în omul lor cel lăuntric pe Domnul şi Creatorul tuturor, ca o avere ce nu se trece, ci care rămîne. Creştinii ş'tiu că sufletul este mai de preț decît toate creaturile, pentru că numai omul a fost făcut după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. Iată, cît de imens este cerul şi pămîntul, (cît de) minunate sînt creaturile din ele, (cît de) mari sînt corpurile lor ! Peştii enormi ai mării, munții, animalele sălbatice, sînt, după cum se văd, mai puternice decît omul. Cu toate acestea, omul este mai de preț decît toate (aceste) creaturi, pentru că numai întru el a binevoit (să Se odihnească) Dumnezeu.

Ia aminte, deci (omule), la vrednicia ta, vezi cît eşti de prețuit ; că venind Dumnezeu însuşi pe pămînt, pentru întîmpinarea şi izbăvirea ta, te-a aşezat mai presus de îngeri.

44. Au venit, oare, îngerii să te mîntuiască ? (Nicidecum), ci Fiul împăratului — (care deasemeni era) Împărat —, a făcut sfat cu Părintele Său şi trimis fiind Cuvîntul S-a îmbrăcat cu trup şi ascunzîndu-şi dumnezeirea Sa — pentru ca prin cel asemănător, cel asemenea să se mîntuiască —, şi-a pus sufletul Său pe cruce. Cîtă iubire (a arătat) Dumnezeu pentru omul Cel nemuritor a preferat să se răstignească pentru tine ! Vezi, dar, ***«cît de mult a iubit Dumnezeu lumea, că pe (însuşi) Fiul Său, Cel Unul-Născut L-a dat pentru ea» l*** (Ioan 3, 16). ***«Oare nu ne va dărui, împreună cu El şi toate*** (bunurile)» ? (Rom. 8, 32). Zice undeva : ***«Amin zic vouă, peste toate ale Sale îl va pune»*** (Matei 24, 47).

In altă parte arată că îngerii sînt slujitori ai sfinților. Astfel, pe cînd Elisei era în munți, şi au venit împotriva lui cei de alt neam, (văzîndu-i) copilul (care-i slujea) a zis : ***«Vin mulți împotriva noastră, iar noi sîntem singuri».*** Dar Elisei i-a răspuns : ***«Nu vezi oşti şi mulțimi de îngeri care (stau) împrejurul nostru si ne ajută ?»*** (IV Regi 6, 14).

Vezi cum Stăpînul, împreună cu mulțimi de îngeri stă în preajma robilor Săi ? Cît (de valoros) este sufletul şi cît de mult a fost cinstit de Dumnezeu ! Dumnezeu îl caută împreună cu îngerii, ca să-1 facă părtaş la împărăția Sa ! După cum şi satan îl vrea să fie de partea sa !

45. După cum, în viața de toate zilele împăratul nu este slujit de oameni (obişnuiți, proveniți) din gloată, ci de (oameni) arătoşi şi bine educați, la fel şi în palatul cel ceresc, slujesc împăratului celui ceresc (doar) aceia care sînt fără prihană, neîntinați, şi cu inima curată. Şi după cum în palat stau în legătură cu împăratul (numai) fete prea frumoase şi neîntinate, la fel şi în cele duhovniceşti, sufletele cele împodobite cu toate frumoasele însuşiri, (stau) în comuniune cu împăratul cel ceresc. Dacă în viața de toate zilele, (trebuind) ca un dregător să meargă şi să stea într-o casă şi întîmplîndu-se ca acea casă să nu fie curată, (numaidecît) se repară, se împodobeşte şi se varsă aromate în ea ; cu atît mai mult casa sufletului, în care Domnul Se odihneşte, trebuie să fie frumos împodobită, pentru ca să poată să intre şi să se odihnească acolo cel neîntinat şi fără de prihană ! Pentru că în astfel de inimă Se odihneşte Dumnezeu şi toată Biserica cea cerească.

46. După cum în viaţa de toate zilele, atunci cînd un părinte are averi şi anume diademe şi pietre preţioase, le ascunde în locuri tainice şi le păstrează pentru fiul său cel iubit, căruia i le şi dă ; la fel (şi întru cele duhovniceşti) : Dumnezeu a încredinţat sufletului averea şi lucrurile lui de preţ.

In viaţa de toate zilele, atunci cînd se iscă război, vine la luptă împăratul împreună cu oastea lui, şi dacă oastea lui este mai mică şi mai slabă, îndată trimite solie şi propune pace.

Şi dacă un popor foarte mare vine împotriva altuia egal cu el, şi un împărat împotriva altui împărat — să presupunem pe cel al Perşilor, împotriva celui al Romanilor — atunci este necesar ca ambii împăraţi să se înfrunte cu toate ostile lor.

Acum, ia aminte care este vrednicia ta ! Dumnezeu (însuşi), împreună cu oştirile Sale, adică cu îngerii şi cu duhurile, S-a pornit la luptă împotriva vrăjmaşului, ca să te izbăvească de la moarte. Pentru tine, deci, a venit Dumnezeu.

47. Să presupunem că un împărat întîlneşte un cerşetor, avînd lepră pe toate mădularele sale, că nu se ruşinează, ci îi pune leacuri pe răni, îl vindecă, îl aduce la masa sa, îl îmbracă cu porfiră şi îl face împărat; la fel a făcut Dumnezeu cu neamul oamenilor : a spălat rănile acestora, i-a vindecat şi i-a dus în cămara cea cerească. Mare este vrednicia creştinilor ! Atît de mare încît cu nimic nu se poate compara !

Dar dacă devine uşuratic şi se lasă sedus de răutate, atunci el se aseamănă unei cetăţi fără ziduri. Tîlharii intră cînd vor în ea şi neîmpiedicaţi (de nimeni) o pustiesc şi o pîrjolesc. La fel se întîmplă dacă eşti neglijent şi nu iei aminte la tine : duhurile răutăţii intră (în tine) îţi distrug şi pustiesc mintea, împrăştiindu-ţi gîndurile în veacul acesta.

48. Mulţi (oameni), care cultivă ştiinţa şi sînt iscusiţi în lucrurile cele din afară (celor duhovniceşti), îngrijindu-se (să ducă) o viaţă corectă, socotesc acest lucru desăvîrşire ; ei nu se apleacă spre inimă şi nu văd relele care cuprind sufletul. Or, mintea cea din lăuntru, izvodind răutatea, (devine) rădăcina ei în mădulare : deci, tîlharul este în casă, adică puterea cea potrivnică. Deci, puterea potrivnică (omului) este (de natură) mentală. Dacă cineva nu dă luptă împotriva păcatului, răutatea care zace în el, din cauza abundenţei ei, se revarsă puţin cîte puţin şi duce pe om să săvîrşească păcate făţişe. Pentru că răul este ca o gură de izvor care ţîşneşte mereu.

Tu, însă, sileşte-te să opreşti torenţii răutăţii, ca nu cumva în mii de rele căzînd să devii ca un ieşit din minţi. Vei fi întocmai ca un nobil bogat şi fără grijă, pe care slujbaşii şi subalternii principelui îl ridică cu faţa, îl duc înaintea acestuia şi-i zic : Eşti acuzat de crimă şi condamnat la moarte. De frica veştii el îşi pierde raţiunea şi se face ca un ieşit din minţi.

49. Aşa, deci, să gîndeşti despre duhurile răutăţii. Pentru că lumea cea văzută, de la împăraţi pînă la cerşetori, este în (continuă) tulburare, în dezordine şi luptă şi nimeni dintre aceştia nu cunoaşte cauza. Or, este vădit că răul, care a intrat (în lume) prin neascultarea lui Adam, este centrul (tuturor relelor) şi cauza morţii. Pentru că păcatul care a intrat (prin Adam) fiind ca o putere şi esenţă raţională a lui satan, a semănat toate relele : el acţionează în ascuns în omul cel lăuntric şi în minte şi se luptă cu gîndurile. Oamenii nu ştiu că fac acestea împinşi de o putere străină,

socotesc că acestea sînt lucruri fireşti şi că din socotinţă proprie fac acestea. însă, cei ce au în mintea lor pacea lui Hristos şi sînt iluminaţi de El, ştiu de unde vin acestea.

50. Lumea suferă de patima vicleşugului şi nu ştie. (Această patimă) este ca un foc necurat care aprinde inima, străbate toate mădularele şi incită pe oameni la destrăbălări şi la nenumărate rele. Cei ce se lasă gîdilaţi şi prinşi de plăcere săvîrşesc desfrîul (mai întîi) în lă-untru, în inima lor ; dar după ce răul prinde rădăcini, ei cad în des-frîu şi pe faţă. Acelaşi lucru să gîndeşti şi despre iubirea de arginţi, despre slava deşartă, despre mîndrie, despre invidie şi despre mînie. Să presupunem că cineva este invitat la cină şi i se servesc bucate multe. Numaidecît, păcatul îl împinge să se înfrupte din toate, iar sufletul, lăsîndu-se prins de plăcere, se îngreuiază.

Munţi greu de suportat sînt patimile ; în mijlocul lor sînt potop de balauri, de fiare veninoase şi de tîrîtoare. După cum un chit înghite un om în pîntecele său, la fel şi păcatul înghite sufletele. (Patimile) sînt flăcări de foc ce mistuiesc şi săgeţi arzătoare ale celui viclean. Pentru că spune Apostolul : ***«Ca voi să puteţi stinge săgeţile cele arzătoare ale celui viclean»*** (Efes. 6, 16). Pentru că răul a prins rădăcini şi şi-a pus temelie în suflet.

51. însă cei înţelepţi atunci cînd patimile se trezesc, nu ascultă (de ele), ci mai degrabă se mînie pe poftele cele rele şi se fac duşmanii lor. (In acest caz), satan (care) doreşte mult să se sălăşluiască şi să se odihnească în suflet, atunci cînd sufletul nu i se supune, în multă strîmtoare şi necaz se află.

Sînt unii, ţinuţi de puterea divină, care atunci cînd văd un tînăr alături de o femeie, cugetă unele lucruri, dar mintea lor nu se întinează nici nu săvîrşeşte înlăuntru (lor) păcatul Dar nu trebuie să-şi pună cineva prea mare încredere în unul ca acesta. Sînt, însă alţii în care (pofta) s-a stins şi a încetat ; este adevărat, aceştia au ajuns la talia celor mari (şi desăvîrşiţi).

După cum neguţătorii se coboară goi în adîncul mării, spre moartea (care-i pîndeşte din) apă, pentru ca să găsească acolo mărgăritarele (necesare), pentru a împodobi coroana şi porfira împărătească ; la fel şi monahii : ies goi din lume, se coboară în adîncul mării răutăţii şi în abisul întunericului, pentru ca să culeagă şi să aducă la suprafaţă pietrele cele scumpe care împodobesc coroana lui Hristos, Biserica cea cerească, veacul cel nou, cetatea cea luminoasă şi poporul cel îngeresc.

52. După cum într-o mreajă (aruncată în apă) cad multe feluri de vietăţi, însă cele nefolositoare se aruncă iarăşi în mare ; la fel şi mrea-ja harului peste toţi se întinde şi caută odihnă. Dar oamenii nu ascul-tă, de aceea se aruncă iarăşi în abisul întunericului.

După cum, pentru a găsi aurul, se cerne mult nisip, iar după ce se găseşte, este asemenea unor grăunţe foarte mici de mac ; la fel (se întîmplă şi printre oameni) : mulţi sînt încercaţi, însă puţini rămîn.

Cei care slujesc la împărăţie sînt cunoscuţi, ca şi cei care îi împletesc cuvîntul de laudă ; la fel sînt cunoscuţi cei săraţi cu sarea cea cerească şi cei ce grăiesc din comorile Duhului.

Sînt cunoscute vasele întru care binevoieşte Dumnezeu, cărora le dă harul Său ; (sînt cunoscuţi) şi aceia care primesc cu multă răbdare puterea sfinţitoare, (pe care) Domnul, (le-o transmite), după cum, în chip felurit, voieşte.

Deci, cel ce vorbeşte, dacă nu este condus de lumina şi înţelepciunea cerească, nu poate să-şi întemeieze mintea pe o credinţă deplină ; pentru că sînt felurite voirile (oamenilor) ; unele duc la război, aite'e la odihnă.

53. Să presupunem că există o cetate pustie şi că cineva vrea s-o rezidească ; acesta dărîmă numaidecît zidurile surpate şi căzute, apoi începe să sape, iar pe locurile săpate să pună temeliile şi să ridice construcţia ; (el lucrează) dar casa nu apare îndată.

Sau că cineva vrea să amenajeze o grădină în locuri pustii şi pline de bălării : mai întîi curăţă (locul), îl împrejmuieşte cu gard, iar în cele din urmă plantează. Plantele cresc iar după multă vreme, grădina aduce roade ; la fel şi intenţiile oamenilor : după călcarea poruncii s-au părăginit, s-au pustiit şi s-au umplut de mărăcini. Pentru că a zis Dumnezeu omului : ***«Spini şi pălămidă îţi va rodi ţie pămîntul»*** (Gen. 3, 18).

Deci, este nevoie de multă trudă şi osteneală, pentru ca să caute şi să pună cineva temelia (dreptei vieţuiri ; este nevoie de efort) pînă ce în inimile oamenilor va veni un foc, care va începe să mistuie spinii.

In felul acesta (oamenii) încep a se sfinţi, slăvind pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfîntul Duh, în veci. Amin.

OMILIA A XVI-A

Oamenii cei duhovniceşti se află sub ispite şi necazuri ; acestea izvorăsc din primul păcat, (din păcatul lui Adam).

1. Toate fiinţele cele raţionale, mă refer la îngeri, la suflete şi la demoni, au fost făcute de Creator simple şi fără răutate. Că unele dintre ele s-au abătut către ceea ce este rău, (acest fapt) s-a datorat voinţei lor libere. Urmînd propriei voinţi, ele s-au abătut de la gîndul cel drept.

Dacă zicem că aşa au fost făcute de Creator, atunci zicem (şi) că Dumnezeu, care a aruncat pe satan în foc, este un judecător nedrept.

Unii dintre eretici susţin că materia este fără început, că este rădăcină, (adică element original), că rădăcina este putere, o putere asemenea celei a lui Dumnezeu. Faţă de o astfel (de părere) poţi pe bună dreptate să întrebi : atunci care este cea care biruie ? (Vor răspunde că) în mod necesar va învinge puterea lui Dumnezeu. Or, (în acest caz), cel învins nu mai este egal după timp şi putere (cu învingătorul).

Cei care susţin că răul are ipostas, (are esenţă), nu ştiu nimic. (Cu atît mai puţin), răul nu-şi are ipostasul său în Dumnezeu, pentru că (Dumnezeu) este nepătimitor şi divin. In noi, însă, lucrează, în orice facultate şi simţire, sugerind toate poftele cele murdare. Insă nu s-a amestecat, precum se amestecă vinul cu apa — după cum zic unii — ; ci după cum se află pe un ogor, grîul de sine stătător împreună cu neghina de sine stătătoare, şi după cum în aceeaşi casă se află hoţul şi stăpinul casei.

2. Intr-un rîu, (deasupra) curge apă curată, iar sub aceasta se află noroi ; atunci cînd cineva tulbură noroiul, tot rîul se tulbură. La fel se întîmplă şi cu sufletul, cînd se tulbură şi se amestecă cu răutate :

satan şi sufletul una se fac, în vremea desfrîului şi a uciderii pentru că amîndouă sînt duhuri. De aceea, (spune Apostolul că) ***«acela care se alipeşte de o desjrînată, se*** face ***cu ea un trup»*** (I Cor. 6, 16). Insă, în clipa următoare, sufletul se regăseşte, se pocăieşte de cele ce a săvîrşit, plînge, se roagă şi-şi aduce aminte de Dumnezeu. Prin urmare dacă sufletul ar fi totdeauna cufundat în răutate, cum ar putea să facă acest lucru ? (Doar se ştie că) satan n-a voit niciodată ca oamenii să se pocăiască, pentru că este nemilostiv.

Femeia, în vremea unirii cu bărbatul, se face una cu el, dar în clipa următoare(cei doi soți) sînt despărțiți. (Şi mai mult decît atît) : deseori unul dintre ei moare, iar altul trăieşte. Aşa ceva se întîmplă şi în cazul comuniunii (oamenilor) cu Duhul Sfînt : devin un duh (cu El). ***«Pentru că acela care se alipeşte de Domnul, se face un Duh (cu El)»*** (I Cor. 6, 17). Aşa se întîmplă cînd omul este absorbit de har.

3. Sînt unii care, după ce au gustat (din darurile) lui Dumnezeu mai acționează sub imboldul celui potrivnic. Fiind fără experiență, ei privesc cu uimire (cele împărtăşite lor) şi după ce au fost cercetați de Dumnezeu, cugetele lor sondează (încă) tainele creştinătății. Pe cînd cei ce au îmbătrînit (şi s-au maturizat) întru acestea, nu le mai privesc cu uimire.

După cum agricultorii experimentați, atunci cînd este belşug, nu devin absolut fără nici o grijă, ci ei se gîndesc şi la (o eventuală) foamete şi strîmtorare ; şi nici atunci cînd peste ei vine foametea şi strim-torarea, nu cad în disperare, ştiind că lucrurile se schimbă — ; la fel (stau lucrurile) şi în (viața) cea duhovnicească. Atunci cînd sufletul cade *in* felurite ispite, nu le priveşte cu uimire, nici nu cade în disperare, pentru că ştie că (cele ce se întîmplă cu el), cînd este încercat şi lovit de răutate, se fac cu îngăduința (lui Dumnezeu). Nici cînd se află în mare belşug şi odihnă, nu este fără de grijă, pentru că nu exclude schimbarea (situației).

Iar dacă soarele — care este un corp (ceresc) şi o creatură — tri-mițindu-şi razele peste locuri rău mirositoare, unde este gunoi şi necurații, întru nimic nu se vatămă, nici nu se întinează : cu atît mai puțin Duhul — Care este curat şi sfînt — intrînd în sufletul aflat încă sub imperiul celui rău, nu împrumută nimic de la acesta. Pentru că : ***«lumina luminează în întuneric şi întunericul nu a cuprins-o»*** (Ioan 1, 5).

4. Chiar şi atunci cînd omul cunoaşte adîncul (tainelor divine) şi este bogat în har, tot se mai află în el buruiana răutății ; are, însă, un ocrotitor care îl ajută. De aceea, atunci cînd cineva se află în necazuri şi este răvăşit de furtunile patimilor, nu trebuie să cadă în deznădejde, pentru că, în felul acesta, păcatul se înmulțeşte şi mai mult şi intră (în el) ; (trebuie să aibă nădejde în Dumnezeu), pentru că atunci cînd cineva are nădejde în Dumnezeu, răutatea se împuținează şi dispare.

Faptul că unii sînt paralitici, mutilați, prinşi de friguri şi bolnavi se datoreşte păcatului. Păcatul este rădăcina tuturor relelor ; din el se nasc poftele pătimaşe ale sufletului şi cugetele cele viclene.

Să ne închipuim un rîu curgînd şi locurile din preajma lui mustind de apă. Venind căldura, atît el, cît şi locurile din jur, se usucă ; aşa (se întîmplă) cu robii lui Dumnezeu : prisosind harul, se

usucă pofta (iscată de) cel viclean, ca şi cea naturală, pentru că oamenii de acum ai lui Dumnezeu sînt superiori primului Adam.

5. Dumnezeu este nemărginit şi necuprins (cu mintea) şi pretutindeni se arată : în munţi, pe mare şi sub pămînt. (Pretutindeni) există.

nu prin schimbarea locului, în felul în care se coboară îngerii pe pămînt, ci El este (în acelaşi timp) în cer şi aici (pe pămînt). Dacă mă întrebi : Cum poate să fie Dumnezeu în iad, în întuneric, în satan şi în locuri rău mirositoare ? ; eu îţi răspund : (Da, este), pentru că El este nepătimitor, (nu este de nimic influenţabil), este nemărginit şi pe toate le cuprinde ; pe cînd satan, fiind creatura Lui, este înlănţuit (şi mărginii). Bunătatea nu se întinează, nici nu se umbreşte (de ceva). Dacă nu accepţi că (Dumnezeu) pe toate le cuprinde, (inclusiv) iadul şi pe satan, ll limitezi pînă la locul în care se află cel viclean. (în acest caz se cuvine) să căutăm pe altul, superior Lui.

Prin urmare, în mod necesar, Dumnezeu (trebuie) să fie pretutindeni şi să «fie superior (tuturor), însă în virtutea unei taine divine şi (dată fiind) subtilitatea (fiinţei Sale), întunericul străbătut de El nu-L cuprinde ; (de altfel acesta) nici nu poate să se împărtăşească de curăţia Lui. Deci, la Dumnezeu nici un rău n-are existenţă în sine şi pe El nimic nu-L poate vătăma (şi limita).

6. In noi, însă, răul există ; pentru că locuieşte şi lucrează în inimă, sugerează cugetele viclene şi murdare, nu ne permite să înălţăm rugăciuni curate şi ne încătuşează mintea în lumea aceasta. S-a îmbrăcat în sufletele (noastre), dar s-a atins chiar şi de mădularele şi oasele (noastre).

Prin urmare, după cum Dumnezeu fiind în văzduh, împreună cu satan, cu nimic nu se vatămă de acesta ; la fel şi harul lui Dumnezeu, fiind în suflet împreună cu păcatul, cu nimic nu se vatămă de acesta. După cum un sclav stă totdeauna cu frică în preajma stăpînului său şi nu face nimic fără (încuviinţarea) lui, la fel şi noi se cuvine să ne înălţăm cugetele şi să le descoperim Stăpînului Hristos, cunoscătorul inimilor, să ne punem nădejdea în El (şi să zicem) : El este slava mea, El este Părintele meu, El este bogăţia mea.

Se cuvine, deci, să avem totdeauna în gînd grija şi frica (de El). Iar dacă cineva nu are harul lui Dumnezeu sădit şi statornicit în el, dacă (harul) nu este alipit de suflet ziua şi noaptea, şi nu ţine în orice clipă (sufletul) treaz, nu-1 conduce şi îndreaptă spre cele bune, să ia aminte să facă din teamă, din durere şi din zdrobirea inimii un lucru firesc.

7. După cum albina lucrează fagurele în stup în ascuns, la fel şi harul, în ascuns, în inimi, introducînd iubirea sa, preface amărăciunea în dulceaţă şi asprimea în lucru neted.

Şi după cum argintarul şi sculptorul, lucrînd un disc acoperă, în parte, diferitele chipuri de animale, pe care le sculptează, şi numai cînd isprăveşte (toul, descoperă) discul şi-1 arată strălucind la lumină ;: la fel şi Domnul, meşterul cel adevărat, şlefuieşte şi reînnoieşte inimile noastre în taină. (Face aceasta) pînă cînd sufletul va ieşi din trup şi atunci se va arăta frumuseţea sufletului.

Cei ce vor să obţină vase cu chipuri de animale în relief, mai întîi fac modele din ceară, (cu ajutorul acestora obţin tipare), apoi toarnă în ele, încît lucrul obţinut este asemenea modelului; la fel şi păcatul, duh fiind, are chip şi se schimbă în multe feluri. Asemenea, şi omul cel lăuntric este ca o figurină, avînd chip şi formă. Omul cel dinlăuntru este o asemănare a celui din afară. (Vasul acesta) este un vas minunat şi de mare preţ, pentru că Domnul a găsit plăcere în el mai mult decît în oricare dintre creaturi. Gîndurile cele bune sînt asemenea pietrelor preţioase şi mărgăritarelor, pe

cînd gîndurile cele necurate sînt (asemenea mormintelor), pline de oase moarte, de toată murdăria Şi mirosul cel urît.

8. Creştinii, deci, aparţin altei lumi ; ei sînt fii ai lui Adam celui ceresc, o făptură nouă, fii ai Duhului Sfînt, fraţi luminoşi ai lui Hristos, asemenea Părintelui lor, lui Adam cel duhovnicesc şi luminos ; (aparţin) acelei cetăţi, acelui neam, acelei puteri. Ei nu sînt din lumea aceasta, ci din altă lume. Pentru că (Hristos) însuşi a zis : ***«Voi nu sînteţi din lumea aceasta, precum nici Eu nu sînt din lumea aceasta»*** (Ioan 17, 16).

După cum atunci cînd un neguţător — înmulţindu-şi avutul — vrea, după multe luni, să se întoarcă în patrie, el trimite (veste) la ai săi să-i pregătească case, grădini şi hainele necesare şi, venind el cu multă bogăţie, ai săi şi neamurile îl primesc cu multă bucurie ; la fel (se întîmplă) şi în cele duhovniceşti : dacă unii (dintre oameni) dobîn-desc bogăţia cea cerească, concetăţenii lor — adică duhurile sfinţilor şi ale îngerilor —, ştiu (numaidecît acest lucru) şi spun plini de admiraţie : Fraţii noştri de pe pămînt au dobîndit o mare avere. Aceştia, (sfinţii), avînd cu ei pe Domnul în momentul plecării lor (de pe pămînt), se îndreaptă către cele de sus cu mare bucurie. Acolo, prietenii Domnului îi primesc, pregătindu-le (în prealabil) case, grădini şi veşminte scumpe şi strălucitoare.

9. Se cuvine, însă, să luăm aminte, ca nu cumva bunurile pe care le avem să nu fie spre paguba noastră. Cei ce sînt buni din fire sînt puşi în primejdie, puţin cîte puţin, de însăşi bunătatea lor, iar cei ce sînt înţelepţi sînt uneori înşelaţi de însăşi înţelepciunea lor. De aceea, în toate clipele trebuie să facă un amestec : să unească bunătatea cu severitatea, înţelepciunea cu discernămîntul, fapta cu deplina încredere în Domnul şi neîncrederea în sine. Virtutea din multe (lucruri) se alcătuieşte, după cum şi hrana, care este necesară pentru viaţă, cu multe elemente se condimentează : pentru a fi folositoare nu este de ajuns să i se adauge miere, ci şi piper (şi altele).

10. Cei care zic că păcatul nu este în om se aseamănă acelor (oameni), care înghiţiţi de valuri, nu recunosc acest lucru şi zic : «Am auzit, un vuet de ape». Ei sînt înghiţiţi de valurile răutăţii şi nu recunosc că păcatul este în mintea şi în cugetele lor. Unii (dintre aceştia) sînt dotaţi cu înţelepciune şi vorbesc (multe) lucruri (interesante), dar (vorbirea lor) nu este dreasă cu sarea cea cerească. Ei povestesc despre cina împăratului, fără să fi primit sau să fi gustat ceva din ea. Altceva, însă, este să vadă cineva pe împăratul însuşi, să fi văzut deschizîndu-se cămările, să fi intrat în ele, să le moştenească, să fi mîncat şi să fi băut din acele bucate scumpe.

11. Să presupunem că există o mamă, care are un fiu peste măsură de frumos, înţelept, împodobit cu tot felul de daruri, în care ea îşi pune toate speranţele ; să presupunem că (el moare) şi ea trebuie să-l îngroape. Ei bine, ea încearcă o durere fără sfîrşit şi o suferinţă de netrecut. Tot aşa se întîmplă cînd sufletul moare faţă de Dumnezeu : mintea este cuprinsă de întristare, de lacrimi şi de durere neîncetată ; inima este zdrobită, este cuprinsă de grijă şi de frică şi îi este necontenit foame şi sete după bine. Dar atunci cînd vine peste ea harul lui Dumnezeu şi speranţa, nu mai este tristă, ci se bucură ca şi cînd a găsit o comoară. (Se bucură), dar în acelaşi timp se şi teme, ca nu cumva s-o piardă, pentru că tîlharii o ameninţă. Dar după cum cel care a trecut prin

multe necazuri şi a scăpat cu multă osteneală, atunci cînd dobîndeşte avere multă nu se mai teme de pagubă ; tot aşa (se întîmplă cu oamenii) duhovniceşti : trecînd mai înainte prin încercări multe şi înfricoşătoare şi umplîndu-se după aceea de har şi de bunuri (duhovniceşti), nu se mai tem de cei ce vor să-i jefuiască, pentru că bogăţia lor nu este puţină. Totuşi au şi ei o teamă. Nu ca aceia care se tem de duhurile cele viclene, ci o teamă legată de folosirea darurilor spirituale încredinţate lor.

12. Un astfel de om se consideră pe sine mai prejos decît toţi păcătoşii. Cu cît se adînceşte el în cunoaşterea lui Dumnezeu, pe atît se consideră pe sine un neştiutor şi cu cît ştie (mai mult despre El), pe atît crede că nu ştie nimic. Această convingere, care devine în sufletul său ca şi ceva firesc, i-o crează harul. După cum un tînăr, purtînd un prunc, îl duce unde vrea, tot aşa şi harul, acţionînd în adîncul sufletului, poartă mintea şi o înalţă pînă la cer, pînă la lumea cea desăvîrşită şi la odihna cea veşnică. Dar şi în starea de har sînt trepte şi demnităţi. Altul este comandantul oştirilor, căruia îi este deschisă calea la împărat şi altul este o căpetenie (obişnuită). După cum o casă plină de fum îl lasă să se răspîndească în atmosferă, tot aşa şi răutatea, umplînd sufletul, se revarsă în afară şi dă roade. Şi după cum cei cărora li s-a încredinţat conducerea unei provincii sau (paza) tezaurului împărătesc, se îngrijesc totdeauna să nu displacă împăratului, tot aşa şi cei cărora 11 s-a încredinţat o lucrare spirituală sînt totdeauna stăpîniţi de grijă şi chiar în odihnă fiind, ei nu au odihnă. Pentru că ei trebuie să scoată din cetatea sufletului împărăţia întunericului şi pe barbarii care au pus stăpînire pe el.

13. împăratul Hristos trimite pe oamenii Săi să răzbune cetatea, leagă pe tirani, stabileşte acolo un comandament ceresc şi o oaste de duhuri sfinte, ca în propria Sa patrie. De cînd soarele străluceşte în inimi, razele sale pătrund în toate mădularele şi o pace adîncă domneşte în aceste locuri. Totuşi, lupta omului, nevoinţele şi iubirea lui de Dumnezeu, (abia) atunci se arată, cînd, împuţinîndu-se harul, el se îmbărbătează şi strigă către Dumnezeu. Dar tu, auzind că există fluvii populate cu balauri, guri de lei, puteri întunecate sub cer şi un foc care aude şi pîrîie în mădulare, nu ţii seama de toate acestea, pentru că n-ai înţeles că, dacă nu primeşti arvuna Duhului Sfînt, atunci cînd sufletul tău va ieşi din trup, (acestea) vor reţine sufletul tău şi nu-ţi vor permite să te ridici la ceruri. Tot aşa, cînd auzi vorbindu-se despre demnitatea sufletului ce valoare are firea cea raţională, nu înţelegi că Dumnezeu n-a vorbit despre îngeri, ci despre (natura) omenească, atunci cînd a zis : ***«Să-l facem după chipul şi asemănarea Noastră»*** (Gen. 1, 26). Tu nu înţelegi că cerul şi pămîntul vor trece, dar că tu eşti chemat să fii nemuritor, să fii fiu (al lui Dumnezeu), frate şi mireasă a împăratului ? în viaţa de toate zilele tot ceea ce aparţine mirelui, este şi al miresii ; • tot aşa (şi în cele duhovniceşti) ; tot ceea ce aparţine Domnului, îţi încredinţează ţie. N-a venit El, oare, întru ajutorul tău ? Nu te-a chemat personal ? Nu pricepi (din acestea) nimic şi nu ai conştiinţa nobleţei tale ? Da, pe bună dreptate deplîngea (psal-mistul) inspirat căderea ta, cînd zicea : ***«Omul în cinste fiind, n-a priceput ; alăturatu-s-a dobitoacelor celor fără de minte şi s-a asemănat lor»*** (Ps. 48, 21). Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfîntuîui Duh, în veci. Amin.

OMILIA A XVII-A

Despre ungerea şi slava duhovnicească a creştinilor ; (în rîndul al doilea) că fără Hristos este imposibil a se mîntui (cineva), sau a se face părtaş al vieţii celei veşnice.

1. Creştinii desăvîrşiţi, care s-au învrednicit să ajungă la măsura desăvîrşirii şi să se aflte foarte aproape de împăratul, sînt consacraţi

12 — Sfîntul Macarie

pentru totdeauna pentru crucea lui Hristos. După cum, pe vremea profeţilor (untdelemnul) ungerii era mai de preţ decît orice lucru, pentru că servea la ungerea împăraţilor şi a profeţilor, tot aşa acum, (ungerea are o însemnătate aparte) ; unşi fiind cei duhovniceşti cu ungere cerească, ei devin Hristoşi după har, împăraţi şi preoţi ai tainelor cereşti. Ei devin fii, demoni şi dumnezei, legaţi, captivi, afundaţi, răstigniţi şi consacraţi (Domnului). Pentru că, dacă ungerea cu untdelemnul, care provenea dintr-o plantă şi dintr-un lemn văzut, avea atîta putere, încît cei unşi, primind o demnitate, nimeni n-o contesta ; — era, de-altfel, stabilit ca aşa să se aşeze regii. David (însuşi) cu acest (untdelemn) a fost uns. îndată (după ce a fost uns) a fost supus încercărilor şi necazurilor, dar după şapte ani a ajuns împărat — ; cu cît mai mult, cei care se ung, după duh şi după omul lor cel dinlăuntru, cu untdelemnul cel sfinţitor, aducător de bucurie, ceresc şi duhovnicesc, primesc pecetea cerească şi duhovnicească a împărăţiei celei nestricăcioase şi a puterii veşnice, ***«arvuna Duhului»*** (II Cor. 1, 22 ; 5, 5), pe Duhul Sfînt, Mîngîietorul, pentru că El mîngîie şi veseleşte pe cei care se află în necazuri.

2. Cei care au fost unşi cu (untdelemnul provenind) din lemnul vieţii, Iisus Hristos, şi din planta cea cerească, se învrednicesc să ajungă la măsura desăvîrşirii, adică (să dobîndească) împărăţia şi înfierea. Ei sînt împreună iniţiaţi (în tainele) împărăţiei cereşti, au îndrăzneala faţă de Stăpînul tuturor, intră în palatul Său unde sînt îngerii şi duhurile Sfinţilor chiar dacă sînt încă în această lume. Ei n-au primit încă moştenirea întreagă, care le este pregătită pentru viaţa viitoare, dar arvuna pe care au primit-o acum, îi face siguri de ea şi se (simt) ca deja încoronaţi şi împărăţind. Ei nu se uimesc de faptul că vor trebui să domnească împreună cu Hristos, cînd Duhul se va arăta din belşug. De ce ? Pentru că, pe cînd erau încă în trup au încercat gustul acelei dulceţi şi lucrarea acelei puteri.

3. După cum, atunci cînd un prieten al împăratului, unul care petrece la palat, care cunoaşte tainele (palatului) şi vede porfira (împăratului), ajunge să fie (uns) împărat şi să fie încoronat el, nu-şi pierde cumpătul, nici nu se teme, pentru că de multă vreme, a fost introdus în tainele palatului; de altfel nici nu este cu putinţă ca vreunul dintre cei simpli, fără învăţătură şi neiniţiaţi în tainele (palatului), să intre acolo şi să domnească, ci numai cei cu experienţă şi (învăţătură) ; tot aşa se întîmplă cu creştinii, care vor domni în veacul viitor. Ei nu-şi vor pierde cumpătul, pentru că cunosc mai dinainte tainele harului.

Cînd omul a călcat porunca, diavolul a acoperit tot sufletul cu un văl întunecos. Dar cînd a venit harul, tot vălul a fost dat la o parte.

Atunci sufletul fiind curăţit şi reprimindu-şi firea sa, (acea) zidire curată şi fără prihană, contemplă fără încetare, în toată curăţia, cu ochi curaţi, slava luminii celei adevărate, pe Soarele cel adevărat al dreptăţii care străluceşte în inimă.

4. După cum la sfîrşitul lumii, cînd firmamentul se va.clătina, iar cei drepţi vor petrece în împărăţie, în lumină şi slavă, nimic altceva văzînd decît numai pe Hristos stînd totdeauna în slavă de-a dreapta Tatălui ; tot aşa şi aceia care sînt de acum fascinaţi şi captivaţi de veacul acela, contemplă frumuseţile şi minunăţiile de acolo. Pentru că

noi, deşi sîntem pe pămînt, ***«avem cetatea noastră în ceruri»*** (Filip 3, 20) ; în acea lume poposim şi trăim cu mintea şi cu omul cer dinlăuntru.

După cum ochiul trupesc, curat fiind, vede totdeauna clar soarele, la fel şi mintea, cu o desăvîrşire curăţită, vede totdeauna slava luminii lui Hristos, este împreună cu Domnul ziua şi noaptea, în felul în care trupul Domnului, unit cu divinitatea, este totdeauna împreună cu Duhul Sfînt. Oamenii, însă, nu ajung deodată, la astfel de trepte (ale desăvîrşirii), ci numai prin osteneli, necaz şi multă luptă. Sînt unii, în care există, lucrează şi se odihneşte harul, dar în care locuieşte şi răutatea. Deci, două stăpîniri lucrează într-o singură inimă ; a luminii şi a întunericului.

5. Probabil că mă vei întreba : «Ce ***împărtăşire are lumina cu întunericul ? Cum poate lumina cea divină, cea fără prihană şi curată să fie umbrită şi întinată ?»*** (II Cor. 6, 14, 16). Pentru că este scris : ***«Şi lumina străluceşte întru întuneric, iar întunericul n-a cuprins-o»*** (Ioan 1, 5). (Eu zic) că lucrurile nu trebuie înţelese sub un singur aspect, nici dintr-un singur punct de vedere; într-adevăr, unii oameni întru atît se odihnesc în har, încît devin mai tari decît răutatea care locuieşte în ei ; dar, cu toate că se îndeletnicesc cu rugăciunea şi arată dragoste faţă de Dumnezeu, deşi rămîn încă în har, ei sînt uneori pradă a cugetelor rele şi a păcatului. Alţii, însă, fiind uşuratici şi simpli, îndată ce harul lucrează, cît de cît în ei, socotesc că păcatul nu mai există. Dar cei ce au discernămînt şi înţelepciune nu îndrăznesc să nege c:'i avînd harul lui Dumnezeu, ei nu sînt scutiţi de gînduri ruşinoase şi murdare.

6. Am întîlnit deseori printre fraţi, pe unii care au primit atîta har şi bucurie, încît timp de cinci sau şase ani spuneau că pofta s-a stins în ei. Dar după aceasta, pe cînd socoteau că s-au eliberat (definitiv) de ea, răutatea, care era ascunsă s-a trezit în ei şi au fost mistuiţi de poftă, încît se întrebau uimiţi : de unde a venit, după atîta timp, atîta răutate asupra lor ? De aceea, (în mod firesc), nimeni dintre cei cu mintea întreagă nu îndrăzneşte să spună : Avînd harul în mine, sînt

liber față de păcat; ci, ambele realități (harul şi păcatul) lucrează întru mintea mea. Cei ce n-au experiența lucrurilor, pe cînd harul lucrează cît de cît în ei, socotesc că deja au învins, că sînt creştini desă-vîrşiți. Eu, însă, zic că aşa stau lucrurile : după cum atunci cînd soarele strălucind pe cer, în aer curat, vin în jurul său norii şi-l acoperă, în-tunecînd văzduhul, fără însă să-l vatăme, pentru că el rămîne întreg în lumina şi în elementul său ; la fel stau lucrurile cu cei ce nu sînt cu desăvîrşire curățiți ; deşi trăiesc în harul lui Dumnezeu, ei sînt stă-pîniți, în adîncul lor, de păcat. Ei au porniri naturale şi gînduri puternice pentru Dumnezeu, dar nu sînt cu totul de partea binelui.

7. La fel se întîmplă şi cu cei care, în adîncul lor sînt stăpîniți de partea cea bună ; adică de har : şi ei sînt supuşi şi robi cugetelor celor viclene şi părții celei rele. Deci, este nevoie de mult discernămînt pentru ca să afle cineva, din proprie experiență, că lucrurile stau în acest chip. Eu îți spun că şi Apostolii, care aveau pe Mîngîietorul, n-au fost întru totul fără de grijă. La bucuria şi veselia lor se adăuga teama şi cutremurul (iscate chiar) de har, nu de răutate ; (în felul) acesta harul îi proteja să nu se abată cîtuşi de puțin (de la calea cea dreaptă).

După cum, aruncînd cineva o pietricică într-un zid, acesta nu se mută, nici nu se vatămă cu nimic ; sau slobozind cineva o săgeată împotriva unuia care poartă scut, cu nimic nu vatămă fierul (scutului), nici trupul, ci, ricoşind, cade ; tot aşa, apropiindu-se de Apostoli un rău cît de mic nu-i vătăma, pentru că erau îmbrăcați cu puterea desăvîrşită a lui Hristos. Fiind ei înşişi desăvîrşiți, aveau libertatea de a săvîrşi lucrurile dreptății.

8. Sînt, deci, unii care afirmă că după ce sufletul (a primit harul) nu mai are nici o grijă. (Acest lucru este greşit) pentru că Dumnezeu cere chiar de la cei desăvîrşiți (cooperarea) voinței sufletului lor la lucrarea Duhului ; cere ca şi ei să-şi dea consimțămîntul lor (la săvîrşirea faptelor bune). Pentru că spune Apostolul : *«Duhul să nu-l stingeți,'* (I Tes. 5, 19). Astfel, unii dintre aceştia au dorit să nu fie povară altora ; alții să se sprijinească pe propriile puteri ; alții, însă, primind daruri de la laici le-au dat săracilor. Acest gest este superior (celorlalte). Tot aşa unii dintre cei ce au dobîndit harul, se îngrijesc doar de ei înşişi. Alții, însă, se străduiesc să fie de folos şi altor suflete. Aceştia (din urmă) sînt cu mult superiori celorlalți. Dar sînt alții, care, după ce au primit harul, expun trupurile lor, pentru numele lui Dumnezeu la insulte şi suferințe. Aceştia sînt superiori (tuturor). Unii, săvîrşind virtutea, vor să se fălească şi să fie admirați de oameni, zicînd că fiind creştini sînt părtaşi ai Duhului Sfînt. Alții, însă, se străduiesc să rămînă necunoscuți şi evită întîlnirea cu oamenii. Aceştia sînt cu mult supe-

riori celor (dinainte). Vezi, chiar şi în starea de desăvîrşire, există o măsură a dragostei față de Dumnezeu, superioară şi abundentă, care provine (tot) din voința naturală ?

9. După cum cineva, îmbrăcat fiind sărăcăcios, se visează bogat, dar sculîndu-se din somn, iarăşi se vede sărac şi gol, la fel sînt unii dintre cei ce vestesc cuvîntul cel duhovnicesc ; ei par că vorbesc în cunoştință de cauză, (deşi nu-i aşa). Fără să fi gustat din obiectul cuvintelor lor, rămîn cu mintea la o oarecare închipuire. Şi după cum o femeie îmbrăcată în mătăsuri, împodobită cu mărgăritare, se expune în bordel, la fel este inima acestora : bordel al duhurilor necurate. Le place să vorbească despre faptele virtuții, dar nu se îndeamnă la fapte.

10. După cum este cu neputință ca peştele să trăiască fără apă, sau să meargă cineva fără picioare, să vadă lumina fără ochi, să vorbească fără limbă, sau să audă fără urechi, tot aşa este cu neputință să cunoască cineva tainele şi înțelepciunea lui Dumnezeu, să fie bogat (în har) şi creştin, fără Domnul Iisus şi fără lucrarea puterii divine. Pentru că aceia sînt cu adevărat înțelepți, luptători, curajoşi şi filozofi ai lui Dumnezeu, care sînt conduşi şi păstoriți după omul (lor) lăuntric de puterea divină. Filozofii paginilor predau retorica, însă alții, care sînt mai puțin meşteri la cuvînt, bărbați cucernici, se bucură şi tresaltă de bucurie din cauza harului lui Dumnezeu. Să judecăm acum care sînt mai buni. ***«în faptă şi în putere»,*** zice (Apostolul) ***«stă împărăția lui Dumnezeu, nu în cuvînt»*** (I Cor. 4, 20).

11. Este uşor să spună cineva : pîinea aceasta este făcută din grîu. Este însă necesar să spunem cu de-a mănuntul şi cum se pregăteşte şi cum se coace. A vorbi despre nepătimire şi desăvîrşire (este lucru uşor ; dar a expune lucrurile din propria experiență) la puțini le este dat (s-o facă). Evanghelia învață succint : ***«Să nu te mînii; să nu pofteşti (bunurile aproapelui tău); dacă cineva îți dă o palmă peste obrazul drept, întoarce-l şi pe celălalt; dacă cineva se judecă cu tine să-ți ia haina, dă-i lui şi cămaşa»*** (Luca 6, 29 ; Matei 5, 40). Apostolul însă învață pe larg cum trebuie să se sâvîrşească lucrarea de curățire (şi anume spune că trebuie să se facă) puțin cîte puțin, cu răbdare şi cu stăruință. El hrăneşte (pe cei ce îmbrățişează mesajul evanghelic) mai întîi cu lapte, ca pe nişte prunci, apoi îi duce la creştere şi desăvîrşire. Deasemeni, spune Evanghelia : ***«Haina se face din lînă».*** Această propoziție nu se află în Sf. Evanghelie. Ea a fost preluată, probabil, din tradiția orală. Apostolul, însă, arată amănunțit cum se face.

12. Cei ce grăiesc cuvinte duhovniceşti, (fără să fi gustat din du-hovnicie), sînt asemenea unui om care călătoreşte pe vreme de arşiță pe un cîmp pustiu şi făcîndu-i-se sete îşi închipuie un izvor curgînd şi pe sine bînd (din el), pe cînd buzele şi limba lui se usucă de sete. Sau (se aseamănă) unui om care vorbeşte despre miere şi (spune) că este dulce, fără să fi gustat din ea şi fără să cunoască gradul dulcții (ei). La fel sînt şi cei ce vorbesc despre desăvârşire, despre bucuria spirituală şi despre nepătimire ; necunoscîndu-le direct, lucrurile nu sînt precum le spun. Cînd unul dintre aceştia se învredniceşte să trăiască doar în parte cele ce spune, atunci îşi zice : Lucrurile nu sînt precum credeam ; altfel vorbeam eu şi altfel lucrează Duhul.

13. Creştinismul, (evanghelia), este hrană şi băutură. Cu cît se înfruptă cineva din el, cu atît mai mult i se înflăcărează mintea de dulceața (lui). Infruptîndu-se (din el, mintea) nu i se mai satură şi îl caută cu nesaț.

Atunci cînd cineva, însetat fiind, i se oferă o băutură dulce, îndată ce gustă din ea, mai tare este ars (de sete) şi mai vîrtos doreşte să bea. La fel stau lucrurile (întru cele duhovniceşti) ; setea de Duhul este neîncetată. Acestea nu sînt vorbe goale. (Setea aceasta este urmarea faptului că) Duhul lucrează în suflet, în chip tainic.

Unii socotesc că depărtîndu-se de femeie şi de toate cele văzute, sînt sfinţi. Dar nu este aşa. Pentru că răutatea trăieşte şi se ridică în inima omului. (Numai) acela este sfînt care s-a curăţit şi sfinţit după omul cel dinlăuntru. Că acolo unde se înalţă adevărul, (apare) rătăcirea şi se luptă cu el, străduindu-se să-1 întunece şi să-1 acopere.

14. Pe cînd iudeii deţineau preoţia, (unii oameni) din acest popor — (ca) Eleazar şi Macabeii — au fost persecutaţi şi supuşi la cazne, pentru că au stăruit în adevăr. Dar din momentul răstignirii şi al (sfîşierii) catapetesmei, cînd Duhul s-a depărtat de la ei, s-a descoperit adevărul şi lucrează întru noi. <Mai tîrziu), iarăşi (unii) au fost persecutaţi chiar de poporul lor ; au fost persecutaţi şi puşi la cazne chiar de poporul lor, pentru că aceia care iubesc adevărul să devină martorii (Lui). într-adevăr, cum s-ar arăta adevărul, dacă n-ar exista mincinoşii cjare-l duşmănesc şi se aruncă împotriva iui ?

Şi printre fraţi sînt unii, care poartă patimi şi slăbiciuni : aceştia trebuie să arate multă grijă ca să nu cadă. Unul dintre ei, pe cînd se ruga cu un altul, a fost răpit de puterea divină şi a văzut cetatea (cerească), Ierusalimul cel de sus, chipuri luminoase şi o lumină nesfîrşită. Şi a auzit un glas care zicea : Iată locul de odihnă al celor drepţi. Dar, după puţin timp, trufindu-se şi socotind că cele ce a văzut îl privesc pe el, a căzut (în prăpastia) cea fără fund a păcatului şi în mii de rele.

15. Deci, dacă un om interiorizat şi superior a căzut, cum poate să spună un oarecare : postesc, ofer adăpost, îmi împart bunurile (sărăcilor), deja sînt sfînt. Pentru că abţinerea de la cele rele nu echivalează cu desăvîrşirea ; (desăvîrşirea constă) în faptul de a pătrunde în mintea ta cea întunecată şi de a omorî pe şarpele care te-a ucis, care se cuibăreşte (în partea) cea mai profundă a minţii şi în adîncul cugetelor tale, în aşa zisele cămări şi locuri de odihnă ale sufletului.

Într-adevăr, inima este un abis, dar trebuie să ucizi acest şarpe şi să îndepărtezi toată necurăţia din tine. De altfel, toţi filozofii, Legea şi Apostolii,, chiar şi venirea Mîntuitorului au avut ca scop curăţia. Orice om, fie el iudeu, fie elin, iubeşte curăţia, dar nu poate să se curăţească. Se cuvine, deci, să cercetăm, cum şi prin ce (mijloace) se obţine curăţia inimii. (Trebuie spus că) prin niciunul, afară de Cel ce s-a răstignit pentru noi ; Acesta este Calea, Adevărul, Uşa, Mărgăritarul, pîinea cea vie şi cerească. Fără acest Adevăr, nu poate să cunoască cineva adevărul şi să se mîntuiască.

Deci, după cum, după omul cel din afară ai renunţat la lucrurile cele văzute şi le-ai împărţit (celor nevoiaşi), tot aşa se cuvine să renunţi şi să socoteşti ca de nimic (orice achiziţie) în înţelepciunea acestei lumi, în cunoaştere şi în elocinţă, ca să te poţi edifica cu «nebunia» predicii (I Cor. 1, 21). In această predică, (spunea Apostolul Pavel), este înţelepciunea cea adevărată, care nu cunoaşte strălucirea cuvintelor, dar are o putere care lucrează prin sfîntă cruce. Mărire Treimei, celei de o fiinţă în veci. Amin.

OMILIA A XVIII-A

Despre comoara creştinilor, adică despre Hristos şi Duhul Sfînt, Care în diferite chipuri îi exersează ca să ajungă la desăvîrşire.

1. Dacă cineva este bogat în (această) lume şi are o comoară ascunsă, el îşi procură cu bogăţia şi comoara sa tot ceea ce vrea. îşi procură (lucruri) şi obiecte de preţ şi este încredinţat că poate dobîndi tot ce-şi doreşte. Tot aşa şi cei care caută să obţină de la Dumnezeu — şi obţinînd, păstrează — comoara cea cerească a Duhului, pe Domnul însuşi, care străluceşte în inimile lor ; aceştia împlinesc toată dreptatea virtuţilor şi obţin fructele minunate ale împlinirii poruncilor Domnului, datorită lui Hristos. Care este întru ei, Care-i face să dobîndească o bogăţie şi mai mare. Pentru că, datorită comorii cereşti săvîrşesc toată dreptatea şi întăriţi fiind de mulţimea bogăţiei duhovniceşti (care se află în ei), ei împlinesc toate poruncile Domnului. Zice Apostolul : ***«Noi avem această comoară în vase de lut»*** (II Cor. 4, 6), înţelegînd prin comoară puterea sfinţitoare a Duhului. Şi iarăşi, ***«Acesta S-a făcut pentru noi înţelepciune de la Dumnezeu, dreptate, sfinţire şi răscumpărare»*** (I Cor. 1, 30).

2. Prin urmare, cel ce a aflat şi are întru sine comoara cea cereasc ă a Duhului, acela împlineşte în chip neprihănit, nesilit de nimeni şi uşor toată dreptatea poruncilor şi toată lucrarea virtuţilor.

De aceea, să rugăm şi noi pe Dumnezeu, Să-I cerem şi să-L implorăm să ne dăruiască şi nouă acea comoară a Duhului Său, pentru ca astfel noi să putem împlini fără prihană şi cu curăţie toate poruncile Lui, să împlinim toată dreptatea Duhului, în chip curat şi desăvîrşit, datorită comorii cereşti, care este Hristos.

Şi după cum cel ce este sărac, lipsit (de cele necesare) şi hămesit de foame, nu poate dobîndi nimic în (această) lume din cauză că sărăcia îl copleşeşte, iar cel ce are comoară, precum s-a zis mai înainte, do-bîndeşte, fără osteneală, toate cîte vrea, la fel şi sufletul cel gol şi pustiu de părtăşia Duhului, care se află (cuprins) de cumplita sărăcie a păcatului, nu poate, chiar dacă vrea, să producă rodul Duhului, (rodul) Dreptăţii cu adevărat, înainte de a se împărtăşi cu Duhul.

3. In acelaşi timp se cuvine ca fiecare să se sîrguiască în a ruga pes Domnul; să-l învrednicească să afle şi să primească comoara cea cerească a Duhului, pentru a putea să îndeplinească fără osteneală şi greutate, fără prihană şi în chip curat, toate poruncile Lui pe care (omul) mai înainte (de a primi ajutorul Lui), fie şi forţîndu-se nu le putea îndeplini. Pentru că fiind sărac şi lipsit de părtăşia Duhului — fără comoara cea duhovnicească — cum ar fi putut să dobîndească astfel de bunuri duhovniceşti ? Numai sufletul care a aflat pe Domnul şi comoara cea adevărată, datorită unei îndelungate căutări a spiritului (sau, datorită) credinţei şi marii lui răbdări — face precum s-a zis mai înainte, roadele Duhului, (împlineşte), toată dreptatea şi poruncile Duhului, în sine şi prin sine, în chip curat, desăvîrşit şi fără prihană.

4. Sau, să ne folosim de un alt exemplu : atunci cînd un om bogat organizează o masă, din bogăţia şi comoara pe care o are, el cheltuieşte (mult) şi nu se teme că acest fapt îl va sărăci, pentru că averea lui este mare. De aceea, el veseleşte din belşug şi în chip strălucit pe invitaţii săi, oferindu-le bucate alese şi diferite. Din contră, atunci cînd cel sărac şi lipsit vrea să întindă cuiva masă, el împrumută totul : veselă, faţă de masă şi (multe) altele. După ce au mîncat cei invitaţi aşa cum (se mănîncă) la cina unui sărac, el restituie fiecăruia ceea ce a împrumutat : vesela de argint, faţa de masă şi celelalte. Iar după ce toate au fost restituite, el rămîne sărac şi gol, pentru că nu are o bogăţie a sa, de care să se poată bucura.

5. Tot aşa şi cei ce sînt bogaţi în Duhul Sfînt, cei ce au cu adevărat bogăţia cea cerească şi comuniunea Duhului, atunci cînd vorbesc cuiva cuvîntul adevărului, cînd împărtăşesc cuvîntul duhovnicesc şi vor să desfăteze sufletele (semenilor lor) vorbesc din prisosul (inimii) lor şi din comoara lor, pe care o poartă în ei; cu aceasta desfătează sufletele celor ce ascultă, şi nu se tem ca nu cumva să se sărăcească, pentru că poartă în ei comoara cerească a bunătăţii, din care pun înainte şi desfătează pe oaspeţM cei duhovniceşti. Pe cînd cel sărac, cel ce nu are nimic din bogăţia lui Hristos, cel care nu are în sufletul său bogăţia cea duhovnicească — aceea din care izvorăsc toate cuvintele şi faptele bune, toate gîndurile divine şi tainele cele de negrăit — dacă vrea să vestească cuvîntul adevărului şi să desfăteze (cu el) pe unii dintre ascultători — dat fiind că el nu posedă în sine cuvîntul lui Dumnezeu, în toată puterea şi adeverirea, ci numai citează şi împrumută cuvinte din vreo scriere sau (cuvinte) auzite de la bărbaţi duhovniceşti — redă şi explică (aceste cuvinte). (Cele spuse) par să desfăteze şi să bucure pe unii, dar după ce discursul său s-a terminat, fiecare cuvînt se reîntoarce la cele din care a fost luat, şi el rămîne iarăşi gol şi sărac, pentru că nu are o comoară a sa de la Duhul din care să ofere, să folosească şi să desfăteze pe alţii ; (de altfel), el însuşi nu se bucură, nici nu se veseleşte în Duhul.

6. De aceea trebuie ca mai întîi să cerem de la Dumnezeu cu inimă zdrobită şi cu credinţă, să ne dea să aflăm comoara cea adevărată a lui Hristos în inimile noastre, cu puterea şi lucrarea Duhului. Şi aşa, după ce am aflat ceea ce ne este nouă folositor, pe Domnul, mîntuirea şi viaţa veşnică — atunci, pe cît ne este cu putinţă, să căutăm să fim folositori şi altora, oferind de la Hristos, din comoara (noastră) cea lăuntrică, toată bunătatea cuvintelor spirituale şi explicînd tainele cereşti. Pentru că aşa a voit Tatăl întru bunătatea Sa, să locuiască în oricine crede şi se roagă Lui. ***Pentru că, zice, «cel ce mă iubeşte pe Mine va*** fi ***iubit de Tatăl Meu şi Eu îl voi iubi pe el şi Mă voi descoperi lui»*** (Ioan 14, 21). Şi iarăşi : ***«Eu şi Tatăl Meu vom veni şi ne vom sălăşlui întru el»*** (Ioan 14, 23). Aşa a voit nesfîrşita bunătate a Tatălui ; aşa s-a manifestat iubirea sufletească a lui Hristos, aşa a făgăduit bunătatea cea de negrăit a Duhului.

Mărire îndurării celei de negrăit a Treimei.

7. Cei care s-au învrednicit să devină fii ai lui Dumnezeu şi să se nască de sus, de la Duhul Sfînt, care au în ei pe Hristos care-i luminează şi le dă repaos, aceştia sînt călăuziţi în multe şi felurite chipuri de Duhul, iar inima le este înviorată în chip nevăzut, în odihnă spirituală de har. Să dăm cîteva exemple din bucuriile cunoscute în (această) lume, pentru a ilustra oarecum prin ele petrecerea harului în suflet. Uneori (aceste suflete) se desfătează ca la o cină împărătească. Se veselesc şi se bucură cu bucurie mare. Altă dată sînt asemenea miresei care se odihneşte alături de mirele ei într-o odihnă divină. Alteori sînt precum îngerii cei fără de trup ; deşi sînt în trup, cu aceeaşi uşurinţă se mişcă. Alteori sînt ca (şi cuprinse) de beţie, îmbătîndu-se şi veselindu-se în Duhul, de beţia tainelor divine şi duhovniceşti.

8. Altă dată plîng şi se tînguiesc pentru neamul omenesc, se roagă pentru întreg (neamul lui) Adam, se îndurerează şi plîng, pentru că sînt cuprinşi de Duhul de dragoste pentru omenire. Altă

dată Duhul aprinde în ei atîta bucurie şi iubire că dacă ar fi posibil, pe toţi oamenii i-ar strînge la pieptul lor, fără să deosebească pe cel rău de cel bun. Altă dată atît de mult se smeresc în smerenia Duhului, încît se socotesc mai prejos decît orice om, se socotesc ultimii şi cei mai neînsemnaţi dintre toţi oamenii. Altă dată sînt ţinuţi de Duhul într-o bucurie de negiăit. Altă dată sînt asemenea unui (bărbat) puternic, care luînd panoplia împărătească şi coborînd la război împotrvia duşmanilor, îi bate şi îi învinge. Pentru că, la fel şi (bărbatul) cel duhovnicesc apucă armele cele cereşti ale Duhului, coboară la luptă împotriva duşmanilor, îi bate şi îi supune sub picioarele sale (I Cor. 15, 27).

9. Altă dată sufletul se odihneşte într-o mare linişte, într-o seninătate şi o pace adîncă, afundat într-o plăcere spirituală, într-un repaus şi mulţumire de negrăit. Altă dată harul îi dă pricepere, înţelepciune inefabilă şi cunoaştere (a tainelor) Duhului celui de nepătruns, (taine) care este imposibil a fi grăite de limbă şi de gură. Altă dată devine un om obişnuit. Astfel, harul se manifestă în ei în chip diferit şi în multe feluri călăuzeşte sufletul — îl odihneşte după voia lui Dumnezeu sau îl încearcă în diferite chipuri — pentru a-1 readuce la Tatăl cel ceresc desăvîrşit, fără prihană şi curat.

10. Lucrările Duhului, de care am vorbit mai înainte se manifestă în cei ce sînt pe trepte superioare, aproape de desăvîrşire. Diferitele odihniri ale harului, spuse mai înainte sînt nume diferite, însă ele lucrează necontenit în aceştia, o lucrare urmînd pe alta. Atunci cînd sufletul a ajuns la desăvîrşire duhovnicească, cînd s-a curăţit cu desăvîrşire de patimi, cînd s-a unit cu Duhul, Mîngîietorul, într-o comuniune negrăită, cînd s-a învrednicit să devină Duh, amestecat cu Duhul, atunci el tot devine lumină, tot (sufletul devine) ochi, tot (sufletul devine) duh, tot (sufletul devine) bucurie, tot (sufletul devine) odihnă, tot (sufletul devine) îndurare, tot (sufletul devine) bunătate, tot (sufletul devine) blîndeţe. Şi după cum o piatră (care se află în adîncul mării) este înconjurată de pretutindeni de apă ; la fel şi aceştia, în orice privinţă fiind amestecaţi cu Duhul Sfînt, se fac asemenea lui Hristos. Ei poartă în sine, neschimbate, virtuţile puterii Duhului şi sînt înlăuntrul lor fără prihană, fără pată şi curaţi.

11. Pentru că restauraţi fiind de Duhul, cum ar putea să producă în afară rodul răutăţii ? (Imposibil), ci totdeauna şi pretutindeni strălucesc în ei roadele Duhului.

Să rugăm, deci şi noi pe Dumnezeu, cu credinţă, cu dragoste şi cu nădejde multă, să ne dea şi nouă în dar harul cel ceresc al Duhului, pentru ca acelaşi Duh să ne conducă şi pe noi şi să ne călăuzească înspre (împlinirea a) toată voia lui Dumnezeu, să ne dea odihnă după felurimea odihnei Sale pentru că, datorită unei astfel de călăuziri, unui astfel de exerciţiu al harului şi de progres duhovnicesc, să ne învrednicim să ajungem la desăvîrşirea plenitudinii lui Hristos, după cum spune Apostolul : ***«Să ne umplem de toată plinătatea lui Hristos»*** (Efes. 4, 13). (De altfel) Domnul a promis că va dărui tuturor celor care cred în El şi ll roagă cu adevărat, (să cunoască) tainele comuniunii celei de negrăit a Duhului. De aceea, consacrîndu-ne în întregime Domnului, să ne străduim a obţine bunurile amintite mai înainte. Sfinţindu-se la trup şi la suflet şi pironindu-ne pe crucea lui Hristos, să ne facem vrednici de împărăţia cea veşnică, slăvind pe Tatăl, pe Fiul şi pe Duhul Sfînt, în veci. Amin.

OMILIA A XIX-A

Creştinii, care vor să progreseze şi să crească (în bine) sînt datori să se sîrguiască spre orice lucru bun, pentru ca să se izbăvească de păcatul care locuieşte (în ei) şi să se umple de Duhul Sfînt.

1. Cel ce vrea să se apropie de Domnul, să se învrednicească de viaţa veşnică, să devină sălaş al lui Hristos, să se umple de Duhul Sfînt, să (poarte) roadele Duhului şi să împlinească în chip curat şi fără prihană poruncile lui Hristos, trebuie mai întîi, să creadă cu putere în Domnul, (apoi) să se dedice în întregime poruncilor Lui şi să se lepede, întru totul, de lume, pentru ca mintea lui să nu se mai preocupe de ceva din lucrurile văzute. Trebuie, de asemeni, să stăruie neîncetat în rugăciune, să aştepte cu credinţă venirea şi ajutorul Domnului, iar ochiul minţii să fie totdeauna îndreptat spre aceasta. Apoi, trebuie să se silească spre desăvîrşirea a tot lucrul cel bun şi a tuturor poruncilor Domnului, din cauză că păcatul locuieşte întru ei. Şi anume să se silească a se smeri înaintea oricărui om, să se considere drept cel mai neînsemnat şi mai rău, să nu caute onoruri, laudă şi slavă de la vreun om, după cum este scris şi în Evanghelie (Ioan 5, 44) ; ci să aibă totdeauna înaintea ochilor numai pe Domnul şi poruncile Lui; să vrea din toată inima a-I plăcea numai Lui, după cum spune Domnul: ***«învăţaţi de la Mine că sînt blînd şi smerit cu inima şi veţi afla odihnă sufletelor voastre»*** (Matei **11,** 29).

2. De asemenea, să se obişnuiască, pe cît îi este cu putinţă, să fie milostiv, blînd, îndurător şi bun, după cum zice Domnul : *«Fiţi buni şi milostivi, precum şi Tatăl vostru Cel ceresc este milostiv»* (Luca 6, 26). Şi iarăşi : *«Dacă Mă iubiţi pe Mine, ţineţi poruncile Mele»* (Ioan 14, 15). Şi iarăşi : *«Siliţi-vă să intraţi prin uşa cea strimtă»* (Luca 13, 24). Intru toate trebuie să aibă ca exemplu, mereu viu în memorie, smerenia, comportarea, blîndeţea şi felul de a trăi al Domnului ; să stăruiască în rugăciune, să ceară totdeauna cu credinţă ca Domnul să vină şi să locuiască în el, să-l întărească în (împlinirea) poruncilor Lui, ca Domnul însuşi să se facă sălaş al sufletului (său). în felul acesta cele ce săvîrşeşte acum cu inimă strînsă, atunci le va săvîrşi de bună voie, pentru că s-a obişnuit pentru totdeauna cu binele, îşi aminteşte mereu de Domnul şi-l aşteaptă totdeauna cu multă dragoste. Atunci, văzînd Domnul atîta hotărîre şi atîta zel pentru bine, văzînd că acesta se sileşte continuu să-şi amintească de El şi să facă binele, văzînd cum, împotriva voinţei sale, îşi îndreaptă, pe cît poate, inima spre smerenie, blîndeţe şi iubire, se milostiveşte de el, îl izbăveşte de duşmanii săi şi de păcatul care locuieşte în el şi-l umple de Duhul Sfînt. Şi aşa împlineşte el cu adevărat, fără sforţare şi trudă, toate poruncile Domnului ; sau mai degrabă Domnul împlineşte în el poruncile Sale şi face să crească, în toată curăţia, roadele Duhului.

3. Apropiindu-se cineva de Domnul, se cuvine, mai înainte de toate, să se silească (a săvîrşi) binele — chiar dacă inima sa nu vrea acest lucru — şi să aştepte totdeauna, cu credinţă neclintită mila Lui ; să se silească să iubească, chiar dacă nu are (în el) iubire ; să se silească să fie blînd, chiar dacă nu are (în el) blîndeţe ; să se silească să fie îndu-rătoi, şi să aibă inimă milostivă (chiar dacă nu are în fire aceste însuşiri) ; să se silească să fie îndelung-răbdător, atunci cînd este disprețuit, iar cînd este batjocorit să nu se indigneze, după cum s-a scris : «Să *nu vă răzbunaţi singuri, iubiţilor»* (Rom. 12, 19). Să se silească spre rugăciune, chiar dacă îi lipseşte rugăciunea duhovnicească. Văzînd, deci, Dumnezeu pe unul că aşa se luptă şi cu sila, împotriva voii inimii sale, vine către Domnul, îi va da adevărata rugăciune a Duhului, îi va da iubirea adevărată, blîndeţe adevărată, îndurare a inimii şi bunătatea adevărată, într-un cuvînt îl va umple de roadele Duhului.

4. Dacă cineva, neavînd (harul) rugăciunii, se sileşte să se roage să obţină doar acest har — fără să se silească (să practice) şi blîndeţea, smerenia şi celelalte porunci ale Domnului, fără să arate

grijă, luptă şi trudă ca să le realizeze pe acestea, în măsura în care depind de hotă-rîrea şi de libertatea voinţei lui — uneori i se dă, în parte harul rugăciunii, în odihna şi veselia Duhului, după cererea sa. însă, în comportamentul său (un astfel de om) rămîne precum era mai înainte. îi lipseşte blîndeţea pentru că n-a căutat-o şi nu şi-a dat osteneala ca s-o obţină nici nu s-a pregătit să fie aşa. îi lipseşte smerenia pentru că n-a cerut-o, nici nu s-a silit ca s-o obţină. îi lipseşte dragostea faţă de toţi pentru că n-a purtat grijă de ea, nici n-a pomenit-o în rugăciune. Ii lipseşte credinţa şi încrederea în Dumnezeu, pentru că recunoscîn-du-se pe sine, nu s-a convins de sărăcia sa, iar în vreme de necaz, nu s-a ostenit să ceară de la Domnul o credinţă puternică faţă de el şi o încredere desăvîrşitâ.

5. (După cum) trebuie cineva să se silească şi să se constrîngă spre rugăciune, chiar dacă inima (lui) nu vrea, la fel (trebuie să se silească) pentru (a dobîndi smerenia, iubirea, blîndeţea, sinceritatea) simplitatea, ***"toată stăruinţa şi îndelungă răbdare»*** (Col. 1, 11) cu bucurie, precum s-a scris. Tot aşa (trebuie) să se silească a se nesocoti, a se crede (cel mai) lipsit şi mai de pe urmă (dintre oameni), a nu vorbi despre lucruri nefolositoare, a cerceta totdeauna pe cele ale lui Dumnezeu şi a vorbi (despre ele atît) cu gura, cît şi cu inima. De asemenea, (trebuie să se silească) să nu se mînie şi să ţipe precum este scris : «Orice amărăciune ***şi supărare, mînie, ţipăt şi defăimare să piară de la voi, împreună cu orice răutate»*** (Efes. 4, 31) ; să (imite) felul de a fi al Domnului, prin exersarea virtuţii, comportarea bună şi frumoasă, prin bunătate, smerenie şi blîndeţe. Să nu se înfumureze, crezînd despre sine lucruri mai mari decît sînt, să nu se mîndrească şi să nu vorbească ceva împotriva cuiva.

6. Spre toate acestea se cuvine să se silească cel care vrea să sporească (în virtute) şi să placă lui Hristos ; pentru ca Domnul, văzînd zelul şi voinţa celui care se sileşte să se obişnuiască cu toată bunătatea, simplitatea, blîndeţea, smerenia, iubirea şi rugăciunea, El însuşi, se va da, în întregime lui. (De aici înainte), Domnul însuşi va împlini în el, cu adevărat, în chip curat, fără silă şi osteneală, tot ceea ce acesta, nici măcar cu sila, nu putea săvîrşi mai înainte din cauza păcatului care locuia în el. (Acum) împlinirea tuturor virtuţilor devine pentru el ca (a doua) natură.

Prin urmare, venind Domnul şi locuind într-însul şi el în Domnul, El, (Domnul), împlineşte întru acesta propriile Sale porunci, fără trudă, umplîndu-l pe acesta de roadă Duhului. Dacă însă cineva se sileşte doar spre rugăciune, pînă ce primeşte de la Dumnezeu (acest) dar, fără însă a se sili şi în cele spuse mai înainte, fără a se forţa şi a face din ele un obicei, nu poate să le împlinească pe acestea cu adevărat, în chip curat şi fără prihană. Mai degrabă însă (acesta) trebuie să se pregătească, pe cît îi este cu putinţă spre (săvîrşirea) binelui. Uneori, într-adevăr, vine harul divin peste cel ce cere şi se roagă, pentru că Dumnezeu este bun şi îndurător şi împlineşte cererile celor ce se roagă Lui. Dar cel ce nu posedă virtuţile de care am vorbit, care nu s-a pregătit, nici nu s-a obişnuit cu ele, chiar dacă primeşte harul îl pierde din nou. Trufindu-se, el cade sau, cel puţin, nu progresează, nici nu creşte în harul care i s-a dat, pentru că nu se dedică poruncilor Domnului. Or, sălaşul şi locui de odihnă a Duhului este smerenia, iubirea şi blîndeţea, ca şi celelalte porunci ale Domnului.

7. Se cuvine deci, ca acela care voieşte să placă, cu adevărat lui Dumnezeu, să primească de la El harul ceresc al Duhului, să sporească şi să se desăvîrşeaslcă în Duhul Sfînt; (se cuvine) să se silească (a împlini) toate poruncile lui Dumnezeu, chiar dacă inima nu vrea să se supună, precum s-a spus : ***«De aceea m-am îndreptat spre toate poruncile Tale, iar orice cale nedreaptă am urît»*** (Ps, 118, 104). Şi după cum cineva silindu-se să persevereze în rugăciune, reuşeşte (să facă) acest lucru ; la fel, avînd cineva bunăvoinţă şi silindu-se să practice toate poruncile, (în cele din urmă) se obişnuieşte a face binele. (Un astfel de om) rugîndu-se şi implorînd totdeauna pe Domnul,

dobîndeşte (împlinirea) rugăciunii sale, se face părtaş, gustînd din Dumnezeu şi din Duhul Sfînt. (Astfel), el face să sporească şi să înflorească harul dat lui, care sălăşluieşte în smerenia, iubirea şi blîndeţea lui.

8. Duhul însuşi, îi dăruieşte (toate) acestea, îl învaţă adevărata rugăciune şi adevărata blîndeţe, pentru care el s-a silit, pe care le-a căutat, de care a purtat grijă, la care a meditat şi care i-au fost date lui şi, astfel creseînd şi desăvîrşindu-se în Dumnezeu, el se învredniceşte a deveni moştenitor al împărăţiei lui Dumnezeu.

Cel smerit niciodată nu cade. De unde să cadă cînd el este mai prejos decît toţi ? Trufia este o mare înjosire, pe cînd smerenia este o mare înălţare, o mare cinste şi o mare demnitate. De aceea şi noi să ne silim şi să ne constrîngem spre (a trăi în) — chiar dacă inima nu vrea — în blîndeţe şi în iubire, să rugăm şi să implorăm pe Dumnezeu cu credinţă, nădejde şi dragoste — aşteptînd neîncetat să trimită pe Duhul Său în inimile noastre, pentru ca (să putem) să ne rugăm şi să ne închinăm lui Dumnezeu în Duh şi adevăr (Ioan 4, 24).

9. Duhul însăşi ne va învăţa rugăciunea cea adevărată, pe care noi, acum, cu (toată) silinţa, n-o putem face. El ne va învăţa să împlinim cu adevărat, fără greutate şi fără silă, îndurarea, blîndeţea şi toate poruncile Domnului. Pentru că Duhul ştie să ne umple de darurile Sale. Iar dacă poruncile lui Dumnezeu aşa vor fi împlinite prin (intermediul) Duhului Său, singurul care cunoaşte voia Domnului, dacă acest Duh ne va face desăvîrşiţi în El şi dacă El va fi desăvîrşit în noi curăţiţi fiind de orice întinare şi pată a păcatului, el va prezenta sufletele noastre lui Hristos, curate şi fără prihană, întocmai ca pe noile mirese frumoase (II Cor. 11, 2). (Atunci), noi ne vom odihni în Dumnezeu, în împărăţia Sa, iar Dumnezeu Se va odihni în noi în veci. Slavă îndurărilor Sale, milostivirii şi iubirii Sale, pentru că de o astfel de cinste şi mărire a învrednicit neamul oamenilor ; pentru că i-a învrednicit pe aceştia să fie fii ai Părintelui ceresc şi i-a numit fraţii Săi. Lui se cuvine slava, în veci. Amin.

OMILIA A XX-A

Numai Hristos, doctorul cel adevărat al omului celui dinlăuntru, poate să vindece sufletul şi să-l împodobească cu veşmîntul harului.

1. Dacă cineva este dezbrăcat de veşmîntul cel divin şi ceresc, adică de puterea Duhului, precum s-a zis : «Dacă ***cineva nu are pe Duhul lui Hristos, acesta nu este al Lui»*** (Rom. 8, 9), să plîngă şi să roage pe Domnul, pentru ca să primească din cer veşmîntul cel spiritual, spre a-şi îmbrăca sufletul lipsit de puterea divină. Pentru că acela care nu este îmbrăcat cu veşmîntul Duhului, este îmbrăcat cu ruşinosul şi necinstitul (veşmînt) al patimilor.

In viaţa de toate zilele, dacă este cineva dezbrăcat, în mare cinste şi ruşine se află ; prietenii îşi întorc faţa de la prietenii lor, rudele (fac acelaşi lucru) faţă de cei de un neam cu ei, iar copiii, văzînd pe tatăl lor dezbrăcat, îşi întorc privirile, pentru a nu vedea trupul gol al tatălui, şi venind cu spatele îl acoperă (Gen. 9, 23). La fel şi Dumnezeu, îşi întoarce privirile de la cei ce nu sînt îmbrăcaţi cu veşmîntul Duhului, de la cei care nu s-au îmbrăcat în Domnul Iisus Hristos, temeinic şi adevărat.

2. Omul cel dintîi, văzîndu-se gol, însuşi s-a ruşinat; atîta ocară se adaugă goliciunii.

Deci, dacă în cadrul celor trupeşti, goliciunea atrage atîta ruşine, de cîtă ruşine şi necinste a patimilor nu este acoperit sufletul care nu este îmbrăcat şi nu poartă veşmîntul cel duhovnicesc, cel nestricăcios şi de negrăit, care este însuşi Domnul Iisus Hristos. Oricine este dezbrăcat de acea slavă divină, trebuie să-şi recunoască ocara şi să se ruşineze, precum s-a ruşinat Adam, de goliciunea lui trupească. Şi deşi şi-a făcut un acoperămînt din foi de smochin (Gen. 3, 7), el a simţit mai departe ruşinea, conştient de sărăcia lui. Să implore deci, un astfel de suflet pe Hristos, să-i arate bunăvoinţa şi să-1 îmbrace în strălucirea luminii Sale celei negrăite ; să nu-şi facă veşmînt de gînduri zadarnice ;

să nu se amăgească cu aparența dreptății proprii, socotind că poartă veşmîntul mîntuirii.

3. Dacă cineva se bizuie doar pe dreptatea şi izbăvirea (ce singur o lucrează), în zadar şi inutil se osteneşte. Pentru că, în ziua cea de pe urmă, toată această dreptate cu care se mîndreşte, se va arăta asemenea unui veşmînt întinat, precum zice profetul Isaia : ***«Toate faptele dreptății noastre s-au făcut ca un veşmînt întinat»*** (Isaia 64, 5). Să adresăm, deci, lui Dumnezeu, cereri şi rugăciuni, ca să ne îmbrăcăm în veşmîntul mîntuirii, în Domnul nostru Iisus Hristos, lumina cea de negrăit. Acest (veşmînt), purtîndu-l peste suflet, nu-l vom dezbrăca în veci, ci (dimpotrivă), la înviere şi trupurile noastre vor străluci, de strălucirea luminii, cu care încă de acum, sînt îmbrăcate sufletele cele credincioase şi nobile, după cum zice Apostolul : ***«Cel ce a înviat pe Hristos din morți va face vii şi trupurile noastre, prin Duhul Său care locuieşte în noi»*** (Rom. 8, 11). Slavă negrăitei Sale îndurări şi milei Sale nespuse.

4. Şi iarăşi : După cum femeia cea cu scurgere de sînge (Marcu 5, 25), crezînd cu adevărat şi atingîndu-se de poala veşmîntului Domnului, îndată s-a vindecat, şi s-a oprit curgerea sîngelui celui necurat, tot aşa, orice suflet care poartă în sine rana nevindecabilă a păcatului, izvorul cugetelor necurate şi viclene, dacă se apropie de Hristos şi-L roagă cu credință sinceră, dobîndeşte vindecarea aducătoarea de mîntuire a izvorului incurabil al patimilor, şi seacă izvorul acela, din care porneau cugetele cele necurate, prin singură puterea lui Iisus ; că nimeni altul nu poate să vindece această rană.

într-adevăr, în vremea călcării poruncii de către Adam, diavolul s-a străduit să rănească şi să întunece pe omul cel lăuntric, mintea care conduce şi priveşte spre Dumnezeu. De atunci, ochii lui au privit către cele rele şi către patimi, rămînînd închişi față de bunurile cereşti.

5. Prin urmare, aşa (de grav) a fost rănit, încît nimeni nu putea să-l vindece, ci numai Domnul ; El singur putea (săvîrşi) acest lucru. Iar Acesta venind, «a ***ridicat păcatul lumii»*** (Ioan 1, 29), adică a secat izvorul cel necurat al cugetelor sufletului.

Şi după cum femeia cu scurgere de sînge, cheltuindu-şi averea ei la doctori, de la nici unul n-a căpătat vindecare, pînă cînd, apropiindu-se cu credință de Domnul şi atingîndu-se de poala (veşmîntului) Său, îndată a dobîndit vindecare, oprindu-se curgerea (sîngelui) ei, tot aşa, nici unul dintre drepți, dintre Părinți, dintre profeți sau patriarhi n-a putut să vindece sufletul, care fusese de la început rănit cu o rană nevindecabilă.

6. A venit Moise, dar nu a putut să aducă o vindecare completă. <Au urmat) preoții, darurile, zeciuielile, sărbătorile, lunile noi, spălările

rituale, jertfirile, arderile de tot şi toate celelalte mijloace de îndreptare care existau în vremea Legii ; dar sufletul n-a putut fi vindecat de curgerea cea necurată a cugetelor celor necuraţi, şi toată dreptatea ei n-a putut să-1 vindece. A trebuit să vină Mîntuitorul, doctorul cel adevărat, Cel ce vindecă în dar, Cel care S-a dat pe Sine preţ de răscumpărare pentru neamul omenesc (Marcu 10, 45). El singur a adus marea şi mîntuitoarea izbăvire şi însănătoşire a sufletului; El 1-a eliberat din robie, El 1-a scos din întuneric, El 1-a preaslăvit cu lumina Sa, El a secat în suflet izvorul cugetelor necurate. Pentru că zice : ***«Iată Mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatul lumii»*** (Ioan 1, 29).

7. Nu puteau să-1 vindece pe om de o rană nevăzută, atît de mare, leacurile pămînteşti, adică numai lucrările dreptăţii lui, ci natura cereasc ă şi divină a darului Duhului Sfînt. Numai datorită acestui leac a putut omul să dobîndească vindecarea, să revină la viaţă, să i se cureţe inima de Duhul Sfînt.

Şi, după cum atunci, femeia bolnavă, care nu putuse să se vindece (de doctori), avînd picioare a venit la Domnul şi a obţinut vindecarea ; şi după cum orbul care nu putea să vină la Domnul, pentru că nu vedea, avînd credinţă a strigat cu glas mai puternic decît al îngerilor şi a zis : ***«Fiul lui David, miluieşte-mă»*** (Matei 15, 22) ; iar Domnul venind la el, 1-a vindecat şi 1-a făcut să vadă, la fel şi sufletul, chiar dacă este rănit cu ranele patimilor ruşinoase, chiar dacă este orbit de întunericul păcatului, totuşi i-a rămas voinţa de a striga şi de a chema pe Iisus, ca să vină şi să aducă sufletului mîntuire veşnică.

8. Prin urmare, dacă acel rob n-ar fi strigat, iar femeia cea bolnavă n-ar fi alergat către Domnul, n-ar fi dobîndit vindecarea, tot aşa dacă cineva nu se apropie de Domnul, împins de propria-i voinţă şi cu tot sufletul, şi nu se roagă cu credinţă puternică, nu dobîndeşte vindecarea.

Dar de ce aceia crezînd s-au vindecat de îndată, iar noi n-am cîş-tigat vederea cu adevărat şi nu am fost vindecaţi de patimile cele ascunse ? Doar Domnul s-a îngrijit mai mult de sufletul cel nemuritor decît de trup ; (de acest suflet la care face aluzie Profetul) cînd spune : ***«Deschide ochii mei»*** (Ps. 118, 18), (suflet) care, odată văzînd, în veci nu va; mai orbi şi nu va mai fi rănit. Deci, dacă venind pe pămînt, Domnul a arătat grijă de trupurile cele stricăcioase, cu cît mai mult (va arăta grijă) de sufletul cel nemuritor, făcut după chipul Său ? Noi, însă, n-am dobîndit încă vindecarea duhovnicească şi mîntuirea pentru că nu-L iubim din toată inima, nici nu credem în El cu adevărat.

13 - Sfîntul Macarie

Să credem, deci, în El, să ne apropiem cu adevărat de El, pentru ca să lucreze îndată adevărata tămăduire în noi. Pentru că El a făgăduit că va da pe Duhul Sfînt celor care 1-1 cer (Luca 11, 13) că va deschide celor ce bat şi că va fi aflat de eei care îl caută (Matei 7, 7). Or, cel ce a promis, nu minte. Lui (I se cuvine) slava şi puterea în veci. Amin.

OMILIA A XXI-A

Creştinul trebuie să poarte un război dublu : unul interior şi altul exterior. Unul (constă în faptul) de a se lepăda de grijile pământeşti; celălalt (se dă) în inimă (şi constă în lupta) cu cugetele (venite) de la duhurile răutăţii.

1. Acela care vrea să placă cu adevărat lui Dumnezeu şi urăşte cu adevărat partea cea vrăjmaşă, răutatea, are de dus două lupte : (una) în iucruirilef cele văzute ale acestei vieţi : să se lepede de desfătările cele pământeşti, de iubirea legăturilor lumeşti şi de pasiunile păcătoase ; (alta) întru cele ascunse : să se lupte chiar cu duhurile răutăţii, despre care Apostolul spunea : ***«Pentru că lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sîngelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpînirilor, împotriva stăpînitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutăţii care sînt în văzduhuri»*** (Efes. 6, 12).

2. Călcînd porunca şi fiind izgonit din rai, omul a fost încătuşat in două chipuri şi cu două legături. (Una stă în legătură) cu lucrurile din această viaţă : cu iubirea lumii, adică a plăcerilor carnale şi a pasiunilor, a bogăţiei, a slavei, a creaturilor, a femeii, a copiilor, a rudelor, a locului de naştere, a veşmintelor şi într-un cuvînt, a tuturor lucrurilor celor văzute. De acestea porunceşte cuvîntul lui Dumnezeu ca omul să se desfacă, din proprie iniţiativă — pentru că fiecare este legat, de bună voie, de toate cele văzute —. Numai dezlegîndu-se şi eliberîndu-se de toate acestea, va putea să observe, în chip desăvîrşit porunca. (Cealălaltă stă în legătură cu cele duhovniceşti). întru cele lăuntrice, sufletul este înconjurat, împrejmuit, închis cu ziduri şi înlănţuit cu lanţurile întunericului de către duhurile răutăţii şi nu poate să iubească pe Domnul precum vrea, nici să creadă precum vrea, nici să se roage precum vrea. Din toate părţile, în lumea văzută şi în cea nevăzută, intîmpinăm împotrivirea, de la călcarea poruncii de către primul om.

3. Prin urmare, dacă cineva, auzind cuvîntul lui Dumnezeu, porneşte la luptă, aruncă de la sine lucrurile (acestei) vieţi şi lanţurile lumii, se leapădă de toate plăcerile trupeşti, se dezleagă de toate acestea, persevereză şi consacră tot timpul Domnului, (un astfel de om) poate să afle că în inimă îl aşteaptă altă luptă, altă împotrivire ascunsă şi alt război împotriva cugetelor (iscate de) duhurile răutăţii. Stăruind, însă, şi invocînd pe Domnul cu multă răbdare şi credinţă puternică, şi primind ajutorul Lui, el poate obţine încă de aici eliberarea lăuntrică de lanţurile, cursele, închisorile şi de întunericul duhurilor răutăţii, care sînt lucrările patimilor celor ascunse.

4. Un astfel de război nu poate să dispară decît prin harul şi puterea lui Dumnezeu. Cu propria-i putere nimeni nu poate să se izbăvească de cugetele cele potrivnice şi înşelătoare, de patimile cele nevăzute şi de cursele celui viclean. Cîtă vreme cineva este reţinut de lucrurile cele văzute ale acestei lumi, este încurcat cu diferite legături pământeşti şi este antrenat în patimile cele rele, nici măcar nu ştie că înlăuntrul său mai există o luptă, o bătălie şi un război. Abia atunci cînd un om se ridică la luptă şi se liberează de legăturile văzute ale acestei lumi, de lucrurile cele materiale şi lumeşti şi de plăcerile trupeşti, cînd începe să stăruiască (în poruncile) Domnului, lepădîndu-se de lumea aceasta, abia atunci poate să cunoască lupta cea lăuntrică a patimilor, care se ridică în el, războiul cel lăuntric şi cugetele cele viclene. Dacă nu se ridică la luptă după cum am spus mai înainte, dacă nu se leapădă de lume, dacă nu se dezbăra din toată inima de poftele cele pământeşti, şi dacă nu vrea cu totul să se lipească de Domnul, nu cunoaşte vicleniile ascunse ale duhurilor răutăţii, nici patimile cele ascunse în el, ci este străin de el însuşi, neştiind că poartă în sine rane şi patimi ascunse. (Un astfel de om) este încă legat de cele văzute şi reţinut de bună voie de lucrurile (acestei) lumi.

5. Acela care se leapădă cu adevărat de lume, se nevoieşte, aruncă de la sine povara pământului, (se ridică cu toată inima) deasupra poftelor deşarte, a plăcerilor carnale, (deasupra) slavei, a (poftei) de a stăpîni, a onorurilor de la oameni ; — (trebuie, însă, spus că), în acest timp şi în această luptă văzută Domnul îl ajută în taină, pe măsura în care se leapădă de lume — ; stînd şi stăruind întru totul, adică cu trupul şi cu sufletul, în slujba Domnului, un astfel de om află (în-lăuntrul lui) împotrivire, patimi ascunse, lanţuri nevăzute, un război, o luptă şi o bătălie ascunsă. Dar, rugîndu-se Domnului şi luînd armele cele din cer ale Duhului precum a zis Apostolul : ***«Platoşa dreptăţii, coiful mîntuirii, pavăza credinţei şi sabia Duhului»*** (Efes. **6,** 14—17), înarmîndu-se, deci, cu acestea, va putea să stea împotriva uneltirilor ascunse ale diavolului, în răutăţile prezente.

Procurîndu-şi aceste arme prin stăruinţă, cereri, rugăciuni şi post şi îndeosebi prin rugăciune, va putea să ducă lupta ***«împotriva începă-toriilor, împotriva stăpînilor şi împotriva stăpînitorilor întunericului acestui veac»*** (Efes. **6,** 12). Invingînd în felul acesta puterile protivnice

— datorită colaborării Duhului şi propriului său zel pentru toate virtuţile — se va face vrednic de viaţa veşnică, (vrednic) să slăvească pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfîntul Duh, Căruia (I se cuvine) slava şi puterea, în veci. Amin.

OMILIA A XXII-A

Despre cele două stări (în care se află) cei ce părăsesc viaţa aceasta.

1. Cînd sufletul omului iese din trup, o mare taină se săvîrşeşte Dacă este încărcat de păcate, vin cetele demonilor, îngerii cei de-a stînga, puterile întunericului şi preiau sufletul acela şi îl ţin de partea lor. De aceasta nimeni nu trebuie să se mire ; pentru că, dacă (un om) pe cînd era în viaţă şi în lume s-a supus şi s-a făcut lor rob, cu cît mai vîrtos atunci cînd părăseşte această lume este preluat şi stă sub stăpînirea lor.

2. Referitor la (sufletul) celui bun, tu trebuie să ştii că aşa stau lucrurile ; pe robii sfinţi ai lui Dumnezeu, încă din această viaţă îl înconjoară şi îi zidesc îngerii, duhurile cele sfinte. Cînd ies din trup, cetele îngerilor iau sufletele acestora de partea lor, în lumea cea curată şi astfel, le conduc la Domnul.

OMILIA A XXIII-A

După cum numai cei născuţi din seminţia împăratului pot să poarte mărgăritarul împărătesc şi de mare preţ, tot aşa numai fiilor lui Dumnezeu este permis să poarte mărgăritarul cel ceresc.

1. Mărgărtiarul cel mare, de mare preţ şi împărătesc, propriu să împodobească diadema împărătească, numai împăratului se cuvine şi numai împăratul poate să-l poarte ; nimănui altcuiva nu-i este permis să poarte un astfel de mărgăritar. Tot aşa, dacă cineva nu s-a născut de la Duhul cel împărătesc şi divin, n-a dobîndit noblеţea împărătească şi cerească şi nu s-a făcut fiu al lui Dumnezeu — precum este scris : ***«Iar celor care L-au primit pe El, le-a dat putere să devină fii ai lui Dumnezeu»*** (Ioan 1, 12) — nu poate să poarte mărgăritarul cel ceresc şi de mare preţ, chipul luminii celei de negrăit, care este Domnul. Cei care au şi poartă mărgăritarul, trăiesc şi împărătesc împreună cu Hristos în veci, pentru că aşa a spus Apostolul : ***«După cum am purtat chipul celui pămîntesc, să purtăm şi chipul celui ceresc»*** (I Cor. 15, 49).

2. Cît timp calul paşte în păduri cu animalele sălbatice, nu ascultă de om. Cînd însă, este prins pentru a fi îmblînzit, (mai întîi) i se pune frîu greu, pînă ce învaţă să meargă disciplinat şi corect. După aceea este dresat de un călăreţ versat, pentru a fi folosit în război ; în acest scop este îmbrăcat cu armură, adică cu platoşă şi cămaşe de zale şi i se pune frîu, care, mai întîi i se flutură pe dinaintea ochilor, pentru a nu se speria, ci a se obişnui cu el. Astfel, dresat de călăreţ, (el poate fi folosit la război), însă dacă nu este dresat, nici la război nu poate fi dus. Dar, odată învăţat cu războiul, atunci cînd simte (că se apropie lupta) şi aude semnalul, (calul) se aruncă el însuşi asupra duşmanilor (cu atîta avînt) încît chiar şi nechezatul său îi umple de groază. Tot aşa şi sufletul, care de la călcarea poruncii s-a sălbăticit şi s-a făcut nesupus, rătăceşte în pustiul (acestei) lumi, (stînd) alături de animalele sălbatice, (adică) de duhurile răutăţii şi slujeşte păcatului. De îndată ce aude cuvîntul lui Dumnezeu şi crede, strunit fiind de Duhul, renunţă la obiceiurile sălbatice şi la gîndul cel trupesc şi se lasa condus de călăreţul (său), Hristos. După aceea vine peste ei necazul şi strîmtorarea, pentru ca puţin cîte puţin să fie încercat şi îmblînzit de Duhul, pentru ca puţin cîte puţin păcatul să se împuţineze şi să dispară, în felul acesta, sufletul îmbrăcînd platoşa dreptăţii, coiful mîn-tuirii, scutul credinţei şi sabia Duhului (Efes. 6, 14—17), învaţă să se lupte cu duşmanii săi. Astfel înarmat cu Duhul Domnului, *«el se luptă împotriva duhurilor răutăţii şi stinge săgeţile cele aprinse ale celui rău»* (Efes. 6, 16). într-adevăr, fără armele Duhului nu se poate ridica la luptă ; dar avînd armele Duhului atunci cînd aude şi simte că duşmanul este aproape, porneşte la luptă cu strigăte puternice — după cum s-a spus de către Iov (Iov 39, 25) — iar duşmanii sînt nimiciţi la glasul rugăciunii sale. Luptîndu-se aşa şi învingînd cu ajutorul Duhului, primeşte cu mare bucurie cununile biruinţei şi se odihneşte împreună cu împăratul ceresc, Căruia (se cuvine) slava şi puterea, în veci. Amin.

OMILIA A XXIV-A

Starea de creştin se aseamănă cu aceea de neguţător şi cu (acţiunea) aluatului. Că după cum neguţătorii adună cîştigurile pămînteşti, tot aşa şi aceştia (adună) gîndurile răspîndite în (acest) veac. Şi după cum aluatul dospeşte întreaga frămîntătură, tot aşa şi aluatul păcatului străbate tot neamul lui Adam. (Spre deosebire de acesta), Hristos pune în sufletele celor ce cred aluatul ceresc al bunătăţii.

1. Creştinii se aseamănă cu neguţătorii care realizează cîştiguri foarte mari. Că după cum aceia adună din pămînt cîştiguri pămînteşti, tot aşa şi aceştia îşi adună gîndurile inimii lor — împrăştiate în acest veac şi pe tot pămîntul — cu ajutorul tuturor virtuţilor şi al puterii Duhului, (fapt) care este o mare şi adevărată neguţătorie.

Lumea aceasta se împotriveşte lumii celei de sus, după cum şi veacul de acum se împotriveşte celui de sus. De aceea, conform Sfintelor Scripturi, creştinul trebuie să se lepede de lume, să se mute şi să treacă cu mintea, din acest veac, în care stă şi se amăgeşte — de la călcarea poruncii de către Adam — în celălalt veac, (să se oprească) cu cugetul la lumea cea de sus, a dumnezeirii, după cum s-a spus : ***«Cetatea noastră este în ceruri»*** (Filip. 3, 20).

2. Acest lucru nu se poate realiza dacă sufletul nu se încrede din toată inima (în Domnul) şi nu se leapădă de acest veac. Numai puterea Duhului divin poate să readucă la iubirea Domnului inima cea împrăştiată peste tot pămîntul şi să-i întoarcă cugetul spre lumea veşnică. Pentru că, de

la călcarea poruncii de către Adam, gîndurile sufletului s-au risipit (departe) de iubirea lui Dumnezeu, (s-au îndreptat) spre acest veac şi s-au amestecat cu gînduri materiale şi pămînteşti. Căl-cînd Adam porunca, a primit întru sine aluatul patimilor celor rele şi, prin participare, cei născuţi dintr-însul — tot neamul lui Adam — s-au făcut părtaşi la acel aluat. în cele din urmă, patimile cele rele au crescut şi au sporit între oameni atît de mult, încît aceştia au ajuns la desfrîu, orgii, idolatrie, ucideri şi alte necuviinţe, pînă ce lumea (întreagă) s-a dospit în răutate. Atît de mult a crescut răul între oameni, încît (ajunseseră) să creadă că nu există Dumnezeu, să se închine pietrelor celor neînsufleţite, şi să nu mai poată avea nici măcar ideea de Dumnezeu. Pînă întru atît transformase aluatul patimilor celor rele neamul vechiului Adam.

3. într-un chip asemănător a binevoit Domnul, ca venind pe pămînt, suferind pentru toţi, şi răscumpărîndu-i cu sîngele Său, să pună în sufletele cele credincioase, umilite de păcat, aluatul cel ceresc al bunătăţii. In felul acesta (sufletele) crescînd şi sporind în împlinirea poruncilor şi a tuturor virtuţilor, dospindu-se în bine, aveau să devină o singură unitate în bine cu Domnul, în Duhul Sfînt, aşa cum spune (Apostolul) Pavel (I Cor. 6, 17). Pentru că sufletul care este în întregime pătruns de aluatul Duhului celui dumnezeiesc, n-are nici măcar idee de răutate şi viclenie, după cum s-a zis : ***«Dragostea nu cugetă cele rele»*** (I Cor. 13, 5). Insă este imposibil ca sufletul, lipsit de aluatul cel ceresc, adică de puterea Duhului celui dumnezeiesc, să fie dospit în bunătatea Domnului şi să ajungă la viaţă, după cum nici neamul lui Adam n-ar fi putut cădea într-o răutate atît de mare, dacă aluatul răutăţii, adică păcatul, care este o anumită putere spirituală şi intelectuală a lui satan, n-ar fi intrat în el.

4. Să presupunem că frămîntă cineva făină, fără să-i adauge aluat. Oricît s-ar munci, oricît ar întoarce-o şi prelucra-o, ea rămîne o pastă nedospită, improprie pentru mîncare, dar dacă i se adaugă aluatul, acesta atrage toată frămîntătura şi o preface în aluat, aşa cum a zis şi Domnul în pilda cu împărăţia : ***«Asemenea este împărăţia cerurilor aluatului pe care, luîndu-l, o femeie l-a ascuns în trei măsuri de făină, pînă ce a dospit toată»*** (Matei 13, 33). (La fel este şi cu carnea) : Să presupunem că cineva are la îndemînă carne şi că o îngrijeşte dar fără să-i adauge sarea, care omoară viermii şi împiedică stricăciunea ; aceasta va mirosi urît, se va strica şi nu va mai folosi oamenilor. In-chipuie-ţi, prin analogie, că omenirea întreagă este ca o carne şi pastă nedospită şi că natura divină a Duhului Sfînt este sarea şi aluatul care provin din altă lume. Dacă deci, aluatul cel ceresc al Duhului şi sarea cea bună şi sfîntă a dumnezeirii, care vine din acel veac şi din acea patrie, nu este pus şi nu se amestecă cu natura oamenilor cea umilită (de păcat), sufletul nu se va elibera niciodată de mirosul cel greu al răutăţii, nici nu se va dospi (pentru a se elibera) de apăsarea şi de fermentul răutăţii.

5. Dacă unui suflet i se pare că poate sâvîrşi ceva desăvîrşit cu de la sine putere, fără colaborarea Duhului, mult se înşală. In plus, sufietul care crede că poate să ajungă la curăţia desăvîrşitâ, doar prin sine fără Duhul, acela nu este apt pentru locurile cereşti, nici pentru împărăţie. Pentru că, dacă un om care este sub influenţa patimilor nu se apropie de Dumnezeu, nu se leapădă de lume, nu aşteaptă cu nădejde şi răbdare să primească un bun străin de firea sa, adică puterea Sfîntului Duh, dacă Domnul nu-i picură, de sus, în suflet, viaţa divinităţii, un astfel (de om) nu va simţi niciodată (în el) viaţa cea adevărată, nu se va trezi din beţia materiei, nu va străluci lumina Duhului în sufletul său întunecat, nu se va arăta în el zi sfîntă, nu se va trezi din adîncul

somn al neştiinţei şi nu va cunoaşte, cu adevărat pe Dumnezeu, cu puterea lui Dumnezeu şi cu lucrarea harului.

6. Dacă omul nu se învredniceşte, prin credinţă să primească harul, nu este capabil şi vrednic (să se facă părtaş) la împărăţie ; pe cînd dacă primeşte harul Duhului, nu se abate întru nimic de la el, nu-1 insultă prin neglijenţă şi fapte rele şi timp îndelungat, luptîndu-se, nu întristează pe Duhul, el poate dobîndi viaţa veşnică. Pentru că, după cum cineva simte (în chip concret) lucrarea celui rău prin intermediul pasiunilor — adică în mînie, pofte, invidie, supărare, gînduri rele şi în celej alte necuviinţe — la fel trebuie să simtă (în chip concret) harul şi puterea lui Dumnezeu prin intermediul virtuţilor — adică în iubire, bunătate, bucurie, blîndeţe, uşurare şi veselie divină. (Pentru că numai) aşa poate să se asemene şi să se amestece cu natura cea bună şi divină, cu lucrarea cea minunată şi sfîntă a harului. Unită totdeauna cu harul, încercată în vremuri şi timpuri diferite, crescînd şi sporind, voinţa (omenească) se face bineplăcută, se uneşte progresiv cu Duhul, devine sfîntă şi curată prin intermediul Duhului şi vrednică de împărăţia (lui Dumnezeu). Mărire şi închinăciune Tatălui celui fără de prihană, Fiului şi Duhului Sfînt, în veci. Amin.

OMILIA A XXV-A

Această omilie învaţă că nici un om, dacă nu este întărit de Hristos, nu poate să biruiască uneltirile celui rău : (învaţă) ce trebuie să facă cei ce poftesc slava divină. învaţă, apoi, că prin nesupunerea lui Adam, noi am ajuns la robia patimilor trupului şi că de această (robie) noi am fost izbăviţi prin taina crucii. In sfîrşit, ne învaţă despre marea putere a lacrimilor şi a focului divin.

1. Aceia care poartă în ei legea divină, care nu este scrisă cu litere şi cerneală, ci este împlântată în inima lor cea trupească (Ier. 31, 33 şi II Cor. 3, 31), au ochii minţii luminaţi şi poftesc (după un lucru) care nu poate fi perceput cu simţurile şi văzut cu ochii, pentru că este invizibil şi spiritual ; ei pot să biruiască cursele celui rău (nu prin ei înşişi), ci cu puterea cea de nebiruit (care le-a fost dată). Din contră, cei care n-au fost cinstiţi cu cuvîntul lui Dumnezeu, nici n-au fost crescuţi în legea divină, în zadar se îngîmfă şi socotesc că pot să nimicească, prin voinţa lor proprie, asalturile păcatului, care doar prin taina crucii a fost biruit. Pentru că libertatea care stă la îndemîna omului constă în faptul de a se opune diavolului, dar nu şi în faptul de a domina cu desăvîrşire patimile, cum propune (psalmistul) : ***«Că dacă Domnul nu zideşte casă şi nu păzeşte cetatea, în zadar se trudesc lucrătorii şi în zadar veghează străjerul» (Ps.*** 126, 1).

2. Este imposibil să păşească cineva peste aspidă şi vasilisc şi să calce peste lei şi balauri (Ps. 90, 13), dacă mai înainte nu s-a curăţit — pe cît este posibil omeneşte — şi n-a fost întărit de Cel ce a spus Apostolilor : ***«Iată v-am dat putere să călcaţi peste şerpi şi peste scorpii şi peste toată puterea vrăjmaşului»*** (Luca 10, 19). Dacă firea omenească ar fi putut, fără armura Sfîntuîui Duh, să reziste împotriva uneltirilor diavolului (Efes. 6, 11), Apostolul n-ar fi zis : ***«Iar Dumnezeul păcii va zdrobi repede sub picioarele voastre pe satan»*** (Rom. 16, 20). Şi iarăşi : ***«Pe care Domnul îl va ucide cu suflarea gurii Sale»*** (II Tes. 2, 8). De aceea Domnul ne-a poruncit să ne rugăm : ***«Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel viclean»*** (Matei 6, 13). Pentru că,

dacă prin ajutorul unuia mai puternic nu sîntem izbăviți de săgețile cele arzătoare ale celui viclean, şi nu ne-am învrednicit de înfiere, sîntem departe de puterea lui Dumnezeu şi în zadar trăim.

3. Prin urmare, cel ce vrea să se împărtăşească de slava divină, şi să vadă, ca într-o oglindă, în (elementul său) conducător, chipul lui Hristos, se cuvine să caute cu toată inima, cu o pornire şi o iubire neistovită — ziua şi noaptea — ajutorul lui Dumnezeu. Este imposibil să obțină cineva acest ajutor, dacă nu se va abține, precum am spus mai înainte, de la bucuriile (acestei) lumi, de la poftele puterii protivnice, care sînt protivnice luminii, lucrează răutatea, împiedică fapta bună şi este cu totul străină (de voia lui Dumnezeu).

Deci, dacă vrei să afli de ce noi, creați în (stare de) cinste şi puşi să locuim în paradis, ne-am coborî, în cele din urmă, pe treapta animalelor celor necuvîntătoare, ne-^am asemănat lor, şi am căzut din slava cea fără reproş, atunci află că din cauza neascultării ne-am făcut robi ai patimilor trupului, ne-am înlăturat singuri de la țara cea fericită a celor vii (Ps. 114, 9), am fost duşi în robie, stăm în preajma rîu-rilor Babilonului (Ps. 136, 1) şi pentru că încă sîntem reținuți în Egipt, n-am moştenit încă pămîntul făgăduinței, în care curge lapte şi miere (leş. 3, 8). N-am fost încă amestecați cu aluatul purității, ci avem încă in noi aluatul răutății (I Cor. 5, 8). Inima noastră n-a fost, încă, stropită cu sîngele lui Dumnezeu, iar laţul iadului şi undița răutății sînt înfipte în ea.

4. Noi n-am primit încă bucuria mîntuirii lui Hristos, pentru că boldul morții este încă fixat în noi. Nu ne-am îmbrăcat încă în omul cel nou, strălucind, după (voia lui) Dumnezeu, în sfințenie, pentru că nu ne-am dezbrăcat încă de omul cel vechi, care este stricat de poftela cele amăgitoare (Efes 4, 22, 24). Nu purtăm (încă în noi) chipul celui ceresc (I Cor. 15, 49), (nu ne-am acoperit de slavă) şi nu ne-am făcut asemenea slavei Sale (Rom. 8, 29 ; Filip. 3, 21), nu adorăm încă pe Dumnezeu în duh şi adevăr (Ioan 4, 24), pentru că păcatul locuieşte (încă) în trupul nostru cel muritor (Rom. 6, 12). Nu am privit încă slava celui nestricăcios, pentru că sîntem încă sub înrîurirea nopții celei întunecoase. N-am îmbrăcat încă armele luminii, pentru că nu ne-am dezbrăcat încă de armele, săgețile şi lucrările întunericului. Nu ne-am schimbat încă cu înnoirea minții, pentru că sîntem încă asemenea veacului acestuia, avînd gîndul îndreptat spre cele deşarte (Efes. 4, 17). N-am fost încă proslăviți împreună cu Hristos, pentru că n-am suferit încă împreună cu El (Rom. 8, 17). Nu purtăm încă pe trupul nostru stigmatele Lui (Gal. 6, 17), pentru că nu trăim taina crucii lui Hristos. Trăind încă în patimile şi poftele trupeşti, nu ne-am făcut încă împreună-moştenitori cu Hristos (Rom. 8, 17) ; în noi stăruie Duhul robiei şi nu al înfierii. Nu ne-am făcut încă templu al lui Dumnezeu şi sălaş al Duhului Sfînt, pentru că sîntem încă templu al idolilor şi sălaş al duhurilor celor rele, din pricina înclinării (noastre) spre patimi.

5. într-adevăr, noi n-am dobîndit încă desăvîrşirea morală şi iluminarea minții. Nu ne-am învrednicit încă de laptele cel spiritual şi nestricăcios (I Petru 2, 21), nici de creşterea cea

spirituală. Ziua nu s-a arătat încă pentru noi, iar luceafărul n-a răsărit în inimile noastre (II Petru I, 19). Nu ne-am amestecat încă cu soarele dreptății, nici nu ne-am urnit cu razele sale. N-am primit încă asemănarea cu Domnul, nici nu ne-am făcut părtaşi ai naturii divine (II Petru 1, 4). Nu sîntem încă adevărată purpură împărătească, nici chipul divin neprefăcut. N-am fost răniți de dragostea divină, nici n-am fost cuprinşi de iubirea cea duhovnicească față de Mirele (ceresc). N-am cunoscut comuniunea cea de negrăit, nici forța şi pacea sfinţeniei. Şi, ca să spun într-un cuvînt, noi nu sîntem încă neam ales, preoție împărătească, neam sfînt, popor agonisit (I Petru 2, 9), pentru că sîntem încă şerpi şi pui de vipere (Matei 23, 33).

6. Cum să nu fim şerpi, noi care nu ne aflăm sub ascultarea lui Dumnezeu, ci în neascultarea, cea venită prin şarpe ? Nu găsesc cuvinte potrivite pentru a deplînge după cuviință nenorocirea (în care ne aflăm) şi pentru ca, plîngînd, să strig către cel ce poate să îndepărteze greşeala care se sălăşluieşte în mine. Cum voi cînta cîntarea Domnului in pămînt străin ? Cum voi deplînge Ierusalimul ? Cum voi scăpa de sclavia nenorocită a lui Faraon ? Cum să părăsesc această locuință ruşinoasă ? Cum voi fugi de această amară tiranie ? Cum voi ieşi din pămîntul Egiptului ? Cum voi trece Marea Roşie ? Cum voi străbate marele pustiu ? Cum voi rezista, muşcat de şerpi ? Cum voi învinge (popoarele) cele de alt neam ? Cum voi nimici neamurile care sînt în mine ? Cum voi primi pe tablele (inimii) mele cuvintele lui Dumnezeu ? Cum voi vedea stîlpul de lumină cel adevărat şi norul (care pleacă) de la Duhul Sfînt ? Cum voi gusta din mana desfătării veşnice ? Cum voi bea din piatra cea dătătoare de viață ? Cum voi trece Iordanul, ca să intru în țara cea bună a făgăduinței ? Cum voi vedea pe conducătorul oştii Domnului, pe care văzîndu-l Isus al lui Navi, a căzut numaidecît la pămînt şi i s-a închinat ?

7. într-adevăr, dacă n-am trecut prin toate acestea, dacă n-am nimicit neamurile din mine, dacă nu voi intra niciodată şi nu mă voi odihni în altarul lui Dumnezeu, nici părtaş nu mă voi face al slavei celei împărăteşti.

Sîrguieşte-te deci, să devii fiu fără prihană al lui Dumnezeu, să intri în acea odihnă, unde ca înainte-mergător pentru noi a intrat

Hristos. Sîrguieşte-te să fii înscris în Biserica cea din ceruri, printre intîii născuți (Evr. 12, 13), pentru a te afla la dreapta majestății Celui Preaînalt (Evr. 1, 3). Sîrguieşte-te să intri în Ierusalim, cetatea sl'întă a păcii şi prea înaltă, unde se află raiul. De aceste lucruri sfinte şi minunate nu te vei învrednici altfel, decît dacă vei vărsa lacrimi, ziua şi noaptea, precum s-a spus : ***«Spăla-voi în fiecare noapte patul meu, cu lacrimile mele voi uda patul meu»*** (Ps. 6, 6). Tu ştii, de altfel, că «Cei ce ***seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor secera»*** (Ps. 125, 5). De aceea profetul spune, cu îndrăzneală : ***«Pleacă urechea Ta către lacrimile mele»*** (Ps. 38, 13). Şi iarăşi : ***«Pus-ai lacrimile mele sub ochii Tăi, precum ai promis»*** (Ps. 55, 9) ; ***«Făcutu-mi-s-au lacrimile mele pîine, ziua şi noaptea»*** (Ps. 41, 3) ; ***«Băutura mea cu plîngere am amestecat-o»*** (Ps. 101, 10).

8. Într-adevăr, lacrima, care izvorăşte din multă durere şi din inima zdrobită (II Cor. 2, 4), din cunoaşterea adevărului şi mistuirea măruntaielor, este hrană pentru suflet, (pîine) dăruită de (însăşi) pîinea cea cerească, (pîinea) de care mai înainte s-a înfruptat Măria, stînd şi plîngînd la picioarele Domnului, după cum El însuşi spune : ***«Măria, partea cea bună şi-a ales, care nu se va lua de la ea»*** (Luca 10, 38, 42). O, ce mărgăritare scumpe sînt lacrămile care curg ! Cîtă supunere şi cît dor spre ascultare (la Măria). Ce curaj şi cîtă înțelepciune ! Cîtă dragoste (inspirată) de Duhul

Domnului, care duce spre Mirele cel fără de prihană ! Ce bold al dragostei sufletului faţă de Dumnezeu — Cuvîntul ! Ce comuniune strînsă a miresei faţă de Mirele cel ceresc.

9. Imit-o pe aceasta, ca un copil, imit-o pe aceea care la nimic altceva nu privea, ci numai la Cel care spunea : ***«Foc am venit să arunc pe pămînt şi cît aş vrea să fie acum aprins!»*** (Luca 12, 49). Pentru că este un foc al Duhului care înflăcărează inimile ; acest foc material şi divin luminează sufletele şi le încearcă, precum (focul încearcă) aurul curat în cuptor (Proverbe 17, 3) ; el mistuie răutatea, după cum (focul mistuie) trestia şi spinii. (Este scris) : ***«Dumnezeul nostru este un foc mistuitor»*** (Deut. 4, 34 ; Evr. 12, 29). ***«El pedepseşte cu flacără de foc pe cei ce nu cunosc şi nu se supun Evangheliei Lui»*** (II Tes. 1, 8). Acest foc a lucrat în Apostoli, cînd vorbeau în limbi de foc ; acest foc a luminat pe Pavel, (s-a manifestat) prin acel glas, i-a luminat mintea, dar i-a întunecat vederea ; pentru că n-a văzut puterea acelui foc în afară de trup. Acest foc s-a arătat lui Moise în rug, acest foc, în chip de car, a răpit pe Ilie de pe pămînt; lucrarea acestui foc o cerea David, pe cînd zicea : ***«Cercetează-mă, Doamne, şi mă cearcă; aprinde rărunchii şi inima mea»*** (Ps. 25, 2).

10. Acest foc încălzea inima lui Cleopa şi a celor dimpreună cu el, pe cînd Mîntuitorul le vorbea după înviere (Luca 24, 18). De acest foc se împărtăşesc îngerii şi duhurile cel slujitoare, după cum s-a scris : ***«Cel ce face pe îngerii Săi duhuri şi pe slugile Sale pară de foc»*** (Ps. 103, 4). Acest foc arde bîrna din ochiul cel dinlăuntru, reface mintea curată, pentru ca reprimind acuitatea proprie firii (lui), să vadă la nesfîrşit faptele minunate ale lui Dumnezeu, după cum s-a spus : ***«Deschide ochii mei şi voi cunoaşte minunile din Legea*** Ta» (Ps. 118, 18). Acest foc alungă pe demoni, înlătură păcatul, este putere a învierii, lucrare a nemuririi, iluminare a sufletelor sfinte şi sprijin al puterilor intelectuale. Să ne rugăm ca acest foc să vină şi la noi, pentru ca totdeauna umblînd întru lumină, să nu lovim, vreodată, cîtuşi de puţin, picioarele noastre de piatră, ci să fim ca nişte sfeşnice în lume, păzind cuvîntul vieţii veşnice. în felul acesta, desfătîndu-ne de bunătăţile lui Dumnezeu, să ne odihnim cu Domnul întru viaţă, slăvind pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfîntul Duh, în veci. Amin.

OMILIA A XXVI-A

Despre demnitatea, cinstea, puterea şi lucrarea sufletului celui nemuritor. Cum este ispitit de diavol şi cum obţine eliberarea din ispite. (Omilia) mai cuprinde şi unele dezbateri pline de foarte multă învăţătură.

1. Să nu priveşti cu superficialitate, iubitule, la esenţa spirituală a sufletului, pentru că sufletul este un odor nemuritor şi preţios. Iată cît de mare este cerul şi pămîntul, cu toate acestea, Dumnezeu nu în ele şi-a găsit plăcerea, ci numai în tine. Ia aminte de demnitatea şi noblеţea ta ! Nu prin (intermediul) îngerilor, ci Dolmnul personal a venit întru ajutorul tău (Gal. 3, 19 ; Evr. 2, 2), ca să te cheme pe tine, cel pierdut care erai rănit, şi să-ţi redea chipul cel dintîi, curat al lui Adam. Pentru că (la început) omul era stăpîn (peste toate) de sub cer pînă între cele mai de jos (ale pămîntului), era în stare să dis-cearnă între porniri, era străin faţă de demoni, curat de păcat şi de vicii, era (chip) şi asemănare a lui Dumnezeu. însă, prin călcarea poruncii, s-a pierdut şi a fost rănit. Satan i-a întunecat mintea, astfel că în parte este aşa, iar în parte distinge, are voinţă şi trăieşte.

2. ***întrebare :*** Nu cumva, venind Duhul, a fost smulsă, împreună cu păcatul şi pofta cea naturală ?

Răspuns : Am spus mai înainte că păcatul este smuls (dar nu şi pofta) şi că omul reprimeşte chipul cel dintîi, curat, al lui Adam. Prin puterea Duhului şi prin renaşterea cea duhovnicească, acesta ajunge la măsura (desăvîrşirii) primului om, ba chiar mai mare decît acesta se face, pentru că omul se îndumnezeieşte.

3. ***întrebare :*** Oare satan atacă (pe om) cu o anumită limită sau duce război cu el atît cît trăieşte ?

Răspuns: Asaltul lui (satan se îndreaptă) nu numai împotriva creştinilor, ci şi împotriva idololatrilor şi împotriva întregii lumi. Deci, dacă i s-ar fi îngăduit să ducă război precum vrea, pe toţi i-ar fi nimicit, pentru că voia şi fapta lui într-acolo duc. Insă, dacă olarul, punînd vasele în cuptor, cu măsură le arde : nici prea mult, pentru că încălzite peste măsură (pot) să crape ; nici prea puţin, pentru ca nefiind îndeajuns arse (pot), să se sfarme ; dacă, de asemenea, argintarul şi aurarul folosesc cu măsură focul, pentru că dacă focul este prea mult topeşte, diluează şi pierde aurul şi argintul; şi dacă mintea omenească ştie ce greutate să pună pe animalul (de povară), pe cămilă şi pe oricare altul dintre dobitoace ; cu cît mai mult Dumnezeu, Care cunoaşte vasele (firea) omenească îngăduie în chip diferit (să vină asupra oamenilor) puterea celui potrivnic.

4. După cum unul este pămîntul, dar (un loc) este pietros, altul este mîlos, unul este potrivit pentru cultivarea viei, altul pentru semănatul griului şi al orzului; la fel şi inimile şi voinţele oamenilor, la fel şi darurile care le vin de sus : unuia i s-a dat slujirea cuvîntului, altuia distingerea (duhurilor), iar altuia darul vindecărilor, pentru că Dumnezeu ştie cît poate fiecare să administreze (harul) şi de aceea dă daruri (cu măsuri) diferite. Tot aşa şi în războiul(cel spiritual : Dumnezeu) îngăduie celui potrivnic (să se războiască cu omul) în măsura în care acesta poate să-i reziste.

5. ***întrebare :*** Oare, cel ce a primit puterea divină şi, în parte, a fost schimbat, (mai) rămîne în natura sa ?

Răspuns: Pentru ca voinţa, chiar şi după (primirea) harului, să se poată afirma, în care parte înclină şi cu cine este de acord, natura rămîne aceeaşi : cel aspru (rămîne) în asprimea lui, iar cel blînd în blîndeţea lui. Astfel, un (om) simplu, renăscîndu-se duhovniceşte, devine înţelept, şi i se dă să cunoască tainele cele ascunse ; cu toate acestea el rămîne un om simplu după firea sa. Altul, fiind un om aspru din fire, îşi dedică voinţa slujirii lui Dumnezeu şi Dumnezeu îl primeşte, şi cu toate că natura lui rămîne dură, Dumnezeu găseşte plăcerea în el. Un altul este cu bune înclinări, este blînd şi bun, se consacră lui Dumnezeu şi Dumnezeu îl acceptă. Dar dacă nu stăruie în faptele cele bune, nici Dumnezeu nu mai găseşte plăcere întru el. (Aceasta) pentru că toată firea lui Adam, (toţi urmaşii lui), pot să se întoarcă, fie către bine, fie către rău ; (voinţa) poate îmbrăţişa răul, dar dacă vrea poate să-l şi respingă.

6. După cum pe un pergament se scriu lucruri diferite — iar dacă scrie cineva ceva ce nu vrea, poate să şteargă (şi să scrie altceva) — pentru că pergamentul primeşte tot ce se scrie pe el, tot aşa (omul) cel aspru (poate să se schimbe), să-şi consacre voinţa lui Dumnezeu, să se întoarcă spre ceea ce este bine, iar Dumnezeu îl primeşte ; pen-

tru că Dumnezeu îi primeşte pe toți, (primeşte) orice liberă hotărîre (de întoarcere), pentru ca să arate îndurările Sale.

Pe cînd Apostolii intrau într-o cetate, rămîneau acolo un timp, iar dintre bolnavii (care li se aduceau), pe unii îi vindecau, iar pe alții nu. Firește, Apostolii ar fi vrut ca pe toți morții să-i învieze, pe (toți) cei bolnavi să-i însănătoşească, dar voia lor nu se împlinea întru totul, pentru că nu li se dăduse să facă toate cîte voiau. Tot aşa şi Pavel, ca om care avea pe Mîngîietorul, atunci cînd a fost prins de guvernator, ar fi putut (să facă) să se dărîme zidurile şi (să îngroape) pe guvernator, dacă ar fi voit harul care se afla în el. Cu toate acestea, Apostolul a fost coborît peste zid într-un coş (Fapte 9, 25). Deci, unde era puterea divină care locuia în el ? Acestea se întîmplau în virtutea unei rînduieli divine ; dacă în unele cazuri ei făceau fapte minunate, iar în alte (cazuri) erau neputincioşi, (se întîmplă acest lucru), pentru ca în acestea să se arate credința credincioşilor şi (necredința) celor necredincioşi, să fie încercată libertatea voinței şi să se arate dacă nu cumva pe unii îi scandalizau slăbiciunile (Apostolilor). Pentru că, dacă Apostolii ar fi făcut toate cîte doreau, o putere constrîngătoare ar fi sădit în oameni teama de Dumnezeu. Semnele, deci, şi nu libertatea voinței (ar fi impus credința) şi n-ar mai fi existat (posibilitatea) credinței şi a necredinței. Or, creştinismul este o piatră de poticnire şi o stîncă de încercare (Rom. 9, 33 ; I Petru 2, 8).

7. In plus, nu trebuie trecute cu uşurință cele scrise despre Iov, anume cum a cerut satan să-1 (ispitească). Pentru că (satan) nu putea să-i facă nimic cu de la sine putere.

Dar ce a zis diavolul către Domnul ?, ***«Lasă-l în mîinile mele, şi te va ocărî în față»*** (Iov 2, 5). Tot aşa şi acum există acelaşi Iov. Acelaşi Dumnezeu, şi acelaşi diavol. Îndată ce obține cineva ajutor de la Dumnezeu, îndată ce este plin de zel şi clocoteşte de har, satan cere Domnului (să-1 ispitească) şi zice : ***«Pentru că îl ajuți şi îl sprijineşti iți slujesc Ție; lasă-l şi dă-l pe mina mea*** (şi vei vedea) ***că te ocărăşte în față*** .'» (Iov 1, 10 ş.u.). Prin urmare, după ce sufletul a fost mîngîiat, harul se împuținează, iar sufletul este dat ispitelor. Vine diavolul şi îl copleşeşte cu mii de rele : cu descurajare, disperare, gînduri rele şi supune sufletul la necazuri, pentru ca să-1 slăbească şi să-i răpească nădejdea în Dumnezeu.

8. însă sufletul cel înțelept nu disperă cînd se află în nenorociri, ci ține ceea ce posedă, iar miile de ispite care vin asupra lui le suportă zicînd : ***«Chiar de va trebui să mor, eu nu-l voi părăsi»*** (Iov, 13, 15). Atunci, dacă omul stăruia pînă la sfîrşit (Matei 24, 13), Domnul începe să vorbească lui satan, aşa : ***«Vezi cîte rele şi necazuri ai adus asupra lui, iar el nu ți s-a supus, ci îmi slujeşte şi se teme (doar) de Mine».*** Atunci diavolul se ruşinează şi nu mai are ce să-i spună. Dacă, în cazul lui Iov ar fi ştiut că acela, fiind supus ispitelor, le va răbda şi că nu va fi învins, nu ar fi cerut să-1 ispitească, pentru ca să nu fie dat de ruşine, tot aşa şi acum — în cazul în care cei supuşi ispitelor şi necazurilor, le rabdă — satan este ruşinat şi-i pare rău, că nu le poate face nimic. Atunci începe Domnul să-i zică : «Iată, l-am dat pe mîna ta, iată, te-am lăsat să-1 ispiteşti. Oare ai putut ceva ? Te-a ascultat ?».

9. ***întrebare :*** Oare, satan cunoaşte toate cugetele şi toate intențiile omului ?

Răspuns : Dacă un om, trăind alături de alt om, cunoaşte lucrurile (care îl privesc), iar tu, care ai 20 de ani, ştii lucrurile (care privesc) pe aproapele tău, oare satan care este alături de tine de la naştere, nu cunoaşte gîndurile tale ? Doar are deja 6.000 de ani ! Desigur, nu zicem că înainte de

a-1 ispiti pe om, el ştie (deja) ce va face acesta. Ispititorul ispiteşte fără să ştie dacă (omul) i se va supune sau nu ; pînă cînd ?, pînă ce sufletul îi va da roabă voința sa. De asemenea, nu zicem că diavolul cunoaşte toate gîndurile şi intențiile inimii. Pentru că, după cum un copac, avînd multe crengi şi mlădițe(iar oamenii) pot lua din ele cîte vor, la fel se întîmplă şi între cele duhovniceşti : sufletul are (numeroase) ramuri ale gîndurilor şi intențiilor. Satan pune stăpînire peste (cîteva din gînduri şi intenții), dar nu le supune pe toate.

10. Uneori este mai puternică partea răutății în a produce gînduri, alteori biruieşte gîndirea omului, atunci cînd primeşte ajutor şi izbăvire de la Dumnezeu şi se împotriveşte răutății. Într-un caz, este înfrînt, în altul îşi impune voința sa. Uneori omul se apropie de Dumnezeu plin de zel ; satan vede, ştie că lucrează contra lui dar nu-l poate opri. De ce ? Pentru că are voință să strige către Dumnezeu şi are (ca) lucru firesc faptul de a iubi pe Dumnezeu, de a crede, de a-L căuta şi a se apropia (de El). In viața de toate zilele, agricultorul lucrează pămîntul (dar, pentru a rodi, ogorul are nevoie de ploaie de sus, de la Dumnezeu) ; la fel se întîmplă şi întru cele duhovniceşti ; (şi acolo) lucrurile trebuie privite sub două aspecte. Se cuvine deci, ca omul (împins de propria-i voință) să cultive pămîntul inimii sale şi să se trudească, pentru că

Dumnezeu cere din partea omului muncă, trudă şi osteneală. Dar dacă nu se arată norii cei cereşti şi (nu vin) ploile harului, truda agricultorului nu foloseşte la nimic.

11. Acesta este semnul (distinctiv) al creştinismului, (faptul) că (omul) oricît s-ar trudi şi oricîte fapte bune ar face, se comportă ca şi cînd n-a făcut nimic. Astfel, cînd posteşte, zice : «N-am postit». Cînd se roagă, (zice) : «Nu m-am rugat». Cînd stăruie în rugăciune, (zice) : «N-am stăruit. Abia sînt la începutul exercițiului şi al trudei», (şi pe bună dreptate) : chiar dacă este (om) drept înaintea lui Dumnezeu, este dator să zică : Nu sînt drept, nici n-am trudit, ci în fiecare zi sînt un începător. Dator este, de asemenea, ca în fiecare zi să fie animat de nădejdea, bucuria şi aşteptarea împărăției viitoare şi a izbăvirii, zicînd : Dacă n-am fost izbăvit astăzi, voi fi izbăvit mîine. După cum, cel ce sădeşte vie — înainte de a începe truda — este plin de speranță şi bucurie ; îşi imaginează deja butucii, îşi închipuie recolta — (deci) înainte de a fi obținut vinul — şi aşa se apucă de lucru, pentru că nădejdea şi aşteptarea îl dispun la trudă şi la multe cheltuieli din casa sa ; şi după cum, cel ce zideşte o casă şi cel ce lucrează un ogor, la început cheltuieşte mult, în speranța cîştigului viitor, tot aşa şi dacă cineva nu este însuflețit de bucurie şi nădejde, dacă (nu zice) : Voi obține izbăvirea şi viața, nu poate să suporte necazurile, nici povara, nici să meargă pe calea cea strimtă. Pentru că nădejdea şi bucuria, prezente în el, îl fac pe acesta (capabil) să trudească, să suporte necazuri şi să meargă pe calea cea îngustă.

12. După cum nu este lucru uşor ca un tăciune să fie eliberat de foc, tot aşa (nu este lucru uşor) ca sufletul (să fie eliberat) de focul morții, decît numai cu multă trudă. De cele mai multe ori satan, cu pretextul bunelor intenții, spunînd sufletului : «Cu acest lucru te vei face bine plăcut lui Dumnezeu», îl îndeamnă la gînduri uşuratice, dar in aparență bune. Sufletul, astfel înşelat, nu ştie să le deosebească şi cade în cursa şi în pierzania diavolului. De aceea, arma cea mai puternică a atletului şi luptătorului aceasta, este : să intre în inima sa, să lupte împotriva lui satan, să se urască pe sine şi să se lepede de sufletul său (cel păcătos), să se mînie împotriva sa. şi să se dojenească, să

se împotrivească poftelor celor dinlăuntru, să se opună gîndurilor (celor rele ; într-un cuvînt) să se lupte cu sine însuşi.

13. Dacă tu îţi aperi trupul doar pe din afară de stricăciune şi desfrîu, însă înlăuntrul tău desfrînezi în gîndurile tale, eşti un desfrînat înaintea lui Dumnezeu, şi nu-ţi foloseşte la nimic faptul că ai trupul feciorelnic. După cum atunci cînd un tînăr, amăgind prin vicleşug o tînără şi corupîndu-o, aceasta este disprețuită de mirele ei, pentru că a desfrînat, tot aşa şi sufletul cel netrupesc, intrînd în contact cu şarpele cel ascuns în el, cu duhul cel viclean, comite desfrîu înaintea lui Dumnezeu. Pentru că s-a scris : ***«Oricine priveşte o femeie, poftind-o, deja a săvîrşit adulter în inima*** lui» (Matei 5, 28). De aceea, (zicem), este un desfrîu care se comite cu trupul şi este un desfrîu care se comite cu sufletul atunci cînd acesta stă în comuniune cu satan. Acelaşi suflet (poate) fi părtaş şi frate atît al demonilor, cît şi al lui Dumnezeu şi al îngerilor. Insă, dacă desfrînează cu diavolul, fără nici o valoare devine înaintea Mirelui celui ceresc.

14. ***întrebare*** ; Se linişteşte, oare, satan vreodată şi omul scapă de luptă, sau (omul) duce război cît trăieşte ?

Răspuns : Satan nu încetează lupta niciodată. Cît timp trăieşte cineva în acest veac, şi poartă trup, este în război (cu el). Dar, odată ce săgeţile cele aprinse ale lui satan au fost stinse, ce rău mai poate face acesta omului, chiar dacă vine împotriva lui ? Se întîmplă că un prieten al împăratului să aibă proces cu el ; dar pentru că acesta are pe împărat sprijinitor, prieten şi ajutor, nimic nu i se întîmplă. Şi, într-adevăr, cînd cineva a ajuns să treacă prin toate treptele şi gradele (de slujbaşi) şi a devenit prietenul împăratului, cine ar mai putea să-i facă vreun rău ?

în (lumea noastră), văzută, unele cetăţi primesc de la împărat daruri şi ajutoare. Dacă (şi ele trebuie) să aducă, vreun oarecare servici, nu pierd nimic, odată ce primesc atîtea bunuri de la împărat. Tot aşa stau lucrurile şi cu creştinii : ei sînt (mereu) atacaţi de duşman, însă (întrucît) au sfîrşit în (a se uni cu) Dumnezeirea, au fost îmbrăcaţi cu puterea şi odihna cea de sus, nu le pasă de război.

15. După cum Domnul S-a îmbrăcat în trup, părăsind toată strălucirea şi puterea, la fel creştinii se îmbracă în Duhul Sfînt şi sînt întru odihnă. Chiar dacă vine un război din afară, (chiar dacă) satan bate la uşă, ei sînt asiguraţi înlăuntru, datorită puterii Domnului, şi nu se îngrijorează din cauza lui satan. Cînd acela a ispitit pe Domnul 40 de zile în pustiu, cu ce 1-a vătămat prin faptul că s-a apropiat de trupul Său ? Pentru că înlăuntrul Său era Dumnezeu ! Tot aşa şi creştinii, chiar dacă sînt ispitiţi din afară, pe dinlăuntru sînt plini de dumnezeire şi nu sînt vătămaţi cu nimic. Dacă cineva a ajuns la această treaptă, a ajuns la iubirea perfectă a lui Hristos şi la plenitudinea dumnezeirii (Ioan 4, 16 ; Col. 2, 9). Dar cel care nu este aşa, acela încă are de dus război înlăuntrul său. Într-un moment se odihneşte în rugăciune, dar în alt moment se află în strîmtorare şi război. Aşa vrea Domnul ; pentru că fiind încă copil, îl exersează pe acesta în războaie. Şi fiindcă două lucruri se află înlăuntrul său : lumina şi întunericul, odihna şi necazul, (într-un moment) acesta se roagă în linişte, iar în altul este tulburat.

16. Nu auzi ce spune Pavel ? ***«Dacă aş avea toate darurile, dacă aş da trupul meu să fie ars şi dacă aş grăi în limbile îngerilor, dar dragoste nu am, nimic nu sînt»*** (I Cor. 13, 1). Aceste daruri sînt, într-adevăr, îndemnătoare (spre virtute), însă cei ce le posedă, deşi se află în lumină, sînt (totuşi) prunci ; mulţi dintre fraţi au ajuns la astfel de trepte, au primit darul vindecărilor, al descoperirii şi al profeţiei, dar pentru că n-au ajuns pînă la iubirea cea desăvîrşită, care este legătura desăvîrşirii (Col. 3, 14), a venit asupra lor războiul şi fiind neglijenţi, au căzut. Pe cînd, dacă cineva ajunge la iubirea cea desăvîrşită, este legat şi captiv al harului. Iar dacă numai puţin se apropie de măsura iubirii şi nu ajunge să fie (întru totul) legat de ea, un astfel de om se află încă sub (imperiul) fricii, al războiului şi al căderii şi dacă nu se asigură satan îl doboară.

17. Aşa (se face) că mulţi (din cei ce au primit daruri duhovniceşti) s-au rătăcit de la dreapta credinţă, pe cînd harul era (deja) întru ei. Crezînd că au ajuns la desăvîrşire au zis : Ajunge, nu avem trebuinţă (de mai mult). Or, Domnul este infinit şi nu poate fi cuprins cu mintea. De aceea, creştinii (adevăraţi), nu îndrăznesc să spună că L-au cuprins deplin, ci sînt smeriţi, ziua şi noaptea. Ştiinţa, în domeniul celor văzute, este infinită, de aceea o cuprinde doar cel ce s-a instruit şi a buchisit destul. Tot aşa (stau lucrurile) şi aici. De nimeni nu poate fi cuprins şi estimat Dumnezeu afară de cei ce L-au gustat, L-au primit şi îşi cunosc slăbiciunea lor.

Dacă cineva, cu puţină instrucţie, vine într-un sat, unde sînt oameni simpli, aceştia îl laudă, pentru că ţărani fiind, nu ştiu să aprecieze. Dacă acelaşi om, ou puţină instrucţie, vine la oraş, unde sînt oratori şi învăţaţi, nu îndrăzneşte să se arate şi să le vorbească, pentru că cei învăţaţi îl iau drept un ţăran.

18. ***Întrebare :*** Unde merge omul — care se află în luptă şi are în sufletul său cele două chipuri : al păcatului şi al harului — atunci cînd se mută din această lume, dat fiind că de ambele părţi este ţinut ?

Răspuns: El va merge la locul spre care este îndreptată mintea şi iubirea sa.

Dacă vine necazul şi războiul peste tine, eşti dator să te opui şi să (le) urăşti. Pentru că nu depinde de tine faptul că se iscă războiul, dar de tine depinde să-l urăşti. Văzînd Domnul gîndul tău, faptul că îl iubeşti din toată inima şi că te lupţi (împotriva celui rău), îndepărtează, într-o clipită moartea din sufletul tău — acest lucru este greu pentru El — şi te aşează în sînurile şi în lumina Lui. într-o clipită te smulge din gura întunericului şi îndată te duce în împărăţia Lui. Intr-o clipită Dumnezeu poate să facă toate acestea, numai dacă ll iubeşti. Dumnezeu aşteaptă lucrarea omului, pentru că sufletul este părtaş al dumnezeirii.

19. Spunînd pilda cu semănătorul, (ziceam) adesea că, deşi acesta trudeşte, pune sămînţa sub brazdă, el trebuie să aştepte şi ploaia cea de sus. Pentru că dacă nu apar norii şi nu suflă vînturile, osteneala agricultorului nu foloseşte la nimic, iar sămînţa rămîne fără rod. Transpune acest lucru în domeniul duhovnicesc : dacă omul se mulţumeşte doar cu lucrarea sa, şi nu primeşte acel lucru, străin de firea sa, este imposibil să facă roade vrednice de Domnul. In ce constă lucrarea omului ? în abţinere, în fuga de lume, în stăruinţă şi rugăciune. în priveghere şi în iubirea faţă de Dumnezeu şi de fraţi. Aceasta este datoria lui să facă. Dar dacă el se mărgineşte doar la activitatea sa, nu se aşteaptă să primească altceva (din afară), vînturile Duhului Sfînt nu suflă în sufletul său, norii cei cereşti nu se arată şi nu se pogoară ploaie din cer, care răcoreşte sufletul, omul nu poate să dea roade vrednice de Dumnezeu.

20. S-a scris : ***«Plugarul, cînd vede vița aducînd rod, o curăță, ca mai multe (roade) să aducă; pe cînd, pe cea care nu aduce rod, o dezrădăcinează şi o aruncă în foc».*** (Ioan 15, 2). De aceea, datoria omului aceasta este : fie că posteşte, fie că priveghează, fie că se roagă, fie că face ceva bun, pe toate acestea să le atribuie Domnului şi să zică : «Dacă Dumnezeu nu m-ar fi întărit, n-aş fi putut să postesc, nici să mă rog, nici să mă desprind de lume». Şi astfel, Dumnezeu, văzînd buna ta intenție, (văzînd) că faptele, pe care tu în chip firesc le faci, I le atribui Lui, îți va dărui pe cele ce îi sînt proprii (şi anume bunurile) cele duhovniceşti, divine şi cereşti. Care sînt acestea ? Roadele Duhului sînt bucuria şi veselia.

21. ***întrebare :*** Dar pentru că asemenea iubirii, credinței şi rugăciunii, (ca roade duhovniceşti), sînt şi echivalentele lor fireşti, arată-ne prin ce se deosebesc cele duhovniceşti ?

Răspuns : Cele pe care le săvîrşeşti cu propriile-ți puteri sînt bune şi bineplăcute lui Dumnezeu, dar nu sînt pure. De exemplu, iubeşti pe Dumnezeu, dar nu în chip desăvîrşit; vine (însă), Domnul şi-ți dă iubirea cea neschimbătoare şi cerească. Te rogi, în chip natural, dar mintea îți este distrată şi te gîndeşti la multe ; Dumnezeu, (însă), îți dă rugăciunea cea adevărată, ***«în duh»*** şi în ***«adevăr»*** (Ioan 4, 23).

In viața de toate zilele, în cele mai multe cazuri, pămîntul produce, de la sine, spini ; agricultorul îl ară, îl pregăteşte cu grijă, (şi apoi) aruncă sămînța, dar spinii, fără să fi fost semănați, cresc şi se înmulțesc, pentru că după călcarea poruncii i s-a zis lui Adam : ***«Spini şi pălămidă îți va rodi ție pămîntul»*** (Gen. 3, 18). Agricultorul trudeşte iarăşi, (pregăteşte) pămîntul, smulge mărăcinii, însă aceştia iarăşi se înmulțesc. Transpune aceasta în domeniul duhovnicesc. După călcarea poruncii de către Adam, pămîntul inimii rodeşte spini şi pălămidă ; omul îl lucrează şi trudeşte, dar mărăcinii gîndurilor rele cresc (mereu). După aceea, Duhul Sfînt însuşi vine în ajutorul slăbiciunii oamenilor, iar Domnul aruncă în pămîntul inimii sămînța ; spinii şi pălămidă mai cresc încă. Din nou, Domnul însuşi împreună cu omul, lucrează pămîntul inimii, cu toate acestea şapte duhuri necurate şi spini odrăslesc acolo, pînă ce vine vara (cea duhovnicească), atunci cînd harul abundă, iar spinii se usucă de căldura soarelui.

22. Deşi răutatea există în firea (omenească), ea domneşte peste aceasta, doar dacă află hrană (în ea).

Neghina poate să înăbuşe covorul verde de grîu, dar sosind vara şi după ce spicele s-au copt, neghina nu mai poate să vatăme grîul. Ce se întîmplă dacă treizeci de banițe de grîu curat se amestecă cu un kilogram de neghină ? (Neghina) este înăbuşită de prisosul griului.

Tot aşa se întîmplă şi în (starea de) har ; cînd harul şi darul lui Dumnezeu prisosesc în om, cînd omul se îmbogățeşte în Domnul, iar răutatea în mică măsură mai există întru el, ea nu mai poate să-l vatăme, nu mai are putere asupra lui, nici nu-şi găseşte locul în el. De altfel, venirea Domnului şi grija sa (de oameni) aveau ca scop să elibereze pe cei ce erau robiți şi supuşi (răutății) şi să-i facă învingători ai morții şi ai păcatului. Prin urmare, frații nu trebuie să fie surprinşi dacă sînt necăjiți de cineva (pentru că aceasta se face) ca să fie izbăviți de răutate.

23. Chiar şi în (perioada) Vechiului (Testament), Moise şi Aaron, fiind îmbrăcați cu preoția, au suferit multe. Caiafa însă, cel care ocupa scaunul lor, a prigonit şi a condamnat pe Domnul : totuşi, avînd (Domnul) respect față de preoție, a lăsat să se întîmple aşa. Tot aşa şi profeții au fost prigoniți de (cei din) neamul lor. Pe Moise l-a urmat

Petru ; lui i s-a încredinţat Biserica cea nouă a lui Hristos şi preoţia cea adevărată ; acum există şi un botez al focului şi al Duhului, şi o tăiere împrejur a inimii (Rom. 2, 29). Duhul cel divin şi ceresc rezidă in minte. Totuşi, nici chiar cei desăvîrşiţi, atîta timp cît sînt în trup, nu sînt fără de grijă. Ei se tem pentru că au libertate de voinţă şi pentru că sînt expuşi ispitelor. Numai cînd sufletul va ajunge în cetatea sfinţilor, numai atunci va putea să fie scutit de necazuri şi ispite. Acolo, (în cetatea sfinţilor) nu mai există grijă, supărare, trudă, bătrîneţe, satan sau război, ci odihnă, bucurie, pace şi mîntuire. Domnul

Se află în mijlocul acestora. El Care Se numeşte Mîntuitor, pentru că mîntuieşte pe cei robiţi ; (El care) Se numeşte doctor, pentru că dă doctoria cea cerească şi divină şi vindecă patimile sufletului, care, în unele privinţe, stăpînesc asupra omului. într-un cuvînt, Iisus este împărat şi Dumnezeu, pe cînd satan este tiran şi un principe rău.

24. Prin urmare, Dumnezeu şi îngerii Săi vor ca omul să fie alături de ei în împărăţie ; dar şi diavolul şi îngerii săi îl vor de partea lor. Deci, la mjiloc între cele două realităţi se află sufletul, şi fiul acelei părţi se face, către care înclină voia sa.

După cum, atunci cînd un tată —• trimiţindu-şi fiul în ţară străină unde poate întîlni fiare sălbatice — îi dă acestuia otrăvuri şi leacuri, iar dacă acestea sau balaurii se aruncă asupra lui, le dă (otrăvurile) şi le ucide, tot aşa şi noi să ne sîrguim să obţinem medicamentul cel ceresc, leacul izbăvitor pentru suflet, pentru ca să ucidem cu el fiarele cele veninoase, care sînt duhurile cele necurate. Nu este lucru uşor să dobîndim inimă curată ; numai cu multă luptă şi trudă, numai dacă smulge din rădăcină răul, omul poate să dobîndească o conştiinţă şi o inimă curată.

25. Se întîmplă să fi primit cineva harul, dar să nu aibă inima curată. De aceea au căzut cei ce au căzut, pentru că n-au crezut că după (ce au primit harul) se mai află în ei fumul şi păcatul. Cei drepţi, însă, (au apucat) pe calea cea strimtă şi plină de necazuri şi au bineplăcut lui Dumnezeu pînă la sfîrşit. Avraam, (de exemplu), fiind bogat (atît) *«după Dumnezeu»,* (cît) şi *«după lume»,* s-a numit pe sine *«pămînt şi cenuşă»* (Gen. 18, 27), iar David zicea : «Eu *sînt vierme şi nu om, ocara oamenilor şi defăimarea poporului»* (Ps. 21, 6). La fel, toţi Apostolii şi profeţii rău au pătimit şi au fost defăimaţi. Dar Domnul însuşi, Care este Dumnezeu şi calea (vieţii), Care n-a venit pentru Sine însuşi, ci pentru tine, ca să-ţi fie exemplu (în împlinirea) a tot binele, iată cît S-a umilit. A luat chip de rob, (El), Care era Dumnezeu şi Fiul lui Dumnezeu, împăratul şi Fiu al împăratului, El, Care dăduse leacurile cele tămăduitoare, El, Care vindecase pe cei răniţi, S-a arătat ca unul dintre ei.

26. Dar să nu disprefuieşti demnitatea divină văzîndu-L (pe Fiul lui Dumnezeu) în exterior, smerit şi asemenea nouă, că pentru noi S-a arătat aşa, iar nu pentru El însuşi.

Gîndeşte-te cît de mult a fost umilit, mai umilit decît oricare dintre oameni, în acel moment cînd, îmbulzindu-se mulţimile strigau : *«Răs-tigneşte-L, răstigneşte-L»* (Luca 23, 21). După cum în viaţa de toate zilele, un răufăcător fiind condamnat de judecător, este disprefuit şi batjocorit de tot poporul, tot aşa (a fost privit) Domnul în momentul

răstignirii : ca un om care trebuia să moară, (aşa a fost disprefuit) de farisei. Ce umilinţă a suferit cînd L-au scuipat în faţă, cînd I-au pus (pe cap) coroană de spini şi cînd L-au pălmuit. Pentru că s-a scris : ***«Spatele l-am dat spre bătăi şi obrajii Mei spre pălmuiri, iar faţa Mea nu am ferit-o de***

ruşinea scuipăturilor» (Luca 50, 6). Şi dacă Dumnezeu atîtea ocări, suferinţe şi umilinţe a suferit, tu, care noroi eşti după fire, tu, a cărui fire este muritoare, oricît te vei smeri, nu vei face nimic asemenea Stăpînului tău. Dumnezeu S-a smerit pentru tine, pe cînd tu nu te smereşti pentru tine, ci te îngîmfi şi te mîndreşti ! El a venit ca să ia (asupra Sa) necazurile şi poverile (tale) şi să-ţi dea odihna Lui ; tu, însă, nu vrei să te trudeşti, pentru că astfel să obţii vindecarea rănilor tale. Slavă îngăduinţei şi îndelungii Sale răbdări, în veci. Amin.

OMILIA A XXVII-A

Această omilie, ca şi cea precedentă, tratează mai pe larg (mai întîi) despre demnitatea şi starea omului creştin. Învaţă apoi multe lucruri foarte folositoare despre libertatea voinţei, amestecînd şi unele chestiuni pline de înţelepciune divină.

1. Cunoaşte-ţi, omule, noblețea, demnitatea şi valoarea ! Tu eşti frate al lui Hristos, prieten al Împăratului, mireasă a mirelui celui ceresc ! Pentru că acela care poate să cunoască demnitatea sufletului său, poate să cunoască şi puterea şi tainele dumnezeirii, dar şi mai mult să se smerească ; pentru că, prin puterea lui Dumnezeu, vede cineva (atît demnitatea, cît şi) căderea sa.

După cum Domnul, trecînd prin suferinţe şi răstignire, a fost slăvit şi aşezat de-a dreapta Tatălui, tot aşa trebuie ca şi tu să suferi, împreună cu El, să te răstigneşti împreună cu El, pentru a fi ridicat şi a sta (pe acelaşi scaun) împreună cu El, pentru a te uni cu trupul lui Hristos şi pentru a împărăţi, împreună cu El în acel veac. Pentru că «dacă ***pătimim împreună cu El, vom fi şi slăviţi împreună cu*** El» (Rom. 8, 17).

2. Toţi aceia, care pot să învingă şi să treacă de zidurile răutăţii, intră în cetatea cea cerească, cea paşnică şi plină de multe bunătăţi, unde se odihnesc duhurile celor drepţi. Se cuvine deci, ca pentru acest lucru, să ne trudim şi să ne luptăm mult. Pentru că nu este drept ca Mirele, care a venit pentru tine, să pătimească şi să se răstignească, iar mireasa, pentru care a venit Mirele, să fie leneşă şi uşuratică. După cum în viaţa de toate zilele, o desfrînată se dă tuturor, fără frîu, la fel si sufletul se dă oricărui demon şi se strică de duhuri.

Sînt (unii oameni) care săvîrşesc păcatul şi (poartă) răul (în ei) cu voie liberă, sînt însă alţii (care săvîrşesc păcatul) împotriva voinţei. Ce înseamnă aceasta ? Cei care poartă în ei răul, printr-o liberă alegere, sînt cei care lasă voia lor pradă răutăţii, leagă cu ea prietenie şi se complac (în această stare). Aceştia au pace cu satan şi nu duc război cu diavolul în cugetele lor. Pe cînd cei care au păcatul în ei, împotriva voinţei lor, (îl au), după cuvîntul Apostolului Pavel, ***«luptîn-du-se împotriva lor, în mădularele lor»*** (Rom. 7, 23). Puterea şi aco-perămîntul cel întunecos este în ei, împotriva voinţei lor, nu găsesc plăcere în ele şi nu li se supun ; din contră, vorbesc şi lucrează împotriva lor şi se mînie pe ei înşişi. Aceştia sînt cu mult mai buni şi mai de cinste înaintea lui Dumnezeu decît aceia care, cu voia lor se lasă pradă răutăţii şi găsesc plăcere în ea.

3. Să presupunem că un împănat întîlneşte o fată săracă, îmbrăcată în zdrenţe şi fără să se ruşineze alături de ea, o dezbracă de hainele ei cele murdare, o spală de negreala (de pe ea), o împodobeşte cu

haine strălucitoare şi o face părtaşă la masa împărătească ; tot aşa şi Domnul, aflînd sufletul rănit şi acoperit de vînătăi, a pus (pe rănile) lui doctorii, 1-a dezbrăcat de hainele cele negre şi de răutatea cea ruşinoasă şi 1-a îmbrăcat cu haine împărăteşti, cereşti, divine, luminoase şi strălucitoare, i-a pus cunună pe cap şi 1-a făcut părtaş la masa împărătească, pentru a se bucura şi veseli.

Să presupunem, de asemenea, că există o grădină cu pomi fructiferi şi binemirositori, cu multe locuri încîntătoare, pline de frumusețe, de balsam şi de odihnă şi că oricine trece pe acolo se desfătează şi se odihneşte ; la fel este cu sufletele în împărăția (cerurilor). Toate se bucură şi se veselesc, (toate) sînt împărați, domni şi Dumnezeu. Pentru că s-a scris .- ***«împărat ăl împăraților şi Domn al Domnilor»*** (Apoc. 17, 14).

4. Creştinismul nu este «un ***lucru oarecare» ;*** taina aceasta mare este ; ***«Fii deci conştient de noblețea ta; de faptul că ai fost chemat la demnitatea împărătească (chemat) să fie» «neam ales, preoție şi popor sfînt»*** ^Petru 2, 9). Taina creştinismului este străină de lumea aceasta. Astfel, pe cînd slava şi bogăția împăratului sînt lucruri pămînteşti, stricăcioase şi trecătoare, acea împărăție şi (acea) bogăție sînt lucruri cereşti, pline de slavă. Or, (creştinii) domnesc împreună cu împăratul cel ceresc, în Biserica cea cerească. Şi (fiindcă) ***«El este întîi-născut dintre cei morți»*** (Col. 1, 18), şi ei sînt întîi-născuți. Dar, deşi sînt astfel (priviți) înaintea lui Dumnezeu, ca nişte (oameni) aleşi şi încercați (în virtute), în ochii lor sînt cei de pe urmă şi vrednici de disprețuit. Iar

faptul acesta, (adică} de a fi smeriți şi de a se considera de nimic, (a devenit) pentru ei ca o a doua natură.

5. ***întrebare :*** Oare ei nu ştiu că au dobîndit un dar pe care nu-l aveau, un lucru străin de firea lor ?

Răspuns: Iți spun : nu înseamnă că nu sînt încercați (în virtute), că n-au progresat şi că nu ştiu că au dobîndit ceea ce nu aveau. Dar aşa fiind, venind harul îi învață să nu țină (în mare) cinste sufletul lor, (să nu creadă despre ei) că au progresat, ci să se considere, în mod firesc de disprețuit. (Aşa se face că), pe cînd sînt (plini) de cinste înaintea lui Dumnezeu, sînt (de disprețuit) înaintea (ochilor) lor ; pe cînd progresează (în virtute) şi în cunoaşterea lui Dumnezeu, (se arată) ca şi cînd n-ar şti nimic ; pe cînd sînt bogați înaintea lui Dumnezeu, (sînt săraci) înaintea (ochilor) lor. Pentru că dacă Hristos, ***«luînd chip de rob»*** (Filip. 2, 7), a învins pe diavol prin smerenie ; şarpele, la început, prin ingimfare şi mîndrie a nimicit pe Adam. Acelaşi şarpe, ascunzîndu-se acum înlăuntrul inimilor, surpă şi pierde neamul creştinilor prin mîndrie.

6. După cum atunci cînd cineva, fiind liber, nobil şi bogat în (această) lume, pe cînd adaugă alte bogății, îşi pierde capul, îşi pune nădejdea în sine, devine nesuferit, calcă pe toți în picioare şi se poartă urît, tot aşa unii fiind lipsiți de discernămînt, de îndată ce li se împlineşte cît de puțin rugăciunea şi (află) odihnă, încep să se îngîmfe, să-şi piardă capul, să judece (pe alții) şi cad în cele mai de jos ale pămîntului. Pentru că acelaşi şarpe, care prin mîndrie 1-a scos pe Adam odinioară (din paradis), cînd a zis : ***«Veți fi ca nişte dumnezei»*** (Gen. 3, 5) ; acelaşi seamănă (acum) în inimi mîndria, zicînd : «Eşti desăvîrşit, (cele de pînă acum) îți ajung, te-ai făcut bogat, n-ai nevoie de nimic, eşti fericit». Sînt, însă, alți oameni care, deşi sînt bogați în (această) lume, deşi bogăția le

aduce multe roade, ei arată discernămînt, nu se mîn-dresc şi nu-şi pun încrederea în ei înşişi, ci rămîn aceiaşi, pentru că ştiu că, după belşug (poate) urma (sărcia). De asemenea, cînd ajung la pagubă şi ananghie, nu se întristează, ci rămîn ca mai înainte, pentru că ştiu că iarăşi (poate) urma belşugul. Căpătînd, deci, o lungă experienţă, ei nu sînt (niciodată) surprinşi ; de aceea, cînd se află în belşug, nu se mîndresc, iar cînd vine peste ei paguba, nu sînt cuprinşi de uimire.

7. Aceasta înseamnă creştinismul : gustare din adevăr, hrănirea şi potolirea setei cu adevărul, într-un mod real şi eficient. După cum atunci cînd cineva, însetat fiind, întîlneşte un izvor începe să bea şi, venind altcineva, smulgîndu-1 de acolo şi nelăsîndu-1 să se îndestuleze pe cît vrea, cel care gustase din apă arde şi mai mult (de dorul ei) şi o caiută cu mai multă ardoare, la fel (se întîmplă) şi în domeniul cel duhovnicesc : gustînd cineva şi împărtăşindu-se de hrana cea cerească, apoi sustrăgîndu-1 (cineva de la ea), nimic nu-i (mai poate) aduce îndestulare.

8. ***întrebare:*** De ce nu-i este dat să fie îndestulat ?

Răspuns: Domnul cunoaşte slăbiciunea omului, (faptul) că numaidecît se îngîmfă. De aceea, micşorează ajutorul Său şi permite ca omul să fie încercat şi muncit. Pentru că, dacă tu puţin (har) primind, te mîndreşti şi nimic nu te mai poate reţine, cu cît mai nesuferit te-ai face, dacă ţi s-ar da harurile din belşug ? De aceea Dumnezeu, Care cunoaşte slăbiciunea (ta) lasă (în adînca Sa înţelepciune) ca să fii supus la încercării, pentru ca să te smereşti şi să-L cauţi cu mai mult zel.

în viaţa de toate zilele, atunci cînd un sărac găseşte o pungă cu aur şi începe să strige : «Am găsit, am găsit o pungă, sînt bogat», auzind cel ce a pierdut-o, (vine) şi i-o ia. De asemenea, atunci cînd un om bogat, pierzîndu-şi capul, începe să insulte, să-i calce pe toţi în picioare şi să se ridice deasupra tuturor, auzind împăratul (vine) şi îi contiscă bunurile ; tot aşa (se întîmplă şi) în cele duhovniceşti : cînd unii abia gustă din odihnă, neştiind s-o preţuiască, pierd şi ceea ce au primit. Pentru că păcatul îi ispiteşte şi le întunecă mintea.

9. ***întrebare :*** «Cum se face că unii cad, după ce i-a cercetat harul» ? Oare (acum) satan nu este mai slab ? Cum poate să fie noapte, atunci cînd este zi ?

Răspuns: Harul îngăduie (să fii lăsat în seama) răutăţii, nu pentru că el se stinge, sau se slăbeşte, ci pentru ca libertatea voinţei tale să fie încercată şi (să se arate) în ce parte înclină. Atunci, însă, cînd tu din nou te apropii, cu voinţa ta, de Domnul, tu îndemni harul ca iarăşi să te cerceteze. (Ar fi de neînţeles) cum de s-a scris : «A/u ***stingeţi Duhul»*** (I Tes. 5, 19), dacă tu nu l-ai stinge, atunci cînd, neglijent fiind, voinţa ta nu se acordă cu El. De asemenea, s-a spus : ***«Nu întristaţi pe Duhul cel Sfînt, cu Care aţi fost pecetluiţi pentru ziua răscumpărării»*** (Efes. 3, 40). Vezi că depinde de voinţa ta şi de libera ta hotărîre să cinsteşti şi să nu întristezi pe Duhul cel Sfînt. Eu îţi spun că şi creştinii cei desăvîrşiţi care sînt captivaţi şi îmbătaţi după bine, şi ei au libertate a voinţei ; datorită acesteia, ei sînt încercaţi de multe rele, (dar) se îndreaptă spre ceea ce este bine.

10. După cum cei ce se află în alte demnităţi, cei bogaţi şi nobili (pot) să părăsească din liberă alegere şi iniţiativă demnităţile, bogăţia şi starea lor ; să se îmbrace în haine murdare şi sărăcăcioase, (să schimbe) slava cu lipsa onorurilor şi să devină săraci şi disprețuiți, pentru că acest lucru stă în propria lor alegere ; (tot aşa se întîmplă şi cu alegerea binelui şi a răului). Ba, eu îţi spun că şi Apostolii, care posedau harul în chip desăvîrşit, nu erau împiedicaţi de el să facă ceea ce voiau, chiar dacă ar fi voit să săvîrşească ceva ce nu era plăcut harului. Pentru că firea noastră este capabilă şi de bine şi de rău, iar puterea potrivnică (poate doar să) îndemne, dar nu să şi forţeze (la săvîrşirea răului). Prin

urmare, tu ai libertatea să te apleci de partea de care voieşti. Nu vezi că «Petru a fost mustrat» (Gal. 2, 18), (că) venind Pavel (la Antiohia, l-a certat), ca pe unul care era vrednic de mustrare. Pavel, de asemenea, om duhovnicesc fiind, din propria-i voință s-a certat cu Barnaba şi ***«iscîndu-se neînțelegere între ei, s-au despărțit unul de altul»*** (Fapte 15, 39). Acelaşi Pavel zice undeva : ***«Fraților, de va cădea un om în vreo greşeală, voi cei duhovniceşti îndreptați-l pe unul ca acesta cu duhul blîndeții; luînd seama la voi înşivă, ca să nu cădeți şi voi în ispită»*** (Gal. 6, 1). Iată, (deci), că cei duhovniceşti sînt ispitiți pentru faptul că dispun încă de libertatea voinței, iar duşmanii îi atacă, atîta timp cît sînt în veacul acesta.

11. ***întrebare :*** Oare, Apostolii ar fi putut să păcătuiască dacă ar fi vrut, sau harul era mai puternic chiar decît voia lor ?

Răspuns : Ei nu mai puteau să păcătuiască, pentru că nu alegeau (păcatul), ca unii care se aflau în har şi în lumină. Prin aceasta, nu vrem să spunem că harul era slab în ei, ci spunem doar că harul lasă celor duhovniceşti să aibă voia lor, (le lasă) puterea de a săvîrşi cele ce voiesc şi să se întoarcă încotro voiesc. Desigur, firea omenească este slabă şi ea poate să se întoarcă (în altă parte) chiar şi cînd binele locuieşte în ea.

Cei ce se îmbracă (cu cele necesare) pentru război, cu scut şi arme, sînt în siguranță şi duşmanii nu-i atacă ; dacă îi atacă, depinde de voința lor, fie să se folosească de arme, şi să se lupte cu duşmanii şi să-i biruie, fie să se complacă în tovărăşia duşmanilor, să nu lupte — deşi au arme — şi să încheie pace cu ei. Tot aşa şi creştinii, care sînt îmbrăcați cu puterea cea mare şi au armele cele cereşti, (pot), dacă vor să se complacă în tovărăşia lui satan, să nu se războiască, ci să facă pace cu el. Pentru că firea (omenească) este schimbătoare şi dacă vrea cineva, poate deveni fiu al lui Dumnezeu sau fiu al pierzării, pentru că are libertatea de a alege.

12. Altceva este să vorbeşti despre pîine şi masă şi altceva este să iei pîine, să guşti din savoarea ei şi să ți se întremeze toate mădularele. Altceva este să vorbeşti despre o băutură foarte plăcută şi altceva este să mergi la izvor, să scoți din el şi să te desfătezi gustînd din această băutură. Altceva este să vorbeşti despre război, despre luptătorii şi soldații cei viteji şi altceva este să te duci în linia de bătaie, să te lupți cu duşmanii, să ataci şi să te retragi, să primeşti şi să dai lovituri şi, (în sfîrşit), să obții laurii biruinței. Tot aşa (stau lucrurile) şi în cele spirituale. Alta este să ții discursuri, (în baza) unor cunoştințe şi noțiuni şi altceva este să ai, în omul cel lăuntric — în fapt şi realitate, în minte şi mod sigur — tezaurul, şi harul şi gustul şi lucrarea Duhului Sfînt. Cei ce spun vorbe goale sînt (nişte) închipuiți şi sînt prada intelectului lor. Pentru că, zice Apostolul : ***«Iar cuvîntul nostru şi propovăduirea noastră nu stau în cuvinte de înduplecare ale înțelepciunii omeneşti, ci în adeverirea Duhului şi a puterii»*** (I Cor. 2, 4). Iar în alt loc zice acelaşi (Pavel) : ***«Iar ținta poruncii este dragostea, din inimă curată, din cuget bun şi din credință nefățarnică»*** (I Tim. 1, 5). Un astfel de om nu cade. Pentru că, multora dintre cei ce au căutat pe Dumnezeu li s-a deschis poarta, au văzut comoara şi s-au îndreptat către ea. Dar, pe cînd strigau plini de bucurie, «Am găsit o comoară», poarta s-a închis înaintea lor, iar ei au început (iarăşi) s-o caute şi să strige, copleşiți de tristețe : «Am găsit o comoară, dar am pierdu t-o».

Cu un anumit rost, se împuținează harul, ca noi cu şi mai mult zel să-l căutăm, că tezaurul se arată pe măsura căutării (lui).

13. ***întrebare :*** Fiindcă unii zic că acela care a primit harul a trecut din moarte la viață (se pune întrebarea) : Oare, cel care se află în lumină, mai poate să aibă gînduri murdare ?

Răspuns: S-a scris : ***«Voi aţi început în Duh şi acum sfîrşiţi în trup»*** (Gal. 3, 3). Şi iarăşi : ***«îmbrăcaţi-vă cu toate armele Duhului, ca să puteţi sta împotriva uneltirilor diavolului»*** (Efes. 6, 11).

într-un cuvînt, există două situaţii : una cînd (omul) îmbracă armele (şi stă ca mai înainte) şi alta cînd (îmbrăcînd armele), luptă împotriva ***«puterilor şi a stăpînilor»*** (Efes. 6, 12). Unul se află în lumină, altul se află în întuneric. Pentru că s-a scris : ***«în toate luaţi pavăza credinţei, ca să puteţi stinge toate săgeţile cele arzătoare ale celui viclean»*** (Efes. 6, 16). Şi : «Să ***nu întristaţi pe Duhul cel Sfînt al lui Dumnezeu*** (Efes. 4, 30). Şi iarăşi : ***Este cu neputinţă ca aceia care au fost luminaţi, care au gustat din Duhul Sfînt, căzînd să se reînnoiască*** (Evr. 6, 4—6).

Vezi că şi cei care au fost luminaţi şi au gustat din har (pot) să cadă.

Vezi că (omul poate, cu voinţa sa, să fie de acord cu Duhul, sau să-L întristeze).

Totuşi, el a primit arme ca să pornească la război şi să se lupte împotriva duşmanilor ; a fost iluminat ca să stea împotriva întunericului.

14. ***întrebare :*** Cum (poate) spune Apostolul : ***«Dacă aş avea toată cunoaşterea şi toată profeţia şi dacă aş vorbi în toate limbile îngerilor, nimic nu sînt»*** (I Cor. 13, 2).

Răspuns: Nu trebuie să înţelegem (aceste cuvinte) în sensul că Apostolul nu este nimic : (el vrea să spună că) în comparaţie cu iubirea, care este perfectă, aceste (daruri) sînt nimica toată, că acela care a ajuns la aceste trepte (de desăvîrşire, poate) să cadă pe cînd cel care are iubirea, nu cade.

Eu îţi spun că am văzut oameni care dobîndiseră toate darurile şi se făcuseră părtaşi ai Duhului, dar care, neajungînd şi la iubirea cea desăvîrşită, au căzut. Astfel, unul dintre (bărbaţii) de seamă, lepădîn-du-se de lume, a vîndut toate bunurile sale, a eliberat pe sclavi şi s-a făcut renumit pentru înţelepciunea şi viaţa lui curată. Cu timpul, însă, el a căpătat o mare încredere în sine, s-a mîndrit, iar în cele din urmă a căzut în desfrîu şi în multe rele.

15. Un altul, pe vremea persecuţiei, şi-a supus trupul (la torturi) şi a devenit mărturisitor. După aceea, făcîndu-se pace, a fost eliberat, şi era renumit; într-adevăr, pleoapele îi fuseseră mutilate, pentru că fuseseră arse. Deci, plin de slavă fiind, a fost chemat la rugăciunile (păgîneşti) ; (atunci), luînd alimente (de pe altar), le dădea slugii sale ; în acel moment mintea lui era, ca şi cînd niciodată nu auzise cuvîntul lui Dumnezeu.

Un altul, în vremea persecuţiei şi-a expus trupul (la diferite încercări) : a fost lovit, spînzurat, apoi a fost aruncat în temniţă. (Acolo) îl slujea cu credinţă o femeie ce-şi consacrase viaţa lui Dumnezeu. Obişnuindu-se, însă, cu ea, pe cînd era în temniţă, a căzut în desfrîu.

Iată deci, cum au căzut bogatul care renunţase la averile sale şi cel ce şi-a dat trupul să fie torturat.

16. Un altul, un ascet înţelept, care trăia cu mine în aceeaşi casă, şi se ruga cu mine, era atît de bogat în har încît vărsa lacrămi de po-căinţă cînd se ruga lîngă mine. într-adevăr, harul fierbea în el. I se dăduse şi darul vindecărilor, alunga pe demoni şi vindeca, prin pune-rea mîinilor, pe cei care erau paralizaţi de mîini şi de picioare şi su-fereau cumplit. însă, în cele din urmă, s-a arătat neglijent : fiind slă-

vit de lume şi complăcîndu-se în aceasta, s-a mîndrit şi a căzut în cele mai adinei (abisuri) ale păcatului.

Vezi că şi cel ce a avut darul vindecărilor a căzut ?

Vezi că înainte de a ajunge la măsura iubirii (desăvîrşite) (oamenii pot) să cadă, pe cînd cel ce ajunge la (măsura desăvîrşitâ) a iubirii se leagă şi se îmbată (de ea), este afundat în altă lume şi (devine) robul ei, ca şi cînd n-ar mai simţi propria sa fire ?

17. ***Întrebare:*** Ce înseamnă (cuvintele): «Cele ce ***ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-a suit?».***

Răspuns : In acel timp (al Vechiului Testament), cei mari, drepţii, împăraţii şi profeţii, ştiau că (trebuia) să vină Izbăvitorul ; dar că (va trebui) să sufere, să fie răstignit şi să-şi verse sîngele pe cruce, nici nu ştiau, nici nu se suise la inima lor. (Nu ştiau) nici că va fi un botez cu foc al Duhului Sfînt, că în Biserică se va aduce pîine şi vin, antitip al Trupului şi Sîngelui Său, că aceia care se vor împărtăşi din pîinea cea văzută, vor mînca, în chip duhovnicesc, trupul Domnului, că Apostolii şi creştinii vor primi pe Mîngîietorul, se vor îmbrăca cu putere de sus, se vor umple de dumnezeire, iar sufletele se vor uni cu Duhul Sfînt. Acest lucru nu ştiau profeţii şi împăraţii şi, la inima lor nu s-a suit.

Acum, deci, creştinii au altă bogăţie, (deosebită de vremea veche), altfel sînt dăruiţi, şi dorul lor către dumnezeire este îndreptat. Dar, deşi au o astfel de bucurie şi mîngîiere, tot sub frică şi cutremur se află.

18. ***întrebare :*** Sub ce frică şi cutremur ?

Răspuns: (Se tem) nu că ar putea greşi în vreun fel, ci de faptul de a nu veni împotriva harului.

Este întocmai ca atunci cînd cineva, avînd o comoară, ar traversa locuri unde se află tîlhari : acesta, pe de o parte, se bucură pentru bogăţie şi comoară, dar pe de altă parte, se teme, ca nu cumva, ata-cîndu-l tîlharii, să-l jefuiască. Este ca şi cum şi-ar ţine trupul în mînă.

Iată, noi toţi am renunţat la cele văzute, sîntem străini, săraci şi lipsiţi de comuniunea trupească, iată trupul (nostru) se îndeletniceşte cu rugăciunea : (în acest caz) se cuvine ca fraţii să ia aminte dacă cugetul este în armonie cu trupul.

în viaţa de toate zilele, de cele mai multe ori, meşterii şi mai-marii atelierelor, au, ziua şi noaptea, trupul şi sufletul preocupat de meserie. De aceea, ia aminte, ca nu cumva fiind străin cu trupul de această lume, cu cugetul să nu fii străin de ea şi să hălăduieşti în această lume ?

într-adevăr, orice om, fie că este un om obişnuit, soldat sau neguţător, acolo are înlănţuit cugetul, unde este trupul şi comoara lui. Pentru că s-a scris : ***«Acolo unde este comoara, acolo este şi inima»*** (Matei 6, 21).

19. Prin urmare, mintea ta către comoară este (îndreptată) ? Oare (este îndreptată) în întregime către Dumnezeu, sau nu ? Dacă nu este, se cuvine să-mi spuneţi ce vă împiedică (să faceţi aceasta). De bună seamă (cred eu), duhurile cele viclene, satan şi demonii, ţin în stăpînire cugetul şi corup sufletul. Pentru că diavolul cel foarte viclean, avînd la îndemînă multe metode, stăpîneşte cugetele sufletului şi nu-i permite să se roage cum trebuie, nici să se apropie de Dumnezeu. Pentru că firea aceasta (omenească), este capabilă să intre în comuniune atît cu demonii şi cu duhurile răutăţii, cît şi cu îngerii şi cu Duhul Sfînt ; poate fi atît templu al lui satan, cît şi templu al Duhului Sfînt. Prin urmare, fraţilor, cercetaţi-vă (şi vedeţi) cu cine sînteţi părtaşi, cu

îngerii sau cu demonii ? Al cărui templu şi lăcaş sînteţi : al lui Dumnezeu sau al diavolului ? Cu ce comoară este plină inima voastră ; cu cea a harului, sau cu cea a lui satan ? După cum o casă, plină de murdărie şi de miros urît (este curăţită şi împodobită), tot aşa şi sufletul, în întregime trebuie să fie curăţit, împodobit şi umplut de toată aroma şi (cu toate) comorile, pentru ca Duhul Sfînt să vină — in locul lui satan — şi să se odihnească în sufletele creştinilor.

20. Nu înseamnă că, auzind cineva cuvîntul lui Dumnezeu a şi trecut de partea binelui. Dacă ar trece cineva de partea binelui, îndată ce aude (cuvîntul lui Dumnezeu), n-ar mai fi lupte, vremuri cu războaie, drum (de parcurs), ci îndată ce aude, fără osteneală, ar ajunge la odihnă şi la măsura desăvîrşirii. Dar lucrurile nu stau aşa. Cine spune aşa ceva, suprimă (libertatea) voinţei omului şi neagă că există o putere potrivnică, ce luptă împotriva minţii. Noi, însă, aceasta zicem : cel ce ascultă cuvîntul vine la pocăinţă, printr-o luptă înţeleaptă şi multă chibzuire, dar după aceea, în interesul omului, harul se împuţinează ; (omul) este supus la exerciţiu şi încercări de luptă, iar (cînd este deplin format), el dă luptă cu satan şi, după o cale şi o luptă îndelungată, obţine laurii biruinţei şi devine creştin. Dacă numai auzind cineva, (Cuvîntul) ar trece fără osteneală de partea binelui, (atunci) toţi bufonii şi desfrînaţii ar intra în împărăţia (lui Dumnezeu) şi în viaţa (veşnică). Dar nimeni nu le va da aşa ceva fără trudă şi osteneală, pentru că ***«strimtă şi plină de necazuri este calea»*** (Matei 7, 14). Pe această cale anevoioasă, plină de necazuri, se cuvine să stăruie cel ce vrea să intre în viaţă.

21. Dacă ar fi posibil să reuşească cineva fără trudă, creştinismul n-ar mai fi «o ***piatră de poticnire şi o stîncă de scandal»*** (I Petru 2, 8). N-ar mai fi credinţă şi necredinţă, iar omul ar fi ca şi legat, incapabil să se întoarcă spre bine sau spre rău. Or, se dă lege numai celui ce poate să se întoarcă spre ambele părţi, celui ce are libertate de voinţă şi poate să ducă război cu puterea potrivnică. Pentru o natură încătuşată nu există lege. Soarele, cerul şi pămîntul n-au fost supuse legii, pentru că sînt creaturi a căror natură este supusă (determinismului), de aceea nu sînt posibile nici de recompensă, nici de pedeapsă. Cinstea şi slava au fost pregătite pentru cel ce (poate să) se îndrepte spre bine ; tot aşa iadul şi gheena au fost pregătite pentru cei capabili să evite răul, să se întoarcă spre bine şi spre partea cea de-a dreapta, (dar n-au făcut-o). Iată deci că, atunci cînd zici că omul cel bun este lipsit de libertate, îl lipseşti de laudă. Cel ce este, din fire, bun, chiar dacă doreşte aceasta, nu este vrednic de laudă. Pentru că nu este vrednic de laudă, cel ce se luptă, dacă nu îmbrăţişează binele în chip liber.

22. Să presupunem că este (de faţă) un corp de armată persan şi altul roman şi că din rîndurile lor ies doi tineri, la fel de puternici, care se iau la luptă ; la fel stau faţă în faţă, cu puteri egale, puterea potrivnică şi mintea ; puterea pe care o are satan ide a linguşi sufletul şi de a-l momi de partea sa este egală cu aceea pe care o are sufletul în a i se supune şi a nu-i ceda întru nimic. Ambele puteri îndeamnă, fie la bine, fie la rău, dar nu constrîng.

Deci, liberei voinţe, acordîndu-i-se asistenţa divină, ea, care se luptă, poate să primească arme din cer şi, cu ajutorul lor să învingă şi să smulgă din rădăcini păcatul. Sufletul poate să se opună păcatului, dar nu poate să învingă şi să smulgă din rădăcină păcatul fără (ajutorul Lui) Dumnezeu.

Cei ce aseamănă păcatul cu un uriaş puternic, iar sufletul cu un copil, greşesc. Pentru că, dacă aşa de inegale ar fi lucrurile — păcatul ca un uriaş, iar sufletul ca un copil — Legiuitorul ar fi fost nedrept, dînd omului porunca să se lupte cu satan.

23. Acest lucru .este capital (în parcurgerea) căii (care duce) către Dumnezeu : să străbatem calea vieţii cu multă răbdare şi cu blîndeţe ; prin acestea poate cineva să dobîndească dreptatea, înţelegînd noi prin dreptate pe Domnul însuşi. Aceste porunci, care cuprind astfel de dispoziţiuni, sînt întocmai ca nişte borne şi indicatoare, aşezate pe drumul împărătesc, care duc pe călători la cetatea cea cerească. Pentru că, zice : «Fericiţi cei ***săraci cu duhul», «Fericiţi cei blînzi», «Fericiţi cei milostivi»*** (Matei 5, 3 ş.u.). Acesta da creştinism ! Dar dacă cineva nu merge pe această cale, rătăceşte şi pune (vieţii sale) o rea temelie. Slavă îndurărilor Tatălui şi Fiului şi Sfîntuîui Duh, în veci. Amin.

OMILIA A XXVIII-A

Această omilie descrie şi deplînge nenorocirea sufletului în care nu locuieşte Domnul, din pricina păcatului. (Tratează) şi despre Ioan Botezătorul (şi anume faptul) că nimeni dintre cei născuţi din femeie nu este mai mare decît el.

1. După cum odinioară, mîniindu-Se Dumnezeu pe iudei, a dat Ierusalimul în mâinile vrăjmaşilor, încît au stăpînit peste ei cei ce-i urau şi n-au mai existat sărbătoare şi jertfă, tot aşa (acum), mîniindu-Se pe suflet, pentru călcarea poruncilor (Sale), l-a dat în mîinile duşmanilor, (adică) a demonilor şi a patimilor. Acestea l-au dus la rătăcire şi l-au ruinat cu desăvîrşire, încît nu mai era în el nici sărbătoare, nici tămîiere, nici jertfă adusă lui Dumnezeu ; căile gîndurilor s-au umplut de îngrozitoare fiare sălbatice, iar şerpii spirituali, plini de răutate, s-au strecurat în ele.

Şi, după cum o casă, dacă nu mai este locuită de stăpînul ei, este cuprinsă de întuneric, se degradează şi se umple de gunoi şi murdărie tot aşa şi sufletul în care nu locuieşte Stăpînul său, formind în el o hora împreună cu îngerii Săi, se umple de întunerecul păcatului, de ruşinea patimilor şi de toată necinstea.

2. Vai de calea pe care nimeni nu merge, nici nu se aude pe ea glasul omului ! Că ea devine refugiu pentru animalele sălbatice. Vai de sufletul pe care nu-l cercetează Domnul şi de glasul Lui nu fug din el fiarele spirituale ale răutăţii. Vai de casa în care nu locuieşte stăpînul ei ! Vai de corabia ce n-are cîrmaci, că fiind purtată de valurile şi furtuna mării, (în cele din urmă) va pieri. Vai de sufletul cel lipsit de Hristos, Cîrmaciul cel adevărat, că aflîndu-se pe marea cea amară a întunericului, zbuciumat de furtuna patimilor şi strîmtorat de duhurile cele viclene, în cele din urmă va pieri ! Vai de sufletul ce nu are pe Hristos, să-l lucreze cu grijă şi să poată să aducă roadele cele bune ale Duhului, pentru că pustiu fiind şi plin de spini şi mărăcini, în cele din urmă va fi dat pradă focului ! Vai de sufletul ce nu are pe Hristos, Stăpînul său, locuind în el, pentru că pustiu fiind şi plin de mirosul cel greu al patimilor, se face sălaşul răutăţii.

3. După cum atunci cînd agricultorul, mergînd să lucreze ogorul, trebuie să ia uneltele şi veşmintele (necesare) pentru lucru ; tot aşa şi Hristos, Împăratul cel ceresc şi adevăratul agricultor, venind către omenirea cea pustiită de păcat, îmbrăcînd trupul şi luînd ca instrument crucea, a prelucrat sufletul cel pustiu, a îndepărtat din el spinii şi mărăcinii duhurilor viclene, a smuls neghina păcatului şi toată buruiana păcatului a ars-o în foc. Prelucrîndu-1, astfel, cu lemnul crucii, a făcut din el o grădină minunată a Duhului, care aduce Stăpînului Dumnezeu tot felul de roade dulci şi plăcute.

4. După cum în Egipt, timp de trei zile s-a făcut întuneric, că fiul nu mai vedea pe tatăl, fratele pe fratele, nici prietenul pe prietenul său (leş. 10, 22), pentru că întunericul îi acoperise pe ei, tot aşa şi Adam. călcînd porunca şi căzînd din slava de mai înainte, a fost supus duhului lumii şi vălul întunericului a venit peste sufletul său, pînă ce a venit Domnul, Adam cel de pe urmă (I Cor. 15, 34) ; (pînă atunci) n-a văzut ps adevăratul Părinte, Cel din ceruri, nici pe mama cea bună şi milostivă, harul Duhului, nici pe fratele cel dulce şi mult dorit, pe Domnul (Hristos), nici pe prietenii Săi adevărați, pe Sfinții îngeri, cu care se bucura, lăudînd şi slăvind (pe Dumnezeu). Dar, nu numai (cei ce au trăit) pînă la Adam cel de pe urmă, ci şi cei peste care încă nici acum n-a răsărit soarele dreptății, Hristos, cei ai căror ochi ai sufletului nu s-au deschis şi n-au fost luminați de lumina cea adevărată, se află sub acelaşi întuneric al păcatului şi sub aceeaşi influență a plăcerilor, supuşi la aceeaşi pedeapsă şi nu au ochi cu care să vadă pe Tatăl.

5. Pentru că fiecare trebuie să ştie că sînt şi ochi lăuntrici (pe lîngă) ochii cei din afară, şi urechi lăuntrice, pe lîngă cele din afară. Şi, după cum ochii aceştia (trupeşti), privesc şi observă, în chip sensibil, fața prietenului sau a celui iubit, tot aşa şi ochii sufletului vrednic şi credincios, luminați de lumina divină, văd şi recunosc în chip spiritual, pe prietenul cel adevărat, pe Domnul, Mirele cel prea dulce şi mult dorit. Fiind luminat de Duhul, cel vrednic de cinstire, sufletul vede în chip spiritual frumusețea cea mult dorită şi de negrăit, este rănit de dragostea divină, este condus de Duhul către toate virtuțile şi dobîndeşte o iubire nemărginită şi neistovită față de Domnul.

într-adevăr, ce poate fi mai plăcut decît acel cuvînt nemuritor al lui Ioan, care arătînd pe Domnul înaintea ochilor spunea : ***«Iată mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatul lumii***.'» (Ioan 1, 29).

6. într-adevăr, ***între «cei născuți de femei, nimeni nu este mai mare decît Ioan Botezătorul»*** (Matei 11, 11) ; el era plinirea profețiilor. Că pe cînd toți au profețit despre Domnul, arătîndu-L ca fiind departe de el, vorbind despre Mîntuitorul, L-a arătat înaintea ochilor, strigînd şi spunînd tuturor : ***«Iată mielul lui Dumnezeu»*** (Ioan 1, 29). Cît de dulce şi plăcut era glasul (lui Ioan), atunci cînd arăta spre Cel predicat de el ! «A/ici ***unul dintre cei născuți de femei nu este mai mare decît Ioan, însă cel mai mic din împărăția cerurilor este mai mare decît el»*** (Matei 11, 11). Apostolii, care sînt născuți de sus de la Dumnezeu, cei care au primit arvuna Duhului celui Mîngîietor, aceştia s-au învrednicit să stea pe tron împreună (cu Fiul lui Dumnezeu), să judece împreună cu El şi să fie izbăvitorii oamenilor. îi afli traversînt marea puterilor celor rele şi trecînd peste ea sufletele cele credincioase

(leş. 14, 21). îi afli cultivînd via sufletului. Ii afli peţitori, logodind sufletele cu Hristos. Pentru că, zice (Apostolul) : ***«V-am logodit unui singur bărbat» (ll*** Cor. 11, 2). îi afli dînd viaţă oamenilor. Într-un cuvînt, îi afli pe ei slujind Duhului în multe locuri şi în multe chipuri (Evrei 1, 1). In acest sens, deci, cel mai mic (în Împărăţia cerurlior) este mai mare decît Ioan Botezătorul.

7. După cum agricultorul, punînd la jug o pereche de boi lucrează cu ci pămîntul, tot aşa şi Domnul Iisus, i-a trimis (în misiune) şi a lucrat cu ei pămîntul, (adică sufletele) celor ce le ascultau (cuvîntul) şi credeau cu adevărat (în ei).

Se cuvine, însă, să adăugăm aici că împărăţia cerurilor nu stă doar în cuvinte şi în predica Apostolilor — ca şi cum ar fi de ajuns a afla nişte cuvinte şi a le explica şi altora — ci (stă) în puterea şi lucrarea Duhului. Acest fapt l-au păţit fiii lui Israel, studiind mereu Scripturile ; şi cercetînd, chipurile, despre Domnul, fără a dobîndi adevărul, au lăsat altora însăşi moştenirea. Tot aşa (se întîmplă şi cu) cei care vestesc altora cuvintele Duhului ; fără ca ei să fi dobîndit, în chip real Cuvîntul (despre care vorbesc), lasă altora moştenirea.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfîntuîui Duh, în veci. Amin.

OMILIA A XXIX-A

Dumnezeu împarte harul (Său) neamului omenesc, în două chipuri, cu gîndul de a cere roadele lui la judecata cea dreaptă.

1. înţelepciunea lui Dumnezeu fiind nemărginită şi necuprinsă, harul (divin) se împarte neamului omenesc, într-un mod mai presus de minte şi de cuvînt, pentru ca să pună la încercare libertatea voinţei şi ca să se arate cei care îl iubesc din toată inima şi suportă pentru Dumnezeu orice trudă şi pericol. Pe unii îi întîmpină bunurile harului şi darurile Duhului Sfînt, îndată ce se apropie (de El), prin credinţă şi rugăciune. Ei trăiesc în lume fără osteneli, sudoare şi greutăţi. Dar Dumnezeu nu le dă harul Său, fără rost şi la întîmplare, ci potrivit înţelepciunii Sale celei necuprinse şi de negărit, (anume) pentru a pune la încercare voia şi libertatea celor care au dobîndit atît de iute harul divin, (să vadă) dacă ei sînt sensibili la binefaceri, la bunătatea şi dulceaţa pe care Dumnezeu a arătat-o faţă de ei, în raport cu harul (primit) fără eforturi proprii. Pentru că, aceia care s-au învrednicit de aceasta, se cuvine ca să arate zel, să alerge, să se lupte, să arate fructul iubirii, (ce porneşte) din voia şi libertatea lor ; în schimbul harismelor (primite), ei trebuie să arate iubire faţă de Domnul, să îndeplinească numai voinţa Lui şi să renunţe cu desăvîrşire la orice poftă trupească.

2. Altora, însă, care s-au retras din lume, care au renunţat la acest veac — potrivit (spuselor) Evangheliei — care stăruie în rugăciune, post, zel şi celelalte virtuţi, Dumnezeu nu le dă numaidecît harul, odihna şi bucuria Duhului, ci îi lasă să rabde şi amînă darul Său. Acest lucru nu-l face fără rost şi la întîmplare, ci în baza unei nespuse înţelepciuni, pentru a pune la încercare libertatea voinţei şi pentru ca să vadă dacă cred în fidelitatea lui Dumnezeu, Care a promis că va da celor ce cer şi va deschide poarta vieţii celor ce bat în ea (Matei 7, 7). (El vrea) să vadă dacă cred cu adevărat în cuvîntul Său, dacă stăruie pînă la sfîrşit, cu credinţă şi zel, în a cere şi a-L căuta, sau dacă, descurajaţi, dau înapoi, dacă pierzîndu-şi credinţa şi speranţa devin nepăsători, nu stăruie, pînă la sfîrşit din cauza lungimii timpului, în care se încearcă voia şi libertatea lor.

3. Cel care nu primeşte îndată (harul), — din cauza amînării şi a răbdării impusă lui de Dumnezeu — se înflăcărează şi pofteşte şi mai mult bunurile cereşti, sporeşte din zi în zi dorinţa şi zelul, alergarea şi lupta, practicarea virtuţii, foamea şi setea după bine. El nu se lasă moleşit de cugetele răutăţii, care sînt în sufletul său, nici nu se lasă antienat către neglijenţă, nerăbdare şi disperare. El nu se lasă antrenat spre nepăsare sub pretextul că (Dumnezeu) aşteaptă îndelung, nici nu se iasă ispitit de răutate, gîndind că şi el «cîndva va primi harul». Dimpotrivă, cu cît Domnul întîrzie şi îl face să rabde, pentru a încerca credinţa în iubire şi voi sa, cu mai multă ardoare şi grijă, cu mai mult zel şi nădejde trebuie să caute el darul lui Dumnezeu, fiind încredinţat, odată pentru totdeauna, că Dumnezeu nu minte, că (cuvîntul Lui) este adevărat, că odată ce a promis, El dă harul Său, în cele din urmă, celor ce 1-1 cer cu credinţă şi răbdare.

4. Într-adevăr, pentru sufletele credincioase, Dumnezeu este credincios şi adevărat. Ele dovedesc faptul că este adevărat, cu cuvîntul cel adevărat (Ioan 3, 33). Potrivit deci, cu această convingere, ele se cercetează pentru a vedea, pe cît pot, dacă au lipsuri în : efort, luptă, zel, credinţă, iubire sau în oricare alta dintre virtuţi. Examinund-se cu toată grija, se silesc, pe cît pot, să placă Domnului, fiind încredinţaţi, odată pentru totdeauna, că Dumnezeu fiind adevărat (în cuvînt), nu le va lipsi de darul Duhului — dacă stăruie pînă la sfîrşit cu tot zelul să-L slujească şi să aştepte — că se vor învrednici de harul cel ceresc şi că, încă în trup fiind, vor dobîndi viaţa veşnică.

5. Astfel, ele pun în mişcare toată iubirea lor faţă de Domnul, se leapădă de toate şi numai pe El ll aşteaptă, cu mare dorinţă, după El înfometează şi însetează. Aşteptînd totdeauna, cu mare dorinţă odihna şi mîngîierea harului, ele nu vor să se consoleze, nici să se ataşeze de nimic din această lume, ci, (dimpotrivă), totdeauna se opun cugetelor care ţintesc cele materiale şi nu aşteaptă decît ajutorul şi sprijinul lui Dumnezeu.

Văzînd Domnul că îl aşteaptă cu atîta zel, hotărîre şi răbdare, El este deja, în chip tainic, alături de ele, le ajută, le apără şi sprijină orice rod al virtuţii. Dar, chiar dacă (astfel de suflete) se află în necaz şi strîrntorare, în cunoaşterea adevărului şi sînt iluminate, ele n-au primit încă harul Duhului şi repaosul adus de darul ceresc. Ele nu l-au simţit eu adevărat, din pricina înţelepciunii celei negrăite a lui Dumnezeu şi a judecăţilor Sale celor necercetate ; pentru că El încearcă în diferite chipuri sufletele credincioase şi vede de departe iubirea care izvorăşte din voia lor liberă. Pentru că sînt măsuri, grade şi trepte diferite în alegerea liberă, în voinţa de a iubi şi în dispoziţia de a I se supune cineva, pe cît poate, tuturor Sfintelor Sale porunci. Şi astfel, cînd sufletele împlinesc măsura iubirii pe care o datorează, se învrednicesc (să se facă părtaşe) de împărăţia şi viaţa cea veşnică.

6. într-adevăr, Dumnezeu este drept şi drepte sînt judecăţile Sale (Ps. 118, 137) şi «la ***El nu este părtinire»*** (Rom. 2, 11). El va judeca pe fiecare în raport cu bunurile pe care El le-a pus, în mod diferit în natura umană, fie că sînt bunuri trupeşti sau spirituale, fie că, constau din cunoaşterea prudentă sau discernămînt. Cînd va judeca pe fiecare, va cere roadele virtuţii şi va răsplăti faptele fiecăruia după dreptate. ***«Cei puternici amarnic se vor pedepsi», iar «cei mici vor avea parte de milă»*** (Pilde 6, 6 şi 8). Domnul zice : ***«Robul care a cunoscut voia stăpînului său şi nu s-a pregătit, nici n-a făcut voia Lui, mult se va bate; pe cînd cel care n-a cunoscut-o dar a făcut lucruri vrednice de bătaie,***

va fi bătut puțin şi oricui i s-a dat mult, mult i se va cere» (Luca 12, 47—48).

Cît priveşte cunoştința şi prudența, să ştiți că ele diferă, fie după harul şi darul ceresc al Duhului, fie după dezvoltarea naturală a prudenței şi a discernămîntului, fie după gradul de cunoaştere al Sfintelor Scripturi. La fiecare om vor fi cerute roadele virtuții, pe măsura binefacerilor primite de la Dumnezeu, adică a darurilor naturale sau provenite din harul divin. Deci, fără apărare, va fi orice om înaintea lui Dumnezeu în ziua judecății (Rom. 2, 1). Pentru că se va cere de la fiecare să dea roadele credinței, ale iubirii şi ale oricărei virtuți care i s-a dat, ținîndu-se seama de gradul de cunoaştere şi de modul în care s-a folosit de voia lui, ca şi de faptul că a auzit sau nu cuvîntul lui Dumnezeu.

7. Cînd un suflet credincios şi iubitor de adevăr priveşte la bunurile veşnice, rezervate celor drepți, (Şi la binefacerile cele negrăite din viitor ale harului, se socoteşte nevrednic — cu (tot) zelul, munca şi truda sa — de promisiunile cele de negrăit ale Duhului. Acesta este ***«cel sărac cu duhul»,*** pe care Domnul l-a fericit (Matei 5, 3). Acesta este cel ce ***«flămînzeşte şi însetoşează de dreptate»*** (Matei **5, 6)** ; acesta este cel «cu ***inima zdrobită»*** (Ps. 50, 19). Cei ce au o astfel de hotărâre, un astfel de zel, cei care doresc virtutea şi stăruiesc în acest dar pînă la sfîrşit, vor putea să obțină cu adevărat împărăția veşnică. Prin urmare, nimeni să nu se considere superior fraților săi, să nu fie cuprins de mîndrie, să nu fie sedus de cel rău şi să nu zică : «Iată, eu am primit un dar spiritual» ! Pentru că nu se cuvine ca să gîndească aşa ceva creştinii. Că nu ştii ce-i va aduce ziua de mîine şi nu ştii sfîrşitul **lui** şi pe al tău. Ci fiecare să ia aminte la sine însuşi, să-şi cerceteze totdeauna cunoştiința, să examineze lucrarea inimii sale, şi să vadă ce zel şi ce luptă **a** dat cugetul său pentru Dumnezeu. Privind către ținta finală, care este libertatea, nepărtinirea, odihna duhului, să alerge într-acolo neîncetat, fără să se lase pe seama vreunei harisme sau a vreunei lucrări care ar aduce îndreptarea. Slavă şi închinăciune Tatălui şi Fiului şi Duhului Sfînt, în veci, Amin.

OMILIA A XXX-A

Trebuie ca sufletul, pentru **a** intra în împărăția lui Dumnezeu, să se nască de la Duhul Sfînt. în ce chip se întîmplă aceasta ?

1. Cei ce ascultă Cuvîntul sînt datori să arate lucrul Cuvîntului in sufletele lor. Pentru că, Cuvîntul lui Dumnezeu nu este un cuvînt inert, ci aduce roade în suflet. Că, de aceea (cuvîntul grecesc «logos») înseamnă şi lucru, fapt, pentru că devine fapt în cei care îl ascultă. Fie, deci, ca Domnul să împlinească lucrul adevărului în cei care-L ascultă, pentru ca roditor să se arate întru noi cuvîntul.

După cum umbra precede corpul — umbra anunță corpul, dar real este (doar) corpul — tot aşa şi Cuvîntul, el este ca o umbră a adevărului, care este Hristos. Cuvîntul precede adevărul.

Părinții cei pămînteşti nasc copii din trupul lor ; odată născuți, îi educă cu grijă şi cu mult zel, pînă ce devin oameni maturi, pentru că aceştia sînt copiii, urmaşii şi moştenitorii lor. Părinții dintotdeauna, n-au alt scop şi altă grijă decît de a naşte copii şi de a avea moştenitori, iar dacă nu au aşa ceva, îi încearcă mare durere şi întristare. Şi invers, dacă li se nasc copii, se umplu de bucurie ei, rudele şi vecinii.

2. în acelaşi chip şi Domnul nostru Iisus Hristos, purtînd grijă de mîntuirea omului, a pus în aplicare, de la început, întregul Său plan, prin intermediul părinților, al patriarhilor, prin lege şi profeți, iar în cele din urmă, El însuşi, venind, a suferit moartea, dispreţuind ruşinea crucii. Or, toată această trudă şi tot zelul Său (n-au avut alt scop, ci numai) să nască din Sine Însuşi, din firea Sa, să Se nască de sus, din dumnezeirea Sa, fii duhovniceşti. Şi, după cum părinții aceştia (pământeşti), dacă nu au copii, sînt trişti, tot aşa şi Domnul, iubind neamul omenesc, ca pe chipul Său a voit ca oamenii să se nască din aceeaşi sămînța a divinității (nenăscîndu-se El se întristează). Deci, dacă unii nu vor să vină la o astfel de naştere şi să se nască din pîntecele divin al Duhului, (Mîntuitorul) Hristos mult se întristează, El, Care atît a suferit şi a îndurat pentru ei, ca să-i mîntuiască.

3. Domnul vrea ca toți oamenii să se învrednicească de această naştere. Pentru că, pentru toți a murit şi pe toți i-a chemat la viață. Iar viața înseamnă naşterea de sus, de la Dumnezeu ; fără această naş-tere era imposibil ca un suflet să trăiască, după cum Domnul a zis : «De ***nu se va naşte cineva de sus, nu va putea să vadă împărăția*** (lui Dumnezeu)» (Ioan 3, 3). Şi invers, toți cîți cred în Domnul, învredni-cindu-se de această naştere, aduc mare bucurie şi veselie în ceruri ; se bucură pentru sufletul care s-a născut împreună cu toți îngerii şi cu toate puterile.

Trupul est^el o asemănare a sufletului, iar sufletul este chip al Duhului. Şi după cum trupul fără suflet este mort, şi nu poate să facă nimic, tot aşa şi sufletul lipsit de sufletul ceresc, adică lipsit de Duhul cel dumnezeiesc, este mort pentru Împărăția (cerurilor) şi incapabil să săvîrşească vreunul din lucrurile lui Dumnezeu.

4. Să ne închipuim un portretist, care, privind cu atenție la chipul împăratului, îl pictează. Dacă fața împăratului este îndreptată spre pictor şi priveşte către acesta, (pictorul) zugrăveşte uşor şi bine chipul ; dacă (împăratul) îşi întoarce fața şi nu priveşte (către pictor), acesta nu-i poate zugrăvi. In acelaşi chip şi Hristos, pictorul cel bun, zugrăveşte numaidecît, în cei ce cred şi privesc mereu către El, un om ceresc, după chipul Său (Rom. 8, 29 ; II Cor. 3, 18). (Luînd ceva) din Duhul Său, din ipostasul Său şi din lumina cea inefabilă, zugrăveşte (în sufletul acestora), un chip ceresc şi îl logodeşte cu mirele cel bun şi blînd. Deci, dacă cineva nu priveşte totdeauna spre El, dispreţuind totul, Domnul nu va putea să-i zugrăvească chipul cu lumina Sa. Se cuvine, deci, să privim (totdeauna) către El, să credem în El, să-L iubim pe El, să dispreţuim totul şi să luăm aminte la El, pentru ca El să zugrăvească chipul Său cel ceresc şi să-1 fixeze în sufletele noastre. Şi astfel, purtînd (în noi) pe Hristos, să obținem viața veşnică şi încă de acum să dobîndim odihna.

5. După cum o monedă de aur, neavînd imprimată pe ea efigia împărătească, nu intră în circulație, nici nu este depusă în tezaurele împăraţeşti, ci este aruncată ; tot aşa şi sufletul care nu are chipul

Duhului ceresc, pe Hristos, întipărit pe el, într-o lumină inefabilă, nu are nici o valoare pentru tezaurele cele de sus şi va fi aruncat de Apostoli, neguțătorii cei buni ai împărăției. într-adevăr, cel chemat, neavînd nici haină de nuntă, a fost izgonit ca un străin şi (aruncat) în întunericul cel din afară, tocmai pentru că nu purta (întipărit în sine), chipul cel ceresc (Matei 22, 11 ; I Cor. 15, 49). Iar (chipul), semnul, sau pecetea Domnului, imprimat în suflete, este Duhul luminii inefabile.

Şi după cum, într-o cetate, un mort este inutil şi afară de nici un folos, celor din preajma sa — de aceea (oamenii) îl scot din cetate şi îl înmormîntează — tot aşa şi sufletul, care nu poartă chipul cel ceresc al luminii divine, viaţa sufletului devine, fără nici o valoare şi vrednic de aruncat; pentru că sufletul cel mort, care nu poartă în el pe Duhul cel divin şi luminos, nu este de nici un folos în acea cetate a sfinţilor.

Şi, după cum în lume, viaţa trupului este sufletul, tot aşa în lumea cea veşnică şi cerească, viaţa sufletului este Duhul cel dumnezeiesc.

6. Se cuvine, deci, ca acela care caută (mîntuirea), să creadă, să se apropie de Domnul şi să-L roage, ca să primească încă de acum Duhul divin. Că el este viaţa sufletului şi pentru aceasta a avut loc venirea Domnului, ca încă de aici să dea sufletului viaţa, (adică) pe Duhul Său. Pentru că, zice : *«Pînă cînd aveţi lumină, credeţi în lumină»* (Ioan 12, 36), *«că vine noaptea cînd nimeni nu poate să lucreze»* (Ioan 9, 14). Deci, dacă cineva nu caută şi nu primeşte încă de acum viaţa pentru sufletul său, adică (nu primeşte) lumina cea divină a Duhului, cînd va ieşi din trup, va fi aruncat în locurile cele de-a stînga ale întunericului ; nu va intra în împărăţia cerurilor şi va sfîrşi în iad, alături de diavol şi de îngerii lui (Matei 25, 41).

Şi, după cum, aurul şi argintul, aruncat în foc, devine mai curat şi mai limpede şi nimic nu poate să-l schimbe, fie că este vorba de lemn sau iarbă — pentru că devenind foc, pe toate cîte intră în contact cu el, le consumă — tot aşa şi sufletul, care petrece în focul Duhului şi în lumina divină nu suferă nici un rău din partea duhurilor celor viclene. Chiar dacă se apropie ceva de ele, este consumat de focul cel ceresc al Duhului.

Şi, după cum o pasăre, avîntîndu-se spre înălţimi este fără grijă şi nu se teme de nimic, nici de vînător, nici de animalele sălbatice, şi de acolo, de sus, rîde de toţi, tot aşa şi sufletul, care primeşte aripile Duhului şi se avîntă spre înălţimile cerului, este deasupra tuturor şi rîde de toate.

7. Israel, oel după trup, atunci cînd Moise a despicat marea, au traversat-o pe jos ; aceia însă, care sînt fii ai lui Dumnezeu, merg pe deasupra (apelor) mării celei amare a puterilor viclene ; pentru că trupul şi sufletul lor s-au făcut casă a lui Dumnezeu.

în ziua aceea, cînd a căzut Adam, Dumnezeu a venit să se plimbe în paradis. Văzînd pe Adam a plîns, să zicem aşa, şi a zis : «Ce bunuri ai lepădat şi ce rele ai ales ! Ce slavă (ai dezbrăcat) şi ce ruşine ai îmbrăcat î Ce întunecat eşti ! Cît de urît! Cît de murdar ! Ce lumină ai pierdut şi ce întuneric te înconjoară !» In momentul cînd a căzut Adam şi a murit faţă de Dumnezeu, l-a plîns pe el Creatorul său, îngerii, toate Puterile, cerurile, pămîntul. Toate creaturile au plîns pentru moartea şi căderea lui (Adam), pentru că vedeau pe acela care le fusese dat ca împărat, făcîndu-se rob al puterii protivnice şi viclene. Cu întuneric s-a îmbrăcat sufletul său, cu întuneric amar şi rău şi a căzut sub stăpînirea întunericului. El era acel om care a fost acoperit de răni de către tîlhari, şi lăsat pe jumătate mort, pe cînd cobora din Ierusalim la Ierihon.

8. Lazăr, de asemenea, pe care Domnul l-a înviat din morţi, pe cînd (deja) răspîndea miros urît, încît nimeni nu se putea apropia de mormînt (Ioan 11, 39), era simbolul lui Adam, al cărui suflet răspîndea mult miros urît şi era plin de negreală şi întuneric. Dar tu, cînd ai auzi (vorbindu-

se) despre Adam, despre (călătorul) rănit şi despre Lazăr, să nu laşi mintea ta să le treacă cu uşurinţă (peste acestea), ci adună-ţi gîndurile şi gîndeşte-te că şi tu porţi în sufletul tău aceleaşi răni, acelaşi miros urît şi acelaşi întuneric ; că noi toţi sîntem fii ai acelui (om şi) neam întunecat şi că sîntem părtaşi (cu el) la acel miros urît. Necazul pe care l-a suferit acela, îl suferim noi toţi ca unii ce sîntem cu toţii din seminţia lui Adam. Această suferinţă care a venit peste noi, este întocmai cu ce a spus Isaia : ***«(Din creştet pînă în tălpile picioarelor nu-i nici un loc sănătos); totul este numai plăgi, vînătăi şi răni pline de puroi, necurăţate, nemuiate cu untdelemn şi nelegate»*** (Isaia 1, 6). Rana cu' care am fost răniţi este nevindecabilă şi numai Dumnezeu poate s-o vindece. De aceea, a şi venit în persoană, pentru că nimeni (şi nimic) din cele de demult — nici legea, nici profeţii — n-au putut s-o vindece. Numai El, venind, a vindecat acea rană nevindecabilă a sufletului.

9. Să primim, deci, pe Dumnezeu şi Domnul, pe doctorul cel adevărat, (pentru că) El singur, venind, poate să vindece sufletele noastre. El, Care a suferit multe pentru noi, El bate mereu la uşa inimilor noastre, ca să-I deschidem să intre, să Se odihnească în sufletele noastre. să-I spălăm şi să-I ungem cu miresme picioarele şi să-şi facă întru noi sălaş. într-adevăr, cîndva Domnul a mustrat pe cel ce nu I-a spălat picioarele (Luca 7, 44), iar într-un moment spune : ***«Iată, Eu stau la uşă şi bat; dacă aude cineva glasul Meu şi îmi deschide, voi intra la*** *el»* (Apoc. 3, 20). Că de aceea a suferit multe pentru noi, şi-a dat Trupul la moarte şi ne-a răscumpărat din robie, pentru ca să vină şi să-şi facă sălaş în sufletele noastre. Pentru aceea zice Domnul celor care, la judecată, vor sta de-a stînga şi vor fi trimişi (să stea) în iad, împreună cu diavolul : ***«Străin am fost şi nu M-aţi primit; flămînd am fost şi nu*** *Mi-aţi* ***dat să mănînc, însetat am fost şi nu Mi-aţi dat să beau»*** (Matei 25, 42—44), pentru că hrana, băutura, îmbrăcămintea, acoperă-mîntul şi odihna Lui în sufletele noastre se află. De aceea bate mereu, vrînd să intre în noi. Să-L primim, deci, şi să-L introducem înlăuntrul nostru, pentru că El este hrana, băutura şi viaţa noastră veşnică. Orice suflet, care nu-L primeşte acum înlăuntrul său şi nu-L lasă să afle odihnă sau mai degrabă să se odihnească în el, nu moşteneşte cu sfinţii Împărăţia cerurilor, nici nu poate să intre în cetatea cea cerească. Tu, însă, Doamne Iisuse Hristoase, dă-ne să intrăm în ea, nouă celor care slăvim numele Tău, împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfînt, în veci. Amin.

OMILIA A XXXI-A

Cel credincios trebuie să-şi schimbe cugetul său şi toate gîndurile sale să le îndrepte către Dumnezeu, că întru acesta este cu adevărat, toată slujirea lui Dumnezeu.

1. Se cuvine ca cel credincios să roage pe Dumnezeu să-i schimbe cugetul său, sehimbîndu-i inima (şi făcînd-o să treacă) de la amărăciune la dulceaţă ; (se cuvine) să-şi aducă aminte cum a fost vindecat cel orb (Marcu 10, 46 şi urm.), cum, de asemenea, cea cu scurgere de sînge s-a vindecat, atingîndu-se de marginea veşmîntului (lui Iisus) (Marcu 5, 25 şi urm.), cum s-a îmblînzit firea leilor (Daniel 6, 22), cum natura focului a murit (Daniel 3, 24 şi urm.). (Toate aceste s-au întîmplat) pentru că Dumnezeu este nespus de bun ; (de aceea) se cuvine ca spre El să-ţi îndrepţi mintea şi gîndurile, să nu gîndeşti la nimic altceva, ci numai spre făgăduinţa Lui să priveşti.

2. Fie, deci, ca sufletul să adune şi să îndrepte, ca pe nişte copii rătăcitori, gîndurile cele împrăştiate (în tot locul) de păcat; să le introducă în trup ■— casa sa — să aştepte totdeauna pe Domnul în post şi rugăciune, pînă cînd, venind El, să-1 adune cu adevărat. întrucît neclar este viitorul, să-şi pună încă şi mai mult nădejdea în Cîrmuitorul cel bun şi să-şi amintească cum Rahav,

deşi era de alt neam, încrezîndu-se in Israeliți, s-a învrednicit, alături de ei (să moştenească pămîntul făgăduinței), — atunci cînd israeliții îşi întroceau inima lor spre Egipt. Că după cum pe Rahav n-a vătămat-o cu nimic vieţuirea cu cel de alt neam, ci, din contră, prin credință s-a adăugat israeliților, tot aşa, păcatul nu va vătăma cu nimic pe aceia care aşteaptă, cu nădejde şi credință, pe Izbăvitorul, Care, venind, transformă cugetele sufletului şi le face divine, cereşti, bune şi învață sufletul rugăciunea cea adevărată, fără gînd distrat şi rătăcitor. ***«Nu te teme»,*** zice ; ***«Eu voi merge înaintea ta şi drumurile cele muntoase le voi netezi, voi zdrobi porțile cele de aramă şi zăvoarele cele de fier le voi sfărîma»*** (Isaia 44, 2 ; 45, 2). Şi iarăşi : ***«Ia aminte să nu intre în inima ta gîndul cel nelegiuit şi să zici: «Acest neam este mare şi puternic»*** (Deut. 15, 9 ; 7, 17).

3. Dacă nu ne lenevim şi nu lăsăm loc gîndurilor dezordonate ale răutății, ci cu voia împingem mintea şi gîndurile noastre către Domnul, atunci şi Domnul, cu voia Sa, va veni spre noi şi ne va aduna în jurul Lui. Pentru că toată plăcerea şi slujirea (lui Dumnezeu) ține de gînduri. De aceea, sîrguieşte-te să placi Domnului, aşteaptă-L mereu înlăuntrul tău, caută-L cu gîndurile tale, obligă şi forțează-ți voința şi hotărîrea să tindă pururea către El. Şi să vezi cum vine şi-şi face sălaş în tine. Cu cît îți concentrezi mintea spre căutarea Lui, cu atît mai mult El (voieşte), împins de îndurarea şi bunătatea Sa, să vină la tine, să-ți dea odihnă ; pentru că El stă şi priveşte către gîndul, cugetele şi reflexiunile tale ; El vede cum îl cauți : fie din toată inima, fie în chip trîndav şi nepăsător.

4. Şi dacă vede că ai zel în căutarea Lui, numaidecît Se arată şi Se lasă văzut de tine, îți dă ajutorul Lui, te face victorios şi te izbăveşte de duşmanii tăi. Deci, văzînd mai întîi că îl cauți şi că îți pui nădejdea neîncetat în El, (numaidecît) te învață şi-ți dă rugăciunea cea adevărată şi iubirea cea adevărată, care sînt în El, iar El se face totul pentru tine : rai, pom al vieții, mărgăritar, cunună, ziditor, agricultor, pătimi tor şi ne-pătimitor, om, Dumnezeu, vin, apă vie, miel, mire, luptător, armă, Hristos fiind totul întru toate (I Cor. 15, 28). Şi, după cum pruncul nu poate să se ajute şi să-şi poarte de grijă, ci doar priveşte, plîngînd spre mama sa, pînă ce aceasta, îndurîndu-se, îl ia în brațe, tot aşa şi sufletele credincioase, nădăjduind pururea în Domnul, îi atribuie Lui toată dreptatea (împlinită de ele). Că după cum vița fără de butuc se usucă, tot aşa, cel ce vrea să fie drept față de Hristos, (nu reuşeşte). Şi, după cum ***«cel ce nu intră pe uşă, ci sare pe aiurea*** (este hoț şi tîlhar)» (Ioan 10, 1), tot aşa este şi cel ce (vrea) să fie drept fără de Cel ce face drept.

5. Să luăm, deci, trupul acesta, să-l facem jertfelnic, să punem dea-supră-i toate cugetele noastre şi să ne rugăm Domnului să trimită din cer focul cel mare şi nevăzut, să mistuie jertfelnicul şi toate cele de pe el. Atunci toți preoții lui Baal — adică toate puterile vrăjmaşe — vor fi nimicite (III Regi, 18, 38 şi 40), atunci vom vedea ploaia cea duhovnicească venind în suflet, întocmai ca o urmă de om (III Regi 18, 44) ; atunci se va împlini în noi făgăduința lui Dumnezeu, care s-a făcut prin profet : ***«în ziua aceea voi ridica cortul cel căzut al lui David şi... dărimăturile lui le voi ridica la loc»*** (Amos 9, 11). Domnul, în bunătatea Sa, va lumina sufletul care trăieşte în noapte, în întuneric şi în beția neştiinței şi, trezindu-se acesta, va umbla de aici mai înainte, fără să se poticnească, împlinind lucrurile zilei şi ale vieții. Pentru că sufletul se hrăneşte cu ceea ce mănîncă ; (or el mănîncă) fie din (cele) ale veacului acestuia, fie din (cele) ale Duhului lui Dumnezeu. Iar (în sufletul care se hrăneşte cu cele ale Duhului) Dumnezeu Se hrăneşte, trăieşte, Se odihneşte şi umblă.

6. Prin urmare, fiecare poate, dacă vrea, să se cerceteze (şi să vadă), cu ce se hrăneşte şi pe ce cale umblă şi trăieşte ; cunoscînd acestea, do-bînueşte un clar discernămînt, şi se dedă cu totul (împlinirii) binelui. Deci. cînd te rogi ia aminte la tine însuți ; cercetează (şi vezi) de unde îți vin cugetele şi impulsurile : de la Dumnezeu sau de la cel protivnic ; (cercetează cine) dă hrană inimii tale : Domnul este stăpînitorii acestei lumi. Şi după ce tu, suflete, te-ai cercetat şi te-ai cunoscut, cere de la Domnul cu trudă şi stăruință, hrana cea cerească, o creştere şi o lucrare (conformă voinței) lui Hristos, avînd în vedere cele ce s-au spus : ***«Cetatea noastră este în ceruri»*** (Filip. 3, 20). Să nu luăm acestea în chip figurat şi simbolic, aşa cum cred unii, pentru că, iată, mintea şi cugetul celor ce au doar o aparență de cucernicie, se aseamănă (celor din) lume ; iată, tulburarea şi neliniştea lor, gîndul lor nestatornic, laşitatea şi frica lor, amintesc cuvîntul : ***«Cu frică şi cu cutremur vei trăi pe pămînt»*** (Gen. 4, 12). Ei se zbuciumă, fără încetare, întocmai ca şi ceilalți oameni, din pricina necredinței ; a nestatorniciei şi a confuziei gîndurilor lor ; se deosebesc doar prin exterior, dar nu şi prin cuget de (oamenii din) lume, (se deosebesc) prin exercițiile trupeşti ale omului celui din afară, dar cu inima şi cu mintea se tîrăsc prin (această) lume ; sînt preocupați de treburi pămînteşti şi de griji nefolositoare şi nu au în inimă pacea (care vine din cer, despre care vorbeşte Apostolul) : ***«Iar pacea lui Dumnezeu... să stăpînească în inimile voastre»*** (Col. 3, 15), (acea pace) care împărăteşte peste cugetul celor credincioşi şi le reînnoieşte în iubirea față de Dumnezeu şi față de toată comunitatea fraților. Slavă şi închinăciune Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh, în veci. Amin.

OMILIA A XXXII-A

Slava creştinilor încă de acum se află în sufletele lor ; (aceasta) se va vădi la vremea învierii şi va preamări trupurile după măsura evlaviei lor.

1. Limbile acestei lumi sînt diferite şi fiecare popor are limba lui. Dar creştinii învață acum o limbă nouă şi unică şi toți sînt educați într-o singură înțelepciune, în înțelepciunea lui Dumnezeu, care nu este a veacului acestuia, nici a veacului trecut. Deşi se mişcă în această lume, creştinii, pornind de la cele văzute se înalță spre viziuni noi şi cereşti, spre realități slăvite şi tainice.

Există specii (diferite) de animale domestice, ca boul, calul şi fiecare dintre ele are un trup şi un glas diferit. Acelaşi lucru (este valabil) şi pentru animalele sălbatice : leul are corpul şi răgetul său deosebit, şi cerbul de asemenea. Mare deosebire este între tîrîtoare şi între trupurile păsărilor : altul este trupul şi glasul vulturului şi altul este trupul şi glasul oxipterului. Acelaşi lucru se întîmplă în mare, că sînt multe trupuri care nu se aseamănă între ele, (acelaşi lucru) se întîmplă pe pămînt, că sînt multe semințe, dar fiecare sămînță dă rodul ei diferit. Copacii sînt mulți, dar unii sînt mai mari, alții sînt mai mici. Şi între fructe este mare deosebire, că fiecare dintre ele are gustul său specific. Intre plante, de asemenea, este mare deosebire, unele aduc sănătate, altele dau numai miros plăcut. Fiecare copac scoate dinlăuntrul său veşmîntul său văzut : frunzele, florile şi roadele ; semințele, de asemenea, dinlăuntrul lor scot veşmîntul lor cel văzut. Crinii înşişi dinlăuntru! lor scot veşmîntul lor cu care împodobesc pămîntul.

2. Tot aşa şi aceia dintre creştini care s-au învrednicit să dobîndească aici (pe pămînt) veşmîntul cel ceresc, îl au totdeauna în sufletele ior. Cum însă, Dumnezeu a hotârît ca această zidire să se desfacă, iar cerul şi pămîntul să treacă, veşmîntul cel ceresc care încă de acum îmbracă şi umple de slavă sufletul, pe care (creştinii) l-au dobîndit în inima lor — Acela va îmbrăca cu slavă trupurile goale care vor ieşi din morminte în ziua aceea în care trupurile vor învia. Acest dar, acest veşmînt nevăzut şi ceresc, îl primesc creştinii încă de acum.

Oile şi cămilele atunci cînd găsesc iarbă, aleargă iute şi cu lăcomie către ea şi depozitează hrana în ele. Cînd le vine foame, scot din ierbar cele ce depozitează, le rumegă şi le sînt acestea hrană. La fel şi aceia care, trăind în Duh, au dobîndit împărăția cerurilor (Matei 11, 12), cei care au gustat din hrana cea cerească (I Cor. 10, 3), această (hrană) o vor avea în vremea învierii, acoperind şi păzind toate mădularele lor

3. (Vorbind), deci, despre semințe, am zis că este deosebire între ele, că multe se seamănă în acelaşi pămînt, însă dau roade diferite, care nu se aseamănă între ele ; de asemenea, (vorbind) despre pomi, (am zis) că unii dintre ei sînt mai mari, iar alții mai mici, dar că acelaşi pămînt susține rădăcinile tuturor. Tot aşa şi biserica cea cerească : una este şi nenumărată este, iar fiecare (dintre membrii ei), în mod diferit este împodobită cu slava Duhului.

Păsările, din trupul lor îşi scot veşmîntul de pene, cu toate acestea este mare deosebire între ele : pentru că unele zboară mai aproape de pămînt, iar altele se avîntă în aer.

Cerul este unul, dar are multe stele pe el : unele mai strălucitoare, (iar altele mai puțin strălucitoare), unele mai mari, iar altele mai mici ; însă toate sînt fixate pe cer. Tot aşa şi sfinții sînt diferit înrădăcinați în cerul unic al divinității şi în pămîntul cel nevăzut. Tot aşa, gîndurile care vin (în mintea) aceluiaşi Adam sînt diferite, însă Duhul venind în inimă, face un singur gînd şi o singură inimă. Pentru că atît cele de sus, cît şi cele de jos de un singur Dumnezeu sînt conduse.

4. Ce simbolizează animalele cu unghia despicată ? (Lev. 11, 3). Dat fiind că merg repede pe drum cu aceste două unghii, ele simbolizează pe cei ce merg corect pe calea Legii. Legea este umbra corpului ; dar, deşi vine de la trup, umbra nu poate îndeplini nici un servici trupesc ; pentru că umbra nu poate nici să panseze rănile, nici să dea hrană, nici să vorbească. (Cu toate acestea), ea vine de la trup, îl precede şi vesteşte prezența trupului. Tot aşa şi Legea cea veche, este umbră a Noului Legămînt (Col. 2, 16). (Această) umbră a prevestit adevărul, dar n-a avut slujba Duhului (Evr. 10, 1 ; II Cor. 3, 8). Pentru că Moise, îmbrăcat fiind în trup, n-a putut să intre în inimă şi să îndepărteze veşmintele cele murdare ale întunericului ; numai Duhul (provenit) din Duhul (Sfînt) şi focul (provenit) din focul (divin) nimiceşte puterea întunericului viclean. Cincizecimea care (aparținea) umbrei Legii (vechi), vestea venirea apropiată a Circumziciunii celei adevărate a inimii. Botezul (săvîrşit în vremea) Legii era umbra lucrurilor celor adevărate. Acela spăla trupul, acesta, însă, — Botezul focului şi al Duhului — spală şi curățește mintea cea întinată.

5. Odinioară (marele) preot, îmbrăcat în slăbiciune, intra în Sfîntă (Sfintelor), aducînd jertfe pentru el însuşi şi pentru popor (Evrei 5, 1—3) ; acum, Hristos, adevăratul Arhiereu, a intrat o singură dată în cortul cel nefăcut de mînă şi în altarul cel de sus, gata fiind să cură-țeaseă pe cei ce-L imploră şi (au) conştiința întinată (Evr. 9, 11—13). Pentru că zice : ***«Şi iată, Eu voi fi cu voi (în***

toate zilele), pînă la sfîrşitul veacurilor» (Matei 28, 20). Arhiereul avea pe piept două pietre preţioase, cu numele celor doisprezece patriarhi (Exod 28, 10). Ele aveau un anume simbol : (simbolizau faptul) că Domnul, îmbrăcînd pe cei 12 Apostoli (cu puterea Duhului), îi va trimite ca evanghelist! şi predicatori în toată lumea. Vezi cum arată umbra, apropierea adevărului ? In felul în care umbra nu aducea nici un servici, nici nu vindeca suferinţele, tot aşa şi Legea cea veche nu putea să (aline) durerile şi să vindece rănile sufletului, pentru că nu avea puterea să dea viaţă.

6. Două lucruri unite, alcătuiesc un lucru perfect; aşa sînt cele două Testamente. (Aşa este omul). Omul a fost făcut după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu : el are doi ochi, două sprîncene, două mîini, două picioare, iar dacă se întîmplă să aibă doar un ochi, o mînă sau un picior, este ca şi neîntreg. De asemenea, dacă o pasăre are doar o aripă, nu poate zbura cu ea. Tot aşa şi firea omenească, dacă rămîne singură şi goală şi dacă nu primeşte amestecarea şi comuniunea cu firea cea cerească, nu este precum trebuie ; ci rămîne goală şi cu lipsuri în firea ei, plină de murdărie. Sufletul însă, templu şi sălaş al lui Dumnezeu, a fost numit şi mireasă a împăratului. Pentru că zice : ***«Voi locui şi voi umbla între ei»*** (II Cor. 6, 16). Iată pentru ce a binevoit Dumnezeu să coboare din cerurile cele sfinte, să iia firea ta cea raţională, trupul tău (luat) din pămînt şi să le amestece cu Duhul Său cel dumnezeiesc, pentru ca tu, cel făcut din lut să primeşti un suflet ceresc. Şi cînd sufletul tău va intra în comuniune cu Duhul, cînd un suflet ceresc va intra în sufletul tău, atunci tu vei fi un om desăvîrşit în Dumnezeu, moştenitor şi fiu (al Lui).

7. După cum nici eonii cei de sus, nici cei de jos nu pot cuprinde şi înţelege măreţia lui Dumnezeu, tot aşa nici lumile cele de sus, nici cele de pe pămînt, nu pot să cuprindă cu mintea subţirimea lui Dumnezeu, cum s-a micşorat printre cei mici şi slabi. Că precum de neînţeleasă este măreţia Sa, tot aşa şi subţiimea Sa. Se întîmplă (uneori) că, potrivit rînduielii Sale, să fii supus la necazuri, suferinţei şi nenorocirii ; pe acestea le socoteşti defavorabile ţie ; (însă în realitate) acestea se fac (în folosul) sufletului tău. (Astfel) în lume fiind, vrei să te îmbogăţeşti, dar te urmăreşte neşansa. (Numaidecît) începi să te gîndeşti (şi să zici) : «Pentru că n-am şansă în lume, voi renunţa la ea, o voi părăsi şi voi sluji lui Dumnezeu». Prin urmare, venind aici auzi porunca : ***«Vinde averile tale»*** (Matei 19, 21), «detestă relaţiile trupeşti, slujeşte lui Dumnezeu», începi să mulţumeşti pentru neşansa ta din această lume, pentru că aceasta este motivul că te afli aici şi slujeşti poruncii lui Hristos. Deci, după ce îţi vei schimba, puţin cîte puţin, părerea referitor la lucrurile cele văzute, te vei retrage din lume şi (vei detesta) relaţiile trupeşti, va trebui ca tu să-ţi schimbi şi cugetul, de la felul trupesc de a cugeta, la felul ceresc de a cugeta. Abia atunci, îndată ce vei auzi un cuvînt, nu vei mai avea linişte, (te vei strădui arătînd) toată grija şi osteneala, pînă ce vei dobîndi ceea ce ai auzit.

8. Dacă socoteşti că ai făcut totul, renunţînd la toate, Domnul îţi spune : «De ce te lauzi ? N-am făcut eu trupul şi sufletul tău ? Ce ai făcut tu ?». Atunci sufletul începe a se mărturisi Domnului şi a zice : «Totul este al Tău. Casa în care locuiesc este a Ta. Veşmintele mele sînt ale Tale. Tu mă hrăneşti şi Te îngrijeşti de toate trebuinţele mele». Atunci Domnul, (auzind) acestea, începe să zică : «Îţi mulţumesc. Cele ce ai, ale tale sînt. Voia cea bună, a ta este. Şi fiindcă ai arătat iubire faţă de Mine, fiindcă ai alergat către Mine, iată îţi voi da ceea ce tu n-ai avut pînă acum, ceea ce oamenii de pe pămînt nu au. Primeşte-Mă pe Mine, pe Domnul tău, în sufletul tău, ca să trăieşti pururea cu Mine în veselie».

9. După cum o femeie, logodindu-se cu un bărbat, pune, (împinsă) de dragoste, toate bunurile şi toată zestrea ei în mîinile lui şi zice : «Nu mai am nimic al meu. Toate ale mele, sînt ale

tale ; zestrea, sufletul şi trupul, ale tale sînt», tot aşa se comportă şi sufletul înţelept şi cast, care se află în comuniune cu Duhul Sfînt, faţă de Domnul. După cum Acesta, venind pe pămînt, a fost răstignit şi a pătimit, se cuvine ca la fel şi tu să pătimeşti împreună cu El. Odată ce ai părăsit lumea şi ai început să cauţi şi să înţelegi pe Dumnezeu, trebuie să lupţi cu firea ta, cu vechile obiceiurile şi deprinderi. In această luptă cu obiceiul, vei afla cugete care ţi se împotrivesc şi se luptă cu mintea ta, cugete care te atrag şi te fac să vagabondezi în lumea vizibilă din care ai ieşit. O să începi, deci, să porneşti luptă şi război, să ridici cugete împotriva altor cugete, mintea împotriva minţii, sufletul împotriva sufletului, duhul împotriva duhului. Veşnic să fie sufletul întru acestea.

10. într-adevăr, se descoperă o putere a întunericului, ascunsă şi subtilă, sălăşluind în inima (ta). Dar Domnul este aproape de sufletul şi de trupul tău, privind la războiul tău, pune în tine gînduri tainice şi cereşti, şi începe să-ţi dea odihnă întru ascuns. Te lasă (pradă încercărilor), pînă ce te formezi (duhovniceşte), dar şi în aceste necazuri, harul lucrează în favoarea ta. Iar cînd ajungi la odihnă îţi face cunoscut şi-ţi arată că în interiorul tău a permis (celui viclean) să te încerce. După cum, pedagogul unui copil îl pedepseşte pe acesta cu biciul, cu vînătăi şi răni, pe care cu greu le suferă, pînă ce devine bărbat — cînd, (înţelegînd rostul pedepselor), începe să mulţumească pedagogului — tot aşa şi harul te pedepseşte cu un anume scop, pînă ce vei ajunge bărbat desăvîrşit.

11. Agricultorul aruncă pretutindeni sămînţa, iar cel ce sădeşte vie, vrea pa toată să aducă roade. Dar cînd (agricultorul) nu seceră, iar (viticultorul) nu află rod, se întristează. Tot aşa şi Domnul vrea ca şi Cuvîntul Său să fie semănat în inimile oamenilor. Şi după cum agricultorul se întristează în faţa unui cîmp neroditor, tot aşa şi Domnul se întristează în faţa unei inimi goale, care nu rodeşte. Şi, după cum vîntul suflă peste toată creaţia, iar soarele străluceşte în tot universul, tot aşa şi Dumnezeu este pretutindeni şi pretutindeni ll afli. Dacă II cauţi în ceruri îl vei afla în cugetele îngerilor, iar dacă îl cauţi pe pămînt îl vei afla în inimile oamenilor. Dar dintre cei mulţi, numai puţini, (şi anume) creştinii, sînt cei care îi plac Lui. Slavă şi mare cuviinţă Tatălui şi Fiului şi Sfîntuîui Duh, în veci. Amin.

OMILIA A XXXIII-A

Se cuvine a ne ruga lui Dumnezeu neîncetat şi cu luare aminte.

1. Nu trebuie să reducem rugăciunea noastră la o practică corporală, fie aceasta obiceiul de a striga, sau de a păstra linişte sau de a pleca genunchii, ci să ne rugăm cu sobrietate şi cu atenţie, aşteptînd ca Dumnezeu să vină, să cerceteze sufletul nostru, (să cerceteze) toate simţirile, ieşirile şi cărările lui. Putem, dacă trebuie, atunci cînd ne rugăm, fie să tăcem, fie să ridicăm glasul, fie chiar să strigăm, numai mintea să ne fie aţintită către Dumnezeu. Că după cum trupul, atunci cînd lucrează ceva, se preocupă în întregime de acel lucru şi toate mădularele se ajută între ele, tot aşa şi sufletul, trebuie să se dedice întru totul rugăciunii şi iubirii lui Dumnezeu, să nu se lase furat sau mînat de gînduri, ci să se ataşeze cu totul lui Hristos.

2. Şi astfel El, (Hristos), îl va lumina şi îl va învăţa rugăciunea cea adevărată, dîndu-i o rugăciune curată, duhovnicească, vrednică de Dumnezeu şi ***«închinarea în duh şi adevăr»*** (Ioan 4,

24). După cum cel ce se ocupă cu meseria de neguțător nu rămîne doar la o cale, ci se foloseşte de toate pentru a creşte şi înmulți cîştigul, trece de la un plan la altul, iar de la acela apucă pe altă cale ; apoi, lăsînd de-o parte ceea ce nu-i aduce nimic, aleargă spre lucrul care-i aduce mai mult cîştig, tot aşa şi noi, trebuie să împodobim sufletul nostru, în multe feluri şi cu iscusință, ca să dobîndim cîştigul cel mare şi adevărat, pe Dumnezeu, Care ne învață să ne rugăm cu adevărat. Numai aşa Se odihneşte Domnul în hotărîrea cea bună a sufletului, (numai aşa) face din suflet tronul slavei, stă şi Se odihneşte pe el. Noi am auzit aceasta de la profetul Iezechiel, (care vorbeşte) despre animalele spirituale, înjugate la carul Stăpînului (Iezechiel I, 1—5 ; 10, 1—17). Ni le prezintă acoperite de ochi, după cum este sufletul, care poartă pe Dumnezeu sau, mai degrabă, care este purtat de Dumnezeu : acesta devine tot (numai) ochi.

3. După cum o casă, fiind locuită de stăpînul ei este împodobită, plină de ordine şi frumusețe, tot aşa şi sufletul, avînd pe stăpînul său, locuind în el, este plin de toată frumusețea şi bunăcuviința, pentru că are pe Domnul, cu comorile Sale duhovniceşti ca locuitor şi conducător. Dar vai de casa, al cărei stăpîn este plecat şi al cărei proprietar nu este de față ! Ea este părăsită şi pustiită, plină de toată necurăția şi dezordinea ! Acolo, zice profetul, ***«locuiesc sirenele şi demonii*** (Isaia 34, 14). In casa părăsită sînt pisici, cîini şi toată necurăția. Vai de sufletul care nu se ridică din căderea sa, cea grea, care are înlăuntrul său pe aceia care-1 conving şi constrîng să arate duşmănie față de mirele său, pe cei care vor să strice (şi să abată) cugetele sale de la Hristos.

4. Dar dacă Domnul va vedea că (unul ca acesta) se reculege, pe cît poate, că pururea caută pe Domnul şi strigă către El ziua şi noaptea, precum a poruncit, ***(«să vă rugați neîncetat)»*** (Luca 18, 1), în orice loc, atunci ***«îi va face dreptate, după cum a promis»*** (Luca 18, 7), curățindu-1 de toată răutatea din el, prezentîndu-şi-1 ca pe o mireasă nespurcată şi neîntinată (Efes. 5, 26—27). Dacă crezi că toate acestea sînt adevărate, precum şi sînt, ia aminte la tine însuți, (vezi) dacă sufletul tău a aflat lumina Lui călăuzitoare, adevărata mîncare şi bău/tură, care este Domnul. Iar dacă nu le ai (pe acestea) caută, ziua şi noaptea, să le primeşti. Cînd vezi soarele, caută pe Soarele cel adevărat, pentru că tu eşti orb. Cînd vezi o lumină, priveşte în sufletul tău (şi vezi) dacă afli acolo Lumina cea bună şi adevărată. Pentru că tot ce se vede este umbră a adevăratelor realități ale sufletului. Pentru că, pe lîngă omul cei văzut, este şi altul lăuntric, cu ochi pe care i-a orbit satan şi urechi pe care le-a surzit. Insă, de aceea, a venit Iisus, ca pe acest om lăuntric să-1 facă sănătos.

Lui se cuvine slava şi puterea, împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfînt în veci. Amin.

OMILIA A XXXIV-A

Despre slava de care se vor învrednici trupurile creştinilor la înviere, (slavă) care va acoperi, în acelaşi timp sufletele lor.

1. După cum ochii trupului văd toate lucrurile clar, tot aşa, pentru sufletele sfinților, vădite şi vizibile sînt frumusețile lui Dumnezeu, în care sînt plămădiți şi la care cugetă creştinii. Pe cînd pentru ochii trupeşti slava aceea este ascunsă, ea se descoperă cu claritate sufletului credincios, pe care, mort fiind în păcate, Domnul îl înviază, — precum înviază şi trupurile celor morți — ; pregăteşte pentru el un cer nou,

un pămînt nou şi un soare al dreptății şi-i dă toate (bunurile ce provin) de la dumnezeirea Sa. El este lumea cea adevărată, pămîntul cel viu, via cea roditoare, pîinea vieții, apa cea vie, după cum este scris : ***«Cred că voi vedea bunătățile Domnului în pămîntul celor vii»*** (Ps. 26, 13). Şi iarăşi : ***«Şi va răsări pentru cei ce se tem de Domnul, Soarele dreptății, tămăduire aducînd cu razele***

Lui» (Maleahi 3, 20). Iar Domnul a zis : «JSu ***sînt via cea adevărată»*** (Ioan 15, 1). ***«Eu sînt pîinea vieții»*** (Ioan 6, 35). ***«Cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu (nu va mai înseta în veac), că apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viața veşnică»*** (Ioan 4, 14).

2. Venirea Domnului pentru om s-a făcut — (pentru acela care) zăcea mort în groapa întunericului, a păcatului, a duhului celui necurat şi a puterilor celor viclene — ca să-1 învieze încă din acest veac şi să-1 aducă la viață, să-1 curățească de toată întunecimea, să-1 lumineze cu lumina Sa şi să-1 îmbrace cu veşmintele cele cereşti ale divinității. La învierea trupurilor — ale căror suflete mai înainte au fost înviate şi mai înainte au fost preaslăvite — atunci şi trupurile vor fi luminate şi slăvite, cu slava şi lumina cu care sufletul încă de acum este luminat şi preaslăvit, pentru că Domnul este casa, cortul şi cetatea lor. Ei vor fi îmbrăcați cu un cort ceresc — care nu este făcut de mînă — cu slava luminii cereşti, devenind fii ai luminii (Ioan 12, 36) ; ei nu vor mai privi unui la altul cu ochi viclean, pentru că viclenia va fi îndepărtată. Nu va mai fi atunci bărbat sau femeie, rob sau slobod (Gal. 3, 28), toți se vor transforma în natură divină, vor deveni «Hristoşi» dumnezei, şi fii ai lui Dumnezeu. Atunci fratele va adresa cuvînt de pace unei surori, fără să se ruşineze, pentru că toți vor fi una în Hristos (Gal. 3, 28). Odihnindu-se toți într-o singură lumină, vor privi unul către altul şi această privire îi va face să strălucească iarăşi, în adevăr, în contemplarea adevărată a luminii celei de negrăit !

3. Astfel, aceştia se văd unii pe alții în multe chipuri, în glorii divine multiple şi variate, fiecare priveşte cu uimire la slava celuilalt şi se bucură cu bucurie de negrăit. Vezi tu, cît de neînțeleasă şi de negrăit este slava lui Dumnezeu ; (este plină) de o lumină de negrăit, de taine veşnice şi de bunuri nenumărate. După cum în lumea cea văzută nimeni nu poate să cunoască (toate) plantele de pe pămînt, semințele şi varietatea florilor ; să măsoare şi să ştie toată bogăția pămîntului; după cum nici un om nu poate cunoaşte (toate) vietățile care trăiesc în mare, numărul lor, speciile şi deosebirea dintre ele, nici volumul şi întinderea apelor ; după cum este peste putință să cunoască cineva numărul păsărilor (care zboară) în aer, speciile cu varietățile lor ; sau după cum este imposibil să cunoască cineva mărimea cerului, locul şi drumul stelelor, tot aşa este imposibil a spune şi a cunoaşte bogăția — fără margini şi de necuprins cu mintea — a creştinilor. Şi dacă aceste creaturi sînt atît de mari şi de neînțeles de oameni, cu cît mai mare (şi de necuprins cu mintea) este cel ce le-a făcut pe ele. De aceea, se cuvine să se bucure şi să se veselească cineva că o astfel de bogăție şi moştenire s-a pregătit pentru creştini, (atît de mare) că nimeni nu poate s-o exprime şi s-o descrie. Se cuvine, deci, să fie îmbrățişată cu zel şi smerenie lupta creştinilor, pentru a dobîndi acea bogăție. Pentru că moştenirea şi partea creştinilor este însuşi Dumnezeu, (după cum s-a spus) : ***«Domnul este partea moştenirii mele şi a paharului meu»*** (Ps. 15, 5). Slavă Celui ce Se dă pe Sine (nouă). Celui care a unit firea Lui cea sfîntă cu sufletul credincioşilor, în veci. Amin.

OMILIA A XXXV-A Despre

vechiul şi noul Sabat.

1. în Legea dată prin Moise — care nu era decît o umbră (a celei adevărate) — Dumnezeu poruncea ca, în zi de Sabat, fiecare să se odihnească şi să nu facă nimic. Dar acest (Sabat) era doar o preînchipuire şi o umbră a sabatului celui adevărat. Cel (care avea să fie) dat sufletului de Domnul. într-adevăr, sufletul care s-a învrednicit (de adevăratul Sabat) s-a eliberat de cugetele cele urîte şi murdare, serbează Sabatul cel adevărat, se bucură de odihna cea adevărată şi este liber față de toate lucrurile cele rele. Odinioară, în vremea sabatului celui prefigu-rativ, deşi (oamenii) se

odihneau cu trupul, sufletele lor erau încătuşate în răutăţi şi păcate. Or acesta este sabatul cel adevărat, odihna cea adevărată, cînd sufletul este curat şi nu împlineşte cugetele lui satan, cînd se odihneşte în liniştea şi bucuria cea veşnică a Domnului.

2. Şi, după cum atunci (Dumnezeu) a poruncit ca şi animalele cele lipsite de raţiune să se odihnească în zi de Sabat — (şi anume) boul să nu fie pus la jug, asinul să nu ducă povară ; deci chiar şi animalele să fie scutite de munci grele — tot aşa (acum), venind Domnul şi dîn-du-ne Sabatul cel veşnic şi adevărat, a dat odihnă sufletului, celui apăsat şi împovărat cu poverile nelegiuirii şi ale cugetelor celor necurate; (El a eliberat sufletul) care era ca şi robit şi împins cu forţa de nişte stăpîni cruzi să facă faptele nedreptăţii, 1-a uşurat de poverile insuportabile şi de cugetele zadarnice şi murdare. A luat de la el jugul cel amar al faptelor nedreptăţii şi i-a dat odihnă pe cînd era copleşit de cugetele necurate.

3. Pentru că Domnul cheamă pe om la odihnă zicînd : ***«Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi»***

(Matei 11, 28), la toate acele suflete care arată încredere şi se apropie de El, El le dă odihnă, (eliberîndu-le) de aceste cugete grele, împovărătoare şi necurate. (în această stare), ele încetează să mai săvîrşească nedreptatea şi serbează Sabatul cel adevărat, plin de desfătare şi sfînt, serbează sărbătorirea Duhului, a bucuriei şi a veseliei celei de negrăit, adoră pe Dumnezeu cu o adorare curată şi bineplăcută Lui, cu inima curată. Acesta este Sabatul cel adevărat şi sfînt. Să rugăm, deci, pe Dumnezeu să intrăm şi noi în această odihnă, să ne slobozească de cugetele cele ruşinoase, viclene şi zadarnice, ca să putem sluji lui Dumnezeu cu inimă curată şi să serbăm serbarea Duhului Sfînt. Fericit este cel ce intră în odihna aceasta. Slavă Celui ce a binevoit aşa, Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh, în veci. Amin.

OMILIA A XXXVI-A

Despre dubla înviere a sufletelor şi a trupului şi (despre) slava diferită a celor înviaţi.

1. învierea sufletelor moarte de acum se face, însă învierea trupurilor va avea loc în ziua (cea de pe urmă). Şi după cum stelele, cele ce sînt pe cer nu sînt toate la fel, ci se deosebesc una de alta prin mărime şi strălucire (I Cor. 15, 41), tot aşa şi în (lucrurile) cele spirituale există — după măsura credinţei — propăşiri (diferite) în Duhul Sfînt, iar un (om se deosebeşte de altul) şi este mai bogat decît altul (Rom. 12, 3 ; I Cor. 12, 9). Scriptura zice că ***«Acela care vorbeşte într-o limbă (necunoscută mai înainte de el), Duhului lui Dumnezeu îi vorbeşte»*** (I Cor. 14, 2). (Or), cel ce vorbeşte lui Dumnezeu este un om duhovnicesc. (Despre altul însă zice că) ***«profeţind, zideşte Biserica»*** (I Cor. 14, 4). (Deci), acesta are o mai mare abundenţă de har. Pentru că, unul se edifică numai pe sine, altul se edifică pe sine şi pe aproapele său. Lucrul acesta (al deosebirii dintre oameni), este precum grăuntele de grîu semănat în pămînt; (aşa cum acela produce alte seminţe), aceeaşi sămînţa produce din inima sa seminţe multe şi felurite. Lucrul acesta este (apoi), precum cu spicele : unele sînt mai mari, iar altele sînt mai mici, însă toate se adună pe aceeaşi arie şi se pun în acelaşi hambar. Deşi sînt diferite, o singură pîine se face din ele.

2. Este precum în oraşul în care există o mulţime de oameni: unii sînt bărbaţi, alţii tineri, iar alţii prunci, însă toţi dintr-un izvor beau apă, dintr-o singură pîine mănîncă şi din acelaşi aer respiră ; sau precum sînt sfeşnicele : unul are două braţe, altul şapte ; acolo, însă, unde sînt mai multe braţe, altfel este lumina. Deci, toţi aceea care se află în foc şi în lumină, nu pot să fie în întuneric,

însă (între ei) deosebirea este mare. (Mai este lucrul acesta) asemenea tatălui care are doi fii, dintre care unul este băiat mare, iar altul prunc ; pe primul îl trimite în oraşe şi ţâri străine, pe cînd pe celălalt îl ține totdeauna lîngă el, pentru că nu poate să facă nimic. Slavă lui Dumnezeu. Amin.

OMILIA A XXXVII-A Despre

paradis şi despre legea duhovnicească.

1. S-a scris : ***«Prietenia lumii este duşmănie faţă de Dumnezeu»*** (Iacob 4, 4). De aceea ***«Scriptura porunceşte fiecăruia să-şi păzească cu grijă inima»*** (Prov. 4, 23), pentru că păzind în sine Cuvîntul ca pe un paradis (Gen. 2, 15), să se împărtăşească de har, să nu plece urechea sa la şarpele care se încolăceşte înlăuntrul său şi-1 îndeamnă spre plăceri — din care se naşte mînia cea ucigătoare de fraţi, care ucide sufletul, care a născut-o şi să asculte de Domnul care zice : ***«îngrijiţi-vă de credinţă şi nădejde, din care se naşte iubirea de Dumnezeu şi de oameni, care dă viaţă veşnică».*** în acest paradis a intrat Noe care păzise şi împlinise porunca şi a scăpat de mînia (lui Dumnezeu) datorită iubirii. Pe acest paradis l-a păzit Avraam şi a auzit glasul lui Dumnezeu. Pe acesta păzîndu-1 Moise a primit pe faţă slava (lui Dumnezeu). David, de asemenea, l-a păzit şi a devenit stăpîn peste duşmanii săi ; Saul însuşi, atîta timp cît şi-a păzit inima, a cunoscut prosperitatea, dar cînd, în sfîrşit, a călcat porunca, a fost părăsit (de Dumnezeu). Pentru că, Cuvîntul lui Dumnezeu se adaptează pe măsura fiecăruia : cît timp îl ţine cineva, şi El îl păzeşte (pe acesta).

2. De aceea, tot corul sfinţilor profeţi, al Apostolilor şi al marti-riloi, au păstrat în inima lor Cuvîntul. Ei nu s-au îngrijit de nimic altceva, ci disprețuind pe cele pămînteşti, au stăruit în porunca Duhului Sfînt şi au pus mai presus de orice dragostea şi bunătatea Duhului ; şi aceasta nu numai în cuvînt sau în simplă cunoştinţă, ci în cuvînt şi în fapte reale. în locul bogăţiei, ei au ales sărăcia, în locul cinstei, ocara, în locul plăcerii, mizeria şi în locul mîniei, iubirea. Pentru că au urît (lucrurile) plăcute ale (acestei) vieţi, ei, mai degrabă, au iubit pe cei care li le-au sustras, ca pe unii care îi ajutau să-şi atingă scopul lor, şi s-au abţinut să judece (pe oameni) de fac bine sau rău. Nu tăgăduiau pe cei buni, dar nici nu acuzau pe cei răi, ci pe toţi îi socoteau împlinitori ai iconomiei lui Dumnezeu. De aceea, faţă de toţi arătau o mare bunăvoinţă. Deci, cînd auzeau pe Domnul zicînd : ***«Iertaţi, şi se va ierta vouă»*** (Luca 6, 37), atunci ei priveau ca pe nişte binefăcători pe cei care-i nedreptăţeau, petnru că aceştia le dădeau prilej să fie ei înşişi iertaţi. Iar cînd auzeau : ***«Precum voiţi să vă facă vouă oamenii, faceţi-le şi, voi, asemenea»*** (Luca 6, 31), atunci iubeau şi pe cei buni după cugetul lor. Astfel, renunţînd la dreptatea lor şi căutînd dreptatea lui Dumnezeu (Rom. 10, 3 ; Filip 3, 9), au aflat iubirea care, în mod firesc, este ascunsă în ea.

3. Domnul însuşi, după ce a dat multe porunci referitoare la iubire, a poruncit (ascultătorilor Săi), să caute dreptatea lui Dumnezeu (Matei 6, 33), pentru că ştia că aceasta este mama iubirii. Că nu este alt chip să se mîntuiască (cineva), decît numai prin aproapele, după cum a poruncit : ***«Iertaţi, şi se va ierta vouă»*** (Luca 6, 37). Aceasta este legea cea duhovnicească — ce este scrisă în inimile credincioase — plinirea legii celei vechi. ***«Pentru că,*** zice, ***nu am venit să stric legea, ci s-o plinesc»*** (Matei 5, 17). Cum s-a împlinit ? Iată : Legea cea dintîi, justificînd pe cel păcătos, mai degrabă pedepsea pe cel nedreptăţi. ***«Pentru*** că, ***zice în ceea ce judeci pe altul, pe tine însuţi te osîndeşti»*** (Rom. 2, 1) şi ***«în***

măsura în care iartă cineva, i se va ierta lui» (Luca 6, 37). Pentru că aşa zice Legea : «/n ***mijlocul judecăţii este judecata şi în mijlocul iertă-rii, iertarea»*** (Deut. 17, 4).

4. Plinirea Legii este deci iertarea.

Am vorbit despre Legea cea dintîi : aceasta nu înseamnă că Dumnezeu a dat oamenilor două Legi, ci una singură : spirituală după natura ei şi dreaptă după cuprinsul ei. Ea dă fiecăruia după dreptate, celui ce iartă, îi iartă, iar pe cel mînios îl mînie. Pentru că zice : ***«Cu cel ales, ales vei fi; şi cu cel îndărătnic Te vei îndărătnici»*** (Ps. 17, 29). De aceea, cei care o plineau în chip spiritual şi, prin urmare, se împărtăşeau de har, iubeau nu numai pe cei ce le făceau bine, ci şi pe cei ce-i insultau şi-i prigoneau şi primeau iubirea spirituală drept răsplată pentru faptele lor bune. Vorbesc despre faptele lor bune, pentru că ei nu (s-au mărginit) să ierte nedreptăţile (ce li s-au făcut), ci au făcut chiar bine sufletelor celor ce i-au nedreptăţit. Pentru că îi prezentau pe aceştia lui Dumnezeu ca pe unii datorită cărora au dobîndit fericirea, după cum este scris : ***«Fericiţi veţi fi cînd vă vor ocărî pe voi şi vă vor prigoni şi vor zice tot cuvîntul rău împotriva voastră, minţind pentru Mine»*** (Mat. 5, 11).

5. Din Legea cea spirituală învăţaseră să cugete aşa. Dar, pe cînd răbdau ei şi arătau blîndeţe, Domnul, văzînd răbdarea inimii lor care — deşi pusă la încercare — nu înceta să iubească, «a ***surpat zidul cel din mijloc»*** (Efes. 2, 14); atunci ei au lepădat cu desăvîrşire ura şi au păstrat iubirea, nu cu sila (impusă de Lege), ci cu ajutorul (lui Dum-nezeu). După aceea, Domnul a îndepărtat de la ei sabia vîlvîitoare (Gen. 3, 24), care punea în mişcare cugetele (cele pămînteşti), şi ei au pătruns dincolo de catapeteasmă, unde Domnul intrase ca înainte-mer-gător pentru noi (Evrei 6, 19). Şi, desfătîndu-se cu roadele Duhului şi contemplînd cu inimă sigură cele viitoare, nu cum zicea Apostolul : *«în oglindă şi în ghicitură»* (I Cor. 13, 12), ei ziceau : *«Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-a suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»* (I Cor. 2, 9). Dar eu voi pune o întrebare în legătură cu acest fapt minunat.

6. *întrebare :* «Dacă la inima omului nu s-a suit», voi cum ştiţi aceste lucruri, mai ales că în faptele (Apostolilor) aţi mărturisit că sînteţi oameni cu aceleaşi slăbiciuni ca noi ?». (Faptele 14, 15).

Răspuns : Ascultaţi ce răspunde Pavel la acestea : «Zar nouă, zice, *ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său, fiindcă Duhul pe toate le cercetează, chiar şi adîncurile lui Dumnezeu»* (I Cor. 2, 10). Dar ca să nu spună cineva că acestora li s-a dat Duhul pentru că erau Apostoli, dar că nouă, oameni fireşti, este imposibil acest lucru, el zice undeva rugîndu-se : «Să *vă dăruiască Dumnezeu, după bogăţia slavei Sale, ca* ***să*** *fiţi puternic întăriţi prin Duhul Său, în omul cel dinlăuntru şi Hristos să Se sălăşluiască prin credinţă în inimile voastre»* (Efes. 2, 16—17). Şi iarăşi : *«Domnul este Duh şi unde este Duhul Domnului, acolo este libertate»* (II Cor. 3, 17). Şi : *«Cine n-are Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui»* (Rom. 8, 9).

7. Să ne rugăm, deci, şi noi cu siguranţa credinţei şi a simţirii să intrăm (în locul) din care am ieşit şi să se îndepărteze de la noi şarpele cel ucigător de suflet, sfetnicul slavei deşarte, duhul neliniştei şi al îmbuibării, pentru ca înarmaţi cu credinţă puternică, să păzim porun-

cile Domnului, să creştem întru el *«pînă la starea bărbatului desăvîrşit, la măsura vîrstei deplinătăţii»* (Efes. 4, 13), să nu mai fim stăpîniţi de rătăcirea veacului acestuia, ci să fim plini de siguranţa Duhului şi nu fără credinţă, pentru că harul lui Dumnezeu se odihneşte şi în cei păcătoşi, dacă se pocăiesc. Pentru că lucrul ce se dă în dar nu se măsoară şi nu este proporţional cu slăbiciunea (firii omeneşti) ; astfel, harul n-ar mai fi har (Rom. 11, 6). Să ne apropiem deci, cu credinţă şi cu inimă curată de Dumnezeu, Cel ce dăruieşte părtăşia Duhului pe măsura credinţei şi nu după faptele legii. Pentru că zice : *«Nu din faptele Legii aţi primit Duhul, ci din ascultarea credinţei»* (Gal. 3, 2).

8. *întrebare* ; Ai spus că sufletului i se descoperă toate în chip duhovnicesc. Ce înseamnă (cuvintele) : *«în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea»* (I Cor. 14, 19).

Răspuns : (Cuvîntul) Biserică are două accepţiuni : (el desemnează) atît adunarea credincioşilor, cît şi părţile sufletului. Deci, atunci cînd în chip spiritual, se aplică omului, (cuvîntul) Biserică desemnează ansamblul componentelor sale. Cît despre cele cinci cuvinte, acestea exprimă cele cinci virtuţi care edifică omul întreg, ele divizîndu-se în multe altele. Pentru că, după cum cel ce vorbeşte în Domnul, exprimă în cinci cuvinte toată înţelepciunea, tot aşa şi cel ce urmează pe Domnul construieşte cu cele cinci virtuţi toată evlavia. Cinci fiind, ele cuprind pe toate celelalte. Prima dintre ele este rugăciunea, după ea vine stă-pînirea de sine, milostenia, sărăcia şi răbdarea. Aceste virtuţi, practicate cu dorinţă şi hotărîre, sînt cuvinte interioare, pronunţate de Domnul şi Duhul în chip tainic vorbeşte, de aceea, cîte doreşte inima, se împlinesc aievea.

9. Iar, virtuţile, cu cît se cuprind una pe alta, pe atît se nasc una din alta. Dacă lipseşte prima, toate (celelalte) dispar. De asemenea, (dacă lipseşte) cea de a doua, (dispar) cele ce-o urmează şi aşa mai departe. Pentru că (într-adevăr), cum să se roage cineva, fără să fie mişcat de Duhul ? De altfel, spune Scriptura în acest sens : ***«Nimeni nu poate să spună că Iisus este Domn, decît numai în Duhul Sfînt»*** (I Cor. 12, 3). Cum să fie răbdător acela care (vrea) să se stăpînească fără rugăciune şi fără ajutorul (Duhului) ? Cum se va milostivi de cel flămînd şi de cel ce-l nedreptăţeşte, acela care nu se stăpîneşte în toate ? Cel ce nu este milostiv, nici sărac de bunăvoie nu poate fi. Apoi, mînia este însoţitoarea lăcomiei, fie că are sau nu cineva avuţii. Dar sufletul virtuos se zideşte în Biserică, nu prin ceea ce face, ci prin ceea ce doreşte (să facă). Că nu lucrarea proprie mîntuieşte pe om, ci Cel ce îi dăruieşte puterea (s-o facă). Deci, dacă poartă cineva (pe trupul său) stigmatele Domnului, să nu gîndească lucruri mari despre sine, chiar dacă a făcut (vreun lucru deosebit), ci să aibă în gînd doar atît: să iubească şi să lucreze pe măsura energiilor (ce i s-au dat). Să nu creadă că o poate lua înaintea Domnului cu virtutea. Pentru că s-a zis : «Că Dumnezeu este Cel ce lucrează în voi şi ca să voiţi şi ca să săvîrşiţi, după a Lui bunăvoinţă» (Filip. 2, 13).

10. ***întrebare:*** Deci ce porunceşte Scriptura omului ca să facă ?

Răspuns: Am zis mai înainte că omul are, potrivit firii sale, bunăvoinţa ; pe aceasta o cere Dumnezeu. El porunceşte omului ca, în primul rînd, să cunoască : cunoscînd, să iubească ; şi, în sfîrşit, (iubind) să fie gata să împlinească (voia Sa). Faptul, însă, că mintea este impulsionată, că suportă osteneli şi că săvîrşeşte o lucrare (nu aparţine omului), ci harului Domnului, care se dă celui ce vrea (să facă voia Lui) şi crede (în El).

Voinţa omului este un ajutor esenţial. Fără voinţa (omului) Dumnezeu însuşi nu face nimic — deşi poate — din respect faţă de liberul arbitru. Prin urmare, lucrarea mîntuitoare a Duhului depinde de voinţa omului. Iar dacă îi dăm toată voinţa noastră, atunci Dumnezeu ne atribuie nouă toată lucrarea (mîntuirii). Minunat este Dumnezeu întru toate, şi necuprins este cu mintea ! Noi, oamenii, încercăm să spunem doar o parte din lucrurile lui minunate, sprijinindu-ne pe Scriptură, sau mai degrabă fiind sprijiniţi de ea. *«Pentru că,* zice, *cine a cunoscut gîndul Domnului?»* (Rom. 11, 34). El însuşi a zis: «De *cîte ori am voit să adună pe fiii tăi, (după cum adună pasărea puii săi sub aripi), dar nu aţi voit ?»* (Matei 23, 37). Rezultă de aici că El ne adună şi că de la noi cere-doar voinţa de a fi de acord cu (El). Şi cine vădeşte voinţa, dacă nu truda de bună voie ?

11. După cum fierul taie, despică, ară, plantează, dar nu face toate acestea decît dacă este mînuit — altul este cel care-l mişcă şi conduce, iar de se toceşte îl pune în foc şi-l reînnoieşte — tot aşa şi omul, cu efort şi trudă face binele, dar Domnul lucrează în el în chip tainic. Şi, pe cînd este copleşit de osteneală şi necaz, El îi mîngîie şi înnoieşte inima după cum spune şi profetul : *«Nu cumva se va preaslăvi securea fără cel ce trudeşte (cu ea), sau va fi slăvit fierăstrăul fără de cel ce-l mînuieşte ?»* (Isaia 10, 15).

La fel se întîmplă şi la (împlinirea) răului. Dacă omul este dispus să asculte, satan îl împinge şi îl agită, precum îşi (agită) tîlharul sabia.

Am asemănat inima cu fierul din cauza marii ei învîrtoşări şi din cauza insensibilităţii ei la lucrurile (cele bune). Noi, însă, nu trebuie să fim asemenea fierului nesimţitor, şi să nu ignorăm pe acela care ne ţine ; (să luăm aminte) să nu cădem atît de repede din (mîinile) Cuvîn-tului care ne prelucrează, la cugetele celui viclean. Să cunoaştem, precum boul şi asinul, pe Acela care ne conduce şi mină gîndul. *«Pentru că, zice : boul îşi cunoaşte stăpînul şi asinul ieslea Domnului său, iar Israel nu Mă cunoaşte»* (Isaia 1, 3).

Să ne rugăm, deci, să primim cunoaşterea lui Dumnezeu, să fim creseuiţi în legea cea duhovnicească, pentru ca să împlinim sfintele Sale porunci, slăvind pe Tatăl pe Fiul şi pe Sfîntul Duh, în veci. Amin.

OMILIA A XXXVIII-A

Este nevoie de multă înţelepciune şi discernămînt ca să afle cineva pe adevăraţii creştini. Cine sînt aceştia ?

Mulţi (oameni), care par a fi drepţi, se consideră creştini. însă faptul de a aprecia, dacă poartă sigiliul şi chipul împăratului, aparţine celor versaţi şi experţilor. Se poate întîmplă să fie imitaţii ale operelor autentice ; în acest caz, cei versaţi se minunează (că se poate întîmplă aşa ceva), şi le detestă.

Cei ce nu sînt versaţi nu pot distinge pe lucrătorii cei vicleni (II Cor. 11, 13), pentru că şi aceşti (lucrători) au aparenţa de monahi şi de creştini. De altfel, şi apostolii mincinoşi au suferit

pentru Hristos şi au vestit şi ei împărăţia cerurilor. Pentru aceea zice Apostolul : ***«în osteneli mai mult, în închisori mai mult, în bătăi peste măsură»*** (am fost) (II Cor. 11, 23), vrînd să arate că a pătimit mai mult decît ei.

2. Aurul se găseşte uşor; diamantele, însă şi pietrele preţioase, care se potrivesc la o coroană împărătească, se află mai rar, deseori nu se află printre ele dintre cele care se potrivesc (coroanei). In acelaşi fel, (pietre preţioase trebuie să fie) şi creştinii, care alcătuiesc coroana lui Hristos, pentru ca sufletele lor să devină părtaşe ale sfinţilor.

Slavă celui ce atît (de mult) a iubit sufletul acesta, care a pătimit pentru el şi 1-a înviat din morţi !

Dar, după cum pe faţa lui Moise era pus un acoperămînt, pentru ca poporul să nu poată s-o vadă, tot aşa şi acum, un acoperămînt este pus peste inima ta, ca să nu vezi slava lui Dumnezeu. Cînd se va lua acela, atunci (Dumnezeu) va apărea şi se va arăta creştinilor, celor ce-L iubesc şi-L caută cu adevărat, după cum El (însuşi) spune : ***«Mă voi arăta lui şi voi face lăcaş la el»*** (Ioan 14, 21 şi 23).

3. Să ne străduim, deci, să ne apropiem de Hristos, Care nu minte, pentru ca să dobîndim făgăduinţa şi Noul Legămînt, pe care Domnul 1-a inaugurat prin crucea şi moartea Sa. (Atunci) El a sfărimat porţile iadului şi ale păcatului, a scos (de acolo) sufletele credincioşilor, a pus înlăuntrul lor pe Mîngîietorul şi le-a ridicat în împărăţia Sa. Să îm-părătim, deci, şi noi, împreună cu El în Ierusalim, în cetatea Lui (cea sfîntă), în Biserica cea cerească, în corul sfinţilor îngeri ! (Trebuie spus), însă, că fraţii care, vreme îndelungată, au fost încercaţi, pot să ajute pe cei fără experienţă, şi să aibă îngăduinţa (faţă de ei).

4. Unii care au veghiat asupra lor înşişi şi au stat sub înrîurirea puternică a harului lui Dumnezeu, au aflat mădularele lor atît de sfinţite, încît credeau că în creştini nu se mai nasc pofte şi că ei au dobîndit (deja) minte înţeleaptă şi castă. Omul lor cel lăuntric era (atît) de sus faţă de cele pămînteşti (şi atît de avîntat) către lucrurile cereşti şi divine, încît (semenii lor) credeau că un astfel de om a ajuns deja la măsura desăvîrşirii. Dar, pe cînd socotea că a ajuns deja la liman, s-au năpustit valurile asupra lui şi s-a aflat iarăşi în mijlocul mării, a fost dus acolo (unde) se vede doar marea şi cerul, iar moartea este aproape. Intrînd, astfel, păcatul în el, a dat naştere la toată pofta cea rea (Rom. 7, 8). (Iată), însă, că astfel de oameni iarăşi se învrednicesc să primească harul şi, să zic aşa, (să guste) o picătură din adîncul imens al mării. Ei află că această operaţie minunată, nemaiauzită, străină (de natura lor) şi divină, se repetă în fiecare clipă şi în fiecare zi ; (atunci) se minunează şi se întreabă cum au putut să se înşele. Harul îl luminează (pe un astfel de om), îl conduce, îi aduce pace, îi face bine in toate, pentru că este ceresc şi divin. Fiind comparat cu împăraţii, cu cei puternici, cu înţelepţii şi demnitarii, (aceştia) par mici şi neînsemnaţi (faţă de el). Cu timpul lucrurile se schimbă, încît un astfel de (om) se consideră cel mai păcătos dintre toţi oamenii. Dar, iată că, într-o clipă se vede asemenea unui mare împărat, sau ca un prieten apropiat al regelui şi, în alta, se vede slab şi sărac, devine nedumerit şi se întreabă : «pentru ce odată este aşa, pentru ce altă dată este altfel ?» (Se întîmplă aşa) pentru că satan, urmînd binele, sugerează răul celor care reuşesc să practice virtutea şi încearcă să-i întoarcă din calea lor, pentru că aceasta este treaba lui.

5. Dar tu să nu i te supui, ci, din contră, săvîrşeşte dreptatea, care se împlineşte în omul cel lăuntric, unde se află tribunalul lui Hristos şi sanctuarul cel imaculat, pentru ca mărturia conştiinţei tale să se laude în crucea lui Hristos, care a curăţit conştiinţa ta de lucrurile cele moarte. Astfel, tu

te vei închina lui Dumnezeu cu duhul tău (Rom. 1, 9 ; Ioan 4, 23—24) şi vei cunoaşte ceea ce vei adora, după cuvîntul Celui care a zis : ***«Noi ne închinăm Celui pe care-L cunoaştem***» (Ioan 4, 22). Increduințează-te lui Dumnezeu, care te conduce, sufletul tău să fie în comuniune cu Dumnezeu, precum este în comuniune mireasa cu mirele ei. Pentru că, zice : ***«taina aceasta mare este; iar eu zic în Hristos şi în Biserică»*** (Efes. 5, 32) ; eu, însă, spun, în Hristos şi în sufletul cel neprihănit, Căruia (se cuvine) slava în veci. Amin.

OMILIA A XXXIX-A

De ce ni s-a dat nouă Sfînta Scriptură de Dumnezeu ?

1. După cum, atunci cînd un împărat, vrînd să dea (supuşilor săi) titluri de cinste sau daruri deosebite, le scrie acestora epistole, zicînd : «Grăbiți-vă de veniți la mine, ca să luați de la mine daruri împărăteşti», iar de nu vin şi nu primesc (darurile), citirea scrisorilor nu le este de nici un folos, ba, din contră, nevrînd ei să vină şi să se învrednicească de cinstea (de a primi daruri) din mîna împăratului, se fac şi vinovați de moarte ; tot aşa şi Dumnezeu a adresat oamenilor Sfintele Scripturi, întocmai ca pe nişte epistole, pentru a le face cunoscut că arătînd credință în El, ei trebuie să ceară şi să primească darul ceresc (ce vine) din esența dumnezeirii Sale. Pentru că s-a scris : «(EI ***ne-a hărăzit mari şi prețioase făgăduințe), că prin ele să vă faceți părtaşi dumnezeieştii firi»*** (II Petru 1, 4). Dar dacă omul nu se apropie, nu cere şi nu primeşte, nu-i serveşte la nimic citirea Scripturilor, ba, din contră, se face vinovat de moarte, pentru că n-a voit să primească de la împăratul ceresc darul vieții fără de care este imposibil să obțină viața ce nu se trece, Care este Hristos, Căruia (se cuvine) slava în veci. Amin.

OMILIA A XL-A

Toate virtuțile şi toate relele sînt legate între ele ; se țin una de alta ca un lanț.

1. Referitor la (întrebarea legată de) exercițiul exterior (anume) cărei ocupații se cuvine să-i arătăm preferință şi prioritate, aceasta să ştiți, iubiților, că toate virtuțile se leagă unele de altele ; se leagă una de alta şi formează un fel de lanț spiritual. (Astfel), rugăciunea se leagă de iubire, iubirea de bucurie, bucuria de blîndețe, blîndețea de smerenie, smerenia de slujire, slujirea de nădejde, nădejdea de credință, credința de ascultare, ascultarea de simplitate. Tot aşa se întîmplă şi în partea opusă, unde relele se țin una de alta. (Astfel), ura se leagă de mînie, mînia de mîndrie, mîndria de slava deşartă, slava deşartă de necredință, necredința de învîrtoşarea inimii, învîrtoşarea inimii de nepăsare, nepăsarea de lene, lenea de nesimțire, nesimțirea de nelinişte, iar neliniştea de iubirea plăcerilor. Celelalte mădulare ale răutății se leagă unul de altul, după cum, pe de altă parte, virtuțile stau laolaltă în legătură şi unire.

2. Lucrul cel mai important din tot acest efort bun şi din actele de virtute, este faptul de a persevera (cineva) în rugăciune ; prin aceasta noi putem să cerem de la Dumnezeu şi să obținem, în fiecare zi, şi celelalte virtuți. Datorită ei, cei vrednici ajung în comuniune cu sfințenia lui Dumnezeu şi cu puterea cea duhovnicească şi îşi unesc gîndul lor cu Domnul într-o iubire negrăită. Pentru că acela care stăruie zilnic în rugăciune, se aprinde de iubire şi dor după Dumnezeu şi primeşte harul Duhului ce-1 duce la desăvîrşire.

3. ***întrebare :*** De vreme ce unii îşi vînd averile, eliberează sclavii şi împlinesc poruncile, dar nu caută să primească pe Duhul în această lume, oare, trăind aşa, vor intra în împărăția cerurilor ?

Răspuns: Subiectul acesta este subtil, pentru că unii afirmă că este o singură împărăție şi o singură gheenă. Noi, însă, zicem că sînt multe trepte, diferențe şi măsuri în (una) şi aceeaşi împărăție şi în (unul) şi acelaşi iad. După cum sufletul unul este în toate mădularele trupului, şi el lucrează sus, în creier şi mişcă jos picioarele, tot aşa şi divinitatea, cuprinde toate creaturile, pe cele ce sînt în ceruri şi pe cele ce sînt în adîncurile abisului. Ea este pretutindeni în creație, dar este şi în afara creaturilor, pentru că este nemăsurată şi fără margini. Divinitatea însăşi, poartă grijă de oameni şi rînduieşte toate cum se cuvine. Şi, pentru că unii se roagă, neştiind ce cer, alții postesc, iar alții împlinesc o slujbă (fără gîndul de a primi pe Duhul), Dumnezeu, judecător drept fiind, dă fiecăruia, după credința sa, plata sa. Pentru că tot ceea ce fac, din frica de Dumnezeu fac, dar nu toți aceştia sînt fii, regi şi moştenitori.

4. în lume sînt unii ucigaşi, alții desfrînați şi alții hoți, dar sînt şi unii care împart (bunurile) lor săracilor. Domnul ia aminte şi la unii şi la alții. Celor ce fac binele El le răsplăteşte şi le dă odihnă. Desigur (nu pe toți la fel), ci sînt răsplătți foarte mari şi răsplătți foarte mici; ba chiar şi în slavă şi lumină sînt deosebiri. Cei ce au înveninat (pe alții), tîlharii, şi cei ce s-au făcut vinovați de greşeli, mai mici se află în iad, spre pedeapsă, (desigur, nepedepsindu-se toți la fel). Prin urmare, cei care afirmă că este o împărăție şi un iad, dar că nu sînt trepte (în ele), greşesc. într-adevăr, cîți oameni nu cercetează acum teatrele şi (se dedau) la diferite destrăbălări ! Dar cîți sînt şi cei ce se roagă şi se tem de Dumnezeu ! Dumnezeu, însă, ia aminte şi la unii şi la alții şi, judecător drept fiind, pregăteşte pentru unii odihna, iar pentru alții pedeapsa.

5. După cum oamenii, înhămînd caii la căruțele de luptă se avîntă cu ele, unul împotriva altuia, fiecare silindu-se să doboare şi să învingă pe adversar, tot aşa în inima celor ce se luptă (spiritual), este un teatru. Duhurile cele rele se luptă împotriva sufletului, iar Dumnezeu şi îngerii privesc la luptă. în orice clipă se produc de către suflet gînduri noi, şi tot aşa şi de răutate. Sufletul are multe gînduri tainice şi, în orice clipă, produce şi naşte altele ; tot aşa şi răutatea, are multe gînduri (tainice) şi în orice clipă (produce) şi naşte gînduri noi împotriva sufletului. Mintea este vizitiul care pregăteşte carul de luptă al sufletului şi ține în frîu gîndurile ; ea se aruncă împotriva carului de luptă a lui satan, care, de asemenea, vine împotriva sufletului.

6. ***întrebare:*** Dacă rugăciunea este un reproş, cum de spun unii : «Nu putem să ne rugăm», nici nu au răbdare să se roage ?

Răspuns: Repaosul acesta (sau rugăciunea), atunci cînd prisoseşte, incită la îndurare şi diferite forme de slujire, cum este, de exemplu, faptul de a cerceta pe frați şi de a le face cunoscut cuvîntul (Evangheliei). De altfel, firea însăşi, ne îndeamnă să mergem, să cercetăm pe frați şi să le facem cunoscut cuvîntul (Evangheliei).

într-adevăr, nici un obiect aruncat în foc, nu poate să rămînă în propria-i natură, ci, în mod necesar, el însuşi devine foc ; astfel, de arunci în foc pietricele, ele se transformă în puțin calcar. Apoi, unul se aruncă în mijlocul mării, este acoperit de valuri şi dispare ; altul, însă, (se afundă) cu precauție (şi numai ce), intră, că iarăşi vrea să se ridice la suprafață, să plutească, să iasă la mal şi să vadă pe oameni pe uscat. Tot aşa este şi în domeniul cel spiritual : cînd cineva intră în adîncurile harului, numaidecît îşi aminteşte de confrații săi ; natura însăşi îl îndeamnă să meargă la ei, să împlinească (față de ei porunca) iubirii să le facă cunoscut cuvîntul (Evangheliei).

7. ***întrebare:*** Cum pot să coexiste în inimă două elemente diferite : harul şi păcatul ?

Răspuns: După cum atunci cînd este foc sub o căldare, dacă se pun lemne în el, vasul se încălzeşte şi mai tare, se roşeşte şi conținutul lui fierbe şi clocoteşte ; — iar dacă din neglijență, nu

se adaugă lemne, focul scade şi parcă se stinge — tot aşa se întîmplă cu harul, focul cel ceresc. El este înlăuntrul tău (şi în afara ta). Dacă te rogi şi-ţi îndrepţi gîndurile şi iubirea spre Hristos, este ca şi cum ai pune lemne (pe foc) ; gîndurile tale se fac de foc şi se afundă în dorirea lui Dumnezeu. Chiar dacă Duhul se retrage (uneori), ca şi cînd ţi-ar deveni ceva exterior, deşi se vede în afara ta, El este şi înlăuntrul tău. Atunci, însă, cînd cineva este neglijent şi se lasă furat, fie şi puţin, de treburile lumeşti şi de visări, numaidecît vine răutatea, pătrunde în suflet şi începe să strîmtoreze pe om în întregime. în mod firesc, sufletul îşi aduce aminte de tihna de mai înainte, începe să se întristeze şi să sufere continuu.

8. Iar dacă mintea se îndreaptă iarăşi către Dumnezeu, (iarăşi) începe să-şi recapete tihna de mai înainte. (Văzînd aceasta), ea caută cu şi mai mult zel pe Dumnezeu şi începe a spune : «Te implor Doamne», (nu mă părăsi). Atunci focul care aprinde şi dă odihnă sufletului, creşte în el, puţin cîte puţin, (îl atrage către el), aşa cum puţin cîte puţin undiţa scoate peştele din adînc. Pentru că dacă n-ar fi aşa, dacă omul n-ar fi gustat şi din amărăciune şi din moarte, cum ar fi putut să distingă ceea ce este amar de ceea ce este dulce, moartea de viaţă, şi cum ar fi putut să mulţumească Tatălui celui ce dă viaţă şi Fiului şi Sfîntuîui Duh, în veci. Amin.

OMILIA A XLI-A

Foarte adînci sînt cărările sufletului; el creşte pe de o parte în har, pe de altă parte în răutăţi.

1. Vasul preţios al sufletului este foarte adînc, aşa cum (rezultă din ceea ce) se spune undeva : ***<El cercetează adîncul şi inima»*** (Eccl. 42, 18).

Abătîndu-se omul de la porunca (lui Dumnezeu) şi ajungînd sub sentinţa mîniei (Sale), păcatul a pus stăpînire pe el ; acel (păcat) care, subtil fiind şi adînc, întocmai ca o mare de amărăciune, a pătruns înlăuntrul său şi a luat în stăpînire cămările sufletului său, pînă în colţurile lui cele mai ascunse. Amestecul acesta dintre suflet şi păcat, îl putem asemăna cu un copac uriaş, cu ramuri multe şi cu rădăcini (înfipte) în adîncurile pămîntului. (După cum copacul) are rădăcinile adînc înfipte în pămînt, tot aşa păcatul, pătrunzînd în suflet, a ocupat cămările lui cele mai tainice (şi a devenit o a doua fire), prin obişnuinţă şi prejudecată. Pentru că se dezvoltă cu fiecare din copilărie şi (pe fiecare) îl învaţă cele rele.

2. Atunci cînd puterea harului divin adumbreşte sufletul, după măsura credinţei fiecăruia, şi cînd (sufletul) primeşte ajutorul cel de sus, (trebuie să ştim) că harul doar în parte l-a adumbrit. Deci, să nu socotească cineva că tot sufletul a fost luminat. înlăuntrul său rămîn încă multe spaţii ocupate de răutate şi este nevoie de multă trudă şi osteneală din partea omului, ca să fie în acord cu harul ce i s-a dat. De aceea, harul divin, (numai) în parte începe să cerceteze sufletul — deşi, într-o clipă ar putea să-1 curăţească şi desăvîrşească — pentru a încerca libertatea omului, pentru a vedea dacă păstrează intactă iubirea faţă de Dumnezeu, pentru a vedea dacă nu se uneşte în nici un chip cu răutatea şi dacă se dedă cu totul harului. Şi dacă sufletul, încercat fiind, vreme îndelungată, cu nimic nu întristează, nici insultă, harul îl primeşte progresiv. Harul însuşi îşi află locul său în suflet, îşi înfige rădăcinile în părţile şi gîndurile cele mai adînci ale lui — dacă sufletul, vreme

îndelungată se păstrează şi este de acord cu harul — pînă cînd harul cuprinde în întregime sufletul şi stăpîneşte peste acest vas.

3. Iar dacă cineva nu se smereşte îndestul, atunci este dat lui satan, este dezbrăcat de harul divin care i s-a dat şi este supus la multe necazuri. Atunci se arată zădărnicia mîndriei lui, faptul că este gol (la suflet) şi de nimic. De aceea, se cuvine ca acela care este bogat în harul lui Dumnezeu, să fie smerit, să aibă inima zdrobită şi să se considere sărac şi că nu are nimic al său. (Să considere că bunul pe care-1 are) nu-i aparţine, că l-a dat lui cineva şi că atunci cînd vrea acela i-1 poate lua de la el. Cel ce astfel se smereşte înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor, poate să păstreze harul care i-a fost dat după cum spune (Mîn-tuitorul) : ***«Cel ce se smereşte se va înălța»*** (Luca 14, 11). Chiar dacă este un ales al Domnului să se considere un detestabil; chiar dacă este un credincios, să se considere un nevrednic. Pentru că astfel de suflete plac lui Dumnezeu şi primesc viața în Hristos, Căruia (se cuvine) slava şi puterea în veci. Amin.

OMILIA A XLII-A

Nu (realitățile) cele din afară, ci cele dinlăuntru aduc folos sau vatămă pe om, adică Duhul harului sau duhul răutății.

1. Dacă un oraş mare a devenit pustiu, dacă zidurile i-au fost distruse şi el a căzut în mîinile duşmanilor, măreția lui nu mai serveşte la nimic. De aceea trebuie să se caute ca pe lîngă extindere, (oraşul) să aibă şi ziduri puternice, ca duşmanii să nu intre în el. Tot aşa şi sufletele împodobite cu cunoştință, inteligență şi minte pătrunzătoare, sînt asemenea unor oraşe mari. Trebuie însă, să se caute să fie fortificate cu puterea Duhului, ca nu cumva duşmanii, intrînd în ele, să le pustiiască. înțelepții acestei lumi, ca Aristotel, Platon şi Socrate, dotați fiind cu inteligență pătrunzătoare, erau asemenea unor oraşe mari, însă pustiite de duşmani, pentru că Duhul lui Dumnezeu nu era întru ei.

2. Toți oamenii simpli, care participă la har, sînt ca nişte oraşe mici, fortificate de puterea crucii. Ei, însă, cad din har şi se pierd pentru două motive : fie că nu suportă cu răbdare necazurile care vin peste ei, fie că, seduşi de plăcerile păcatului se complac în ele ; pentru că acei ce trec (prin viață) nu pot s-o parcurgă fără ispite. După cum cerşetoarea şi împărăteasa aceleaşi dureri au la naştere, iar pămîntul celui bogat şi al celui sărac (la fel trebuie lucrat), pentru că dacă nu este lucrat cum se cuvine, nu dă roade bogate, tot aşa (stau lucrurile) cu cultivarea sufletului : nici cel înțelept, nici cel bogat nu moştenesc împărăția harului dacă (nu-şi cultivă sufletul) cu răbdare, trecînd prin necazuri şi multe osteneli. Pentru că aşa trebuie să fie viața creştinilor ! Şi după cum mierea este dulce şi nu admite în ea nimic amar sau veninos, tot aşa şi creştinii, orice ar veni peste ei, fie bine, fie rău, rămîn totdeauna buni, după cum zice Domnul : ***«Fiți milostivi, precum şi Tatăl vostru este milostiv»*** (Luca 6, 36). într-adevăr, ceea ce vatămă şi întinează pe om, înlăuntrul lui se află. Pentru că zice Domnul : ***«Din inimă ies cugetele cele rele»*** (Matei 15, 18).

3. înlăuntru, deci, în inimă se tîrăşte şi înaintează duhul răutății, care sugerează gînduri şi incită la fapte ; acest văl al întunericului, acest om vechi, de care trebuie să se dezbrace cei ce aleargă către Dumnezeu, pentru a îmbrăca pe omul cel ceresc şi nou, care este Hristos (Efes. 4, 24). Deci, nimic din cele din afară nu pot să vatăme pe om, afară numai de duhul întunericului, care trăieşte, acționează şi locuieşte în inimă. Fiecare, deci, este dator să cîştige lupta cu gîndurile, pentru ca Hristos să strălucească în inima sa. Lui (se cuvine) slava în veci. Amin.

OMILIA A XLIII-A

Despre progresul bărbatului creştin, a cărui întreagă forță depinde de inimă, aşa cum se va arăta aici, în diferite chipuri.

1. Candele multe şi lămpi se aprind de la foc şi ard ; şi după cum toate (aceste) candele şi lămpi îşi primesc lumina şi strălucirea (de la o singură sursă), de la natura cea unică (a focului), tot aşa şi creştinii de la natura unică a focului divin, de la Fiul lui Dumnezeu. îşi primesc lumina şi strălucirea şi au lămpile aprinse în inimile lor şi strălucesc înaintea Lui, chiar de pe pământ, după cum El (însuşi a luminat). S-a zis : ***«Pentru aceasta te-a uns pe tine Dumnezeul tău cu untdelemnul bucuriei»*** (Ps. 44, 9). Fiul lui Dumnezeu) a fost numit Hristos (pentrucă a fost uns); cu acelaşi untdelemn fiind unşi noi, devenim Hristoşi, avînd să zic aşa : aceeaşi esență şi acelaşi trup cu El. S-a zis iarăşi : ***«Pentru că şi Cel ce sfințeşte şi cei ce se sfințesc, dintr-Unul sînt toți»*** (Evr. 2, 11).

2. Creştinii, deci, se aseamănă într-un fel, unor candele avînd untdelemn în ele; acest untdelemn sînt roadele dreptății. Dar dacă candela lor nu este aprinsă de la candela divinității, nimic nu sînt. Domnul a fost candela care arde, pentru că Duhul Divinității locuia în chip real în El şi ardea în inima lui de om. Că întocmai ca o pungă învechită, dar plină de mărgăritare, trebuie să fie creştinii; să fie, după omul cel din afară, smeriți şi de disprețuit, însă în omul cel dinlăuntru să poarte mărgăritarul cel de mare preț. Dar unii sînt asemenea mormintelor văruite, pe din afară zugrăvite şi foarte frumoase, iar pe dinlăuntru pline de oasele morților, de mult miros urît şi de duhuri necurate (Matei 23, 37). Sînt morți de la (fața) lui Dumnezeu şi îmbrăcați cu toată ruşinea, murdăria şi întunericul celui protivnic.

3. Apostolul zice : ***«Cîtă vreme moştenitorul este copil, se află sub epitropi şi iconomi»*** (Gal. 4, 1—2). Aceştia sînt duhurile cele rele. Ele nu vor ca tînărul să crească, ca nu cumva, făcîndu-se bărbat desăvîrşit, să înceapă a se ocupa de treburile sale şi să acționeze ca un stăpîn.

Creştinul, (însă), este dator ca totdeauna să-şi amintească de Dumnezeu. Pentru că s-a scris : «Să ***iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta»*** (Deut. 6, 5). Să iubeşti pe Domnul nu doar cînd mergi spre locul de rugăciune, ci să-ți aminteşti de Dumnezeu şi să-L iubeşti, chiar şi cînd te plimbi, cînd vorbeşti şi cînd mănînci, pentru că El a zis : ***«Că acolo unde este comoara ta, acolo este şi inima ta»*** (Matei 6, 21). Lucrul, deci de care inima cuiva se leagă şi către care îl împinge dorința sa, acela este dumnezeul lui. Dacă inima doreşte neîncetat pe Dumnezeu, El este Domnul inimii lui. Dar dacă cineva, după ce a renunțat la toate şi a îmbrățişat sărăcia şi postul, rămîne încătuşat (de griji) față de propria-i persoană sau de lucrurile lumii, de casa sa, sau de iubirea față de părinți, acela are Dumnezeu lucrurile care îi captivează mintea şi inima. (Unul ca acesta) a ieşit din lume pe poarta cea largă, dar a revenit în ea pe alta dosnică.

După cum vreascurile aruncate în foc nu pot să reziste puterii lui, ci îndată sînt consumate de el, tot aşa şi demonii, vrînd să se lupte cu omul care s-a învrednicit (a primi) pe Duhul (Sfînt), sînt arşi şi consumați de puterea focului; (trebuie) numai ca omul să fie totdeauna ataşat de Domnul şi să-şi pună în el încrederea şi speranța. Dacă demonii ar fi tari ca munții de fier, ei nu ar fi arşi de rugăciune întocmai ca ceara de foc (Ps. 67, 3). Insă, (într-adevăr), mare luptă trebuie să dea sufletul cu ei. Ei sînt (asemenea) unor rîuri de balauri, guri de lei, ca un foc care este îndreptat împotriva sufletului.

După cum un răufăcător înrăit, îmbătat de duhul rătăcirii, al uciderii şi al desfrîului, nu se satură făcînd răul, tot aşa şi creştinii, botezaţi în Duhul Sfînt sînt fără experienţă în săvîrşirea răului. Sînt, însă, unii, care au (primit) harul, dar mai au legătură cu păcatul; aceştia trăiesc sub imperiul fricii şi traversează locuri de temut.

4. Că după cum marinarii, atunci cînd navighează şi n-au ajuns încă la ţărm — chiar dacă au vînt favorabil, iar marea este liniştită — totdeauna se tem, ca nu cumva deodată să se stîrnească vînt protivnic, să umfle valurile şi să pună corabia în pericol, tot aşa şi creştinii, chiar dacă vîntul favorabil al Duhului Sfînt suflă în ei, ei se tem ca nu cumva vîntul puterii protivnice să nu vină către ei, să le tulbure şi să le agite sufletele. Este nevoie, deci, de mult zel ca să ajungem la limanul odihnei, la lumea cea desăvîrşită, la viaţa şi desfătarea veşnică, la citirea sfinţilor, la Ierusalimul cel ceresc, la Biserica întîilor născuţi. Dacă cineva nu ajunge la această măsură (a desăvîrşirii), trăieşte cu multă teamă, ca nu cumva, între timp, puterea cea rea să-i aducă căderea.

5. Atunci cînd o femeie concepe, poartă fătul înlăuntrul ei, în întuneric şi într-un loc, aşa zicînd, ascuns. Deci, dacă se întîmplă ca pruncul să se nască la vremea cuvenită, el vede o creaţie (pentru el cu totul) nouă, pe care n-a văzut-o niciodată, cerul, pămîntul şi soarele. Şi numai decît prietenii şi rudele (arborînd) un chip vesel, îl iau în braţe Dar dacă se întîmplă ca dintr-o pricină oarecare, pruncul să se desprindă (de sînul mamei), medicii, pentru aceasta rînduiţi, se folosesc de bisturiu. Şi astfel, pruncul trece de la o moarte la alta, de la un întuneric la altul.

Tot aşa este şi în (domeniul) spiritual. Toţi care au primit sămînţa divinităţii, o poartă în chip nevăzut şi, din cauza păcatului care locuieşte în ei, o ascund în locuri întunecoase şi înfricoşătoare. Dar dacă veghează asupra lor şi păzesc sămînţa, la vremea cuvenită o aduc la lumină, în chip văzut, iar în momentul dezlegării trupului (lor), îngerii şi toate corurile cereşti îi primesc pe ei cu chipuri vesele. Dar dacă cel ce a primit armele lui Hristos, pentru a se lupta cu bărbăţie se lasă numaidecît pradă duşmanilor, acesta, în momentul dezlegării trupului, trece de la întunericul care-l înconjoară acum, la altul şi mai rău şi la pierzanie.

6. Să ne închipuim o grădină cu pomi fructiferi şi plante aromatice, bine întreţinută şi dispusă cu gust, înconjurată cu un zid protector şi în preajma ei curgînd năvalnic un rîu (Ei bine), dacă numai puţină apă, (un torent) se abate spre zid, îl afectează şi distruge încet, încet temelia, sapă şanţ (prin el) şi intrînd (în grădină), dezrădăcinează şi distruge toate plantele, ruinează toată lucrarea şi o face neroditoare. Tot aşa se întîmplă şi cu inima omului. Ea are gînduri bune, dar tot-deauna se află în preajma ei torentele răutăţii, urmînd să o copleşească şi să o dea de partea lor. Deci, dacă pentru moment, mintea devine uşuratică, dacă cedează faţă de gîndurile cele necurate, numaidecît cîştigă teren duhurile minciunii, intră şi-i distrug frumuseţile, ruinează gîndurile cele bune şi pustiesc sufletul.

7. După cum ochiul, deşi este cel mai mic dintre toate mădularele (trupului) — şi pupila la fel — este un mare receptacol; el vede în acelaşi timp cerul, stelele, soarele, luna, oraşele şi celelalte obiecte, toate lucrurile — îmbrăţişate într-o singură privire — se conturează în pupila cea mică a ochiului, tot aşa este şi cu mintea şi cu inima. Inima este un vas mic şi cu toate acestea (cuprinde multe lucruri) : în ea sînt balauri, lei, fiare veninoase, drumuri rele şi gloduroase şi toate comorile răutăţii, dar tot în ea se află Dumnezeu, îngerii, viaţa, împărăţia, lumina, apostolii, comorile harului şi toate celelalte. După cum ceaţa, acoperind toată lumea, face ca om pe om să nu se vadă, tot aşa şi întunericul veacului acestuia, acoperind toată creaţia şi toată natura umană — de

la căderea în păcat — face pe om să trăiască în noapte şi în locuri care inspiră frică. Şi după cum este mulţimea fumului într-o clasă, la fel este şi păcatul, tîrîndu-se şi instalîndu-se în cugetele inimii, (însoţit de) o mulţime nenumărată de demoni.

8. In lumea văzută, atunci cînd izbucneşte război, nu merg la luptă cei înţelepţi şi marile personalităţi; temîndu-se de moarte, ei rămîn (acasă). Sînt trimişi la luptă recruţii cei săraci şi oamenii de rînd. însă dacă se întîmplă să obţină victoria împotriva duşmanilor şi să-i alunge din frontierele (ţării), ei primesc recompense şi coroane din partea împăratului, grade şi demnităţi, iar cei mari se află în urma lor ; tot aşa este şi în domeniul cel duhovnicesc. Cei simpli, ascultînd de la început Cuvîntul şi împlinindu-1 cu inimă iubitoare de adevăr, primesc de la Dumnezeu harul Duhului. Pe cînd cei înţelepţi, care încep a-L examina cu de-amănuntul, fug de luptă, nu progresează şi se află în urma celor ce luptă şi învinq.

9. După cum cînd vîntul suflă foarte tare, pe toate creaturile de sub cer le clatină şi mult zgomot face, tot aşa şi puterea duşmanilor, agită adîncurile inimii şi zguduie şi pune în slujba sa cugetele. După cum vameşii, stînd la strîmtorile drumurilor, opresc pe călători şi-i scutură (de bani) tot aşa şi demonii, pîndesc sufletele şi le opresc atunci cînd ies din trup. Dacă ele nu sînt curate cu desăvîrşire, nu le permit să se ridice la cămările cerului, şi să ajungă în preajma Stăpînului lor, ci sînt trase în jos de demonii din aer. însă, cît timp se află în trup, ei (pot) obţine, (desigur) cu mult efort şi luptă, harul cel de sus de la Domnul, adică, datorită vieţii lor virtuoase, vor merge la Domnul, după cel El (însuşi) a promis : ***«Acolo unde voi fi Eu, va fi şi sluga Mea»*** (Ioan 12, 26). Şi vor împăraţi la nesfîrşit împreună cu Tatăl, cu Fiul şi cu Sfîntul Duh, acum, şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA A XLIV-A

Ce fel de transformare şi reînnoire operează în om Hristos, Cel Care vindecă patimile şi bolile sufletului.

1. Cel ce se apropie de Dumnezeu şi vrea cu adevărat să stea alături de Hristos, trebuie, pentru aceasta, să schimbe şi să transforme felul său de a fi şi comportamentul său anterior, să devină un om bun şi nou şi să nu mai păstreze nimic din omul cel vechi. Pentru că zice : ***«dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă»*** (II Cor. 5, 17). De altfel, pentru aceasta a venit Domnul nostru Iisus Hristos, pentru ca să schimbe, transforme şi reînnoiască firea (noastră), pentru ca să recreeze sufletul cel ruinat de patimi, din cauza încălcării poruncii şi să-1 amestece cu Duhul Dumnezeirii Sale. El a venit pentru a ne da o minte nouă, un suflet nou, ochi noi, urechi noi şi o limbă nouă şi spirituală ; într-un cuvînt, pentru a face pe cei ce cred în El oameni noi, «burdufuri» noi, ungîndu-i cu lumina cunoştinţei Sale, pentru ca să pună (în ei) un vin nou, adică pe Duhul Său. Pentru că, zice : ***«Vinul cel nou în burdufuri noi trebuie să se pună»*** (Matei 9, 17).

2. Că după cum duşmanul, atunci cînd a supus pe om, l-a făcut făptură nouă în folosul său, l-a îmbrăcat cu patimi rele, l-a uns cu duhul păcatului şi a turnat în el vinul a toată nelegiuirea şi învăţătura cea rea, tot aşa şi Domnul, izbăvindu-1 (din mîna) duşmanului, l-a făcut (un om) nou, l-a uns cu Duhul Său şi a turnat în el vinul vieţii, învăţătura cea nouă. Pentru că Acela care a schimbat cele 5 pîini într-o mulţime (Matei 14, 15—20), Cel care a făcut să vorbească asina, care în mod firesc este lipsită de raţiune (Num. 22, 28 ş.u.), Cel care a adus pe desfrînată la castitate (Iosua 2, 8—21), Cel ce a dat focului, arzător prin firea lui, puterea de a răcori pe (tinerii) care se aflau în cuptor (Daniel 3, 50), Cel care a îmblînzit, pentru Daniel, pe leii, din fire sălbatici (Daniel 6, 23),

Acesta poate să schimbe sufletul răvăşit şi pustiit de păcat şi să-1 readucă la propria-i bunătate, blîndeţe şi pace, prin Duhul cel Sfînt şi Bun pe care L-a promis.

3. După cum un păstor poate să vindece o oaie rîioasă şi s-o păzească de lupi, tot aşa şi Hristos, Păstorul Cel adevărat, venind (în lume), El singur a putut să vindece pe această oaie pierdută şi rîioasă, care este omul, de rîia şi de lepra păcatului. Preoţii de odinioară, le-viţii şi învăţătorii, n-au putut să vindece sufletul, prin ofrandele de daruri şi sacrificii, nici prin stropirea cu sînge, pentru că nici pe ei înşişi nu puteau să se vindece ; ei înşişi erau cuprinşi de slăbiciune (Evr. 5, 1—3). Pentru că, zice : ***«Este cu neputinţă ca sîngele de tauri şi de ţapi să înlăture păcatele»*** (Evrei 10, 4). Domnul Însuşi referindu-se la neputinţa doctorilor de atunci, zicea : «Cu ***adevărat îmi veţi spune această pildă : Doctore, vindecă-te pe tine însuţi»*** (Luca 4, 23). El voia să spună : Eu nu sînt ca aceia, care nici pe zi înşişi nu se puteau vindeca. Eu sînt Doctorul cel adevărat, Păstorul cel bun (Ioan 10, 11). Cel ce poate să vindece toată boala şi toată neputinţa sufletului (Matei 10, 1). Eu sînt Mielul cel fără prihană care s-a adus (jertfă) o singură dată pentru' toţi (Evr. 9, 28 ; Apoc. 5, 12) şi pe toţi care vin la Mine. Eu pot să-i vindec. Într-adevăr, adevărata vindecare a sufletului, doar de către Dumnezeu se face. Pentru că, s-a zis : ***«Iată Mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatul lumii», adică*** păcatul sufletului care crede în El şi îl iubeşte din toată inima.

4. Prin urmare, Păstorul cel Bun vindecă pe oaia cea rîioasă ; o oaie n-o poate vindeca pe alta. Iar dacă oaia cea raţională, omul, nu este vindecat (de rîia păcatului), nu poate să intre în Biserica Domnului cea cerească. Acest lucru a fost spus şi în Lege, în umbră şi închipuire, într-adevăr, Duhul insinuiază acest adevăr şi-1 anunţă, cînd vorbeşte despre cel lepros şi despre cel ce avea defect (trupesc). Pentru că se spune : ***«Nici un lepros şi nici (un om) care are meteahnă în trup să nu intre în Biserica Domnului»*** (Lev. 21, 17 ; Deut. 23, 2). Apoi, celui lepros a poruncit să meargă la preot, să-1 roage stăruitor să vină la cortul său, să-şi pună mîinile sale peste lepră, să indice locul care a fost atins de lepră şi s-o curăţească. La fel şi Hristos, Arhiereul bunurilor viitoare (Evr. 9, 11), se apleacă asupra sufletelor atinse de lepra păcatului, intră în cortul trupului lor, le vindecă şi face să dispară patimile lor. In felul acesta, sufletul va putea să intre în Biserica cea cerească a sfinţilor adevăratului Israel. Pentru că, orice suflet care este plin de lepra patimilor păcatului, care nu se apropie de Arhiereul cel adevărat şi nu este cinstit acum (de El), nu intră în rîndul sfinţilor, în Biserica cea cerească. Pentru că aceea fiind curată şi neîntinată, primeşte (doar) sufletele cele curate şi neîntinate. Pentru că, zice : ***«fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu*** (Matei 5, 8).

5. Se cuvine, deci, ca sufletul care crede cu adevărat în Hristos, să se schimbe şi să treacă de la starea sa păcătoasă actuală, la o altă stare, bună, şi de la natura sa umilă actuală, la o altă stare, divină, fiind reînnoit prin puterea Duhului Sfînt. Aşa se va arăta demn de împărăţia cerurilor. Noi putem obţine toate acestea, dacă credem, dacă iubim cu adevărat pe Hristos şi dacă împlinim toate sfintele lui porunci. Că dacă pel vremea lui Elisei, un lemn, care prin natura lui este uşor, fiind aruncat în apă, a ridicat (la suprafaţă) fierul, care prin firea lui este greu, cu cît mai mult acum Domnul va trimite pe Duhul Său, (care prin firea Sa este) uşor, bun şi ceresc, va ridica cu El sufletul afundat în apele păcatului, îl va uşura, îi va da aripi — pentru a se ridica spre înălţimile cerului — îl va schimba şi transforma din starea lui.

6. După cum în viaţa de toate zilele, nimeni nu poate, cu puterile sale, să parcurgă şi să treacă marea, dacă nu are o corabie uşoară, făcută din lemn, singura în măsură să umble deasupra apelor — iar dacă se încumetă cineva să meargă pe (apele) mării, se afundă şi piere — tot aşa, nici

sufletul nu poate să parcurgă şi să traverseze marea cea amară a păcatului, şi abisul periculos al puterilor celor viclene şi al întunericului patimilor, decît numai primind pe Duhul cel uşor, ceresc şi înaripat al lui Hristos, care trece peste toată viclenia, care duce direct la limanul cel ceresc al odihnei, la cetatea împăratului.

Şi după cum cei (ce se îmbarcă) pe o corabie, nu scot apă din mare ca să bea, nici nu-şi iau din ea hainele şi hrana, ci le aduc pe corabie din afara ei, (de pe uscat), tot aşa şi sufletele creştinilor, nu primesc din acest veac, ci de sus, din cer hrană cerească şi îmbrăcăminte spirituală. Trăind cu ceea ce vine de acolo(de sus), şi îmbarcîndu-se în corabia Duhului celui bun şi dătător de viaţă, ei trec peste puterile cele protivniee şi viclene ale începătoriilor şi Puterilor.

Şi după cum toate corăbiile, cu care oamenii pot să străbată marea, sînt făcute din lemn, tot aşa şi toate sufletele creştinilor întărite cu diferitele daruri ale Duhului, trec peste toată răutatea.

7. Pentru a duce cu bine drumul la capăt, o corabie are nevoie de căpitan şi de un vînt favorabil şi plăcut. Toate acestea sînt Domnul (Hristos) pentru sufletul credincios în care El se află. El îl trece peste furtuni de temut, peste valurile sălbatice ale răutăţii şi peste furtunile violente ale păcatului. (El îl conduce) cu putere, cu experienţă şi competenţă, după cum El însuşi ştie şi calmează tulburarea lui. Fără de Hristos, conducătorul cel ceresc, este oricui imposibil să traverseze marea cea rea a puterilor întunericului şi furtuna ispitelor amare. Pentru că zice (Psalmistul) : ***«Ei se urcau pînă la ceruri şi se coborau pînă în adîncuri»*** (Ps. 106, 26). Dar El, Cel Care a mers pe valurile deslănţui-te, ştie să conducă (pe oameni) prin ispite şi lupte. Pentru că s-a scris : ***«El însuşi fiind ispitit, poate si celor ce se ispitesc să le ajute»*** (Evr. 2, 18).

8. Se cuvine, deci, ca sufletele noastre să se schimbe şi să treacă de la starea actuală la alta, la o stare divină, şi din vechi, amare şi necredincioase să devină noi, bune şi credincioase. Făcîndu-se aşa, vor fi restabilite în împărăţia cerurilor. Fericitul Pavel, referindu-se la convertirea şi la «prinderea» lui de către Domnul, scrie acestea : ***«Eu urmăresc (îndreptarea), că doar o voi prinde», «întrucît şi eu am fost prins de Hristos»*** (Filip. 3, 12). Dar, cum a fost prins de Dumnezeu ? După cum un tiran, răpind robi, în cele din urmă el însuşi este prins de adevăratul împărat, tot aşa şi Pavel, aflîndu-se sub influenţa duhului tiranic al păcatului, prigonea şi despuia Biserica. Dar, pe cînd făcea aceasta din zel faţă de Dumnezeu, însă fără să cunoască (tainele lui Dumnezeu) (Rom. 10, 2), crezînd că luptă pentru adevăr, Domnul nu l-a trecut cu vederea ci, din contră, «l-a prins». Împăratul cel adevărat şi ceresc, l-a învăluit cu o lumină strălucitoare şi de negrăit, l-a învrednicit să audă glasul Său, l-a pălmuit ca pe un rob şi l-a eliberat.

Iată bunătatea Domnului, iată cum poate să schimbe şi să restabilească sufletele împleticite în păcat şi devenite sălbatice ; iată cum, într-o clipă le mută către bunătatea şi pacea Sa.

9. Pentru că la Dumnezeu toate sînt cu putinţă (Marcu 10, 27). Acest lucru s-a arătat şi în cazul tîlharului, care, arătînd credinţă, s-a transformat într-o clipă şi a fost aşezat în paradis (Luca 23, 43). (De altfel), pentru aceasta a venit Domnul, ca să schimbe şi să recreeze sufletele noastre, pentru a le face, după cum s-a scris ***«părtaşe la firea divină»*** (II Petru 1, 4); pentru a da sufletului nostru un suflet ceresc, adică pe Duhul Dumnezeirii, care ne conduce spre toată virtutea, pentru ca să putem trăi viaţa veşnică.

Se cuvine, deci, ca noi să credem cu toată inima în promisiunile Sale cele de negrăit, pentru că vrednic de crezare este Cel ce le-a făcut.

Se cuvine să iubim pe Domnul, să ne silim a împlini în tot chipul poruncile Lui şi să-L rugăm neîncetat să ne trimită întru totul pe Duhul promis, pentru ca sufletele noastre să obţină

viaţa, încă pe cînd sîntem în trup. Pentru că dacă sufletul nu primeşte în această lume, datorită credinţei şi rugăciunii stăruitoare, sfinţirea Duhului, nu se face părtaş la natura divină şi nu se amestecă cu harul cel care îl face capabil să împlinească toate poruncile fără reproş, nu poate fi socotit demn pentru împărăţia cerurilor. Acest lucru bun, pe care de-1 va cîş-tiga cineva aici (pe pămînt), va fi în ziua aceea pentru el, viaţa cea de la Tatăl, de la Fiul şi de la Sfîntul Duh, în veci. Amin.

OMILIA A XLV-A

Nici un meşteşug şi nici o bogăţie din lumea aceasta nu poate vindeca pe om, afară numai de arătarea lui Hristos. Omilia aceasta mai arată marea înrudire dintre om şi Dumnezeu.

1. Cel ce a ales viaţa solitară trebuie să considere toate lucrurile din această lume, ca neprivindu-1 şi străine de el. Pentru că acela care urmează cu adevărat crucea lui Hristos, renunţă la toate, ba chiar şi la viaţa sa (Luca 14, 26) şi are mintea sa aţintită spre iubirea lui Hristos ; (un astfel de om) preferă pe Domnul faţă de părinţi, fraţi, soţie, copii, rude, prieteni şi averi. Acest fapt 1-a spus Domnul cînd a zis «Cel ***ce nu lasă pe tatăl său şi pe mama sa, pe fraţii şi pe soţia sa, pe copii şi averile sale şi nu-Mi urmează Mie, nu este vrednic de Mine»*** (Matei 10, 37 ; Luca 14, 26). (Şi, pe bună dreptate), pentru că în nimeni altul, (afară de El), oamenii nu-şi află mîntuirea şi repaosul (Fapte 4, 12), precum am zis mai înainte.

într-adevăr, cîţi împăraţi au ieşit din neamul lui Avraam şi au domnit peste tot pămîntul, mîndri de puterea lor împărătească ? Niciunul însă, dintre ei cu toată puterea sa n-a putut să cunoască răutatea care a intrat în suflet din cauza încălcării poruncii de către primul om, acea răutate (care într-atât) 1-a întunecat, încît să nu mai cunoască schimbarea (survenită în el), (să nu mai cunoască) faptul, că mai înainte, mintea era curată şi vedea pe Stăpînul său întru slavă, în timp ce acum ea este îmbrăcată cu ruşine din cauza căderii (în păcat) ; că ochii inimii sale au orbit, în aşa fel că nu mai vede acea slavă pe care o vedea Adam, părintele nostru, înainte de călcarea poruncii.

2. In lume au fost diferiţi înţelepţi. Unii dintre ei au arătat destoinicia în filozofie, s-au ocupat cu sofistica şi au fost admiraţi (de oameni) ; alţii au arătat îndemînare retorică, iar alţii, ajungînd grămătici (oameni învăţaţi) şi poeţi, au scris istorii după (toate) regulile. Au fost apoi, diferiţi artişti, care au exercitat artele profane. Unii dintre ei au sculptat în lemn păsări şi peşti şi chipuri de oameni şi s-au străduit să arate în aceste (lucrări măiestria lor. Alţii au încercat să toarne în bronz statui cu chip de om sau de alte (vietăţi). Alţii au ridicat clădiri foarte mari şi foarte frumoase. Alţii au scormonit pămîntul pentru a scoate din el argintul şi aurul cel trecător. Alţii (au scormonit pămîntul pentru a aduce la suprafaţă) pietrele preţioase. Alţii au avut frumuseţea trupească şi s-au mîndrit cu frumuseţea chipului lor, sau mai degrabă au fost amăgiţi de satan şi au căzut în păcat. Toţi aceşti artişti, pe care i-am pomenit mai înainte, erau stăpîniţi de şarpele care locuieşte înlăuntrul lor, dar necunoscînd păcatul care locuia în ei, s-au făcut prizonieri şi sclavi ai puterii celei viclene, şi nu au cîştigat nici un folos din ştiinţa şi arta lor.

3. Lumea, cu toată diversitatea ei, se aseamănă unui om bogat, care are case mari şi strălucitoare, aur şi argint, averi multe şi o mulţime de servitori, însă copleşit de boli şi de suferinţe. Toate rudele sale stau în jurul său, dar sînt neputincioase să-1 scape de boală, cu toată bogăţia lui. Nici un efort al celor din această viaţă, nici fraţii, nici bogăţia, nici curajul, nimic dintre cele ce am pomenit mai înainte, nu pot să scoată sufletul afundat în păcat, şi care nu poate să mai vadă clar. Numai arătarea lui Hristos poate să curăţească sufletul şi trupul. De aceea, lăsînd la o

parte toată grija (acestei) vieți, să ne dedicăm Domnului şi să strigăm către El ziua şi noaptea. Pentru că cu cît lumea aceasta văzută şi odihna din ea, par să mîngîie trupul, cu atît mai mult ațîță patimile sufletului şi sporesc mizeria lui.

4. Un bărbat înțelept, vrînd să se îngrijească de sufletul său, s-a străduit să încerce tot ce există în lumea aceasta, pentru ca să afle un (oarecare) folos. S-a dus la împărați, la cei puternici şi la demnitari, dar n-a aflat nici un leac cu care să-şi vindece sufletul. Multă vreme a zăbovit printre ei, dar nu s-a folosit cu nimic. S-a dus, apoi, la înțelepții lumii şi la retori, dar în acelaşi chip i-a părăsit şi pe aceştia, fără să aibă vreun folos. A trecut pe la pictori, pe la cei ce extrag aurul şi argintul din pămînt, pe la toți meşteşugarii, dar n-a putut să afle nici o tămăduire pentru ranele sale. în cele din urmă, părăsindu-le pe toate acestea, s-a îndreptat către Dumnezeu, Care vindecă suferințele şi bo-

Iile sufletului. Şi, pe cînd se cerceta pe sine şi gîndea la acestea, a aflat că mintea lui era încă furată de acele lucruri pe care le părăsise şi pe care le ura.

5. Dacă, în (această) lume, o femeie bogată, avînd multe averi şi o casă strălucitoare, este lipsită de protecție, atunci mulți vin ca s-o vatăme şi să-i pustiiască casa. Neputînd să suporte o astfel de ocară, începe a căuta un bărbat puternic, educat şi capabil în toate. Aflînd un astfel de bărbat, cu prețul a multe osteneli, ea se bucură şi vede în el un zid puternic ; tot aşa şi sufletul, după călcarea poruncii, a fost mult chinuit de puterea protivnică. Din cauză că a încălcat porunca, a ajuns în mare singurătate, văduv şi părăsit de Mirele cel ceresc, şi jocul puterilor protivniee. Acestea l-au scos din minți şi au tocit înclinarea hr! spre cele cereşti, încît el nu mai vede cele ce i-au făcut şi crede că aşa a fost de la început. în cele din urmă, însă, a devenit conştient de izolarea şi singurătatea sa, a suspinat înaintea lui Dumnezeu şi a aflat viața şi mîntuirea. De ce ? Pentru că a venit la Cel înrudit cu el, pentru că nu este nici o familiaritate mai folositoare decît aceea a sufletului cu Dumnezeu şi a lui Dumnezeu cu sufletul.

într-adevăr, Dumnezeu a creat diferite specii de păsări : unele îşi fac cuibul pe pămînt şi tot pe pămînt îşi află hrana şi odihna ; pentru altele a dispus să-şi facă cuibul sub apă, şi din apă să se hrănească. A creat, de asemenea, două lumi : lumea de sus, pentru duhurile slujitoare, cărora a poruncit să-şi ducă viața acolo, şi lumea de jos, pentru oameni, (care trăiesc) sub această atmosferă. El a creat cerul şi pămîntul, soarele şi luna, apele, pomii fructiferi şi ființele vii de tot felul. Dar, Dumnezeu, în nici una din aceste creaturi nu-Şi află odihna. Creația întreagă este în stăpînirea Lui, însă în nici una din aceste (creaturi) nu şi-a aşezat tronul Său şi pe nici una n-a învrednicit-o de comuniunea cu El, ci numai în om a binevoit, cu acesta a intrat în comuniune şi S^a odihnit în El. Vezi, acum, (în ce constă şi unde duce) înrudirea lui Dumnezeu cu omul şi a omului cu Dumnezeu ? (Iată) sufletul cel cuminte şi înțelept, trecînd (cu vederea) toate creaturile, n-a găsit odihnă decît în Domnul, iar Domnul în nici una (dintre creaturi) n-a binevoit, decît numai în om.

6. Dacă îți îndrepți privirea spre soare, vezi discul lui pe cer, însă lumina, razele şi strălucirea lui le vezi întoarse şi purtîndu-se spre pămînt. Tot aşa şi Domnul, stînd de-a dreapta Tatălui, mai presus de orice Putere şi Stăpînire (Efes. 1, 21), are ochiul Său fixat spre inimile oamenilor, care sînt pe pămînt, pentru a ridica acolo unde este El, pe

cei care aşteaptă ajutorul Său, după cum El (însuşi) a zis : ***«Acolo unde voi fi Eu, va fi şi slujitorul Meu»*** (Ioan 12, 26). Şi Pavel, de asemenea : ***«împreună cu El ne-a sculat şi împreună ne-a aşezat de-a dreapta (Tatălui), întru cele cereşti»*** (Efes. 2, 6). Multe animale lipsite de raţiune sînt mai înţelepte decît noi, pentru că fiecare dintre ele stau alături de cele de-o fire cu ele : cele sălbatice stau cu cele sălbatice şi oile stau lîngă oi. Tu, însă, în loc să te duci către rudenia ta din cer, care este Domnul, te laşi pradă cugetelor celui rău, te faci ajutor al păcatului, te ridici cu război împotriva ta şi devii pradă a duşmanului, care, prinzîndu-te, te sfîşie precum sfîşie vulturul o pasăre, precum sfîşie lupul o oaie sau după cum un copil, întinzîndu-şi, din neştiinţă mîna către şarpe, moare de muşcătura lui. Toate aceste imagini îşi au corespondent în domeniul spiritual.

7. După cum o tînără, logodită cu un bărbat, oricîte daruri ar primi (de la el) înainte de însoţire — fie ele bijuterii, haine sau odoare preţioase — nu-şi găseşte mulţumirea pînă ce vine vremea nunţii şi a însoţirii, tot aşa şi sufletul, logodindu-se Mirelui ceresc şi primind de la El arvuna Duhului, adică darul vindecărilor, al cunoaşterii şi descoperirii (celor ascunse), nu-şi găseşte mulţumirea pînă ce nu obţine comuniunea deplină, adică iubirea, care, neschimbătoare fiind şi netrecătoare, face nepătimaşi şi statornici pe cei care o doresc. Aşa cum un prunc, îmbrăcat în veşminte preţioase şi perle, cînd îi este foame, nu se uită la podoabele sale, ci le disprețuieşte şi nu gîndeşte decît la sînul de unde-i vine laptele, aceeaşi atitudine (de preţuire) să ai şi tu faţă de darurile spirituale ale lui Dumnezeu. Lui (se cuvine) slava, în veci. Amin.

OMILIA A XLVI-A

Despre deosebirea dintre Cuvîntul lui Dumnezeu şi cuvîntul lumii, dintre fiii lui Dumnezeu şi fiii lumii.

1. Cuvîntul lui Dumnezeu este Dumnezeu, iar cuvîntul lumii este lume. Este o mare deosebire şi distanţă între Cuvîntul lui Dumnezeu şi cuvîntul lumii, între fiii lui Dumnezeu şi fiii lumii. Pentru că orice făptură seamănă cu părinţii săi. Deci, dacă făptura Duhului vrea să asculte de cuvîntul lumii, (se leagă) de lucrurile pămînteşti şi de slava acestui veac, moare şi se pierde, neputînd să afle adevărata odihnă a vieţii. Pentru că odihna sa se află întru cele din oare s-a născut. Cel ce este preocupat de grijile vieţii şi înlănţuit de legături pămînteşti, este, aşa cum zice Domnul, sufocat şi devine neroditor faţă de Cuvîntul lui Dumnezeu. Tot aşa şi cel ce este dominat de pornirile trupeşti, adică omul de lume, dacă vrea să asculte Cuvîntul lui Dumnezeu, se sufocă şi seamănă cu un om fără raţiune (Matei 13, 22 ş.u.). într-adevăr, cei obişnuiţi cu amăgirile răutăţii, atunci cînd aud (vorbindu-se) despre Dumnezeu, se simt incomodaţi ca de o convorbire plictisitoare şi mintea lor este prinsă de dezgust.

2. De altfel, spune şi Pavel : ***«Omul firesc nu primeşte pe cele ale Duhului (lui Dumnezeu), că pentru el sînt o nebunie»*** (I Cor. 2, 14). Şi profetul zice : ***«Cuvîntul lui Dumnezeu s-a făcut pentru ei ca o vărsătură»*** (Isaia 28, 18). Vezi deci, că nu este posibil să trăiască cineva altfel decît numai conform cuvîntului din care s-a născut.

Dar, se poate vorbi despre aceasta şi în alt fel. Dacă omul trupesc se hotărăşte să se schimbe, mai întîi el moare şi încetează să mai dea roadele vieţii sale rele de mai înainte. După cum un om, fiind cuprins de boală şi de febră, îşi întinde trupul pe pat şi nu poate săvîrşi nimic din lucrurile de pe pămînt, totuşi, cu mintea nu are odihnă, se gîndeş-te **Ia** treburile sale, la doctor şi trimite la el pe prietenii săi ; tot aşa şi sufletul, după călcarea poruncii, se află bolind de boala patimilor şi într-o

stare de lîncezeală. Dar, de îndată ce se apropie de Domnul şi arată credinţă în El, obţine ajutorul Lui. Cînd renunţă la viaţa lui cea rea de mai înainte, nu poate să săvîrşească cu adevărat lucrările vieţii, dar poate să se îngrijească mai mult de viaţa sa, să implore pe Domnul şi să caute pe doctorul cel adevărat.

3. Nu este adevărat ceea ce afirmă unii, seduşi de învăţături greşite, că omul a murit odată pentru totdeauna şi că nu mai poate săvîrşi nimic bun. Într-adevăr, chiar dacă un prunc nu poate să facă nimic singur, nici măcar să meargă pe picioarele sale, la mama sa, totuşi el se rostogoleşte, strigă şi plînge, căutînd-o. Iar mama, văzînd că o caută cu stăruinţă şi o strigă, se bucură şi i se face milă de el. Şi pentru că pruncul nu poate să vină către ea, atunci mama, copleşită de multa lui căutare şi de iubire faţă de prunc, îl ia în braţe, îl mîngîie şi îl hrăneşte cu multă dragoste. La fel face şi Dumnezeu, iubitorul de oameni, cu sufletul care vine către El şi ll doreşte mult. Chiar şi mai mult, împins de iubire şi de bunătate, care este proprie firii Sale, se alipeşte de mintea acestuia, devine un «Duh» cu ea, aşa cum spune Apostolul (I Cor. 6, 17).

într-adevăr, dacă sufletul se alipeşte de Domnul şi dacă Domnul, mişcat de mila şi iubirea Sa, vine şi se lipeşte de el, dacă mintea rămîne neîncetat în harul Domnului, atunci sufletul şi Domnul rămîn un singur Duh, o amestecare şi un cuget. Trupul său rătăceşte pe pămînt, dar cugetul său vieţuieşte deja, cu totul, în Ierusalimul cel ceresc, este ridicat pînă la al treilea cer (I Cor. 12, 2), şi strîns alipit de Domnul, îi slujeşte.

4. Şi El, stînd pe tronul majestăţii Sale, întru cele înalte, în cetatea cea cerească, este în întregime alături de suflet, în trupul său.

Pentru că El a aşezat chipul Său, sus, în Ierusalim, cetatea celor sfinţi şi a pus Chipul Său, (chipul) luminii inefabile a Dumnezeirii în trupul său. El însuşi slujeşte sufletul în cetatea trupului său, în timp ce sufletul îl slujeşte în cetatea cea cerească. El este moştenirea sufletului în cer, iar sufletul este moştenirea Lui pe pămînt. Domnul, deci, este moştenirea sufletului şi sufletul este moştenirea lui Dumnezeu.

Mintea şi cugetul celor păcătoşi, care trăiesc în întuneric, poate să se depărteze de trup şi să călătorească departe ; într-o clipă să ajungă în timpuri îndepărtate şi, în timp ce trupul rămîne la locul său, poate să se afle în altă ţară, alături de iubitul sau iubita lui, şi să se vadă trăind lîngă ei. Deci, dacă sufletul celui păcătos este atît de uşor şi înaripat, încît mintea Lui nu este împiedicată de depărtarea dintre locuri, cu cît mai mult sufletul de pe care a fost luat vălul întunericului de puterea Duhului Sfînt, ai cărui ochi au fost luminaţi de lumina cea de sus, care este în întregime eliberat de patimile cele necinstitoare, şi a devenit curat prin efectul harului, poate să slujească întru totul Domnului, în cer, şi poate să-I slujească întru totul în trup. Cugetul său intim atît se lăţeşte, încît este pretutindeni şi (este capabil) să slujească lui Hristos, acolo unde vrea şi cînd vrea.

5. Apostolul spune : «Ca ***să puteţi înţelege, împreună cu toţi sfinţii, care este lărgimea, lungimea, înălţimea şi adîncimea şi să cunoaşteţi iubirea lui Hristos, cea mai presus de conştiinţă, ca să vă umpleţi de toată plinătatea lui Dumnezeu»*** (Efes. 3, 18—19). Priveşte tainele cele de negrăit ale sufletului, de pe care Domnul a ridicat vălul întunericului, pe care îl descoperă şi căruia i se descoperă ! Cum lăţeşte şi întinde gîndurile minţii lui, pînă la lungimea, lăţimea, adîncurile şi înălţimea a toată creaţia, văzută şi nevăzută. Pentru că sufletul este un lucru cu

adevărat minunat şi divin ! Cînd 1-a făcut Dumnezeu, n-a introdus în natura lui nici o răutate, ci după chipul virtuților Duhului 1-a făcut (Gen. 1, 26—27). A pus în el legile virtuților : discernământul, cunoştința, prudența, credința, iubirea şi pe celelalte virtuți, după chipul Duhului.

6. încă şi acum Domnul i se descopere şi este aflat (de el) prin cunoaştere, prudență, iubire şi credință. (Pentru că Domnul) a pus în el rațiune şi cugete, voință, 1-a dăruit cu multă sensibilitate şi 1-a făcut foarte mobil, înaripat şi neobosit. I-a dat puterea de a veni şi a se duce într-o clipă şi de a-L servi cu gîndurile sale, acolo unde vrea Duhul, într-un cuvînt, în aşa chip 1-a făcut, încît să fie mireasa şi părtaşa Lui, ca să se amestece cu el şi să devină un singur Duh cu El, după cum s-a zis : ***«Iar cel ce se alipeşte de Domnul este un Duh cu El»*** (I Cor. 6, 17). Lui (se cuvine) slava, în vecii vecilor. Amin.

OMILIA A XLVII-A

Interpretarea alegorică a celor întâmplate pe vremea Legii (vechi).

1. Slava care a strălucit pe fața lui Moise era o prefigurare a slavei celei adevărate. Atunci, iudeii nu puteau privi la fața lui Moise (Exod 34, 35), acum însă, creştinii primesc în sufletele lor această slavă luminoasă, iar întunericul, neputînd suporta strălucirea luminii, fuge orbit. (Atunci), aceia erau arătați ca popor al lui Dumnezeu printr-o tăiere împrejur (exterioară) (Fac. 17, 10), acum însă, poporul lui Dumnezeu are semnul tăierii împrejur în inimă (Rom. 2, 29); o sabie cerească taie ceea ce este de prisos în suflet, adică urîciunea păcatului. La aceia era un botez care sfințea trupul; la noi este un botez al Duhului şi al focului. Acest (botez) l-a vestit Ioan, (cînd a zis) : ***«El vă va boteza cu Duh Sfînt şi cu foc»*** (Matei 3, 11).

2. Atunci era un cort interior şi altul exterior. ***«în (cortul) cel dintîi intrau totdeauna preoții, săvîrşind slujbele dumnezeieşti, în cel de al doilea, însă, numai arhiereul, o dată pe an şi nu fără de sînge»*** (Evr. 9, 6—7 ; Lev. 16, 2—29). Prin aceasta Duhul Sfînt arăta că drumul spre (sfînta) sfintelor nu era încă deschis (Evr. 9, 8). Acum, însă, cei vrednici intră în cortul cel nefăcut de mînă (Rom. 9, 11), în care Hristos a intrat înaintea noastră ca un Inaintemergător. In lege s-a scris ca preotul să ia doi porumbei, să jertfească unul, iar pe cel viu să-1 stropească cu sîngele celui jertfit şi (să fie lăsat) să zboare liber (Lev. 1, 14 ş.u.). Faptul acesta era o preînchipuire şi o umbră a adevărului. Pentru că Hristos a fost jertfit şi stropiți fiind noi cu sîngele Său, ne-a dat aripile Duhului Sfînt, pentru ca să putem zbura fără încetare spre (locurile superioare) ale Dumnezeirii.

3. Acelora li s-a dat Legea scrisă pe table de piatră ; nouă ni s-au dat Legile cele duhovniceşti, scrise pe (tablele) de carne ale inimii (II Cor. 3, 3). Pentru că zice (Domnul) : ***«Voi pune Legea Mea înlăuntrul lor şi pe inimile lor o voi scrie»*** (Ier. 31, 33). Toate acele lucruri (vechi) au fost trecătoare şi destinate abrogării, dar acum toate (poruncile lui Dumnezeu) se împlinesc cu adevărat înlăuntrul omului; înlăuntru este (scris) Testamentul, (înlăuntru se dau luptele). Iar ***«toate cîte s-au scris acelora, s-au scris ca preînchipuiri ale viitorului, şi s-au scris spre po-vățuirea noastră»*** (I Cor. 10, 11). Dumnezeu i-a spus mai înainte lui Avraam cele ce i se vor întîmplă, (zicînd) : ***«Urmaşii tăi vor pribegi în pămînt străin, unde vor fi robiți şi apăsați petru sute de ani»*** (Gen. 15, 13). Această (profeție) trasa imaginea unei umbre. într-adevăr, poporul (evreu) a fost robit de egipteni şi dus în țară străină, unde a trudit la lucrarea lutului, făcînd cărămizi (Exod. 2, 23). Faraon a pus peste ei supraveghetori, pentru ca să-i constrîngă la muncă forțată. Dar cînd fiii lui Israel au suspinat către Dumnezeu, de la munca lor (Exod 2, 23), atunci numaidecît i-a cercetat prin Moise. Şi după ce i-a lovit pe egipteni cu numeroase plăgi, i-a scos (pe

evrei) din Egipt în luna florilor, cînd dulcea primăvară începe să se arate şi cînd iarna cea tristă dispare.

4. Şi a zis Dumnezeu lui Moise : Să ia fiecare cîte un miel fără meteahnă, să-1 junghie şi să ungă uşorii şi pragurile uşilor, pentru ca să nu-i atingă pe ei, cel ce a nimicit pe primii-născuți ai egiptenilor (Exod 12, 3—4). îngerul trimis vedea de departe semnul sîngelui şi se retrăgea, dar intra în casele ce n-aveau acest semn şi ucidea pe întîii lor născuți. (Exod 12, 29). De asemenea, (Dumnezeu) a poruncit să dispară aluatul din orice casă şi mîncînd mielul jertfit cu azime şi ierburi amare (Exod 12, 8—15), să aibă mijlocul încins, sandale în picioare şi baston în mîini (Exod 12, 11). Le-a mai poruncit să mănînce seara, în grabă, Pastile Domnului, şi de a nu rupe niciunul din oasele mielului (Exod 12, 6, 11, 46).

5. I-a scos cu aur şi argint, pentru că poruncise ca fiecare (dintre evrei) să împrumute de la vecinul său egiptean obiecte de aur şi de argint (Exod 12, 35). Deci, au ieşit din Egipt, pe cînd egiptenii îşi în-mormîntau pe întîii lor născuți. Unii se bucurau că sînt eliberați de trista robie, pe cînd alții erau trişti şi îndurerați de pierderea copiilor. Iată de ce a zis Moise : Este noaptea în care, aşa cum a promis Dumnezeu, ne-a eliberat pe noi. Toate acestea sînt taina sufletului, care (pre-închipuiau cele rînduite pentru sufletul) cel răscumpărat prin venirea lui Hristos. Israel înseamnă : mintea care vede pe Dumnezeu. (Prin venirea lui Hristos, mintea) se eliberează din robia întunericului şi a duhurilor egiptene.

6. Pentru că, pe cînd s-a arătat neascultător, omul a murit de o moarte cumplită şi peste el a venit blestemul. (Spunea Dumnezeu lui Adam) : ***«Spini şi pălmidă îți va rodi pămîntul»*** (Gen. 3, 14) şi : ***«Cînd vei lucra pămîntul, acela nu-ți va mai da roadele sale»*** (Gen. 4, 12). (Şi, într-adevăr), spinii şi pălămida au odrăslit şi s-au înmulțit în pămîntul inimii lui, duşmanii l-au dezbrăcat, prin înşelăciune, de slava sa şi l-au îmbrăcat în ruşine. I-au luat lumina şi l-au îmbrăcat cu întunericul ; i-au scos sufletul, i-au răvăşit şi împrăştiat gîndurile, au coborît mintea lui din înălțime şi s-a făcut Israel (cel spiritual, sufletul), rob al lui Faraon cel adevărat. Şi au pus peste el ca supraveghetori pe duhurile cele viclene, care îl forțau să facă, fie că el voia ori nu, faptele cele rele, faptele lutului şi ale cărămizii. îndepărtând de la el cugetul cel ceresc, l-au împins spre lucruri materiale, pămînteşti, mocirloase şi rele, către gînduri, reflexiuni şi cugete zadarnice. Căzînd, deci, din înălțimea lui, omul a aflat o împărăție care îl ura, şi stăpîni amarnici care-1 con-strîngeau să construiască cetăți ale păcatelor şi viciilor.

7. Dacă sufletul suspină şi strigă către Dumnezeu, El îi trimite pe Moise cel spiritual care-1 eliberează din robia (duhurilor) egiptene. însă, mai întîi se cuvine ca (sufletul) să geamă şi să strige ; (după aceea) începe izbăvirea. Şi el este izbăvit în vremea florilor celor noi, în vremea plîngerii (celei duhovniceşti), cînd solul sufletului poate să odrăslească frumoasele şi înfloritoarele ramuri ale dreptății, cînd dispar furtunile cele năpraznice ale sumbrei neştiințe şi marea învirtoşare (a sufletului), adusă de faptele cele ruşinoase şi de păcate. Atunci Domnul porunceşte să se îndepărteze din orice casă aluatul cel vechi, (adică) să îndepărteze pe cît posibil, gîndurile cele viclene şi murdare şi faptele (cele rele) ale omului celui vechi şi stricat.

8. Mielul trebuia junghiat şi sacrificat, iar cu sîngele lui se ungeau (uşorii) uşilor (Exod 12, 6—7). Hristos, de asemenea, Mielul cel adevărat, bun şi imaculat, a fost junghiat şi cu sîngele Lui au fost unşi uşorii inimii, pentru ca sîngele lui Hristos, cel vărsat pe cruce, să fie sufletului spre viață şi mîntuire ; şi într-adevăr, sîngele Mielului cel neprihănit este pentru demonii egipteni întristare şi moarte, dar pentru suflet este bucurie şi veselie.

Mai departe Domnul porunceşte ca după ce (iudeii) ung uşorii (porţii casei), spre seară să mănînce mielul şi azimile, cu ierburi amare, avînd mijlocul încins, încălţăminte în picioare şi un toiag în mînă (Exod 12, 8—11). (Tot aşa şi) sufletul, dacă nu este mai dinainte pregătit cu fapte bune, pe cît îi este cu putinţă, nu-i este permis să mănînce din miel. Şi dacă, (atunci), mielul era plăcut, iar azimele gustoase, ierburile erau amare şi tari, (tot aşa acum) sufletul gustă din miel şi din azimele cele plăcute cu mult necaz şi amărăciune, păcatul care se află în el aducîndu-i necazul acesta.

9. Spre seară, zicea (Domnul), ***«să fie mîncat mielul»*** (Exod 12, 6). Seara este un timp intermediar între lumină şi întuneric ; sufletul, de asemenea, fiind aproape de izbăvirea sa, este într-o situaţie intermediară între lumină şi întuneric, totuşi, puterea divină îl asistă şi împiedică întunericul să pătrundă în el şi să-1 devoreze.

Şi după cum (atunci) Moise a zis : «Aceasta este noaptea promisiunii lui Dumnezeu», la fel şi Hristos, (la vremea Sa), dîndu-I-se cartea în sinagoagă, — precum s-a scris (în Evanghelie) — a vestit anul plăcut Domnului şi ziua izbăvirii (Luca 4, 19). într-o parte (se vorbeşte despre) noaptea răzbunării, în altă parte despre ziua izbăvirii. Şi pe bună dreptate, pentru că toate cele (precedente) erau imagine şi umbră a adevărului şi prefigurau în chip tainic adevărata mîntuire a sufletului, care (suflet) era înlănţuit de păcat, ţinut în chip tainic închis într-o groapă adîncă, blocat de porţi de aramă şi în imposibilitatea de a fi izbăvit fără mîntuirea lui Hristos.

10. (Hristos) scoate sufletul din Egipt şi din robia (puterilor celor viclene) după ce întîii născuţi ai acestora sînt ucişi la ieşire. Acum o parte a puterii adevăratului Faraon se năruie, iar egiptenii sînt cuprinşi de durere. Ei gem şi suspină din cauza mîntuirii prizonierului lor.

Dumnezeu poruncea (atunci iudeilor) să împrumute de la egipteni obiecte de aur şi argint şi luîndu-le să plece (Exod 12, 36). (Aceasta simbolizează faptul) că sufletul, părăsind întunericul, duce cu sine obiecte de aur şi argint, adică gîndurile cele bune, de 7 ori purificate prin foc (Ps. 11, 7), cu care slujeşte pe Dumnezeu şi în care se odihneşte Dumnezeu. Pentru că demonii, vecinii săi, răzleţiseră şi luaseră în stăpînire gîndurile lui. Fericit este sufletul care a fost eliberat de întuneric! Vai, însă, de sufletul care nu suspină şi nu strigă după Cel ce poate să-1 izbăvească de acei supraveghetori groaznici şi cruzi.

11. După ce au săvîrşit Pastile, fiii lui Israel au plecat. Sufletul (de asemenea), după ce primeşte viaţa Duhului Sfînt, după ce gustă din Miel, este uns cu sîngele Său şi mănîncă pîinea cea adevărată, pe Cuvîntul cel viu.

înaintea acelora mergea, păzindu-i, un stîlp de foc şi un nor (Exod 13, 21); pe aceştia, Duhul Sfînt îi apără şi susţine, răcorind şi conducînd, în chip sensibil, sufletul. Cînd Faraon şi egiptenii au observat că poporul fugise şi că erau lipsiţi de slujba lor — după uciderea întâilor născuţi — au pornit să-i urmărească. (Faraon) a poruncit să se pregătească în grabă carele Iul de luptă şi a pornit după ei, împreună cu tot poporul, ca să-i nimicească (Exod 14, 5—6). Şi pe cînd era gata să-i prindă, un nor s-a aşezat între ei, încît pe unii îi acoperea cu întuneric şi-i împiedica, iar pe alţii îi lumina şi-i păzea. (Nu vreau, însă), ca depănînd toată istoria să lungesc cuvîntul. Tu, însă, vezi în toate acestea cîte o imagine a celor spirituale.

12. Atunci cînd' sufletul evită (cugetele cele rele), egiptene, şi aleargă (către Dumnezeu), puterea divină vine în ajutorul lui şi.îl.conduce spre adevăr. Cînd faraonul cel spiritual,: împăratul întunericului păcatului, observă că sufletul îi scapă şi fuge din împărăția sa şi ia cu el cugetele care fuseseră în stăpînirea sa — pe :care ■ acesta (le consideră) bunurile sale — îşi închipuie şi speră, nesăbuitul, că iarăşi va veni la el. Bar dacă află că sufletul, eu orice preț fuge de stăpânirea lui, şi că o parte din putere i-a fost luată prin uciderea întîilor născuți şi prin zborul gîndurilor, îl urmăreşte cu mai multă îndrăzneală, pentru că se teme ca nu cumva sufletul, scăpîndu-i cu desăvîrşire, nu se va mai afla nimeni care să facă voia şi lucrarea sa. îl copleşeşte, deci, cu necazuri, cu ispite şi cu război nevăzute. Aici (sufletul) este încărcat, dar tot aici se arată şi iubirea față de Cel ce 1-a scos din Egipt. Încercarea lui este, într-adevăr, în multe feluri.

13. (Sufletul) vede puterea vrăjmaşului, care se dezlănțuie asupra sa şi care vrea să-1 ucidă, dar nu poate. Pentru că Domnul se află între el şi duhurile egiptene. Se vede înconjurat de o mare de amărăciuni, de necazuri şi de deznădejde, dar nu poate nici să dea înapoi, pentru că vede pe duşmani gata (să-1 atace), nici să meargă înainte, pentru că (moartea îl pîndeşte); necazurile diferite şi cumplite, care îl împresoară, îl fac să se gîndească la moarte. Deci, pentru aceasta sufletul cade în deznădejde, pentru că poartă în el osînda morții (II Cor. 1, 9) şi pentru că îl înconjoară o mulțime de rele. Dar cînd vede-Dumnezeu că sufletul este cuprins de groaza morții şi că duşmanul este gata să-1 înghită, atunci îi dă un mic ajutor, îndurîndu-se de el ; îl încearcă, totuşi, ca să vadă dacă credința sa este puternică şi dacă are iubire față de El. Pentru că Dumnezeu a rînduit ca drumul care duce la viață (Matei 7, 14) să fie (presărat) cu necazuri, strîmtorări, încercări şi ispite amare, pentru ca, de aici, sufletul să ajungă (la slava fiilor) lui Dumnezeu. Deci, cînd sufletul suportă un necaz care-1 copleşeşte şi are moartea înaintea ochilor, atunci, «cu ***mînă tare şi cu braț înalt***» (Exod 14, 34), prin iluminarea Duhului Sfînt, (Dumnezeu) zdrobeşte puterea întunericului, iar sufletul trece prin locurile cele înfricoşătoare, stră-bătînd marea întunericului şi a focului mistuitor.

14. Acestea sînt tainele sufletului, ce se împlinesc cu adevărat în omul care Se osteneşte să ajungă la Viața promisă şi care, eliberat de moarte, primeşte de la Dumnezeu arvuna şi se face părtaş al Duhului Sfînt. Apoi, sufletul, izbăvit de duşmani, traversînd marea cea amară cu puterea lui Dumnezeu şi văzînd că pier înaintea ochilor săi duşmanii, cărora mai înainte le era sclav (Exod 14, 30—31), se bucură cu o bucurie de negrăit. Slăvit şi mîngîiat de Dumnezeu, el se odihneşte în Domnul.

Atunci, Duhul, pe care Lna primit, cîntă lui Dumnezeu o cîntare nouă, din tobă, adică din trup şi din chitară, adică din corzile spirituale ale sufletului şi din gîndurile cele mai elevate cu arcuşul harului divin şi înalță laudă lui Hristos, dătătorului de viață. Că, după cum suflul care străbate un fluier produce un sunet, (tot aşa şi) Duhul Sfînt cîntă prin sfinți şi prin oamenii cei duhovniceşti şi se roagă lui Dumnezeu în curăția inimii. Slavă celui ce a izbăvit sufletul din robia lui Faraon şi a făcut din el tronul său, locuința sa, templul său şi mireasa sa curată, şi care 1-a introdus în împărăția vieții veşnice, pe cînd era încă în acest veac.

15. In vremea Legii (vechi) erau aduse ca jertfă animalele cele necuvîntătoare, dar dacă nu erau junghiate nu erau primite ca ofrande ; (tot aşa) şi acum, dacă nu este junghiat păcatul, ofranda nu este adevărată şi primită de Dumnezeu.

Poporul a venit la Mara, unde era un izvor din care izvora apă amară, ce nu putea fi băută (Exod 15, 23—25). Atunci Dumnezeu a poruncit lui Moise care obosise, să arunce un lemn în apa amară. Cînd lemnul a fost aruncat în apă, apa a devenit dulce, şi-a pierdut amără-siunea şi s-a făcut bună de băut pentru poporul lui Dumnezeu. Tot aşa şi sufletul, care a băut din veninul şarpelui, a devenit amar, s-a asemănat firii lui amare şi a devenit păcătos. De aceea, Dumnezeu aruncă lemnul vieţii în izvorul amar al inimii şi aceasta se îndulceşte, îşi pierde amărăciunea şi se uneşte cu Duhul lui Hristos. în felul acesta (firea umană) se face bună, se pune în slujba Domnului şi devine un duh purtător de trup. Slavă celui ce schimbă amărăciunea noastră în dulceaţa şi bunătatea Duhului. Vai, însă, de cel în care nu s-a aruncat lemnul vieţii, pentru că nu poate. ajunge la nici o schimbare în bine.

16. Toiagul lui Moise avea două aspecte (Exod 7, 9) Duşmanilor se prezenta ca un şarpe, care muşcă şi ucide, pe cînd israeliţilor, ca un toiag (asemenea acelora) pe care se sprijineau. Ţot aşa şi lemnul cel adevărat al crucii, care este Hristos, este moarte pentru duşmani, pentru duhurile răutăţii, dar pentru sufletele noastre este un baston, un sprijin puternic şi viaţa, în care ele îşi află odihnă,

într-un cuvînt, preînchipuiri şi umbre au fost (cele de demult), ale lucrurilor celor adevărate (ale Noului Legămînt). Astfel, cultul cel vechi era umbră şi închipuire a cultului actual. Circumciziunea, cortul, chivotul, ulciorul, mana, preoţia, tămîierea, spălările şi, într-un cuvînt, toate -cîte s-au făcut în Israel, în Legea lui Moise şi în timpul profeţilor, pentru acest suflet s-au făcut, care a fost făcut după chipul lui Dumnezeu, dar a căzut sub jugul robiei şi în stăpînirea întunericului celui amar.

17. Pentru că, cu acesta Dumnezeu a voit să intre în comuniune, pe acesta 1-a ales Sieşi ca mireasă a împăratului, pe acesta 1-a curăţit de întinăciunile sale, 1-a spălat de negreala şi ruşinea lui, făcîndu-1 să strălucească, 1-a readus din moarte la viaţă, 1-a vindecat de ranele sale şi îhdepărtînd duşmănia, L-a dăruit cu pace (Iezechiel 16, 4—14; Efes- 2, 14—16). Deşi creatură, el a fost-unit ca mireasă cu Fiul Regelui, iar Dumnezeu, prin **propriaT**-I putere, l-a luat cu Ei, transformindu-1 puţin cîte puţin, pînă ce l-a făcut să crească (pînă) la măsura sa. Pentru că, El îl întinde şi îl dilată la nesfîrşit, îl face să crească fără măsură, pînă ce devine o mireasă fără pată şi demnă de El. Mai întîi îl naşte în el, apoi îl face să crească, pînă ce ajunge la măsura desăvîrşită a dragostei Lui. El fiind un Mire perfect, îl ia ca pe o mireasă desăvîrşită în comuniunea cea sfîntă, tainică şi nepătată a nunţii şi aşa împărăteşte cu El în veci, la nesfîrşit. Amin.

OMILIA A XLVIII-A Despre

credinţa în Dumnezeu cea adevărată.

1. Domnul, voind să-şi conducă ucenicii spre o credinţă perfectă, a zis în Evanghelie : ***«Cel ce este credincios în foarte puţin şi în mult este credincios; şi cel ce este nedrept în foarte puţin şi în mult este nedrept»*** (Luca 16, 10). Dar în ce constă (acel) puţin şi în ce constă (acel) mult ? (Acel) puţin se referă la promisiunile referitoare la acest veac, la (bunurile) pe care Domnul a promis să le dea celor ce cred în El, ca de exemplu : hrana, îmbrăcămintea, sănătatea, odihna trupului şi celelalte. El a poruncit să nu ne îngrijim deloc de toate acestea, ci să sperăm cu

încredere că El, Domnul, va purta grijă de cei care aleargă către El. (Acel) mult se referă la duhurile veşnice şi nestrieăeioase, pe care El a făgăduit să le dea celor ce cred în El, celor care se îngrijesc neîncetat de ele şi le cer Lui. într-adevăr, El a poruncit : ***«Căutaţi mai întîi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate acestea se vor adăuga vouă»*** (Matei 6, 33). Astfel, fiecare este încercat — dacă crede (sau nu în cuvîntul lui) Dumnezeu — prin aceste lucruri puţine şi trecătoare ; El a promis că le va da (şi pe acestea), însă, se cade ca noi să nu purtăm grijă de ele, ci să ne gîndim doar la lucrurile cele veşnice.

2. Este vădit lucru că cineva are credinţă în lucrurile cele nestrieăeioase şi caută cu adevărat bunurile veşnice, cînd are o credinţă sănătoasă despre lucrurile cele văzute. Se cuvine, deci, ca fiecare dintre cei ce ascultă de Cuvîntul adevărului, să se examineze pe sine şi să judece — sau să se lase cercetat şi judecat de oamenii duhovniceşti -ₓ-(ca să ştie) în ce fel crede şi în ce fel împlineşte Cuvîntul lui Dumnezeu ; (să vadă) dacă (crede) conform Cuvîntului Său, sau dacă nu cumva are o părută credinţă şi îndreptare, dacă nu cumva, doar.socoaţe că crede. Fiecare să se cerceteze dacă este credincios în cele puţine, adică faţă de cele trecătoare. Cum (să se examineze) ? Ascultă ! Nu spui ţu, că crezi, că te vei învrednici (să moşteneşti) împărăţia cerurilor, că te vei naşte de sus şi vei deveni fiu al lui Dumnezeu, că vei fi împreună un ostenitor al lui Hristos, că vei împăraţi cu El în veci, că te vei desfăta (în vederea) luminii celei de negrăit, în veci nenumăraţi şi nesfîrşiţi, ca şi Dumnezeu ? De bună seamă, vei zice : da ; doar pentru aceasta am părăsit lumea şi m-am afierosit Domnului.

3. Examinează-te, (zic şi vezi), de nu cumva te încătuşează încă grijile pămînteşti, ca de exemplu marea preocupare pentru hrana şi îmbrăcămintea trupului şi celelalte îndeletniciri ; — ca şi cînd tu ar trebui să te îngrijeşti de ele şi să ţi le procuri singur — atunci cînd El ţi-a poruncit să nu te preocupe grija de acestea. Pentru că, dacă tu crezi că vei primi bunurile cele-netrecătoare, care rămîn în veac, cu cît mai mult trebuie să crezi că Domnul îţi va dărui bunurile cele pă-mînteşti şi trecătoare, pe care le dă şi oamenilor nelegiuiţi, animalelor sălbatice şi păsărilor? De altfel a şi poruncit să nu ne preocupăm de acestea, zicînd : ***«Nu vă îngrijiţi ce veţi mînca, sau ce veţi bea, sau cu ce vă veţi îmbrăca, pentru <că pe toate acestea le caută neamurile»*** (Matei 6, 31—32). Dacă tu încă te îngrijeşti de aceste lucruri, şi nu te încrezi în întregime în Cuvîntul Său, (să ştii că) încă nu crezi că vei dobîndi bunurile cele veşnice, care sînt împărăţia cerurilor, (să ştii) că ţi se pare să crezi (în Cuvîntul lui Dumnezeu), atunci cînd nu crezi că vei primi (lucrurile) mici şi trecătoare.

El a mai zis : ***«Oare nu este sufletul mai valoros decît hrana şi trupul decît haina?»*** (Matei 6, 25). (Te întreb): Crezi tu, oare, că sufletul tău a fost vindecat de Hristos de rănile cele veşnice şi de nevindecat, de rănile patimilor necinstei ? De altfel, pentru aceasta a şi venit Domnul, singurul doctor adevărat, pentru ca să vindece sufletele celor credincioşi de patimile cele incurabile şi să le curăţească de murdăria leprei răutăţii.

4. Îmi vei răspunde : «De bună seamă că cred. Aceasta mă ţine şi întru aceasta îmi pun nădejdea». Cunoaşte-te, deci, şi examinează-te : nu cumva suferinţele tale trupeşti te duc la doctorii cei pămînteşti, ca şi cînd Hristos — în Care ai crezut — n-ar putea să te vindece ? Vezi cum te

amăgeşti singur, socotind că crezi, dar nu crezi precum trebuie, cu adevărat. Pentru că, de ai crede că ranele cele veşnice şi nevindecabile ale sufletului nemuritor şi bolile sale cauzate de viciu sînt vindecate de Hristos, tu ai crede că El poate să vindece şi relele şi bolile trecătoare ale trupului, şi numai către El ai alerga, trecînd cu vederea leacurile şi îngrijirea doctorilor. Dat fiindcă acela care a făcut sufletul a făcut şi trupul, Cel ce vindecă (sufletul) cel nemuritor, acela poate să vindece şi trupul, bolile şi suferinţele cele vremelnice.

5. De bună seamă că îmi vei spune acestea : «Dumnezeu ne-a dat, pentru a ne îngriji trupul, ierburile pămîntului şi doctoriile ; a prevăzut

Îngrijirile doctorilor de bolile trupului, şi a dispus ca acest (trup), care este făcut din pămînt, să poată fi vindecat cu diferite produse ale pă-mîntului». Şi eu sînt de acord că aşa stau lucrurile. însă, îă aminte şi cunoaşte în ce fel şi cui au fost date aceste (mijloace) şi pentru cine le-a rînduit Dumnezeu în marea şi nesfîrşita lui dragoste de oameni. (Au fost date) atunci cînd omul a călcat porunca pe care o primise, cînd a devenit obiect al mîniei, cînd a fost aruncat, din desfătarea paradisului în această lume, ca într-o captivitate şi necinste, sau ca într-o muncă silnică, cînd a căzut sub stăpînirea întunericului şi a rătăcit din cauza patimilor, atunci cînd a fost supus patimilor şi bolilor cărnii el, cel care mai înainte era nepătimitor şi scutit de boli. Or, este clar că toţi cei născuţi din el sînt supuşi aceloraşi patimi.

■6. Deci, Dumnezeu a rînduit (toate) acestea «pentru cei slabi şi necredincioşi, pentru că, Bun fiind, n-a voit să nimicească în întregime neamul cel păcătos al oamenilor. El a dat oamenilor din această lume şi celor din afară leacuri pentru îngrijirea, vindecarea şi reconfortarea trupului şi a permis celor ce nu pot să se încreadă întru totul în Dumnezeu, să se folosească de ele. Tu, însă, cel ce duci viaţă solitară, cel care te-ai apropiat de Hristos, care vrei să fii fiu al lui Dumnezeu şi să te naşti de sus, de la Duhul, cel care ai primit promisiuni mai mari şi mai înalte decît omul cel dintîi — ce nu era supus patimilor — acea bunăvoinţă (manifestată) în venirea Domnului, tu care deveniseşi un străin în această lume, tu trebuie să dobîndeşti o credinţă, un mod de a gindi şi de a trăi, noi şi străine de toţi oamenii lumii acesteia.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfîntuîui Duh, în veci. Amin.

OMILIA A XLIX-A

Nu este de ajuns să renunţe cineva la plăcerile acestei lumi, ci trebuie să dobîndească fericirea din lumea cealaltă.

1. Dacă cineva, renunţînd la ai săi, la lumea aceasta, la plăcerile acestei lumi, la averi, la tată şi la mamă pentru Domnul ; dacă se răstigneşte, devine străin şi sărac, dar nu află în sine, în locul repaosului din această lume, repaosul divin ; dacă în locul desfătării celei trecătoare nu simte în sufletul său desfătările Duhului Sfînt şi dacă, în locul veşmintelor celor stricăcioase, nu îmbracă în omul său cel lăuntric veşmintele luminii divinităţii ; dacă în locul comuniunii trupeşti au cunoaşte în suflet, în mod sigur, o comuniune cu (elementul) ceresc ; dacă, în locul bucuriei aparente din această lume nu are în el bucuria Duhului şi mîngîierea harului divin, nu simte îndestulare, privind slava Domnului, după cum is-a scris (Ps. 16, 15); dacă, într-un cuvînt, în locul acestei bucurii temporale, nu obţine încă de acum în sufletul său, bucuria cea dorită şi netrecătoare ; atunci acesta s-a făcut ca o sare stricată (Matei 5, 13), mai nenorocit decît toţi oamenii ; a fost lipsit de (bunurile) cele ide aici, iar de cele divine nu s-a înfruptat ; n-a cunoscut tainele divine în omul cel lăuntric, prin lucrarea Duhului.

2. Că pentru aceasta devine cineva străin faţă de această lume, pentru ca sufletul său să treacă cu gîndul, în altă lume şi în alt veac, aşa cum spune şi Apostolul : ***«Cetatea noastră este în ceruri»*** (Filip. 3, 20). Şi iarăşi : ***«Pentru că, deşi umblăm în trup, nu ne luptăm trupeşte»*** (II Cor. 10, 3). Se cuvine, deci, ca acela care s-a lepădat de lumea aceasta, să creadă puternic că -trebuie, încă de acum, să trecem cu mintea, prin Duhul, în alt veac ; acolo să trăim, acolo să găsim desfătarea noastră, acolo să ne bucurăm de bunurile duhovniceşti, iar omul (nostru) cel lăuntricsă se nască din Duhul, precum Domnul a zis : ***«Cel ce crede în Mine, a trecut din moarte la viaţă»*** (Ioan 5, 24). Pentru că există o altă moarte, deosebită de cea văzută, şi o altă viaţă, deosebită de cea văzută. Zice Scriptura (în acest sens) : ***«Cea care trăieşte în desfătări, deşi vie, este moartă»*** (I Tim. 5, 6). Şi : ***«Lăsaţi morţii să-şi îngroape pe morţii lor»*** (Luca 9, 60). Pentru că ***«nu morţii te vor lăuda pe Tine, Doamne, ... ci noi, cei vii Te vom lăuda»*** (Ps. 113, 25—26).

3. Că după cum soarele, răsărind, se arată peste tot pămîntul, iar cînd^ apune, îşi adună razele şi merge în locuinţa sa ; tot aşa şi sufletul, care nu s-a născut de sus, de la Duhul (Ioan 3, 3—7), este, prin gîndurile şi cugetul său, în întregime pe pămînt, întins pînă la marginile lui. Dar cînd se învredniceşte să se' nască din Duhul şi să intre în comuniune cu El, îşi adună toate gîndurile şi avîndu-le cu el, intră la Domnul, în sălaşul Său din ceruri, cel nefăcut de mînă (II Cor. 5, 1) şi toate cugetele lui devin cereşti, curate şi sfinte, pătrunzînd în atmosfera divină. Pentru că sufletul fiind eliberat din temniţa întunecoasă a stăpînitorului celui rău, a duhului lumii, găseşte (în el), cugete curate şi divine, pentru că a plăcut lui Dumnezeu să facă pe om părtaş la firea divină (II Petru 1, 4).

4. Deci, dacă tu te lepezi de toate lucrurile din această viaţă şi dacă stărui în rugăciune, nu crezi mai degrabă că această trudă este plină de repaos şi că (această) puţină încercare şi osteneală este plină de cea mai mare bucurie şi odihnă ? Şi dacă trupul şi sufletul tău ar fi consumat, în orice moment din întreaga (ta) viaţă, pentru nişte bunuri atît de mari, ce ar însemna aceasta ? O, îndurare de negrăit a lui Dumnezeu, El însuşi se dăruieşte celor ce cred că după puţin timp ei vor moşteni pe Dumnezeu, (celor ce cred) că Dumnezeu va locui în trupul lor omenesc şi că Domnul are în om locaşul Său cel bun.

Că după cum Dumnezeu a creat cerul şi pămîntul pentru ca omul să-1 locuiască,, tot aşa el a creat trupul şi sufletul omului ca să fie locuinţa Sa, ca să locuiască şi să se odihnească în trup, ca în propria-I casă, avînd ca mireasă frumoasă şi preaiubită sufletul, cel făcut după chipul Său. Pentru că, zice apostolul : ***«V-am logodit unui singur bărbat, ca să vă înfăţişez lui Hristos fecioară neprihănită»*** (II Cor. 11, 2). Şi iarăşi : ***«Iar noi casa Lui sîntem»*** (Evr. 3, 6).

Şi, după cum un bărbat adună cu mult zel în casa lui toate bunurile, la fel şi Domnul, în trupul şi sufletul nostru, (care sînt) casa Lui, depune şi înmagazinează bogăţia cea cerească a Duhului. Nici înţelepţii, cu (toată) înţelepciunea lor, nici cei cuminţi, cu toată cuminţenia lor, n-au putut să înţeleagă subtilitatea sufletului, nici să spună ce este el; aceasta. au putut s-o ştie numai aceia care au fost îmbrăcaţi cu Duhul Sfînt, cei cărora li s-a dat cunoaşterea exactă a sufletului. Cum ? reflectează, judecă, înţelege şi (mai mult decît atît), ascultă : Unul, (Duhul), este Dumnezeu, altul (sufletul), nu este Dumnezeu ; unul este Domn, altul este slugă ; unul este Creator, altiil este creatură ; unul este meşterul, altul este lucrul (mîinilor Lui). Nu este nimic comun între natura unuia şi (natura) celuilalt. Dar, în iubirea Sa cea nemărginită şi de negrăit şi în îndurarea Sa, a binevoit să locuiască în această creatură raţională, de preţ, şi cu totul aparte, după cum zice Scriptura : ***«Ca să fim începătură făpturilor Lui»*** (lacob 1, 18), (şi să umblăm) în înţelepciunea şi comuniunea Sa şi să fim mireasa Lui cea curată.

5. Prin urmare, atît de mari bunuri fiindu-ne puse înainte, astfel de promisiuni fiindu-ne făcute, şi atîta bunăvoinţă fiindu-ne arătată de Domnul, să nu ne lenevim, copii, şi să nu pregetăm să împlinim întru totul poruncile Domnului şi să ajungem la viaţa cea veşnică. Să rugăm, deci, pe Domnul, să ne izbăvească, cu puterea Sa divină de temniţa întunericului patimilor necinstitoare, să redea strălucirea creaturii şi a chipului Său, să redea sănătatea şi curăţia sufletului, ca în felul acesta să ne învrednicim a fi în comuniune cu Duhul, slăvind pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfîntul Duh, în veci. Amin.

OMILIA A L-A

Dumnezeu este (Acela) care face minuni prin sfinţii Săi.

1. Cine a închis porţile cerurilor ? Ilie a poruncit ploii sau Dumnezeu, Care era în el? (III Regi 17, 1). Eu cred că Acela care are putere asupra cerului, trona în mintea lui (Ilie) şi, prin limba acestuia, Cuvîntul lui Dumnezeu a împiedicat ploaia să cadă pe pămînt. Iar cînd, iarăşi a vorbit-(Ilie), porţile cerului s-au deschis şi a căzut ploaie (III Regi 18, 44—45). Tot aşa şi Moise, a aruncat bastonul şi acesta s-a făcut şarpe, dar poruncindu-i, iarăşi s-a făcut baston (Exod 4, 3—4). A luat, apoi, cenuşă din cuptor, a împrăştiat-o şi s-au iscat bube (leş. 9, 10), şi iarăşi poruncind, au apărut tăunii şi broaşte (Ieşire 8, 1—2, 12—13). (După aceea a poruncit) mării şi s-a despicat în două (leş. 14, 16—22), (a poruncit) rîului şi s-a prefăcut în sînge (leş. 7, 20). Poate, oare, firea omenească să facă aceasta ? Este vădit lucru că o putere dumnezeiască locuia în mintea lui şi că făcea semnele acestea prin Moise.

2. Cum a putut David, fără arme, să se înfrunte cu uriaşul ? (A putut, pentru că), atunci cînd a aruncat piatra împotriva filisteanului, mîna lui Dumnezeu a condus piatra, prin mîna lui David şi însăşi puterea divină l-a ucis (pe acela), aducînd victoria (I Regi 17, 49). Astfel, David fiind plăpînd, nu putea (să facă aceasta). Venind la Ieri-hon, Iisus al lui Navi, l-a împresurat, dar 7 zile nu i-a putut face nimic cu puterea sa. Dar cînd a poruncit Dumnezeu, zidurile au căzut de la sine (Iosua 6, 1—10). Şi cînd a intrat în pămîntul făgăduinţei, i-a zis Domnul: ***«Du-te la război!» însă Iosua a răspuns: Viu este Domnul! Nu voi merge fără Tine».*** Dar cine a poruncit soarelui să stea pe loc alte două ore, ca el să biruiască în război? (Iosua 10, 8—13). A făcut acestea numai firea sa, sau Puterea care era în el ? (Tot aşa) şi Moise, cînd a angajat luptă cu Amalec, cînd îşi întindea mîinile spre cer către Dumnezeu, biruia pe Amalec, dar cînd îşi lăsa mîinile în jos, biruia Amalec (leş. 17, 11).

3. Tu, însă, auzind despre toate acestea, să nu laşi mintea să rătăcească departe de tine, ci socotindu-le umbră şi prefigurare a lucrurilor celor adevărate, să le referi la tine însuţi. Pentru că atunci cînd îţi întinzi mîinile minţii şi ale cugetului spre cer şi cînd vrei să te uneşti cu Domnul, satan devine inferior faţă de gîndurile taie. Şi, după cum zidurile Ierihonului au căzut (zdrobite) de puterea lui Dumnezeu, tot aşa şi acum, zidurile răutăţii, care se opun minţii tale, cetăţile lui satan şi duşmanii tăi vor fi nimicţi de puterea lui Dumnezeu.

Prin urmare, în vremea Legii (celei vechi) puterea divină asista neîncetat pe cei drepţi, făcea fapte minunate, iar harul divin locuia în ei. Harul divin (a fost acela care) a lucrat şi prin profeţi, care a dat sufletelor lor (puterea) de a prezice (cele viitoare), atunci cînd era necesar să se comunice lumii lucruri importante. Aceştia nu vorbeau totdeauna, ci numai cînd voia aceasta Duhul oare era în ei ; cu toate acestea, puterea era totdeauna în ei.

4. Deci, dacă Duhul Sfînt îrftru atîta S-a revărsat în vremea umbrei (Vechiului Testament), cu cît mai mult (S-a vărsat în Noul Testament, în vremea venirii lui Hristos, a răstignirii şi atunci cînd a avut loc revărsarea şi beţia Duhului ? S-a zis (prin Ioil) : ***«Turna-voi din Duhul Meu peste tot trupul»*** (Ioil 2, 28). La aceasta s-a referit Domnul cînd a zis : ***«Iar Eu voi ji cu voi pînă la sjirşitul veacurilor»*** (Matei 28, 20). ***«Cel ce cere, va primi»*** (Matei 7, 8). ***«Dacă voi, răi fiind, ştiţi să daţi daruri bune fiilor voştri, cu cît mai mult Tatăl vostru cel ceresc va da Duhul Sfînt celor ce-L cer cu credinţă ?»*** (Matei 7, 11). Deci, toate acestea le obţine cineva, arătînd trudă, răbdare şi iubire faţă de El, execitîndu-şi simţurile sufletului, aşa cum s-a spus (Evr. 5, 14), prin bine şi rău, adică (pe de o parte) prin vicleniile, uneltirile, ispitele şi cursele celui rău, iar (pe de altă parte), prin diferitele daruri ale puterii şi lucrării Duhului Sfînt. Cel ce cunoaşte cursele răutăţii, care întinează omul lăuntric prin patimi, dar nu simte cu inima plină de bucurie ajutorul Duhului Sfînt, al adevărului, care-i întăreşte slăbiciunea, şi-i reînnoieşte sufletul, acela umblă la întîmplare, şi nu cunoaşte iconomia variată a harului şi a păcii lui Dumnezeu. După cum, pe de altă parte, cel ce este ajutat de Domnul şi este copleşit de bucurie duhovnicească şi de daruri cereşti dacă socoteşte că nu mai poate fi expus atacurilor păcatului, se înşeală pentru că nu discerne subtilitatea răului, şi nu înţelege că în mod progresiv se trece de ia copilărie la perfecţiunea lui în Hristos. Datorită ajutorului Duhului celui sfînt şi dumnezeiesc, credinţa sporeşte şi, în acelaşi timp, orice întări tură a cugetelor celor viclene este nimicită (II Cor. 10, 4).

Prin urmare, fiecare dintre noi trebuie să se cerceteze pe sine, (să vadă) dacă află în vasul acesta de lut, comoara (II Cor. 4, 7), dacă s-a îmbrăcat cu purpura Duhului, dacă a văzut pe împăratul, dacă s-a odihnit în preajma Lui sau dacă sălăşluieşte încă în cămările cele din afară. Sufletul are multe mădulare şi un mare adînc, aşa că intrînd păcatul a luat în stăpînirea sa toate mădularele şi toate cămările inimii. Atunci cînd omul îl caută, harul vine spre el şi ia în stăpînire, să zicem, două mădulare. Omul fără experienţă, fiind mîngîiat de har, crede că, venind harul, a luat în stăpînire toate mădularele sufletului şi că păcatul a fost dezrădăcinat. Şi cum, cea mai mare parte (din el) se află sub stăpînirea păcatului şi numai o parte (se află) sub stăpînirea harului, un astfel de om se înşală şi (nici măcar) nu ştie.

Aş avea încă multe să vă scriu despre aceste (lucruri), vouă, celor ce arătaţi sinceritate şi dispoziţie (sufletească). (Socotesc, însă), că prin aceste puţine (cuvinte), v-am deschis calea ca unor bărbaţi înţelepţi, să vă apucaţi de lucru, să cercetaţi puterea cuvintelor, să deveniţi mai înţelepţi întru Domnul, să creşteţi — cu ajutorul harului şi prin puterea adevărului — simplitatea inimii voastre, ca să dobîndiţi mîntuirea, şi izbăvindu-vâ de toată viclenia şi înşelăciunea celui potrivnic să vă învredniciţi a fi găsiţi fără prihană în ziua judecăţii Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

ALTE ŞAPTE OMILII

CUVINT DESPRE PAZA INIMII

Cum poate să spună cineva că, întrucît posteşte, îşi împarte averile (săracilor) şi pribegeşte din loc în loc, este sfînt ? Oare poate fi sfînt acela care nu-şi curăţeşte omul lăuntric ? (Se ştie doar)

că şi curăţirea (cea adevărată) nu înseamnă abţinerea de la (săvîrşirea) celor rele, ci curăţirea desăvîrşitâ a conştiinţei. Apropie-te, deci, omule, cu tăria judecăţilor tale, de mintea ta cea prinsă şi robită de păcat şi cercetează latura cea mai de jos a minţii şi latura cea mai adîncă a judecăţilor tale, (intră) în aşa-zisele comori ale sufletului tău, la şarpele care se tîrăşte şi se cuibăreşte (acolo), la cel ce te-a ucis, lovind mortal mădularele sufletului tău. Abis necuprins este inima ta. Numai dacă {pe acel şarpe) îl ucizi, numai atunci poţi să te lauzi înaintea lui Dumnezeu cu curăţia ta, iar dacă nu, atunci să te smereşti şi ca un sărman şi păcătos să te rogi lui Dumnezeu pentru cele ascunse ale tale.

2. Moartea cea adevărată, înlăuntru se ascunde, în inimă, iar omul moare (cu adevărat) înlăuntrul lui. Deci, dacă cineva întru cele ascunse ale sale s-a mutat din moarte la viaţă, acela trăieşte în veac şi nu moare, iar dacă trupurile unor oameni ca aceştia se descompun pentru un timp oarecare, ele nu sînt mai puţin sfinte şi se vor scula întru slavă. De aceea adormirea sfinţilor o numim şi somn.

3. Toată lupta vrăjmaşului un lucru ţinteşte : să poată smulge din mintea noastră gîndul şi iubirea faţă de Dumnezeu ; folosindu-se de momeli trecătoare, să ne abată de la cele ce sînt bune la cele ce numai par (a fi bune), dar în realitate nu sînt. Orice lucru bun pe care îl face omul, cel viclean vrea să-1 murdărească şi să-1 întineze ; (acesta) se străduieşte să amestece în (împlinirea) poruncii (gîndul) slavei deşarte şi al interesului (mărunt). Pentru ca lucrul cel bun să nu se săvîrşească numai pentru Dumnezeu şi numai pentru intenţia (noastră) bună.

4. Deci, ce ? Noi care nu am pătruns' în nici un chip în inimă, cum vom începe ? Afară fiind, să batem prin post şi rugăciune (la porţile ei), precum Domnul a poruncit, zicînd : ***«Bateţi şi se va deschide vouă»*** (Matei 7, 7). Deci, dacă vom stărui în cuvîntul Domnului, în sărăcie, in cuget smerit şi în toate poruncile, bătînd ziua şi noaptea, la poarta cea duhovnicească a Domnului, vom putea să obţinem ceea ce căutăm.

Căci prin această uşă poate să obţină izbăvirea oricine vrea să fugă de întuneric. Prin ea află libertatea sufletului, se bucură de cugetele lui şi dobîndeşte pe Hristos, împăratul ceresc.

5. Cînd mintea uită de întristarea cea spirituală, atunci uită şi de împlinirea poruncilor (dumnezeieşti). Şi pe cînd (omului) i se pare că aleargă (spre ţintă), dar el se abate de la calea cea dreaptă, şi umblă pe căi greşite, este cuprins de fiare. Dacă nu am întrerupe osteneala rugăciunii şi a nădejdii, nu am păcătui, pentru că zice Scriptura, celor cu sufletul apăsat: ***«Credincios este Dumnezeu şi nu vă va lăsa să fiţi ispitiţi, mai mult decît puteţi (suporta)»*** (I Cor. 10, 13). Cît despre cei răi zice: ***"«Peste cei neascultători vor veni necazuri»*** (Deut. 31, 29).

6. Şi după cum ochii cei din afară, (ochii cei trupeşti) văd de departe spinii şi prăpăstiile, tot aşa şi mintea -.— ochiul sufletului fiind ■■— prevede cursele putterii celei potrivnice şi pune în siguranţă.

7. Este nevoie de multă luptă, de trudă ascunsă şi nevăzută, pentru a face cercetarea cugetelor şi pentru a exersa simţurile cele slăbite ale sufletului nostru, în vederea deosebirii binelui de rău (Evr. 5, 14). Trebuie totdeauna prin rîvna minţii către Dumnezeu să reînsufleţim mădularele cele slăbănogite ale sufletului iar mintea noastră să invoce pe Domnul, să revină un singur Duh, precum spune Pavel (I Cor. 6, 19). Această luptă ascunsă, (această) cercetare a Domnului, şi (această) osteneală trebuie să avem noi ziua şi noaptea spre împlinirea a toafă porunca, fie că ne rugăm, fie că mîncăm, fie că slujim, fie că bem sau altceva facem, pentru ca orice lucru bun să se facă spre slava lui Dumnezeu.

Gîndul neîncetat la Dumnezeu, teama şi dragostea noastră faţă de El duce la împlinirea tuturor poruncilor şi ne face să rămînem departe de cel ce pîngăreşte poruncile lui Dumnezeu.

8. Se spune că patriarhul Avraam a oferit din pîrga (bunurilor sale) preotului lui Dumnezeu, Melchisedec, şi astfel a primit de la el bine-cuvîntare. Dar ce vrea să spună Duhul prin acestea ? El înfăţişează prin oase şi prin elementele superioare ale firii noastre, mintea, con^ştiinţa, dispoziţia sufletească, cugetul, puterea de* a iubi a sufletului, (într-un cuvînt) pîrga întregului nostru om, pe care totdeauna se cuvine să le aducem lui Dumnezeu ca pe o jertfă sfinţită a inimii. (Pentru că El vrea) ca gîndurile noastre cele mai bune şi meditarea la El să ne preocupe continuu. în felul acesta putem să dobîndim din ce în ce mai multă creştere şi progres. împlinind cu inimă curată poruncile, sîntem ajutaţi de Domnul, în Care credem, şi de harul divin, iar povara lor ni se pare uşoară.

Referitor la exerciţiul cel văzut, care este cel mai mare şi primul dintre lucrurile cele bune, aflaţi, iubiţilor, că toate virtuţile se leagă unele de altele întocmai ca un lanţ duhovnicesc. Aşa de exemplu, rugăciunea se leagă de iubire, iubirea de bucurie, bucuria de blîndeţe, blîndeţea de smerenie, smerenia de skfjire, slujirea de speranţă, speranţa de credinţă, credinţa de ascultare, iar ascultarea de simplitate. După cum, pe de altă parte, cele rele se leagă unele de altele : ura de mînie, mînia de mîndrie, mîndria de slavă deşartă, slava deşartă de nepăsare, nepăsarea de duritate, duritatea de dormitare, dormitarea de disprețuire, disprețuirea de lene, lenea de josnicie, iar josnicia de pofte, şi tot aşa celelalte feţe ale răutăţii ţin unele de altele. Prin urmare, refe-rindu-ne la partea cea bună, toate virtuţile ţin una de alta. însă, dintre toate, cea mai înaltă şi cea dintîi dintre virtuţi este stăruinţa în rugăciune. (Spunem aceasta), pentru că prin intermediul ei putem obţine de la Dumnezeu, prin rugăciune şi pe celelalte virtuţi.

9. Dar, dacă nu ne împodobim cu smerenia, simplitatea şi bunătatea, rugăciunea nu ne va folosi la nimic. Şi nu spunem aceasta numai despre rugăciune, ci şi despre oricare osteneală sau străданie, despre fericire şi despre oricare lucrare sau osteneală făcută de dragul virtuţii. Iar dacă nu vom afla în noi, din belşug, roadele iubirii, ale păcii şi ale bucuriei, ale blîndeţei şi ale smereniei, ale simplicităţii şi ale înfrăţirii, ale credinţei şi ale îndelungei răbdări, atunci la întîmplare şi în zadar s-au făcut eforturile noastre. Căci toată acea lucrare şi toate eforturile trebuie să se facă în vederea roadelor (acestora). Neaflîn-du-se în noi roadelie iubirii şi ale păcii, la întîmplare şi în zadar se face toată lucrarea. Cei ce lucrează fără să dobîndească aceste roade, se vor asemăna, în ziua judecăţii, celor cinci fecioare neînţelepte, care, pentru faptul că nu au luat cu sine de aici, în vasele inimii lor untdelemnul cel duhovnicesc, adică (roadă) virtuţilor" enumerate mai înainte, au fost numite nebune şi au fost împiedicate,să intre în cămara de nuntă duhovnicească a împărăţiei. Astfel că străданia fecioarelor nu li s-a socotit lor întru nimic, pentru că au fost lipsite de virtuţi, iar Duhul nu a locuit cu adevărat întru ele. Că după cum în cultivarea unei vii, toată grija se depune la gîndul că va da rod, iar dacă nu se află roade in vie, la întîmplare şi în zadar este tot efortul muncii ; tot aşa şi noi, dacă nu aflăm înlăuntru nostru, prin lucrarea Duhului roadele iubirii, ale păcii, ale bucuriei, smereniei şi ale celorlalte (virtuţi), arătate de Apostol, în toată conştiinţa şi simţirea

duhovnicească (Gal. 5, 22), zadarnic este efortul fecioarei, fără rost se arată osteneala rugăciunii, a psalmodierei, a postului şi a privigherii.

Prin urmare, aceste eforturi ale sufletului şi ale trupului trebuie să se facă în speranța roadelor duhovniceşti. Trebuie, deasemenea, spus că iodirea Duhului în virtuți aduce bucurie duhovnicească şi plăcere nestricăcioasă, în inimile credincioase, întru care lucrează Duhul ; că privite cu toată luarea aminte lucrarea, osteneala şi strădaniile firii (omeneşti) apar ca lucrări ale Duhului Sfânt, săvîrşite prin credința şi nădejde în cei vrednici.

Bun lucru este postul, privegherea şi retragerea în pustie. Dar fiecare ditre acestea nu este decît o. floare a vieţuirii celei bune. Viața creştină este mult mai complexă şi nu se cade să-şi pună cineva încrederea doar în acestea. Se întîmplă, de exemplu, ca un om să se împărtăşească de har, ca răutatea, deşi există, să cedeze de bună voie, şi să nu se mai arate în el, iar omul acela să creadă că mintea lui s-a curățat. Dar, pe cînd se crede creştin desăvîrşit, pe cînd crede că este liber şi nu mai poartă nici o grijă, atunci răutatea, întocmai ca un tîlhar, vine asupra lui, îi pune curse, îl ispiteşte, şi îl coboară întru cele mai de jos ale pămîntului. Căci dacă oamenii, aflîndu-se (în postura de) răufăcători sau de ostaşi, ştiu să pună curse duşmanilor, să se strecoare în spatele lor, să-i înconjoare şi să-i ucidă, răutatea care este de mii de ori mai puternică decît aceştia, pentru a pierde atîtea suflete ştie să pună curse în inimă, uneori chiar să nu se arate, pentru a face sufletul să creadă că este desăvîrşit.

10. (învățătura de) bază a creştinismului aceasta este : ori cîte fapte de dreptate ar face omul, să nu se mulțumească cu ele, să nu se considere mare, ci să fie sărac cu duhul, iar dacă se face părtaş al harului, să nu creadă că a primit ceva, să nu creadă că este cineva şi să nu înceapă să învețe (pe alții), ci (din contră), ducînd o viață curată, fiind ospitalier, postind mult, rugîndu-se şi împărtăşindu-şe de har, să nu socotească sufletul SĂU de preț. îndeosebi atunci cînd începe (a lucra) harulîn el, să se trudească, să se arate însetat (după cele duhovniceşti) şi să nu se socotească pe sine drept sau bogat în har, ci să fie cuprins de tristețe şi de lacrămi. Că după cum o mamă, avînd un singur fiu, după ce îl creşte şi se face bărbat, moare şi venind (cunoscuții) şi mîn-gîind-o, mai degrabă îi sporesc durerea şi ea nemîngîiată rămîne, tot aşa trebuie să plângă şi creştinul căderea lui şi să lăcrimeze neîncetat; iar mai înainte de toate să aibă inima zdrobită.

11. Că după cum palatul unui împărat, avînd multe încăperi şi curți diferite, multe intrări şi încăperi lăuntrice "unde se află împăratul, porfira şi comorile, şi intrînd cineva în curțile cele din afară nu trebuie să creadă că le cunoaşte şi pe cele lăuntrice unde se află slavă împăratului, porfira şi comorile, tot aşa (se întîmplă) şi în cele duhovniceşti;

cei ce postesc, cei ce priveghează, cei ce cîntă imne şi se roagă, să nu creadă că au ajutns la odihnă, ci că se află încă la intrare (în ea), în curțile exterioare, unde nu se află porfira şi comorile. Nu se cade, deci, fraților să ne încredem în trăirea cea din afară şi să zicem : «Sînt cineva». Iar dacă cineva se împărtăşeşte de har, să nu creadă că a dobîndit ceva şi că se află foarte aproape de împărat, pentru că petrece încă în curțile cele din afară. (Nici) nu trebuie să cerceteze fiecare, dacă a aflat în vasul cel de lut comoara, sau dacă a îmbrăcat porfira Duhului, sau dacă a găsit pe împăratul sau dacă s-a odihnit. Căci în acest chip este sufletul : are un adînc al lui şi mădulare multe. Intrînd păcatul în el îi stăpîneşte toate mădularele şi cugetele inimii. Dar, rugîndu-se omul cu stăruință, vine harul la el şi stăpîneşte două mădulare ale sufletului său.

Cei fără experiență, îndată ce este mîngîiat de har< socotește că harul i-a cuprins toate mădularele şi că păcatul a fost dezrădăcinat; el nu ştie că cea mai mare parte (a sufletului) este stăpînită de păcat, şi că numai o parte este sub har. Se întîmplă, deseori, ca harul să lucreze neîncetat precum face ochiul în trup. Dar şi păcatul este de față şi fură încetul cu încetul mintea. Cel nepriceput socotește că deja a dobîndit ceva; se mîndreşte şi se înfumurează, ca şi cînd a fost eliberat (de păcat). Dar lucrurile nu stau aşa; pentru că, după cum am spus, satan aşează curse, uneori nu se arată, ca să-1 facă pe om să creadă (şi să zică) : «Sînt curat şi desăvîrşit». Nu cumva cel ce sădeşte vie, culege îndată struguri şi face vin ? Iar cel ce seamănă sămînța în. brazdă oare seceră (numaidecît) şi culege roade ? Poate, oare, copilul (abia) născut să ajungă dintr-odată bărbat desăvîrşit ? Sau ostaşul abia sosit la oaste, poate să ajungă îndată comandant ? (Nu), ci se cuvine că acesta mai întîi să se ostenească, intrînd în război, să obțină victorii şi (abia după aceea) să se încununeze.

12. Bun lucru este sărăcia de bună voie, psalmodierea, postul ,pri-vigherea şi harul pe care-1 primeşte cineva de la Dumnezeu. (Dar cel ce le are doar pe acestea) este asemeni aceluia care n-a început încă să sape şi să pună temelia. Se cuvine, (în continuare) ca mintea sa, împărtăşită de har, să fie fără prihană, să cugete precum se cuvine despre sine şi să aibă sufletul cinstit. Priveşte la Iisus, din cîtă slavă ca Fiu al lui Dumnezeu şi Dumnezeu fiind, la ce suferinți şi răstignire a venit! Dar prin această smerenie, El a fost ridicat mai presus de toate şi a fost aşezat de-a dreapta Tatălui. Dimpotrivă, şarpele a inspirat de la început lui Adam gîndul măririi, zicînd : «Vei fi ca Dumnezeu» (Gen. 3, 5). Dar din cauza mîndriei ai văzut la cîtă necinste a fost dus neamul lui Adam !

Caut un om sărac cu duhul şi nu-l găsesc !

Un om care să fie bogat, avînd multe comori îrt casa lui, dar care se arată lipsit şi sărac şi să ceară de la toți. Pentru că aşa sînt creştinii care au har : bogați în Dumnezeu, dar săraci cu duhul, ca şi cînd n-ar avea nimic. Sînt întocmai acelora care ar trebui să primească o sută de livre de aur, dar care primind cinci livre s-au şi săturat. Sînt, în schimb, alții care abia dacă au primit zece bănuți de har, fac din ei o sută şi se laudă. Şi mai sînt unii care, dacă au cinci bănuți de păcat, îi socotesc o singură jumătate de bănuț ; aceasta fie din neştiință pentru că nu ştiu că li se fură, puțin cîte puțin harul — fie din cauza slavei deşarte — pentru că se ruşinează să spună că lucrează întru ei răul ; unii ca aceştia deja se prezintă (tuturor) ca fiind desăvîrşiți. Drept ar fi - ca omul să facă şi să spună adevărul : să mărturisească atît harul care este în el, cît şi lucrarea păcatului. Cel ce spune că are inima curată, minte. Pentru că nu se întîmplă niciodată, ca de îndată ce vine harul, omul să fie curat; că el este dat pe mîinile vrăjmaşilor şi ale ispititorilor, spre exercițiu şi instruire, după cum şi Iov (a fost lăsat pradă) ispitei. Pentru că fără intenție bună, cel rău colaborează la (să-vîrşirea) binelui. Se cuvine, deci, avînd cinci bănuți ai păcatului, creştinul să zică : «Am douăzeci şi sînt plin de (tot) răul» ; şi avînd douăzeci de bănuți de bunătate, să zică : «N-am decît o jumătate de bănuț». Iar dacă din pricina slavei deşarte se ruşinează să spună aceasta ; cel puțin să spună adevărul ! Să mărturisească atît lucrarea harului, cît şi lucrarea păcatului ! Am spus mai înainte că sufletul are adîncime. Să ne folosim (acum) de exemple, pentru a descrie mădularele lui. Astfel, după cum soarele este (unul), dar razele lui sînt multe ; după cum copacul cel înaltă (este unul), dar are (multe) ramuri, şi după cum cetatea cea mare (una) este, dar are multe (sate) vecine ; tot aşa este şi natura cea cugetătoare, sufletul cel nemuritor, frumusețea cea mai presus de toate creaturile, cel (ce este) chipul şi asemănarea lui Dumnezeu.

Aşadar, cînd vine harul, luminează sufletul cu două raze ca şi cînd din întregul copac (sînt luminate) două ramuri, iar din toată cetatea (doar) două (sate din) împrejurimi. Dar cele mai multe părți ale sufletului rămîn cuprinse de păcate. (Omul) însă, socoteşte că sufletul în întregime a fost cuprins de bunătate, de .har şi de strălucire. Este, ca şi cum ar primi, bunăoară, cinci livre de aur şi i se pare că a primit o şută Nu cumva embrionul, (fiind încă) în pîntecele mamei, devine om (matur) ? Sau, punînd cineva piatra de temelie, a şi terminat clădirea? Sau sămînța aruncată sub brază deVine îndată spic ? Nu cumva cel ce se pregăteşte să facă negoț, de Ia început îşi şi umple depozitele ? Şi cel ce se împărtăşeşte de un mic har,[s] devine îndată creştin ? Chiar şi cei dintîi şi mari (după virtute) se află, înainte de a fi desăvîrşiți, precum se află sfetnicii înaintea împăratului şi precum pîrîul față de fluviul Eufrat.

Cel ce are intenția să meargă într-o cetate, care se află la distanță de treizeci de zile, după ce a mers două sau trei zile să nu creadă că a şi ajuns la cetate.

După cum puterea protivnică doar îndeamnă, dar nu şi constrînge, tot aşa şi harul divin, dat fiind (că omul are) libertate de discernămînt, îndeamnă (dar nu constrînge). Deci, dacă omul săvîrşeşte cele rele, îndemnat de satan, nu este condamnat satan în locul lui, ci omul însuşi se pedepseşte, întrucît de bună voie s-a făcut ascultător al răutății. Tot aşa şi atunci, cînd omul se întoarce spre bine şi are în el harul lui Dumnezeu, harul nu-şi atribuie lui însuşi binele, ci-1 atribui omului şi-1 slăveşte pe el. (Aceasta), pentrucă omul însuşi şi-a cauzat binele, pe cînd harul prin însăşi natura sa este bun. (Convieţuind cu harul), nu înseamnă că venind acesta îi leagă voința cu o putere constrîngătoare, că vrînd nevrînd (omul) săvîrşeşte binele, ci că harul cedează (în fața) liberului arbitru, ca să se arate dacă voința omului cinsteşte sau nu sufletul ; dacă este sau nu de acord cu el. Mulți l-au cinstit şi au fost de acord cu el, însă alții s-au abătut de la calea cea bună. Pentru că zice Apostolul : ***«După ce ați început prin Duhul, acum sfîrşeşti prin trup»*** (Gal. 3, 3). Legea nu a fost dată pentru firea (omenească) ci pentru liberul arbitru, care poate să se îndrepte spre bine sau spre rău. Domnul zice : ***«Am venit să pun foc pe pămînt şi vreau ca deja să fie aprins»*** (Luca 17, 49). (Cu alte cuvinte), Domnul vrea să fie aprins focul cel ceresc în inimile oamenilor, dar unii vor, iar alții nu. Altă dată zice : ***«De cîte ori am voit să vă adun, precum adună cloşca pe puii ei şi nu ați vrut»*** (Matei 23, 37). Vezi, deci, că Domnul vrea, dar că oamenii nu vor să se apropie de El şi să afle milă.

13. Cel ce voieşte să vină la Domnul, să se învrednicească de viața cea veşnică, să devină sălaş al lui Dumnezeu, şi să se învrednicească de Duhul Sfînt, pentru ca să poată împlini fără de prihană poruncile Domnului şi să obțină roadele cuvenite, aşa se cuvine să înceapă : mai în-tîi, să creadă cu tărie în Domnul, să se dedice întru totul poruncilor Lui şi să se lepede de cele lumeşti, pentru ca mintea lui să nu fie preocupată de nimic din cele văzute. Să stăruie totdeauna în rugăciune şi să nu deznădăjduiască, ci să aştepte cu încredere venirea şi ajutorul Domnului şi la El să aibă totdeauna gîndul. Se cuvine, apoi, să se silească spre toată fapta cea bună, spre (împlinirea) tuturor poruncilor Domnului, chiar dacă inima lui nu vrea, pentru că sălăşluieşte în ea păcatul. Adică, să se nevoiască în a fi smerit înaintea oamenilor, în a se socoti mai mic şi mai rău decît toți oamenii, în a nu căuta cinste şi laudă de la cineva, — precum s-a scris în Evanghelie — în a avea numai pe Domnul, pururea, înaintea ochilor şi în a voi ca numai Lui să-I placă.

Deasemeni, se cuvine să se nevoiască a fi blînd, chiar dacă inima nu-i permite aceasta, aşa cum zice Domnul : ***«învățați de la Mine că sînt blînd şi smerit cu inima şi veți afla odihnă***

sufletelor voastre» (Matei 11, 29). Să fie milostiv, bun, îndurător, pe cît va putea mai mult, şi să se silească spre aceasta, după cum zice Domnul : ***«Fiţi buni şi milostivi, precum Tatăl vostru cel ceresc este milostiv»*** (Luca 6, 36). Şi iarăşi : ***«Dacă Mă iubiţi, ţineţi poruncile Mele»*** (Ioan 14, 25). ***«Grăbiţi-vă, căci cei ce se grăbesc răpesc împărăţia cerurilor»*** (Matei 11, 12). ***«Siliţi-vă să intraţi pe poarta cea strimtă»*** (Luca 13, 24). Să aibă totdeauna înaintea ochilor smerenia, viaţa şi purtarea Domnului ca pe un exemplu pururea viu. Pe cît îi stă în putinţă, să stăruiască în rugăciuni şi să creadă puternic, pentru ca Domnul venind, să-1 cureţe, să-1 întărească în (împlinirea) tuturor poruncilor Sale, iar din sufletul său să-Şi facă sălaş. Şi aşa, lucrurile pe care acum le săvîrşeşte cu efort şi împotriva inimii lui — atunci cînd se va odihni pentru totdeauna cu binele şi mereu îşi va aduce aminte de Domnul aşteptîndu-L cu bunătate şi dragoste — (le va săvîrşi ca pe un lucru firesc). Atunci, văzînd Domnul intenţia şi zelul lui cel bun, faptul .că se sileşte ca totdeauna să-şi amintească de El şi (cum se străduieşte) totdeauna să facă binele, să fie smerit, blînd şi iubitor — că deşi inima lui nu voieşte acest lucru, o ocnstrînge şi pe cît este cu putinţă, (o face să fie de acord cu el) —arată către el mila Sa, îl izbăveşte de duşmanii lui şi de păcatul care locuieşte în el.

Umplîndu-Se de Duhul Sfînt, el împlineşte pe mai departe, cu adevărat, poruncile Domnului, fără efort şi fără osteneală. Sau mai degrabă, Domnul împlineşte în el propriile Sale porunci ; şi face să se arate roadele Duhului, într-un chip cu totul curat. Prin urmare, se cuvine, mai întîi, ca acela care se apropie de Domnul să se silească să facă binele, chiar dacă inima lui nu vrea ; să aştepte cu credinţă neşovăielnică mila Lui, să se silească să fie îndurător, să aibă inimă milostivă, iar atunci cînd este dispreţuit să fie îndelung-răbdător şi să nu se indigneze, precum spune Apostolul : ***«Iubiţilor, nu vă răzbunaţi singuri»*** (Rom. 12, 19). Deasemeni, să se silească spre rugăciune, dacă n-a primit darul rugăciunii de la Duhul. Şi văzînd Dumnezeu că într-atîta se luptă, că se forţează să săvîrşească binele chiar dacă inima lui nu vrea să facă aceasta — îi dă lui rugăciunea cea adevărată a lui Hristos, îi dă duhul îndurării, bunătatea cea adevărată şi, într-un cuvînt, îi dă roadă Duhului. Dar dacă cineva numai spre rugăciune se sileşte — atunci cînd nu are harul rugăciunii — spre smerenie şi iubire, şi spre celelalte porunci ale Domnului nu se sileşte, uneori i se dă lui harul rugăciunii şi el se găseşte în parte în odihnă şi bucurie, după cererea lui, dar, în ce priveşte purtările lui, este la fel cum era şi mai înainte. Acesta nu are blîndeţe, pentru că n-a cerut-o cu stăruinţă şi nu s-a străduit pe sine către aceasta. Nu are smerenie, pentru că n-a cerut-o şi nu s-a silit s-o dobîndească. Nu are iubire faţă de toţi (oamenii), pentru că, nu a avut nici grijă, nici oboseală pentru aceasta în cererea rugăciunii lui.

Se cuvine, deci ca după cum fiecare se sileşte spre rugăciune, — chiar dacă inima lui nu vrea acest lucru — tot aşa să facă (silindu-se) cu bucurie (să arate) iubire, blîndeţe, şi îndelungă-răbdare, după cum s-a scris. Să se silească în a se dispreţui pe sine, în a se socoti cel mai rău şi cel mai din urmă dintre toţi (oamenii). Dacă nu este de folos, să nu vorbească, ci să mediteze pururea la cuvîntul Domnului, pe care, însă, să le grăiască atît cu gura, cît şi cu inima. (Să se silească, deasemeni), să nu se mînie (niciodată), precum spune (Apostolul) : ***«Orice ' amărăciune şi mînie şi defăimare să piară de la voi, împreună cu orice răutate»*** (Efes. 3, 31). Văzînd Domnul intenţia lui, îi va da, fără ca el să depună osteneală şi trudă, toate acele (daruri), pe care mai înainte numia cu sila le-a putut păstra — din pricina păcatului, care locuia în el — şi va face ca toate aceste îndeletniciri virtuoase să-i devină a doua natură. Venind, apoi, Domnul şi sălăşluindu-Se în el, acesta va împlini fără osteneală poruncile şi se va umple de roadele Domnului.

14. Dacă cineva se sileşte (numai) către rugăciune — vrînd să primească un anumit dar de la Dumnezeu — dar nu se sileşte deopotrivă şi nu se constrînge spre smerenie, iubire, blîndeţe şi spre celelalte virtuţi, uneori, de vreme ce se roagă şi cere, primeşte şi harul divin ; pentru că Dumnezeu este bun şi binevoitor şi împlineşte cererile celor ce i se roagă. (Acela, însă), care nu se pregăteşte mai dinainte, care nu se obişnuieşte cu virtuţile amintite, sau pierde harul, sau îl primeşte şi cade, sau nu progresează din pricina gîndului prea înalt pe care îl are despre sine. Pentru 'că sălaşul şi odihna Duhului este smerenia, iubirea, blîndeţea şi celelalte porunci ale Domnului.

Se cuvine, deci, ca aceia care voiesc cu adevărat să placă lui Dumnezeu, care voiesc să primească de la El harul ceresc, care voiesc să crească şi să se desăvîrşească în Duhul Sfînt, să se silească mai întîi să păzească toate poruncile, chiar şi cînd inima lor nu vrea acest lucru, după cum s-a scris : ***«Pentru aceasta m-am îndreptat către toate poruncile Tale»*** (Ps. 118, 128). Căci după cum silindu-se şi constrîngîndu-se spre rugăciune, în cele din urmă primeşte harul ei, şi silindu-se spre faptele virtuţii, binele devine pentru el, un fapt obişnuit, tot aşa cerînd şi rugîndu-se cineva Domnului, dobîndeşte ceea ce cere, iar harul Duhului creşte şi înfloreşte în **el.** Odihnindu-se în smerenia lui şi în toate celelalte virtuţi, îl învaţă iubirea cea adevărată şi blîndeţea cea adevărată, la care a voit să ajungă şi pe care a cerut-o. Şi aşa crescînd şi desăvîrşindu-se întru Dumnezeu, se învredniceşte a fi moştenitor al împărăţiei cerurilor. Pentru că cel smerit niciodată nu cade. De-altfel, unde ar putea să cadă, cînd se află mai jos, decît toţi ? Mare înălţare este smerenia ; cinste şi vrednicie mare este umilinţa. Să ne obişnuim, deci, şi noi a ne constrînge la umilinţă, chiar dacă inima noastră nu vrea, şi rugîndu-ne şi invocînd neîncetat, cu credinţă, cu nădejde şi cu dragoste numele lui Dumnezeu, să aşteptăm să trimită în inimile noastre pe Duhul Său. Să ne rugăm şi să ne închinăm Tatălui în Duh. (Să ne rugăm) ca Duhul însuşi să se roage întru noi; ca Duhul însuşi să ne înveţe rugăciunea cea adevărată, smerenia, blîndeţea şi iubirea, (virtuţi) pe care acum (nici) cu sile nu **le** putem împlini ; să ne înveţe să împlinim cu adevărat fără osteneală şi fără silă, adîncul milei, bunătatea şi toate celelalte porunci ale Domnului, precum Duhul însuşi ştie să ne umple de roadele Lui. Şi astfel, împlinind poruncile Domnului prin Duhul, — singurul care cunoaşte voia lui Hristos şi care ne curăţeşte de întinăciunea păcatului — să fim prezentaţi lui Hristos, ca nişte fecioare curate şi fără prihană, să ne odihnim' în Dumnezeu, şi Hristos să Se odihnească în noi în veci. Slavă milostivirilor Lui, îndurării şi iubirii Lui, că a învrednicit neamul omenesc de astfel de cinste, făcîndu-i şi declarîndu-i pe oameni fraţi adevăraţi şi fii ai Părintelui celui ceresc. Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfîntului Duh, în vecii vecilor. Amin.

CUVÎNT DESPRE DESĂVÎRŞIREA ÎN DUH

1 Fiecare dintre noi îşi dobîndeşte mîntuirea prin harul şi darul divin al Duhului, iar prin credinţă, iubire şi lupta de bună voie poate să ajungă la măsura desăvîrjşită a virtuţii. Astfel, pe de o parte prin har, iar pe de altă parte prin (săvîrşirea) virtuţii, (ajungem) la moştenirea vieţii veşnice.

Prin urmare, nu se învredniceşte cineva de desăvîrşire, doar prin intermediul puterii şi al harului divin, dacă nu adaugă şi eforturile proprii ; nimeni nu ajunge la măsura libertăţii desăvîrşite şi la curăţie doai prin efortul şi puterea sa, dacă nu este ajutat de mîna cea divină, de sus. ***«Pentru că, dacă Domnul nu va ajuta la zidirea unei case şi nu va păzi o cetate, în zadar se osteneşte cel ce zideşte şi în zadar îl păzeşte paznicul»*** (Ps. 126, 1).

2. ***întrebare :*** Care este voia lui Dumnezeu către care Apostolul cheamă şi îndeamnă pe fiecare dintre noi să ajungă ?

Răspuns: Voia lui Dumnezeu este curăția desăvîrşită de păcat, eliberarea de patimile care ne necinstesc şi ajungerea la cel mai înalt grad de virtute. Aceasta echivalează cu purificare şi sfințirea inimii, care se realizează prin părtăşia la Duhul cel desăvîrşit şi dumnezeiesc. Pentru că zice (Mîntutiorul) : ***«Fericiți cei curați cu inima că aceia vor vedea pe Dumnezeu»*** (Matei 5, 8). Şi ***«Fiți desăvîrşiți precum Tatăl vostru cel ceresc desăvîrşit este»*** (Matei 5, 48). Şi (Psalmistul) : ***«Fie inima meu fără prihană la judecățile Tale, ca să nu mă ruşinez»*** (Ps. 118, 80). Şi iarăşi : ***«Atunci nu mă voi ruşina la vederea tuturor poruncilor Tale»*** (Ps. 118, 6). Şi iarăşi, către cel ce întreabă : ***«Cine se va urca pe muntele Domnului ?»*** şi răspunde : ***«Cel ce are mîinile nevinovate şi inima curată»*** (Ps. 23, 3—4). Prin aceste cuvinte se referă la îndepărtarea definitivă a păcatului din mintea şi fapta noastră.

3. Ştiind Duhul Sfînt că patimile cele ascunse şi nevăzute anevoie se îndepărtează —-pentru că sînt ca şi înrădăcinate în suflet — arată prin (mijlocirea) lui David cum trebuie să se facă curățirea de ele. David zice : ***«De cele ascunse ale mele curățeşte-mă»*** (Ps. 18, 13). Cu alte cuvinte, (el vrea să spună) că noi putem să obținem aceasta prin rugăciune stăruitoare, prin credință şi prin ataşament desăvîrşit, față de Dumnezeu. In plus, să ne împotrivim acestora şi să ne păzim inima cu toată grija.

4. Chiar şi fericitul Moise, exprimîndu-se simbolic, spune că sufletul nu trebuie să-fie stăpînit de două gînduri, de cel bun şi de cel rău, ci numai de cel bun, şi că nu trebuie să culegem două feluri de roade, bune şi rele, ci numai bune. Iată ce zice : «Să ***nu pui la jug animale diferite — pentru a face acelaşi lucru*** — ca ***de exemplu, un bou şi un asin, ci pe cele de acelaşi neam înjugîndu-le, să treieri țarina ta»*** (Deut. 22, 10).

Cu alte cuvinte, să nu avem în țarina inimii noastre virtutea şi răutatea, ci numai virtutea, pentru că (zice acelaşi Moise) : ***«Să nu teşi în haină de lînă (fir de) in»*** (Deut. 22, 11), nici în haină de in (fir de lînă). «Să ***nu cultivi pe ogorul tău două feluri de semințe. Să nu împreunezi vite de soiuri diferite ci să le împreunezi cu cele de soiul lor».*** (Lev. 19, 19).

Prin urmare, ne spune (Moise) prin acestea în taină, nu trebuie să cultivăm în sufletul nostru (pe lîngă) virtute şi răutate ; că numai ger-, menii virtuții trebuie să se dezvolte în noi ; că sufletul nu trebuie şăb fie părtaş la două duhuri; la duhul lui Dumnezeu şi la duhul lumii».

Pentrucă, zice : ***«De aceea găsesc drepte toate poruncile Tale şi urăsc orice cale a minciunii»*** (Ps. 118, 128).

5. Se cuvine ca sufletul cel fecioresc, pentru a se alipi de Dumnezeu să se curățească nu numai de păcatele cele văzute, adică de desfrîu, de ucidere, de furt, de cuvinte urîte, de minciună, de iubirea de argint şi de lăcomie, ci cu şi mai multă (grijă) să se curățească de (patimile) cele ascunse — precum am zis — adică de pofte, de slava deşartă, de dorința de a fi admirați de oameni, de prefăcătorie, de iubirea de stăpînire, de viclenie, de obiceiurile cele rele, de ură, de necredincioşie,

de invidie, de egoism, de înfumurare şi de toate cele asemenea lor. Pentrucă, iată, zice Scriptura, că păcatele cele ascunse ale sufletului sînt puse în egală măsură alături de cele din afară. Zicînd Domnul : ***«Dumnezeu a risipit oasele celor ce vor să placă oamenilor»*** (Ps. 52, 6) şi : ***«Domnul urăşte pe bărbaţii care varsă sînge şi înşeală»*** (Ps. 5, 6), arată că Dumnezeu urăşte în egală măsură pe cel viclean şi pe cel ucigaş.

Se spune în alt loc : ***«Cu inimă nelegiuită lucraţi pămîntul...»*** Şi : ***«Vai vouă cînd oamenii vă vor vorbi de bine»*** (Luca 6, 26). Cu alte cuvinte, (vai vouă) atunci cînd veţi voi să fiţi vorbiţi de bine de oameni şi cînd veţi aştepta slavă şi laudă din partea lor. Pentru că, făcînd bine, acum, este posibil ca fapta voastră să rămînă ascunsă ? De-altfel, Domnul însuşi zice : «Să ***strălucească lumina voastră înaintea oamenilor»*** (Matei 6, 16). Numai că, zice, sîrguiţi-vâ să faceţi bine spre slava lui Dumnezeu şi nu de dragul slavei deşarte, ca unii care iubiţi lauda de la oameni. (De-altfel), pe cei ce săvîrşesc astfel de greşeli, Mîntuitorul i-a arătat ca fiind şi necredincioşi, atunci cînd a zis : ***«Cum puteţi voi să credeţi, cînd primiţi slavă unii de la alţii, iar slava care vine de la Dumnezeu nu o căutaţi?»*** (Ioan 5, 44). Apostolul (Pavel) spune că spre slava lui Dumnezeu să se facă pînă şi faptul de a mînca şi a bea. El zice : ***«Ori de mîncaţi, ori de beţi, ori altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi»*** (I Cor. 10, 31). Pe de altă parte, divinul Ioan asociind ura Cu uciderea, zice: ***«.Cel ce urăşte pe fratele său este ucigător de oameni»*** (I Ioan 3, 45).

6. ***«Iubirea pe toate le suferă... pe toate le rabdă, iubirea nu cade niciodată»*** (I Cor. 13, 7—8). Cuvîntul: «niciodată nu cade» aceasta înseamnă : Cei ce dobîndesc darurile mai înainte pomenite ale Duhului, dar nu se eliberează definitiv, prin iubire, de patimi, n-au ajuns la (limanul) cel sigur, ci se află în pericol şi se tem de duhurile cele viclene. Numai aceasta nu cade, pentru că nu mai este pîndită de patimi. Celelalte harsime, însă, ca limbile îngerilor, profeţia, cunoştinţa toată şi darurile vindecărilor, comparate cu ea, sînt ca nimic.

7. Prin aceste (cuvinte) ne-a indicat scopul, măsura desăvîrşirii (spre care să tindem).

Eliberîndu-se, deci, fiecare de astfel de bogăţii (trecătoare), să se avînte, cu căldură sufletească şi cu stăruinţa pe acest drum duhovnicesc, pînă ce îşi va realiza (menirea lui), după cum s-a spus : *«Nu ştiţi voi că acei ce aleargă în stadion toţi aleargă, dar numai unul ia premiul ? Alergaţi aşa ca să-l luaţi»* (I Cor. 9, 24).

8. Acest (scop) se ajunge, atunci cînd cineva se leapădă de sine, cînd, de bună voie, dă totul fraţilor şi nu reţine pentru sine nimic, afară numai de îmbrăcăminte şi cele necesare, cînd este liber din toate părţile, cînd este pentru toţi ca un sclav cumpărat pe arginţi, (cînd se supune tuturor) şi în deosebi conducătorilor, — respectînd cuvîntul lui Hristos care zice : *«Cel ce va voi să fie primul şi mai mare între voi* ***să*** *fie cel mai de pe urmă, slujitorul şi robul tuturor»* (Matei 20, 27) ; să nu umble după slavă, cinste şi laudă şi să nu încerce să placă ochilor oamenilor, ci să se socotească pe sine dator tuturor şi să slujească pe fraţi în iubire şi simplitate.

9. Se cuvine ca aceia care conduc comunitatea fraţilor să socotească un lucru important, faptul de a se lupta, cu uneltirile celui viclean ; să se arate smeriţi şi să nu fie copleşiţi de patima

mîndriei, să nu se considere stăpîni, iar pe fraţi să-i considere supuşi; (pentru că, în caz contrar), în loc de mare cîştig, îşi agonisesc pagubă. Ca nişte părinţi îngăduitori, se cuvine, mai degrabă, pentru Dumnezeu, să slujească comunităţii, atît cu trupul cît şi cu duhul ; să se îngrijească (de membrii) ei, ca de fiii lui Dumnezeu, să certe cînd trebuie, dar să şi mîngîie.

(Dar nu îngăduim), ca în numele smereniei şi al blîndeţei să se instaleze în mînăstiri neorînduiala şi să nu se menţină ordinea cuvenită dintre cei ce conduc şi cei conduşi.

Prin urmare, (conducătorii spirituali) să se considere în adîncul cugetului lor ca nişte robi netrebnici ai tuturor fraţilor, dar şi ca nişte pedagogi, cărora li s-au încredinţat fii duhovniceşti; să se sîrguiască, cu tot sufletul şi cu frica lui Dumnezeu a forma pe fiecare dintre fraţi pentru tot lucrul cel bun, bine ştiind că plată mare îşi agonisesc pentru această osteneală.

10. După cum aceia care primesc tineri pentru a-i educa sînt ca şi stăpînii lor şi de dragul educaţiei şi al bunelor moravuri nu se dau la o parte să le aplice pedepse, tot aşa şi întîistătătorii, au dreptul să pedepsească pe aceia dintre fraţi care necesită educare, dar să n-o facă împinşi de patima mîndriei şi a grandomaniei, nici de gîndul răzbună-rii, ci s-o.facă cu blîndeţe, gîndindu-se la folosul duhovnicesc şi la în-toarcerea acestora.

11. (Arătînd) multă stăruinţă, osteneală, grijă şi luptă, putem, prin harul şi darul lui Hristos, care prinde chip în noi, să dobîndim iubirea faţă de Dumnezeu. împlinind această poruncă (a iubirii lui Dumnezeu), uşor o putem împlini şi pe cea de a doua, referitoare la iubirea faţă de aproapele.

Să ne sîrguim în deosebi faţă de prima poruncă, pentru că celei care vine după ea o va urma în chip firesc. Dacă cineva, neglijînd porunca cea dintîi şi cea mai mare, adică iubirea faţă de Dumnezeu, care este strîns legată de buna dispoziţie interioară şi de cugetele cele sănătoase faţă de Dumnezeu, vrea s-o împlinească pe cea de a doua, îi va fi cu neputinţă s-o împlinească cu adevărat şi precum trebuie. Pentru că, găsind cugetul lipsit de iubire şi de căutarea lui Dumnezeu, cel viclean face să i se pară grele poruncile divine, să iste în suflet murmu-rare, nemulţumiri şi reproşuri împotriva slujirii fraţilor sau amăgin-du-1 cu gîndul că este virtuos, îl face să se mîndrească, să se considere cinstit, important şi că împlineşte poruncile în chip desăvîrşit.

12. Cînd un om se socoteşte împlinitor al poruncilor, de bună sea-mă că greşeşte şi păcătuieşte împotriva lor ; cînd singur se judecă nu mai lasă loc celui ce judecă corect.

Pentru că atunci cînd ***«Duhul lui Dumnezeu mărturiseşte împreună cu duhul nostru»*** (Rom. 8, 6), precum spune Sfîntul Apostol Pavel, sîntem cu adevărat vrednici de Hristos şi fii ai lui Dumnezeu şi nu cînd, după propria părere, ne socotim drepţi. ***«Pentru că nu cel ce se laudă singur este dovedit bun, ci acela pe care Domul îl laudă»*** (II Cor. 10, 18). Că dacă omul pierde amintirea şi frica de Dumnezeu, în mod firesc iubeşte slava (deşartă) şi vînează lauda celor pe care-i slujeşte. Un astfel de om este numit şi necredincios de către Domnul, precum deja ş-a arătat. Pentru că, zice : «cum puteţi voi ***să*** credeţi cînd ***primiţi slavă unii de la alţii, iar slava care vine de la unicul Dumnezeu n-o căutaţi ?»*** (Ioan 5, 44).

13. La iubirea de Dumnezeu nu se poate ajunge, după cum s-a spus, decît prin multă luptă şi trudă a minții, prin cugete curate şi prin grija continuă de a săvîrşi cele bune ; de bună seamă potrivnicul împiedică mintea noastră şi nu-i permite, ca amintindu-şi de faptele bune, să ajungă lâ iubirea divină, şi (mai mult decît atît) îmbie simțirea cu pofte pământeşti.

Atunci "cînd mintea este preocupată continuu de iubirea şi amintirea lui Dumnezeu, atunci are loc moartea celui viclean, şi aş zice, spîn-zurărea lui. Din prima şi singura poruncă a iubirii de Dumnezeu izvorăşte iubirea sinceră de fraţi, simplitatea cea adevărată, blîndeţea, rugăciunea şi oricare dintre virtuţile cele minunate. Prin urmare, este nevoie de multă osteneală tainică, de cercetare a cugetelor, de exercitare a simțurilor sufletului nostru, celor slăbite (de păcat), pentru a distinge ceea ce este bine de ceea ce este rău, pentru a reînviora şi întări — îndreptînd cu stăruință mintea noastră spre Dumnezeu — mădularele sufletului cele obosite. Şi astfel, mintea noastră, pentru totdeauna alipită de Dumnezeu, se va face un duh cu Domnul, după cuvîntul lui Pavel.

14. Cei ce iubesc virtutea, neîncetat trebuie să ducă această luptă şi osteneală tainică. Numai aşa împlinesc porunca, fie că se roagă, fie că slujesc, fie că mănîncă sau beau. Numai aşa, orice lucru bun fac, spre slava lui Dumnezeu îl fac şi nu spre slava lor.

Iubirea lui Dumnezeu va face ca împlinirea poruncilor să li se pară uşoară, va face să dispară toată greutatea lor.

15. După cum s-a arătat(mai înainte), cel viclean depune toată stăruința să abată cugetul de la amintirea, frica şi iubirea lui Dumnezeu. El îl ademeneşte cu momeli pământeşti, şi-1 abate (uneori) de la cele cu adevărat bune la cele care numai par a fi bune.

16. Virtuţile se trag şi se ţin una de alta, întocmai ca un lanț sfînt. Aşa, de exemplu, rugăciunea se leagă de iubire, iubirea de bucurie, bucuria de blîndeţe, blîndeţea de smerenie, smerenia de slujire, slujirea de speranță, speranța de credință, credința de ascultare iar ascultarea de simplitate. După cum şi cele rele una de alta se leagă : ura de mînie, mînia de mîndrie, mîndria de slavă deşartă, slava deşartă de nepăsare, nepăsarea de duritate, duritatea de dormitare, dormitarea de disprețuire, disprețuirea de lene, lenea de josnicie, iar josnicia de pofte. Şi tot aşa celelalte feţe ale răutății legate sînt una de alta.

17. Pe orice lucru bun făcut de om, cel viclean vrea să-1 întineze, prin amestecarea (lui) cu germenii săi, adică cu slava deşartă, cu înfumurarea, cu murmurul şi cu oricare altul dintre acestea ; face aceasta pentru că binele realizat să nu fie făcut doar de dragul lui Dumnezeu sau din pornire proprie.

S-a scris că Abel a adus jertfa lui Dumnezeu : ***«din oile cele întîi născute ale sale şi din grăsimea lor»*** (Gen. 4, 4), şi că fratele său Cain deasemeni a adus jertfă lui Dumnezeu, dar din roadele pământului şi nu din cele dintîi ; Dumnezeu a privit către jertfa lui Abel, dar n-a luat în seamă darul lui Cain.

Din acest (episod) aflăm că un lucru bun poate să nu fie făcut precum trebuie ; mai precis, nu este făcut precum trebuie, atunci cînd este făcut cu neglijență sau cu dispreț, cînd este făcut pentru un motiv oarecare, dar nu de dragul lui Dumnezeu. De aceea se întîmplă să nu fie primit de Dumnezeu.

CUVINTE DESPRE RUGĂCIUNE

1. Lucrul cel mai bun la care ajunge cineva este obişnuința cu rugăciunea. Prin mijlocirea ei, acesta dobîndeşte şi celelalte (bunuri), iar (Domnul) care îl cheamă carte sine, îi întinde mîna întru ajutor. Prin rugăciune se face părtaş la energia cea tainică, la sfințenia lui Dumnezeu, iar mintea lui se uneşte printr-o iubire de negrăit cu Domnul. Pentru că zice (Psalmistul) : ***«Dat-ai veselie inimii mele»*** (Ps. 4, 7). Şi Domnul însuşi (adaugă) : ***«împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru»*** (Luca 17, 21). La ce altceva s-ar putea referi faptul că împărăția este înlăuntrul (oamenilor), dacă nu la bucuria cerească a Duhului care se arată în chip real în sufletele celor vrednici ? Pentru că sufletele cele vrednice prin părtăşia reală la Duhul, primesc încă de acum arvuna şi pîrga bucuriei şi veseliei celei duhovniceşti de care se vor împărtăşi sfinții în împărăția lui Hristos. Pentru că, zice (Psalmistul) : ***«Inima şi trupul meu s-au bucurat întru Dumnezeu cel viu»*** (Ps. 83, 2). Şi : «Ca ***din seu şi din grăsime să se bucure sufletul meu»*** (Ps. 62, 6). (Aceste cuvinte), că şi cele asemenea lor, acelaşi lucru arată, (şi anume) bucuria şi mîngîierea reală pe care le dă Duhul.

2. Şi fiindcă lucrul cel mai mare dintre toate este rugăciunea, grija cea mai mare ei trebuie să i se arate, ca nu cumva să sufere vătămare din partea celui rău. Pentru că, cu cît cineva arată grija de un mare bun, pe atît îl atacă cel viclean cu şi mai mare stăruință. Un astfel de om va trebui să arate multă vigilență, ca şi mai mult, zi de zi, să se arate roadele stăruinței sale în rugăciune, (adică) iubirea, smerenia, simplitatea şi bunătatea, ca progresul său întru cele duhovniceşti să se facă vădit şi să cheme şi pe alții la un zel egal.

3. Dumnezeescul Apostol(ne învață) să stăruim în rugăciune şi să ne rugăm neîncetat (I Tes. 5, 17), iar Domnul ne asigură că : ***«Dumnezeu va face dreptate celor ce strigă către El ziua şi noaptea»*** (Luca 18, 7). Tot El mai spune : ***«Privegheați şi rugați-vă»*** (Matei 26, 41). Prin urmare, se cuvine ca totdeauna să ne rugăm şi să nu ne moleşim. Dar, stăruind cineva în rugăciune şi luînd asupră-şi un lucru atît de important, dator este să dea luptă mare şi neşovăelnică, pentru ca să înfrîn-gă piedicile (ce vin în calea) rugăciunii : —■ somnul, indiferența, greutatea trupului, nălucirea gîndurilor, instabilitatea minții şi toate uneltirile celui rău — să. treacă prin necazuri şi peste războiul pe care duhurile cele viclene îl duc cu mînie împotriva lui, împiedicîndu-i sufletul să caute neîncetat adevărul şi pe Dumnezeu şi să se apropie de Hristos.

4. Se cuvine ca acela care se dedică rugăciunii să procedeze cu bărbăție, să arate zel, trezvie, răbdare, luptă spirituală şi osteneală trupească ; să nu se moleşească şi să nu cedeze cugetelor ce se abat de la calea (cea dreaptă), somnului mult, toropelii şi confuziei ; să nu scoată țipete tulburătoare şi necuvincioase ; să nu permită minții să (fie preocupată) de vreun lucru de acest fel, ci să aibă cugetul, odată cu înclinarea genunchilor, departe de orice lucru care îl poate duce la rătăcire ; pentru că nimic nu-l poate împiedica atunci cînd, pregătindu-se, veghează, cînd se împotriveşte gîndurilor de prisos, (născute) de materie (din el), cînd cercetează şi judecă totul, cînd doreşte totdeauna pe Domnul, chiar dacă este amăgit, în diferite feluri, de răutate. Să nu se mîn-drească față de cei oe nu pot să stăruiaseă în rugăciune, ca nu cumva, impins de astfel de ispită a răutății, să strice lucrul cel bun şi să-1 lase pradă demonului celui viclean.

5. Iar dacă rugăciunea n-o împletim cu smerenia, iubirea, simplitatea şi bunătatea, atunci rugăciunea, sau mai degrabă aparența de rugăciune, ne foloseşte foarte puțin. Acest lucru nu-l spunem doar despre rugăciune, ci şi despre orice efort şi osteneală, (ca de exemplu), despre

feciorie, post, privighere, psalmodiere, slujire şi despre orice faptă să-vîrşită de dragul virtuții. Pentru că, dacă nu rodeşte în noi, după cum trebuie, iubirea, pacea, bucuria, blîndețea, smerenia, credința, îndelungă răbdarea şi bunăvoința, la nimic bun nu duce efortul depus. Eforturile depuse vizează (anumite) roade şi un (anumit) folos. Or, nearătîn-du-se întru noi roadele iubirii, zadarnică este osteneala. Cei ce se află în această stare, nu se deosebesc cu nimic de cele cinci fecioare neînțelepte, care, pentru faptul că nu au avut în inimi untdelemnul cel duhovnicesc — adică virtuțile săvîrşite cu ajutorul Duhului — au fost numite neînțelepte, au fost îndepărtate în chip ruşinos de camera cea împărătească şi nu au primit nici o răsplată pentru osteneala fecioriei.

Că după cum cineva, lucrînd într-o vie, îşi dă toată silința şi osteneala, în speranța (că va obține) roade, iar dacă roadele nu apar, zadarnică se arată lucrarea lui — tot aşa şi noi, dacă ajutați tie lucrarea Duhului, nu vedem înlăuntru nostru, nu mărturisim, cu toată îndrăzneala şi simțirea duhovnicească roadele iubirii, ale păcii, ale bucuriei şi ale celorlalte virtuți, pe care le-a enumerat Apostolul, n-avem nici un folos de la osteneala fecioriei, a rugăciunii, a psalmodierii, a postului şi a privegherii. Se cuvine, deci, după cum am spus, să ne ostenim cu trupul şi cu sufletul tocmai în speranța (că vom dobîndi) roade spirituale ; aceste roade ale virtuților vor aduce în sufletele cele smerite şi credincioase bucuria şi plăcerea de negărit a Duhului-

Dar separat să se socotească osteneala de fruct, după cum şi sînt separate. Pentru că, dacă cineva cugetînd greşit, consdieră propria silință şi osteneală, drept fruct al Duhului, pe sine se înşeală şi se lipseşte de roadele cu adevărat mari ale Duhului.

6 După cum cel ce s-a detat cu totul păcatului se lasă pradă, ca unor lucruri fireşti, patimilor care îl necinstesc şi care sînt împotriva firii, adică desfrîului, lăcomiei, urei, vicleniei şi celorlalte fapte ale răutății, tot aşa şi cel ce este cu adevărat şi cu desăvîrşire creştin, împlineşte, cu bucurie şi plăcere duhovnicească, cu uşurință şi fără osteneală, ca pe nişte lucruri fireşti — pentru că nu mai are a se lupta cu patimile cele rele — toate virtuțile şi toate roadele Duhului cele mai presus de fire, adică iubirea, pace, răbdarea, credința, smerenia şi pe oricare alta din acest lanț cu adevărat de aur al virtuții. (Realizează aceasta) întrucît a fost cu desăvîrşire izbăvit de Domnul şi a primit în inimă, de la Duhul cel bun, pacea desăvîrşită şi bucuria lui Hristos. Un astfel (de om) s-a unit cu Hristos şi face cu El un singur duh.

7. Se cuvine ca aceia, care din cauza lipsei lor de maturitate, (nu) arată iubirea desăvîrşită, să împlinească întocmai ca pe o poruncă divină, ca pe o slujire duhovnicească, cu evlavie, credință şi frică de Dumnezeu, slujirea ; să nu aştepte răsplată, cinste sau mulțumire de la oameni, nici să nu murmure, sau să fie mîndri, sau (să trăiască în neglijență şi toropeală. Pentru că o astfel de faptă strică această lucrare bună, pe cînd evlavia, teama de (Dumnezeu) şi bucuria (duhovnicească) o face bineplăcută lui Dumnezeu.

8. O bunătate ! O iubire de oameni ! Cîtă îndurare a arătat Durrf-nezeu față de noi ! Domnul S-a coborît la oameni ca să le arate că nimeni nu va fi lipsit de răsplată pentru lucrul cel bun; că toți trebuie să se înalțe de la faptele (bune) mici, la cele mari; că nici un pahar de apă rece nu va fi lipsit de răsplată. Pentru că zice : ***«Cel ce va da de băut unuia dintre aceştia mici numai un pahar de apă rece, în nume de ucenic, adevărat grăiesc vouă: nu va pierde plata sa»*** (Matei 10, 42). Şi iarăşi : ***«întrucît ați făcut unuia dintr-aceşti frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut»*** (Matei 25, 40). Numai ca fapta să se facă după (voia lui) Dumnezeu şi cu gîndul de a obține slavă. Adaosul : «în nume de ucenic» are sensul : cu frică şi cu iubire de Hristos. Deasemeni, după ce Domnul a

mustrat pe cei ce fac binele în chip ostentativ a adăugat : ***«Amin, zic vouă; şi-au pierdut plata*** lor» (Matei 6, 5).

9. Ca o temelie (a vieţii) in comunitate, să fie pusă, înainte de toate, curăţia sufletească,'iubirea reciprocă, bucuria şi smerenia ca nu cumva îngîmfîndu-se unii faţă de alţii şi murmurîrid să facă osteneala fără de folos. Cel ce stăruie neîncetat iri rugăciuni să nu nu se poarte' cu mîndrie faţă de cel ce nu poate să facă aşa. Cel ce se dedică slujirii să nu murmure împotriva celui ce se îndeletniceşte cu rugăciunea. Pentru că atunci cînd (fraţii) se referă (şi slujesc) unii altora cu astfel de simplitate şi dispoziţie (sufletească), surplusul (de merit) al celor ce se ocupă cu rugăciunea acoperă lipsa' celor ce slujesc. Deasemeni, surplusul (de merit) al celor ce slujesc acoperă lipsa celor ce se ocupă cu rugăciunea. Şi aşa egalitatea (dintre ei) este salvată, după cum s-a scris : ***«Cel care strinsese mai mult n-avea nimic de prisos, iar cel care strînsese mai puţin nu ducea lipsă de loc»*** (leş. 16, 18).

10. Atunci vom face voia lui Dumnezeu ***«precum în cer aşa şi pe pămînt»*** (Matei 6, 10), cînd, după cum s-a scris, nu vom arăta mîndrie unii faţă de alţii; cînd vom fi uniţi în simplitate, în iubire şi în pace, iar invidia va dispărea ; cînd vom socoti propăşirea aproapelui drept propăşirea noastră, iar paguba lui drept paguba noastră. (Trebuie, însă, amintit) că acela care se leneveşte la rugăciune şi la slujirea fraţilor, cel ce săvîrşeşte cu neglijenţă şi toropeală lucrul (bineplăcut) lui Dumnezeu este de-a dreptul numit leneş de Apostol şi este condamnat ca unul care nu este vrednic să obţină pîinea (cea de toate zilele). Pentru că a zis : ***«Dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănînce» (II*** Tes. 3, 10). în (cartea) înţelepciunii (deasemeni se spune) : ***«Multă răutate a învăţat (pe oameni) nelucrarea»*** (Ecles. 23, 29). Se cuvine, deci, ca fiecare să facă faptele plăcute lui Dumnezeu ; să se plece cel puţin spre un lucru din cele bune, ca nu cumva fiind aflat întru totul fără de rod, să fie lipsit de părtăşia bunurilor celor veşnice.

11. Este necesar să aducem mărturia Sfintelor Scripturi şi să demonstrăm acelora care susţin că este imposibil să ajungă cineva la desăvîrşire şi la eliberare de patimi, odată pentru totdeauna, — chiar dacă participă la Duhul Sfînt şi este plin de El — că nu cunosc cum stau lucrurile şi că atunci cînd vorbesc mint şi greşesc. Pentru că zice Domnul : ***«Fiţi, dar, voi desăvîrşiţi, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvîrşit este»*** (Matei **5,** 48). Curăţia cea desăvîrşită prin aceste cuvinte o arată : ***«(Părinte), voiesc ca, unde sînt Eu, să fie împreună cu Mine şi aceia (pe care Mi i-ai dat), ca să vadă slava Mea»*** (Ioan 17, 24). Acestea, deci, sînt cuvintele Celui care a zis : ***«Cerul şi pămîntul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece»*** (Matei 24, 35 ; Luca 21, 33). Deasemeni, Apostolul zice : ***«Sfătuim şi învăţăm pe orice om, întru toată (înţelepciunea) ca să înfăţişăm pe tot omul, desăvîrşit în Hristos Iisus»*** (Coios. 1, 28). Dar şi cuvîntul : ***«Pînă ce vom ajunge toţi la unitatea credinţei şi a cunoaşterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvîrşit, la măsura vîrstei deplinătăţii lui Hristos»*** (Efes 4, 13) acelaşi sens are. Prin urmare, tinzînd spre desăvîrşire, două lucruri trebuie să avem în vedere : în primul rînd, să căutăm de dragul înălţării (duhovniceşti) să aducem cît mai repede lupta la capăt; iar în rîndul al doilea, să nu alunecăm spre înfumurare, ci să fim smeriţi şi să ne considerăm mici pentru că n-am ajuns încă la desăvîrşire.

12. Cei ce afirmă (că nu se poate ajunge la desăvîrşire), din trei puncte de vedere aduc o farte mare pagubă sufletului lor : în primul rînd, pentru că au încredere în Scripturile cele inspirate ; în al doilea, pentru că necunoscînd scopul suprem al creştinismului, nu numai că nu pot să ajungă la el, dar nici nu pot să arate zel, foame şi sete după virtute; mulţumindu-se cu împlinirea unor

obiceiuri, a unor ceremonii exterioare şi cu puţine realizări, nu mai gîndesc la nădejdea lor supremă, la desăvîrşire şi la curăţia de toate patimile ; în rîndul al treilea, crezînd că prin puţinele lor realizări au ajuns pe culmea virtuţilor şi nemaisilindu-se a ajunge la desăvîrşire, nu numai că nu pot să arate smerenie, sărăcie şi zdrobire a inimii, dar justificîndu-se pe ei înşişi, ca pe unii care au ajuns la desăvîrşire, nu permit propăşirea zilnică.

13. Pe cei care susţin că este imposibil ca oamenii să realizeze, cu ajutorul Duhului, desăvîrşirea — care înseamnă o creaţie nouă, o reînnoire a inimii — Apostolul îi aseamănă cu cei care nu s-au învrednicit să intre în pămîntul făgăduinţei din pricina necredinţei lor, iar ***«oasele le-au rămas în pustiu»*** (Evr. 3, 17).

Că ceea ce acolo era pămîntul cel văzut al făgăduinţei, este aici izbăvirea, cea dintru ascuns, de patimi. Pe aceasta Apostolul a arătat-o drept sfîrşitul a toată porunca. Acesta este pămîntul cel adevărat al făgăduinţei ; pentru aceasta s-au formulat toate acelea în chip simbolic.

îngrijindu-se de ucenicii săi, ca nu cumva în cugetul cuiva să se aşeze necredinţa, divinul Pavel zice : ***«Luaţi seama, fraţilor, să nu fie cumva, în vreunul din voi, o inimă vicleană a necredinţei, ca să vă depărteze de la Dumnezeul Cel viu»*** (Evr. 3, 12). Aici (verbul) «a se depărta» nu este folosit cu sensul de a nega, ci cu cel de a nu crede în promisiunile făcute.

Punînd faţă în faţă pe cele spuse tipic în alegoriile iudeilor, cu adevărul, zice : ***«Cine sînt cei care, auzind, s-au răzvrătit ? Oare nu toţi care au ieşit din Egipt, prin Moise ? Şi împotriva cui a ţinut mînie timp de patruzeci de ani ? Nu împotriva celor ce au păcătuit, ale căror oase au căzut în pustie ? Şi cui S-a jurat că nu vor intra întru odihna Sa, dacă nu celor ce au fost neascultători ?»*** (Evr. 3, 16—18). Şi adaugă : «Să ***ne temem, deci, ca nu cumva, cîtă vreme ni se lasă făgăduinţa să intrăm în odihna Lui, să pară că a rămas pe urmă cineva dintre voi — Pentru că nouă ni s-a binevestit ca şi acelora, dar cuvîntul propovă-duirii nu le-a fost lor de folos, nefiind unit cu credinţa la cei care l-au auzii. Pe cînd noi, pentru că am crezut, intrăm în odihnă»*** (Evr. 4, 1—3). Şi după puţin, iarăşi adaugă : ***«Să ne silim, deci, ca să intrăm în acea odihnă, ca nimeni să nu cadă în aceeaşi pildă a neascultării»*** (Evr. 4, 11). Ce altă odihnă a creştinilor este, dacă nu izbăvirea de patimile păcatului şi lecuirea deplină şi activă a Duhului celui bun în inima cea curată ?

Dar, revenind la credinţă, zice din nou (Apostolul) : ***«Să ne apropiem cu inimă curată, întru plinătatea credinţei, curăţindu-ne prin stropire inimile de orice cuget rău»*** (Evr. 10, 22). Şi iarăşi : ***«Cu cît mai mult sîngele lui Hristos va*** curaţi cugetul ***vostru de japtele cele moarte, ca să slujiţi Dumnezeului Celui viu ?»*** (Evr. **9,** 14). Se cuvine, deci, ca noi, să mărturisim bunătatea nemărginită a lui Dumnezeu, anunţată oamenilor prin aceste cuvinte, şi ca nişte robi recunoscători să primim ca adevărate şi sigure pe cele promise ; (să luăm aminte) ca nu cumva lenea sau slăbiciunea cugetului să ne împiedice a ne ataşa odată pentru totdeauna Creatorului şi să ţintim măsura supremă a vieţii.

în acelaşi timp să putem obţine mila pentru cugetul drept şi neînduplecat şi pentru credinţa cea sănătoasă.

14. Martor este Dumnezeu însuşi că, săvîrşindu-se după cuviinţă, lucrarea rugăciunii şi a cuvîntului este mai presus de orice virtute şi de orice poruncă. întrînd (Iisus) în casa Martei şi a Măriei, pe cînd Măria sta la picioarele Lui şi se desfăta cu parfumul cuvîntului Său, Marta se ocupa de slujba (casei).

Şi venind Marta ca s-o mustre pe sora ei că n-o ajuta la lucru, (Mîntuitorul) Hristos, subliniind ceea ce este principal faţă de ceea ce este secundar, îi spune : ***Marto, Marto te îngrijeşti şi pentru multe te sileşti; dar un lucru trebuie; Măria, însă, partea cea bună şi-a ales, care nu se va lua de la ea»*** (Luca 10, 41—42). A zis acestea, nu pentru că ar fi dezaprobat slujirea treburilor (casei), ci pentru a sublinia faptul mai important faţă de cel mai puţin important. Cum să fi dezaprobat slujirea cînd El însuşi a practicat-o, cînd El însuşi a spălat picioarele ucenicilor şi cînd El însuşi a poruncit ucenicilor să facă acelaşi lucru, unii faţă de alţii ? Nu numai atît, dar vom vedea că şi Apostolii, slujind la mese, au dat îndată întîietate rugăciunii şi cuvîntului. ***«Pentru că nu este drept»,*** zicea (Apostolul Petru), ***«ca noi, lăsînd cuvîntul lui Dumnezeu, să slujim la mese»*** (Fapte 6, 2). De aceea, rugîndu-ne ***«să rînduim la această slujbă bărbaţi plini de Duhul Sfînt, iar noi să stăruim în rugăciune şi în slujba cuvîntului»*** (Fapte 6, 3—4). Vezi cum au preferat pe cele principale celor secundare, deşi ştiau că ambele (slujiri) purced din aceeaşi rădăcină bună !

CUVÎNT DESPRE RĂBDARE ŞI DISCERNĂMÎNT

1. Aşa arată cei ce vor să asculte de Cuvîntul lui Dumnezeu şi să dea rod bun ; suspină, sînt trişti şi plîng (pentru păcatele lor), sînt stăruitori, însă şi liniştiţi.

Iar faptele lor acestea sînt : privegherea, postul, cumpătarea, blîndeţea, îndelung-răbdarea, rugăciunea neîntreruptă, cercetarea dumnezeieştilor Scripturi, credinţa, smerenia, răbdarea, ascultarea, iubirea de fraţi, bunătatea, decenţa şi toate faptele cele luminoase care sînt inspirate de Domnul. Pe cînd cei ce nu (vor) să facă roadele vieţii aşa arată : sînt nepăsători, neatenţi, fără măsură, cu privirea nestatornică, mur-murători, cu duhul tulbure. Iar faptele lor acestea sînt : îmbuibarea, minia, supărarea, vorba multă şi urîtă, înfumurarea, încăpăţînarea, ne-credincioşia, nestatornicia, umblarea după cîştig necinstit, iubirea de argint, invidia, intriga, rîsul nestăpînit şi toată fapta cea întunecată, care vine de la satan.

2. Se spune că, cu îngăduinţa lui Dumnezeu, diavolul n-a fost trimis îndată în gheena, partea lui de moştenire, ci a fost lăsat printre oameni, în vederea încercării şi pedepsirii lor. (Nepedepsirea lui imediată avea un dublu rost : ispitind pe sfinţi, avea să-i facă, chiar şi fără voia lor, mai drepţi şi mai vrednici de slavă ; întinzînd curse şi arătindu-se şi răutatea faţă de sfinţi, avea să-şi pregătească o pedeapsă şi mai mare. Pentru că zice dumnezeiescul Apostol : ***«(S-au făcut acestea) pentru ca păcatul să devină peste măsură de păcătos»*** (Rom. 7, 13).

3. Amăgind pe Adam şi punînd stăpînire pe el, duşmanul i-a smuls şi puterea pe- care o avea mai înainte şi s-a declarat stăpîn al acestui veac.

La început, însă Domnul, pe om l-a pus conducător al acestui veac şi stăpîn peste cele văzute. Atunci nici focul nu avea putere asupra lui, nici apa nu-l îneca, nici fiarele nu-l vătămau, nici veninul nu-i făcea vreun rău. Dar de cînd s-a supus înşelăciunii, a predat înşelătorului conducerea. Pentru acest motiv, vrăjitorii şi înşelătorii săvîrşesc lucruri ciudate, cu îngăduinţa lui Dumnezeu, dar cu puterea celui rău. Aceştia au puterea asupra vietăţilor veninoase şi înfruntă cu îndrăzneală focul şi apele, aşa cum Ianis şi Iamvris s-au împotrivit lui Moise, şi după cum s-a împotrivit lui Petru, Simon (magul).

4. Cred că diavolul, atunci cînd a văzut pe fața strălucitoare a lui Moise, slava cea dintru început a lui Adam, nu puțin s-a tulburat ; (s-a tulburat) pentru că aceasta era o dovadă sigură că împărăția lui va fi nimicită. Nimic nu ne împiedică (să credem acest lucru), iar cuvîntul Apostolului acest sens îl are.

El zice : *«Moartea a împărățit de la Adam pînă la Moise şi peste cei ce nu păcătuiseră»* (Rom. 5, 14). Eu cred că chipul slăvit al lui Moise este asemănare şi tip (a primului om) creat de mîinile lui Dumnezeu ; de aceea, văzîndu-1 moartea, mai precis cauzatorul morții, diavolul, **a** şi bănuit surparea împărăției lui ; acest lucru avea să se în-tîmple cu adevărat, pe vremea Domnului. Cu această slavă se îmbracă inca de acum adevărații creştini. Moartea fiind nimicită de ei, înlăuntrul lor, odată cu patimile cele necinstitoare, care nu mai pot să lucreze în ei, slava Duhului se arată din belşug în sufletele lor.

5. Amăgindu-1 prin mijlocirea femeii, cel viclean a reuşit să îndepărteze slava cu care era îmbrăcat Adam. Şi astfel Adam s-a aflat dezbrăcat şi şi-a văzut goliciunea lui, pe care mai înainte n-o văzuse, fiindcă cugetul său se desfăta cu frumusețile cereşti. După călcarea poruncii gîndurile sale s-au îndreptat spre pămînt şi au devenit pămînteşti ; cugetul său, (care mai înainte era) bun, s-a amestecat cu cel trupesc al răutății, paradisul **a** fost închis, iar Heruvimului, celui cu sabia de foc, i s-a dat porunca să împiedice intrarea omului în el. Acest fapt, care atunci s-a întîmplat în chip văzut, se întîmplă şi acum, în fiecare suflet, în chip nevăzut. Vălul întunericului, adică al duhului celui lumesc, înconjoară inima şi nu permite minții şi sufletului să se roage, să creadă sau să iubească pe Domnul, după cum voieşte. Aceasta este experiența tuturor celor ce au crezut sincer în Domnul, au stăruit în rugăciune şi au dus luptă stăruitoare împotriva duşmanului.

6. Varga şi bici al certării este stăpînul veacului acestuia pentru cei ce sînt prunci întru Duhul. Dar pe cînd acestora, pentru ispitele şi necazurile ce aduce asupra lor, le pregăteşte, după cum s-a spus mai înainte, o slavă şi o cinste şi mai mare, şi-i face să ajungă la desăvîrşire, Iui îşi pregăteşte o pedeapsă mai mare şi mai grea. într-un cuvînt, un plan foarte mare se înfăptuieşte prin el, după cum s-a spus undeva : *«Cel viclean colaborează la săvirşirea binelui, dar nu cu gînd bun»* (Rom. 8, 28). Că pentru sufletele bune, chiar şi faptele care par să îndurereze se termină cu bine. Aşa spune şi Apostolul : *«Toate (cele care se întîmplă) celor ce iubesc pe Dumnezeu se termină cu bine»* (cf. Rom. 8, 28).

7. Această varga a certării a fost lăsată ca prin ea să se deosebească cei buni de cei răi, după cum vasele (cele de lut), punîndu-se la foc, se arată cele bune (de cele slabe) ; (pe cînd cele bune rezistă focului şi sînt țintite), cele slabe, nesuportînd căldura focului, se sparg şi se aruncă.

Insă zidire şi rob al lui Dumnezeu fiind, diavolul nu ispiteşte nici nu aduce necazuri (asupra omului), pe cît voieşte, ci după cît îi înr^-

duie Dumnezeu, iar Dumnezeu pe toate ştiindu-le, îngăduie diavolului să supună pe om la încercare, atîta cît acesta poate (să-i reziste), după cum spune şi Apostolul : *«Credincios este Dumnezeu. El nu va îngădui să fiți ispitiți mai mult decît puteți (îndura); iar odată cu ispita va aduce şi scăparea din ea, ca să puteți răbda»* (I Cor. 10, 13).

8. Implorînd (ajutorul lui Dumnezeu), căutînd, bătînd la uşă — aşa cum spunea Domnul — (omul) va obține, în cele din urmă împlinirea cererilor sale, (inclusiv îndepărtarea ispitei). Numai să facă aceasta cu

încredere, să ceară aceasta neîncetat cu mintea şi cu limba, să-şi struneasscă trupul, să nu se încurce cu treburi lumeşti, nici să se complacă în patimile răutății. Pentru că nu minte cel ce **a** zis : *«Toate cîte veți cere, rugîndu-vă cu credință, veți primi»* (Matei 2, 22). Cei care zic că de **va** împlini cineva toate poruncile (Domnului) şi nu va primi împlinirea cererilor Sale în acest veac, la nimic nu le foloseşte aceasta, greşesc şi spun lucruri în dezacord cu Sfintele Scripturi.

Oare Dumnezeu este nedrept atunci cînd noi împlinim (îndatoririle) ce ne revin, iar El amînă să ne dea răsplata pe mai tîrziu ? Tu de una să te îngrijeşti : atunci cînd sufletul se va despărți de acest trup mizerabil să te afli luptînd, nevoindu-te, aşteptînd împlinirea promisiunii, stăruind în credință şi rugăciune. Eu îți spun, şi să nu te îndoieşti de aceasta, că (atunci) vei pleca (din această viață) cu bucurie şi încredere şi vei fi socotit demn (să moşteneşti) împărăția (cerurilor). Cel ce are credință şi stăruie (în împlinirea poruncilor), deja, (din această viață) se află în comuniune cu Dumnezeu. Pentru că, după cum *«Oricine se uită la femeie, poftind-o, a şi săvîrşit adulter cu ea în inima lui»* (Matei 5, 28) ; deşi nu s-a întinat cu trupul, se socoteşte că deja a desfrînat; tot aşa şi cel ce respinge cu inima sa cele rele şi se alipeşte de Domnul cu sufletul şi iubirea sa, este ca şi cînd deja se află în comuniune cu Dumnezeu. Faptul de a stărui în rugăciune şi viață virtuoasă este deja un mare dar de la Dumnezeu. Şi dacă faptul de a da cuiva un pahar cu apă rece nu rămîne fără răsplată, cu atît mai mult cei ce se roagă lui Dumnezeu ziua şi noaptea, vor primi răsplata lor.

9. Celui, care, în nedumerire zice : «Va veni, oare, o zi, în care să nu urăsc pe fratele meu şi să nu mai fac acele rele, pe care conştient, dar fără de voie le săvîrşesc ?», trebuie să i se spună : Omul este dator să arate toată silința, să se lupte şi să se împotrivească totdeauna, celui viclean şi cugetelor celor rele. într-adevăr, este imposibil ca întunericul patimilor şi cugetul cel rău al trupului să nu-şi arate rodul lor rău, fie în ascuns, fie pe față. Pentru că, după cum atunci cînd există o rană în trup, este imposibil, pînă ce se vindecă, să nu puroieze cît de puțin ; —■ tratînd-o, însă, ea se vindecă, dar netratînd-o poate infecta întregul trup — tot aşa şi patimile sufletului, pînă ce se vindecă, ele rămîn, totuşi, înlăuntrul lui. Ele se vindecă, doar, în urma unei intense conlucrări cu harul lui Hristos. După ce a păcătuit Adam, în firea omului cea curată, s-a strecurat murdăria şi întunericul patimilor. Aceasta tulbură şi murdăreşte, atît trupul, cît şi sufletul. Dar, după cum fierul înroşit în foc şi bătut (cu barosul) se curăță (de impurități), iar aurul amestecat cu fier sau aramă, (aruncat) în foc se separă de acestea, tot aşa şi sufletul (omenesc), atingîndu-se şi lovit fiind de focul Duhului celui bun, este curățit de toată răutatea şi păcatul, prin mijlocirea neîntinatelor patimi ale Mîntuitorului.

10. După cum făcliile care sînt aprinse din acelaşi foc şi de acelaşi untdelemn (sînt susținute), de multe ori nu dau aceeaşi lumină, tot aşa şi faptele (oamenilor) primesc strălucire diferită de la Duhul. După cum mulți sînt cei ce locuiesc într-o cetate, au nevoie de aceeaşi pîine şi de aceeaşi apă, dar unii sînt bătrîni, alții sînt bărbați maturi, alții sînt tineri, iar alții prunci şi mare este deosebirea între ei, (tot aşa este şi deosebirea dintre oameni).

în sfîrşit, după cum griul, care se seamănă pe aceeaşi țarină, odrăs-leştc spice diferite ; — (este adevărat) că după aceea boabele se aduc pe aceeaşi arie şi în acelaşi hambar se pun — trebuie

să credem că morții, la înviere, vor fi slăviți cu slavă diferită, conformă cu faptele pe care le-au săvîrşit şi cu părtăşia lor, încă de pe acum, la Duhul cel dumnezeiesc, care locuieşte în ei. Acest lucru vor să spună cuvintele : ***«Stea de stea se deosebeşte întru slavă»*** (I Cor. 15, 41).

11. Cel ce s-a născut de la Duhul Sfînt numai spre acest lucru să se sîrguiască : «Să se curețe de păcatul care locuieşte în el. Pentru că acea naştere de la Duhul aduce într-o anumită măsură, in mădulare, chipul perfecțiunii; nu (aduce deplin desăvîrşirea) în putere, în cuget şi virtute. Numai cel ce ajunge la (starea) bărbatului desăvîrşit şi la măsura vîrstei, reuşeşte să se elibereze de (apucăturile) pruncului. Acest lucru vor să însemneze cuvintele Apostolului : ***«limbile şi profețiile vor înceta»*** (I Cor. 13, 8).

După cum cel ce ajunge deja bărbat nu se mai mulțumeşte cu hrana, nici cu cuvintele (rostite) de un copil, (iar faptul de a rămîne) la ele îl socoteşte nedemn de sine, întrucît a păşit într-un alt stadiu al vieții, tot aşa şi cel ce progresează în împlinirea preceptelor evanghelice schimbă pruncia cu desăvîrşirea duhovnicească. Pentru că zice dumnezeiescul Apostol : ***«Cînd m-am făcut bărbat, am lepădat pe cele ale pruncului»*** (I Cor. 13, 11).

12. Cel născut după Duh, este, într-o anumită măsură după cum am arătat, desăvîrşit. (Este desăvîrşit) în sensul în care spunem despre un prunc că avînd toate mădularele, este deplin.

De bună seamă nu harul şi Duhul, pe care îl dă Domnul, duc la păcat ; oamenii însăşi îşi sînt lor cauză a relelor, atunci cînd nu urmează harului şi, prin aceasta, alunecă spre cele rele. Pentru că omul poate să alunece, mînat de cugetele sale, să devină neglijent, disprețuitor şi trufaş. Iată ce spune Apostolul Pavel în acest sens : ***«Pentru ca să nu mă trufesc (cu măreția descoperirilor) datu-mi-s-a mie un ghimpe în trup, un înger al satanei», (să mă bată peste obraz, ca să nu mă trufesc)*** (II Cor. 12, 7). Iată, deci, că şi cei ce au ajuns pe culmea virtuților, nu sînt în siguranță desăvîrşitâ. Trebuie însă, spus că, de nu i-ar da omul ocazie lui satan, acesta nu l-ar stăpîni cu forța. De aceea, fapta săvîrşită nu se atribuie nici lui Hristos, nici celui protivnic, (ci omului).

Cel al lui Hristos este cel care se ataşează în cele din urmă, harului Sfîntului Duh. Prin urmare, chiar de se naşte cineva de la Duhul, adică se face părtaş al Duhului Sfînt, are libertate să urmeze voia lui satan. Pentru că, dacă pe om l-ar duce cu forța, fie Domnul, fie satan, atunci omul n-ar avea în sine nici motivul mergerii lui în iad, nici pe cel al moştenirii împărăției (cerurilor).

13. Cel ce iubeşte virtutea, trebuie să arate multă grijă pentru a deosebi binele de rău şi pentru a cunoaşte feluritele meşteşugiri ale celui viclean, care obişnuieşte, ca prin închipuiri înşelătoare, să-i tulbure pe mulți, să-i chinuie şi să-i ia în stăpînire.

Nu totdeauna, ceea ce inspiră încredere este şi folositor. De aceea, nu trebuie să se lase cineva în seama puterilor spirituale, spre pierzania lui ; chiar dacă ar fi vorba despre îngerii din cer. Să nu se grăbească, ci să judece totul cu multă grijă, pentru a se ataşa (cu adevărat) de ceea ce este bine şi a respinge ceea ce este rău.

Roadele harului pe care păcatul — imitînd chipul binelui — vrea să le imite, nu rămîn necunoscute.

într-adevăr, satan, spune Apostolul Pavel, ştie să se transforme în înger al luminii, ca să amăgească, ca să înşele pe (oameni) ; însă, chiar dacă îmbracă aspect luminos, el nu poate, după cum s-a spus, să facă fapte bune. Acesta este lucrul care îl caracterizează. El nu poate să arate iubire față de Dumnezeu şi față de aproapele, nu poate arăta blîndețe, smerenie, bucurie, pace, dispreț față de cele lumeşti, odihnă duhovnicească, poftirea bunurilor cereşti; (nu poate dori) încetarea patimilor şi a plăcerilor, toate acestea fiind în mod vădit, roadele harului. Pentru că zice Apostolul, «roadă duhului este iubirea, bucuria.

pacea» (Gal. 5, 22) şi celelalte. In locul acestora, el, cu multă dibăcie, insuflă trufia. Prin urmare, din lucrarea ei să cunoşti lumina cea spirituală care s-a aprins în tine ; vezi de unde vine : de la Dumnezeu sau de la satan.

Sufletul, dacă nu şi-a pierdut puterea de discernămînt, poate să facă această deosebire. Pentru că, după cum oțetul şi vinul au aceeaşi înfățişare, însă gura le distinge după gust pe fiecare, tot aşa şi sufletul, cu simțul şi cu lucrarea sa duhovnicească, poate să deosebească haris-mele Duhului de nălucirile celui protivnic.

14. Se cuvine să înconjurăm cu mare atenție sufletul, ca nu cumva, chiar şi cea mai mică parte din el să fie luată în stăpînire de puterea duşmană. Pentru că, după cum atunci cînd un mădular al unui animal este prins în cursă, tot animalul este prins şi cade în mîinile vînătorului, tot aşa se întîmplă cu sufletul (prins în cursa) duşmanilor. Acest lucru îl spune clar profetul : ***«Cursă»,*** zice ***«au întins picioarelor mele şi au prins sufletul meu»*** (Ieremia 18, 22).

15. Se cuvine ca acela care vrea să intre prin poarta cea strimtă, în casa celui puternic, ca să-i răpească lucrurile lui, să nu-şi cruțe trupul ci, întărindu-se în Duhul Sfînt, să aibă mereu în minte cuvîntul Domnului, care a zis : ***«Trupul şi sîngele nu vor moşteni împărăția lui Dumnezeu»*** (I Cor. 15, 50). Cum se întăreşte cineva în Duhul ? (Se întăreşte) luînd aminte la cuvîntul Apostolului. Or, Apostolul spune că înțelepciunea lui Dumnezeu este socotită de oameni nebunie (I Cor. 1, 23). Şi profetul zice : ***«Am văzut pe Fiul Omului; chipul Lui este fără strălucire, iar El părăsit de toți fiii oamenilor»*** (Isaia 53, 2). Prin urmare, se cuvine (ca acela care vrea să se întărească în Duhul) să devină fiul lui Dumnezeu, mai întîi să se smerească şi să fie socotit, neînsemnat şi fără de minte. Să nu-şi întoarcă fața de la scuipături să nu urmărească slava, nici frumusețea acestui veac, sau ceva asemănător, să nu aibă ***«unde să-şi plece capul»*** (cf. Matei 8, 20), (să se lase) batjocorit şi disprețuit, să fie priveliştea tuturor, să fie socotit vrednic de călcat în picioare, combătut pe față şi pe ascuns. Atunci Însuşi Fiul lui Dumnezeu, Cel ce a zis : ***«Voi locui şi voi umbla între voi»*** (cf. II Cor. 6, 16) se va arăta inimii lui, iar acesta va primi putere şi tărie ca să lege pe cel puternic şi să răpească lucrurile lui ; ***«să calce peste aspidă şi vasilisc»,*** (Ps. 90, 13), ***«peste scorpii şi peste şerpi»*** (Luca 10, 19).

16. Nu mică este lupta ce ne stă înainte pentru a surpa moartea. A zis (evanghelistul) : ***«împărăția lui Dumnezeu înlăuntrul vostru este»*** (Luca 17, 21). Dar, într-un anumit fel, înlăuntrul nostru este şi cel ce se luptă cu noi şi ne robeşte. Sufletul, deci, nu trebuie să dea cîtuşi de puțin înapoi pînă va răpune pe acela care îl robeşte. Abia, (răpunîndu-1), va scăpa de orice durere, întristare şi suspin, abia atunci ***«va izbucni apă în pămîntul însetoşat, iar pustiul va ji plin de apă»*** (Isaia 35, 6—7).

.17. Este lucru vădit că sufletul cuprins de nepăsare este şi necredincios ; amînînd zi după zi, nu primeşte cuvîntul (mîntuirii). Deseori este purtat de vise, este cuprins de înfumurare şi nu percepe războiul care se dă înlăuntrul său. Pentru că înfumurarea aduce cu sine orbirea sufletului, care nu-i permite să-şi cunoască slăbiciunea.

18. După cum pruncul de curînd născut este chipul bărbatului desăvîrşit, tot aşa şi sufletul este chipul lui Dumnezeu, Cel care l-a făcut. Şi după cum copilul, crescînd puţin cîte puţin, puţin cîte puţin cunoaşte şi pe tatăl său ; —- dar ajungînd la maturitate, tatăl şi fiul vorbesc deschis, iar tatăl îi destăinuie (fiului) chiar şi comoara (pe care o are) — ; tot aşa şi sufletul, trebuia, înainte de călcarea poruncii, să crească şi să devină bărbat desăvîrşit. Călcînd, însă, porunca, s-a afundat într-o mare a uitării şi într-un adînc al rătăcirii, (ajungînd) să locuiască la porţile iadului. îndepărtîndu-se mult de Dumnezeu, sufletul n-a mai putut să se apropie şi să cunoască bine pe Cel ce l-a creat. Dar Dumnezeu, l-a chemat şi l-a atras spre cunoaşterea Sa, mai întîi prin profeţi. In cele din urmă, El însuşi venind, a îndepărtat uitarea şi rătăcirea ; şi sfărîmînd porţile iadului, a venit la sufletul rătăcit şi s-a dat pe Sine exemplu, ca să-i dea acestuia posibilitatea să ajungă la vremea vîrstei (deplinătăţii), la desăvîrşirea Duhului. Cuvîntul lui Dumnezeu îngăduie celui viclean să-L ispitească, suportă insultele, batjocoririle şi pălmuirile venite din partea celor trufaşi, ba chiar moartea cea mai de pe urmă, moartea pe cruce, arătîndu-ne, precum am zis, care trebuie să fie dispoziţia noastră faţă de cei ce ne insultă, ne batjocoresc şi ne dau morţii. Faţă de cei surzi (la cuvîntul Evangheliei) să fim muţi şi să nu deschidem gura ; văzînd lucrarea celui rău, să fim ca pironiţi pe cruce şi cu glas puternic să strigăm către Cel ce ne poate izbăvi din moarte ; din adîncul inimii să strigăm : Curăţeşte-mă ! Dacă adîncul inimii mele nu va fi stăpînit de răutate, voi fi fără de prihană. Fiind fără prihană aflăm pe Cel ce ne-a supus nouă toate, ne odihnim şi împăraţi m împreună cu Hristos.

(Prin urmare), din cauza călcării poruncii, sufletul a fost absorbit de gîndurile materiale şi necurate şi s-a făcut ca şi fără minte. Este nevoie de mult efort pentru ca (sufletul) să se ridice de la cele materiale la cele spirituale, să cuprindă şi să treacă de subtilitatea celui viclean şi să se unească cu Raţiunea cea fără de început.

19. Dacă vrei, omule, să-ţi revii, să redobîndeşti slava pe care ai avut-o mai înainte, slava pe care ai pierdut-o din cauza călcării poruncii ; — (ştii doar), că neglijind poruncile lui Dumnezeu, ai luat aminte la sfatul şi la poruncile duşmanului, din care cauză acum te afli departe de cel pe care nu L-ai ascultat ; află că cu multă trudă şi sudoare a feţei tale îţi vei recîştiga bogăţia ta. Nu-ţi este folositor bunul cîştigat fără trudă. De altfel, lucrul primit fără de trudă l-ai şi pierdut şi ai predat duşmanului moştenirea ta. Să ne gîndim, deci, fiecare la ceea ce am pierdut şi să zicem cu profetul : *«Cu adevărat moştenirea noastră a fost nimicită de cei de alt neam; iar casa noastră* (a fost prădată) *de străini»* (Plîngeri 5, 2). Dat fiind că am încălcat porunca (lui Dumnezeu), că am ascultat de voinţa noastră şi ne-am alipit de cugetele noastre cele pămînteşti şi murdare, sufletul nostru s-a îndepărtat de Dumnezeu, iar noi ne-am asemănat orfanilor care nu au tată.

Prin urmare, se cuvine ca acela căruia îi pasă de sufletul său, să se lupte din răsputeri să se curăţească de cugetele cele rele şi de *«toată trufia care se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu»* (II Cor. 10, 5).

Dacă ne silim să păstrăm neîntinat templul lui Dumnezeu, vine (şi locuieşte) Cel ce a promis să locuiască şi să umble întru noi. Atunci sufletul, învrednrcindu-se să devină templul lui Dumnezeu, îşi primeşte moştenirea sa. Atunci (Hristos) izgonind pe cel viclean, împreună cu oştirea sa, va domni în veac în noi.

20. Cain, căruia i s-a spus de Creator : *«Gemînd, tremurînd şi îm-pleticindu-te vei fi pe pămînt»* (Gen. 4, 12) era tip şi icoană, în sens alegoric, al tuturor păcătoşilor. Pentru că neamul lui Adam, călcînd porunca şi făcîndu-se vinovat de păcate, este răvăşit de gînduri negre, plin de teamă şi de tulburare. Duşmanul însuşi răvăşeşte sufletul care nu este născut de la Dumnezeu, cu pofte şi plăceri diferite, şi-1 agită, precum agită (agricultorul) grîul în ciur. De altfel, Domnul (Hristos) însuşi, mustrînd pe cei care urmau voia celui rău, zicea că păstrează chipul răutăţii lui Cain. *«Voi»,* zice : *«poftele tatălui vostru celui ucigător de oameni vreţi să le faceţi; căci acela ucigător de oamev.i de la început a fost şi întru adevăr nu a* stat» (Ioan 8, 44).

21. Se ştie cît de mult doresc şi caută oamenii să vadă pe împăratul cel pămîntesc ; oricine trece prin oraşul în care se află împăratul, doreşte să vadă cel puţin veşmîntul lui scump şi strălucitor ; desigur, afară de (oamenii) cei duhovniceşti, care pe aceste lucruri le socotesc de prisos şi le disprețuiesc, ei fiind răniţi de altă frumusețe şl altă slavă dorind. Deci, dacă (oamenii) trupeşti doresc atît de mult să vadă pe împăratul cel muritor, cu atît mai mult trebuie să dorească cei în care s-a strecurat o picătură din Duhul cel bun şi a cărora inimă a fost rănită de o iubire divină, să vadă pe (împăratul) Cel nemuritor ? Aceştia se desprind de orice lucru pămîntesc, iar inima le este mereu stăpînită de acea dorinţă şi nimic altceva nu pun înaintea ei. Dar sînt puţini aceia care începutului bun îi pun un sfîrşit pe măsură şi rămîn nemişcaţi pînă la sfîrşit. într-adevăr, mulţi se întristează (pentru păcatele lor), devin părtaşi ai harului divin şi sînt răniţi de iubirea divină ; dar nesuportînd durerile şi încercările de multe feluri ale celui viclean — pentru că sufletul le este cuprins de slăbiciune şi toropeală, sau pentru că sînt mistuiţi de (grijile) pămînteşti — rămîn (cu cugetul) în lume şi se afundă în adîncul ei. De aceea, (zicem) că toţi aceia care vor să ducă drumul la capăt în siguranţă, nu trebuie să pună alături de iubirea celor cereşti iubirea altor lucruri.

22. întrucît mari şi de nedescris sînt bunurile promise de Dumnezeu, este nevoie de multe osteneli şi lupte, duse cu credinţă şi speranţă, (pentru a le dobîndi). (Acest lucru) reiese din cuvintele Mîntui-torului : *«Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie»* (Matei 16, 24). Şi : *«Dacă»* (vine cineva la Mine), *«dar nu urăşte pe tatăl şi pe mama sa, pe fraţi, pe femeie, pe copil şi chiar sufletul său, nu poate să fie ucenicul Meu»* (Luca 14, 26). într-adevăr, foarte mulţi dintre oameni vor să dobîndească împărăţia (cerurilor), să moştenească viaţa veşnică, să fie părtaşi împreună cu Hristos, (într-un cuvînt, să dobîndească) acel mare şi mai presus de cuget (dar), însă, în nesăbuinţa lor, trăiesc ascultînd şi ur-mînd voinţei lor sau, mai degrabă, (ascultînd de) cel ce le inspiră gîndurile cele zadarnice şi vătămătoare.

23. Aceştia sînt cei ce străbat drumul pînă la capăt : cei care urăsc plăcerile, poftele şi tot ce se leagă de această lume, ba chiar şi pe ei înşişi ; aceasta înseamnă să se lepede cineva de sine.

Fiecare este îndepărtat de la împărăţia cerurilor de propria-i voinţă. (Şi anume), dacă nu suportă cu adevărat ostenelile, dacă nu se leapădă de faine, dacă nu se răneşte de acea iubire divină, dacă se complace în acest veac şi nu împlineşte cu tot sufletul voia lui Dumnezeu. Cele spuse le vom adeveri printr^un exemplu. Fiecare ştie că un lucru oarecare, pe care trebuie să-1 facă, nu este bun. îndoiala asupra săvîrşirii lui se simte în primul rînd în inimă. în balanţa conştiinţei se pune mai întîi iubirea de Dumnezeu şi iubirea lumii şi după aceea (una din ele) este manifestată în afară. De

exemplu, dacă se întîmplă să se hărţuiască cineva cu fratele său, mai întîi se hărţuieşte cu sine şi-şi zice : Să zic ? Să nu zic ? Să răspund, oare, la insultele pe care mi le-a adus ? Sau mai degrabă să tac ?

Să ţinem, (deci), poruncile lui Dumnezeu. în felul acesta nu vom neglija nici propria slavă, nici nu vom renunţa întru totul la noi înşine. Dacă numai şi puţin se înclină în inimă balanţa spre iubirea lumii,

îndată se arată, pînă pe buze, cuvîntul cel viclean. Mintea, încordîndu-se ca un arc, îl aruncă asupra aproapelui prin intermediul limbii. Apoi cearta angajează mîinile şi se ajunge la răni şi ucidere.

Să luăm, deci, aminte de la ce pornire mică a sufletului, la ce rău mare se ajunge. Să ne gîndim că aşa se naşte în fiecare dintre noi păcatul, aşa este momită şi mişcată voinţa de poftele lumeşti şi de plăcerile trupeşti, aşa se naşte lăcomia, aşa se naşte mândria, aşa se naşte orice lucru rău.

24. Deseori, faptele bune se săvîrşese de dragul slavei deşarte. Pe acestea, însă, Dumnezeu le pune alături de furt, trîndăvie şi de celelalte păcate mari, pentru că zice (Psalmistul), ***«Dumnezeu va risipi vasele celor ce vor să placă oamenilor»*** (Ps. 53, 6). Duşmanul, deci, care este viclean şi ranchiunos, vrea să fie slujit şi să tragă folos chiar şi din faptele (noastre) bune.

25. Lucrul pe care-1 iubeşte cineva în viaţa pămîntească, acela îi îngreunează mintea, îl copleşeşte, îl trage, oarecum, în jos şi nu-l lasă să se ridice. Este, ca şi cînd balanţa inimii şi a voinţei ar depinde de el. Este ca un fior lăuntric care tulbură întregul neam omenesc, inclusiv al creştinilor, care locuiesc în oraşe sau în munţi, sau în mînăstiri, sau pe cîmpii, sau în pustiu. Atras, deci, cineva, de lucrul pe care-1 iubeşte, nu mai arată toată iubirea faţă de Dumnezeu. Să zicem, de exemplu, că unul iubeşte moşiile, altul aurul, altul simte plăcerea să slujească pîntecelui, altul să se dăruiască poftelor trupului, altul să fie conducător ; unul se ocupă cu arta cuvîntului frumos, aşteptînd onoruri de la oameni, altuia îi place să se lase antrenat în convorbirile contradictorii cu prietenii, ba chiar să se mînie ; unuia îi place, pur şi simplu să nu aibă nici o ocupaţie, să se complacă în toropeală şi nepăsare, iar altuia să fie dascăl tot pentru a primi cinste de la oameni. în sfîrşit, unul se dedă parcă ar fi copleşit somnului, altul este preocupat de vorbele şi glumele deşănţate, pe unul îl atrage strălucirea veşmintelor, iar pe altul un lucru oarecare, mai mic sau mai mare din această lume, deasupra căruia nu poate să se ridice.

Patima, căreia cineva nu i se împotriveşte, şi pe care n-o combate vitejeşte îl trage în jos (pe om) şi-1 stăpîneşte ca pe un prizonier, îi ţine mintea aplecată (spre cele pămînteşti) şi nu-i permite să se ridice către Dumnezeu, nici să-I slujească Lui. Sufletul, însă, care se înalţă cu adevărat către Dumnezeu, îşi îndreaptă către El toate dorinţele, tot elanul său, se leapădă de sine şi nu dă curs impulsurilor minţii sale.

26. Să vedem, din alte exemple, cum omul, cu voia sa se pierde. Cum iubind un lucru din această lume, este aruncat în foc, este afundat în mare sau cade prizonier.

Să presupunem că, din întîmplare, arde o casă. (Stăpînul ei) vrînd să scape, îndată ce simte focul, fuge gol (din ea), lasă totul (înlăuntru) şi se gîndeşte doar la sufletul său.

Altul, însă, (văzîndu-şi casa arzînd), se gîndeşte să salveze unele bunuri. Dar, pe cînd intră după ele, focul cuprinde casa din toate părţile, îl prinde înlăuntru şi-1 mistuie. Iată, deci cum cineva este mistuit •de foc cu voia sa, pentru că iubeşte un lucru trecător. Aşa se întîmplă şi în timpul unui naufragiu : unul vrînd să se salveze, se dezbracă şi -se aruncă gol în ape ; pentru că, numai aşa

poate să-şi salveze viaţa. Altul, însă, vrînd să-şi salveze şi hainele, este înghiţit de ape. Ah, cîtă nenorocire pentru un cîştig atît de mic ! Aşa se întîmplă şi cînd se anunţă un atac (din partea duşmanilor) : unul, îndată ce află acest lucru, fuge şi nu se mai gîndeşte la nimic, (afară numai să-şi salveze viaţa) ; altul însă, zăbovind să ia unele lucruri cu sine, cade în mîinile -duşmanilor. Iată deci, că acela care ascultă de propria-i voinţă sau se ataşează de vreunul din lucrurile acestei lumi, îşi pierde atît trupul, cît şi sufletul.

27. Sînt puţini aceia care iubesc cu adevărat pe Dumnezeu, care nu pun nici un preţ pe plăcerile şi poftele din această lume, care întîmpină cu răbdare încercările (venite) de la cel rău. Totuşi, să nu disperăm, să nu ne pierdem speranţa. într-adevăr, multe corăbii naufragiază, dar sînt şi unele care străbat marea şi ajung la liman.

(Pentru a birui încercările), este nevoie de multă credinţă, de răbdare, de atenţie şi de lupte ; trebuie să arătăm foame şi sete după ceea ce este bun şi să arătăm stăruinţă în rugăciune. Cei mai mulţi dintre •oameni vor, după cum am spus mai înainte, să dobîndească împărăţia cerurilor fără osteneală şi fără sudori ; fericesc pe bărbaţii sfinţi, doresc cinstea şi harurile lor, dar nu vor să se facă părtaşi la ostenelile şi patimile lor. Toţi doresc acest lucru : şi desfrînatele şi vameşii şi oricare dintre oameni. (Trebuie, însă, să ia aminte) că pentru aceasta sînt puse ispitele, ca să se arate cine iubeşte cu adevărat pe Stăpînul. (Numai) cei care îl iubesc cu adevărat dobîndesc împărăţia cerurilor.

28. Să ştii că numai cel ce arată credinţă şi răbdare în necazuri dobîndeşte slava şi bunurile cereşti promise. într-adevăr, este necesar ca grîul aruncat sub brazdă şi sămînţa copacului mai întîi să putrezească şi în stare jalnică să ajungă, ca după aceea să dobîndească haina cea minunată şi rodul nenumărat. (Tot aşa şi omul) trebuie să treacă prin încercări şi prin stări triste, ca să se îmbrace cu frumuseţe şi strălucire. Acest lucru vrea să-1 spună şi Apostolul cînd zice : «Prin ***multe suferinţe trebuie să intrăm în împărăţia lui Dumnezeu»*** (Fapte 14, 22).

Şi Domnul : ***«Prin răbdarea voastră veţi cîştiga sufletele voastre»*** (Luca **21, 19).** Şi : ***«în lume necazuri veţi avea»*** (Ioan **16, 33).**

29. Cu cît fiecare dintre voi se învredniceşte, prin credinţă şi prin zel, să devină părtaş al Duhului Sfînt, pe atît va fi slăvit trupul său în ziua aceea. Pentru că, ceea ce depozitează acum în sufletul său se va arăta atunci în afară. Să se ia exemplu de la copaci : o dată ce trece iarna, o dată ce soarele apare —aşa cum este firesc, mai puternic şi mai strălucitor — iar vîntul începe să sufle, se ivesc dinlăuntrul (copacilor), ca nişte veşminte, frunzele, florile şi fructele ; atunci răsare iarba cu floarea ei şi îmbracă pămîntul cu un veşmînt strălucitor. (Tot aşa) se va întîmplă şi cu oamenii : ei vor fi îmbrăcaţi cu lumina cea negrăită, pe care încă de pe acum o au înlăuntrul lor, adică cu puterea Duhului Sfînt. Aceasta le va fi lor îmbrăcăminte, mîncare, băutură, bucurie, veselie, pace ; va fi totul, va fi viaţa veşnică.

DESPRE ÎNĂLŢAREA MINŢII

1. Fericitul Moise, primind pe chipul său slava Duhului, la care nimeni nu putea să privească, s-a arătat model al trupurilor slăvite ale sfinţilor de la înviere. Dar această slavă, sufletele

cele credincioase ale sfinţilor se învrednicesc s-o aibă încă de pe acum înlăuntrul lor. Pentru că zice (Apostolul) : ***«Iar noi cu faţa descoperită»,*** — adică în omul cel lăuntric — ***«privim slava Domnului şi ne prefacem în acelaşi chip din slavă în slavă»*** (II Cor. 3, 18). Despre Moise iarăşi s-a scris că 40 de nopţi şi tot atîtea zile (Exod 24, 18 ; 34, 28) nu şi-a adus aminte nici de hrană, nici de băutură. De bună seamă, acest fapt fiind impropriu firii omeneşti, înseamnă că el s-a hrănit cu o hrană spirituală, cu care se hrănesc acum sufletele sfinte, pe care o primesc de la Duhul.

2. Slava cu care încă de aici sînt îmbrăcate sufletele sfinţilor va acoperi şi va îmbrăca la înviere trupurile cele pămînteşti şi le va face să fie răpite la cer ; din momentul răpirii lor la cer, ele se vor odihni pururea cu sufletul în împărăţia lui Dumnezeu.

Creînd pe Adam, Dumnezeu nu i-a dat aripi materiale, ca păsărilor, pentru că avea să-i dea altele la înviere, aripile Duhului, ca să zboare cu ele oriunde vrea Duhul. Astfel de aripi spirituale li s-au dat sufletelor sfinţilor încă de pe acum, (iar acestea sînt) cugetul care-i poartă către cer.

Pentru că alta este podoaba creştinilor, altele sînt veşmintele, alta le este masa şi alta plăcerea. în plus, ştim că (Mîntuitorul) Hristos se va cobori din cer ca să scoale pe toţi cei adormiţi din veac, după cum spun dumnezeieştile Scripturi, şi li va împărţi în două cete (Matei **25, 32).**

3. Pentru a duce cineva o viaţă creştină desăvîrşită, trebuie, mai înainte de toate, să arate grijă de partea raţională, care discerne şi conduce sufletul. Pentru că, distingînd între bine şi rău, între porni-rile (strecurate) împotriva firii (în om) şi cele curate, proprii firii, să poată duce o viaţă fără de prihană. Ca la ochi trebuie să ia aminte la (puterea) de discernămînt, pentru a putea respinge ademenirile răută-ţii. Cu atît mai mult, cu cît sufletul voieşte să ţină, neîntinate şi nevă-tămate mădularele trupului, să reţină trupul departe de plăcerile lu-meşti, să reţină inima să-şi împrăştie cugetele în lume, să le adune pe cele risipite, de pretutindeni, să-1 reţină de la grijile şi plăcerile josnice.

De bună seamă că văzînd Domnul pe cineva ducînd o astfel de viaţă, dispus să-i slujească cu frică şi cu cutremur, îi trimite în ajutor harul Său. (Se pune, însă, întrebarea) : Ce va face Dumnezeu celui ce se conformează lumii şi urmează plăcerile ei ?

4. Cele cinci fecioare înţelepte, luînd în vasele inimii lor untdelemnul cel străin de natura lor — care este harul Duhului — au putut să intre în cămara de nuntă împreună cu mirele. Celelalte, însă, fără de minte şi rele fiind, s-au mărginit la natura lor; n-au privegheat, şi nu s-au grăbit să pună în inimile lor untdelemnul veseliei ci, lăsîndu-se pradă neglijenţei, toropelii şi îngîmfării, oarecum au adormit. Pentru acest lucru Mirele le-a exclus de la împărăţie. Se vede că ele iubeau lumea şi erau legate de ea, de aceea n-au arătat întreaga lor iubire faţă de Mirele cel ceresc. însă sufletele care caută (acel element) străin firii lor, sfinţenia Duhului, îndreaptă toată dragostea lor către Hristos : întru (poruncile Lui) umblă, Lui i se roagă, la El cugetă, ţinîndu-se departe de toate celelalte (preocupări). Pentru că dacă cele cinci simţuri ale sufletului : inteligenţa, cunoaşterea, discernămîntul, răbdarea şi mila primesc harul cel de sus şi sfinţirea Duhului sînt cu adevărat fecioare înţelepte ; iar dacă se mărginesc la firea lor sînt cu adevărat fecioare neînţelepte şi fiice ale acestei lumi.

5. Să privim răutatea ca pe un lucru străin de firea noastră, ca pe un lucru care a intrat (în firea noastră) prin încălcarea poruncii de către primul om ; ca pe un lucru care, cu timpul, ne-a

devenit ca o (a doua) natură. Se cuvine, deci, ca acel lucru străin de firea noastră să fie îndepărtat printr-un alt lucru, de asemeni străin de firea noastră, prin darul ceresc al Duhului şi să revenim la curăţia cea dintîi. Dacă acest lucru nu se săvîrşeşte prin credinţă, rugăciune şi prin lepădare de cele ale lumii; dacă firea noastră nu se sfinţeşte de acea iubire care este Domnul şi dacă rămînem vinovaţi faţă de poruncile divine, nu putem dobîndi împărăţia cerurilor.

6. Un cuvînt adînc vreau să spun, pe cît îmi este cu putinţă, (Şi anume): Domnul cel fără de trup şi necuprins, mişcat de nemărginita Lui bunătate, Se întrupează ■— aş zice că cel mare şi ceresc se micşorează — pentru ca să Se unească cu creaturile Sale cele raţionale, adică cu sufletele sfinţilor şi cu îngerii, pentru ca aceştia să se împărtăşească de viaţa veşnică a divinităţii Lui. (A luat trup ca să intre în comuniune cu fiinţe trupeşti). Pentru că fiecare (dintre făpturile amintite) este, după firea sa, trup ; (trup este) : îngerul, sufletul, (chiar) şi demonul. Chiar dacă (aceste făpturi) sînt fine, totuşi, în esenţa ipostasului lor, cu toată fineţea firii lor, trup fin sînt. Trupul, într-adevăr, în esenţa sa, este un element dens, pe cînd sufletul este un element fin. (Acesta, însă), cuprinde şi îmbracă mădularele trupului. îmbracă ochiul cu care vede, urechea cu care aude ; nasul şi, într-un cuvînt, toate mădularele trupului. îmbrăcîndu-le, sufletul se împreunează cu toate acestea şi de la el pornesc toate cîte se întîmplă în această viaţă.

Tot aşa, deci, Hristos (Fiul lui Dumnezeu, mişcat de bunătatea Sa cea mai presus de minte şi de cuvînt, Se micşorează şi Se întrupează, Se amestecă şi Se îmbracă cu sufletele, prietenele Lui, ***«făcînd cu ele un*** du/i» (I Cor. 4, 17), după cum spune un cuvînt al Sfîntuîui Apostol Pavel. Sufletul (Său se uneşte) cu sufletul (omenesc), firea Sa cu firea (omenească), încît sufletul trăieşte în Dumnezeire, se face părtaş la viaţa cea nemuritoare şi se desfată cu plăcerea cea nestricăcioasă şi cu slava cea negrăită.

7. Prin intermediul acestui suflet, Domnul, atunci cînd vrea, Se face foc şi arde tot ce este rău şi vătămător, după cum zice şi profetul : ***«Dumnezeul nostru este foc mistuitor»*** (Deut. 4, 24). Altă dată se face odihnă de negrăit, iar altă dată bucurie şi pace, îmbrăţişînd (sufletul) din toate părţile şi ocrotindu-L. De aceea, Cel care îl iubeşte şi I se face plăcut prin fapte bune, dobîndeşte bunuri de nedescris, ***«pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit, iar la inima omului nu s-au suit» (I*** Cor. 2, 9). Prin urmjare, toate (darurile) care vin de la Domnul, sînt nun/tai odihnă, bucurie, desfătare şi viaţă ; El se îmbracă in trup, pentru a deveni hrană duhovnicească şi pentru a umple pe cei vrednici de desfătare duhovnicească. Pentru că zice : ***«Eu sînt pîinea vieţii»*** (Ioan 6, 5). Şi ***«Cel care va bea din apa pe care i-o voi da Eu se va face izvor de apă curgătoare spre viaţa veşnică»*** (Ioan 4, 14).

8. Dar zice (Scriptura), Dumnezeu S-a arătat şi (în vremea veche), preoţilor şi arhierelior, fiecăruia după cum a voit şi i-a fost de folos. Altfel S-a arătat lui Avraam, altfel lui Isaac, altfel lui Iacob, altfel lui Noe, altfel lui Daniel, altfel lui Moise, altfel lui David şi altfel fiecăruia dintre profeţi. Pentru că fn iubirea Lui cea multă faţă de ei S-a

micşorat — aşa cum s-a mai spus — S-a transformat, a luat trup şi S-a făcut văzut de cei care îl iubesc, nu după cum este — pentru că El este neîncăput (de firea creată) — ci după cum puteau ei să-L cunoască.

9. Sufletul care s-a învrednicit să dobîndească acea putere de sus, acel foc dumnezeiesc, care are contopită cu mădularele sale iubirea cerească a Duhului, se dezleagă de orice iubire lumească şi nu suportă legătura răutății. Pentru că, după cum fierul şi plumbul, aurul şi argintul, fiind puse în foc se topesc şi se înmoaie — fapt contrar firii lor — deci, cît timp sînt sub puterea focului se dezbracă de firea lor, se înmoaie şi devin fluide ; tot aşa şi sufletul, aflîndu-se sub puterea acelui foc ceresc al iubirii Duhului, se eliberează de legăturile răutății, de orice spirit lumesc şi de învîrtoşarea adusă de păcat, socotindu-le pe toate acestea nişte nimicuri şi nişte lucruri necinstitoare. Iubirea dintre frați poate fi foarte mare, dar şi aceasta este uitată de sufletul consumat de iubirea Duhului, atunci cînd vine împotriva ei. Iubirea (ce se înfiripă între soți avînd la bază) comuniunea lor trupească, desparte (pe soți) de tată, de mamă şi de frați ; dacă cineva iubeşte, totuşi, pe cineva dintre aceştia, îl iubeşte superficial, pentru că toată iubirea lui către soțul său se îndreaptă. Deci, dacă iubirea trupului în aşa chip dezleagă (pe om) de orice altă iubire a lumii, oare, cei răniți de acea iubire curată (a Duhului), de iubirea cărui lucru din această lume pot să fie reținuți ?

10. Dumnezeu este bun, iubitor de oameni şi milosîrd şi aşteaptă îndelung pocăința fiecăruia dintre păcătoşi. El face sărbătoare cerească din întoarcerea păcătoşilor. Pentru că zice : «Bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăieşte» (Luca 15, 10). Dar dacă cineva, văzînd bunătatea şi îndelunga Lui răbdare nu arată, după cum am spus, pocăință, ci din contră, găseşte în aceasta motiv să păcătuiască şi mai mult, încît adaugă păcat peste păcat, greşală peste greşală, obrăznicie după obrăznicie, împlineşte măsura nelegiuirii, alunecă în greşeli din care nu se mai poate ridica, ajunge la ruină, supus întru totul diavolului şi se pierde. Aşa s-a întîmplat cu Sodoma ; pentru că locuitorii acelei cetăți au rătăcit, au întrecut măsura păcatului şi n-au arătat, aş zice, pic de pocăință, dreptatea divină i-a lăsat pradă focului. Aşa s-a întîmplat pe vremea lui Noe : (contemporanii acestuia) lăsîndu-se purtați de porniri murdare spre păcat şi nearătînd în nici un chip pocăință, au săvîrşit atîtea păcate, încît tot pămîntul se stricase. Aşa s-a întîmplat cu egiptenii: aceştia au greşit mult, apăsînd pe poporul lui Dumnezeu. Dumnezeu, însă, bun fiind, nu i-a lăsat pradă pierzaniei, ci, biciuindu-i, i-a adus la pocăință. Dar,; pentru că, după aceea, iarăşi s-au întors la cele rele şi iarăşi au arătat necredința de la început — apăsînd foarte pe poporul lui Dumnezeu — dreptatea divină i-a pedepsit şi i-a pierdut cu totul. Aşa a fost şi cu (poporul) Israel : acesta a greşit mult, ucigînd pe profeții lui Dumnezeu, dar a avut parte de obişnuita îndelungă-răbdare a lui Dumnezeu. Dar, pentru că, (în cele din urmă israeliții) au înaintat mult pe calea răutății — aşa încît nu s-au sfiit să întindă mîini ucigaşe asupra Stăpînului — au fost coborîți (din demnitatea lor) şi îndepărtați (de la fața Lui). Şi luîndu-se de Ia ei profeția, preoția şi cultul, au fost încredințate neamurilor care au crezut.

11. Să alergăm şi noi la Hristos, care ne cheamă cu blîndeţe, să ne deschidem inimile înaintea Lui; să ne aducem aminte de păcatele noastre, dar să nu deznădăjduim de mîntuire. Pentru că şi acesta este un vicleşug al celui viclean ; acesta ne aminteşte de păcatele noastre (nu pentru a ne pocăi, ci) pentru a ne duce la deznădejde. Noi, însă, zicem că dacă Domnul, venind (în lume), a fost doctorul orbilor, al surzilor şi al paraliticilor, că dacă pe morţii care de mult putreziseră I-a înviat, cu atît mai mult va vindeca orbirea minţii, slăbiciunea sufletului şi surzenia inimii (noastre). Pentru că nimeni altul n-<a creat sufletul, afară de cel ce a creat trupul. Şi dacă El a arătat atîta bunăvoinţă faţă de lucrurile cele pieritoare şi stricăcioase, cu cît mai mult(va arăta bunăvoinţă) faţă de sufletul cel nemuritor, care boleşte de boala răutăţii şi care i se roagă (neîncetat) ? Petru că zice (Mîntuitorul Hristos) : «Oare Tatăl Meu cel ceresc nu va face dreptate celor ce strigă către El ziua şi ***noaptea ? Da, zic vouă, le va*** face ***dreptate în curînd»*** (Luca 18, 7—8)-Şi : ***«Cereţi şi vi se va da vouă»*** (Matei 7, 7). Şi iarăşi : ***«Dacă pentru, simplul fapt că-i este prieten nu-i va da lui pentru îndrăzneala lui» însă, sculîndu-se îi va da cît îi trebuie»*** (Luca 11, 8). (Prin urmare, deşi numeşte cererea făcută la vreme nepotrivită) nepotrivită şi îndrăzneaţă. El ne îndeamnă (indirect, prin această) parabolă, la stăruinţa în rugăciune. De altfel, El n-a venit în lume să aducă la pocăinţă pe cei drepţi, ci pe cei păcătoşi. (Ne asigură în acelaşi timp că) dacă ne lepădăm de obiceiurile cele rele şi dacă ne îndreptăm gîndurile către Dîn-sul, nu ne va trece niciodată cu vederea şi ne va da pururea ajutorul Său.

12. După cum atunci, cînd cineva fiind cuprins de boală şi slăbiciune, încît trupul nu mai poate mînca sau bea, prietenii şi cei apropiaţi lui, prevăzînd că va muri, sînt cuprinşi de disperare şi se bocesc, tot aşa se întîmplă în cazul lui Dumnezeu şi al îngerilor : văzînd că sufletele nu se pot folosi de hrana cea cerească, se întristează mult şi se îndurerează.

Dar, dacă te-ai făcut tron al lui Dumnezeu, dacă ll porţi (pe Dumnezeu) întru tine, dacă sufletul tău s-a făcut în întregime ochi duhovnicesc, dacă s-a făcut în întregime lumină, dacă te-ai hrănit cu hrana (oferită) de- Duhul, dacă te-ai adăpat cu apa cea vie, dacă ţi-ai veselit inima cu Vinul cel duhovnicesc, dacă ţi-ai îmbrăcat sufletul cu haina luminii celei de negrăit, dacă pe toate acestea ochiul tău cel lăuntric le-a cunoscut, iată că trăieşti viaţa veşnică, iată că de acum te odihneşti împreună cu Hristos. Dar, dacă încă nu le-aî dobîndit, nici cunoscut pe toate, să plîngi din inimă şi să te tînguieşti că n-ai obţinut o astfel de bogăţie. Să ai grijă să te rogi continuu pentru sărăcia ta (spirituală). O, de-ar avea omul simţul acestei sărăcii ! Dar nici cînd va dobîndi bogăţia divină să nu fie fără grijă. De altfel zice Domnul : ***«Cel ce caută găseşte şi celui ce bate i se va*** deschide» (Matei 7, 7 ; Luca 11, 10).

13. Dacă untdelemnul, cu care se ung împăraţii, are atîta putere că îi ridică la slava împărătească, cu cît mai mare trebuie să fie puterea untuluidelemn al Duhului ? Pentru că aceia care au mintea şi omul lăuntric uns cu untdelemnul sfinţitor al veseliei, cei care primesc arvuna Duhului celui bun, vor fi ridicaţi la cea mai înaltă treaptă a desăvîrşirii. Ei sînt (împreună-moştenitori) ai împărăţiei lui Hristos, sînt împreună fii şi împreună-preoţi cu împăratul, intră şi ies la Tatăl precum voiesc. Chiar dacă n-au intrat în chip desăvîrşit, în posesia moştenirii, chiar dacă suportă greutatea trupului, pentru faptul că au primit arvuna Duhului, ei au siguranţa că vor împăraţi împreună cu Hristos, că vor dobîndi diri abundenţă darurile Duhului; de altfel, fiind încă în trup, ei s-au împărtăşit de puterea şi plăcerea aceea. Pentru că prin venirea harului, este îndepărtat vălul pus peste mintea lor de către satan, mintea şi omul lor lăuntric este cu desăvîrşire curăţit, orice întinăciune şi cuget murdar este îndepărtat din suflet, iar omul re-venindu-şi la starea lui (iniţială) priveşte neîmpiedicat slava luminii celei adevărate. Astfel (de oameni) sînt deja din

această viață, răpiți în acel veac (al fericirii) şi privesc la frumusețile de acolo. Pentru că, după cum ochiul cel trupesc fiind sănătos, priveşte direct către razele soarelui ; tot aşa şi aceştia, avînd mintea curată, privesc fără oprelişti splendorile cele mai presus de cuvînt ale Duhului.

Dar, la această fericire nu ajung toți oamenii. (Pentru a ajunge la ea) este nevoie de multe osteneli, de lupte şi de multe sudori. Sînt, într-adevăr, mulți întru care lucrează harul, dar din care răutatea nu dispare cu totul. în una şi aceeaşi persoană şi în aceeaşi inimă lucrează două duhuri : cel al luminii şi cel al întunericului. Cuvîntul : ***«Care este părtâşia luminii cu întunericul ?»*** (II Cor. 6, 14). Şi: ***«Lumina străluceşte întru întuneric»*** (Luca 1,5) se referă la cazuri asemănătoare, pe care nu trebuie să le identificăm. De exemplu, unii primind harul lui Dumnezeu, îşi strunesc pentru moment cugetul şi înalță rugăciuni bineplă-cute Domnului. In uşurătatea lor, însă, consideră că păcatul s-a şi pierdut şi că nu mai lucrează între ei. Dar, după puțin timp, încep să fie munciți de cugete murdare şi să fie atraşi de partea păcatului, de față fiind şi harul. Alții, însă, avînd minte şi discernămînt, nu neagă faptul că deşi harul lui Dumnezeu locuieşte întru ei, sînt zguduiți de gînduri nesăbuite şi ruşinoase.

14. Cunoaştem pe unii dintre frați, care, bogați fiind în har, timp de cinci sau şase ani au fost departe (de toată răutatea) iar poftele au fost stinse în ei ; dar, pe cînd li se părea că au ajuns la liman şi la linişte, deodată, ca dintr-un ascunziş, a apărut răutatea şi i-a atacat cu sălbăticie, băgîndu-i în groază şi uimire. Atunci niciunul dintre cei ce priveau lucrurile cu înțelepciune n-a mai îndrăznit să zică : avînd în mine harul, m-am eliberat de păcat. Pentru că, aşa cum am mai sus, îfi acelaşi cuget lucrează două (puteri : harul şi păcatul), de aceea numai cei uşuratici şi neştiutori, care au primit un cît de mic dar duhovnicesc, zic : «Deja am învins». Eu cred că lucrurile cam aşa stau : aceştia sînt întocmai ca soarele care străluceşte puternic şi deodată ivindu-se norii şi ceața îi întunecă frumusețea.

Cei ce au primit harul lui Dumnezeu, dar nu s-au eurățit cu desăvîrşire în adîncul lor, sînt încă robi ai păcatului. De aceea, aceştia au nevoie de mult discernămînt, pentru a ajunge la o cunoaştere desăvîrşitâ a acestor lucruri.

.15. După cum este lucru imposibil să vedem fără ochi, să vorbim fără gură, să auzim fără urechi şi să umblăm fără picioare, tot aşa este imposibil să ne împărtăşim de Sfintele Taine, să cunoaştem înțelepciunea lui Dumnezeu şi să ne îmbogățim în Duhul, fără Dumnezeu şi fără puterea dată de El. înțelepții grecilor se exersează în arta retoricii şi se avîntă cu plăcere în luptele de cuvinte ; robii lui Dumnezeu, însă, deşi nu se ocupă cu retorica, avînd harul divin şi fiind «învățați de ^Dumnezeu» sînt înțelepți.

16. Eu socotesc că nici Apostolii, cei ce aveau din belşug pe Duhul cel bun, nu se credeau întru totul lipsiți de griji. într-adevăr, ei erau stăpîniți de acea bucurie şi veselie de negrăit, dar în sufletul lor stăruia încă teama de a nu greşi. Harul, însă, îi .ținea în siguranță, ca să nu se abată cîtuşi de puțin de la drumul cel bun. Pentru că, după cum atunci cînd un copil aruncă cu o pietricică într-un zid, acesta nu pățeşte nimic şi, după cum atunci cînd o săgeată subțire este aruncată împotriva unei platoşe tari, nu-i aduce nici o vătămare, tot aşa (se întmîpla şi cu Apostolii) : dacă erau atacați de vreo răutate, atacul acesteia era zadarnic, pentru că puterea lui Hristos îi ocrotea. In plus, oamenii desăvîrşiți fiind şi avînd o conştiință clară, nu credeau în chip nesăbuit că o dată cu primirea harului (răutatea din ei s-a stins) şi că nu trebuie să mai poarte vreo grijă. (Ei aveau libertatea de a alege între bine şi rău), pentru că Domnul vrea, ca şi cei desăvîrşiți, cu voia lor să slujească Duhului. Pentru că zice Apostolul: ***«Nu stingeți Duhul»*** (I Tes. **5,** 19).

17. A vorbi cineva despre anumite lucruri este lucru uşor şi stă la îndemîna oricui. De exemplu, este uşor să spună cineva că pîinea se face din grîu, dar este greu să le spună pe toate pe rînd, pînă se ajunge la aceasta. Acest lucru îl ştiu doar cei cu experienţă. Tot aşa stau lucrurile (cînd vorbeşte cineva despre lucrurile duhovniceşti). Este uşor să vorbească cineva despre nepătimire şi desăvîrşire, dar numai cel ce experiază acest lucru realizează cu adevărat desăvîrşirea

18. Cei care vor să ţină cuvîntări duhovniceşti fără să aibă experienţa necesară, se aseamănă unui om care la amiaza zilei de vară străbate un cîmp pustiu şi fără de apă. Deodată, sub imperiul setei arzătoare, i se conturează în minte un izvor cu apă rece, dulce şi cristalină, iar el, de nimeni împiedicat, se desfătează pe săturate. Sau (se aseamănă) unui om care nici n-a gustat, dar vrea să spună altora cît de dulce este. într-adevăr, aşa sînt cei care vor să vorbească altora despre desăvîrşire şi sfinţenie, fără să aibă experienţa faptelor. Dacă se întîmplă ca Dumnezeu să-i învrednicească să cunoască fie şi puţin cele despre care vorbesc, ei îşi dau numaidecît seama că adevărul şi faptele se deosebesc mult de expunerea lor.

19. Evanghelia ne spune ce trebuie să facă şi ce trebuie să evite omul, pentru a deveni prieten cu împăratul, Iubitorul de oameni. Ea zice : «Să nu te mînii... Să nu pofteşti..., Dacă îţi dă cineva o palmă peste obrazul drept, să întorci şi pe celălalt» (Matei 5, 39 ş. u.). Apostolul, însă, urmînd îndeaproape pe cele rînduite, ne învaţă cu deamă-nuntul, (prin exemplul său), cum trebuie să realizăm opera de curăţie (duhovnicească), despre care spune că trebuie să se facă cu migală şL îndelungă-răbdare. Mai întîi, el hrăneşte (pe ascultătorii săi) cu lapte," ca pe nişte prunci, apoi, cînd ajunge la maturitate şi desăvîrşire, (cu învăţăturile cele adinei). Să presupunem, de exemplu, că Evanghelia spune că o haină se face din lînă. Apostolul, însă, arată şi cum se piaptănă şi ţese lîna şi cum, în sfîrşit, se face haina.

20. Unii (oameni) se abţin de la desfrîu, de la furt, de la lăcomie şi de la celelalte rele asemănătoare lor şi pentru aceasta se consideră asemenea sfinţilor. Dar părerea lor este departe de fapte şi de adevăr ; pentru că, deseori, în mintea şi simţurile lor, locuieşte răutatea ; aceasta t'ăieşte şi se tîrăşte (prin gîndurile lor) şi cu greu este ţinută să nu se arate în afară. Sfînt este (nu cel ce se arată aşa în afară), ci acela care şi-a curăţit cu desăvîrşire omul lăuntric.

(Se spune) că unul dintre fraţi, pe cînd se ruga, a fost răpit (cu duhul) de puterea divină şi a văzut cetatea de sus — Ierusalimul — lăcaşurile cele luminoase care sînt acolo şi lumina cea fără de sfîrşit şi a auzit un glas care spunea că acesta este locul de odihnă al drepţilor, însă după aceea, mîndrindu-se şi crezînd despre sine lucruri mari, a căzut în mare păcat şi de multe rele a fost mistuit. Or, dacă cu acesta s-a întîmplat aşa ceva, cum poate să spună un om obişnuit că întrucît posteşte şi primeşte pe străini, întrucît îşi împarte averile (celor nevoiaşi) şi se păzeşte de relele amintite, nimic nu-i lipseşte şi că este sfînt ? Nu, nu abţinerea de la relele cele văzute aduce desăvîrşirea, ci «curăţia minţii», aceasta echivalează cu desăvîrşirea.

21. Intră, deci, pe cărarea cugetelor, tu cel ce gîndeşti acestea şi vezi mintea ta cea captivă şi roabă păcatului ; vezi, de asemeni, pe cel ce este mai adînc şi mai rău decît cugetele tale, pe şarpele care se cuibăreşte în aşa-zisele cămări ale sufletului tău, pe acela care te ucide, dînd lovituri de moarte sufletului tău ; — pentru că inima ta este abis cu adevărat, un abis de necuprins —. Dacă pe acela îl răpui, dacă te curăţeşti de toată nelegiuirea şi dacă îndepărtezi păcatul, poţi să te mîndreşti cu curăţia ta în Dumnezeu.

Iar după ce te vei smeri şi te vei face ca un cerşetor, să vii şi să te rogi lui Hristos pentru cele lăuntrice ale tale. Tot Vechiul şi Noul Testament vorbesc despre curăţie ; faptele curăţiei au fost plăcute tuturor, iudeilor şi elinilor, deşi nu totdeauna le împlineau. Dar curăţia inimii nu este

posibilă decît prin Iisus. El este adevărul adevărat, Care S-a întrupat. Fără El este imposibil a cunoaşte adevărul şi a dobîndi mîntuirea.

CUVÎNT DESPRE IUBIRE

1. După cum la lucrurile din afară, care (în mod firesc) aparţin omului, ai renunţat, adică ţi-ai vîndut bunurile şi ai dat (sumele obţinute celor nevoiaşi), tot aşa se cuvine să renunţi şi la cugetele şi moravurile (tale) ; astfel, dacă ai învăţat înţelepciunea lumească sau ai dobîndit cunoştinţa lucrurilor, leapădă-te de ele ; dacă te-ai încrezut în justificările trupeşti, renunţă la ele, smerindu-te şi micşorîndu-te. Pentru că aşa vei putea pricepe ***«nebunia predicii»*** (I Cor. 1, 21). întru aceasta vei afla adevărata înţelepciune, în puterea crucii şi nu în cuvinte meşteşugite. Aceste (fapte) săvîrşind, această (înţelepciune) vei dobîndi. ***«Pentru că», zice*** (Sfîntul Apostol) Pavel, ***«crucea lui Hristos este piatră de poticnire pentru iudei, iar pentru greci este nebunie, pentru noi, însă, cei care ne mîntuim, este puterea şi înţelepciunea lui Dumnezeu»*** (I Cor. 1, 18).

2. Chiar dacă ai gustat din fericirea cerească, chiar dacă te-ai împărtăşit din acea înţelepciune (propovăduită de Apostoli) şi chiar dacă s-a aşternut liniştea în sufletul tău, să nu te mândreşti, nici să nu crezi-că deja ai ajuns (să cunoşti totul) şi că ai dobîndit adevărul, ca nu cumva să auzi spunîndu-ţi-se) : ***«Iată sînteţi sătui; iată v-aţi îmbogăţit fără de noi aţi domnit, şi, măcar de aţi domni, că şi noi domnim împreună cu voi»*** (I Cor, 4, 8). Chiar şi gustînd (din aceste bunuri) să socoteşti că încă nu te-ai atins de (binefacerile aduse de) învăţătura Mîntuitorului Hristos. Acest lucru să nu-l priveşti ca pe un lucru obişnuit, ci să-1 ai pururea sădit şi ascuns în inima ta.

3. După cum cel lacom după bogăţie, oricît de multe averi ar strîn-ge, niciodată nu se satură, ci din contră, pofta (după ele) îi creşte şi mai mult; şi după cum cineva, sfîşiat de sete, bînd bătură dulce, tot mai; însetat devine ; tot aşa, gustînd **cineva** (din bunurile oferite de Dumnezeu) nu se satură de ele niciodată şi avînd din **belşug** bunurile sale, se consideră pe sine sărac.

Aşa sînt creştinii : ei nu socotesc că **sufletul** lor prezintă o **cinste** deosebită, se consideră nişte **oameni** de nimic **înaintea** lui Dumnezeu şi se cred **datori** tuturor oamenilor. Pentru smerenia lor, mult se bucură Domnul şi (cu multă **plăcere)** Se odihneşte în **sufletul** lor.

De aceea, dacă are **Gineva** ceva, să nu **creadă** că este sau are ceva. Pentru că Dumnezeu urăşte înfumurarea. Aceasta a scos pe om din paradis, atunci cînd (omul) **auzind** pe (diavolul) **zicînd :** ***«Veţi fi dumnezei»*** (Gen. 3, 5), a dat crezare acestui cuvînt zadarnic.

Adu-ţi aminte, (omule), cum Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeul şi împăratul tău ***«S-a deşertat pe Sine, chipul robului luînd»*** (Filip. 2, 7), cum S-a făcut sărac, cum a fost socotit între cei simpli şi cum a pătimit. Şi dacă El, Dumnezeu fiind, atâtea a suferit, tu, omule, care eşti alcătuit din sînge şi carne, care eşti pămînt şi cenuşă, în care nu este nimic bun, ci numai necurăţie, tu gîndeşti lucruri mari despre tine şi te mîndreşti ? Fii înţelept şi spune despre cele ce ai primit de la Dumnezeu : Nu sînt ale mele aceste bunuri ; de da altcineva le am. Cînd (Acela) va crede de cuviinţă, le va lua de la mine. Astfel, pune pe seama iui Dumnezeu tot ceea ce este bun, iar pe seama slăbiciunii tale tot ceea ce este rău.

4. ***«Tezaurul pe care», zice*** Apostolul, ***«îl purtăm în vase de lut»*** (II Cor. 4, 7) socoteşte-1 ca fiind puterea cea sfinţitoare, pe care tu te-ai învrednicit să-1 primeşti, încă în trup fiind, zice undeva acelaşi (Apostol) : ***«Care pentru noi S-a făcut înţelepciune de la Dumnezeu şi dreptate şi[x] sfinţire şi răscumpărare»*** (I Cor. 1, 30). Cu alte cuvinte, (el spunea că) cel ce are în sine acest tezaur al Duhului poate să împlinească toate poruncile, nu numai în chip curat şi fără prihană,

ci şi fără osteneală. Fără osteneală trebuie să împlinească poruncile şi mai înainte, însă era imposibil să obţină cineva roade duhovniceşti fără a se împărtăşi de Duhul.

Să se străduiască, deci, fiecare ca, în orice moment, să obţină, prin răbdare, credinţă şi rugăciune fierbinte către Hristos, această comoară cerească ; să împlinească eu-ajutorul Lui toată dreptatea, î» chip curat şi desăvîrşit, dar şi fără trudă şi chin.

5. Aceia care au în ei bogăţia divină a Duhului, împărtăşesc altora cuvintele duhovniceşti, ca şi cînd le-ar scoate dintr-un tezaur propriu. Pe cînd cei ce n-au această bogăţie în inima lor —■ bogăţie din care izvorăsc cuvintele adînci şi tainele — se agaţă de cîte un cuvînt din cele două Testamente şi-1 au mereu pe limbă ; sau, ascultînd pe bărbaţii cei înduhovniciţi, reţin cuvintele acestora, se mîndresc cu ele şi le prezintă altora drept cuvintele lor. în felul acesta, trag foloase din merite străine. Dat fiind, însă, că n-au comoara lor, din care să se desfăteze în primul rînd ei şi apoi să fie de folos şi altora, după discuţia (cu semenii lor), ei din nou se arată săraci (în duhul lor), pentru că fiecare cuvînt revine, în mod firesc, la cele din care a fost luat.

De aceea, se cuvine să cerem mai întîi de la Dumnezeu bogăţia aceasta adevărată. Avînd-o pe aceasta, ne va fi uşor să fim folositori şi să transmitem şi altora tainele şi cuvintele cele duhovniceşti. Pentru că Dumnezeu a binevoit să locuiască în oricine crede, zice (în acest sens) Mîntuitorul. Hristos : «Cel ***ce Mă iubeşte pe Mine, va fi iubit de Tatăl Meu şi-L voi iubi şi Eu şi Mă voi arăta Lui»*** (Ioan 14, 20). ***«Eu şi Tatăl vom veni şi vom, face lăcaş la el»*** (Ioan 14, 23).

6. Cei ce s-au învrednicit să fie fii ai lui Dumnezeu şi să aibă pe Hristos strălucind întru ei, sînt conduşi în diferite chipuri de Duhul şi sînt mîngîiaţi de har în adîncul inimii lor. Niciuna din plăcerile cunoscute în lume nu poate fi comparată cu (cea provocată de) petrecerea harului în suflet. Această petrecere este asemenea unui prînz împărătesc, la care oamenii se bucură şi se veselesc, o veselie de negrăit. Este asemenea bucuriei duhovniceşti, trăită de mire şi mireasă. (în această stare, oamenii) sînt ca nişte îngeri fără trup ; trupul lor fiind atît de uşor (atît de înduhovnicit), ei socotesc că nici n-au trup.

Uneori, (astfel de oameni) se desfată şi sînt ca şi îmbătaţi de băutura minunată, de băutura cea de nedescris a tainelor Duhului ; alteori, rugîndu-se pentru mîntuirea oamenilor, îi copleşeşte plînsul şi tînguireă. Pentru că fiind cuprinşi de iubire faţă de toţi oamenii — pentru întreg

neamul lui Adam —sînt cuprinşi. (în mod firesc)-**şi** de întristare". Uneori, această iubire este atît de mare, încît dacă ar fi posibil, ar aduna pe toți oamenii la sînul lor, fără să mai facă deosebirea între cei buni şi cei răi. Uneori, atît de mult se disprețuiesc, încît socotesc că nimeni nu urmează după. ei **şi** că ei sînt cei mai de pe urmă dintre toți (oamenii). Uneori sînt compleşiți de bucuria cea de nedescris a Duhului ; alteori, întocmai cum unul dintre cei puternici, luînd panoplia împărătească, iese la luptă şi pune în derută pe duşmani, încingîndu-se cu armele Duhului năvălesc asupra duşmanilor celor nevăzuți şi îi calcă in picioare. Uneori, înconjurați de> calm, linişte şi pace, trăiesc o plăcere minunată ; alteori, se împărtăşesc de înțelepciunea, de priceperea şi de cunoaşterea cea mai presus de fire a Duhului. (In sfîrşit), alteori sînt asemenea tuturor oamenilor. (Reținem, însă), că toate aceste (stări) pe care nici o limbă nu le poate spune, sînt mijlocite de harul lui Hristos. Deci, harul divin străluceşte în multe feluri în ei, pentru a exercita, educa şi prezenta sufletul desăvîrşit, prea curat şi fără prihană Duhului.

Darurile Duhului, menționate aici, se dau celor care s-au apropiat, în cel mai înalt grad de desăvîrşire. Aceste mîngîieri diferite ale harului se transmit lor în chip diferit, dar neîncetat, o lucrare a Duhului urmînd-o pe cealaltă. Atunci cînd cineva ajunge la desăvîrşire, cînd este curățit de toate patimile, se uneşte cu Duhul-Mîngîietorul. Iar cînd sufletul se învredniceşte să devină Duh, să se amestece cu Duhul, atunci devine în întregime lumină, **în** întregime veselie, în întregime iubire, în întregime mîngîiere, în întregime bunătate. Se afundă în virtuțile Duhului celui bun, după cum atunci cînd cineva aruncă o piatră în mare, de pretutindeni este cuprinsă de apă. Oamenii care se unesc întru totul cu Duhul lui Dumnezeu, au întru ei neclintite virtuțile Duhului şi față de toți arată roadele Lui. Dat fiind că Duhul îi face curați şi fără prihană înlăuntrul lor, de aceea este imposibil ca ei să arate în afară roade ale **răutății,** ci totdeauna **şi în** toate (lucrările lor) se văd roadele Duhului. Acesta este țelul desăvîrşirii duhovniceşti, al plinătății lui Hristos, la care ne îndeamnă Apostolul să ajungem, zicînd : ***«Ca să vă umpleți de toată plinătatea lui Hristos»*** (Efes. 3, 19). Şi iarăşi : ***«Pînă ce vom ajunge la măsura bărbatului desăvîrşit, la măsura virstei plinătății lui Hristos)>*** (Efes. 4, 13).

8. Atunci cînd intră cineva (în Biserică) şi-şi pleacă genunchii (să se roage), inima acestuia se umple de lucrarea divină, iar sufletul **i** ae bucură **în** Domnul, **aşa cum** se bucură mireasa de (prezența) mirelui **ei, după cum** deja s-a **spus mai** înainte, **şi cum** spune marele Isaia :

«După cum se bucură mirele.de mireasă, tot aşa se va bucura Domnul de tine» (Isaia 52, 5).

Iar cînd un astfel de om obişnuieşte să se roage o oră în fiecare zi, este răpit cu duhul (la cer) şi se împărtăşeşte întru adîncul său de (bunurile) veacului viitor. Acest fapt îi procură o plăcere de negrăit şi îi dă senzaţia unei plutiri. în mintea (unui astfel de om) nu mai stăruie nici un cuget pămîntesc. Dat fiindcă mintea sa este preocupată, după cum s-a spus, doar de lucrurile cele cereşti şi mai presus de fire, pare că in acel moment rugăciunea sa este urmată (către ceruri) chiar şi de trupul său.

9. Celui care întreabă dacă este posibil ca omul (respectiv) să rămînă totdeauna în această stare, trebuie să i se răspundă aşa : Harul (primit) nu rămîne pentru totdeauna decît dacă prinde rădăcini şi se uneşte cu omul în care a intrat. Harul este unul, dar lucrează în multe feluri, în folosul omului. Astfel, conform iconomiei divnie, uneori flacăra lui arde mai puternic, alteori mai slab ; uneori lumina lui se vede pretutindeni, alteori se împuţinează, încît abia mai luminează, totuşi, flacăra lui continuă să ardă. Atunci cînd (harul) străluceşte foarte tare, omul se îmbată de iubirea lui Dumnezeu şi trăieşte clipe de sărbătqare. Atunci cînd această lumină străluceşte în inimă, face ca să se deschidă unei lumi mai lăuntrice şi mai adînci, face ca omul întreg, copleşit de dulceaţa tainelor comunicate lui, să considere lucrurile acestei lumi zadarnice şi vătămătoare.

Se întîmplă, însă, deseori, ca după aceste momente, cînd (omul) ajunge măsura desăvîrşirii şi cînd este liber şi neîntinat de nici un păcat, harul să se împuţineze, oarecum iar vălul puterii duşmane şă se aştearnă (peste cel drept).

10. Aşa stau lucrurile cu harul: Să ne închipuim că perfecţiunea se află pe treapta a douăsprezecea şi că omul trebuie să ajungă la această treaptă. Dar, (ajungînd) la această treaptă, harul se restrânge şi (în această stare-omul) coboară o treaptă şi se opreşte, să zic aşa, pe treapta a unsprezecea. (Deci), i s-au arătat omului acele lucruri minunate, omul s-a înfruptat din ele (dar n-a rămas în posesia lor). Pentru că, dacă (Dumnezeu) l-ar fi lăsat pentru totdeauna în posesia lor, (omul) n-ar fi primit cum se cuvine această iconomie ; n-ar fi ascultat, n-ar fi spus şi nu s-ar fi îngrijit de nimic, ci ar fi stat ca un beat şi rupt (de realitate). De aceea, nu i s-a dat să rămînă (fără osteneli) pe treapta desăvîrşirii, ca să aibă timp să se ocupe şi de fraţi şi de slujirea Cuvintukri.

11. Cînd auzim cuvîntul (despre) împărăţia (lui Dumnezeu) şi sîntem emoţionaţi pînă la lacrimi, să nu socotim că lacrimile sînt (rezu!tatul emoţiei) noastre ; nici să credem că faptul de a auzi corect, de a vedea bine, s-ar datora auzului şi ochilor noştri. Pentru că ale altuia sînt lacrimile, ale altuia sînt urechile şi ochii, a altuia este mintea şi sufletul, (şi anume) ale Duhului celui 'ceresc şi dumnezeiesc, Care aude şi plînge, Care ştie (starea noastră) şi se roagă (pentru noi) şi Care face cu adevărat voia lui Dumnezeu. Pe acest dar minunat (pe Duhul Sfînt) L-a promis Domnul (Hristos) Apostolilor, cînd a zis : ***«Eu Mă duc, însă Mîngîietorul, Duhul cel Sfînt, pe Care îl va trimite Tatăl în numele Meu, Acela vă va învăţa toate»*** (Ioan 14, 26). Şi iarăşi : ***«încă multe am a vă spune, dar nu puteţi să le ţineţi, însă cînd va veni Acela, Duhul adevărului vă va conduce spre tot adevărul»*** (Ioan 16, 12—13). Acela, deci, se roagă, Acela plînge pentru noi, pentru că spune dumnezeiescul Apostol : ***«întrucît nu ştim să ne rugăm, Duhul însuşi se roagă pentru noi cu suspine negrăite»*** (Rom. 8, 26). (Duhul mijloceşte pentru noi pentru că) numai El cunoaşte voia lui

Dumnezeu. ***«Pentru că,*** (zice acelaşi Apostol), ***«pe cele ale lui Dumnezeu nimeni nu le cunoaşte în afară de Duhul lui Dumnezeu»*** (I Cor. 2, 11). Pogorîndu-Se peste Apostoli în ziua Cincizecimii, precum a fost promis şi sălăşluindu-Se în sufletele Apostolilor, Mîngîietorul a îndepărtat numaidecît de la ei vălul răutăţii, a nimicit patimile (care mai stăruiau în sufletele lor) şi le-a deschis ochii inimii. Fiind deci umpluţi de înţelepciune de către Duhul, Apostolii au împlinit (după cuviinţă) voia lui Dumnezeu şi au învăţat (pe oameni) adevărul, pentru că Duhul stăpînea peste sufletele lor.

Deci, atunci cînd şi noi auzim cuvîntul lui Dumnezeu, cînd ne vine să plîngem şi ne rugăm fierbinte ca Hristos să vină la noi, să nu credem că noi facem toate acestea, ci Duhul este Acela care speră, crede şi se roagă cu adevărat, după voia Sa.

12. (In legătură cu harul şi desăvîrşirea), aşa trebuie să credem că stau lucrurile : Puterea (cea rea) stă aproape şi înconjoară mintea cea nouratică, întocmai ca un abur fin. Flacăra (harului) stă aprinsă şi luminează totdeauna (sufletul) — după cum am spus mai înainte —• însă /întunericul sfatului celui viclean) stă în jurul acestei lumini, întocmai ca un acoperămînt. (în această stare), omul nu este nici desăvîrşit, nici întru totul rob al păcatului ; este şi nu este liber. Acest lucru (nu se întîmplă) fără ştiinţa lui Dumnezeu, ci, din contră, cu îngăduinţă se face. Deci, cînd se rupe şi se desface acel ***«perete din mijloc al des-părţiturii»*** (Efes. 2, 14), cînd nu se desface în întregime. Dar nici efectele rugăciunii (nu sînt totdeauna aceleaşi) ; uneori, (în urma unei rugăciuni), harul se aprinde şi mai mult, mîngîie şi aduce odihnă, alteori, este mai slab. Totdeauna, însă, (această lucrare) se face spre folosul omului.

In unele memente, (oamenii) se apropie de măsura desăvîrşirii şi gustă (din fericirea) veacului (viitor). N-am văzut, însă, nici un om desăvîrşit şi întru totul liber (de povara păcatului). într-adevăr, se întîmplă ca unii să se bucure de belşug de har şi să se facă părtaşi ai tainelor şi ai descoperirilor, dar la scurt timp ajung (din nou) să fie încercaţi de păcat. Unii consideră, din neştiinţă, că fiind plini de har şi strălucind acesta întru ei sînt deja desăvîrşiţi şi liberi (de păcat) ; eu, însă, care în anumite momente am ajuns la o oarecare măsură a desăvîrşirii, care ştiu ce înseamnă desăvîrşirea, spun, aşa cum am spus şi mai înainte, că nu cunosc pe nimeni întru totul liber (de păcat).

13. Cînd auzi (vorbindu-se) despre comuniunea dintre mire şi mireasă, despre coruri şi sărbători, să nu iei aceste lucruri în sens materia! şi pămîntesc, ci să le iei ca exemplu, prin pogorămînt. Pentru că (lucrurile cereşti) sînt duhovniceşti, de negrăit şi nevăzute de ochii cei trupeşti. Comuniunea cu Duhul Sfînt, comorile duhovniceşti, corurile şi sărbătorile sfinţilor îngeri pot fi înţelese doar de sufletul cel credincios şi sfinţit, care are experienţa lor, pe cînd de cel neiniţiat este imposibil ca să fie înţelese. Să fii, deci, cu luare aminte la acestea, pînă ce şi tu, prin credinţă, te vei învrednici să le cunoşti. Atunci vei vedea cu ochii sufletului la ce bunuri pot să se facă părtaşe, încă de aici, sufletele creştinilor. La înviere, chiar şi trupul se va învrednici de aceste (bunuri), le va'privi şi le va avea în stăpînirea sa, pentru că atunci şi el va fi duh.

14. Atunci cînd sufletul se află în comuniune cu Duhul, frumuseţile şi roadele lui cele bune, adică rugăciunea, iubirea, credinţa, privegherea,, postul şi celelalte virtuţi sînt ca o tămîie pusă pe foc, care dă o aromă bogată. Este uşor să trăiască cineva după voia lui Dumnezeu, însă nimeni nu poate să cunoască această voie,fără Duhul. După cum femeia,, mai înainte de a se căsători, ascultă de propriu-i cuget şi face ceea ce vrea, dar (căsătorindu-se şi) devenind una cu bărbatul, unitatea (formată de ei) trăieşte sub conducerea (bărbatului), ea fiind datoare să i se supună ; tot aşa şi

sufletul, are voia, legile şi lucrările lui, dar îndată ce se învredniceşte să intre în comuniune cu Hristos — mirele ceresc — nu mai se supune voinței lui, ci voinței lui Hristos.

15. Prin haina de nuntă trebuie să înțelegem harul Duhului Sfînt. Cel ce nu s-a învrednicit să îmbrace haina nunții cereşti, nu se va împărtăşi nici de cina cea duhovnicească.

Să ne dăm silința să bem din vinul cel duhovnicesc şi dumnezeiesc şi să ne îmbătăm ou beția cumințeniei. După cum cei ce se îmbată cu vin devin mai vorbăreți, tot aşa şi noi, îndestuiîndu-ne, cu vinul cel duhovnicesc, să vorbim despre, tainele; divine. Pentru că zice David : ***«Paharul tău să mă îmbete cît mai puternic»*** (Ps. 22, 5).

16. Sufletul «sărac cu Duhul» este acela care îşi cunoaşte rănile, care percepe întunericul patimilor care îl înconjoară şi caută totdeauna izbăvire de la Domnul. Dacă suferă, el se bucură (pentru aceasta) mai mult decît pentru toate bunurile de pe pămînt; (dacă trebuie să-şi pună încrederea în cineva), el nu şi-o pune decît în doctorul cel bun şi în tratamentul lui.

Dar cum se transformă un suflet rănit (într-un suflet) frumos, cu chip strălucitor şi demn de a trăi împreună cu Hristos ? Cum altfel, daca nu cunoscînd atît chipul lui primar, cît şi rănile şi sărăcia lui (de după aceea) ? Pentru că, dacă nu simte plăcere să poarte rănile şi vînătăile păcatelor, nici nu-şi justifică greşelile, Domnul nu ia în seamă urîțenia lui, ci, venind la el, îl îngrijeşte, îl vindecă şi îi reface frumusețea (cea dintîi). Cu o condiție : Să nu mai aprobe în sinea sa, precum s-a spus, cele săvîrşite şi să nu se mai complacă în săvîrşirea faptelor rele. (în acelaşi timp), să strige cu toată puterea către Domnul, pentru ca, avînd ajutorul Duhului celui bun, să se învrednicească a se elibera de patimi. Acesta este, deci, sufletul («sărac cu Duhul») pe care (Domul) îl fericeşte. Vai, însă, de cel care nu mai simte rănile şi presupune că nu are în sine nimic rău. La un astfel de suflet doctorul cel bun nu vine şi, (prin urmare), nu-l vindecă, iar lui nu-i pasă de răni şi socoteşte că este bine şi sănătos. ***«Pentru că» zice*** (Domnul) : «nu ***cei sănătoşi au nevoie de. doctor, ci cei boljiapi»*** (Matei 9, 12).

17. Fericiți sînț, cu adevărat, cei ce caută viața şi plăcerea cea mai presus de fire ; cei care, prin purtarea lor virtuoasă, au cunoscut tainele cele cereşti şi au cetate în ceruri. Aceştia sînt mai buni decît toți oamenii; dovezile sînt evidente. Pentru că, cine;dintre cei puternici şi dintre, cei înțelepți s-a suit la ceruri, a contemplat frumusețile Duhului şi, intorcîndu-se pe pămînt, a săvîrşit lucruri duhovniceşti ? (Nimeni dintre aceştia n-a săvîrşit aşa ceva), ci numai cel care, după aparență, este sărac, fără nici o valoare, necunoscut nici de vecini. Acesta, căzînd la pămînt înaintea Domnului, este condus la ceruri de către Duhul şi se desfătează cu sufletul său de lucrurile minunate de acolo. Acesta acționează şi îşi duce viața (după legile de) acolo. Zice în acest sens dumnezeiescul Apostol : ***«Cît despre noi, cetatea noastră este în ceruri»*** (Filip. 3, 20). «Cele ***pe care ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a pregătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El»*** (I Cor. 2, 9). Apoi adaugă : ***«Iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său»*** (I Cor. 2, 10). Acesta este cu adevărat înțelept, puternic şi nobil.

18. Făcînd abstracţie (de darurile) cereşti şi judecîndu-i pe sfinţi doar după viaţa lor, nu te vei îndoi că sînt superiori tuturor (oamenilor). Iată un exemplu : Pe cînd Nabucodqnosor, împăratul Babilonului, adunase toate popoarele ca să se închine statuii pe care o construise ; — Dumnezeu, în multa Lui înţelepciune a rînduit acest lucru, pentru ca virtutea tinerilor să se facă tuturor cunoscută şi că El, Dumnezeul cel adevărat, este unul singur şi că locuieşte în ceruri — ; trei tineri, şi aceştia captivi, lipsiţi de libertate, au avut îndrăzneala — pe cînd toţi se închinau statuii, treceau prin faţa ei aproape fără glas, ca animalele, şi nimeni nu îndrăznea să se opună — să nu se supună. Ne voind să suporte aceleaşi (umiliri) ca şi ceilalţi, nici să renege dreapta credinţă, nici să greşească, au zis în auzul tuturor : ***«Dumnezeilor tăi nu vom sluji, nici nu ne vom închina statuii de aur pe care ne-ai pus-o înainte»*** (Deut. 3, 18). în semn de pedeapsă, ei au fost aruncaţi în cuptorul cel de foc, dar acesta nu şi-a arătat puterea lui, ca şi cînd ar fi arătat respect faţă de ei, ci i-a păzit nevătămaţi, încît toţi (cei de faţă), inclusiv împăratul, au cunoscut prin ei pe Dumnezeul cel adevărat. De fapta lor, nu numai (oamenii) cei de pe pămînt s-au minunat, ci şi corurile (îngerilor) din ceruri. Faptul că îngerii sînt de faţă la faptele de vitejie ale sfinţilor îl adevereşte dumnezeiescul Apostol cînd zice : ***«Că ne-am făcut privelişte îngerilor şi oamenilor»*** (I Cor. 4, 9).

Dar astfel de fapte poţi vedea şi pe vremea lui Ilie. Acesta, un singur om fiind, i-a biruit pe cei mai mulţi, atunci cînd s-a pogorît foc din cer. (Astfel de fapte poţi vedea şi pe vremea lui Moise). Acesta a învins tot Egiptul şi pe tiranul faraon. Astfel de fapte (poţi vedea) pe vremea lui Lot, pe vremea lui Noe si a multora altora. Aceştia, (deci) deşi după înfăţişare erau oameni obişnuiţi, au biruit pe cei puternici şi cu faimă. ' ;

19. Fiecare dintre lucrurile văzute, atîta timp cît nu-i vine în ajutor un element străin (de firea sa), rămînînd în marginile firii sale, rămîne fără rod şi fără podoabă. (Trebuie spus că Dumnezeu, în nespusa Lui înţelepciune, arată prin aceste lucruri — cu rol de tipuri şi taine — că firea umană, (rămînînd) în marginile firii ei este neputincioasă să se împodobească cu virtuţi şi cu cununa spirituală a sfinţeniei; (arată) că dacă nu se bucură de ajutorul divin, nu poate să ajungă la acestea). (Iată cîteva exemple) : Pămîntul rămînînd precum este, fără ploaie şi soare şi fără a fi îngrijit de agricultori, nu aduce roade. Casa, de asemeni, pentru că şi ea are nevoie de lumina soarelui, adică de acel element străin de firea ei, dacă nu are lumină, este cuprinsă de întuneric şi se face nefolositoare. Şi multe alte exemple de acest fel. Tot aşa este imposibil ca firea omenească să dea roadele virtuţii fără Cel ce cultivă sufletele noastre, adică fără Duhul lui Hristos, Care, de asemeni, este element străin de firea noastră, pentru că noi sîntem creaturi, iar El este necreat. După ce tratează, după metodă proprie, sufletele credincioşilor, le predă agricultorului celui duhovnicesc, pentru ca să le pregătească să

rodească roadele cele desăvîrşite ale Duhului şi să strălucească lumina lui în casa sufletului nostru cea întunecată de patimi.

20. Războiul pe care îl duc creştinii este dublu şi dublă, este lupta lor. Pe de o parte ei se luptă cu lucrurile văzute de ochiul fizic, (adică cu acele lucruri) care îmbie, îndeamnă şi aţîţă sufletul să se complacă în plăceri ; pe de altă parte, ei luptă cu «începătoriile şi puterile» celui rău.

21. Slava pe care a avut-o Moise pe faţa sa a fost tip al slavei celei adevărate (pe care o dă) Preasfîntul Duh. Şi după cum (slava Aceluia) nimeni nu putea s-o privească, tot aşa şi acum slava care străluceşte în sufletul creştinilor îndepărtează întunericul păcatelor.

22. Cel ce iubeşte adevărul şi pe Dumnezeu şi a gustat din dulceaţa cea cerească, cel ce are în sufletul său harul şi împlineşte întru totul îndemnurile harului, dispreţuieşte toate lucrurile lumii acesteia. El pune mai presus dedît orice din această lume (iubirea de Dumnezeu, adică) mai presus decît aurul, decît argintul, decît onorurile, decît slava, decît felicitările şi decît laudele (primite de la oameni). Nimic dintre acestea nu poate să-1 atragă, pentru că el cunoaşte o altă bogăţie, o altă cinste şi slavă şi-şi hrăneşte sufletul şi simţirea cu o altă plăcere, (cu o plăcere) nestricăcioasă mijlocită de comuniunea cu Duhul.

23. Pe cît se deosebeşte păstorul înzestrat cu raţiune de animalele lipsite de raţiune, pe atîta se deosebeşte (omul duhovnicesc), prin înţelepciune, cunoaştere şi discernămînt de oamenii (obişnuiţi). Pentru că acesta este părtaş la o altă raţiune şi la o altă înţelepciune, deosebită de cea a lumii acesteia. Pentru că zice (Apostolul) : ***«Propovăduiţii înţelepciunea celor desăvîrşiţi. Dar nu înţelepciunea acestui veac, nici a stăpînitorilor acestui veac, care sînt pieritori, ci propovăduim în taină înţelepciunea lui Dumnezeu»*** (I Cor. 2, 6—7).

Acesta se deosebeşte de toţi oamenii care sînt însufleţiţi de duhul acestei lumi, de (cei ce se zic) cugetători şi înţelepţi. Acesta ***«Pe toţi oamenii îi judecă»*** (I Cor. 2, 15) şi pe fiecare îl cunoaşte de unde se inspiră, în ce stare (morală) se află şi pe ce (lucruri) se bizuie ; pe el, însă, nimeni dintre cei ce au duhul lumii nu are puterea să-1 cerceteze şi să-1 judece. Pentru că Duhul dumnezeirii nu este asemenea celui al lumii, după cum şi dumnezeiescul Apostol spune : ***«Cele duhovniceşti de cei duhovniceşti se judecă. Omul firesc nu primeşte pe cele ale Duhului lui Dumnezeu, pentru că pentru el sînt o nebunie şi nu poate să le înţeleagă... Dar omul duhovnicesc pe toate le judecă, iar el de nimeni nu este judecat»*** (I Cor. 2, 13—15).

24. Este imposibil să se facă cineva părtaş al Duhului celui Prea-sfînt altfel decît dacă se face ca un străin pentru toate cele ce aparţin acestui veac, dacă nu se leapădă de sine în căutarea iubirii lui Hristos, dacă mintea sa nu se desprinde de grijile cele materiale şi dacă nu-l preocupă decît acest scop. Numai aşa se poate învrednici să devină un duh cu Hristos, precum şi Apostolul zice : ***«Iar cel ce se alipeşte de Domnul, va fi un Duh cu El»*** (I Cor. 6, 17). Sufletul legat întru totul de acest veac, prin begăţie, prin slavă şi prin prietenie — aşa cum le concepe lumea — nu va putea să evite nici să străbată întunericul puterilor celor viclene.

25. Sufletele care iubesc adevărul şi pe Dumnezeu, nu suportă nici cea mai mică slăbire a iubirii faţă de Domnul; ele îşi au continuu aţintită privirea la crucea Lui şi simt, astfel, cum progresează duhovniceşte. Rănite, să zic aşa, de dorinţa de a fi împreună cu El, însetate după virtuţi şi strălucind de luminarea Duhului celui bun, chiar dacă se învrednicesc să cunoască tainele divine, chiar dacă se împărtăşesc de bucuria cerească şi de har, nu au nici o încredere în ele şi nici nu ■cred că sînt ceva. Cu cît mai mult se învrednicesc de daruri duhovniceşti, cu atît mai mult nesaţ caută (bunurile) cereşti. Cu cît mai mult simt că progresează duhovniceşte, cu âtît mai mult doresc să se apropie de desăvîrşire. Cu cît mai mult se îmbogăţesc duhovniceşte, cu atît mai mult se

consideră sărace, după cum şi dumnezeiasca Scriptură spune : ***«Cei ce Mă mănîncă pe Mine vor flămînzi iarăşi; iar cei ce Mă beau pe Mine, iarăşi vor înseta» (Intel,*** lui Isus Sirah 24, 23).

26. Astfel de suflete, învrednicindu-se a fi libere de toate patimile, poartă în ele strălucirea Duhului Sfînt şi au părtăşie cu El prin har. (Dimpotrivă), sufletele leneşe, care nu caută sfinţenia inimii — încă de cînd se află în trup — care nu arată îndelungă-răbdare, care • nu speră — deşi s-au împărtăşit de darul divin — să se facă întru totul părtaşe ale Duhului celui bun şi cu ajutorul Lui să se elibereze de răutatea patimilor -— sînt înşelate de păcat şi nu mai arată nici o grijă faţă de ele, după ce au primit harul, au dobîndit mîngîierea şi s-au înfruptat din dulceaţa cea dumnezeiască. (Aceste suflete) se mîndresc repede, nu-şi zdrobesc inima (prin pocăinţă), nu-şi smeresc cugetul, nu sînt însetate (după virtuţi) şi nu tind către treapta cea mai înaltă a nepătimirii. Mulţumindu-se cu această puţină mîngîiere a harului, pro-gresînd în mîndria şi nu în smerenie, ele sînt, în cele din urmă, dezbrăcate şi de darul de care s-au învrednicit (să-1 primească). Pe cînd sufletul care iubeşte cu adevărat pe Dumnezeu, după cum s-a spus, chiar dacă ajunge să împlinească mii de virtuţi, chiar dacă îşi supune trupul la lungi privegheri, chiar dacă se învredniceşte de diferite daruri ale Duhului, de descoperiri şi taine, este moderat şi consideră că încă nu-şi duce viaţa după poruncile lui Dumnezeu, că n-a săvîrşit ceva (care să-1 învrednicească să stea) de-a dreapta şi arată o iubire neostoită faţă de Hristos.

27. Faptul de a ajunge la treptele desăvîrşirii nu este uşor şi la îndemîna oricui. Pentru a ajunge cineva pe treptele desăvîrşirii, unde patimile dispar, sînt necesare multe osteneli şi lupte, mult timp şi osîrdie, multe încercări şi ispite. Numai atunci cînd cineva suportă băr-băteşte tot felul de ispite — aduse de cel rău — numai atunci se învredniceşte de mare cinste şi de darurile îmbelşugate ale Duhului ; numai atunci devine moştenitor al împărăţiei celei cereşti.

28. Sufletul, care nu se comportă aşa cum am spus şi nu are în el fiorul sfinţeniei, să se întristeze şi să-L roage pe Domnul ca să-L facă părtaş la acest bun şi la lucrarea Duhului — săvîrşită asupra minţii prin descoperiri minunate.

(Se ştie că) conform legilor bisericeşti, cei ce săvîrşesc păcate (grele) sînt afurisiţi de către preot şi după ce se pocăiesc sînt reprimiţi în sînul comunităţii ; (spre deosebire de aceştia) cei ce duc viaţă curată sînt promovaţi preoţi, aşa că din afara altarului vin înlăuntrul lui pentru a sluji şi pentru a prezida (adunările) Domnului. Noi credem că tot aşa se întîmplă şi în comuniunea tainică (a sufletului) cu Duhul (şi cu întreaga Sfîntă Treime) despre care Apostolul (aminteşte) cînd zice : ***«Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu-Tatăl şi împărtăşirea Sfîntuîui Duh să fie cu voi cu toţi»*** (II Cor. 13, 13).

Iată cum se întîmplă acest lucru : Sfînta Treime locuieşte în sufletul curat (şi o dată cu aceasta) în (om) se aşterne bunătatea divină. Locuieşte nu precum este ea, pentru că pe ea n-o poate cuprinde nici măcar întreaga zidire, ci după cît îi este omului de folos. Dar, dacă sufletul se abate cîtuşi de puţin de la calea voită de Dumnezeu şi întristează pe Duhul cel dumnezeiesc, mintea i se afuriseşte şi se îndepărtează de la el bucuria cea duhovnicească ; harul divin, iubirea şi toată lucrarea cea bună a Duhului se împuţinează, iar omul este lăsat în seama duhurilor celor necurate şi a ispitelor, pînă ce sufletul său revine la calea bineplăcută Duhului. Arătînd pocăinţă, din nou este cercetat de har şi din nou dobîndeşte darurile cereşti, chiar mai mult decît înainte. Dar dacă cineva, cu nimic nu întristează pe Duhul, ci are viaţă bineplăcută (Lui), dacă cugetelor celor rele se împotriveşte şi este totdeauna alipit de Domnul, (acela) progresează duhovniceşte, se învredniceşte de darurile cele de negrăit, merge din slavă în slavă şi de la o odihnă la alta mai desăvîrşitâ. în cele

din urmă, ajungînd la măsura creştinului desăvîrşit, se numără între lucrătorii şi slujitorii neprihăniți ai lui Hristos, în împărăția Lui cea veşnică.

29. Trebuie să ştim că 'cele ce se văd sînt umbre ale celor tainice. (Şi anume), templul cel văzut (este umbră) a templului din inimă, preotul (este umbră) a preotului celui adevărat al harului — al lui Hristos — şi aşa mai departe. Deci, după cum în Biserica cea văzută, dacă în prealabil nu au loc lecturile, psalmodierile şi slujba cuvenită, preotul nu poate săvîrşi taina divină a trupului şi sîngelui lui Hristos — apoi chiar dacă toată rînduiala bisericească este săvîrşită, dacă jertfa euharistică nu este săvîrşită de preot, iar (poporul) nu se împărtăşeşte cu trupul lui Hristos, se consideră că rînduiala bisericească n-a fost observată (întru totul) şi că, prin urmare, taina , este incompletă — ; tot aşa trebuie să privim (faptele) creştinului. Chiar dacă acesta reuşeşte să țină tot postul, să privegheze continuu, să psalmodieze, să ducă viață ascetică şi să împlinească toate virtuțile, însă nu săvîrşeşte pe jertfelnicul inimii lor, lucrarea tainică a Duhului, lucrarea lui rămîne nedesăvîrşită, iar în inima lui nu se aşterne bucuria Duhului.

30. Bun lucru este postul, bună este privegherea şi bună este asceza. Acestea, însă, sînt numai preambulul vieții celei bineplăcute lui Dumnezeu. Este, însă, lucru nesăbuit să se încreadă cineva, cu toată inima în acestea. într-adevăr, uneori, (cei ce împlinesc aceste fapte) se împărtăşesc de har. Trebuie, însă, să ştim că răutatea, aşa cum s-a spus mai înainte, cuibărită înlăuntrul nostru lucrează cu viclenie, că uneori de bună voie se retrage şi nu săvîrşeşte pe cele ale sale. (în astfel de situație), ea face pe om să creadă că mintea i s-a curățit şi că, deja, este desăvîrşitâ. Apoi, prin mijloace tîlhăreşti îl atacă pînă ce îl pune la pămînt. Oamenii, care au trăit (să zicem) douăzeci de ani printre soldați şi tîlhari, ştiu că aceia cunosc multe vicleşuguri împotriva duşmanilor : aceia se fac că se retrag, abat atenția în altă parte, şi după ce ii înconjoară pe aceştia, îi ucid fără milă. (Deci, dacă aceştia cunosc astfel de vicleşuguri) cu cît mai multe curs^ trebuie să cunoască cel ce este vechi de mii de ani şi are ca scop pierderea sufletelor (oamenilor) ; acesta ştie să pună curse în adîncul inimii şi înadins uneori nu face lucrarea lui, pentru că omul să creadă că este desăvîrşit. Prin urmare, grija cea mare a creştinului să fie ca — oricîte lucruri bune ar săvîrşi — să nu se mulțumească cu ele, să nu se încreadă în ele, nici să creadă că a săvîrşit ceva deosebit. Iar dacă se împărtăşeşte din har, să nu creadă că l-a dobîndit (pe tot), ci să flămînzească (după desăvîrşire), să se întristeze, să plîngă şi să-şi zdrobească inima cu totul.

31. Aşa este situația cu lucrurile duhovniceşti : Să ne închipuim o casă împărătească cu multe curați şi vestibule, cu clădiri exterioare şi altele interioare — în care se află porfira şi comorile — şi cu (o clădire) mai lăuntrică decît acestea, unde locuieşte însuşi împăratul. Dacă cineva, întîlnind curțile şi clădirile exterioare socoteşte că deja a ajuns la casa cea dinlăuntru, se înşeală. Tot aşa se întîmplă şi pe tărîmul duhovnicesc. Cei ce duc război cu pîntecele şi cu somnul, stăruind în rugăciune şi (cîntări de) psalmi, să nu creadă că în aceasta constă toată lupta şi că pot sta liniştiți. De ce ? Pentru că ei se află, ***(să*** zicem aşa), în curțile exterioare şi în vestibulul (desăvîrşirii) duhovniceşti, ei nu au ajuns încă acolo unde se află porfira şi comorile cele duhovniceşti. Dacă se învrednicesc de vreun dar duhovnicesc, acest fapt să nu-i înşele, încît să creadă că deja au ajuns la sfîrşițul (luptei). Se cuvine să se cerceteze şi să vadă dacă au aflat comoara (cea duhovnicească) în vasul lor cel de lut, dacă au îmbrăcat porfira Duhului, dacă au văzut pe împăratul şi dacă au aflat cu adevărat odihnă. Se cuvine să ştim că sufletul are adîncime şi multe mădulare, că intrînd păcatul, în el, a cuprins toate mădularele şi toate cugetele lui şi că, venind harul, a cuprins doar două părți ale lui, (celelalte rămînînd în continuare, sub stăpînirea păcatului). Desigur, cel ce nu are experiență,

mîn-gîiat fiind de har, crede că toate mădularele sufletului său au fost cuprinse de har şi că păcatul a fost smuls din rădăcini, dar nu ştie că cea mai mare parte a sufletului se află încă în robia păcatului. Pentru că harul este unit cu sufletul, după cum s-a spus de mai multe ori şi lucrează împreună cu el, precum (lucrează) ochiul în unire cu trupul, dar împreună (în suflet) se află şi răutatea, care duce cugetul în eroare. Deci cel ce nu ştie aceste lucruri, (primind mîngîierea harului), consideră că deja l-a primit pe tot, cugetă lucruri mari despre sine şi se mîndreşte, crezînd că a ajuns la curăţia supremă. Dar acesta este de-parie de a cunoaşte adevărul. Pentru că, după cum am mai spus mai înainte, şi acesta este un vicleşug al lui satan ; cedează în anumite momente şi nu mai lucrează pe cele specifice lui, cu scopul de a face pe oameni să creadă despre ei că sînt desăvîrşiţi. Dar, (şi în viaţa de toate zilele), nu cumva cel ce sădeşte vie, culege numaidecît fructele ei ? Sau cel ce seamănă ogorul adună . numaidecît roadele lui ? Sau nu cumva, copilul nou născut atinge numaidecît (statura) maturităţii ?

Să luăm aminte la (Domnul) Iisus Hristos. Din ce slavă, ca Fiu al lui Dumnezeu şi Dumnezeu adevărat, la ce (umilinţe S-a 3upus) : a fost disprețuit, a fost pironit pe cruce şi a pătimit. însă, pentru faptul că S-a smerit, El a fost ridicat (şi după firea Sa cea omenească) deasupra tuturor (creaturilor) şi a şezut de-a dreapta Tatălui. Pe cînd şarpele cel viclean, cel care a inspirat de la început lui Adam dorinţa de a deveni dumnezeu, la cîtă necinste nu l-a împins pe acesta prin această înfumurare (şi cîtă pedeapsă şi-a agonisit) ! La acestea, deci, cugetând să ne silim pe cît putem să fim smeriţi şi să avem pururarea inima zdrobită.

CUVÎNT DESPRE LIBERTATEA MINŢII

1. Cînd auzi că Hristos S-a pogorît la iad şi a eliberat sufletele care erau legate acolo să nu socoteşti că acest fapt se deosebeşte de cele ce se săvîrşesc acum (în inima omului). Pentru că inima este un (adevărat) mormînt, iar (sufletul împreună cu) cugetele şi mintea (sînt ca şi sufletele din iad), îngropate în ea şi înconjurate de un întuneric adînc. Deci, (după cum atunci), Domnul a venit la sufletele din iad, care strigaseră către El, (acum) coboară întru adîncul inimii şi-i porunceşte acesteia : Eliberează sufletul cel închis (în tine), care M-a chemat să-1 izbăvesc. Şi ridicînd piatra care zace peste mormânt, îl deschide, înviază sufletul care era mort cu adevărat şi-1 eliberează din temniţa cea întunecoasă.

2. Se întîmplă, uneori ca diavolul să vorbească cu viclenie inimii tale şi să-i zică : Ştii cîte rele ai făcut ! Ţi s-a umplut sufletul de nelegiuiri şi te-ai îngreuiat cu păcate (multe). (Eu, însă, zic) : Să nu te laşi şi sub pretextul smereniei să nu ajungi la disperare ! (Să ştii că) de la călcarea poruncii a intrat în lume răutatea şi de atunci vorbeşte în fiecare moment sufletului, precum vorbeşte un om către alt om şi-i sugerează lucruri nebuneşti. (La insinuările diavolului) să răspunzi : Am în scris asigurarea lui Dumnezeu că : ***«Nu vrea moartea păcătosului, ci să se întoarcă prin pocăinţă şi să fie viu»*** (Iezechiel 23, 11). De altfel, ce rost a avut coborîrea (Fiului lui Dumnezeu printre oameni), dacă nu ca să mîntuiască pe cei păcătoşi, să lumineze pe cei dintru întuneric şi să dea viaţă celor morţi ?

3. După cum puterea protivnică ne îndeamnă (la săvîrşirea faptelor rele) tot aşa şi harul divin (ne îndeamnă la săvîrşirea faptelor bune). Dar (niciuna din cele două puteri) nu ne forţează, ci ne lasă libertatea de discernămînt şi de alegere. De aceea, pentru faptele pe care le-a făcut, împins de satan, omul însuşi — iar nu satan — primeşte pedeapsa, ca unul care a săvîrşit răul, nu împins cu forţa, ci sfătuit de cugetul său. Tot aşa se întîmplă şi în legătură cu săvîrşirea binelui : harul nu

pune pe seama sa binele făcut, ci pe seama omului; îl înconjoară pe acesta cu slava, ca pe unul care a săvîrşit binele. Pentru că harul, aşa cum s-a spus, nu leagă, nici nu constrînge voinţa omului, ci deşi coexistă cu aceasta, el cedează în faţa liberului arbitru, ca să vadă, în ce măsură voinţa umană înclină spre virtute sau spre rău. De altfel, stă în firea omului să aleagă între bine şi rău.,

4. Se cuvine să ne păzim cugetul ca să nu se amestece cu gîndurile cele murdare, venite de la cel viclean. Pentru că, după cum atunci cînd un trup se împreunează cu altul, se întinează, tot aşa şi cugetul, intrînd în contact şi unindu-se cu cugetele cele rele, se perverteşte ; (se perverteşte) nu numai cînd se uneşte cu cugetele cele rele care vin de la cel viclean, ci şi (cînd se uneşte) cu oricare alt cuget rău, cum este cel al necredincioşiei, al înşelătoriei, al slavei deşarte, al mîniei, al invidiei şi al spiritului de ceartă. Aceasta înseamnă «să ne curăţim de orice întinare a trupului şi a sufletului» (II Cor. 7, 1). Pentru că există stricăciune şi desfrîu şi în (adîncul) cel nevăzut al sufletului, (stricăciune) care se manifestă prin cugetele cele nebuneşti. Or, după cum «pe acela care strică templul lui Dumnezeu» — care este trupul — ***«pe acela îl va striga Dumnezeu»*** (I Cor. 3, 17) tot aşa şi cel care strică cugetul şi mintea, împingîndu-le la lucruri nebuneşti, va fi vrednic de pedeapsă. Prin urmare, după cum păzim trupul de păcatul cel văzut, tot aşa (se cuvine să păzim) şi sufletul de cugetele cele nebuneşti, pentru că (sufletul) este mireasa lui Hristos. Se spune (în acest sens) în Sfînta Scriptură : ***«V-am logodit unui singur bărbat, ca să vă înfăţişez lui Hristos, fecioară neprihănită»*** (II Cor. 11, 2). Şi : ***«Mai înainte de orice, păzeşte-ţi inima, pentru că din ea ies izvoarele vieţii»*** (Proverbe 4, 23). ***«Cugetele viclene să se depărteze de la Dumnezeu»*** (Intel. 1, 3) şi altele pe care le învaţă Sfînta Scriptură.

5. Fiecare să-şi cerceteze sufletul şi să vadă către cine înclină. Şi dacă vede că inima înclină spre împlinirea legilor lui Dumnezeu, să se silească, pe cît poate, să-şi menţină mintea nepervertită, departe de cugetele cele viclene, precum face cu trupul. (Să facă aceasta) dacă vrea, conform promisiunii, să se numere alături de sufletele cele curate şi iubitoare de Dumnezeu.

6. După cum un agricultor grijuliu, mai întîi îşi pregăteşte ogorul, curăţindu-1 de mărăcini şi după aceea aruncă sămînţa sub brazdă, tot aşa se cuvine să facă şi acela care aşteaptă să primească de la Dumnezeu sămînţa harului — mai întîi să curăţească solul inimii sale — ca venind sămînţa Duhului, să dea roade multe şi bune. ***«Pentru că, dacă nu face mai întîi acest lucru şi dacă nu se curăţeşte de întină-ciunea trupului şi a duhului, rămîne pe mai departe carne şi sînge, departe de (izvorul) vieţii».***

7. Trebuie să fim foarte atenţi la vicleşugurile celui rău, care ne vin de pretutindeni. Pentru că, după cum Duhul Sfînt, spune (Apostolul) Pavel, ***«pe toate le face, ca pe toţi să-i cîştige»*** (I Cor. 9, 22), tot aşa şi

(duhul) răutăţii pe toate, le face ca pe toţi să-i dea pierzării :. Cu cei ce se roagă, se preface că se roagă, pentru a-i rătăci şi a-i face să se înfumureze ; cu cei ce postesc, posteşte, pentru a-i înşela cu mîndria ; faţă de cei ce se ocupă cu studiul Scripturii se arată făcînd acelaşi lucru, pentru că sub acest pretext să-i abată de la calea cea dreaptă ; iar faţă de cei ce s-au învrednicit să aibă descoperiri, spune că are şi el la fel. De altfel, spune (Apostolul) Pavel : «Satan ***se schimbă în înger al luminii»*** (I Cor. 11, 14), ca să înşele (pe oameni) cu strălucirea luminii şi să-i atragă la sine. într-un cuvînt, în orice se schimbă (satan), pentru ca prin mijlocul potrivit să ducă pe oameni la pierzare. De aceea zice (Apostolul) : «Să ne ***curăţim de orice gînd şi de orice cuget care se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu»*** (II Cor. 10, 5). Iată pînă unde se întinde îndrăzneala celui viclean : el vrea să nimicească chiar şi pe cei care cunosc pe Dumnezeu. De aceea, se cuvine

să ne păzim inima cu toată grija şi să cerem de la Dumnezeu înțelepciune, ca să putem descoperi cursele celui rău. Se cuvine, de asemeni, să;ne exercităm mereu mintea şi cugetul cu înțelepciunea şi să le orientăm după voia lui Dumnezeu. Nu este un lucru mai mare şi mai cinstit decît acesta. Zice,de altfel, psalmistul • ***«Mărturisire şi măreție este lucrarea Lui»*** (Ps. 110, 3).

8. Sufletul care iubeşte pe Dumnezeu obişnuieşte — chiar dacă săvîrşeşte toate faptele bune — să nu pună nimic pe seama sa, Ci să pună totul pe seama lui Dumnezeu. Dumnezeu, însă, văzînd acest cuget sănătos şi corect, pe toate (cele bune) le pune pe seama lui. Omul primeşte răsplata, ca şi cînd numai el ar fi trudit şi ar fi făcut totul, deşi fapta cea bună nu-şi are izvorul doar în el. Aşa, de exemplu, ha-rismele şi tot lucrul folositor, cu ajutorul cărora omul săvîrşeşte binele, sîmt de la Dumnezeu. Ale Lui sînt toate cele de pe pămînt : trupul şi sufletul, ba chiar şi faptul că omul există este rodul bunăvoinței lui Dumnezeu. Deci, ce-i mai rămîne omului cu care să se justifice şi să se mîndrească ? Trebuie să mai spunem că şi bunul cel mai mare, harul, şi lucrul cel mai plăcut pe care-1 pot oferi oamenii lui Dumnezeu — faptul că sufletul recunoaşte cum stau lucrurile şi pune toate lucrurile bune pe seama lui Dumnezeu — tot de la Dumnezeu vin. De altfel şi universul întreg tot opera Lui este.

9. După cum, cit timp Israel a împlinit voia Stăpînului — deşi niciodată n-a împlinit-o pe cît trebuia, ci mai degrabă s-a părut (că o împlineşte) şi că ar crede corect şi destul în El — un stîlp de foc i-a mers înainte, marea s-a dat înapoi dinaintea lui şi alte multe fapte minunate s-au făcut cu el : dar cînd n-a mai împlinit voia lui Dumnezeu a fost dat pe mîna duşmanilor şi a fost supus unor amare robii ; tot aşa

şi în legătură cu sufletul: atîta timp cît, cu ajutorul harului, a cunoscut pe Dumnezeu şi s-a curăţit de multe întinăciuni, el s-a arătat sfînt; dar ne mai arătînd credincioşia cuvenită Mirelui ceresc, a fost îndepărtat de la viaţa de care se făcuse părtaş. Pentru că vrăjmaşul poate să facă să nu mai asculte (de Dumnezeu) şi pe cei ce au ajuns la treptele (desăvîrşirii). De aceea, se cuvine să ne luptăm cu toată puterea şi să avem grijă, cu frică şi cu cutremur de viaţa noastră, chiar dacă ne-am împărtăşit de Duhul lui Dumnezeu, ca nu cumva săvîrşind cu neglijenţă un lucru mic sau mare, să întristăm prin aceasta pe Duhul Domnului. Pentru că, după cum ***«bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăieşte».*** cum spune Adevărul (Luca 5, 10); tot aşa, întristare rnare se face pentru un suflet care se exclude de la viaţa cea veşnică.

10. O dată ce sufletul se împărtăşeşte de har, îi sînt mai folositoare cunoaşterea, prudenţa şi discernămîntul. De altfel, pe aceste (însuşiri) i le şi dă Dumnezeu, cînd sufletul le cere, ca să slujească după cuviinţă Duhului — pe care s-a învrednicit să-L primească — ; ca nu cumva să fie amăgit de (duhul) răutăţii, ca nu cumva să greşească din neştiinţă, ca nu cumva să fie neglijent, ca nu cumva să trăiască fără nici o teamă, ca nu cumva să se abată de la calea cea dreaptă şi ca nu cumva să săvârşească ceva împotriva voii Stăpînului.

11. După cum principiul faptelor rele, adică duhul lumesc al rătăcirii şi al întunericului păcatelor locuieşte în omul stăpînit de cugetul cel trupesc, tot aşa şi (principiul) care stă la baza faptelor bune, adică puterea Duhului celui luminos, locuieşte în omul cel sfinţit^ după cum s-a spus : ***«Voi căutaţi dovadă că Hristos locuieşte întru mine»*** (II Cor. 13, 3). Sau : ***«Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte întru mine»*** (Gal. 2, 20). Sau : ***«Cîţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat»*** (Gal. 3, 27). Sau spune Domnul: ***«Eu si Tatăl Meu vom veni şi vom face sălaş întru el»*** (Ioan 14, 23). Acestea nu se săvîrşesc pe ascuns, ci pe faţă, întru putere şi adevăr, întru cei ce s-au făcut vrednici de ele. Pentru că, pe cînd legea cea veche, conducînd pe oameni, în vremurile cele de demult, prin cuvîntul care nu avea ipostas, punea asupra lor un jug greu şi de nesuportat şi nu le dădea nici un ajutor, pentru că nu avea puterea Duhului; că zice Apostolul : ***«Acest lucru era cu neputinţă Legii, fiind slabă şi fără trup...»*** (Rom. 8, 3) şi celelalte ; de la venirea lui Hristos, uşa harului a fost deschisă cu adevărat celor ce cred, iar puterea lui Dumnezeu şi lucrarea Duhului se împărtăşeşte tuturor.

12. După ce Hristos a trimis ucenicilor Săi bunul cel mai mare, harul Duhului, — din care izvorăşte acea putere divină care se sălaş

luieşte în suflete şi mîntuieşte pe cei ce cred — i-a vindecat de păcate şi i-a eliberat de întuneric şi de (puterea) morţii; pentru că pînă atunci sufletul lor era rănit şi înlănţuit, captiv al întunericului şi al păcatului. De bună seamă că sufletul care încă nu s-a învrednicit să se facă sălaş al lui Hristos, nici să facă lucrătoare puterea Duhului, se află încă întru întuneric ; însă, pentru aceia, asupra cărora a venit harul Duhului celui dumnezeiesc şi în ale căror minţi s-a sălăşluit, Domnul este ca **şi** suflet. Pentru că zice dumnezeiescul Apostol: ***«Cel ce s-a alipit de Domnul, un Duh va fi cu El»*** (I Cor. 6, 17). Iar Domnul însuşi zice : ***«După cum Eu şi cu Tine una sîntem, şi ei să fie una întru Noi»*** (Ioan 17, 21). O, de cîtă bunăvoinţă s-a învrednicit firea omenească, cea atît de i ăvăşită de păcat! (Era atît de răvăşită firea oamenească) încît sufletul — unit cu răutatea patimilor şi făcînd cu ea un tot — chiari dacă ar fi voit, nu putea să săvîrşească ceea ce i se părea firesc. Pentru că zice (Apostolul) Pavel : ***«Ceea ce nu voiesc, aceea fac»*** (Rom. 8, 19). Cu cît mai mult, deci, împreunîndu^se puterea lui Dumnezeu cu un suflet sfinţit, nu va deveni una voinţa acestuia cu a Lui ? Sufletul (omului) înclinat către adevăr este ca şi sufletul lui Hristos : acesta, de bună voie se lasă condus de puterea Duhului celui bun şi voinţei lui nu mai dă curs. Pentru că, zice (Apostolul) : «Cine ***ne va despărţi pe noi de dragostea lui Hristos ?»*** (Rom. 8, 35), adică (cine va despărţi) sufletul de Duhul cu care este unit ?

13. Se cuvine, mai înainte de toate, ca acela care este născut de la Duhul şi vrea să fie imitator al lui Hristos şi să se cheme împreună cu El fiu al lui Dumnezeu, să rabde cu bărbăţie necazurile care vin asupra sa, adică bolile trupeşti, insultele venite de la oameni şi cursele întinse de puterile cele nevăzute. Pentru că încercarea sufletului cu diferite necazuri se face cu îngăduinţa lui Dumnezeu, ca să se arate tuturor sufletele care iubesc cu adevărat pe Domnul. Este un semn distinctiv faptul de a trece prin uşa cea strimtă a încercărilor şi necazurilor ; pentru că patriarhii, profeţii, apostolii şi martirii de totdeauna, prin acestea se fac bineplăcuţi lui Dumnezeu. Pentru că zice Scriptura : «Fiule, ***dacă vrei să slujeşti Domnului, pregăteşte-ţi sufletul (să îndure) ispita; prinde curaj şi arată-te stăruitor».*** Şi mai departe : ***«Cele ce vin asupra ta, primeşte-le ca pe nişte lucruri bune, ştiind că fără (îngăduinţa lui) Dumnezeu nimic nu se face»*** (Intel, lui Iisus Sirah 2, 1—2, 4). Prin urmare, se cuvine ca sufletul care vrea să placă lui Dumnezeu să arate în primul rînd răbdare şi speranţă. Pentru că şi acesta este un vicleşug al diavolului : să ne ducă la disperare ca să ne pierdem speranţa în Domnul. (Noi ştim, însă, că) Dumnezeu nu permite niciodată ca sufletul care crede în El să fie strivit de ispite **şi** să se

piardă. Pentru că, zice Apostolul : ***«Credincios este Dumnezeu; El nu va îngădui ca să fiți ispitiți mai mult decît puteți, ci o dată cu ispita va aduce şi scăparea din ea, ca să puteți răbda»*** (I Cor. 10, 13). Prin urmare, cel viclean nu întristează sufletele pe cît vrea, ci pe cît îi este îngăduit de Dumnezeu. Pentru că, dacă oamenii ştiu ce povară suportă un catîr, un asin şi o cămilă şi pun pe fiecare dintre aceştia cît trebuie ; dacă olarul ştie cît timp trebuie să țină oalele la foc, adică nici mai mult ca să nu crape, nici mai puțin, ca nefiind în deajuns de arse, să nu fie nefolostioare ; dacă atîtea lucruri ştie mintea omenească, (nu crezi) că Dumnezeu ştie la ce ispită poate fi supus fiecare suflet, pentru ca să devină apt pentru împărăția cerurilor ?

14. Pentru că, după cum cînepa, dacă nu se bate mult timp, nu este bună pentru a se prelucra în fire subțiri — iar cu cît se bate şi se piaptănă mai mult, cu atît mai curată şi mai bună se face — ; după cum vasul de curînd făcut, numai dacă este copt la foc este folositor oamenilor; şi după cum pruncul (pînă nu se maturzieză), nu este în stare să săvîrşească vreun lucru din această lume, adică nu poate să construiască, nici să semene, nici vreun alt lucru să facă ; tot aşa (se întîmplă) deseori şi cu sufletul : el se poate împărtăşi de har şi de odihna Domnului, dar pînă nu dobîndeşte bunătatea Domnului şi nu este supus la diferite încercări de duhurile cele rele, nu poate fi încă demn de împărăția cerurilor. Zice, în acest sens, dumnezeiescul Apostol : «Jar ***dacă sînteți fără certare, de care toți au parte, atunci sînteți fii nelegitimi şi nu fii adevărați»*** (Evrei 12, 8). încît ispitele şi necazurile spre folosul omului se aduc, ca să facă sufletul mai încercat şi mai tare ; deci, cel ce rabdă toate acestea pînă la sfîrşit, avînd speranță în Domnul, este imposibil (să nu dobîndească) promisiunea Duhului şi izbăvirea de patimile răutății.

15. Că după cum martirii, fiind supuşi la chinuri, şi pe toate răb-dîndu-le — ba chiar şi moartea — s-au învrednicit de slavă şi cununi; — ş' cu cît mai multe şi mai mari au fost ostenelile, cu atît mai mare slavă şi îndrăzneală la Dumnezeu au dobîndit — ; tot aşa se întîmplă şi cu sufletele supuse la diferite încercări, unele văzute, venite de la oameni, altele nevăzute, venite de la cugetele cele nebuneşti, iar altele de la boli, care aprind sufletul. Dacă pe acestea le rabdă pînă la sfîrşit, va dobîndi aceleaşi cununi şi aceeaşi îndrăzneală ca şi martirii. Pentru că martiriul necazurilor, pe care aceia l-au îndurat de la oameni, îl îndură aceştia de la duhurile cele necurate care lucrează în ei. Deci, cu cît mai multe necazuri suferă aceştia de la cel rău, cu atît mai mare va fi slava şi îndrăzneala, pe care se vor învrednici s-o primească de la Duhul cel bun, nu numai în viitor, ci şi acum.

16. Se ştie că acea cale care duce la viaţă este strimtă şi plină de necazuri şi că puţini sînt cei ce o străbat (pînă la capăt). De aceea, orice respingere a ispitei venită de la diavol — de dragul moştenirii care este în ceruri — trebuie susţinută puternic de speranţă. Pentru că ori-cîte necazuri am răbda, niciunul dintre ele nu echivalează cu bunurile promise sau cu mîngîierea pe care o dă încă de aici Duhul cel bun sufletelor, izbăvindu-le din întunericul patimilor şi al răutăţii şi iertîndu-le mulţimea datoriilor şi a păcatelor. Pentru că, zice (Apostolul) : ***«Socotesc că pătimirile de acum nu sînt vrednice de mărirea care ni se va descoperi»*** (Rom. 8, 18). De aceea, zicem, trebuie să răbdăm totul pentru Domnul, chiar şi moartea, ca nişte soldaţi viteji ai Lui. Să nu ne oprim la lucrurile triste din lume, ci, slujind lui Dumnezeu, să răbdăm ispitele, pentru că sînt pentru Hristos. Invidiindu-ne protivnicul pentru răsplata ce vom primi, vrea să ne toarne în suflet lenea şi toropeala, pentru că nemaiducînd viaţă bineplăcută (lui Dumnezeu) să nu ne învrednicim de acele bunuri. Dar noi putem birui toate cursele ridicate împotriva noastră, pentru că avem ca însoţitor de luptă pe Hristos, pentru că avem apărător şi ocrotitor pe Acela care la fel a pătimit în acest veac, Care a fost insultat, ocărit, prigonit şi Care, în cele din urmă, a sfîrşit prin moarte ruşinoasă pe cruce.

17. Dacă vrem să suportăm uşor tot necazul şi toate ispitele, să dorim moartea pentru Hristos şi s-o avem totdeauna înaintea ochilor ; — de altfel, avem şi poruncă de a ne lua crucea şi de a-L urma, or aceasta înseamnă să fim totdeauna gata să murim (pentru El) — ; deci, dacă vom avea o astfel de dispoziţie, vom suporta uşor, după cum s-a spus, tot necazul cel văzut şi nevăzut. Cel ce este dispus să moară pentru Hristos nu-i pasă de momentele triste şi dureroase. De aceea, zicem, necazurile sînt greu de suportat pentru cei ce nu iubesc moartea pentru Hristos şi nu au totdeauna gîndul îndreptat spre El. Deci, cel ce doreşte să moştenească pe Hristos şi aprobă patimile Lui, trebuie să-şi dorească acelaşi lucru, iar cei ce zic că iubesc pe Domnul, întru aceasta să se facă cunoscuţi, adică prin faptul că suportă orice necaz care vine asupra lor, nu numai cu curaj, ci şi cu voie bună, avînd nădejde în El.

18. Se cuvine, în primul rînd, ca acela care îşi închină viaţa lui Hristos să se angajeze, cu sau împotriva voinţei sale, fie că vrea sau nu inima sa, la săvîrşirea binelui. Pentru că, zice Domnul, Care nu minte : ***«tmpărăţia cerurilor se ia cu asalt, iar cei care se silesc pun mîna pe ea»*** (Matei 11, 12). Deci, se cuvine ca un astfel de om să se străduiască să intre, după cum s-a spus, pe poarta cea strimtă şi să se angajeze la săvîrşirea virtuţii chiar împotriva voii lui. Astfel, cel ce n-are iubire, să (practice) iubirea, cel lipsit de blîndeţe, (să arate) blîndeţe, (cel semeţ) să se obişnuiască (a suporta) disprețul, iar cel ce n-are înclinare spre rugăciune, să stăruiască în rugăciune. (De bună seamă că) Dumnezeu văzîndu-1 pe un astfel de om, ducînd o astfel de luptă, angajat la săvîrşirea binelui, chiar atunci cînd inima i se împotriveşte, îi va face parte de rugăciunea cea adevărată, de cuget milostiv, de răbdare, de mărinimie şi, într-un cuvînt, îl va dărui cu toate roadele Duhului. Dacă cineva este lipsit de celelalte virtuţi dar se sileşte spre rugăciune, el primeşte ca dar al rugăciunii întărirea în credinţa în Hristos, bucuria şi liniştea Duhului Sfînt şi (înclinare) către blîndeţe, către smerenie şi către alte virtuţi ; El, însă, rămîne lipsit de celelalte bunuri, după cum s-a spus, pentru că nu se sileşte să le dobîndească, (sau poate) nici nu le cere de la Hristos. Deci, pentru ca să le primească, se cuvine să ceară de la Dumnezeu, chiar şi împotriva voii sale. Să ia aminte, însă, să evite cuvintele nepotrivite să nu se supere, nici să uzeze de ţipete. Pentru că zice (Apostolul) : ***«Orice amărăciune şi mînie şi supărare să fie îndepărtate de la voi»*** (Efes. 4, 31). Să nu vorbească de rău pe cineva, nici să nu judece (pe cineva), nici să nu se mîndrească, pentru că

văzîndu-le astfel Domnul, precum s-a zis, angajat cu forța (în săvîrşirea binelui), să-i dea puterea să săvîrşească uşor şi fără trudă acele lucruri pe care mai înainte nu le putea săvîrşi nici cu forța, pentru că răutatea locuia în el. Atunci va fi pentru el ca (a doua) natură împlinirea tuturor virtuților. Pentru că Domnul venind şi locuind în el, după cum a promis, sau invers, acesta locuind în Domnul, va împlini poruncile cu multă uşurință.

19. Acela care stăruie în rugăciune, dar nu şi în smerenie, iubire, blîndețe şi în celelate virtuți, la acest rezultat ajunge : uneori, dat fiind că Dumnezeu este bun, îi trimite harul Său şi îi împlineşte cererile. Insă, pentru că cugetul acestuia nu este obişnuit cu virtuțile despre care am vorbit, (cu timpul), fie că pierde harul pe care l-a primit, fie că mîn-drindu-se, nu mai înaintează, nici nu mai creşte în el. Pentru că, după cum s-a spus, Domnul îşi găseşte sălaş şi odihnă în sufletul smerit, iubitor, blînd (care), într-un cuvînt, împlineşte sfintele porunci ale lui Hrisios. Prin urmare, cel ce voieşte să crească şi să se desăvârşească duhovniceşte, să se silească în primul rînd, ca inima sa trufaşă şi gata spre ceartă să devină blîndă şi ascultătoare față de Dumnezeu. Să se silească a-şi obişnuit sufletul cu bunătatea din care să facă o datorie. Aşa făcînd, sufletul va creşte (duhovniceşte) şi va înflori în el darul rugăciunii pe măsura cugetului său. Apoi Duhul îl va învăța smerenia cea adevărată, iubirea cea nemincinoasă şi blîndețea. Numai aşa cres-cînd şi desăvîrşindu-se după (voia) Domnului, se arată vrednic de impărăția (cerurilor). Pentru că, cel smerit niciodată nu cade. Şi unde să cadă cel ce este mai prejos decît toți ? De aceea, am zice că o înălțare şi o vrednicie sigură este smerenia.

20. Cei ce iubesc cu adevărat pe Dumnezeu, nu fac aceasta de dragul moştenirii împărăției Lui, (cum iubesc negustorii o lucrare) de dragul unui cîştig ; nici pentru că se tem de iadul care a fost tocmit pentru pedepsirea celor păcătoşi, ci ll iubesc pentru faptul că Dumnezeu este Creatorul lor şi pentru că împlinesc o rînduială firească, aşa cum sclavii arată supunere față de stăpînul lor şi (creaturile iubesc) pe Cre&torul lor. Aceştia arată multă prudență față de lucrurile înconjurătoare (ca nu cumva vreunul dintre ele să-i facă urîți de Dumnezeu). Pentru că sînt multe piedicile care ne opresc a fi bineplăcuți lui Dumnezeu. Nu numai sărăcia şi lipsa de prețuire, ci şi bogăția şi cinstea (dată de oameni) sînt ispite pentru suflet. Intr-o măsură oarecare devine ispită şi piedică (în calea desăvîrşirii) însăşi mîngîierea şi relaxarea produsă în suflet de har, dacă sufletul care s-a învrednicit de acestea nu uzează de ele, cu măsură şi prudență. Pentru că, sub pretextul că sufletul are drept pavăză harul, (cel viclean) îi slăbeşte încrederea şi-i sugerează moliciunea şi toropeala. De aceea sufletul care primeşte harul este dator să arate evlavie şi prudență, pentru a arăta respectul cuvenit față de darul primit şi pentru a da roade vrednice de el. Prin urmare, nu numai necazurile, ci şi bucuriile pot deveni piatră de încercare ; prin amîndouă Creatorul pune la încercare pe oameni, ca să se arate acela care îl iubeşte dezinteresat, ca pe Unul oare singur este vrednic de multă cinste şi iubire. Prin urmare, sînt piedică pentru do-bîndirea vieții veşnice pentru cel sărac în credință şi cu cuget copilăresc, în primul rînd (momentele şi lucrurile) dureroase, ca sărăcia şi lipsa de prețuire, iar (în rîndul al doilea) lucrurile plăcute ca : bogăția, slava şi laudele de la oameni. Pentru că şi în cazul al doilea, cel viclean poartă războiu, însă pe ascuns. (Dar nu totdeauna aceste lucruri conduc către un sfîrşit trist. Ele nu numai că nu vatămă, ba chiar şi ajută pe cel credincios, înțelept şi vigilent, să dobîndească împărăția lui Dumnezeu. Pentru că zice dumnezeiescul Apostol : ***«Toate contribuie la săvirşirea binelui de către cei ce iubesc pe Dumnezeu»*** (Rom. 8, 28). Rezultă, deci, că acela care iubeşte cu adevărat pe Dumnezeu, sfarmă, învinge şi calcă în picioare acele lucruri

care sînt socotite piedici în această lume şi este purtat de (un singur gînd şi de o singură simţire), anume de iubirea faţă de Dumnezeu. Pentru că zice dumnezeiescul pro-fel : ***«Cursele păcătoşilor mă înconjoară, dar eu nu uit Legea Ta»*** (Ps. 118, 61).

21. Dumnezeiescul Apostol Pavel, vorbind despre taina creştinismului, spune că aceasta constă în iluminarea sufletului credincios de lucrarea divină, adică de puterea Duhului. Şi pentru ca nu cumva cineva, (rătăcind), să creadă că luminarea Duhului se reduce doar la cunoaştere şi astfel din neştiinţă şi lenevire să cadă de la taina cea desăvîrşită a harului, aduce ca exemplu chipul lui Moise înconjurat de lumina Duhului (pentru a vorbi şi despre o iluminare reală). El zice : ***«Iar dacă slujirea cea spre moarte, săpată în litere, pe piatră, s-a făcut întru slavă, încît fiii lui Israel nu puteau să-şi aţintească ochii la faţa lui Moise, din pricina slavei celei trecătoare a feţei lui; cum să nu fie mai mult întru slavă slujirea Duhului ? Pentru că dacă a avut parte de slavă slujirea care aduce osînda, cu mult mai mult prisoseşte în slavă slujirea dreptăţii. Şi nici măcar nu este slăvit ceea ce era slăvit în această privinţă, faţă de slava cea covîrşitoare. Pentru că dacă ceea ce este trecător s-a săvîrşit prin*** **slauă,** ***cu atît mai mult ceea ce este netrecător va fi în slavă»*** (II Cor. 3, 7—11). Vorbind despre «ceea ce este trecător», s-a referit la slava luminii care înconjura trupul cel muritor al lui Moise. ***«Avînd, deci, o astfel de nădejde, noi lucrăm cu multă îndrăzneală»*** (II Cor. 3, 12). Mai departe, el arată că acea slavă nemuritoare care se descoperea de Duhul, străluceşte acum necnotenit în cei vrednici, întru omul lor cel lăuntric, care este nemuritor. Pentru că zice : ***«Iar noi toţi» — adică aceia care ne-am născut prin credinţa cea desăvîrşită de la Duhul — «privind ca în oglindă, cu faţa descoperită, slava Domnului, ne prefacem în acelaşi chip din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului» (II*** Cor. 3, 18). Spunînd : «cu faţa descoperită», se referă la faţa sufletului. Deci, atunci cînd se întoarce cineva către Domnul, vălul i se ia, «Iar ***Domnul este Duhul»*** (II Cor. 3, 17). In chip clar, deci, a arătat prin acestea că un văl al întunericului a fost pus pe suflet şi a acoperit omenirea de la călcarea poruncii de către Adam. Acum, este luat de strălucirea Duhului de pe sufletele credincioşilor, cu adevărat vrednici (de aceasta). Pentru acest motiv a avut loc şi venirea lui Hristos. Pentru că Dumnezeu a binevoit ca aceia care cred cu adevărat să ajungă la o astfel de treaptă a sfinţeniei.

22. Această strălucire a Duhului, zice, nu constă doar în descoperirea sensurilor (lucrurilor) şi în luminarea (minţii) de către har, ci constă într-o strălucire continuă şi reală a luminii fizice în suflete. (Iată cîteva exemple) : Zice Apostolul : ***«Dumnezeu a poruncit ca lumina să strălucească în întuneric. (Această) lumină a strălucit în inimile noastre spre cvunoaşterea slavei lui Hristos»*** (TI Cor. 4, 6). Şi : ***«Luminează ochii mei ca nu cumva să adorm întru moarte» (Ps.*** 12, 4). Cu alte cuvinte, ca nu cumva despărţindu-se sufletul de trup să fie acoperit cu vălul morţii răutăţii. Sau : ***«Deschide-mi ochii ca să văd lucrurile minunate ale Legii Tale»*** (Ps. 118, 18). Sau: ***«Trimite-mi lumina şi adevărul Tău; acestea mă vor conduce şi mă vor sui pe muntele Tău cel sfînt, la sălaşurile Tale» (Ps. 13, 3). Sau : «însemnatu-s-a peste noi lumina feţii Tale...» şi celelalte*** (Ps. 4, 7).

23. Şi despre fericitul Pavel se spune că : ***«pe cînd era pe cale a fost învăluit de lumină»*** (Fapte 9, 3) ; că pe (Calea) luminii a fost ridicat pînă la al treilea cer (II Cor. 12, 2) şi a auzit taine de negrăit. N-a fost numai o iluminare (a raţiunii) pentru a cunoaşte sensul, (realitatea), ci a fost o lumină reală în suflet, (izvorîtă) din puterea Duhului celui bun. Prin strălucirea minunată (a acestei lumini), pe care ochii cei trupeşti nesuferind-o au orbit, se descoperă orice cunoştinţă, iar Dumnezeu se face cunoscut cu adevărat sufletului celui vrednic şi iubit de El.

24. Orice suflet, care s-a învrednicit — prin zel şi credinţă, şi cu ajutorul harului — să se îmbrace cu desăvîrşire cu Hristos şi s-a unit cu lumina cea cerească a chipului celui nestricăcios, cunoaşte încă de pe acum, în esenţa lor, toate tainele cereşti. In ziua cea mare a învierii, corpul însuşi slăvit cu această lumină, cu chipul ceresc al slavei şi răpit fiind de către Duhul în ceruri, precum s-a scris, se va învrednici să fie de acelaşi chip cu trupul slavei (lui Hristos) şi să fie moştenitor împreună eu Hristos al împărăţiei celei veşnice.

25. Cu cît cineva, arătîhd zel şi credinţă, s-a făcut părtaş la slava Duhului Sfînt şi şi-a împodobit sufletul cu fapte bune, pe atît se va învrednici, ca în ziua (judecăţii) şi trupul să-i fie slăvit. Pentru că bunul pe care-l depozitează cineva înlăuntrul său acum, se va proiecta atunci în afară, aşa după cum rodul ce se află în timp de iarnă în inima copacului, se arată vara în afară, precum s-a zis rnai înainte. Deci, după cum chipul cel divin al Duhului imprimat încă de acum înlăuntrul sfinţilor, va da şi trupului acestora chip dumnezeiesc şi ceresc, tot aşa şi vălul duhului celui lumesc, care acoperă sufletul celor păcătoşi, urîţit de patimi, va arăta şi trupul lor întunecat şi plin de toată ruşinea.

26. După ce Adam a călcat porunca, Dumnezeu, în înţelepciunea Lui, l-a condamnat la moarte. Această pedeapsă a suportat-o, în primul rînd, cu sufletul (şi anume) : lipsite fiind puterile spirituale de desfătarea cerească şi spirituală (pe care le-o producea trăirea în preajma lui Dumnezeu), acestea s-au stins şi s-au făcut ca şi moarte. După aceea a venit şi moartea trupului, după nouă sute treizeci de ani. Tot aşa şi acum : împăcîndu-se Dumnezeu cu omenirea prin crucea şi moartea Mîntuitorului, sufletul care crede cu adevărat — încă în trup fiind — a fost readus (în starea) de a se desfăta de luminile şi tainele cele cereşti, iar puterile lui spirituale au fost iarăşi (luminate) de lumina divină a harului. Urmează, (în mod firesc) ca şi trupul să se îmbrace cu slava cea nestricăcioasă şi netrecătoare.

27. Cei care (cunosc doar Legea), dar departe de lumea aceasta îşi duc viaţa în sfinţenie şi virtute, sînt deasemeni acoperiţi de vălul patimilor ; — pentru că în urma neascultării protopărintelui, toţi ne-am făcut vinovaţi, adică, zic, învăluiţi de cugetul cel trupesc, pe care Apostolul l-a numit de obicei «moarte» (Rom. 7, 24) — ; ei, însă sînt asemenea oamenilor care călătoresc în timpul nopţii şi împlinid poruncile lui Dumnezeu sînt ca şi cînd stelele le luminează calea. Atîta timp cît sînt în întuneric, le este imposibil să vadă clar totul. Se cuvine ca ei, cu (asemenea) zel şi cu credinţă, să se roage lui Hristos, soarele dreptăţii, să le lumineze inimile, ca să înţeleagă exact totul : (să vadă) atacul diferit şi de pretutindeni, dus împotriva noastră de fiarele cele spirituale, (să vadă) frumuseţile cele de negrăit ale lumii celei nestricăeioase, (să guste) plăcerea cea de nedescris, (să împlinească) virtutea la gradul ei cel mai înalt şi să le strălucească în inimi lumina cea duhovnicească. Pentru că, spune fericitul Pavel : ***«Iar hrana cea tare este pentru cei desăvîrşiţi, care au prin obişnuinţa simţurile învăţate să deosebească binele de rău»*** (Evrei **5,** 14). De asemeni, divinul Petru zice : ***«Iar voi aveţi cuvîntul cel proorocesc, la care bine faceţi, luînd aminte, ca la o făclie ce străluceşte în loc întunecos, pînă cînd va străluci ziua şi Luceafărul va răsări în inimile voastre»*** (II Petru, 1, 19).

Cei mai mulți, însă, întru nimic nu se deosebesc de cei care călătoresc noaptea, lipsiți de orice lumină, fie ea cît de firavă. Fiind lipsiți de cuvîntul dumnezeiesc, care le poate lumina sufletul, sînt aproape asemenea celor orbi. Este vorba despre cei înlănțuiți de grijile materiale (ce domină) această viață, de cei care n-au frică de Dumnezeu, nici nu săVîrşesc fapte bune. insă cei care, deşi preocupați de grijile acestei vieți, avînd totuşi credință şi frică de Dumnezeu şi conducîndu-se, după cum am spus, după poruncile divine, se aseamănă celor care, călătorind noaptea, sînt conduşi de stele, aceştia pot să aibă speranța mîntuirii.

28. Bogăția se adună în această viață pe diferite căi şi mijloace : unii adună profitînd de demnitățile avute, alții din comerț, alții din exercitarea meseriilor, alții din cultivarea ogoarelor, iar alții prin alte mijloace. Tot aşa stau lucrurile şi în domeniul duhovnicesc. Unii (se îmbogățesc duhovni'ceşte) primind harisme, aşa cum spune Apostolul : ***«Avem diferite daruri, după harul care ni s-a dat»*** (Rom. 12, 6), iar alții, săvîrşind fapte bune şi (trăind) în virtuți. Dar sînt cunoscuți şi unii care îngroapă aurul; aceştia sânt cei ce aleargă cu stăruință şi răbdare şi adună bogăție, dar neglijează speranța cea bună. Aceştia sînt foarte grabnici să primească harul, dar numai decît primindu-1 s-au şi săturat de el şi sînt ca şi amorțiți față de osteneli. (De la unii ca aceştia) se ia harul de oare se învredniciseră, pentru că totdeauna lenea şi nepăsarea nu stau împreună cu harul, şi pentru că unii ca aceştia sînt lipsiți de fapte bune. (Astfel de oameni) sînt cunoscuți de Dumnezeu ca (oameni) răi şi fără nici o valoare şi tot aşa vor fi aflați şi în veacul viitor.

29. Călcînd porunca lui Dumnezeu şi îndepărtat fiind din paradis, omul este ca şi legat cu două lanțuri : cu unul, cel al lucrurilor care întreține această viață şi plăcerile trupeşti, (adică) cu cel al bogăției, al slavei (deşarte), al prieteniei, al soției, al copiilor, al rudelor şi, într-un cuvînt, al tuturor celor văzute de care cuvîntul lui Dumnezeu ne porunceşte să ne depărtăm ; cu altul cel cu care sufletul a fost înlănțuit de duhurile cele rele. De aceea, nu poate nici să iubească pe Dumnezeu, precum doreşte. Împotrivirea tuturor (față de om), atît în (domeniul) celor văzute, cît şi în domeniul celor nevăzute, s-a născut, deci, o dată cu încălcarea poruncii lui Dumnezeu de către primul om, iar (această împotrivire) a trecut de la el la noi toți. Deci, dacă cineva ascultă de cuvîntul lui Dumnezeu, dacă se leapădă de cele materiale şi de toate plăcerile trupeşti, poate să se alipească de Dumnezeu ; să vorbească cu El în linişte şi să se întărească. Să ia, însă, aminte, că în adîncurile inimii sale se dă o altă luptă şi alt război, (războiul) cugetelor. Că numai implorînd cu mult zel şi credință milostivirea lui Dumnezeu, ne putem elibera de lanțurile cele lăuntrice şi de întunericul duhurilor răutății, care se arată prin patimile cele ascunse. Prin harul şi puterea lui Hristos putem desființa acest război ; este imposibil să se izbăvească cineva din această luptă fără ajutorul lui Dumnezeu. (Un singur lucru însă) este posibil (pentru om) ; să se opună (păcatului) şi să nu se complacă în el.

30. Deci, (complicîndu-se) cineva în lucrurile acestei lumi, reținut fiind de lanțuri diferite şi absorbit de patimile cele rele, nu mai ştie, dujpă cum am spus, că există şi o altă luptă şi un alt război, care se duce întru cele ascunse ale sale. Ar fi de dorit ca, dezlegîndu-se de toate cele văzute şi îndepărtîndu-se de plăcerile trupeşti, să se alipească de Domnul, ca să poată cunoaşte lupta patimilor care mocneşte şi războiul cel ascuns din el. Pentru că, dacă nu se întîmplă aşa ceva, dacă nu doreşte din tot cugetul să se alipească de Dumnezeu, nu cunoaşte patimile cele ascunse ale

răutății, nici lanțurile lăuntrice cu care este legat. Un astfel de om nu ştie în ce pericol se află ; ascunde răni şi patimi şi crede că este sănătos. (Astfel, însă, stau luerurile cu cel cucernic) ; el nu ia în seamă poftele şi slava (oferită de oameni), ci se roagă şi luînd armele Duhului din cer : platoşa dreptății, coiful mântuirii, pavăza credinței şi sabia duhului, pe toate acestea le răpune.

31. Incercînd să ne despartă de iubirea lui Hristos, protivnicul se foloseşte de nenumărate vicleşuguri : fie că prin intermediul duhurilor celor rele, ne strecoară în suflet tristețe, fie că dezgroapă păcate vechi, fie că stîrneşte cugete necurate şi nelegiuite, fie că încearcă să ne ducă în stare de lîncezeală şi toropeală, ca să nu ne putem mîntui. El, însă, (nu se arată pe față), ci stă ascuns, vrînd să arate că astfel de cugete sînt opera sufletului şi nu a unui duh străin. Deci, fie că face aceste lucruri, fie că aduce dureri trupeşti asupra noastră, fie că ne aduce insulte şi necazuri din partea oamenilor, cu cît .mai multe săgeți înflăcărate slobozeşte asupra noastră, cu atît mai mult se cade să arătăm nădejde în Dumnezeu, bine ştiind că aceasta este voia Lui. Pentru că iubirea adevărată a lui Dumnezeu se arată în moment de încercare.

32. Dacă comparăm mii de ani din această viață cu veşnicia lumii celei nestricăcioase, aceştia sînt ca un bob de nisip luat din întregul nisip al mării. Deci, să ne gîndim la acest lucru : Să presupunem că tu eşti singurul împărat pe acest pămînt şi că numai tu dispui de comorile lui. Să presupunem că această împărăție a luat ființă o dată cu apariția primelor lucruri şi că ea se va sfîrşi o dată cu schimbarea şi dispariția lucrurilor din această lume. Prin urmare, dîndu-ți-se posibilitatea să alegi (între cele două împărății) o preferi, oare, pe aceasta în locul celei adevărate, care nu are în ea nimic trecător, nici supus stricăciunii ? Dacă faci o astfel de alegere, eu îți spun că nu judeci corect. Pentru că zice Mîntuitorul : ***«Ce-i va folosi omului dacă va cîştiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde*** ?» (Matei 16, 26). Deci, în locul sufletului nu se poate da nimic în schimb, pentru că sufletul este mai de preț decît lumea toată şi decît orice împărăție lumească, dar nu şi decît împărăția cerurilor.

Că sufletul este mai de preț (decît lumea toată) rezultă şi din faptul că Duhul Său nu s-a unit, nici n-a venit în comuniune cu vreuna dintre (făpturile) care există : nici cu soarele, nici cu stelele, nici cu marea, nici cu pămîntul. (într-un cuvînt) cu nici una dintre creaturile văzute, ci numai cu omul, pe care l-a şi iubit. Deci, dacă lucrurile valoroase din această lume ; — mă refer la bogăție, oricît de mare ar fi ea şi la împărățirea asupra întregului pămînt (în eventualitatea în care) s-ar afla (la dispoziția) unui singur om — nu sînt preferate, de cei ce judecă corect, împărăției celei veşnice ; cum să socotim pe aceia care o pun printre lucrurile obişnuite şi fără valoare, care preferă față de ea împlinirea poftelor, slava (deşartă), un cîştig oarecare şi alte lucruri asemenea acestora ? Pentru că acela care iubeşte un lu

cru din lumea aceasta, se leagă de acel lucru şi îl preferă în schimbul împărăției cerurilor. Dar, ceea ce este şi mai grav este faptul că face din acel lucru dumnezeul său, după cum se spune undeva : ***«(Acelui lucru) de care este învins cineva, aceluia îi şi slujeşte»*** (II Petru 2, 19). Se cuvine, deci, ca omul să alerge cu tot sufletul său către Domnul, să se alipească de El, să se răstignească (împreună cu El) cu trupul şi cu sufletul şi să împlinească toate sfintele Lui porunci.

23. Ei bine, ți se pare drept ca, pe cînd slava, împărăția şi celelalte bunuri trecătoare sînt obținute de cei ce le doresc, cu atîtea osteneli şi sudori, împărățirea împreună cu Hrisos şi obținerea acelor bunuri de nedescris să se dobîndească uşor şi să fie la îndemîna oricui, aşa încît oricine vrea să le obțină fără trudă şi fără osteneli ?

24. Care este rostul venirii lui Hristos ? In ce constă restabilirea şi reaşezarea firii în ea însăşi ? (Noi zicem că venind Hristos) a redat firii omeneşti vrednicia (firii) protopărintelui Adam şi pe lîngă aceasta — o, har al Duhului celui bun, cu adevărat mare şi dumnezeiesc — i-a dat moştenirea cea cerească. Scoțînd-o din temnița întunericului, (i-a arătat uşa) la care bătînd, poate să intre în împărăția cerurilor. Pentru că zice (Mîntuitorul) : ***«Cereți şi vi se va da, bateți şi vi se va deschide»*** (Matei 7, 7).

Prin această poftă intrînd cineva, află libertatea sufletului său, îşi redobîndeşte cugetele (cele curate), se îmbogățeşte în Hristos, locuieşte împreună cu mirele Hristos prin comuniunea Duhului Sfînt. Iată (deci, în ce constă) iubirea cea de nedescris a Stăpînului față de omul făcut de El după chipul Său.

NOTE LA PRIMELE 50 OMILII 1

I, 1—12. Profund enigmatica alegorie a vedeniei dumnezeieşti a începutului profeţiei lui Iezechiel a fost folosită de Pseudo-Macarie pentru descrierea mistică a prefacerii sufletului îndumnezeit în lumină şi foc de Domnul Iisus, care a intrat în el. Ideea se regăseşte şi în scrierile Sfîntului Simeon Noul Teolog şi la alţi isihaşti atoniti ai veacului al XIV-lea, plecînd de la învăţătura Sf. Grigorie de Nyssa despre sensibilizarea experienţei mistice personale, devenită perceptibilă chiar pentru ochi — care se poate interpreta ca un simbol al prezenţei lui Dumnezeu în sufletul cu totul înnoit.

In această interpretare a profeţiei, Pseudo-Macarie vede peste tot lumină, ca aceea care scaldă cu totul soarele în lumină, căci Hristos care stăpîneşte şi conduce sufletul îndumnezeit îl preface în propria-i lumină.

Facultăţile conducătoare, adică funcţiile sufleteşti (pe care autorul le defineşte ca voinţă, conştiinţă, minte şi sentimet), trag carul sufletec al lui Dumnezeu, purtat astfel în lumina dumnezeiască, care-1 îndumnezeieşte. Iar mulţimea necunoscută a ochilor arată numărul vast al sfinţilor, care-L poartă pe cei ce i-a mîn-tuit şi sfinţit şi-i îndrumează spre proslavăirea la înviere.

Ei pot deveni lumina lumii încă de pe pămînt, după pilda strălucită a Apostolilor, pe care a amintit-o pentru întreaga omenire Cel ce poate să ne prefacă în lumina cerească.

Alături de lumină este pusă sarea cerească a Duhului care sărează şi deci vindecă de stricăciune tot ce este pătimitor şi păcătos. Sarea este simbolul puterii dumnezeieşti a Duhului, care apără şi vindecă sufletele de stricăciunea patimilor şi păcatelor şi le păstrează frumuseţea şi strălucirea duhovnicească în veci.

Rînduiala vechi-testamentară a jertfelor oferă Sfîntului Pseudo-Macarie o nouă pildă de întărire a vieţii noastre duhovniceşti în cea mai splendită manifestare a ei, atunci cînd ne jertfim cu Mîntuitorul pentru a muri pentru lumea aceasta şi ^ trăi cu El, în fericirea lumii celei neapuse.

In felul acesta El domneşte în veci în sfletul care este deschis ca o «creatură duhovnicească mare şi minunată, frumoasă, asemănare şi chip al lui Dumnezeu», învăluit temporar in «răutatea patimilor şi Întunericului». Căci sufletul care se jertfeşte şi moare, a devenit el însuşi ipace şi lumină In cetatea luminii dumnezeieşti în care lumina nu apune niciodată şi unde este îndrumat de Duhul lui Dumnezeu.

In acest scop credinciosul nu trebuie să înceteze rugăciunea pentru împlinirea tuturor lipsurilor, trupeşti şi duhovniceşti, avînd nevoie necontenit de «pîinea vieţii» (Ioan 6, 35) şi de «apa cea vie (Idem 6, 10), ca şi de vinul care înveseleşte «inima omului» (Ps. 104, 15) şi de «untdelemnul bucuriei» (Ps. 45, 8), pe lingă toate celelalte bunuri duhovniceşti, care trebuiesc adăugate celor pămînteşti.

Cu aceste daruri, credinciosul primeşte viaţa veşnică cea adevărată, conştient de starea sa de păcătoşenie j de aceea creştinul trebuie să se roage neîncetat pentru mîntuirea şi belşugul ceresc descris aici.

II, 1—5, pp. 9—11. In luptă cu împărăţia luminii Duhului Sfînt este împărăţia întunericului, a patimilor şi păcatului, condusă de diavol. El a îmbrăcat şi îmbrobodit sufletul în aşa fel, înctî nu mai are liber nici cugetul, nici mintea, nici trupul, fiind stăpînit de patimile răutăţii şi devenind astfel pătimitor şi stricăcios.

De aceea Apostolul ne porunceşte: *«Desbrăcaţi-vă de omul cel vechi»* (Efes. 6, 22), pentru că omul întreg — trup şi suflet — le-a suportat şi astfel l-a întinat cel viclean, duşman al lui Dumnezeu şi al rînduielilor Lui, toate membrele lui lucrînd numai răul.

Deşi sufletul şi păcatul — scrie Sfîntul Pseudo-Dionisie —, nu se amestecă, fiecare avîndu-şi natura lui, totuşi nimeni nu le poate despărţi decît Dumnezeu. Aici se vede puterea absolută a Celui Preaînalt. Căci după cum omul nu poate zbura şi nu poate fi nici neprihănit, le poate totuşi pe toate, numai cu voia lui Dumnezeu, însă. Să-L rugăm, deci, să ne dea aripile de porumbel (Ps. 54, 7) ale Duhului Sfînt, să înceteze viscolul păcatului din sufletul nostru, căci *«iată Mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatele lumii»* (Ioan 1, 29). Să-L rugăm cu nădejde şi vom primi puterea.

După cum furtuna smulge şi distruge plantele, tot aşa sufletul, în noapte şi întuneric diavolesc, este zguduit şi agitat. Lumina s-a întunecat şi a pierit. Dar în arşiţa cea mai dogoritoare, ca şi în întunericul diavolesc, poate veni vîntul răcoros, lumina lină a Duhului

---

1Cifra reprezintă numărul omiliei, iar cifrele arabe reprezintă numărul paragrafelor la care se referă nota.

care însufleţeşte şi linişteşte toate : ***«Noi nu sîntem iii ai întunericului şi ai nopţii. Voi toţi sînteţi iii ai luminii şi iii ai zilei»*** (I **Tes.** 5, 5). **Cei ce s-au îmbrăcat în veşmintele omului nou şi ceresc cu Iisus Hristos, au dobîndit membrele omului curat, purtînd chipul ceresc. Şi întocmai ca şi Domnul a devenit bucurie, pace, bunăvoinţă şi bunătate pentru semenul său.**

Iar Hristos e văzut cu adevărat de ochii sufletului în ziua învierii, cînd şi trupul se va acoperi şi proslăvi de lumina cerească a Duhului.

III, 1—6, **Acum începe expunerea colaborării lui Dumnezeu cu omul pentru mîntuirea acestuia. Ea începe cu datoria lui de a iubi pe semenii lui şi de a duce lupta cu propriile sale gînduri păcătoase.**

Datoria de a iubi pe fraţi asemenea îngerilor din cer se manifestă şi în cazul deosebirii de preocupări şi activitate, ca de pildă a monahilor care, după rugăciunea de şase ore, vor să citească, ori să slujească sau să lucreze. Ei trebuie să arate preţuire pentru ceilalţi şi să-şi însuşească roadele activităţii acelora ca fiind preţioase pentru toţi şi făcute pentru slava lui Dumnezeu aşa vieţuiesc în cucernicie şi sint bineplăcuţi lui Dumnezeu.

Dar, fie că se roagă, fie că citesc, fie că lucrează, trebuie să aibă în ei pe Duhul Sfînt. Iar lupta pentru bunurile din afară nu exclude, ci include pe cea din lăuntru cu gîndurile, mîniindu-se împotriva sa, luptând cu mintea şi nevoindu-se cu cele rele, încă nevăzute.

Numai Dumnezeu poate dezrădăcina păcatul, nu omul, care este dator să-1 combată, ştiind că nu se mîntuieşte fără Hristos. El trebuie să lupte nu numai împotriva păcatelor mari ca : desfrînarea, iubirea de arginţi, stricarea casei oamenilor, ci împotriva a nenumărate slăbiciuni şi patimi care domnesc în lăuntrul său.

Voinţa proprie este adesea înfrîntă, dar trebuie să se ridice din nou ş? să continue lupta. Se moleşeşte şi se întăreşte din nou, începe să' facă mai precis distincţia dintre bine şi rău şi pînă la urmă biruieşte păcatul, devenind «bărbat desăvîrşit» (Efes 4, 9) **şi învingînd definitiv moartea, căci** ***«duşmanul cel de pe urmă care va ii nimicit este iDoartea»*** **(I Cor.** 15, 26).

Dacă ai pretinde că omul nu poate să învingă păcatul, ai afirma că Dumnezeu l-a predat lui satan, fiind mai tare decît el. Dar mintea însăşi are puterea de a rezista şi de a birui păcatul.

IV, 1—27. **Mintea, cu judecata şi cu discernămîntul ei, ne ajută să vieţuim drept şi fără de prihană, făcîndu-ne vrednici să primim harul dumnezeiesc şi pe Domnul însuşi.**

Drept exemplu în acest sens, Sf. Pseudo-Macarie aduce slujirea ochiului, care apără pe călător de prăpăstii şi de infecţiile şi sfîşierea veşmintelor. La fel, sufletul are putinţa de a se apăra de poftele, dezmierdările şi necuviinţele acestui veac şi de a împiedica trupul la priveliştile rele, la auzul cuvintelor necuviincioase şi la îndeletnicirile lumeşti şi necurate.

Aşa păstrează sufletul haina trupului neîntinată şi nesfîşiată şi pe sine însuşi prin puterea de a cunoaşte şi de a discerne, venindu-i în ajutor şi harul lui Dumnezeu. Acesta păzeşte pe cel ce luptă pentru binele său, dobîndind laudele Lui şi ale îngerilor, pentru că s-a lepădat pe sine şi a căutat pe Domnul, colaborind la mîntuirea sa, «cu frică şi cu cutremur» (Filip. 1, 12). **Dar cel ce se complace în trîndăvie şi nepăsare şi nu se fereşte de poftele lumeşti, necăutîndu-L pe Domnul, strică haina sa şi nu se poate apăra în ziua judecăţii.**

Exemplul celor cinci fecioare înţelepte, contrar aceluia al celor neînţelepte, este edificator; unele învrednicindu-se să primească untdelemnul harului ceresc şi vieţuind fără prihană, iar celelalte fiind lipsite de untdelemnul bucuriei. Căci acestea nu s-au dezbrăcat de duhul lumii, chiar dacă au voit să pară prin vorbe şi înfăţişare că sînt miresele Mirelui. Harul, acest lucru «străin de firea noastră» nu s-a unit şi nu s-a contopit cu firea lor şi ele n-au putut intra în cămara de nuntă cerească. 23 — Sfîntul Macarie

In noi a mai intrat ceva străin de firea noastră: răutatea patimilor care a devenit a doua fire a noastră şi pe care trebuie s-o îndepărtăm cu ajutorul harului Duhului, prin stăruinţa în rugăciune, în credinţă şi în împlinirea poruncilor Domnului.

Potrivit învăţăturii stoice duhurile sînt trupeşti, fiindcă se văd şi sufletul cuprinde toate mădularele trupului şi săvîrşeşte cu ele toate faptele vieţii. Iar Dumnezeu Cel nemărginit şi necuprins S-a micşorat şi coborînd din slava Sa a îmbrăcat mădularele trupului şi cuprinzînd sufletele cele bineplăcute, sfinte şi credincioase, a devenit un duh cu ele (I Cor. 6, 17) şi le-a dăruit astfel viaţa cea nemuritoare şi slava cea veşnică.

După ce a creat din nimic tot ce există, se întrupează pentru a fi văzut, apoi devine foc pentru a mistui patima cea rea (Deut. 4, 20; Evr. 12, 29) şi odihnă divină, bucurie şi pace, încălzind şi ocrotind sufletul. Apoi aduce bucurii de negrăit sufletelor luminoase ca Ierusalimul cel ceresc (Evr. 12, 22) şi ***«bunuri pe care ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit»*** **(II Cor. 2,** 9) **de la Duhul Sfînt. Domnul aduce şi mîncare**

şi băutură (Ioan 6, 51 ; 6, 35; Ioan 4, 14 şi I Cor. 10, 4). Sfinţilor Părinţi s-a arătat în chipuri deosebite, dîndu-se puterea de sus, adică iubirea cea cerească a Duhului si focul cel ceresc al «vieţii nemuritoare». Dacă şi metalele se topesc şi se înmoaie, «şi sufletele se odihnesc în iubirea Lui cea fierbinte şi de negrăit». Dragostea izvorîtă din comuniunea trupească desparte pe om de familie, unindu-1 de soţie (Efes. 5, 31), iar cea duhovnicească îl dezleagă de orice dragoste lumească pe cel stăpînit de o dragoste dumnezeiască şi cerească şi de un dor duhovnicesc, potrivit îndemnului Sf. Apostol Pavel: *«Căutaţi dragostea»* (I Cor. 1, 41). Iar dacă noi cădem iarăşi in păcat şi urît, El ne aşteaptă îndurîndu-se de noi, după cuvîntul Profetului : *«Oare acela care cade* nu se *mai scoală, iar cel ce se abate nu se mai întoarce ?»* (Ier. 8, 4).

Domnul a făcut atît de multe pentru noi de pe vremea Părinţilor şi a Profeţilor, încununîndu-le cu întruparea şi Răstignirea, mutîndu-ne din moarte la viaţă şi aşteptîndu-ne să ne întoarcem la El. Întrebarea este dacă nu cumva bunătatea Lui îndreptăţeşte răutatea noastră continuă cum citim (la Rom. 2, 4) : *«Oare dis-preţuieşti tu bogăţia bunătăţii Lui şi a Îngăduinţei şi a îndelungatei Lui răbdări, neştiind că bunătatea lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăinţă ?»* (Rom. 2, 4). *«Dar, după învîrtoşarea ta şi după inima ta cea nepocăită, îţi aduni mînie pentru ziua mîniei şi a arătării dreptei judecăţi a lui Dumnezeu»* (Rom* 2, 5).

îndelunga răbdare şi bunătatea Lui cea multă se vede din Sf. Scripturi, care arată că El n-a părăsit niciodată pe Israel, ci i-a trimis Profeţi şi l-a primit cu bucurie de cîte ori s-a întors. Dar în cele din urmă fiii Lui au făcut cea mai mare greşeală punîndu-şi mîinile pe însuşi Stăpînul întrupat, osîndindu-L şi ucigîndu-L. De aceea Duhul Sfînt i-a părăsit, catapeteasma templului s-a rupt (Matei 27, 51), templul s-a năruit, a fost dat neamurilor şi pustiit şi n-a mai rămas piatră pe piatră (Matei 24, 2), iar ei au fost daţi pe mîna neamurilor, au fost risipiţi peste tot pămîntul şi li s-a interzis să se mai întoarcă la locurile lor.

Tot aşa se poartă Dumnezeu cu fiecare dintre noi, aşteptînd în linişte să ne pocăim, căci *«bucurie se iace în cer pentru* un păcătos care se *pocăieşte»* (Luca 15, 10) şi *«nu este voia Tatălui Meu ca să piardă vreunul dintre aceştia mici»* (Matei 18, 14). Dar în cazuri contrarii, se ajunge la o nelegiuire atît de mare încît cel nelegiuit va fi dat pe mîna celui rău şi se va pierde.

Aşa s-a întîmplat cu locuitorii Sodomei care, vrînd să săvîrşească fapte nefireşti cu îngerii, au fost daţi pradă focului, iar pe vremea lui Noe tot pămîntul a fost nimicit din pricina păcatelor. La fel s-a întîmplat cu egiptenii care au prigonit pe poporul ales şi au fost pedepsiţi cu plăgi şi urmărindu-1 pe vremea lui Moise, au fost pedepsiţi cu înecul mării.

Toate acestea au fost arătate, pentru ca şi creştinii să se hotărască pentru întoarcerea definitivă la Domnul. Evanghelia ne arată cîte minuni a săvîrşit El pentru uşurarea celor întristaţi de suferinţele lor trupeşti, şi pentru ca păcătoşii să nădăjduiască mîntuirea : «Cu *cît mai mult Tatăl cel ceresc va tace dreptate celor ce strigă către EI ziua şi noaptea» ?»* (Luca 18, 7) şi a adăugat: *«Vă spun vouă că le va iace dreptate* curînd». (Luca 18, 8). (A se vedea şi Matei 7, 7—8; Luca 11, 8; 11, 13).

Sufletul care aşteaptă fericirea în liniştea bunătăţii dumnezeieşti va dobîndi darul ceresc ; dorinţa lui va fi împlinită prin har, slujind împăcat şi de voie Duhul Sfînt şi apoi se va învrednici de mîntuirea veşnică cu toţi sfinţii din cer.

V. 1—12. Poftele şi păcatele tulbură şi agită sufletele oamenilor, atît din pricina dorinţelor pe care le provoacă, cît şi din pricina urmărilor lor nefaste, de care se teme conştiinţa trezită la timp. Creiştinii adevăraţi se deosebesc, de ceilalţi oameni prin faptul că s-au născut de sus şi sînt fiii lui Dumnezeu, ajungînd astfel la o stare de tărie, de netulburare în pacea lui Hristos şi în dragostea Duhului pe care încă nu s-au crezut vrednici să le ceară de la Dumnezeu. Căci slava creştinilor şi bogăţia cea cerească se agoniseşte cu multe lupte, date cu ajutorul harului dumnezeiesc.

După cum oamenii trupeşti doresc să vadă slava împăratului pămîntesc, tot aşa oamenii duhovniceşti doresc s-o vadă pe aceea a lui Iisus Hristos, dispreţuind frumuseţile trecătoare. Dar ispitele şi boldurile acestei lumi îi leagă deseori de ea, aşa încît să cadă afundaţi în abisul ei. Căci cel ce vrea să împărătească cu Hristos pînă la sfîrşit trebuie să-şi ia crucea şi să-L urmeze. (Matei 16, 24). Războiul se dă în lăuntrul credinciosului, între iubirea lui Dumnezeu şi aceea a lumii, care se manifestă prin tot felul de slăbiciuni şi păcate, care duc la moarte trupească şi duhovnicească. In deosebi iubirea de cele pămînteşti şi trupeşti devine o povară grea care afundă pe puţin-credinciosul sub cumpăna morţii.

Dar cel ce se leapădă de sine şi iubeşte pe Domnul, este ajutat de El să se, dezlege de orice lanţ şi cu aceasta de necazuri şi de dureri. Exemplul scripturistic al lui Iov este îndelung

grăitor din acest punct de vedere (1, 21); acela al lui Avraam, care n-a ezitat să-şi jertfească unicul său fiu mult dorit pentru dragostea lui Dumnezeu, de asemenea.

Pentru aceasta este nevoie totdeauna de multă credință, îndelungă răbdare, luptă, chinuri, de foame şi sete după bine, curaj, discernământ şi judecată. Chiar dacă se va prăbuşi casa trupului (trupul), cel tare în credință nu se teme, fiindcă are pe cea cerească a Duhului, iar slava cea nestricăcioasă va zidi şi va slăvi casa trupului.

De aceea sîntem datori ca prin credința şi viața noastră virtuoasă să se slă-' vească în ziua aceea şi trupul nostru.

Luna cea dintîi, Xanthiena (luna înfloririi), aprilie, este ziua învierii, cînd «împinsă de puterea Soarelui dreptății, iese dinlăuntru slava Duhului Sfînt, care acoperă şi îmbracă trupurile sfinților», adică slava aceea pe care a avut-o ascunsă în suflet. Aşa va fi Duhul cel dumnezeiesc, frumusețea şi strălucirea lor cerească, după cuvîntul Apostolului : *«Va lace vii trupurile voastre muritoare prin Duhul Său, care locuieşte* în voi» (Rom. 8, 11).

Exemplul lui Moise este profund grăitor pentru slava luminii şi a desfătării spirituale a Duhului în adevărații creştini la înviere.

Gîndul la cele cereşti sînt adevărate aripi duhovniceşti, care amintesc pe acela de la înviere. De unde se vede datoria noastră de a ne ruga necontenit pentru a ne face părtaşi la slava aceea şi sufletul să se facă părtaş la sfințenia Duhului pe care sfinții o au încă de pe acum în sufletele lor şi vor fi răpiți întru întîmpinarea Domnului în văzduh, rămînînd pururea cu El. (I Tes. 4, 17).

VI, 1—7. După învățătura despre lumină şi focul dumnezeiesc, Pseudo-Macarie insistă asupra rugăciunii neîntrerupte, ca principala activitate a călugărului în pustie, prin care se menține inima sub stăpînriea lui Iisus Hristos. El vorbeşte despre ea în multe locuri şi în multe feluri. Aici, în Omilia a Vl-a, el descrie modul în care trebuie făcută rugăciunea : «In pace, în linişte, cu blîndețe şi cu înțelepciune, pentru ca nu cumva, servindu-se de țipete, să-i scandalizeze pe toți». In altă omilie (a XVI-a, paragraful al 13-lea), în cadrul altei probleme : A cugetelor care nu vin din afară, ci dinlăuntrul inimii, Pseudo-Macarie face astfel descrierea rugăciunii neîntrerupte : *«Pregăteşte-te de rugăciune, cercetează-ți inima şi mintea, hotărâşte-te să înalți către Dumnezeu* o *rugăciune curată.* Ia aminte să nu te împiedice nimic de la aceasta. Vezi dacă rugăciunea ta este curată şi dacă mintea ta este preocupată doar de Domnul, aşa cum mintea agricultorului este preocupată de ogorul său, a bărbatului de soția sa, a neguțătorului de neguțătoria sa. *«Cînd îți pleci genunchii la rugăciune, nimic altceva să nu preocupe gîndurile tale».* Inima fiind centrul duhului omenesc, trebuie predată cu totul lui Dumnezeu.

Aceasta aduce liniştea predării trupului, sufletului şi duhului *omenesc* Duhului Sfînt.

Omilia a Vl-a arată cum trebuie făcută rugăciunea şi răspunde la două chestiuni : a) Dacă tronurile şi cununile sînt creaturi; b) Despre cele douăsprezece tronuri ale lui Israel.

Arătînd că rugăciunea continuă trebuie făcută în linişte, ca să nu scandalizeze pe alții, Sfîntul Pseudo-Macarie aminteşte că Apostolul Pavel socoteşte, mai mare, pe cel care edifică pe altul, zicînd : «Cei ce *grăieşte in limbi pe sine se zideşte ;* pe *cînd cel ce proieţeşte zideşte Biserica. Cel ce proleţeşte este mai mare decît cel ce grăieşte în limbi»* (I Cor. 14, 4—5).

La cele două întrebări despre tronuri şi cununi se răspunde astfel: Tronul Dumnezeirii este mintea, iar al minții este Dumnezeirea şi Duhul. în ele s-a sălăşluit satana la cădere şi pentru a-1 izgoni s-a întrupat Domnul, care a făcut din mintea, cugetele şi trupul credinciosului tronul Său.

«Vor *şedea pe douăsprezece tronuri, judecind cele douăsprezece seminții ale lui Israel»* (Matei 19, 28) se referă la Sfinții Apostoli, care au şezut pe tronuri, adică în sufletele credincioşilor pentru ca să judece lumea la înviere şi încă de pe acum, Duhul Sfînt domnind în inimile lor. Cununile creştinilor în lumea cealaltă sînt limbile de foc ale Duhului; iar îmbrăcămintea lor este de la Duhul care-i va îmbrăca dumnezeieşte.

VII, 1—8. Această omilie pune întrebări şi răspunsuri despre bunătatea lui Hristos față de oameni.

Prima întrebare arată ce mult dă Dumnezeu celor ce răspund cu dragoste la focul cel ceresc şi dumnezeiesc al lui Iisus Hristos. La a doua întrebare : Dacă sînt împreună satan şi Dumnezeu, fie în aer, fie în oameni, acest fapt nu vatămă slava lui Dumnezeu ? Sf. Pseudo-Macarde răspunde că şi creaturile rămîn în rînduiala în care au fost aşezate, iar Creatorul lor este Dumnezeu.

Satana prefăcîndu-se în înger al luminii şi lucrarea lui fiind asemănătoare aceleea a harului, omul poate evita cursele diavoleşti, datorită faptului că urmările harului sînt *bucuria, pacea, iubirea şi adevărul,* pe cînd ale păcatului sînt tulburătoare şi aduc tristețe. După ce a

pătruns în om «puterea lui Dumnezeu îi cuprinde mădularele şi inima şi îi robeşte inima cu iubirea lui Dumnezeu şi omul devine altul».

Căderea celor stăpîniți de har este cu putință datorită mîndriei, aşa cum o explică Sf. Apostol Pavel în II Cor. 12, 7. Omul poate să-şi contemple sufletul şi prin Revelație, care este însă o iluminare superioară viziunii prin simțire, şi dată excepțional pentru taine ale lui Dumnezeu.

Pseudo-Macarie crede ca stoicii că sufletul are chip şi formă asemănătoare îngerilor.

Ca şi mădularele corpului, funcțiunile sufleteşti ca mintea, conştiința, voința, cugetele se cuprind într-o noțiune; sînt mădularele sufletului, care apără omul de meşteşugirile diavoleşti.

VIII, 1—6. în această omilie se arată ce se întîmplă creştinilor la rugăciune, despre treptele desăvîrşirii şi dacă creştinii pot ajunge la desăvîrşire.

Bucuria dumnezeiască a celui ce se roagă, este ca aceea a mirelui de mireasă după Isaia (62, 5). Căci în rugăciune, mintea celui răpit de Duhul devine străină de lumea aceasta, uită cele pămînteşti, fiind captivată de cele divine, nemărginite.

Omul poate pătrunde totdeauna în aceste lucruri, devenind o singură ființă cu harul. Dar focul poate să crească sau să slăbească, iar lumina poate străluci mai cu putere sau să pălească, după cum este înviorată de iubirea lui Dumnezeu.

Aşa se întîmplă cîteodată, ca în vedenia celui ce a primit trei pîini, care creşteau mereu sau o haină luminoasă, unică pe pămînt, cum era aceea a Domnului pe munte.

Altă dată lumina din inimă devine mai tainică, mai adîncă şi omul devine străin în lumea aceasta din cauza iubirii copleşitoare şi ajunge la măsura desăvîrşirii, curat şi liber de păcat. Dar vălul puterii vrăjmaşe se arată şi omul experimentează numai în parte desăvîrşirea.

După ce cineva a urcat 12 trepte ale desăvîrşirii harul se poate împuțina. Căci un astfel de om poate să se dezintereseze de frați şi de slujirea Cuvîntului. Cu aceasta, însă, moartea a fost, totuşi, învinsă. «Sînt înfr-adevdr momente *cînd harul se aprinde mai mult, cînd mîngîie şi odihneşte, dar sînt şi momente cînd se micşorează şi păleşte, precum voieşte, în iolosul omului... Eu încă n-am văzut pe nimeni să iie creştin desăvîrşit şi liber de păcat. Chiar dacă cineva se odihneşte în har, pătrunde tainele şi se desiătează de multa dulceață a harului, păcatul rămîne Încă în el...».*

La întrebarea pe ce treaptă a desăvîrşirii se află, Pseudo-Macarie răspunde că această desăvîrşire se poate compara cu intrarea în sute de cămări oferite de Tatăl ceresc celui ce-L iubeşte şi care nu se sfîrşesc niciodată, aşa că nu pot fi precizate şi înțelese de firea omenească şi nu se pot spune de limba şi de gura omenească.

IX, 1—13, aminteşte cum se împlinesc făgăduințele şi profețiile lui Dumnezeu după multe şi felurite încercări şi că numai de la Dumnezeu aşteptăm izbăvirea de ispitele celui viclean, după o luptă îndelungată a omului, bineplăcută Duhului Sfînt.

Exemplele marilor conducători ai lui Israel ca Iosif, David, Moise, Avraam şi Noe, ale căror întîmplări fantastice au fost prevestite ori profețite dinainte sînt marile dovezi ale Scripturii că marile prefaceri în viața pămîntească a omului sînt urmarea unei lucrări duhovniceşti a sufletului care trebuie să se împlinească cu multă răbdare, înțelepciune, sub conducerea tainică a minții. Libertatea voinței este şi ea încercată prin multe strîmtorări. Căci, *cînd omul împlineşte poruncile dumnezeieşti, cu ajutorul harului, dobîndeşte şi libertatea iată de patimi şi înăierea Duhului, deosebindu-se do oamenii cu duhul lumii acesteia.*

Un astfel de om «pe *toți oamenii îi judecă»* (I Cor. 2, 15), dar pe el nu-l cunosc şi nu-l pot judeca aceşti oameni avînd duhul lumii, fiindcă *«omul cel duhovnicesc pe toate le judecă, însă pe el nimeni nu-l judecă»* (I Cor. 2, *14*—15), disprețuind bogăția, desfătarea, plăcerea, ba şi cunoaşterea, slăvite în lumea aceasta.

Ele sînt disprețuite de cei care ard de dorul ceresc şi dumnezeiesc pe care Dumnezeu însuşi a coborît din cer ca să-1 aducă pe pămînt, «din cauza focului iubirii lui Hristos care-i cuprinde, îi aprinde..., leapădă şi disprețuiesc acele lucruri pe cinste şi slăvite în lumea aceasta...», cum spune Apostolul: «Cine ne VQ **desparți pe *noi de dragostea lui Hristos ?»* (Rom.** 8, **35 etc).**

Indumnezeirea sufletului şi dragostea cerească a Duhului se dobîndeşte prin înlăturarea tuturor ispitelor materiale şi pămînteşti, ne mai preocupîndu-1 nici chiar iubirea trupească de părinți şi rude, ori gîndul puterii, al măririi, al onorurilor şi prieteniilor trupeşti. Mintea lui este stăpînită de cercetarea esenței spirituale a sufletului, aşteptînd cu răbdare venirea Duhului, căci zice Domnul: *«Căutați mai întîi împărăția lui Dumnezeu şi toate celelalte se vor adăuga vouă»* (Matei 6^33).

Inrobindu-se Domnului (II **Cor. 10, 5), mintea se uneşte aşa de puternic cu Duhul îndît nu se mai abate de la căile Lui. El devine astfel una cu El, căci** *«cel ce se alipeşte de Domnul un duh este cu Bl»* (I **Cor.** 6, **17). Dar cel ce se rupe de El, nu mai poate scăpa de întunericul care l-a cuprins şi nu mai poate urî lucrurile răutăţii.**

încheierea este îndemnul de a ne dezlega de iubirea lumii, pentru a ne menţine în iubirea, dorul şi căutarea Domnului, izbăvindu-ne definitiv şi pierzarea întunericului cu ajutorul harului, făcîndu-ne astfel vrednici de împărăţia veşnică, desfătîndu-ne în veci cu Domnul Hristos.

X, 1—5: ***Darurile harului divin se păstrează şi se înmulţesc prin smerenie şi se pierd prin mîndrie şi trîndăvie.*** **Sufletele iubitoare de adevăr şi de Dumnezeu, rănite de dorul cerului şi flămînzind după dreptatea virtuţilor nu-şi pun încrederea în ele însele, ci cu atît mai mult doresc cu nesaţ iluminarea Duhului, cu cît se învrednicesc mai mult de darurile cele duhovniceşti. Cu cît se îmbogăţesc mai mult cu atît se socotesc mai sărace şi tînjesc după cele cereşti, după Mirele dumnezeiesc, căci : «Cei ce mănrncâ** *vor ilămînzi şi cei ce beau vor înseta mai mult»* **(Efes. 24, 28).**

Astfel de suflete se fac părtaşe la comuniunea tainică a Duhului Sfînt şi la iluminarea Lui. Dar cele fără curaj şi trîndave, care nu speră să obţină prin răbdare şi sfinţenia inimii să fie izbăvite prin Duhul de răutatea inimii şi să se împărtăşească prin El de desăvîrşirea dumnezeiască, ci şi cele care după ce s-au învrednicit de harul divin, dar îl pierd prin lipsa de grijă şi nepăsare, nu vor intra in Împărăţia cerurilor.

Acestea se mîndresc cu cele ce le prisosesc şi devin fără grijă. N-au inima zdrobită, care e plină de mîndria păcătoasă şi rămîn în odihna puţinătăţii mîn-gîierii a harului, progresînd nu în smerenie, ci în trufie.

Căci cei ce iubesc pe Domnul Hristos socotesc că cele bune săvîrşite cu ajutorul Lui sînt meritele Celui de sus şi nu ale păcătoşeniei lor, chiar dacă s-ar istovi în post şi priveghere. Iar cele dobîndite ca tainele descoperite şi alte daruri cereşti, îl smeresc mai mult pe cel care le vede ca depăşind meritele virtuţilor sale. Ele măresc mereu dorul aprins de Mirele ceresc şi-1 unesc cu El pînă la moarte, cerînd continuu izbăvirea desăvîrşitâ de păcat şi de întunericul patimilor şi sfinţirea trupului şi sufletului spre a se face vrednic de viaţa cerească, după ce a devenit sălaş al Duhului Sfînt.

Treptele desăvîrşirii se urcă, însă, prin osteneli, încercări şi lupte cu ispite, **pe care, suportîndu-le cu bărbăţie, creştinul primeşte darurile şi bogăţia cerească ca moştenitor al împărăţiei veşnice a Domnului nostru Iisus Hristos.**

XI, 1—15. Focul din inima omului; Duhul Sfînt; şarpele mort, preînchipuirea lui Hristos i două convorbiri ale Domnului.

Focul cel ceresc vine în om la înviere. El s-a manifestat în cei trei tineri, pe vremea lui Nabucodonosor şi pe vremea lui Moise şi Aaron în pustie.

La înviere, Duhul Sfînt îl va arăta din nou. Iar mai înainte aduce lumina care arată adevărul. Fără el domina demonul, stăpîn pe Adam şi pe descendenţii lui.

Ca Moise care a scos pe Israel din Egipt, Mîntuitorul scoate sufletele din robia amară a iadului. In acest scop să renunţăm la bogăţii şi la iubirea pămîn-tească, căci *«unde este comoara ta, acolo este şi inima ta»* **(Matei 6, 21).**

Cînd israeliţii mureau de muşcătura şerpilor veninoşi în pustie, Moise a pironit un şarpe de aramă pe vîrful unui lemn şi cei muşcaţi se vindecau dacă priveau la el. Era preînchipuirea lui Iisus Hristos care mîntuieşte pe cei care-şi ridică privirea la El, părăsind cele pămînteşti de jos. De aceea El şi-a pironit trupul pe cruce care ne mîntuieşte, ceea ce pentru iudei este sminteală, iar pentru neamuri o nebunie (I Cor. 23, 24), pentru că în trupul Lui omorît este viaţa, izbăvirea şi lumina. *«El este Mielul Iui Dumnezeu, care ridică păcatul lumii»* **(Ioan 1, 29).**

De aceea, cînd ne împărtăşim cu trupul Domnului, intră în sufletele noastre, pătrunzînd în iadul inimii şi le izbăveşte sfărîmînd pietrele grele de deasupra lor ori lanţurile care le încătuşează.

Dumnezeu, Creatorul a toată lumea, pătrunde pretutindeni unde voieşte şi unde s-a cuibărit moartea şi liberează pe Adam şi pe urmaşii lui, fără să sufere ceva de la moarte. Şi astfel alta e situaţia celui care luptă împotriva diavolului ajutat de DomnuL El îndepărtează pe Adam cu mărturia Domnului că nu vrea moartea păcătosului dacă stăruie în sărăcie, în nevoinţe şi în rugăciune, răbdînd toate pînă la sfîrşit pentru împărăţia cerurilor.

XII, 1—18. Despre starea lui Adam înainte şi după căderе şi alte lămuriri folositoare.

Călcînd porunca, Adam a pierdut chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, asa cum o monedă cu chipul împăratului îşi pierde valoarea ei fiind falsificată. Cu aceasta şi-a păstrat existenţa după firea sa, dar nu mai are legături cu Ziditorul.

Cel ce este sărac cu Duhul progresează în aşa fel în cunoaştere, încît îşi dă Seama de nimicnicia lui, fiind ceea ce este datorită lui Dumnezeu. La fel, Avraam a înţeles că este *«pămînt şi cenuşă»* (Fac. 18, 27), iar David «vierme *şi batjocura Oamenilor»* (Ps. 21, 7). Cei ce vor să fie asemenea lor, să fie smeriţi şi cu inima zdrobită, ceea ce au aparţinut Domnului.

Căci drepţii au fost prigoniţi, batjocoriţi (cf. Evrei 11, 37—38), *«ilămînzind, însctînd, goi, ocăriţi şi pribegind»* (I Cor. 4, 11). La fel Stăpînul lor a purtat coroană de spini, bătut, scuipat şi răstignit.

Ziditi pe temelia Domnului şi a Apostolilor, să-I urmăm (I Cor. 4, 16), primind batjocura şi patima, ba chiar răstignirea pentru ca să domnim în veci cu ei.

Adam a fost totuşi părtaş la chipul cel ceresc, moştenind Cuvîntul care era slavă şi învăţătură şi cu care a dat nume creaturilor. A avut deci cunoştinţă şi după călcarea poruncii, pentru că ea le-a dat cunoştinţa binelui şi răului.

Chiar întrebările zilnice privitoare la cele ce se întîmplă cu tine sînt lămurite în Biblie. *ŞI pe Domnul 11 alli pretutindeni, dacă-1 cauţi cu adevărat.* Iar la judecata cea mare vom fi despărţiţi în două cete ale căror păstori îşi vor cunoaşte turma, iar turma îşi va cunoaşte Păstorul. Fiecare va primi răsplata, cu hrana şi slava care acum străluceşte în inima creştinului, iar atunci în afară.

Recomandarea Apostolilor ca femeia să nu se roage cu capul descoperit (I Cor. 11, 5), indica modestia, ea devenind simbolul Bisericii, care îmbracă pe fiii ei cu veşminte divine şi slăvite.

Pentru slujirea ei, Marta a primit un dar dumnezeiesc pe care nu avea să-1 mai piardă. Iar Măria, şezînd la picioarele Domnului, cuvintele Lui i-au pătruns in inimă, care i s-a umplut de Duhul Sfînt ce nu se va mai lua de la ea. De aceea Domnul i-a spus că şi-a ales partea cea bună.

Nu este de mirare că cei care se alipesc de Domnul primesc o putere dumnezeiască mare şi puternică: Corneliu, Zaheu şi Samarineanca, tîlharul pocăit, Apostolii şi toţi cei ce L-au iubit pe Domnul în toate vremurile, au aflat în ascuns lucruri, pe care nu le cunoşteau (Ioan 14, 6), au renăscut duhovniceşte, şi au devenit, uniţi cu El, zidiri noi.

Astfel de prefaceri prin puterea Duhului sînt vizibile şi în vremurile noastre.

XIV, 1—7. Cei ce se preocupă de împărăţia cerurilor, se leapădă dc cele lumeşti, stăruie în rugăciuni şi cereri şi aşteaptă venirea Domnului în el, care arată lumina lui Hristos şi-i aduce bucurie mare. Pînă atunci se teme de toate răutăţile şi de pierderea împărăţiei cerurilor.

Să rugăm şi noi neîncetat pe Dumnezeu să ne îmbrace în Hristos Cel ceresc, fără de Care nu putem nimic (Ioan 15, 5), consacrîndu-I mintea şi cugetul, pentru a ne descoperi tainele în sfinţenie, dîndu-ne şi hrană cerească şi băutură duhovnicească. Căci El ne socoteşte fii ai Săi, născuţi din El şi ne îndestulează cu toate ale Sale (Ioan 8, 35). Aceasta ne obligă să facem mai mult decît ceilalţi oameni, vrînd să dobîndim bunuri mari şi să moştenim pe Dumnezeu (Ps. 16, 3). Ca răsplată, Domnul ne curăţă cugetele pervertite şi moarte, le înalţă şi le înviază. Prore tii luminau doar pe Israel, dar Apostolii sînt ca stelele care luminează întreaga lume.

Satan arc şi el un loc unde locuiesc puterile întunericului, alături de cel luminos al Dumnezeirii, unde umblă şi se odihnesc îngerii şi sfinţii. Acele locuri nu pot fi văzute prin simţuri, ci numai prin mijlocirea ochiului duhovnicesc al inimii. Creştinii au focul ceresc care sfinţeşte inima, li hrăneşte, îi curăţă şi-i apără.

XV, 1—53. Omilia aceasta arată mai întîi cum trebuie să se poarte sufletul pe care Hristos l-a primit în comuniunea tainică, cerească, cu El : Cu sfinţenie, neîntinare, curăţie, împlinind cu toată dăruirea de sine slujba pe care i-a încredinţat-o Duhul, neîntristîndu-1 cu nimic şi manifestîndu-i toată iubirea. Dacă greşeşte cu ceva şi săvîrşeşte ce nu trebuie, necolaborînd cu Duhul şi neascultînd pe Domnul, atunci este îndepărtat de Izvorul vieţii şi dezbrăcat de cinstea pe care n-o mai merită şi de comuniunea cu împăratul ceresc şi sfinţii, îngerii, puterile, Apostolii, Profeţii şi martirii îi plîng : «A căzut bradul, întristaţi-vă cedri» — zice Scriptura (Zaharia 11, 2).

Tot aşa s-a întîmplat cu Israel, care a sfîrşit prin încercări amare, după ce s-a bucurat sub toate formele de un ajutor nu întotdeauna pe deplin meritat. Profeţii l-au plîns cu

amărăciune, arătînd marile lui greşeli, care au dus la pieirea lui ca stat după aceea (A se vedea Isaia, Ieremia şi, de pildă, Iezechiel 16, 6).

Şi aspră este certarea Duhului pentru sufletul curăţit şi împodobit şi hrănit cu hrană dumnezeiască, dar care apoi nu mai arată iubirea cuvenită Mirelui ceresc, ci se supune lui satan, care se războieşte ca să doboare pe cei ce s-au înălţat la un grad mare de desăvîrşire.De aceea cei ce s-au făcut părtaşi Duhului lui Hristos, să rămînă lipsiţi de El, făcînd toate eforturile pentru a păstra viaţa dumnezeiască pe care au dobîndit-o.

In acest scop sufletul slujitor lui Dumnezeu s-o facă din toate puterile după îndrumările harului dumnezeiesc, cu înţelepciune şi discernămînt «ca nu cumva, *altora propovăduind,* eu *însumi să mă iac netrebnic»* (I Cor. 9, 27).

Trebuie să fim cu luare aminte la îndrumarea Duhului şi atunci cînd patimile iau păcatele noastre sînt parţiale : şi atunci să nu le neglijăm pentru ca să nu se întunece întregul organism.

De asemenea, *creştinii nu trebuie să judece pe nimeni şi să nu deiăimeze, să nu osîndească şi să nu iscodească pe nimeni. Să compătimeşti în tăcere pe cei păcătoşi, ca şi pe cei bolnavi, arătind îndurare iată de ei.* Şi sfinţii văd amăgirea lumii, dar omul lor lăuntric vorbeşte cu Dumnezeu.

Dar cei ce aparţin acestei lumi cugetă la cele pămînteşti, pe cînd creştinii adevăraţi, aparţin altui veac şi altei cetăţi. Teama de Dumnezeu aduce stăpînirea peste toate pe cînd păcătoşii sînt slabi şi înrobiţi j pe ei piatra şi sabia îi ucide, iar demonii îi stăpînesc.

La înviere toate mădularele înviază, păstrîndu-şi natura şi ipostasul şi pri-mindu-şi plata pentru cele ce au agonisit pe pămînt. Căci unde este Duhul Sfînt, acolo vin prigoana şi lupta. Profeţii, Domnul şi Apostolii au fost prigoniţi, dar după răstignire a venit la creştini Mîngîietorul, Duhul adevărului, care îndulceşte toate.

Păcatul poate intra în inimă dacă este primit de om. Apoi *«din inimă ies cugetele cele rele»* (Matei 15, 19). Rugăciunea curată şi mintea preocupată doar de Domnul va aduce cugetele sfinte.

Faptul că păcatul ai fost osîndit prin cruce, nu l-a desfiinţat. Mulţi dintre cei care au primit Botezul au avut cugete viclene şi păcătuiesc. Numai cel ce are o iubire curată pentru Domnul se apără de cugete necurate. Prin nesupunerea primului om am primit păcatul, care, după Macarie, nu e firesc la oameni (IV, 8). Dar există o co-habitare la oameni a păcatului cu harul, care dă putinţă omului să învingă răul printr-un ascetism riguros şi printr-o rugăciune neîncetată.

Şi omul care are harismă poate să cadă, dacă este neglijent. Harul rămîne şi după căderea omului în păcat pentru ca omul să revină la viaţa adevărată prin tînguire şi pocăinţă. Cei desăvîrşiţi înfruntă necazuri şi lupte cu duşmanul care urăşte pe oameni.

De asemenea, cei milostivi nu socotesc mila o pagubă şi nici lupta cu diavolul o slăbiciune, ci o întărire a lor. In felul acesta ei pot rămîne mereu alături dc Iisus Hristos şi lîngă tronul Lui, cu frică şi cu cutremur.

La fel se întîmplă cu cei care gustă din harul lui Dumnezeu (Ps. 33, 9) se forţează să nu-l piardă, precum cei bogaţi bunurile lor lumeşti.

Fiii luminii nu învaţă nimic de la oameni fiind *«învăţaţi de Dumnezeu»* (I Tim. 4, 9). Harul lui Dumnezeu scrie legile Duhului şi tainele cereşti pe tablele inimii, care domneşte peste toate mădularele şi cugetele.

Fiii întunericului au însă inima stăpînită de păcat (Matei 15, 19), care răbufneşte pe neaşteptate, chiar după etape de potolire şi după eforturi de a se ţine ascuns în inimă.

Cînd cineva iubeşte cu adevărat pe Dumnezeu şi Dumnezeu îl iubeşte şi-1 ajută pentru ca toată lucrarea, iubirea şi rugăciunea lui să fie curate. El iubeşte pe om şi pe acesta l-a făcut, după chipul şi asemănarea Lui şi *«oşti de îngeri stau în jurul acelora, care se tem de El»* (Ps. 34, 8). *Toată creaţia rămîne aşa cum a iost tăcută, dar omul are libertatea de a se schimba din bun în rău şi invers.*

De aceea «eşti dator să cauţi făclia, care luminează şi să afli cugetele cele curate, pentru că acestea sînt cele naturale, pe care le-a făcut Domnul... Ei sînt străini în această lume. Cetatea şi odihna alta este ; mîngîierea lor este mîngîierea Duhului... Lacrimile sînt pentru ei desfătare, iar cînd se bucură şi se veselesc sînt cuprinşi de teamă...».

Cei care se semeţesc în inimile lor că au primit harul, îl pierd fiindcă Dumnezeu îl ia de la ei şi ei rămîn şi săraci şi pedepsiţi.

Groaznicul şarpe al păcatului se află la un loc cu sufletul, cugetele se pot uni sau se luptă. Dacă rezistă, răutatea nu pătrunde acolo şi locul rămîne al Domnului, pentru ca să primească pe cel curat în împărăţia Sa.

Cei ispitiți nu trebuie să se mîhnească, ci să socotească mai de preț sărăcia decît bogăția, postul decît desfătarea, ocara decît slava şi lupta decît laşitatea.

Sfîntul Pseudo-Macarie socoteşte pe simplul creştin întîmpinat de Domnul cu îngerii şi cu sfinții, iar dacă este rănit de păcate împăratul cel ceresc îl vindecă cu toate leacurile şi-l invită la masa împărătească. Singura condiție este s-o primească. In Evanghelie se aminteşte refuzul unora (Luca 14, 17—20; Matei 22, 4).

Ținînd seama de ceea ce se vede, noi, toți frații, avem acelaşi chip şi înfățişare a lui Adam. Dar, în ce priveşte cele lăuntrice, unii dintre noi sîntem părtaşi ai lui Hristos şi ai îngerilor Lui, iar alții ai lui satan şi ai demonilor. ***In inimă e laboratorul dreptății şi al nedreptății, de acolo pleacă moartea şi viața.*** **Ea trebuie ținută curată fiindcă acolo vine împăratul Hristos împreună cu îngerii şi sfinții.** ***Iar inima are drept conducător mintea, conştința care cenzurează cele cugetate*** **(Rom. 2, 15).**

Conştiința nu aprobă gîndurile care se supun păcatului şi conduce inima, potolind cugetele firii, care se nasc în ea.

Cînd Adam a călcat porunca, şarpele a intrat în suflet şi a devenit stăpînul casei, ca un al doilea suflet, născînd în inimă multe cugete necurate. Urmarea o arată Evanghelia : «Oricine ***nu se leapădă de sine*** **şi nu-şi** ***urăşte suiletul său, îl*** **va** ***pierde»*** **(Luca 14, 26). Dar cel ce se supără pe sine şi pe poftele cuibărite în el, se biruie pe sine şi devine curat, îndumnezeindu-se şi primind ungerea cu untdelemnul sfințitor.**

întoarcerea la cele bune, ca şi la cele rele nu este cu neputință, fiindcă oameni; nu se potrivesc cu harul. Cei ce au gustat din acest dar au şi bucurie şi mîngîiere, însă şi frica şi cutremurul, veselia şi tristețea. Iar lacrimile sînt pentru unii ca aceştia pîine, iar tristețea dulceață şi odihnă.

Pe cel mîndru şi îngîmiat pentru că s-a împărtăşit de har, «chiar dacă tace semne şi învie morții, să nu-l crezi; ... nu are suiletul smerit, nu este sărac cu duhul, nu se lasă dispreţuit şi este înşelat de rău — toate iară să ştie». **Căci trebuie să fie conştient că el e sărac, tot binele duhovnicesc venindu-i de la Dumnezeu, care i-l poate lua.** ***Iar cel ce crede că a clştigat destul nu este creştin ci «vas al rătăcirii*** **şi** ***al diavolului»,*** **pentru că desfătarea de la Dumnezeu este fără saț, smerenia** ***liind semnul distinctiv al creştinului, sărac şi mereu ilămînd de cele cereşti.***

Cînd s-a suit pe munte, trupul Domnului a strălucit într-o lumină dumnezeiască. Ea se va revărsa şi peste trupurile sfinților la înviere. Căci «Cei ce ***simțeşte şi cei ce se siințesc dintr-Unul sînt toți»*** **(Evrei 2, 11 şi Ioan 17, 22).**

Cel ce s-au mutat din moarte la viață, o trăieşte cu adevărat şi nu moare, căci se va scula iarăşi întru slavă, moartea creştinilor fiind semn şi odihnă. De aceea creştinii sînt superiori lui Adam, care era nemuritor, avînd trupul şi sufletul ne-stricăcios pînă la cădere, numai. De aceea creştinii îi sînt superiori.

Descompunerea trupurilor vădeşte importanța liberului arbitru de care depinde întoarcerea oamenilor spre bine sau spre rău, ei avînd libertatea de a face ce vor în acest veac.

Răul nu se desrădăcinează de îndată ce omul începe să progreseze, ci pe măsură ce omul progresează în har, ca şi embrionul din pîntecele femeii, seminţele şi roadele semănate (Efes. 6, 12).

In lucrurile văzute există multe trepte de înaintare, deci nu e de mirare că în cunoaşterea tainelor cereşti ele sînt şi mai numeroase, trecînd prin încercări şi ispite. Şi cei ce au gustat din har şi au în mintea şi inima lor semnul crucii şi dispreţuiesc toate celelalte trepte ale cunoaşterii, dacă au în omul lor cel lăuntric pe Domnul şi Creatorul tuturor, care i-a făcut după chipul şi asemănarea Lui şi în care se odihneşte.

El este mai presus de îngeri. Totuşi nu îngerii au venit să mîntuiască pe oameni. Atît de multă iubire a arătat Dumnezeu pentru om, încît S-a răstignit pentru el!

îngerii sînt slujitori ai sfinților: Salvarea lui Elisei, lor li se datoreşte (IV Regi 6, 14). Aceasta arată cît cinsteşte Dumnezeu pe om, încît îl caută cu îngerii pentru a-1 face părtaş împărăției Sale.

In palatul cel ceresc slujesc numai cei fără prihană şi cu inima curată. Acest palat trebuie să fie frumos împodobit pentru că în el se odihneşte Dumnezeu împreună cu Biserica cerească : Este casa sufletului fiecăruia în care sălăşlueşte Cel Necuprins !

Sufletului tău îi încredințează Dumnezeu averea şi lucrurile Sale cele mai de preț şi pentru el luptă împreună cu îngerii şi cu duhurile, împotriva vrăjmaşului ca să-1 izbăvească de la moarte.

El spală rănile neamului omenesc, îl vindecă şi-1 duce în camera cerească. Dar celor ispitiți de răutate le lasă intrările libere pentru duhurile răutății, care-i distrug şi le pustiesc mintea împărştiindu-le gîndurile în veacul acesta.

Mulți oameni care cultivă știința nu se apleacă spre inimă și nu văd relele care cuprind sufletul. Or, dacă cineva nu dă lupta împotriva păcatului, răul, țîș-nind mereu ca o gură de izvor, duce pe om la păcate fățișe. De aceea să ne silim să oprim torenții care ne fac să ne ieșim dni minți. Păcatul acționează în ascuns, în omul cel lăuntric și în minte și se luptă cu gîndurile, socotind că din inițiativă proprie săvîrșește acestea. Dar cei ce au în mintea lor pacea lui Hristos știu de unde vin, fiind luminați de El.

Patima viclеșugului de care suferă mulți este un foc necurat, care aprinde inima, săvîrșind desfrîul în ea și apoi pe față. Continuă cu iubirea de arginți, slava deșaită, mîndrie, invidie și mînie. La toate acestea trebuie să ne gîndim.

«Munți greu de suportat sînt patimile ; în mijlocul lor sînt potop de fiare veninoase și de tlrîtoare... Patimile sînt flăcări de foc ce mistuiesc și săgeți arzătoare ale celui viclean» (Efes. 6, 16). Să ne opunem lor cu mînia, care izgonește pe satan, devenit neputincios. Mintea nu trebuie să se întineze nici cu păcatul săvîrșit înlăuntrul sufletului, și pofta trebuie să se stingă definitiv.

Asemenea scafandrilor, monahii se coboară în adîncul mării răutăților și în abisr.l întunericului pentru a aduce la suprafață pietrele scumpe, care împodobesc coroana lui Hristos, Biserica cerească, cetatea luminoasă, poporul îngeresc și veacul cel nou.

Vietățile căzute într-o mreajă sînt alese; oamenii din mreaja harului sînt adeseori nemulțumiți și se aruncă iarăși în abisul întunericului.

Din nisipul cernut pentru aur puține grăunțe se aleg; tot așa se aleg mulți oameni dar puțini rămîn în lumina harului.

Cei ce grăiesc din comorile Duhului sînt sărați cu sarea cea cerească. Asemenea unor vase sfințite sînt cei care primesc în ei puterea sfințitoare și o păstrează cu răbdare.

Voințele oamenilor sînt deosebite, ducînd ori la război, ori la odihnă.

Intențiile oamenilor după cădere sînt părăginite și pustiite, părînd niște cetăți surpate sau niște grădini pline de bălării: *«Spini și pălămidă îți va rodi ție pămîntul»* — a spus Creatorul lui Adam (Facere 3, 18). Deci e nevoie de multă trudă și osteneală pentru a repune temelia bunei viețuri și un foc, care să ardă necurăția grădinilor, flăcările luminînd iarăși sufletul.

XVI, 1—13. Oamenii duhovnicești se află sub ispite și necazuri, care izvorăsc din primul păcat. Păcatele sînt datorate voinței libere a omului. Liber tatea ridică problema originii materiei și a ipostasului răului.

Tulbureala aduce amestecul sufletului cu satan, iar răutatea aduce pocăința și omul se poate alipi de Domnul, făcîndu-se un duh cu El (I Cor. 6, 17).

Ispitele nu aduc nici disperare, nici liniște. Nădejdea nu trebuie să lipsească niciodată din suflet, fiindcă cu ea împuținează Dumnezeu răutatea.

Dumnezeu este nemărginit și necuprins de minte, nepătimitor, dar cuprinzînd pe toate, și iadul și pe satan.

La Dumnezeu răul n-are existența în sine și pe El nimic nu-L poate vătăma, fiind în văzduh cu satan ; la fel, harul Lui fiind în suflet împreună cu păcatul. De aceea trebuie să avem frică și grijă de El, căci dacă harul nu este strîns lipit de suflet și nu-l ține treaz și îndreptat spre cele bune, se fac acestea de teamă și din zdrobire de inimă ca un lucru firesc.

Harul lucrează în ascuns în inimă, introducînd acolo iubirea cerească și pre-făcînd amărăciunea în dulceață. Domnul lucrează de asemenea în suflet pînă ce iese din trup.

Omul lăuntric este ca o figurină și este o asemănare a acelui din afară. Este ca un vas minunat și de mare preț pe care Domnul l-a preferat oricărei alte creaturi. Iar creștinii aparțin altei lumi, ca fii ai lui Adam cel ceresc și ai Duhului Sfînt (Ioan 17, 16). De aceea, avînd concetățeni, duhurile sfinților și ale îngerilor, și Domnul fiind cu ei în momentul plecării lor de pe pămînt, ei se îndreaptă către cele de sus cu mare bucurie.

Pseudo-Macarie cere creștinilor să unească bunătatea cu severitatea, înțelepciunea cu discernămîntul, cu fapte, deplina încredere în Domnul și neîncredere în sine.

Cei care tăgăduiesc păcatul au o vorbire care nu este dreasă cu sarea cerească. Iar oamenii duhovnicești, după ce au trecut mai înainte prin încercări, multe și înfricoșătoare, umplîndu-se după aceea de har și de bunuri duhovnicești, nu se mai tem de cei ce vor să-i jefuiască, dar totuși au o teamă legată de folosirea darurilor spirituale încredințate lor. Căci ei se socotesc mai prejos decît toți păcătoșii și mai neștiutori decît toți semenii lor. ,.

Harul înalță mintea pînă la cer, la lumea cea desăvîrșită și la odihna cea veșnică. Totuși, cei cărora li se încredințează o lucrare duhovnicească sînt stă-pîniți de grijă și n-au odihnă, pentru că trebuie să scoată din cetatea sufletului împărăția întunericului și pe barbarii stăpînitori.

Lupta omului, nevoințele și iubirea lui Dumnezeu se arată atunci cînd îm-puținîndu-se harul se îmbărbătează și strigă către Dumnezeu. Iar valoarea omului pentru sine însuși se

identifică atunci cînd a înțeles că este chemat să fie nemuritor, fiu al lui Dumnezeu, frate şi mireasă a împăratului.

Psalmistul deplîngea aşa căderea omului, zicînd: *«Omul în cinste* fiind, n-a *priceput; alăturatu-s-a dobitoacelor celor tără minte* şi s-a *asemănat lor»* (Ps. 48, 21).

XVII, 1—15. Despre ungerea şi slava duhovnicească a creştinilor şi că fără ea este cu neputință a se mîntui cineva.

Ungerea împăraților şi a profeților cu untdelemn avea mare putere fiindcă era sfințit, dar nu se poate compara cu ungerea cerească prin care cei unşi devin Hristoşi după har, împărați şi preoți ai tainelor cereşti, adică fii, domni şi dumnezei, legați, captivi, răstigniți şi consacrați Domnului. Prin ungerea după har şi după omul lor cel dinlăuntru, aceştia primesc pecetea cerească şi duhovnicească a împărăției celei nestricăcioase şi a puterii veşnice, *«arvuna Duhului»* (II Cor. 1, 22; 5, 5), pe Duhul Sfînt, Mîngîietorul. Ei încă n-au primit moştenirea întreagă, dar arvuna îi face siguri de ea şi se simt deja încoronați şi împărățind, ştiind că vor domni cu Hristos, cînd Duhul se va manifesta cu putere, fapt pe care le-au experimentat în parte pe pămînt.

Vălul cu care diavolul a acoperit sufletul a fost înlăturat de har şi el poate acum să contemple cu ochi curați slava luminii celei adevărate, pe Soarele dreptății care străluceşte în lumină.

Cei stăpîniți de Hristos şi de veacul viitor, contemplă frumusețile de acolo, *«avînd cetatea noastră în ceruri»* (Filip. 3, 20). Treptele acestea înalte le urcă însă oamenii cu osteneli, necazuri şi luptă multă; mai sînt şi unii în care lucrează şi se odihneşte harul, alături de răutate, în inima lor lucrînd şi lumina şi întunericul.

Deşi *«lumina străluceşte în întuneric şi întunericul n-a cuprins-o»* (Ioan 1, 5), lumina cea fără prihană poate fi umbrită (II Cor. 6, 14, 16), căci cei ce au discernămînt şi înțelepciune recunosc că avînd harul lui Dumnezeu nu sînt scutiți de gînduri ruşinoase şi murdare, harul co-habitînd cu păcatul şi în inima lor stăpînind cînd unul, cînd altul. Chiar şi Sfinții Apostoli, care aveau pe Mîngîietorul, nu erau lipsiți de teamă, pe care le-o da chiar harul, pentru a nu se abate de la calea cea dreaptă şi care nu-i vătăma, fiind îmbrăcați cu puterea desăvîrşită a lui Hristos.

Chiar în starea de desăvîrşire există o măsură a dragostei față de Dumnezeu superioară şi abundentă. Unii greşesc dacă nu mai au nici o grijă după ce sufletul a primit harul, stingînd Duhul (I Tes. 5, 19). Unii doresc să se sprijine pe alții, iar alții pe ei înşişi. Dar unii împart darurile săracilor, fiind superiori, fiindcă sînt de folos şi altor suflete. Cei ce supun trupurile lor la insulte şi suferințe pentru numele lui Dumnezeu sînt superiori celorlați. Dar cei ce vor să rămînă necunoscuți îi depăşeşte pe toți.

Cei *care vorbesc despre iaptele virtuții, iară să le înlăptuiască sînt lipsiți de bunul simț.*

Nimeni nu poate să cunoască tainele şi înțelepciunea lui Dumnezeu, să fie creştin bogat în har fără Domnul nostru Iisus Hristos şi lucrarea puterii divine şi dacă nu sînt conduşi şi păstoriți de ea, după omul lor lăuntric. Căci *«Împărăția lui Dumnezeu nu stă în cuvînt, ci în putere»,* zice Apostolul (I Cor. 4, 20).

Evanghelia rezumă învățăturile dumnezeieşti (Luca 6, 29; Matei 5, 40), dar Apostolul le expune pe larg, arătînd că lucrarea de curățire trebuie să se facă puțin cîte puțin, cu răbdare şi stăruință. Căci cel ce găriește cuvinte duhovniceşti, fără să fi gustat din duhovnicie, este asemănarea călătorului în arşiță, care îşi închipuie că pe cîmpul pustiu, unde moare de sete, curge apă. La fel fac cei ce vorbesc despre desăvîrşire, despre bucuria spirituală şi despre nepătimire.

Creştinismul evanghelic este hrană şi "băutură, de care înfruptîndu-se cineva, mintea nu i se mai satură, şi îl caută cu nesaț. Setea de Duhul este neîncetată, El lucrind în chip tainic în suflet. Iar adevărata lucrare de sfințire a omului este cea din lăuntrul lui.

Inima este un abis, dar trebuie să ucizi şarpele, care se cuibăreşte în partea cea mai profundă a minții, în adîncul cugetelor tale, în aşa zisele cămări ale sufletului şi să depărtezi toată necurăția din tine. Se cuvine să cercetăm cum şi prin ce mijloace se obține curăția inimii.

După cum, după omul cel din afară, ai renunțat la lucrurile cele văzute şi le-ai împărțit la nevoiaşi, tot aşa se cuvine să renunți şi să socoteşti ca de nimic în înțelepciunea acestei lumi, în cunoaştere şi în elocință, ca să te poți edifica cu «nebunia» predicii (I Cor. 1, 21), înțelepciunea cea adevărată, cu puterea care lucrează prin Sfîntă Cruce.

XVIII, 1—11. Cei care au şi păstrează în ei comoaTa cerească a Duhului, pe Domnul Însuşi, dobîndesc o comoară şi mai mare împlinind toate poruncile Domnului : «Noi *avem această comoară în vase de lut»* (II Cor. 4, 6), «care s-a făcut *pentru noi înțelepciune de la Dumnezeu, dreptate, sfințire şi răscumpărare»* (I Cor. 1, 30).

Sărăcia duhovnicească lipseşte pe creştin de tot binele, de aceea fiecare trebuie să se sîrguiască de a ruga pe Domnul ca să primească comoara cerească a Duhului, ca să împlinească fără osteneală şi greutate, fără prihană toate poruncile pe care altfel nu le putea îndeplini.

Căci cel bogat poate oferi ospeţe, dar cel sărac rămîne şi mai lipsit de toate după asemenea eforturi.

De asemenea, cei bogaţi în Duhul Sfînt vorbesc din prisosul inimii lor şi din comoara lor şi desfătează sufletele celor ce ascultă, pe cînd cel sărac n-are nimic din bogăţia lui Hristos şi trebuie să împrumute şi să citeze cuvintele altora, rămînînd tot aşa de sărac ca mai înainte, el însuşi neavînd de ce să se bucure şi să se veselească în Duhul. De aceea trebuie să cerem de la Dumnezeu cu inima zdrobită şi cu credinţă tare să ne dea comoara adevărată a lui Hristos ca să ne fim folositori şi nouă şi altora, împărtăşindu-ne şi noi şi împărtăşind-o şi lor, căci El ne-a asigurat că «Eu *şi Tatăl Meu vom veni şi ne vom sălăşlui întru el*» (Ioan 14, 23).

Cei ce devin fiii lui Dumnezeu, născîndu-se de sus, de la Duhul Sfînt şi au în ei pe Hristos Care luminează şi dă pacea, sînt călăuziţi de Duhul şi inima le e înviorată de har şi plină de felurite bucurii cereşti la cel mai înalt grad, «îmbă-tîndu-se şi veselindu-se de Duhul, de beţia tainelor divine şi duhovniceşti».

Nenumărate şi minunate sînt manifestările dragostei lor pentru fraţii lor în această stare supranaturală dumnezeiască. Ei trec atunci de la o stare de frămîntare suprafirească la una de mare linişte, de seninătate şi pace adîncă, afundaţi într-o stare de bucurie de negărit ori de înţelepciune inefabilă şi cunoaştere a tainelor Duhului celui de nepătruns şi de negrăit. Altă dată harul îl odihneşte după voia lui Dumnezeu.

Iar cînd sufletul ajunge la desăvîrşirea duhovnicească, unindu-se cu Duhul, Mîngîietorul, adică s-a amestecat cu Duhul, făcîndu-se asemenea lui Hristos, pur-tînd în sine virtuţile puterii Duhului, fără prihană, fără pată.

Să ne rugăm lui Dumnezeu cu credinţă, dragoste şi nădejde, ca să ne dea şi nouă comoara dumnezeiască a lui Hristos prin Duhul Sfînt, prin împlinirile şi odihna ei pentru ca să ajungem la desăvîrşirea plenitudinii lui Hristos, «ca *să ne umplem de toată plinătatea lui Hristos*» (Efes. 4, 13). Sfinţindu-ne la trup şi suflet şi pironin-du-ne pe Crucea lui Hristos, să ne facem vrednici de împărăţia cea veşnică.

XIX, 1—9. Cel ce caută desăvîrşirea trebuie să creadă cu tărie în Domnul, să împlinească poruncile Lui şi să se lepede cu totul de lume, aşteptînd venirea şi ajutorul Lui, conştient de faptul că păcatul locuieşte în el şi că este cel mai neînsemnat şi mai rău om (Ioan 5, 44 şi Matei 11, 29).

De asemenea, să fie milostiv şi smerit, stăruind în rugăciuni, în asa fel încît Domnul să-şi facă sălaş în sufletul său, iar el să-şi amintească cu dragoste de EI şi să fie plin de Duhul Sfînt.

Cel ce se apropie de Domnul se sileşte să iubească, să fie blînd, să nu se răzbune singuri (Rom. 12, 19) şi să se roage forţat pentru ca să primească adevărata rugăciune a Duhului cu roadele Lui, care e iubirea adevărată, adevărata blîndeţe, îndurare şi bunătate a inimii.

El poate obţine harul rugăciunii dar nu şi blîndeţea, smerenia, dragostea pentru care nu se îngrijeşte, neavînd nici credinţa şi nici încrederea în Dumnezeu. Pentru acestea — ca şi pentru rugăciune — creştinul trebuie să manifeste «roată *stăruinţa şi îndelungărăbdarea*» (Col. 1, 11), silindu-se totdeauna spre cele ale lui Dumnezeu, cu gura şi cu inima, dar fără supărare, mînie şi ţipăt (Efes. 4, 31) şi numai cu bunătate, smerenie şi blîndeţe.

împlinirea acestei virtuţi devine pentru el o a doua natură. Dar, repetăm, dacă se sileşte doar spre rugăciune şi nu se forţează şi pentru virtuţile de mai sus, el pierde harul, nu progresează şi nu creşte în harul dat, căci locul de odihnă al Domnului rămîne : *smerenia, iubirea şi blîndeţea cu celelalte porunci ale Lui.*

Ca şi cel ce perseverează în rugăciune, cel ce se sileşte să practice poruncile Domnului se obişnuieşte a face binele, dobîndeşte împlinirea rugăciunii sale, sporeşte şi înfloreşte harul şi se linişteşte, în smerenia, iubirea şi blîndeţea Lui. Cres-■cînd astfel şi desăvîrşindu-se în Dumnezeu, se învredniceşte, a deveni moştenitor al împărăţiei Lui.

Cel smerit nu cade, căci se crede mai prejos decît toţi ; trufia fiind o înjosire, pe cînd smerenia este o înălţare, în care putem trăi în blîndeţe şi iubire, im-plorînd neîncetat pe Dumnezeu ca să ne trimită pe Duhul Sfînt (Ioan 4, 24).

El ne învaţă rugăciunea cea adevărată şi ne face desăvîrşiţi şi deci curaţi de orice întinare a păcatului, puţind să ne odihnim în El şi El în noi, ca nişte adevăraţi fii ai Părintelui ceresc.

XX, 1—8. Cel ce nu are Duhul lui Hristos, care acoperă ruşinosul veşmînt al patimilor, nu este al Lui, ca şi aceia care nu au veşmîntul trupului, care acoperă goliciunea ruşinoasă. Cel ce e dezbrăcat de slava divină, veş-

mîntul duhovnicesc şi nestricăcios care este Domnul Iisus Hristos, se ruşinează ca Adam care şi-a acoperit trupul cu foi de smochin (Fac. 3, 7). Sufletul lipsit de strălucirea luminii celei negrăite trebuie să-L implore pe Hristos, ca să-i dăruiască acea slavă divină care este El însuşi.

«Toate faptele dreptăţii noastre s-au tăcut veşmînt întinat», scrie **Isaia (64,** 5). **Veşmîntul mîntuirii, Iisus Hristos, nu-L vom dezbrăca în veci, ci la înviere, trupurile lor vor străluci de strălucirea luminii, cu care sînt îmbrăcate încă de pe acum prin Duhul Domnului care locuieşte în noi (Rom. 8, 11). Căci ca şi femeia cu scurgerea de sînge (Marcu 5, 25), orice suflet care poartă în sine rana nevindecabilă a păcatului, dacă-L roagă cu credinţă pe Domnul, apropiindu-se de El, dobîndeşte vindecarea patimilor prin puterea Lui. Căci Domnul venind, a secat izvorul cel necurat al cugetelor sufletului (Ioan 1, 29). Dar nici unul dintre Drepţi, ori Părinţi, Profeţi sau Patriarhi n-au putut să vindece sufletul. A veni Mîntuitorul care a adus mîntuirea şi însănătoşirea sufletului secînd izvorul cugetelor necurate (Ioan 1, 29).**

Lucrările dreptăţii omului, adică leacurile pămînteşti nu puteau să-1 vindece pe om, ci numai lucrările dreptăţii lui, adică natura cerească şi divină a darului Duhului Sfînt.

Asemenea femeii, orbul care nu putea să vină la Domnul, a strigat cu credinţă puternică : *«Fiul lui David, miluieşte-mă!»* (Matei 15, 22) dovedind că dacă este orbit de întunericul păcatului, i-a rămas totuşi voinţa de a striga şi a chema pe Iisus ca să aducă sufletului mîntuirea veşnică.

Dar Domnul se îngrijeşte mai mult de sufletul nemuritor decît de trup; dar pentru aceasta trebuie să credem în El şi să ne apropiem de El pentru ca să împlinească făgăduinţele că va da pe Duhul Sfînt celor care-L cer (Luca 11, 13), că va deschide celor ce bat şi va fi aflat de cei care-L vor căuta (Matei 7, *7)*.

XXI, 1—5. **Cel ce vrea să placă lui Dumnezeu trebuie să ducă două lupte : una exterioară, lepădîndu-se de desfătările cele pămînteşti, de iubirea legăturilor lumeşti şi de pasiunile păcătoase ; alta interioară, întru cele ascunse, cu duhurile răutăţii pe care Apostolul le numeşte : împotriva începătoriilor, stăpînirilor, a stăpînitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutăţii care sînt în văzduhuri (Efes. 6, 12).**

După izgonirea din rai, omul a fost încătuşat cu lucrurile din această viaţă: cu iubirea lumii, adică a plăcerilor carnale şi a pasiunilor, a bogăţiei, a slaviei, a creaturilor, a locului de naştere, a veşmintelor. De acestea, porunceşte Dumnezeu, ca omul să se desfacă din prorie iniţiativă. Numai dezlegîndu-se de toate acestea va putea să observe porunca. Cealaltă e în legătură cu cele duhovniceşti, sufletul fiind înlănţuit cu lanţurile întunericului de duhurile răutăţii şi neputînd să iubească pe Dumnezeu cum vrea, nici să se roage cum vrea.

Pornind la lupta liberatoare, creştinul hotărît se leapădă de toate plăcerile trupeşti şi de duhurile răutăţii care stăpînesc inima. Cerînd ajutorul Domnului cu multă răbdare şi cu credinţă puternică, el poate dobîndi chiar de pe pămînt eliberarea lăuntrică de lanţurile, cursele, închisorile şi de duhurile răutăţii.

Numai harul şi puterea lui Dumnezeu îl poate libera de ele, fiindcă nici nu **cunoaşte răutatea lor. Cînd s-**a **eliberat de legăturile văzute ale acestei lumi, el poată cunoaşte şi războiul lăuntric şi cugetele viclene. Căci dacă nu se leapădă de lume şi de poftele cele pămînteşti şi nu se lipeşte de Domnul,** nu **cunoaşte aceste viclenii, fiind străin luişi, necunoscînd rana şi patimile ascunse. Cel ce se leapădă** cu **adevărat de această lume cu ajutorul Domnului, stăruind cu trupul şi sufletul în slujba Lui, află înlăuntrul lui împotrivire, patimi ascunse, lanţuri nevăzute şi o bătălie ascunsă. Rugîndu-se neîncetat şi luînd armele cereşti ale Duhului, *«platoşa dreptăţii, coiiul mîntuirii, pavăza credinţei şi sabia Duhului»* (Efes. 6, 14—17), va putea duce lupta împotriva începătoriilor, stăpîniilor şi stăpînitorilor acestui veac» (6, 12), învingîndu-le cu ajutorul Duhului Sfînt.**

XXIII, 1—2. Cei care au şi poartă mărgăritarul cel ceresc, chipul luminii celei de negrăit care este Domnul, trăiesc şi împărătesc împreună cu Hristos în veci (I Cor. 15, 49).

Ca şi calul dresat pentru război, sufletul nu renunţă la obiceiurile sălbatice şi la gîndul cel trupesc şi învaţă să lupte cu duhurile răutăţii şi săgeţile aprinse ale celui rău (Efes. 6, 16), după ce a îmbrăcat *«platoşa dreptăţii, coiiul mîntuirii, scutul credinţei şi sabia duhului»* (Efes. 6, 14—17). La apropierea duşmanului porneşte la luptă cu glas mare (Iov. 39, 25) şi îl nimereşte cu rugăciunea sa fierbinte, primind astfel cununile biruinţei.

XXV, **1—6, pp. 132—135. Creştinul trebuie să se mute din acest veac în celălalt, cu cugetul la lumea Dumnezeirii căci «cetatea *noastră este în ceruri»* (Filip. 3, 20). Dar de la călcarea poruncii de către Adam, gîndurile sufletului s-au risipit departe de iubirea lui Dumnezeu şi s-**au **amestecat cu gînduri materiale şi pămînteşti, Adam primind în sine şi pentru urmaşii săi aluatul patimilor rele, cu care au ajuns la *desirîu, orgii, idolatrie, ucideri.***

Aşa au ajuns să creadă că nu există Dumnezeu şi să se închine pietrelor neînsufleţite. Dar Domnul a binevoit să coboare printre oameni, să-i răscumpere cu sîngele Său şi să pună din nou în sufletele credincioase aluatul ceresc al bunătăţii, şi să devină din nou o singură unitate în bine cu Duhul Sfînt (I Cor. 6, 17).

Aluatul dospeşte toată frămîntătura (Matei 13, 33) şi sarea împiedică stricăciunea şi dacă aluatul cel ceresc al Duhului şi sarea cea bună şi sfîntă a Dumnezeirii nu se amestecă cu natura **oamenilor, sufletul nu se poate elibera de mirosul greu al răutăţii şi nici nu se va dospi ca să se libereze de fermentul răutăţii.**

Sufletul nu poate săvîrşi nimic desăvîrşit cu de la sine putere şi nu poate să ajungă la curăţia deplină fără Duhul, nefiind apt la Împărăţie. Fiind sub influenţa patimilor, nu va simţi în el viaţa cea adevărată, nu se va trezi din beţia materiei, nu va **străluci în el lumina cea adevărată şi nici ziua cea sfîntă, netrezin-du-se din adîncul somn al neştiinţei** cu **puterea lui Dumnezeu şi cu lucrarea harului.**

După cum cineva simte lucrarea celui rău prin intermediul patimilor, aşa trebuie să simtă şi harul şi puterea lui Dumnezeu prin mijlocirea virtuţilor, numai aşa puţind să se asemene şi să se amestece natura cea bună şi dumnezeiască cu lucrarea cea minunată şi sfîntă a harului. Unită cu harul, voinţa omenească se uneşte progresiv cu Duhul şi devine curată şi sfîntă prin mijlocirea Lui.

XXV, **1—10. Nici un om, dacă nu este întărit de Hristos nu poate birui uneltirile celui rău. Legea dumnezeiască este împlîntată în inima lor cea trupească (Ier. 31, 33 şi II Cor. 3, 31), ei au ochii minţii luminaţi şi poftesc un lucru nevăzut şi duhovnicesc. Cei care n-au fost cinstiţi cu Cuvîntul lui Dumnezeu şi crescuţi în Legea divină, zadarnic se îngîmfă şi socotesc că pot nimici prin voinţa lor proprie asalturile păcatului, care a fost biruit doar prin taina crucii. Căci omul are libertatea de a se opune diavolului, dar nu şi faptul de a domina cu desăvîrşire patimile, cum zice psalmistul : *«Că*** dacd ***Domnul nu zideşte casă şi nu păzeşte cetatea, în zadar se trudesc lucrătorii şi în zadar veghează străjerul»* **(Ps. 126, 1).**

Scriptura are numeroase învăţături clare în această privinţă, pe care Sfîntul Pseudo-Macarie le încheie înţelepţeşte astfel: *«Dacă prin ajutorul unuia mai puternic nu sîntem izbăviţi de săgeţile cele arzătoare ale celui viclean şi nu ne-am învrednicit de înliere, sîntem departe de puterea lui Dumnezeu şi în zadar trăim».*

In acest scop, cel ce vrea să vadă ca într-o oglindă chipul lui Hristos, se cuvine să caute cu toată inima — ziua şi noaptea —, ajutorul lui Dumnezeu. Ca să ajungă acolo, el trebuie să se abţină de la bucuriile acestei lumi, de la poftele puterii potrivnice luminii şi cu totul străină de voia lui Dumnezeu.

Din cauza neascultării ne-am făcut robi ai patimilor trupului, am fost duşi în robie, sîntem în preajma rîurilor Babilonului (Ps. 136, 1) şi, reţinuţi în Egipt, n-am moştenit încă Pămîntul Făgăduinţei, în care curge lapte şi mire. Inima noastră n-a fost încă stropită cu sîngele lui Dumnezeu şi laţul iadului şi undiţa răutăţii sînt înfipte în ea.

N-am primit încă bucuria mîntuirii lui Hristos, nu ne-am îmbrăcat încă în omul cel nou creat după Dumnezeu în sfinţenie, nu purtăm încă chipul cel cereasc în noi (I Cor. 15, 49) şi nu adorăm încă pe Dumnezeu în duh şi adevăr (Ioan 4, 24). N-am privit încă slava Celui nestricăcios, n-am îmbrăcat încă armele luminii şi nu ne-am schimbat încă cu înnoirea minţii pentru că sîntem încă asemenea veacului acestuia, n-am fost încă proslăviţi, împreună cu Hristos, pentru că n-am suferit împreună cu El (Rom. 8, 17) şi nu purtăm încă pe trupul nostru stigmatele Lui (Gal. 6, **17). Nu ne-am făcut încă templu al lui Dumnezeu şi sălaş al Duhului Sfînt, pentru că sîntem încă templu al idolilor şi sălaş al duhurilor rele, din pricina înclinării noastre spre patimi... N-am cunoscut comuniunea cea de negrăit, nici forţa şi pacea sfinţeniei... Nu sîntem încă neam ales, preoţie împărătească, neam sfînt, popor agonisit (I Petru 2, 9), pentru că sîntem încă şerpi şi pui de vipere (Matei 23, 33).**

«Cum să nu fim şerpi, noi care nu ne aflăm sub ascultarea lui Dumnezeu, ci în neascultarea cea venită prin şarpe. Nu găsesc cuvinte potrivite pentru a deplînge după cuviinţă nenorocirea în care ne aflăm...». «Sîrguieşte-te, deci, să devii fiu fără prihană al lui Dumnezeu, să intri în acea odihnă unde ca înainte-mergător pentru noi a intrat Hristos... Tu ştii, de altfel, că cei ce seamănă cu lacrimi, cu bucurie vor secera» (Ps. 124, 5).

într-adevăr, lacrima, care izvorăşte din multă durere şi din inima zdrobită (II Cor. 2, 4), din cunoaşterea adevărului şi mistuirea măruntaielor, este hrană pentru suflet, pîine dăruită de însăşi Pîinea cea cerească, de care mai înainte s-a înfruptat Măria... (Luca 10, 38, 424). «O, ce mărgăritare sînt lacrimile care curg !...».

Imit-o pe aceasta care privea numai la Cel care spunea : «Foc *am venit să arunc pe pămînt şi cît aş vrea să iie acum aprins !*> (Luca 12, 49). Pentru că este un foc al Duhului care înflăcărează inimile... luminează sufletele şi le încearcă, precum focul încearcă aurul curat în cuptor (Proverbe 17, 3) ; el mistuie răutatea după cum focul mistuie trestia şi spinii... (Deut. 4,

34 j Evr. 12, 29; II Tes. 1, 8). Acest foc a lucrat în Apostoli şi Sfinţi, a luminat pe îngeri şi duhurile slujitoare, curăţeşte inima, alungă demonii şi păcatul. Să ne rugăm ca acest foc să ne lumineze, ca să fim adevărate sfeşnice în lume, păzind cuvîntul vieţii veşnice!

XXVI, 1—26. Demnitatea şi noblețea sufletului depăşeşte pe a cerului şi a pămîntului, fiindcă Dumnezeu în el şi-a găsit plăcerea şi a venit în ajutorul lui nu prin mijlocirea îngerilor, ci El personal (Gal. 3, 19; Evr. 2, 2), ca să-1 cheme pe cel rănit şi să-i redea chipul cel dintîi, curat, al lui Adam. La început omul era stăpîn peste toată creaţia, dar prin călcarea poruncii satan i-a întunecat mintea astfel că în parte aşa este, iar în parte distruge, are voinţă şi trăieşte.

Satan atacă pe om în anumite limite şi anume nu numai pe creştini şi pe idolatri, ci şi pe întreaga lume. Dumnezeu dă oamenilor daruri cu măsuri diferite, iar războiul spiritual este îngăduit celui potrivnic în măsura în care aceştia pot să reziste.

Celui ce primeşte puterea divină şi prin aceasta a fost schimbat în oarecare măsură, natura îi rămîne neschimbată, cel aspru cu asprimea lui, cel blînd în blîndeţea lui. Dar dacă nu stăruie în faptele cele bune, Dumnezeu nu mai găseşte plăcere în el. Iar dacă cel aspru se întoarce spre bine, Dumnezeu îl primeşte cu bunăvoinţă. Sfinţii Apostoli înviau morţi şi însănătoşeau bolnavi dar nu pe toţi.

In loc să dârîme zidurile unei cetăţi şi să omoare pe guvernatorul care abuza de puterea sa, Sfîntul Pavel a fost scos din cetate peste zid într-un coş (Fapte 9, 25). Căci dacă Apostolii ar fi sărvîşit toate cîte voiau, ar fi sădit în oameni teama de Dumnezeu şi «n-ar mai fi existat posibilitatea credinţei şi a necredinţei iar creştinismul n-ar mai fi fost o piatră de poticnire şi o stîncă de încercare» (Rom. 9, 33 ; I Petru 2, 8).

Istoria întîmplărilor lui Iov arată cum «după ce sufletul a fost mîngîiat, harul se împuţinează, iar sufletul este dat ispitelor. Vine diavolul şi-1 copleşeşte cu mii de rele : cu descurajare, disperare, gînduri rele şi supune sufletul la necazuri pentru ca să-1 slăbească şi să-i răpească nădejdea în Dumnezeu. Insă sufletul cel înţelept nu disperă cînd se află în nenorociri, zicînd : «Chiar de va trebui să mor, eu nu-L voi părăsi» (Iov 13, 15). «Atunci, dacă omul stăruie pînă la sfîrşit (Matei 24, 13), diavolul se ruşinează şi nu mai are ce să-I spună».

Satan cunoaşte cugetele şi intenţiile omului, dar nu pe toate şi pune stăpînire pe cîteva dintre ele. «Uneori omul se apropie de Dumnezeu plin de zel. Satan vede. ştie că lucrează contra lui, dar nu-l poate opri. De ce ? Pentru că are voinţa să strige către Dumnezeu şi ca fructe naturale faptul de a iubi pe Dumnezeu, de a crede, de a-L căuta şi a se apropia de El».

Smerenia însă obligă pe creştin a mărturisi că n-a făcut nici o faptă bună şi n-a săvîrşit nici o virtute. Totuşi el este dator să fie însufleţit de nădejdea, bucuria şi aşteptarea împărăţiei veşnice, care-1 fac capabil să trudească, să suporte necazuri şi să meargă pe calea cea îngustă.

Satan caută să înşele sufletul, spunîndu-i că anumite lucruri l-ar face plăcut lui Dumnezeu. Cînd sufletul nu ştie să deosebească anumite lucruri cade în sursa diavolească. Dar cînd e hotărît să lupte împotriva lui, se urăşte pe sine şi se leapădă de sufletul cel păcătos, împotrivindu-se poftelor lăuntrice şi gîndurilor rele. Trupul nu trebuie apărat numai pe dinafară de stricăciune ;de asemenea sufletul cel netrupesc, cînd intră în contact cu şarpele cel ascuns în el, cu duhul cel viclean, comite desfrîu înaintea lui Dumnezeu (Matei 5, 23).

Satan nu încetează lupta cît trăieşte omul, dar dacă acesta se bucură de ajutorul împăratului ceresc, nu are de ce să se teamă, fiind îmbrăcat cu puterea şi odihna de sus.

Căci creştinii se îmbracă în Duhul Sfînt şi sînt în odihnă. Cînd satan a ispitit pe Domnul 40 de zile, nu L-a vătămat apropierea de trupul Său în care era Dumnezeu. La fel creştinii nu sînt vătămaţi cu nimic cînd sînt ispitiţi pe dinafară dar înlăuntru sînt plini de Dumnezeire. Aşa vrea Domnul, fiindcă două lucruri se află înlăuntrul său : lumina şi întunericul, odihna şi necazul; într-un moment se roagă în linişte, iar în altul este tulburat. *Cei care au toate darurile, dar n-au dragoste, nu au nimic* (I Cor. 13, 1); deci darul vindecătorilor, al descoperirii şi al profeţiei, nu contează cînd vine asupra lor «războiul» şi n-au şi iubirea cea desăvîrşită, ca-re-i face captivi ai harului.

Mulţi dintre cei ce au primit aceste daruri duhovniceşti s-au înşelat crezînd că nu mai au nevoie de mai mult. Domnul este infinit şi nu poate fi cuprins cu mintea; de aceea creştinii adevăraţi sînt smeriţi şi ştiu că Dumnezeu nu poate fi cuprins şi mărit decît de cei ce L-au gustat şi îşi cunosc această slăbiciune a lor.

Omul care se luptă încă şi are în sufletul său două chipuri: al păcatului şi al harului, merge — cînd se mută din această lume la locul spre care este îndreptată mintea şi iubirea sa. Domnul, văzînd că 11 iubeşti din toată inima şi că te lupţi împotriva celui rău, într-o clipă te smulge din gura întunericului şi te duce în împărăţia Lui, pentru că sufletul este părtaş al Dumnezeirii.

Lucrarea omului pentru mîntuirea lui constă în abținere, în fuga de lume, în stăruință şi rugăciune. Dar dacă se mărgineşte numai la faptele lui bune şi nu mai primeşte ceva din afară, nu mai suflă vînturile Duhului Sfînt în sufletul său si nu se arată norii cei cereşti şi nu se pogoară ploaie din cer care răcoreşte sufletul, omul nu poate da roade vrednice de Dumnezeu, ca în pilda semănătorului.

Fie că posteşte, fie că priveghează, fie că se roagă, fie că face ceva bun, creştinul trebuie să le atribuie pe toate Domnului, fiindcă : «Dacă Dumnezeu nu m-ar fi întărit, n-aş fi putut să le săvîrşesc» şi văzînd Domnul că I le atribuie Lui, ți le va dărui şi pe ale Sale, dumnezeieşti şi cereşti. (Aici Pseud< -Macarie discută valoarea faptelor bune).

«Cele săvirşite cu propriile puteri sînt bune şi bine plăcute lui Dumnezeu, dar nu sînt pure. De exemplu, iubeşti pe Dumnezeu dar nu în chip desăvîrşit; vine însă, Domnul şi-ți dă iubirea neschimbătoare şi cerească. Te rogi în chip natural, dar mintea îți este distrată şi te gîndeşti la multe ; Dumnezeu însă îți dă rugăciunea cea adevărată «în duh» şi «în adevăr» (Ioan 4, 23): «După călcarea poruncii de către Adam, pămîntul inimii rodeşte spini şi pălămidă; omul îl lucrează şi trudeşte, dar mărăcinii gîndurilor rele cresc mereu... Din nou, Domnul însuşi, împreună cu omul, lucrează pămîntul inimii; cu toate acestea, şapte duhuri necurate şi spini odrăslesc acolo, pînă ce vine vara (cea duhovnicească) atunci cînd harul abundă, iar spinii se usucă de căldura soarelui».

(Aici Pseudo-Macarie precizează învățătura adevărată despre *valoarea faptelor bune în creştinismul primar):* «Cînd harul şi darul lui Dumnezeu prisosesc în om, cînd omul se îmbogățeşte în Domnul, iar răutatea în mică măsură mai există în el, ,ea nu mai poate să-1 vatăme, nu mai are putere asupra lui, nici nu-şi găseşte locul în el. De altfel, venirea Domnului şi grija Sa (de oameni) aveau ca scop să libereze pe cei ce erau robiți şi supuşi răutății şi să-i facă învingători ai morții şi ia păcatului. Prin urmare, frații nu trebuie să fie surprinşi dacă sînt necăjiți de cineva (pentru că aceasta se face) ca să fie izbăviți de răutate.

«Lui Petru i s-a încredințat Biserica cea nouă a lui Hristos şi preoția cea adevărată; acum există şi un Botez al focului şi al Duhului, şi o tăiere împrejur a inimii (Rom. 2, 29). Dar numai cînd sufletul va ajunge în cetatea sfinților va putea să fie scutit de necazuri şi ispite. Domnul se află în mijlocul celor mîntuiți, ca Mîntuitor, Doctor, împărat şi Dumnezeu, cerînd sufletul de partea Lui, pe cînd diavolul şi îngerii săi îl vor de partea lor. Să căutăm leacul cel ceresc ca să ucidem cu el fiarele cele veninoase.

Cei drepți au apucat totdeauna pe calea cea strîmbă şi plină de necazuri şi au bineplăcut lui Dumnezeu pînă la sfîrşit.

Demnitatea divină se păstrează şi dacă Fiul lui Dumnezeu e smerit şi asemenea nouă, pentru noi, nu pentru El însuşi. Suferințele şi umilințele primite pînă la moarte cer smerenie şi suferințe şi din partea noastră şi nu îngîmfare şi mîndrie.

XXVII, 1—23. Omul trebuie să-şi cunoască noblețea şi demnitatea sa pentru ca să poată cunoaşte şi puterea şi tainele Dumnezeirii şi mai ales să se smerească. Căci, precum Domnul, trecînd prin suferințe şi răstignire a fost slăvit şi ridicat de-a dreapta Tatălui, şi omul trebuie să sufere împreună cu El pentru a se uni cu trupul lui Hristos în slavă {Rom. 8, 17). «Pentru că nu este drept ca Mirele care a venit pentru tine să pătimească şi să se răstignească, iar mireasa pentru care a venit Mirele, să fie leneşă şi uşuratică şi sufletul tău să se dea oricărui demon şi să se strice de duhuri.

Sînt unii oameni care poartă răul în ei, lăsînd voia lor pradă răutății; dar sînt alții care au păcatul în ei împotriva voii lor, după cuvîntul Apostolului Pavel (Rom. 7, 23). Aceştia din urmă sînt mult mai buni şi mai de cinste înaintea lui Dumnezeu. Sufletul este ca fata săracă, îmbrăcată în zdrențe, pe care împăratul o îngrijeşte, o îmbracă cu haine strălucitoare şi-i pune pe cap o cunună şi o face părtaşă la masa împărătească. Sufletele din împărăția cerurilor se desfătează şi se odihnesc ca într-o grădină încîntătoare, bucurîndu-se şi veselindu-se ca împărați, domni şi Dumnezeu (Apoc. 17, 14).

«*Taina aceasta mare este*» (Efes. 5, 32): Ea cheamă la demnitatea împărătească, «*ca neam ales, preoție şi* popor sfinf» (I Petru 2, 9). Dar pe cînd slava şi bogăția împăraților sînt lucruri împărăteşti, creştinii domnesc cu împăratul ceresc în Biserica cerească, deşi datorită smereniei lor se consideră de o valoare nulă.

Ei ştiu că au dobîndit un dar pe care nu-l aveau, dar barul i-a învățat să nu creadă despre ei că au progresat, ci să se considere de dispreţuit. Pentru că dacă Hristos «*luînd chip de rob*» (Filipeni 2, 7) a învins pe diavol prin smerenie, şarpele la început a nimicit pe Adam prin îngîmfare şi mîndrie şi pierde neamul omenesc prin mîndrie.

Ca unul care fiind liber, nobil şi bogat cînd mai dobîndeşte şi alte daruri devine nesuferit, tot aşa şi creştinul, lipsit de discernămînt, cînd i se împlineşte puțin rugăciunea şi află odihnă, se îngîmfă, îşi pierde capul, căci şarpele care a scos pe Adam din rai, asigurîndu-1 că va fi dumnezeu, seamănă mai departe mîn-dria în inimi. Dar cel care ştie că, după belşug

poate urma sărăcia are o experienţă pentru care nu-l întristează sărăcia şi nici nu-l îngîmfă bogăţia.

In domeniul duhovnicesc, cînd s-a împărtăşit cineva din hrana cerească, nimic nu-i mai aduce îndestularea dacă îi este oprită. îndestularea este oprită pentru ca omul să nu se mîndrească, iar smerenia să-1 oblige a o căuta mai cu zel. Dar cînd unii abia gustă din odihnă pierd ceea ce au primit pentru că păcatul îi ispiteşte şi le întunecă mintea.

Harul îngăduie să fii lăsat în seama răutăţii pentru ca să fie încercată şi voia ta, arătînd în ce parte se înclină. Căci de voia ta depinde libera ta hotărire de a nu întrista Duhul Sfînt.

«Şi Apostolii care posedau harul în chip desăvîrşit, nu erau împiedicaţi de El sa facă ceea ce voiau, chiar dacă ar fi voit să săvîrşească ceva ce nu era plăcut harului. Pentru că firea noastră este capabilă şi de bine şi de rău, iar puterea potrivnică poate doar să îndemne, dar nu să *„si* forţeze la săvîrşirea răului». Pentru a fost mustrat (Gal. 2, 18); Pavel şi Barnaba s-au despărţit (Fapte 15, 39) şi Pavel sfătuieşte îndreptarea cu duhul blîndeţii (Gal. 6, 1), ştiind că şi cei duhovniceşti sînt ispitiţi.

Apostolii nu mai puteau să păcătuiască, pentru că nu preferau păcatul, ca unii care se aflau în har şi lumină. Cei ce sînt bine înarmaţi pentru război au de ales lupta cu duşmanii sau pacea cu ei şi după cum voieşte cineva poate deveni fiu al lui Dumnezeu sau fiu al pierzării.

De asemenea cei ce spun vorbe goale sînt închipuiţi, prada intelectului lor (I Cor. 2, 4). Apostolul Pavel insistă asupra acestei probleme arătînd că ţinta poruncii dumnezeieşti este dragostea (I Tim. 1, 5). Un astfel de om nu cade, chiar dacă i se închide poarta cînd a vrut să-şi însuşească comoara. împuţinarea harului are rostul de a mări zelul cu care căutăm tezaurul.

«Şi cei care au fost luminaţi şi au gustat din har pot să cadă. Omul poate, cu voinţa sa, să fie de acord cu Duhul, sau să-1 întristeze. Totuşi el a primit arme ca să pornească la război şi să lupte împotriva duşmanilor; a fost luminat ca să stea împotriva întunericului».

Apostolul declară că în comparaţie cu iubirea, care este cea mai desăvîrşitâ virtute, toate celelalte daruri, (toată cunoaşterea, toată profeţia — şi dacă ar vorbi în limbi —, toate limbile îngerilor — (I Cor. 13, 2) sînt fără însemnătate, findcă cine le are poate să cadă, pe cînd cel ce are iubirea, nu se mîndreşte şi nu cade.

Exemplarele care sînt citate de Pseudo-Macarie arată că «şi cel ce a avut darul vindecărilor a căzut; înainte de a ajunge la măsura iubirii desăvîrşite, oamenii ppt să cadă, pe cînd cel ce ajunge la măsura desăvîrşită a iubirii se leagă şi se îmbată de ea şi devine robul ei ca şi cînd n-ar mai simţi propria sa fire».

In Vechiul Testament se ştia că va veni Izbăvitorul, dar nu se ştia că avea să fie răstignit, că va fi un Botez, cu foc al Duhului Sfînt, că în Biserică cei ce se vor împărtăşi cu Trupul şi Sîngele Domnului, că Apostolii şi creştinii vor primi pe Mîngîietorul şi se vor umple de Dumnezeire, iar sufletele lor se vor uni cu Duhul Sfînt.

Totuşi ei se află tot sub frică şi cutremur, de a nu veni împotriva harului şi de a nu fi jefuiţi de tîlhari.

Ştiind că **acool unde este comoara voastră acolo este şi inima»* (Matei 6, 21), fraţilor, cercetaţi-vă şi vedeţi cu cine sînteţi părtaşi: cu îngerii sau cu demonii ? Ai cărui templu şi locaş sînteţi: al lui Dumnezeu sau al diavolului ? Cu ce comoară este plină inima voastră: cu cea a harului sau cu cea a lui satan?... Sufletul trebuie curăţit în întregime, împodobit şi plin de toată aroma şi cu toate comorile pentru ca Duhul Sfînt să vină, în locul lui satan, şi să se odihnească în sufletele creştinilor».

Omul nu trece de partea binelui îndată ce aude Cuvîntul lui Dumnezeu, ci dă luptă cu satan şi după o cale şi o luptă îndelungată, obţine laurii biruinţei şi devine creştin, că «strîmtă şi plină de necazuri este calea» (Matei 7, 14).

Legea se dă numai celui ce poate să se întoarcă unde voieşte, celui ce are libertatea de voinţă şi poate să ducă război cu puterea potrivnică. Cinstea şi slava au fost pregătite pentru cel ce se poate îndrepta spre bine şi o face, iadul şi gheena pentru cei în stare să evite răul şi să se întoarcă spre bine dar nu vrea s-o facă.

«Liberei voinţe, acordîndu-i asistenţa divină, omul poate să primească arme din cer, cu care să învingă şi să smulgă din rădăcini păcatul. Sufletul se poate opune păcatului, dar nu poate să învingă şi să smulgă din rădăcini păcatul, fără ajutorul lui Dumnezeu.

XXVIII, 1—7. Ca şi odinioară, cînd Ierusalimul a fost dat în mîinile vrăjmaşului şi nu mai era în el nici sărbătoare, nici tămîiere, nici jertfă adusă lui Dumnezeu, căile gîndurilor s-au umplut de îngrozitoare fiare sălbatice şi şerpi spirituali s-au strecurat în sufletele date în mîinile duşmanilor, adică ale demonilor şi patimilor. Nemailocuind în ele Stăpînul lor, s-au umplut de întunericul păcatului şi de ruşinea patimilor.

Hristos, împăratul ceresc, ca adevăratul agricultor al sufletului, a venit la omenirea cea pustiită de păcat şi a prelucrat-o, făcînd din el o grădină minunată a Duhului, producătoare pentru Dumnezeu de tot felul de roade plăcute.

întunericul care a acoperit Egiptul timp de trei zile (Ieşire 10, 22) s-a repetat pînă ce a **venit Domnul, Adam cel de pe urmă (I Cor. 15, 34). Cei ce au trăit pînă la acest Adam şi nici acum n-a răsărit peste ei Soarele dreptăţii, Hristos, se află sub acelaşi întuneric al păcatului, supuşi la aceeaşi pedeapsă.**

Ei sînt lipsiţi de ochii lăuntrici cu care să vadă pe Domnul, Mirele cel mult dorit, fiind luminaţi de Duhul şi conduşi de El către toate virtuţile.

Sfîntul Ioan Botezătorul este cel mai mare între cei născuţi dintre femei (Matei 11, 11), **fiindcă, vorbind despre Domnul, a strigat, arătîndu-L : *«Iată Mielul lui Dumnezeu»* (Ioan I, 29). Dar Apostolii care au slujit Duhului în multe locuri şi în multe chipuri (Evr. 1, 1), sînt mai mari în acest sens. Iar cei care vestesc altora cuvintele Duhului, fără ca ei să fi dobîndit în mod real Cuvîntul despre care vorbesc lasă pe seama altor această moştenire.**

XXXIX, 1—7. **înţelepciunea lui Dumnezeu împarte harul Său neamului omenesc în două feluri, punînd astfel la încercare voia şi libertatea celor ce le-**au **primit. In schimbul harismelor primite ei trebuie să arate iubire faţă de Domnul, îndeplinind voia Lui şi renunţînd la poftele trupeşti. Dar celor care s-**au **retras din lume, stăruind în rugăciune, post şi alte virtuţi, le amînă darul Său, pentru** a **vedea dacă cred cu adevărat în Cuvîntul Său şi stăruie pînă la sfîrşit cu credinţă şi zel, ori, descurajaţi, îşi pierd credinţa şi nădejdea şi devin nepăsători în răstimpul încercării voii şi libertăţii lor.**

Cel ce nu primeşte îndată harul, se poate însă înflăcăra, dimpotrivă, nelăsîn-du-se moleşit de cugetele răutăţii din sufletul său şi antrenat către neglijenţă, nerăbdare şi disperare. El este încredinţat că Dumnezeu nu minte şi că dă harul Său celor ce 1-1 cer cu credinţă şi răbdare, opunîndu-se cugetelor la cele materiale, aşteptînd ajutorul Său. Sînt măsuri, grade şi trepte diferite în alegerea liberă şi in voinţa de a iubi. Iar cînd sufletele împlinesc această măsură a iubirii datorate, se învrednicesc de Împărăţia cea veşnică.

Dumnezeu judecă cerînd roadele virtuţii răsplătind fiecăruia după dreptate şi pedepsind pe cei vinovaţi (Rom. 2, 11 ; Luca 12, 47—48). De la fiecare se va cere să dea roadele credinţei, ale iubirii şi ale oricărei virtuţi, care i s-a dat, ţinîndu-se seama de modul în care s-a folosit de voia lui, ca şi de faptul că a auzit sau nu cuvîntul lui Dumnezeu.

Smerenia celor ce stăruiesc în harul Domnului pînă la sfîrşit este condiţia ob|i-nerii Împărăţiei cerurilor. «Privind către ţinta finală, care este libertatea, nepărti-nirea, odihna Duhului, să alerge într-acolo neîncetat, fără să lase pe seama vreunei harisme sau a vreunei lucrări care ar aduce îndreptarea».

XXX, 1—9. Ascultarea Cuvîntului implică acţiunea Lui, fiind roditor Cuvîntul precede adevărul ca umbră a adevărului, care este Hristos.

Naşterea copiilor umple de bucurie pe părinţi, pe rude şi vecini.

Purtînd de grijă omenirii a pus în aplicare planul dumnezeiesc de mîntuire a lumii prin mijlocirea Sfinţilor Părinţi, Patriarhi, Lege şi Profeţi şi, în cele din urmă, chiar prin ruşinea Crucii şi moartea Sa. Toată această trudă si tot zelul Său n-au avut alt scop, ci numai să nască din Sine Însuşi, din firea Sa, să se nască de sus, din Dumnezeirea Sa fii duhovniceşti... Dacă unii nu vor să vină la o astfel de naştere şi să se nască din pîntecele divin al Duhului, Mîntuitorul Hristos mult se întristează.

Pentru că pentru toţi a murit şi pe toţi i-a chemat la viaţă, adică la naşterea de sus (Ioan 3, 3), de care se bucură Părinţii care i-au născut împreună cu toţi îngerii şi cu toate puterile. Trupul fără suflet este mort, iar sufletul, lipsit de sufletul ceresc, adică de Duhul cel dumnezeiesc, este mort pentru împărăţia cerurilor.

«Se cuvine să privim totdeauna spre Hristos, să credem în El, să-L iubim pe El, să disprețuim totul şi să luăm aminte la El, pentru ca El să zugrăvească chipul

Său cel ceresc şi să-L fixeze în sufletele noastre. Şi astfel, purtînd în noi pe Hristos, să obţinem viaţa veşnică şi încă de pe acum să dobîndim odihna».

Sufletul care nu are chipul Duhului ceresc, pe Hristos întipărit pe el, nu are nici o valoare pentru tezaurul cel de sus şi este aruncat de Apostoli, pentru că nu poartă în sine chipul cel ceresc (Matei 22, 11 ; I Cor. 15, 49), Duhul luminii inefabile. Căci sufletul cel mort care nu poartă în el pe Duhul cel divin nu este de niciun folos în cetatea sfinţilor.

De aceea trebuie să ne rugăm Domnului să dea sufletului nostru viaţa, adică lumina divină a Duhului încă de pe acum.

Aurul şi argintul aruncate în foc, devin mai curate şi mai limpezi şi consumă pe toate cele care intră în contact cu ele; tot aşa şi sufletul care petrece în focul ceresc al Duhului şi în lumina divină a focului ceresc nu suferă nici un rău din partea duhurilor rele.

Ca şi o pasăre care din înălţimi nu se mai teme nici de vînător, nici de animale sălbatice, sufletul se avîntă spre cer cu aripile Duhului, fără grijă.

Atunci cînd Moise a străbătut marea, împreună cu Israel, mergînd pe deasupra apelor celor amare a puterilor viclene, trupul şi sufletul lor fiind casă a lui Dumnezeu.

Toate creaturile au pllns moartea şi căderea lui Adam care fusese dat ca împărat, iar acum era sub stăpînirea întunericului, acoperit de răni de către tîl-hari şi lăsat pe jumătate mort, pe cînd cobora din Ierusalim la Ierihon.

Lazăr, pe care Domnul l-a înviat, răspîndind miros urît, aşa că nimeni nu se putea apropia de mormînt (Ioan 11, 39), era simbolul lui Adam. Cel ce citeşte despre Adam, călătorul rănit şi despre Lazăr să înţeleagă că toţi sîntem fii aceluiaşi om, purtînd aceleaşi răni în suflet, acelaşi miros urît şi acelaşi întuneric, aşa cum a spus Isaia : «Din *creştet pînă la tălpi... totul este numai plăgi, vînătăi şi răni pline* de puroi'....» (Isaia 1, 6). Rana cu care am fost răniţi este nevindecabilă; nimeni din cei de demult, nici Legea, nici Profeţii n-au putut s-o vindece în afară de Dumnezeu coborît printre noi.

El bate mereu la uşa inimilor noastre (Apoc. 3, 20), şi-a dat trupul la moarte şi ne-a răscumpărat din robie şi ne aminteşte la judecată : *«Străin am tost şi nu m-aţi primit, llămînd am iost şi nu mi-aţi dat să mănînc, însetat am tost şi nu mi-aţi dat să beau»* (Matei 25, 42—44). Să-L primim şi să-L introducem în sufletul nostru, pentru că El este hrana, băutura şi viaţa noastră veşnică. Orice suflet care nu-L primeşte înlăuntrul său, nu moşteneşte cu Sfinţii împărăţia cerurilor.

KXXI, 1—6. Minunile pe care le-a săvîrşit Mîntuitorul, după ce, în epoca lui Daniil s-au întîmplat unele asemănătoare, sînt explicate prin rugăciunile celor ce au beneficiat de ele, pentru ca Dumnezeu să le schimbe cugetul şi inima, în aceasta constînd slujirea lor către El, căutîndu-L şi punîndu-şi nădejdea în El care este totul In toate (I Cor. 15, 28). Ca şi pruncul care nu se poate ajuta şi plînge pînă ce mama sa îl ridică în braţe, sufletele credincioase, nădăjduind pururea în Domnul, Lui îi atribuie toată dreptatea. «Sufletul se hrăneşte cu ceea ce mănîncă din cele ale veacului acestuia, ori din cele ale Duhului lui Dumnezeu; iar în sufletul care se hrăneşte cu cele ale Duhului, *Dumnezeu se hrăneşte,* trăieşte şi umblă». Cunoscînd acestea, dobîndeşti un discernămînt clar şi faci totul spre împlinirea binelui. De aceea, cînd te rogi, cercetează şi vezi de unde-ţi vin cugetele şi impulsurile şl cine dă hrană inimii tale: Domnul sau stă-pînitorii acestei lumi. Apoi cere de la Domnul hrana cea cerească, creşterea şi lucrarea conform cu voinţa lui Hristos, ştiind că *«cetatea noastră este* în *ceruri»* (Fii. 3, 20). Căci unii, cu o aparentă cucernicie, se zbuciumă fără încetare ca şi cei necredincioşi, din pricina necredinţei, a nestatorniciei şi a confuziei, preocupaţi de treburi pămînteşti şi de griji nefolositoare. De aceea nu au în inimă pacea despre care vorbeşte Apostolul: *«Iar pacea lui Dumnezeu... să stăpînească inimile noastre»* (Col. 3, 15), care împărăteşte peste cugetul celor credincioşi şi le reînnoieşte în iubirea faţă de Dumnezeu şi faţă de toată comunitatea fraţilor.

XXXII, 1—11. Acum creştinii învaţă o limbă nouă şi o înţelepciune nouă, a lui Dumnezeu, în care creştinii, «pornind de la cele văzute, se înalţă spre viziuni noi şi cereşti, spre realităţi slăvite şi trainice».

Limbile sînt diferite, animalele, fie domestice, fie sălbatice, au glasuri diferite plantele, de asemenea, sînt deosebite.

Creştinii care s-au învrednicit să primească de pe acum veşmîntul cel ceresc care va îmbrăca cu slavă ţrupurile goale care vor ieşi din morminte în ziua Invierii. Cei care, trăind în Duh, au dobîndit Împărăţia cerurilor (Matei 11, 12) şi cei care au gustat din hrana cerească (I Cor. 10, 3), o vor avea la vremea Învierii.

Biserica cerească este una, dar, ca şi seminţele şi pomii pămîntului, fiecare dintre membrii ei este în mod deosebit împodobit cu podoaba Duhului. De asemenea, gîndurile sînt diferite, dar Duhul face un singur gînd într-o singură inimă, toate fiind conduse de un singur Dumnezeu.

Animalele cu unghia despicată simbolizează pe cei care merg corect pe calea Legii (Lev. 11, 3). Umbra precede şi vesteşte prezenţa trupului; Legea Veche este umbra Noului Testament; ea a prevestit adevărul, dar n-a avut slujba Duhului Sfînt şi focul provenit din focul divin nimiceşte întunericul viclean. Cincizecimea Legii Vechi vestea circumciziunea inimii. Botezul săvîrşit în vremea Legii Vechi spăla trupul; dar Botezul focului şi al Duhului spală şi curăţeşte mintea cea întinată.

Marele preot intra în Sfînta Sfintelor, aducînd jertfe pentru el şi pentru popor (Evrei 5, 1—3); acum Hristos, adevăratul Arhiereu a intrat o singură dată în cortul nefăcut de mînă şi în altarul cel ceresc, ca să curăţească pe cei ce-L imploră (Evrei 9, 11—13). Arhiereul avea pe piept două pietre preţioase, cu numele celor doisprezece Patriarhi, iar Domnul a trimis cu

puterea Duhului pe cei doisprezece Apostoli ca evanghelişti şi predicatori: Umbre şi puterea care dă viaţă.

Cele două Testamente, mădularele duble ale omului, sufletul, mireasă a împăratului (II Cor. 6, 16), arată pentru ce a binevoit Dumnezeu să coboare din cerurile sfinte : pentru ca omul, făcut din lut, să primească suflet ceresc. Atunci va fi om desăvîrşit în Dumnezeu, moştenitor şi fiu (al Lui).

Măreţia şi micşorarea lui Dumnezeu, prin suferinţe şi moarte, justifică pe ale omului, ca fiind făcute în folosul său duhovnicesc, slujind poruncilor lui Hristos.

Cînd te vei retrage în sfîrşit din lume, vei detesta relaţiile trupeşti şi vei schimba şi cugetul şi vei fi satisfăcut numai cînd vei dobîndi ceea ce ai auzit.

Toate fiind de la Dumnezeu, renunţînd la toate, omul recunoaşte adevărul; atunci Domnul i le dăruieşte din nou zicîndu-i: «Iată îţi voi da ceea ce n-ai avut pînă acum, ceea ce oamenii de pe pămînt nu au. Primeşte-Mă pe Mine, Domnul tău, ca să trăieşti pururea cu Mine, în bucurie şi veselie».

Sufletul înţelept şi cast pătimeşte cu Domnul care s-a răstignit pentru el, porneşte lupta, ridicînd cugete împotriva altor cugete, mintea împotriva minţii, sufletul împotriva sufletului, duhul împotriva duhului».

Domnul însă este aproape de sufletul şi de duhul tău, te lasă piadă încercărilor, pîn ce te formezi duhovniceşte şi atunci îţi face cunoscut că în interesul tău a îngăduit celui viclean să te încerce.

Domnul se întristează cînd inima rămîne goală, neroditoare. El e pretutindeni: în cer, în cugetele îngerilor, pe pămînt, în inimile oamenilor, puţini fiind oamenii care-I plac.

XXXIII, 1—4. *Rugăciunea* nu este o practică corporală, mintea fiindu-ne aţintită către Dumnezeu, fie că tăcem, ori ridicînd glasul, ori strigînd, căci sufletul trebuie să se dedice întru totul rugăciunii şi iubirii de Dumnezeu, ataşîndu-se cu totul lui Hristos. El îl va lumina şi-i va da o rugăciune curată, adevărată «închinare în Duh şi adevăr». Aşa face Domnul din suflet tronul slavei şi odihnei Sale.

Sufletul are astfel în el pe Domnul, cu toate comorile Sale duhovniceşti, ca locuitor şi conducător. Dar dacă e ca o casă părăsită în ea «locuind sirenele şi demonii» (Isaia 34, 14), care constrîng şi conving'inima la duşmănie faţă de Mirele său, aceasta abate cugetele de la Hristos.

Cînd Domnul vede însă că el II caută şi-L cheamă neîncetat (Luca 18, 1) atunci «îi face dreptate precum i-a făgăduit, curăţindu-1 de toată răutatea din el» (Efes. 5, 26—27).

Dacă acestea sînt o realitate, ia aminte şi vezi dacă sufletul tău a aflat lumina lui călăuzitoare, adevărata mîncare şi băutură care este Domnul. Soarele şi lumina sînt umbra adevăratelor realităţi ale sufletului, pe care le identifici în lă-untrul tău cu ajutorul Domnului Hristos.

XXXIV, 1—3. Slava de care se vor învrednici sufletele la înviere, se descoperă sufletului credincios, pe care-1 înviază Domnul din păcate, pregătind pentru el un cer nou, un pământ nou şi un soare al dreptăţii, despre care vorbeşte Psalmistul (Ps. 26, 13), Profetul (Maleahi 3, 20) şi Domnul (Ioan 4, 14; 6, 35 şi 15, 1).

Venirea Domnului s-a făcut ca să învieze pe păcătoşi încă din acest veac; să-1 cureţe pe om de toată întunecimea, să-1 lumineze cu lumină Sa şi să-1 îmbrace cu veşmintele cereşti ale Dumnezeirii.

La învierea trupurilor, ale căror suflete au fost de mai înainte înviate şi proslăvite, şi ele vor fi luminate şi proslăvite. Ele vor fi îmbrăcate cu un cort ceresc, care nu este făcut de mînă, cu slava luminii cereşti, devenind fii ai luminii (Ioan 12, 36). *«Nu vor mai ii atunci bărbat sau iemeie, rob sau slobod»* ţGal. 3, 29), toţi se vor transforma, vor deveni «Hristoşi» dumnezei şi fiii lui Dumnezeu, contem-plînd cu adevărat lumina cea de negrăit.

Cei transformaţi privesc cu uimire la slava celorlalţi într-o bucurie de negrăit. Şi văd că este cu neputinţă a cunoaşte şi a spune bogăţia infinită şi de necuprins cu minteaj a creştinilor. Se cuvine să fie îmbrăţişată cu zel şi smerenie lupta creştinilor pentru a dobîndi acea bogăţie : *«Domnul este partea moştenirii mele şi a poporului meu»* (Ps. 15, 5).

XXXVII, 1—11. *«Prietenia lumii este duşmănie faţă de Dumnezeu»* (Iacob 4, 4) i de aceea «Scriptura porunceşte fiecăruia să-şi păzească cu grijă niima» (Prov. 4, 23) pentru că Cuvîntul Domnului este ca un paradis (Gen. 2, 15), care ne îndeamnă să ne îngrijim de credinţă şi nădejde, din care se naşte iubirea de Dumnezeu care dă viaţă veşnică. Acest paradis a fost păstrat de Noe, Avraam, Moise şi David şi pînă la o vreme şi de Saul.

Tot cerul Sfinţilor Profeţi, Apostoli şi Martiri au păstrat în inima lor Cuvîntul, stăruind în porunca Duhului Sfînt — cuvinte şi fapte reale. Renunţînd la dreptatea lor şi căutînd pe a lui Dumnezeu (Rom. 10, 3; Filip. 3, 9) au aflat iubirea ascunsă în ea.

Mîntutiorul însuşi a poruncit să caute dreptatea lui Dumnezeu (Matei 6, 33), care da putința de a se mîntui prin aproapele, pe baza legii duhovniceşti, — plinirea Legii celei vechi, pe care a împlinit-o Domnul (Matei 5, 17), iertîndu-i-se celui ce a iertat (Luca 6, 37) — plinirea Legii fiind astfel iertarea.

Cei care o împlineau duhovniceşte împărtăşindu-se de har, iubeau nu numai pe cei care le făceau bine, ci şi pe cei care-i nedreptățeau, ajutindu-i astfel să dobîndească fericirea după cuvîntul Domnului (Matei 5, 11).

In felul acesta au lepădat ura şi au păstrat iubirea ştiind că ***«cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzit şi Ia inima omului nu s-a suit»*** **pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El (I Cor. 2, 9).**

«Acestea le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său, fiindcă Duhul pe toate le cercetează, chiar şi adîncurile lui Dumnezeu **(I Cor. 2, 10; cf. Efes. 2, 16—17).**

Să ne rugăm deci, pentru ca înarmați cu credință puternică să păzim poruncile Domnului şi să creştem ***«pînă la starea bărbatului desăvîrşit, la măsura vhstei deplinătății»*** **(Efes. 4, 13).**

La întrebarea asupra sensului duhovnicesc : «In Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea : (I Cor. 14, 19), se răspunde că prin Biserică se înțelege şi adunarea credincioşilor şi părțle sufletului lor, iar prin cele cinci cuvinte se exprimă evlavia care e formată din cele Cinci virtuți : rugăciunea, stăpînirea de sine, milostenia, sărăcia şi răbdarea, care se condiționează una pe alta, ştiind că sufletul virtuos se zideşte în Biserică nu prin ceea ce face, ci prin ceea ce doreşte să facă, prin puterea dăruită de Cel ce mîntuieşte pe om. Căci «Dumnezeu ***este Cel ce lucrează în voi, şi ca să voiți şi ca să săvîrşiți, după a Lui bunăvoință»*** **(Filip. 2, 13).**

La întrebarea : Ce porunceşte Scriptura omului să facă; Sf. Pseudo-Macarie răspunde , în acord cu toată tradiția primelor veacuri creştine că Dumnezeu porunceşte omului să cunoască şi astfel să iubească şi aşa să voiască să împlinească porunca Lui.

Harul Domnului se dă omului în acest scop, dar fără ***voința omului, Dumnezeu însuşi nu iace nimic.*** **Prin urmare, lucrarea mîntuitoare a Duhului depinde de voința omului. Iar dacă îi dăm toată voința noastră, atunci Dumnezeu ne atribuie nouă toată lucrarea mîntuirii... El însuşi a zis :** ***De cîte ori am voit să adun pe fiii tăi..., dar nu ați voit*** **(Matei 23, 37). Rezultă de aici că El ne adună şi că de la no ioere doar voința de a fi de acord cu El. Cine vădeşte voința dacă nu truda de bună voie ?»**

Este evident că harul îi dă un ajutor hotărîtor, dar voința omului trebuie să accepte acest ajutor şi să voiască a-1 folosi, ca să nu se proslăvească securea fără cel ce se trudeşte cu ea, sau fierăstrăul, fără cel ce-1 mînuieşte.

Noi însă nu trebuie să ignorăm pe acela care ne ține; să nu cădem atît de repede din mîinile Cuvîntului.. Să cunoaştem, precum boul şi asinul, pe acela care ne conduce şi mină gîndul (Isaia 1, 3).

XXXVIII, 1—5. Adevărații creştini sînt recunoscuți de cei versați şi de experți; Sf. Pavel aminteşte suferințele lui pentru Hristos, care au fost mai mari decît ale pretinşilor creştini. Sufletele creştinilor sînt ca nişte pietre prețioase ale coroanei lui Hristos. Slava lui Dumnezeu este acoperită şi va fi cunoscută de creştini cînd li se va arăta (Ioan 14, 21 şi 23). Să facem toate eforturile ca să ne apropiem de Hristos şi să împărțim cu El în Biserica cerească, în corul Sfinților îngeri !

Unii care au stat sub înrîurirea puternică a harului, erau atît de mult înălțați față de cele pămînteşti, încît semenii lor îi socoteau ajunşi la limanul desăvîrşirii. Dar valurile pămîntului s-au năpustit asupra lor şi i-au aruncat din nou în mijlocul mării, pentru ca apoi să se învrednicească de harul dumnezeiesc care luminează şi aduce pace. într-o clipă se văd asemenea unui mare împărat sau unui prieten al lui, iar altă dată se văd slabi şi săraci şi se întreabă: De ce odată este aşa, pentru ca altă dată să fie altfel ? Pentru că satan sugerează răul celor care reuşesc să practice virtutea. Creştinul adevărat nu i se supune, ci săvîrşeşte dreptatea, împlinită în omul lăuntric, pentru ca mărturia conştiinței sale să se laude în crucea lui Hristos.

XXXXIX, 1. Sfînta Scriptură ni s-a dat de Dumnezeu, ca nişte epistole, prin car eni se face cunoscut darul ceresc ce vine din esența Dumnezeirii Sale făgăduit tuturor, căci ***«El ne-a hărăzit mari şi prețioase iăgăduleli, ca prin ele să vă laceți părtaşi dumnezeieştii Uri»*** **(II Petru 1, 4).**

«Dar dacă omul nu se apropie, nu cere şi nu primeşte, ***nu-i serveşte la nimic citirea Scripturilor*** **ba, dimpotrivă se face vinovat de moarte, pentru că n-a voit să primească de la împăratul ceresc darul vieții, fără de care este cu neputință să obțină viața ce nu se trece, care este Hristos».**

XL, 1—8. Toate virtuțile şi toate relele sînt legate între ele şi se țin una de alta ca un lanț, cele dintîi începînd cu rugăciunea. Lucrul cel mai important, în ce priveşte virtuțile, «este faptul de a persevera cineva în rugăciune, prin care putem cere şi obține de la Dumnezeu în fiecare zi şi celelalte virtuți... Pentru că acela care stăruie zilnic în rugăciune, se aprinde de iubire şi dor după Dumnezeu şi primeşte harul Duhului, care-l duce la desăvîrşire».

La întrebarea : dacă cei care îndeplinesc poruncile dumnezeieşti dar nu primesc pe Duhul, vor intra, totuşi, în împărăția lui Dumnezeu, se răspunde că, «Divinitatea însăşi poartă grijă de oameni şi rînduieşte toate cum se cuvine. Şi pentru că unii se roagă, neştiind ce cer, alții postesc, iar alții împlinesc o slujbă (fără gîndul de a primi pe Duhul), Dumnezeu, judecător drept fiind, dă fiecăruia după credința sa, plata sa. Pentru că tot ceea ce fac, din frica de Dumnezeu fac, dar nu toți aceştia sînt fii, regi şi moştenitori».

împărăția cerurilor una este şi iadul este unul, dar ele au multe trepte şi Dumnezeu, judecător drept fiind, pregăteşte pentru unii odihna, şi pentru alții pedeapsa, după cele ce au săvîrşit.

Mintea pregăteşte carul de luptă al sufletului şi ține în frîu gîndurile, lup-tînd împotriva lui satan.

Repaosul, care este rugăciunea, duce la îndurare şi la diferite forme de slujire ca ajutorarea fraților şi predicarea Evangheliei. Căci în domeniul spiritual, cel ce intră în adîncurile harului, îndată îşi aminteşte şi de semenii săi : firea însăşi îi îndeamnă să meargă la ei, să împlinească porunca iubirii şi a predicii Evangheliei.

în privința coexistinței în inimă a harului şi păcatului, gîndurile îndreptate către Hristos şi iubirea pentru El sînt ca un foc cu lemne multe, evident şi înlăuntrul omului, nu numai în afara lui. Omul gustă astfel şi din amărăciune şi moarte, ca şi din dulceața trăirii în fericirea care se preface în veşnicie, devenind din ce în ce mai conştient de coexistența lor.

XLI, 1—3. Sufletul creşte şi în har, ca şi în răutăți; de aceea Dumnezeu «cercetează adîncul şi inima» (Eccl. 42, 18).

Păcatul pune stăpînire pe suflet, ca un copac cu rădăcinile adînci în pămînt, devenind o a doua fire a lui, prin dezvoltarea relelor îndeletniciri. Acțiunea harului este mică, dacă nu este ajutat de truda omului, care este cercetată pentru a se constata activitatea omului, manifestînd libertatea sa, în cadrul harului sau al răutății, pînă ce îl stăpîneşte definitiv. Dar dacă sufletul nu s-a smerit destul, atunci este golit de har, este predat lui satan şi pierdut pentru vecie, pentru că bunul duhovnicesc pe care credea că-l avea, nu era al lui.

Iar cel ce se smereşte înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor poate păstra harul, fiindcă socotindu-se nevrednic se va înălța (Luca 14, 11) fiindcă place lui Dumnezeu şi primeşte viața în Hristos.

XLII, 1—3. Sufletele trebuie întărite cu puterea Duhului, pentru ca Hristos să strălucească în ele... Oamenii simpli care participă la har, se pierd sau dm pricina necazurilor, sau fiind seduşi de plăcerile păcatului, pe care trebuie să-l învingă, dacă vor să moştenească împărăția cerurilor, rămînînd totdeauna buni (Luca 6, 36). De aceea creştinul înlătură duhul răutății, valul întunericului, omul vechi, pentru a se îmbrăca cu omul ceresc şi nou, care este Hristos (Efes. 4, 24) şi-i înnoieşte inima.

XLIII, 1—9. Progresul creştinului se petrece în inimă, focul divin al Fiului lui Dumnezeu fiindu-i dat prin untdelemnul sfințeniei, ca să fie uns cu Hristos, pentru că «şi Cei ce *slinîeşte şi cei ce* se *sfințesc dintr-Unul sînt toți»* (Evrei 2, 11).

De aceea creştinii se aseamănă unor candele aprinse de la candela Dumnezeirii : după omul cel dinafară smeriți şi disprețuiți, dar omul cel dinlăuntru purtînd mărgăritarul cel de preț — şi nu morminte văruite (Matei 23, 37).

Ceea ce stăpîneşte inima omului şi de ceea ce e legată definitiv este Dumnezeul lui. Demonii, care vor s-o stăpînească sînt arşi şi consumați de puterea focului Duhului Sfînt pe care l-a primit omul în inima lui.

Ca şi marinarii care se tem de vîntul protivnic, creştinii au nevoie de mult zel, ca să ajungă la limanul odihnei, la lumea desăvîrşită a Ierusalimului ceresc. Inima omului dacă cedează valurilor gîndurilor necurate, cîştigă lupta duhurile rele şi este pustiită pe neaşteptate. Căci ea este «un vas mic şi cu toate acestea în ea sînt balauri, lei, fiare veninoase... dar tot în ea se află Dumnezeu, îngerii viața, împărăția, lumina, Apostolii şi comorile harului.. Ea este într-o continuă luptă. Ca şi în lumea văzută şi în domeniul duhovnicesc, cei simpli ascultînd de la început Cuvîntul şi împlinindu-l cu inimă iubitoare de adevăr, primesc de la Dumnezeu harul Duhului. Pe cînd cei înțelepți, care încep a-l examina cu de-amă-nuntul, fug de luptă, nu progresează şi se află în urma celor ce luptă şi învinq». Cît timp sînt pe pămînt ei pot dobîndi harul dumnezeiesc, cu mult efort şi luptă însă, şi vor fi primiți de Domnul potrivit asigurării Sale : *«Acolo unde* voi fi Eu, va *li* şi *slujitorul Meu»* (Ioan 12, 26).

XLIV, 1—9. Transformarea şi reînnoirea operate în om de Hristos, vindecă patimile şi bolile sufletului :

«Dacd ***este cineva în Hristos este făptură nouă»,*** **zice Sfîntul Pavel (II Cor. 5, 17), fiindcă pentru aceasta a venit Mîntuitorul pentru ca să recreeze sufletul cel ruinat de patimi şi să-1 amestece cu Duhul Dumnezeirii Sale. Sfîntul evanghelist Matei vorbeşte despre burdufuri noi, în care trebuie pus vinul cel nou (Matei 9, 17). Sfîntul Macarie aminteşte minunile, prin care Domnul a manifestat această înnoire a omenirii în felurite chipuri — şi prin aceea a naturii — «pentru a schimba sufletul cel răvăşit şi pustiit de păcat şi a-1 readuce la propria-i bunătate, blîndeţe şi pace, prin Duhul cel Sfînt şi bun pe care L-a făgăduit».**

Mîntuitorul este Păstorul cel adevărat, care a putut vindeca şi salva oaia cea pierdută. Slujitorii Legii Vechi n-au putut aduce iertarea şi fericirea păcătoşilor, pentru că «esfe ***cu neputinţă ca sîngele de tauri şi de ţapi să înlăture păcatele»*** **(Evrei 10, 4) şi de aceea Doctorul cel adevărat, Păstorul cel bun, Mielul cel neprihănit, care s-a adus jertfă o singură dată pentru toţi păcătoşii, a putut spune slujitorilor altor religii:** ***«Doctore, vindecă-te pe tine însuţi»*** **(Luca 4, 23). «Cdci Ei** ***este Mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatul lumii».***

Păstorul cel bun vindecă oaia rîioasă; dar o oaie nu poate vindeca pe alta şi dacă are metehne la trup, nu poate intra în Biserica Domnului. Biserica cerească fiind curată şi neîntinată primeşte doar sufletele curate şi neîntinate : ***«Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu»*** **(Matei 5, 8).**

Sufletul nu poate să parcurgă şi să traverseze marea cea amară a păcatului şi abisul primejdios al puterilor celor viclene şi al întunericului patimilor decît numai primind pe Duhul cel uşor, ceresc şi înnaripat al lui Hristos... care duce direct la limanul cel ceresc... Trăind cu ceea ce vine de acolo (de sus) şi îmbarcîndu-se în corabia Duhului celui bun şi dătător de viaţă, ei trec peste puterile cele protivniee şi viclene ale începătoriilor şi puterilor.

Numai Domnul Hristos care a mers pe valurile dezlănţuite, ştie să treacă peste furtunile şi valurile violente ale răutăţii şi păcatului şi prin ispite şi lupte (Evrei 2, 18).

Prin aceste prefaceri esenţiale sufletele noastre se schimbă şi trec de la starea actuală, sălbatică, la alta, devenind noi, bune, credincioase, pentru a fi restabilite în împărăţia cerurilor, aşa cum s-a întîmplat cu tîlharul din Evanghelie, care a fost ridicat în paradis (Luca 23, 43). Căci Domnul recreează sufletele noastre, făcîndu-le părtaşe dumnezeieştii firi (II Petru 1, 4), dîndu-le un suflet ceresc, dacă-L iubim şi-L rugăm neîncetat să ne trimită pe Duhul Cel ceresc, care pe toate le împlineşte şi le desăvîrşeşte.

XLV, 1—7. întruparea Domnului vindecă pe om şi-1 îndumnezeieşte.

Cel ce a primit Crucea Lui — ca monahii de pildă — (Matei 10, 37; Luca 14, 26), renunţă la toate, chiar şi la viaţa sa. Din cauza căderii, ei nu mai sînt conştienţi de răutatea lor, de neruşinarea minţii şi de orbirea inimii, care-i împiedică să mai vadă slava Stăpînului, ca Adam.

Toţi înţelepţii, retorii, învăţaţii, poeţii, istoricii şi artiştii au fost amăgiţi de satan şi au căzut în păcat, stăpîniţi de şarpele care locuieşte înlăuntrul lor, aşa încît n-ad putut trage nici un folos din ştiinţa şi arta lor.

Lumea se aseamănă unui om bogat, dar copleşit de boli şi de suferinţe, de care numai Hristos îi poate curaţi sufletul şi trupul. Părăsind toate bunurile acestei lumi, un înţelept s-a îndreptat către Dumnezeu ca să-1 vindece; dar gîndind la toate acestea a aflat că încă mai era stăpînit de lucrurile părăsite şi urîte de el.

De asemenea, o fiinţă izolată, conştientă de izolarea şi singurătatea ei, «a susp'nat înaintea lui Dumnezeu şi a aflat viaţa şi mîntuirea». Căci «sufletul cel cuminte şi înţelegător nu şi-a găsit odihnă decît în Domnul, iar Domnul în nici una dintre creaturi n-a binevoit decît numai în om» : «Tu, însă, în loc să te duci către rudenia ta din cer, te faci ajutor al păcatului şi devii pradă a duşmanului care, prinzîndu-te, te sfîşie, precum sfîşie vulturul o pasăre, precum sfîşie lupul o oaie, sau aşa cum un copil, întinzîndu-şi din neştiinţă mîna către şarpe, moare de muşcătura lui».

Ca şi logodnica înainte de nuntă şi ca şi pruncul sugar, îmbrăcat în podoabe dar fără de lapte, creştinul lipsit de darurile spirituale, să îndrepte rugăciunea fierbinte către izvorul lor în dragostea fierbinte către Domnul şi Mîntuitorul său.

XLVI, 1—6. Despre deosebirea dintre Cuvîntul lui Dumnezeu şi cuvîntul lumii, dintre fiii lui Dumnezeu şi fiii lumii.

Orice făptură seamănă cu părinţii săi şi dacă făptura Duhului ascultă de cuvîntul lumii spre a se bucura de lucrurile pămînteşti şi de slava acestui veac, piere ca şi ele, devenind neroditoare faţă de Cuvîntul lui Dumnezeu. Chiar dacă vrea să asculte de Cuvîntul lui Dumnezeu, cel dominat de pornirile trupeşti se sufocă, ca un om fără raţiune (Matei 13, 22 ş.u.). Omul nu poate trăi decît conform cuvîntului în care s-a născut (I Cor. 2, 14 şi Isaia 28,

18). Omul trupesc ho-tărît să se schimbe însă, obține ajutorul lui Dumnezeu, fiindcă a căutat pe doctorul cel adevărat care i-a vindecat boala sufletească.

El vine în întîmpinarea celui cere-L caută și-L dorește cu adevărat și se alipește de mintea lui, devenind un Duh cu ea (I Cor. 6, 17). Chiar dacă trupul său rătăcește pe pămînt, cugetul său viețuiește în Ierusalimul cel ceresc și e ridicat pînă la al treilea cer (I Cor. 12, 2), lipit fiind de Domnul și Stăpînul său.

Stînd pe tronul Majestății Sale în cetatea cerească, El este în același timp alături de suflet, slujindu-1 în cetatea trupească, ca moștenire a sufletului în cer, pe cînd sufletul este moștenirea lui pe pămînt.

Mintea și cugetul omului sînt așa de înaripate încît dacă vălul întunericului a fost ridicat de Duhul Sfînt de pe suflet și ochii săi au fost luminați de lumina de sus, el slujește Domnului în cer și pretutindeni, cînd vrea și unde vrea Hristos.

Sufletul este un lucru dumnezeiesc, în care Domnul a pus la facere «legile virtuților: discernămîntul, cunoștința, prudența, credința, iubirea și pe celelalte virtuți, după chipul Duhului».

El i se descopere mai departe, prin rațiunea, cugetele și voința, dăruite pentru că *«cel* ce se *alipește de Domnul este un Duh cu El»* (I Cor. 6, 17).

XLVII, 1—17. Interpretarea alegorică a celor întîmplate pe vremea Legii vechi.

Slava care a strălucit pe fața lui Moise era o prefigurare a slavei adevărate (Exod 34, 35), pe care o primesc creștinii în sufletele lor. Creștinii primesc în inimă semnul tăierii împrejur (Rom. 2, 29) pe care iudeii o săvîrșeau în afară (Fac. 17, 10). Botezul adevărat este al Duhului și al focului (Matei 3, 11).

Un cort nefăcut de mînă primește pe creștini (Rom. 9, 11) în locul celor două corturi ale iudeilor (Evrei 9, 6—7; Lev. 16, 2—29), iar cei doi porumbei preînchi-puiau pe Domnul, cu al cărui sînge fiind stropiți să primim aripile Duhului ca să zburăm spre cerească Dumnezeire.

Iudeilor li s-a dat Legea scrisă pe tablele de piatră (Ieremia 31, 33) iar creștinilor Legile duhovnicești scrise în inimile lor (I Cor. 3, 3). **Acum toate poruncile Domnului (I Cor. 10, 11) se împlinesc înlăuntrul omului, pe cînd în vechime erau exterioare (Fapte 15, 13 ; Exod 2, 23).**

Hristos, Mielul cel adevărat și bun a fost junghiat și cu sîngele Lui au fost unși ușorii inimii, ca s-o apere de demonii ucigași, — El asigurînd bucuria și veselia, adică fericirea veșnică a omului îndreptat.

în seara intermediară între întuneric și lumină, Moise poruncise să se mănînce mielul (Exod 12, 6). Tot astfel Domnul, cînd I s-a dat cartea în sinagogă a vestit anul plăcut Domnului și ziua izbăvirii (Luca 4, 19), amintindu-se și noaptea răzbunării și ziua izbăvirii a sufletelor înlănțuite de păcat și mîntuite prin jertfa Lui.

Liberați, iudeilor li se poruncește să împrumute de la egipteni aur și argint, adică gîndurile cele bune, de șapte ori purificate prin foc (Ps. 11, 7), cu care slujesc pe Dumnezeu.

Sufletul primește viața Duhului Sfînt, gustînd din miel și din pîinea cea adevărată și este apărat apoi de diavoli, de un stîlp de foc și de nori (Exod), ca fiii lui Israel de egipteni, după ce au săvîrșit Pastile...». Sufletul vede puterea vrăjmașului, care se deslănțuie asupra sa și vrea să-1 ucidă, dar nu poate, pentru că Domnul se află între el și duhurile egiptene. Se vede înconjurat de o mare de amărăciuni... Pentru aceasta, sufletul cade în deznădejde, pentru că poartă în el osînda morții (II Cor. I, 9) și pentru că îl înconjoară o mulțime de rele... Deci cînd sufletul suportă un necaz care-1 copleșește și are moartea înaintea ochilor, atunci «cu mînă tare și cu braț înalt» (Exod 14, 34), prin iluminarea Duhului Sfînt, Dumnezeu zdrobește puterea întunericului, iar sufletul trece prin locurile cele înfricoșătoare, străbătînd marea întunericului și a focului mistuitor... Apoi sufletul, izbăvit de dușmani, traversînd marea cea amară cu puterea lui Dumnezeu și văzînd că pier înaintea ochilor săi dușmanii, cărora mai înainte le era sclav (Exod. 14, 30— 31), se bucură de o bucurie de negrăit».

Atunci Duhul înalță lui Dumnezeu, lui Iisus Hristos, o cîntare nouă din trup și din corzile spirituale ale sufletului și prin sfinții și prin oamenii cei duhovnicești, fiindcă a izbăvit sufletul din robia Faraonului și a făcut din el templul său strălucit.

Ca și Mara, unde prin Moise izvorul amar s-a prefăcut în apă dulce, care putea fi băută (Exod 15, 23—25), Dumnezeu aruncă lemnul vieții în izvorul amar al inimii, care se îndulcește, unindu-se cu Duhul lui Hristos și astfel firea omenească se face bună și punîndu-se în slujba Domnului devine duh purtător de trup.

Toiagul cu două capete al lui Moise (Exod 7, 9), unul fiind ca un șarpe care mușca și ucidea pe dușmani, iar altul apărînd pe israeliți, era o altă preînchipuire a Crucii, moartea duhurilor răutății, dar apărarea, sprijinul și odihna sufletelor noastre.

Deci cultul cel vechi era umbră și închipuire a celui nou. Toate cîte s-au făcut în Israel, în Legea lui Moise și în vremea Profeților, au fost în folosul sufletului, zămislit după chipul lui Dumnezeu și apoi căzut în robie și în stăpînirea întunericului păcatului.

Pe el l-a curăţit de întinăciunile sale, l-a spălat de ruşinea lui, făcîndu-1 să strălucească şi aducîndu-1 din moarte la viaţă, după ce l-a vindecat de răni şi, depărtînd pe duşmani, i-a redat pacea (Iezechiel 16, 4—14; Efes. 2, 14—16).

XLVIII, 1—6. Credinţa în Dumnezeul Cel adevărat. Domnul a vorbit despre cel credincios şi cel nedrept «în foarte puţin» şi «n mult», înţelegînd prin «puţin» de puţină însemnătate şi prin «mult» de multă însemnătate (Luca 16, 10), — cele dintîi referindu-se la bunurile pieritoare ale acestui veac şi cele de al doilea la duhurile veşnice şi nestricăcioase ale veacului viitor. De asemenea a poruncit : *«Căutaţi mai întîi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate acestea* se vor adăuga vouă» (Matei 6, 33), precizînd că ni le va da şi pe cele trecătoare,

dar să căutăm pe cele veşnice.

Cel ce caută pe cele veşnice va moşteni împărăţia cerurilor, se va naşte de sus şi va deveni fiu al lui Dumnezeu, va fi împreună-ostenitor cu Hristos şi va împăraţi în veci cu El, desfătîndu-se în vederea luminii celei de negrăit.

Domnul a poruncit să nu te preocupe grija de cele pămînteşti, ca şi cînd ar trebui să-ţi procuri singura hrana şi îmbrăcămintea. Căci Cel ce-ţi asigură bunurile cele netrecătoare îţi va dărui şi pe cele trecătoare, pe care le dă şi oamenilor nelegiuiţi, animalelor sălbatice şi păsărilor (Matei 6, 31—32). Cînd nu crezi că vei primi lucrurile mici, ţi se pare că crezi în Cuvîntul lui Dumnezeu. Căci El a venit ca să vindece sufletele de patimile nevindecabile şi de necurăţia leprei răutăţii, trupul fiind mai valoros decît îmbrăcămintea şi sufletul decît trupul (Matei 6, 25). De asemenea, Cel ce a făcut şi trupul şi sufletul cel nemuritor, le poate vindeca pe amîndouă.

Dumnezeu ne-a dat pentru a ne îngriji trupul care e făcut din pămînt, ierburile pămîntului şi doctoriile, diferitele produse ale pămîntului, pe care le pot folosi şi cei care nu pot să se încreadă întru totul în El. Tu, însă, care duci o viaţă solitară, care vrei să fii fiu al lui Dumnezeu şi să te naşti de sus, de la Duhul, tu, care deveniseşi un străin în această lume, tu trebuie să dobîndeşti o credinţă, un mod de a gîndi şi a **trăi, străine de toţi oamenii lumii acesteia.**

XLIX, 1—5. Renunţarea la plăcerile acestei lumi pentru fericirea celeilalte lumi. Dacă în locul acestei bucurii temporare nu obţiii încă de pe acum in sufletul tău bucuria cea dorită şi netrecătoare, atunci aceasta s-a făcut ca o sare stricată (Matei 5, 13) — (şi eşti) mai nenorocit decît toţi oamenii : ai fost lipsit de bunurile de aici, iar de cele divine nu te-ai înfruptat; n-ai cunoscut tainele divine în omul cel lăuntric, prin lucrarea Duhului.

In acest scop, omul trebuie încă din această viaţă să treacă prin Duhul cu mintea în alt veac, ştiind că *«cetatea noastră este* în *ceruri»* (Filip. 3, 20) şi că «nu ne *luptăm trupeşte»* (II Cor. 10, 3), deşi umblăm în trup şi astfel să ştie că *«cel ce crede în Mine, a trecut din moarte la viaţă»* (Ioan 5, 24). *«Lăsaţi morţii să-şi îngroape morţii lor»* a zis Domnul (Luca 9, 60), dar *«nu morţii Te vor lăuda pe Tine, Doamne, ci noi cei vii Te vom lăuda»* (Ps. 113, 25—26).

Sufletul, dacă este liberat de duhul cel rău, manifestă gîndurile curate şi dumnezeieşti, care-1 fac pe om părtaş la firea dumnezeiască (II Petru 1, 4). Căci numai aşa poate intra în sălaşul Domnului din ceruri (II **Cor. 5, 1), părăsind pămîntul, lepădîndu-se adică de toate lucrurile din această viaţă şi stăruind zi si noapte în rugăciune, încredinţat fiind că, după puţin timp va moşteni pe Dumnezeu, Care se** va **sălăşlui în el.**

Dumnezeu a **creat trupul şi sufletul omului, ca să locuiască şi să se odihnească în trup, ca în propria-i casă, avînd sufletul mireasă neprihănită, căci zice Apostolul : *«V-am logodit unui singur bărbat, ca să vă înfăţişez lui Hristos fecioară neprihănită»* (II Cor. 11, 2), căci *«aici în casa Lui sîntem»* (Evrei 3, 6).**

Fără să fie ceva comun între natura dumnezeiască şi aceea a sufletului, Dumnezeu a binevoit să locuiască în această creatură raţională, *«ca să fim începătură făpturilor Lui»* (Iacob 1, 18), să umblăm în înţelepciunea şi comuniunea Sa, fiind mireasa Lui cea curată.

In acest scop, să rugăm necontenit pe Domnul să redea strălucirea creaturii şi a **chipului Său, în sănătatea şi curăţia sufletului pentru a rămîne în comuniune veşnică cu El.**

L, 1—4. Dumnezeu este Cel ce face minuni prin Sfinţii Săi.

In vremea Legii vechi puterea dumnezeiască ajuta pe cei drepţi ca să facă minuni şi harul pe Profeţi, ca să prevadă acţiunile mari, care schimbau istoria poporului iudeu : Moise, Ilie, David, Isus al lui Navi, sînt exemplele din categoria cea dintîi, care arată că puterea lui Dumnezeu, care a făcut să cadă zdrobite zidurile unor cetăţi puternice, pot face să cadă şi zidurile răutăţii minţii tale, care, avînd în frunte pe satan, vor fi nimiciţi de Dumnezeu.

Duhul Sfînt, revărsat în vremea umbrei Vechiului Testament, s-a revărsat mai cu putere în vremea celui Nou, al venirii şi răstignirii Domnului, cînd, prin Ioil s-a zis : *«Turna-voi din Duhul Meu peste tot trupul»* (2, 28), căci *«cel ce cere, va afla»* (Matei 7, 8 şi 11). Dacă cei care nu-şi simt inima plină de bucurie din acest ajutor al Duhului Sfînt rătăcesc la întîmplare pe pămînt, nesimţind bucuria harului şi a păcii dumnezeieşti, cel copleşit de bucuria duhovnicească şi de darurile

cereşti, pe de altă parte, se înşeală crezîndu-se izbăvit de atacurile ascunse ale păcatului.

Numai credinţa puternică stăvileşte năvala pe faţă sau ascunsă a cugetelor viclene (II Cor. 10, 1) şi opreşte întinderea stăpînirii păcatului asupra sufletului întreg. Rugăciunea continuă şi dorinţa comuniunii necontenite de apropierea lui Dumnezeu ne asigură bucuria pe pămînt şi fericirea veşnică în ceruri.

NOTE LA CELE 7 OMILII 2

I, 1—3. ***Pacea Dumnezeiască.*** **A doua Epistolă de la Sfîntul călugăr şi Părinte Macarie, către starețul Simeon, ascetul din Mesopotamia Siriei şi către ceilalţi fraţi care locuiesc cu el:** ***Elogiul păcii!*** **Ce e pacea dumnezeiască, unde şi cum s-a manifestat ea în epoca Vechiului Testament şi la începutul celui Nou.**

Ea este urmarea războiului neîncetat cu diavolul, de la crearea omului pînă astăzi.

Descrierea condiţiilor biruinţei în acest război, «toţi cei care caută pe Dumnezeu într-adevăr vor primi o putere dumnezeiască în inima lor şi toţi aceştia, dobîndind ungerea cerească, vor simţi în ei gustul şi dulceaţa veacului viitor», încununarea cu pacea dumnezeiască.

II, 1—7, ***Mîntuiiea omului.*** **Omul trebuie să vorbească, să asculte şi să execute, Ziua în care s-a născut Domnul este a vieţii şi mîntuirii omului, împreună cu a întregii creaţii.**

Intrupîndu-Se ca să împace omul cu Tatăl, S-a înarmat cu armura trupului, ca să combată moartea şi s-o dea morţii, căci după cum în Adam toţi au pierit, în Hristos toţi au înviat (I Cor. 15, 22).

Ca membri şi ca trup al Său, ei sînt Biserica sfinţilor, iar El este Capul ei.

După cum Eva, dacă nu s-ar fi unit cu Adam, ar fi rămas sterilă, tot aşa sufletul, fără unirea cu Duhul şi cu soţul ceresc, Hristos, ar fi rămas neproductiv pentru Împărăţia cerurilor. La fel, soţul ceresc fără efortul omului şi a voinţei sale n-ar fi rămas în el şi nu s-ar fi amestecat cu el. Orice suflet, purificat de focul Duhului, poate intra în contact cu trupul, imaculat al lui Hristos.

Domnul, care e şi Dumnezeu şi om a cunoscut moartea şi e mîntuirea şi viaţa sufletelor noastre, izvorul tuturor bunătăţilor vieţii noastre.

III, 1—8, Dorul de Dumnezeu şi lupta invizibilă.

Durerile şi greutăţile vieţii duhovniceşti ne îndepărtează de Împărăţie şi ne împiedică să ne apropiem de Domnul. In astfel de împrejurări trebuie să căutăm liniştea, pacea, în mijlocul unor manifestări de bucurie şi de dor de Dumnezeu, cu care putem să-I plăcem. Căci şi Iisus Hristos şi Sfinţii nu s-au speriat de groaza morţii şi n-au renunţat la lupta pentru mîntuirea altora din pricina ei (Evrei 11, 25; Eccl. 2, 1—5; II Cori 6, 4 şi Matei 5, 11).

Rugăciunea însăşi este ocupaţia capitală între toate, dar ea e plăcută lui Dumnezeu, prin acţiuni bune, în care El ne ajută. Dumnezeu este totdeauna prezent dar El nu se arată decît celui care-L caută cu sfinţenie şi îndeplineşte poruncile Sale în mijlocul suferinţelor şi greutăţilor vieţii (Col. 1, 11 şi Ps. 118, 143).

«Prin inteligenţă, gîndire şi hotărîrile intime şi secrete, omul lui Dumnezeu luptă împotriva sugestiilor nevăzute ale puterilor nevăzute, căci zice Apostolul: «Nu luptăm împotriva sîngelui şi cărnii, ci luptăm împotriva duhurilor răutăţii...». (Efes. 6, 12). E vorba de lupta invizibilă şi netrupească dinlăuntrul nostru.

Pentru a porni la o astfel de luptă, trebuie să fim curajoşi şi generoşi, aşa cum a arătat şi Domnul în Evanghelie (Luca 14, 18—19) şi Moise (în Deut. 20, & şi 7), fără justificări slabe, care să pună în discuţie autoritatea duhovnicului, omul cu experienţă care conduce pe credincioşi la Dumnezeu (Luca 10, 16) şi la care, renunţînd, repetăm greşeala lui Anania şi a Safirei şi suportăm aspra lor pedeapsă (Fapte 5, 1 ş.u.). «In cerul spre care te invit să ridici ochii, tu vei găsi stelele al căror nume şi număr numai Dumnezeu le cunoaşte. Acolo vei afla pe toţi luminătorii : Pe Părinţi, pe Patriarhi, pe Profeţi, pe Apostoli şi pe Martiri, adevăratele stele care luminează nopţile întunecate ale vieţii... Tu cu hotărîrea ta de renunţare de a nu te rîndui prin mulţimea cu calea largă, ci printre cei care vor să intre în viaţa veşnică pe calea îngustă, tu trebuie să păstrezi făgăduielile din gîndurile tale...»,

Altă dată Moise stabilea regula că animalele cu copita despicată şi care rumegă sînt curate, care se înţelegea pe de o parte ca un discernămînt cerut din partea fiecărui credincios faţă de înclinările vicioase, iar pe de altă parte ca o sforţare de înţelegere a răului din noi, pe care-1 putem învinge cu ajutorul de sus (Luca 24, 49).

Aşa se poate hotărî creştinul la o muncă şi o luptă intelectuală pentru curăţirea propriilor reflecţii şi reconstruirea propriului suflet, cu lacrimi şi sudori.

2Cifra romană reprezintă numărul omiliei, iar cifrele arabe reprezintă numărul paragrafelor la care se referă notele.

Aşa îşi asigură el un azil şi un refugiu în Domnul, păstrînd continua încredere tare în El.

De asemenea, sufletele care vor să fie unite cu Domnul şi să împărătească cu El, trebuie să se menţină pe calea strimtă şi cu suferinţe, pe care El însuşi a mers pe pămînt. Numai aşa putem conta pe mila şi îndurarea Lui pînă ajungem în împărăţia cerească (Luca 11, 13), renunţînd la noi înşine şi supunîndu-ne Celui care, răscumpărîndu-ne cu sîngele Lui, ne-a primit ca pe nişte slujitori ai Săi buni şi credincioşi.

IV, 1—10. ***Părăsirea.***

îngăduinţa lui Dumnezeu pentru cădere se justifică prin prefacerea (sau simularea) în virtuoşi a celor care caută stima oamenilor şi se complac în această aparenţă falsă pe care trebuie s-o părăsească. Exemple : Faci milostenie faţă de o tinără orfană săracă cu intenţii păcătoase sau din dragoste faţă de bolnavi, săraci şi bătrîni, dar fără manifestarea zgîrceniei, — învăţa prea luminatul Pafnutie, îndrumătorul pustnicilor din Egipt în veacul al IV-lea. Cei care fac bine cu bune intenţii, dar stăpîniţi de pasiuni ori de orgoliu sînt ca nişte fîntîni mlăştinoase pline de broaşte ori şerpi. De aceea David cerea bunătate, viaţă curată şi priceperea lui Dumnezeu (Ps. 118, 66), iar Sf. Pavel dăruire de sine (Rom. 12, 8).

Cuvintele frumoase nu fac decît să ascundă pe diavolii care sînt înălţaţi de mîndrie şi aroganţă (Matei 4, 3 şi Fac. 3, 1). Cuvintele goale care nu sînt însoţite de fapte, sînt pîine fără sare, care nu poate fi mîncată (Iov. 6, 6).

O părăsire a omului de Dumnezeu arată deci virtutea ascunsă ca aceea a lui Iov (40, 3), care a demonstrat marea lui înţelepciune. Iar cealaltă părăsire urmăreşte ruinarea orgoliului. Pe aceasta o mărturiseşte Sf. Pavel (II Cor. 12, 7), şi sînt îndemnaţi s-o mărturisească paraliticul (Ioan 5, 14), Iuda (Matei 27, 5), după Esau (Fac. 25, 33—34) şi sînt pedepsiţi atîţia pentru că n-au înţeles adîncul judecăţii dumnezeieşti (Rom. 1, 21, 28).

Sfîntul Pafnutie amintea de asemenea că «în fiecare gîndire sau faptă după Dumnezeu, în care sufletul se poartă cu piozitate, el este cu Dumnezeu».

Iar alt sfînt rezuma aşa această problemă: «orice suflet drept socoteşte că « mai avantajos să fii batjocorit şi întristat decît să fii lăudat şi onorat; căci tulburarea iubeşte liniştirea, starea bună ,pacea şi succesul: ca urmare este redus de cele contrarii ca de o lipitoare».

V, 1—4. ***Slava deşartă.***

Răul care sălăşluieşte în oameni, în intelectul celor mai prudenţi dintre ei, îi face să se bucure şi să dorească laudele pentru predicile pe care le ţin, socotind că lor li se cuvine frumuseţea şi profunzimea lor şi cad astfel în păcatul slavei deşarte. La fel fac cei ce fug de patima trupească, dar nu şi de cei ce vorbesc despre ea, nevoind să se ferească de aceasta ea să nu păcătuiască în acelaşi fel.

De aceeaşi slăbiciune s-au apărat Moise (Exod 4, 10), Ieremia (I, 6) şi chiar Sf. Pavel, care a scris şi a învăţat atît de mult (I Cor. 9, 17).

Cei ce vorbesc trebuie să fie conştienţi de faptul că ei produc o lucrare dumnezeiască şi că gîndirea lor împrăştiată trebuie îndreptată către cer pentru a putea pregăti sufletele în viaţă prin lumina cerească şi adevărata direcţie indicată.

Unii par săraci şi fără izvoare, dar moştenind ceva situaţia lor se schimbă şi, împotriva voii Domnului, la bogăţia pămîntească mai adaugă şi slava deşartă si îngîmfarea, care au izgonit lacrimile, foamea şi setea creştineşti.

Creştinul străbate aceste regiuni întunecate şi primejdioase, aceste ţinuturi pustii şi această atmosferă sălbatică a păcatului, şi e fericit dacă le depăşeşte, ajungînd la liniştea şi bucuria Duhului Sfînt.

VI, 1—7. ***Viaţa monastică.***

Monah este cel care este singur, necăsătorit şi care a renunţat şi interior şi exterior la lume: interior, adică la reprezentarea acestor lucruri şi dorirea celor privitoare la lume şi exterior, adică la tot ce este lumesc.

Monah este, de asemenea, cel care cheamă pe Dumnezeu printr-o rugăciune neîncetată pentru ca să cureţe gîndurile sale de tot ce e urît şi rău.

Aceasta depinde de libera alegere a omului. Aşa poate el stîrpi pasiunile şi gîndurile răutăcioase şi planta In sine, darurile Duhului Sfînt, despre care Apostolul zice : «In fata lor nu mai există lege» (Gal. 5, 22—23).

«Nu e nevoie deci decît de voia noastră liberă, căci El e totdeauna gata să ne manifeste îndurarea şi să ne lumineze, cu condiţia ca noi să voim să ne dăruim pe noi».

Omul creat de Dumnezeu trebuie să-L iubească şi să I se dăruiască ; dar trupul făcut din pămînt gîndeşte la ceea ce este pe pămînt şi este atras de satan care împinge sufletul şi intelectul spre gîndurile pămînteşti. Iată de ce monahul trebuie să fie înzestrat cu discernămînt şi să stea de pază de această parte, pentru ca să nu fie învins pe ascuns, fără să fie conştient de aceasta».

Cuvintele Domnului (Matei 16, 24) cu interpretarea apostolică (Gal. 6, 14) ne cer răstignirea gîndurilor în rugăciune, ca să nu neglijăm mîntuirea, prin primirea răutăţii fără discernămînt. Căci rugăciunea nu este primită de Domnul dacă nu este curată.

Monahul n-are puterea să reziste diavolului, stîrpind gîndurile păcătoase sau să împlinească voia lui Dumnezeu, păzind poruncile Sale. El poate numai să predea voinţa sa lui Dumnezeu, rugîndu-L să-1 cureţe de satan şi de acţiunile lui, dominînd în sufletul său prin harul Lui şi încredinţîndu-i toate virtuţile.

Primitorul acestor daruri nu trebuie să se laude pe sine pentru ele, ci să mulţumească lui Dumnezeu care a binevoit a-1 ferici cu toate acestea, în urma rugăciunilor sale.

In acest scop noi trebuie să veghem şi să gîndim la ce ne este necesar pentru mîntuirea noastră, manifestînd iubirea noastră faţă de Dumnezeu şi de semeni şi fiind ajutaţi tot timpul în cele bune de harul dumnezeiesc.

Patimile cer o luptă necurmată dusă cu rugăciuni continue, care duc pînă la urmă la exterminarea lor. Harul este ajutorul de neprețuit care aduce bucurii manifestate prin lacrimi de fericire.

Sînt şi etape cînd harul îngăduie lui satana să combată lucrările bune ale monahului, prin patimi puternice, somnolenţă acedie, atonie şi alte păcate, pentru ca el să cheme cu foc în inimă pe Domnul în ajutor. Aşa poate harul reveni ca să depărteze pe satana, bucurînd din nou inima şi vindecînd-o de apropierea duşmănoasă a diavolului. Harul aşteaptă ca omul să şi lupte, să nu aştepte continuu numai bunătatea Lui, ci să stea de veghe în rugăciune necurmată şi în război împotriva răului.

VII, 1—6. *Pasiune şi delăsare.*

Sufletele care se supun Duhului Sfînt sînt pline de teama de Dumnezeu şi de pasiunea începătorului şi cu toată puterea urăsc ce ar putea aduce nefericirea lor duhovnicească : aurul, argintul, dragostea de cele ale trupului şi chiar de propria familie. La acestea se adaugă bucuria de a îndeplini cele ce apropie de Dumnezeu, ca : postul, veghile nopţii, liniştea, slujirea altora, sau milostenia.

Puţini sînt cei care rezistă la ispitirile, care fac dulce ceea ce era amar înainte ; despre aceasta vorbeşte Sf. Pavel zicînd: «Aţi început cu Duhul şi acum sfîrşiţi în ale cărnii. Oare degeaba aţi îndurat atîtea ?» (Gal. 3, 3—4).

Dar cei care rezistă lui satan în această primă ispitire primesc o pasiune stabilă, liniştită şi neschimbătoare. Despre ei scrie Apostolul că devin templul lui Dumnezeu: «Voi locui în ei şi voi umbla şi voi fi Dumnezeul lor şi ei vor fi poporul Meu» (II Cor. 6, 16).

Aceasta cere însă ca ei să primească un angajament cu Dumnezeu de a nu rămîne nici o clipă în nepăsare şi în nesupunere, ci de a-i supune tot timpul gîndurile şi de a plînge greşelile lui faţă de El şi lipsa de recunoştinţă pentru cele de care încă se bucură. Această prezenţă îi măreşte şi-i asigură prima dragoste faţă de Domnul.

David se plîngea adeseori de uitarea şi nepăsarea lui, pe care le condamna cu asprime, gîndindu-se la prima dragoste de Dumnezeu (Ps. 76, 6 şi Ps. 142, 5— 6). Asemenea lui, cînd avem vie pasiunea pentru El, să meditǎm la marile minuni pe care le face Domnul cu noi.

BIBLIOGRAFIE

Opere ale lui Pseudo-Macarie

G.L. *Magna Epistola,* editată de W. *Jaeger,* Two *Rediscovered Works oi Ancient Christian Literature: Gregory oi Nyssa and Macarius,* Leiden, 1954, p. 233—301.

Colecţia I-a — Makarios/Symeon, Redenund Briete. Die Sammlung I des Vaticanus Graecus 694 (B), *editată de H. Berthold,* 2 volume (GCS), Berlin 1973. Se citează indicîndu-se numărul *Logosului* (învăţăturii), paragraful şi eventual sub-paragraful, precedate de cifra I.

Colecţia II-a — Die 50 Geistlichen Homilien des Makarios, editate de *H. Dorries, E. Klostermann, M. Kroeger* (P.T. S 4), Berlin 1964. Acestea sînt cele «Cincizeci de Omilii duhovniceşti», editate în P.G. 34, col. 449—822. Referinţele au numerele *Omiliei,* ale paragrafului şi eventual al liniei ediţiei Dorries, precedate de cifra II. O steluţă (*) urmînd numărul unei linii semnalează o notă a lui H. Dorries.

Colecţia III-a — Neue Homilien des Makarius/Symeon, I aus Typus III, editate de *E. Klostermann* şi H. *Berthold* (T V 72), Berlin 1961. Bucăţile luate din nou în volumul prezent sînt citate cu numerele *Omiliei,* al paragrafului şi eventual al sub-paragrafului, precedate de cifra III. Bucăţile care n-au fost reluate aici (numerele 2, 5, 99, 11, 13, 14, 23, 28 M) sînt citate prin simple referiri la paginile şi liniile ediţiei Klostermann, sub

indicația (sigla) K.B. ; vom da referință și recenziei paralela I, în care aceste bucăți figurează toate, afară de ultima. *(Adăugăm precizarea că, întrucît noi ne ocupăm aici numai de cele* 50 de *Omilii, toate preocupările noastre se vor referi la colecția a II-a cînd se vor analiza aceste omilii. Această regulă nu se va păstra atunci cînd se vor expune generalități, care vor depăși cuprinsul acestei colecții, referindu-se și la acela al colecțiilor I-a, a III-a, a IV-a și adaosuri).*

H. *Macarii Anecdota. Seven Unpublished Homilies oi Macarius,* editate de G. *L. Marriot (Harvard Theological Studies* 5) Cambridge (Mass) 1918 Ne referim la numărul fiecăreia dintre aceste șapte Omilii (numerotate de la 51 la 57) și la numărul paragrafului, precedat de sigla H.

Opuscule S.P.N. *Macarii Aegyptii Opuscula Ascetica,* P.G. 34 col. 821—968.

T.V. Colecția arabo-coptă a operelor lui Pseudo-Macarie. Bucățile proprii ale aceslei colecții sînt tratate în nemțește de W. Sfrofhmann, Makarios/Symeon, Das *arabische Sondergut (Gottinger Orientiorschungen,* I. Reihe : Syriaca, II), Wiesbaden, 1975. Referințele au numerele Omiliei (b.), al Tratatului pe scurt (br.) sau al întrebării (int.) precedat de sigla manuscrisului sau manuscriselor (T și V), care o cuprind.

Principalele texte și studii

Assemani: S.P.N. Ephraem Syri opera omnia, ed. J. Assemani, t. I—III graece et latine, Roma, 1732, 1743, 1746.

Berthold, I: H. Berthold, Introduction â la *collection I. Berthold,*

III: H. Berthold, Introduction â la *Collection III.*

Bouyer, Spiritualite N.T.: L. Bouyer, The Spirituality oi the New Testament and the Fathers, New-York, Desclee, 1963, p. 370—380.

Commandements et liberation: J. Gribomont ed., *Commandements du Seigneur et liberation evangelique (Studia Anselmiana,* 70), Roma, 1977.

Courfonne.- *Saint Basile, Lettres,* text stabilit și tradus de *Y. Courtonne* (Collection des Universites de France), 3 volume, Paris, 1957—1966.

Davids, Das Bild: E.A. Davids, Das Bild von Neuen Menschen *(Salzburger Patristische Studien,* 2), Salzbourg et Munich, 1968.

Danielou, Platonîsme: J. Danielou, Platonisme et Theologie mystique (Theo-logie, 2), Paris, 1944.

Deseille, St. Macaire: Le Pere Placide Deseille: «Les *Homelies spirituelles de Saint Macaire. Le Saint Esprit et le chretien».* Traduction francaise avec Introduc-tion. Col. «Spiritualite Orientale» Nr. 40. (Abbaye de Belle fontaine).

Desprez, Pseudo-Macaire : Vincent *\Desprez, călugăr ila \Siguge Pseudo-Macaire,* «Oeuvres *spirituelles».* I. *Homelies propres ă la collection III, introduction, traduction et notes, editată* în colecția «Sources chretiennes», Nr. 275, Les editions du Ceri, Paris, 1980.

Dorries, Diadochos: H. Dorries, «Dialochos und Symeon. Das Verhăltnis der zum Messalianismus», în *Dorries,* Wort und Stunde, p. 352—422.

Dorries, Symeon : H. Dorries, Symeon von Mesopotamien. Die Vberlielerung der mcssalianischen «Makarios» — Schriiten (T.U., 55, 1), Leipzig, 1941.

Dorries, Theologie; H. Dorries, Die Theologie des Makarios/Symeon (Abhand-lungen der Akademie der Wissenschaften in Gottingen, Philologisch-Historische Klasse, Dritte Folge, t. 103), Gottingen, 1978.

Dorrier, Urteil: H. Dorries, «Urteil und Verurteilung. Kirche und Messalianer. Zum Umgang der Alten Kirche mit Haretiker», în Dorries-Wort und Stunde p. 334—351 (sau ZMW, 55, 1964, 78—94).

Dorries, Wortund Stunde: H. Dorries, Wort und Stunde, t. 1, Gesammelte Auisătze zur Kirchengeschichte des vierten Jahrhunderts, Gottingen, 1966.

Folliet G., «Des moines euchites ă Cartage en 400—401», în «Studia Patristica», 2, Texte und Untersuchungen, 65, 1957, p. 386—399.

Gribomont, Origines: J. Gribomont, «Le dossier des origines du messalianisme», în Epetoasis. *Melanges patristiques olierts* au cardinjai Jean *Danielou,* Paris, 1972, p. 611—625.

Hausherr, L'erreur: J. Hausherr, L'erreur fondamentale et la logique du messalianisme», în OCP, 1, 1935, p. 328—360.

isaie, Grec : *Augoustinos Monachos,* tou âatoo 7taxp6î ^ u.ă>v â *6Să* 'HDae ou A.6Ț0t x6\ Jerusalem, 1911, retipărit de G. Schoinas, Voios, 1962.

Isaîe, Recueii: *Abbe lsaîe, Recueil ascetique.* Introduction et traduction francaise par les moines de Solesmes (Spiritualite Orientale, 7), Pro *manuscripto,* Bellefon-taine, 1970.

Isaîe Syriaque. Les cinq recension de l'Ascetion syriaque d'Abba Isale, par *R. Draguet,* CSCO 289—290 (texte) et 293—294 (version), Louvain, 1968.

Jaeger, Works; W. Jaeger, Two Rediscovered Works of Ancienf. *Christian Literature* **.- Gregory of** *Nyssa and Macarius,* **Leiden, 1954.**

Kmosko : Liber Graduum. **E codicibus syriacis Parissis, Londini, Romae,** *Hiero-solymis alibique asservatis edidit, praetatus est Dr. Michael Kmosko* **(PSI, 3), Paris, 1926.**

Kroeger, u ; **M.** *Kroeger,* **Introduction â la Collection II.** *Lipsius-Bonnet* **-** *Acta Apostolorum Apocrypha, ... ediderunt R.A. Lipsius* **şi M.** *Bonnet, 2* **tomuri, în 3 volume, Leipzig, 1891—1903.**

Maiorey, George *A., S.I. Maxicated with God. The Fiity spiritual Homelies oi Macarius. Dimension Books,* **Denville, New Jersey, 1978. (Introduction and traduction).**

Meyendorit, John: «Messalianism or anti-messalianism ? A Fresch Look at the Macarkm Problem», **Kyriakon, Fetschrift Johannes Quasten, (Verlag Aschendorff, Minister Westf.).**

Murray, *Symbols: R. Murray, Symbols oi Church and Kingdom. A* **Study in Early Syriac Tradition, Cambridge, 1975.**

Quispel, Makarius: G. Quispel, **Makarius, das Thomasevangelium und das Lied von der Perle (Supplements to Novum Testamentum, 15), Leiden, 1967.**

Neophythos Kavsokalivites, **sec. XVIII, apud B. S. Psevtogas : «'H ■yviaioxilî toiv <iu77paix[xâx(0M Maxapîou» în 8eoXo7ix6v Sujiitâaiov în onoarea lui Pkhrestou, Tesalonic, 1967, p. 191—214.**

Staats, Gregor.- R. Staats, Gregor von Nyssa und die Messalianer **(PTS 8), Berlin, 1968.**

Bibliothek der Kirchenväter, Eine Auswahl Patristischer Werke in deutscher Obersătzung. *Aus dem Griechischen ubersetzt... von St. Dionys Stiefenhoier. Des lieilihen Makarius des Agypters Funizig Geistliche Homelien,* **(Kempten & Miinchen, 1913).**

Stottels: J. Stotlels, Die mysttscher Theologie Makarius des Aegypters und die âltesten Ansătze christlicher Mystik, **Bonn, 1908.**

Strothmarm, Das arabische Sondergut: **W.** ***Strothmann, Makarios/Symeon, Das arabische Sondergut (Gottingen Orlentfosdhungen,*** **I.** ***Reihe: Syriaca,*** **II), Wies-baden, 1975.**

Villecourt.- L. Villecourt, **«La date et l'qrigine des Homelies spirituelles attri-buees â Macaire», CRAIBL, 1920, p. 250—258.** ***The Philokalia, volume three,*** **translated from the Greek and edited by G.E.H.** ***Palmer, Philip Sherrard, Kallistos*** **Ware, ţhe Eling Trust, 1984.**

(Nota iezuitului Vincent ***Desprez,*** **la care se află marea majoritate a acestei bibliografii, In op. cit., p. 8—12: Pentru o bibliografie mai amplă el recomandă** ***art. cit.,*** **al lui** ***E.A. Davids, «Das Bild»,*** **p. 117—127 şi propriul său articol «Macaire** ***(Pseudo-Macaire: Macaire-Symeon)*,*** **D.S., t. 10, c. 20—43). El adaugă cu titlul** ***Clavis,*** **recomandarea de a folosi neapărat opera** ***Clavis Patrum Graecorum,*** **de** ***M. Gerrard,*** **t. 2, Turnhout, 1974).**

BIBLIOGRAFIE ORTODOXĂ

ROMÂNEASCĂ 1. Traducere

Pater/cui (p. 130—143 : Pentru Avva Macarie Egipteanul) ce ***cuprinde în sine cuvinte lolositoare ale Siintilor Bătrîni.***

S-a tipărit pentru întîia oară în zilele lui Grigorie Dimitrie Ghica Voievod Domnul Munteniei, cu osîrdia şi binecuvîntarea celui de atunci Mitropolit al Ungro-Vlahiei ***Kiriu Kir Grigorie,*** **spre folosul şi îndemnarea celor ce vor să se îngrijească şi să se nevoiască pentru a lor mîntuire. în Bucureşti, la Sf. Mitropolie la anul 1828.**

S-a tipărit pentru a doua oară cu osteneala şi cheltuiala P.S. ***Antim Petrescu,*** **fost episcop al Rîmnicului Noului Severin.**

Iar acum a treia oară se tipăreşte de către Institutul de Editură creştină al Sf. Episcopii a Râmnicului Noului Severin, 480 p. (Râmnicul Vâlcii, Tiparul Tipografiei Cozia a Sfintei Episcopii 1930).

SI. Macarie Egipteanul **(între anii 300—390),** ***«Omilii duhovniceşti»,*** **traducere din greceşte de** ***Preot Cicerone Iordăchescu (Chişinău),*** **Tipografia Eparhială «Cartea Românească», 1931).**

Parafraza în 150 capete a Sfintuîui Simeon Metafrastul la cele 50 de cuvinte ale Sfintuîui Macarie Egipteanul, **în** ***Filocalla sfintelor*** **nevoin(e** ***ale desăvîrşirii,*** **voi. V, 2, 293—387, cu Introducere (Bucureşti, editura şi Tipografia Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă, 1976.**

2. Opere traduse influențate

Nicolae Cabasila (1320**—1391): «Viaţa în Hristos», traducere de Pr. prof. Ene Branişte (Bucureşti).**

Nicolae Cabasila: **«Comentariu la dumnezeiasca Liturghie», traducere de Pr. prof. Ene Braniţte (Bucureşti).**

In ***Filocalia,*** **voi. I:** ***Marcu Asaetul şi Diadoh al Foticeii ;***

In voi. IV : ***Isihie Sinaitul;***

In voi. VI: ***Simeon Noul Teolog ;***

In voi. VII: ***Nichilor Isihastul, Grigorie Sinaitul şi Grigorie Palama;*** **In voi. VIII:** ***Calist Patriarhul şi Ignatie Xantopoulos.*** **(Lista se continuă cu manuscrisele nepublicate încă).**

INDICE SCRIPTURISTIC

VECHIUL TESTAMENT

Facerea

Fac. 1, 26, p. 88, 108, 216
Fac. 2, 15, p. 188.
Fac. 3, 5, p. 154.
Fac. 3, 7, p. 125.
Fac. 3, 14, p. 219.
Fac. 3, 18, p. 149.
Fac. 3, 23, p. 68.
Fac. 3, 24, p. 190.
Fac. 4, 12, p. 29, 177, 219.
Fac. 9, 23, p. 125. , .
Fac. 15, 13, p. 218.
Fac. 17, 10, p. 217.
Fac. 18, 27, p. 68, 151.
Fac. 21, 20, p. 151.

Ieşirea

leş. 2, 23, p. 218.
leş.' 2, 8, p. 230.
leş. 7, 9, p. 223.
leş. 7, 20, p. 230.
leş. 8, 10, p: 230.
leş. 10, 32, p. 164.
leş. 12, 3—4, p. 218.
leş. 12, 6, p. 218, 219, 220.
leş. 12, 8—11, p. 220.
leş. 12, 8—15, p. 218.
Ie?. 12, 35, p. 218. '
leş. 12, 36, p. 220.
leş. 12, 46, p. 218.
leş. 13, 21, p. 221.
leş: 14, 5—p. 221.
leş. 14, 21, p. 165.
leş. 14, 16—20, p. 230.
leş. 14, 30—31, p. 222.
leş. 15, 23—25, p. 223.
leş. 17, 11, p. 230.
leş. 28, 10, p. 179.
leş. 34, 28, p. 40.
leş. 34, 30—31, p. 222.
leş. 34, 35, p. 217.
Levitic
Lev. 1, 13 sq., p. 217. Lev. 11, 3, p. 179. Lev. 16, 2, p. 217. Lev. 21, 17, p. 207.

Numeri

Num. 21, 4, p. 62. Num. 22, 28 sq., p. 206. Deuteronom Deut. 4, 34, p. 139. Deut. 6, 5, p. 84, 202. Deut. 7, 17, p. 175. Deut. 15, 9, p. 175. Deut. 17, 4, p. 189. Deut. 23, 2, p. 207.

Iosua Navi

Iosua 2, 8—21, p. 206. Iosua 6, 1—10, p. 230. Iosua, 10, 8—13, p. 230. Cartea I-a a regilor I Regi, 17, 49, p. 230. I Regi 19, 12, p. 43.

Cartea a III-a a regilor

III Regi 17, 1, p, 230. III Regi 18, 38 ; 40, p. 176. III Regi 18, 44, p. 176.
III Regi, 18, 44—45, p. 230.

Cartea a IV-a a regilor

IV Regi 6, 14, p. 97.

Iov

Iov 1, 1 sq., p. 143, Iov 1, 21, p. 36. Iov 2, 5, p. 143. Iov 13, 15, p. 143. Iov 39, 25, p. 132.

Psalmii

Ps. 11, 7. Ps. 11, 7. Ps. 15, 5, p. 186. Ps. 16, 3, p. 77. Ps. 16, 15, p. 227. Ps. 17, 29, p. 189. Ps. 21, 7, p. 68. Ps. 25^ 2,' p. 140. Ps. 26, 13, p$_v$ 184. Ps. 33, 9, p. 86. Ps. 34, 8, p. 88. P's. 38, 6, p. 4. Ps. 38, 13, p. 139. Ps. 41, 3, p. 139. Ps. 48, 21, p. 108. Ps. 50, 19, p. 169. Ps. 52, 7, p. 33. Ps. 55, 9, p. 139. Ps. 67, 3, p. 203. Ps. 101, 10, p. 139. Ps. 103, 4, p. 140. Ps. 104, 15, p. 8. Ps. 106, 26, p. 209. Ps. 113, 25-^-26, p. 228. Ps. 114, 9, p. 137. Ps. 118, 18, p. 128, 137, 140, 168. Ps. 118, 104, p. 124.
Ps. 125; 5, p. 139:
Ps. 126, 1, p. 136.
Ps. 136, 1, p. 137.

Pildele lui Solomon

Pilde 4, 23. .

Ecclesiastul

Eccles. 62, 18, p. IM9'.

Isaia

Is. 1, 3, p. 193. Is. 1, 6, p. 173. Is. 4, 9, p. 63. Is. 10,. 15, p. 193. Is. 28, 18, p. 214. Is. 34, 14, p. 183. Is. 44, 2, p. 175. : Is. 45, 2, p.,175.. Is, 62, 6, p. 49. Is. 64, 5, p. 126. Is. 66, 2, p. 43.

Ieremia

Ier. 31, 33, p. 136, 217,

Iezechiel

Iez. 1, 1 sq., p. 1.
Iez. 1, 1—5, p. 183.
Iez. 1, 8, p. 2.
Iez. 10, 8, p. 2.
Iez. 10, 1—17, p. 183.
Iez. 16, 4—14, p. 224.
Iez. 16, 6, p. 80.

Daniel

Dan. 3, 24 sq., p. 174
^{n}an. 3, 50, p. 206.
Dan. 6, 22, p. 174.
Dan. 6, 23, p. 2Q6.

Amos

Amos 9, 11. p. 176. Ioil

Ioil 2, 28, p. 45, 231. Zaharia

Zaharia 11, 2, p. 80. Maleahi

Maleahi 3, 20, p. 184. Tobit
înţelepciunea Iui Solomon
Intel. Sol. 6 , 6 şi 8, p. 168.
Intel. Sol. 17, 3, p. 139.

NOUL TESTAMENT

Evanghelia după Matei

3, 11, p. 217.
3, 16, p. 63.
5, 3, p. 163, 169.
5, 8, p. 208.
5, 11, p. 190.
5, 13, p. 7.
5, 14, p. 3.
5, 15, 16, p. 3.
5, 17, p. 189.
5, 20, p. 75.
5, 40, p. 113.
6, 13, p. 136.
6, 21, p. 62, 161, 206.
6, 22—23, p. 3.
6, 29, p. 39.
6, 31, p. 225.
6, .33, p. 55, 189, 224.
7, 7, p. 128, 167,. 7, 8, p. 231. 7, 11, p. 231.
7, 14, p. 162, 222.
8, 29, p. 64, 70.
10, 37, p. 210.
11, 12, p. 178. 11, 28, p. 186. 11, 29, p. 121. 13, 22, p. 214. 13, 33, p. 134. 15, 18, p.

201. 15, 19, p. 84, 87.
15, 22, p. 127.
16, 24, p. 32.
17, 5, p. 63. 19, 17, p. 206. 19, 21, p. 63/180.
19, 28, p. 45. 22, 4, p. 91.
22, 11, p. 172.
23, 33, p. 138. , 23, 37, p. 192, 202.
24, 47, p. 97.
24, 13, p. 143.
25, 41, p. 172. 25, 42—44, p. 174. 28, 20, p. 179.

Evanghelia după Marcu

Marcu 3, 11, p. 64.
Marcu 5, 25, p. 126, 174.
Marcu 10, 45, p. 127.
Marcu 10, 46, p. 174.

Evanghelia după Luca

Luca 6, 26, p. 121. Luca 6, 29, p. 113. Luca 6, 31, p. 189. Luca 6, 36, p. 201. Luca 6, 37, p. 189.
Luca 7, 44, p. 174.
Luca 9, 60, p. 228.
Luca 10, 38, p. 139.
Luca 10, 42, p. 73, 139.
Luca 11, 13, p. 128.
Luca 12, 48, p. 168.
Luca 12, 49, p. 139.
Luca 13, 24, p. 125.
Luca 14, 11, p. 200.
Luca 14, 26, p. 32,'93, 210.
Luca 14, 17—20, p. 92.
Luca 15, 7; p. 79.
Luca 16, 10, p. 224.
Luca 18, 1, p. 183.
Luca 18, 7, p. 9, 183.
Luca 21, 18, p. 83.
Luca 21, 19, p. 38, 55.
Luca 22, 3, p. 84.
Luca 22, 31—32, p. 29.
Luca 23, 21, p. 151.
Luca 23, 43, p. 269.
'Luca 24, 18, p. 140.
Luca 50, 6, p. 151.

Evanghelia după Ioan

Ioan 1, 1, p. 69.
Toan 1, 5, p. 103, 110.
Ioan 1, 12, p. 131.
Ioan 1, 29, p. 10, 63, 126, 127, 165. Ioan 3, 3—7, p. 228. Ioan 3, 16, p. 97. Ioan 3, 33, p. 167. Ioan 4, 9, p. 63. Ioan 4, 14, p. 184. Ioan 4, 16, p. 147. Ioan 4, 22', p. 195. Ioan 4, 23, p. 149, 195. Ioan 4, 24, p. 124, 138, 183, 228..
Ioan 5, 44, p. 141. Ioan 6, 10, p. 8. Ioan 6, 35, p. 8, 184. Ioan 6, 54, p. 77, Ioan 8, 35, p. 77. Ioan 8, 44, p. 29. Ioan 9, 14,.p. 172. Ioan 10, 1, p. 176. Ioan 10, 11, p. 207.' Ioan 10, 14, p. 41. Ioan 11, 39, p. 173. Ioan 12, 25, p. 93. Ioan 12, 26, p. 213. Ioan, 12* 36, p. 172, 185. Ioan 14, 6,.p. 74. Ioan 14, 15, p. 121. Ioan 14, 21, p. 118," 194. Ioan 14, 23, p. 118, 194.
Ioan 14, 30, p. 63.
Ioan 14, 33, p. 38.
Ioan 15, 1, p. 184.
Ioan 15, 2, p. 148.
Ioan 15, 5, p. 76.
Ioan 16, 6, p. 83.
Ioan 17, 16, p. 106.
Ioan 17, 22, p. 95,.
Ioan 22, 31—32, p. 29.

Faptele Si. Apostoli

Fapte 2, 17, p. 45. Fapte 2, 22, p. 45. Fapte 3, 12, p. 210. Fapte 9, 25, p. 142. Fapte 14, 15, p. 190. Fapte 14, 21, p. 37. Fapte 15, 39, p. 156:

Epistola Sf. Apostol Pavel

1, 9, p. 195.
2, 1, p. 169. 2, 11, p. 168. 2, 15, p. 92. 2, p. 189.
2, 29, p. 150, 217. 6, 6, p. 5.
6, 12.
7, 8, p. 195. 7, 23, p. 153.
7, 24, p. 5.
8, 3, p. 84. 8, 9, p. 190.
8, 11, p. 38, 39, 40. 8, 11, p. 126. 8, 17, p. 137, 152. 8, 29, p. 171. 8, 32, p. 97.
8, 35, p. 55.
9, 11, p. 217.
9, 33, p. 143.
10, 2, p. 209.
10, 3, p. 189,
11, 6, p. 191.
11, 34, p. 192.
12, 3, p. 187. 12, 19, p. 122. 16, 20, p. 136.

Rom. Rom. Rom. Rom. Rom. Rom. Rom. Rom. Rom. Rom. Rom. Rom. Rom. Rom. Rom. Rom. Rom. Rom. Rom. Rom. Rom. Rom. Rom.

Epistola I-a căjre Corlnieni

I Cor. 1, 21, p. 115.
I Cor. 1, 23, 24, p. 63.
I Cor. 1, 30, p. 116.
1 Cor. 2, 9, p. 190.
I Cor. 2, 10, p. 190.
I Cor. 2, 14—15, p. 54, 214.
I Cor. 3, 3.
I Cor. 4, 11, p. 68.
I Cor. 4, 16, p, 68.
I Cor. 4, 16, p. 68.

I Cor. 5, 8, p. 137.
I Cor. 6, 16, p. 102, 215.
I Cor. 6, 17, p. 217.
I Cor. 6, 17, p. 56, 103, 134.
I Cor. 9, 10.
I Cor. 9, 27, p. 81.
I Cor. 10, 3, p. 179.
I Cor. 10, 11, p. 218.
I Cor. 11, 5, p. 72.
I Cor. 12, 3, p. 191.
I Cor. 12, 9, p. 18,7.
I Cor. 12, 21, p. 215.
I Cor. 13, 1, p. 147.
I Cor. 13, 2, p. 158.
I Cor. 13, 5, p. 134.
I Cor. 13, 12, p. 190.
I Cor. 14, 2, p. 187.
I Cor. 14, 4—5, p. 45, 187.
I Cor. 14, 19, p. 191.
I Cor. 14 33, p. 44.
I Cor. 15, 26, p. 14, 82.
I Cor. 15, 27, 119.
I Cor. 15, 28, p. 176.
I Cor. 15, 41, p. 187.
I Cor. 15, 49, p. 137, 172.

Epistola II-a către Corinteni

II Cor. 1, 9, p. 222.
II Cor. 1, 22, 5, p. 109.
II Cor. 2, 4, p. 139.
II Cor. 3, 17, p. 190. 3, 18, p. 40, 171.
II Cor. 3, 31, p. 136.
II Cor. 4, 5, p. 116. 4, 7, p. 232.
II Cor. 5, 10, p. 38.
II Cor. 6, 1, p. 228, 38. 5, 3, p. 40. 5, 4, p. 38.
II Cor. 5, 17, p. 206.
II Cor. 6, 14, p. 110. 6, 16, p. 180. 10, 3, p. 228. 10, 4, p. 232.
II Cor. 10, 5, p. 55.
II Cor. 11, 2, p. 125, 165. 11, 13, p. 193.
II Cor. 11, 23, p. 194.
II Cor. 12, 7, p. 48.

Epistola către Galateni

Gal. 2, 18, p. 156. Gal. 3, 2, p. 191. Gal. 3, 3, p. 158. Gal. 3, 19, p. 140. Gal. 3, 28, p. 185. Gal. 4, 1—2, p. 202. Gal. 6, 1, p. 156. Gal.' 6, 14, p. 4.

Epistola către Eieseni

Efes. 1, 21, p. 213.
Efes. 2, 6, p. 213.
Efes. 2, 14, p. 190.
Efes. 2, 14—16, p. 224.
Efes. 2, 16—17, p. 190.
Efes. 3, 18—19, p. 216.
Efes. 3, 40, p. 156.
Efes. 4, 9, p. 14.
Efes. 4, 13, 120, 191.
Efes. 4, 17.
Efes. 4, 22, p. 137.
Efes. 4, 24, p. 137.
Efes. 4, 24, p. 201.
Efes. 5, 26—27, p. 183.
Efes. 4, 31, p. 125, 131.
Efes. 5, 32, p. 153, 195.
Efes. 6, 4—6, p. 158.
Efes. 6, 11, p. 136.
Efes. 6, 11, p. 158.
Efes. 6, 12, 96, 128, 131, 158.
Efes. 6, 15—17, p. 130, 132.
Efes. 6, 16, p. 132, 158.
Efes. 6, 22, p. 9.

Epistola către Filipeni

Filip. 2, 7, p. 154.
Filip. 2, 12, p. 80.
Filip. 2, 13, p. 192.
Filip. 3, 9, p. 189.
Filip. 3, 12, p. 20(9.
Filip. 3, 20, p. 30, 110, 133, 177, 227. Filip. 3, 21, p. 137.

Epistola către Coloseni

Col. 1, 11, p. 122.
Col. 1, 18, p. 154.
Col. 2, 9, p. 147.
Col. 2, 15, p. 5.
Col. 2, 18, p. 179.
Col. 3, 14, p. 147.
Col. 3, 15, p. 177.

Epistola I-a către Tesaloniceni

I Tes. 4, 17, p. 42. I Tes. 5, 5, p. 11. I Tes. 5, 19, p. 112.
I Tes. 5, 19, p. 156.

• Epistola II-a către Tesaloniceni

II Tes. 1, 8, p. 139.
II Tes. 2, 8, p. 136.

Epistola I-a către Timotei

I Tim. 1, 5, p. 158. I Tim. 2, 8, p. «4. I Tim. 4, 9, p. 87. I Tim. 5, 6, p. 228.

Epistola către Evrei

1, p. 165.
3, p. 139.
2, p. 140.
11, p. 95, 202.
18, p. 200.
6, p. 229.
1—3, p. 179, 207.
14, p. 231.
4, p. 93.
4—6, p. 158.
19, p. 190.
6—7, p. 217.
8, p. 217.
11—13, p. 179, 207,
14, p. 231.
4, p. 93. 4—6, p. 158. 6—7, p. 217.
19, p. 190. 8, p. 217.
11—13, p. 179, 207,

Evrei 1, Evrei 1, Evrei 2, Evrei 2, Evrei 2, Evrei 3, Evrei 5, Evrei 5, Evrei 6, Evrei 6, Evrei 6, Evrei 9, Evrei 9, Evrei 9, Evrei 5, Evrei 6, Evrei 6, Evrei 9, Evrei 6, Evrei 9, Evrei 9, 217.

Evrei 9, 28, p. 207. Evrei 11, 25, p. 53. Evrei 11, 37—38, p. 68. Evrei 12, 13, p, 139. Evrei 12, 29, p. 139.

Epistola Sf. Iacob

Iacob 1, 18, p. 229. Iacob, 4, 4, p. 188.

Epistola I-a a Sf. Apostol Petru

I Petru 2, 8, p. 143, 162. I Petru 2, 9, p. 138, 153.
I Petru 2, 21, p. 138.

Epistola a II-a a Sf. Apostol Petru

II Petru 1,4, p. 138, 196, 210, 228.
II Petru 1, 19, p. 138. II Petru 2, 9, p. 153.

Apocalipsa

Apoc. 3, 24, p. 174. Apoc. 5, 12, p. 207. Apoc. 17, 14, p. 153.

INDICII ANALITICI REALI ŞI ONOMASTICI **

ACTIVITATE omenească şi har dumnezeiesc. In prima fază a vieţii duhovniceşti omul trebuie să lupte (Matei 21, 12; XIX; XXVI, 21 ; XXIX, 5); Dumnezeu pune la încercare sufletele şi observă dragostea care precede voinţa lor; XXXII, 7 : El se micşorează în folosul celor mici. în a doua fază, ele vor putea începe în slavă

cu ajutorul dumnezeiesc total (Gal. 5, 22).

ADAM, Adam personifică omenirea (XII, 13). înainte de cădere (XII, 6—8 ; XI, 5 ; XV, 25). Neascultarea, inspirată de orgoliu, a pierdut pe Adam (III, 1, 3, 4). Căderea lui Adam a introdus în lume păcatul şi moartea, prin care se manifestă dominaţia lui satan (XI, 5, 9, 11, 12). Creştinul se înalţă mult mai sus decît Adam înainte de cădere, fiind îndumnezeit de Hristos şi membru al Trupului Său (XV, 38—39 ; XXVI, 2).

AMĂRĂCIUNEA dată de grija, teama şi munca permanentă, din pricina actualităţii păcatului este continuu prezentă în Hristos.

ANAHOREZA : Părăsirea lumii şi a voii proprii : V, 6; XIV, 1 ; XLVIII, 2 ; XLIX, 4, 5.

APATIA, rod al iubirii (XVIII, 10, II, 5; XXVII, 9, 14—16; XXVI, 14— 16; X, 2—5; XLV, 7). Cel care a ajuns la «caritatea desăvîrşită», care corespunde cu «perfecţiunea» unirii cu Hristos, este tot aşa de strîns stăpînit de har, încît ispita nu se mai poate apropia de el, decît pe dinafară, fiindcă satana nu încetează niciodată lupta (XXVI, 14—16). Aceasta este măsura perfectă a ne-pătimirii, rod al caităţii. Dar chiar şi aici harul nu constrînge ; dacă cei desăvîrşiţi nu pot păcătui, e pentru că nu aleg a o face ; într-atît graţia abundă în ei. Dar ea «lasă pe cei spirituali şi chiar şi pe cei desăvîrşiţi să aibă voinţa lor». (XXVII, 11).

APOSTOLI : (VI, 7 ; XXVIII, 6 ; XXXII, 5; XVII, 11 ; XVIII, 5).

ASCET, identic cu stareţ, ca superior al unui grup de călugări : LIII, 8.

ATENŢIUNE : Localizarea intelectului în inimă duce la lupta elementelor invizibile şi netrupeşti ale sufletului împotriva celor vizibile şi trupeşti la *atenţie,* care este una dintre ar-26 - Sîntul Macarie mele cu care se apără de orice distracţie (IV, 3; IX, 10, 11, 13; XV, 47; XXXI, 1—3), alături de rugăciunea continuă.

Vezi excepţionalul volum al abatelui PLACIDE DESE1LIE, *«Les Homelies* ide *Saint Macaire, Le Saint Esprit et le* chretien» din colecţia «Spiritualite orientale», nr. 40 (Ab-baye de Bellefontaine, 1984), a cărui Introducere (49 p.) am folosit-o din plin.

BĂTĂLIE NEVĂZUTA începe după ce harul Duhului Sfînt a fost pierdut şi omul n-a mai putut să vadă cu ochii lui adevărata Lumină, Soarele dreptăţii (XVII, 3; XXVIII, 4—5). Cită vreme păcatul domneşte în ol, gîndurile sînt pline de negurile ne-ştiinţei, orbire şi uitare (V, 2—4) şi întreaga creaţie a devenit captivă cu el (XI, 5). Iar cînd renunţă la lume, plăceri, slavă, dominaţie, o-noruri lumeşti... atunci descoperă în el duşmani ascunşi, patimi, legături nevăzute, războaie secrete, o luptă şi o încăierare prefăcută (XXI, 5). Este adevărata bătălie după Dumnezeu a sufletului împotriva sugestiilor nevăzute şi numeroase ale puterilor rele amintite de Apostol. (Efes. 6, 12). Aceste duhuri rele, nevăzute, învinq pe cele văzute pe măsură ce sufletul nevăzut şi netrupesc biruieşte trupul (LIII, 6; III, 3—4). Atenţia la paza de distracţii (IV, 3; IX, 10, 11, 13; XV, 47 şi XXXI, 1—3 şi mai ales rugăciunea continuă (XL, 2) sînt armele sigure. In acest prim stadiu al luptei însă, omul trebuie să şi-o facă violentă, practicîud toate virtuţile (XIX, 3—4, 2; LIII, 3 şi Matei 11, 12).

BISERICA este cuvîntul care se referă atît la un suflet cît şi la toată mulţimea credincioşilor. Căci sufletul manifestă toate ideile şi ele formează o Biserică pentru Dumnezeu, căci sufletul este destinat unirii cu Soţul ceresc şi să se amestece cu ceea ce este în cer... Aceasta se referă şi la total şi la indivizi (Ezech., 16, 6—10). Biserica dezvoltă harul dumnezeiesc în inimi, mijlocind libertatea lor şi zidirea Bisericii cereşti pentru fericirea lor veşnică.

BOTEZUL e principiul vieţii duhovniceşti : Matei 25, 15—28 ; (H.I., XLIII, 1). Mesalienii, care au fost confundaţi cu macarienii învăţau că Botezul nu serveşte la nimic celor care-1 primesc, acest folos aducîndu-1 numai rugăciunea neîntreruptă, care izgoneşte demonii pentru ca apoi să intervină Duhul Sfînt care liberează trupul de înclinările spre patimi şi de tot răul. Nici postul nu mai e necesar, nici învăţătura care fanează şi îndrumează în aşa fel încît credinciosul vede toate şi se bucură chiar de vederea Sfintei Treimi (Theodoret al Cirului, după Kmos-ko, col. CXC sq.).

BUNĂTATEA lui Dumnezeu ll face sa coboare din măreţia Sa şi să străbată abisul care-L desparte de creaturile Sale, pentru ca ele să participe la viaţa Sa dumnezeiască, s-o experimenteze şi s-o guste ca «dulcea bunătate» (IV, 12—13; XXXI, 4; LII, 7).

CHIPUL lui Dumnezeu a fost reprodus în Adam (I, 7; XII, 1, 6). Chipul a-cesta a fost pierdut prin păcatul lui Adam (XII, 1). Rolul Sfîntului Duh este de a ne uni în mirul bucuriei cu Iisus Hristos, în aceeaşi ungere, încît să avem aceeaşi substanţă şi acelaşi trup ca al Lui (XLIII, 1). «Cu Duhul Său, cu propria substanţă, lumina nestinsă, Hristos «Bunul Ico-nograf zugrăveşte în noi un om ceresc după propriu-I chip» (XXX, 4—5).

COEXISTENŢA păcatului cu harul la cei botezaţi. Deşi aspra luptă duhovnicească este partea oricărui botezat, cu tot datul

duhovnicesc al Sfîntului Duh, păcatul rămîne prezent în el, învață Pseudo-Macarie cu insistență. Sămînța aruncată de Domnul pe pămînt după căderea lui Adam este acoperită de spini și ciulini, pînă ce harul biruiește și văpaia soarelui ceresc îi pîrjolește (II Tim. 2, 5).

COMUNIUNEA cu Duhul Sfînt a început la Rusalii, cînd omul este chemat să devină prin har ceea ce e Dumnezeu după fire (XII, 18; II, 5; IV, 9; XXXIX, 1 ; XLIV, 5). Viața și pacea sufletului este comuniunea mistică și inefabilă cu împăratul cerurilor (IV, 15).

CONCUPISCENȚA este năzuința firească și fără regulă spre plăcerea trupească. Regula firească a sufletului, creat de Dumnezeu, este de a-L iubi și a I se dărui, pe cînd aceea a trupului făcut din pămînt preferă pe cele materiale și trupești (LVI, 3). De aceea trupul, dacă nu este prefăcut prin har, preferă cele pămîntești și materiale: hrana, băutura, îmbrăcămintea și alte bunuri asemănătoare. Aceasta nu implică năzuințe rele. Dar cînd satana îl împinge spre plăcerile fără regulă, atunci acestea se grefează pe instinctele legitime. Consimțămîntul cugetului și voinței la această tendință neregulată aduce dominația acestei căutări a plăcerilor, care devine o prăpastie fără fund (XXV, 1, 2; XV, 49).

Botezul slăbește, dar nu stîrpește, înclinările concupiscenței; el este ca o sămînța sănătoasă al cărei rod este acoperit de spini, ciulini și pălămidă, care-l și distrug, dacă

Soarele ceresc nu-i arde i-i prăpădește (XV, 41—42; XXV, 21). Căci dacă harul dă puterea de a

combate păcatul, acesta nu aduce pieirea concupiscenței din suflet (VIII, 5; XXVII, 13): «Nu observăm noi că chiar după Botez necuratul are locul lui, unde intră și face ce vrea ?» (XV, 14). Depinde de voința omului și de propriu-i liber arbitru să cinstească pe Duhul Sfînt, sau să-l dezonoreze (Gal. 3, 3; I Tes. 5, 19; Efes. 4, 30; 6, 11).

CONTEMPLAREA e rar folosită de Pseudo-Macarie în sensul unei vizite a Duhului Sfînt, pentru ca prin realitățile create, credinciosul să perceapă chipul lumii cerești și duhovnicești, ale căror umbre și semne sînt ele (LIII, 15; XXXIII, 4). Evagrie va numi Theologia contemplarea lui Dumnezeu, prin care sufletul contemplă fără încetare slava adevăratei Lumini și adevăratului Soare al dreptății, care strălucesc în chiar inima celui credincios.

CORPUL e mantaua bună a sufletului (IV, 3—4) și chipul lui (XXX, 3), destinat să fie transformat într-o zi prin focul Dumnezeirii. Faptele păcătoase nu purced de la trup, ci din intelect și voință, care consimt la o tendință fără rînduiala.

Nu numai sufletele, ci și trupurile creștinilor sînt membre ale lui Hristos; ele vor fi transfigurate la parusie, ca însuși Domnul pe Ta-bor (XV, 38).

Ca și Sf. Irineu, Pseudo-Macarie crede că sufletul este «un corp subtil», ca îngerii și demonii (IV, 9), amestecat cu trupul și îndeplinind toate activitățile vitale (IV, 9—12) ; deci are o formă asemenea trupului (XVI, 7 ; VII, 7).

CORPUL LUI HRISTOS este Biserica căci, după cum multe lămpi sînt aprinse de un singur foc, tot așa trupurile sfinților, fiind membre ale lui Hristos, trebuie să devină ceea ce este El (XV, 38). «Cel re sfințește și cei care sînt sfințiți» sînt ieșiți din Același, unși toți cu un untdelemn al bucuriei (Evrei 2, 11; Ps. 44, 8).

CREAȚIA omului i-a olerit un al doilea suflet, asemănarea, dar al Duhului (LII, 5; XV, 22). «Istoria lui Adam, este aceea a întregii sale rase și numele lui poate fi folosit ca un colectiv, indicînd toată umanitatea, Adam cel total (XII, 13 ; XV, 32), fiindcă firea omenească este una (XV, 36). Creaturile participă la captivitatea omului căzut (V, 2—4) și după cum sufletul e viața trupului, tot așa în lumea cerească și veșnică, Duhul lui Dumnezeu, care este viața sufletului, căci fără acest suflet care este Duhul, sufletul nostru este mort pentru lucrurile de sus și devine nefolositor (XXX, 5).

CREȘTERE DUHOVNICEASCĂ. Îndumnezeirea omului căzut cere din partea lui o îndelungată luptă spirituală, fără voința lui Dumnezeu, nefăcînd nimic, «din respect față de liberul arbitru» (XXXVII, 10; IX, 1—7; XXI, 5; XXVI, 18; LII, 2). Prima din cele două etape ale vieții duhovnicești constă într-o luptă dură și nu lipsită de violență, silindu-se să îndeplinească tot ceea ce a fost rînduit, și cu care n-a fost obișnuit, ca «rugăciunea inimii», etc. (XIX, 3—4). In felul acesta observă în ce măsură se manifestă legea dragostei care depinde de propria voință și liberă alegere (XXIX, 5). După ce omul a combătut păcatul în mare suferință și libertatea lui s-a manifestat, începe a doua fază, în care «el va păzi întru totul, fără violență și oboseală, poruncile Domnului, dacă nu El Însuși le va îndeplini în credincios, producînd roadele Duhului in toată curăția (XIX, 2). Atunci lumina lui Hristos strălucește și lucrează în el într-o bucurie de nespus (XIV, 2), nașterea

de sus şi filiaţia dumnezeiască adoptivă realizîndu-se pe deplin (XVIII, 7 ; XLVIII, 6 ; XLIX, 2—3). Se accen-tuiază afirmaţia apostolică după care sînt fii şi moştenitori ai lui Dumnezeu cei conduşi de Duhul Sfînt : (Rom. 8, 14, 17 şi XLIV, 9).

CREŞTINUL este omul care a reuşit să facă experienţa harului, adică să guste din suavitatea Domnului in plinătatea lucrării Duhului, lumina lui Hristos strălucind şi lucrînd în el într-o bucurie de nespus (XIV, 2). Se realizează astfel pe deplin ceea ce era în germene Botez, naşterea de sus şi înfierea dumnezeiască adoptivă (XVIII, 7 ; XLVIII, 6; XLIX, 2—3). Creştinul a gustat, s-a hrănit şi şi-a potolit setea de adevăr (XXVII, 7 ; V, 4—5).

CRUCEA : Teologia mîntuirii care învaţă că, însuşindu-şi firea noastră şi luînd trupul nostru le amestecă cu Duhul Său dumnezeiesc, pentru ca firea noastră să primească «sufletul ceresc» (XXXII, 6; XXIV, 3—4), deci mîntuirea prin contactul Dum-nezeirii cu omenirea, nu exclude patima şi crucea. Căci tocmai contactul cu moartea în propriu-I corp, Mîntuitorul distruge moartea şi liberează pe om de înlănţuirile iadului (XI, 10—12; LII, 2). De la primul Adam moartea domnea asupra tuturor oamenilor şi Apostolul Pavel aminteşte că predică pe Iisus Hristos Cel răstignit; scandal pentru iudei şi nebunie pentru greci, dar pentru creştini puterea şi înţelepciunea lui Dumnezeu (Numeri 21, sq. şi I Cor. 1, 23). Darul Sfîntuîui Duh asimilează progresiv pe creştin cu Hristos pînă ce ajunge la desăvîrşirea plinătăţii Lui (XLIII, 1; XXX, 4—5; XVIII, 10—11). «După cum Domnul a trecut prin suferinţă şi cruce, ca să fie slăvit şi să stea la dreapta Tatălui, tot aşa trebuie să suferi şi tu cu El şi să fii răstignit cu El ... pentru a fi unit cu trupul lui Hristos şi să domneşti cu El» (XXVII, 1). Textul aminteşte tradiţia Schitului privitoare la Macarie cel Mare, unică în aghiografia veche şi care istoriseşte răstignirea lui de un heruvim şi unirea lui cu Hristos în podoabele virtuţilor şi parfumul lor (XIII, 3, 6), neidentificîndu-le însă cu stigmatizarea medievală a misticilor apuseni.

DEMON, DRAC, satana îşi exercită dominaţia asupra lumii prin greşeala lui Adam — nesupunerea orgolioasă —■ care a introdus în ea păcatul şi moartea (XI, 5, 9, 11, 12). Păcatul este «o oarecare forţă spirituală şi netrupească a lui satan (XXIV, 3) prin care el locuieşte în om (Matei 12, 43—45) şi-1 răpeşte lui Dumnezeu (XI, 11). Păcatul se manifestă prin patimă, atracţii de diferite forme ale răului (XXIV, 6), care se traduc în acte după consim-ţămîntul lăuntric dat lor (V, 10; XV, 50), patimile devenind a doua natură a omului. Dar cel ce renunţă definitiv la lume, la plăcerile trupeşti, la slava, dominaţia pă-mînteasc ă şi la onoruri omeneşti, descopere în sine pe duşmanii ascunşi, patimi secrete, o luptă nevăzută şi necontenită (XXI, 5), pe care o aminteşte Sfîntul Pavel : duhurile nevăzute şi netrupeşti în-vingînd trupul şi sîngele (Eles. 6, 12). Este o luptă nevăzută în care armele vor fi atenţia la petrecerile lumeşti (IV, 3; IX, 10, 11, 13; XV, 47; XXXI, 3) şi, mai ales, rugăciunea necontenită (XL, 2), omului rămînîndu-i puterea de a chema în ajutor pe Domnul (XX, 7—8).

DISCERN ĂMINTUL cere o deosebire a binelui şi răului, pentru ca sa ducem o viaţă dreaptă şi fără întorsături. Există o asemănare şi între trup şi suflet, între cele trupeşti şi cele sufleteşti, între cele vizibile şi cele indivizibile. Sufletul poate întoarce şi depărta membrele trupului de obiectele primejdioase la vedere, de cuvintele ruşinoase şi urîte pe care le aude, ca şi de imaginaţii, apărînd inima şi împiedicînd gîndurile să divagheze prin lume. Stufişul gîndurilor necurate poate fi traversat cu multă grijă şi atenţie ca să deosebească şi să respingă gîndurile străine venite de la puterile opuse. Căci pe cînd efectele *harului sînt bucuria, pacea, iubirea şi adevărul,* manifestările păcatului sînt pline de tulburări. Pentru fericirea sa, credinciosul are nevoie de luminosul soare al dreptăţii, care să strălucească şi să se ridice în inima sa ; aşa va dobîndi un suflet biruitor în luptă.

DORUL DE DUMNEZEU este nesfîrşit şi Sfîntul Grigore de Nyssa îl formulează ca epectază, ca dor nesatisfăcut şi fără termen (XXVI, 17), căci Domnul este infinit şi de necuprins şi creştinii nu pot spune că L-au sesizat, ci rămîn smeriţi căutîndu-L zi şi noapte (Ibidem). Şi au conştiinţa de a nu fi făcut nimic ca să se apropie de El, din pricina dragostei lor fără limite şi nesatisfăcut (X, 4), pentru că ei ştiu că slava care străluceşte acum în inima creştinilor, va îmbrăca şi trupurile lor (V, 22; XII, 14) şi că vor fi mereu cu Domnul şi vor domni cu El în veci de veci (V, 26).

DUHUL SFÎNT. Prin păcatul lui Adam, omul a pierdut comuniunea cu Duhul Sfînt (XI, 5—12; XII, 6). Unirea cu Duhul Sfînt este exprimată de Pseudo-Macarie prin termenii de comunicare şi de amestec, care exprimă unirea firii omeneşti şi a harului necreat la creştin, pe care mai lîrziu au exprimat-o prin «perihorcză», pătrundere (II, 5; IV, 29;

I, 1). «Creştinul gustă Dumnezeirea Domnului în plinătatea simţirii şi energiei Duhului cînd lumina lui Hristos străluceşte şi lucrează în el într-o bucurie de nespus» (XIV, 2).

Pecetea Duhului Sfînt în inimă este în relaţie cu semnul crucii (XXX, 5; Apoc. 7, 2—4; Ezech. 2. 9; V, 26; XII, 13); atracţia pentru Dumnezeu şi virtuţile evanghelice ni le dă Duhul Sfînt cu for(a de a executa toate învăţăturile Domnului (I, 5—6; IV, 11—15; XXIV, 3—4). Din cer coboară unda de Ia Dumnezeu şi sufletul care a primit-o ca Eva, care dacă nu s-ar fi unit cu Adam, ar fi rămas sterilă, fără unirea cu Duhul şi amestecul cu Soţul ceresc, Hristos, ar fi rămas fără roade pentru Împărăţia cerurilor.

ECONOMIA este cuvîntul pe care Pseudo-Macarie îl foloseşte pentru ca «să arate dispoziţia prin care Dumnezeu, renunţînd să folosească atotputernicia Sa, care ar putea să se transforme într-o clipită, se adaptează la nevoile noastre şi ascunde lucrarea harului Său ca să respecte libertatea noastră şi să ne apere de îngîmfare» (Deseille, p. 38) : E vorba despre o «retragere pedagogică a harului» si de o «tristeţe educativă» (XV, 29; XVI, 3, 4, 13; XVI, 7 ; XXVI, 7 ; XXVII, 9 ; XXIX, 2; XXII, 10 ; XL, 7). Apoi, Dumnezeu, mişcat de iubire, iese din Sine şi se proporţionează cu omul, iar creatura, de asemenea, primeşte în sine această realitate străină care este graţia cerească (IV, 6).

EUHARISTIA. «Dacă voim să ne naş-tem din Tatăl ceresc, trebuie să facem ceva, care depăşeşte măsura celorlalţi oameni ca eforturi, lupte, zel, milă .purtare foarte bună, sa trăim în credinţă şi teamă, pentru că vrem să obţinem bunuri aşa de mari şi să avem pe Dumnezeu ca moştenire (Ps. 15, 5), să nu-L dorim decît pe El, cu un dor, o foame şi o sete extremă» (XIII, 3; XXIX, 5).

EXPERIENŢA HARULUI o fac creştinii cînd au intrat în al doilea stadiu al vieţii creştine; atunci naşterea de sus şi filiaţia dumnezeiască adoptivă sînt desăvîrşite (XVIII, 7; LXVIII, 6; XLIX, 2—3). «Ei au trecut din moarte la viaţă şi au experienţa unei alte slave, pentru că au fost răniţi de altă frumuseţe, au participat la alte bogăţii şi au avut impresia de a participa la alt spirit» (V, 4—5). Semnele distinctive ale acestei noi faze ale vieţii creştine, sînt sentimentul, gustul, siguranţa, puterea, lucrarea Duhului Sfînt (XV, 20).

EXTAZUL se realizează celor prea iubiţi de Domnul, cum zice Isaia : «Aşa *cum soţul* se *bucură ele* sofia *lui, Domnul se va bucura de tine»* (Isaia 62, 5). Se întîmplă că, fiind ocupat toată ziua de treburile sale, îşi rezervă o oră pentru rugăciune, omul său lăuntric e răpit la rugăciune şi e 'ransportat în profunzimile infinite ale altei lumi, cu o mare suavitate, în aşa fel încît intelectul său să fie exilat de aici de jos, ridicat la înălţimi şi răpit acolo. în aceste momente, el uită cu totul gîndurile relative la grijile pămînteşti, pentru că e umplut şi stăpînit de gîndurile care-1 duc spre realităţile dumnezeieşti, cereşti, infinite şi de neînchipuit, spre lucrurile minunate, pe care buzele omeneşti nu lc pot exprima, în aşa fel • încît într-o asemenea clipă să ajungă să ceară şi să dorească ca sufletul său să poată părăsi lumea aceasta cu această rugăciune» (Vili, 1—2). «In asemenea momente omul ajunge la libertate şi atinge ultima măsură; atunci e curat şi liber de păcat» (VIII, 3).

GRAŢIA face pe om ceea ce este Dumnezeu după natură (II, 5; IV, 9), adică «să dobîndească o fire dumnezeiască (XLIV, 59), darul lui Dumnezeu fiind făcut «din substanţa Dumnezeirii» (XXXI, 1), — (substanţa însemnînd aici ceva real).

La cei botezaţi coexistă harul şi păcatul (XXVI, 21) şi biruiesc cei ce luptă după rînduieli (II Tim. 2, 5) şi *Dumnezeu nu iace nimic fără voinţa omului din respect laţă de liberul arbitru* (XXXVII, 10; IX, 1—7; XXI, 5; XXVI, 18; LVI, 2).

Harul este prezent în două feluri : în perioada de luptă este ascuns (XV, 29; XVI, 3, 4, 13; XXVI, 7; XXVIII, 9; XXIX, 2; XXXII, 10; XL, 7); iar în perioada a doua, de biruinţă pe faţă, într-o bucurie de nedescris (XIV, 2), fiindcă înfierea adoptivă şi naşterea de sus au obţinut realizarea deplină (XVIII, 7; XLVIII, 6; XLIX, 2—3).

GUSTUL (dorul) de Dumnezeu a fost pierdut odată cu orbirea duhovnicească, care împiedică pe om să vadă Lumina adevărată, Soarele dreptăţii (XVII, 3; XXVIII, 4—5). Numai după ce vălul întunericului se va îndepărta, el va mai putea «gusta suavitatea Domnului», în bucuria Duhului (XIV, 2—3). Pînă atunci domină în el ignoranţa, orbirea şi uitarea (V, 2—4).

HOMONIMIA a fost împrumutată de Pseudo-Macarie de la Origen, care a dedus-o din textele biblice, Scriptura zicînd că «lucrurile netrupeşti sînt desemnate prin lucrurile trupeşti... Scriptura zice că în om sînt doi oameni» (cf. 2 Cor. 4, 16; Rom. 7, 22). Omul exterior are ochi ; omul interior are şi el ochi şi aşa mai departe despre membre...» (Deseille, p. 22—23).

Domnul nostru IISUS HRISTOS ne-a mîntuit prin întruparea Sa răscum-

părătoare, dîndu-ne din nou darul Duhului Sfînt pierdut prin neascultarea lui Adam, care ne-a supus răutăţii patimilor. Cu acest dar oamenii învinq patimile progresiv şi se restabileşte astjel curăţia originară, care ne dă posibilitatea participării din nou la natura divină (IV, 6—7). Pseudo-Macarie formulează întruparea mîntuitoare pe scurt, precizînd toate elementele ei : Ea este urmarea hotărîrii Tatălui şi a Fiului ca El să îmbrace trup omenesc, ascunzînd Dumnezeirea Sa, pentru ca cel asemenea să fie salvat prin Cel asemenea, dîndu-şi viaţa Sa pe Cruce.

Luînd trupul nostru şi natura noastră Domnul «le amestecă» cu Duhul dumnezeiesc, pentru ca firea noastră să primească «sufletul ceresc» (XXXII, 6) şi ca urmare a unirii ipostatice, «Duhul Sfînt aprindea inima cea după natura omenească» şi de la această umanitate sfîntă acest foc se putea comunica tuturor credincioşilor (XLIII, 1—2 şi XV, 38). Umilinţele şi suferinţele Domnului purifică pe om de îngîmfarea sa şi-1 îndreaptă către Împărăţia cerurilor.

Concepţia răscumpărătoare este astfel înfruntarea lui Hristos cu satan (XI, 10—11), păcatul fiind un fel de energie diavolească, «o oarecare forţă spirituală şi netrupească a lui satana» (XXIV, 3) prin care el acţionează şi stabileşte dominaţia sa (Matei 12, 43—45).

In fiecare om se petrece deci înfruntarea lui Hristos şi a lui satana, scrie Pseudo-Macarie, cu scopul liberării omului de cel rău (XI, 11).

Pentru aceasta a fost nevoie de întrupare şi de suferinţele Domnului descrise pe larg (XII—XXVI), cu care se stabileşte puternic hristo-centrismul lui Pseudo-Macarie. Creştinul este astfel asimilat cu Hristos : Noi primim de la Duhul Sfînt în-dumnezeirea prin Domnul (XLIII, 1 ; XXX, 4—5). «Cu Duhul sau cu pro-pria-I substanţă, Hristos, «bunul Iconograf zugrăveşte în noi un om ceresc după propriu-I chip», într-o «dumnezeiască fototipie» (XXX, 4—5). In felul acesta, creştinul este asimilat progresiv lui Hristos, pînă la «perfecţiunea plinătăţii Lui» (XVIII, 10—11). *ÎN DUMNEZEIRE A* **este transformarea omului prin har în ceea ce este Dumnezeu după natură (II, 5; IV, 9), dobîndind o fire dumnezeiască (XLIV, 5, 9), precizîndu-se că în vorbirea lui Pseudo-Macarie, termenul de natură-substanţă nu înseamnă esenţa lucrurilor, ci numai ceea ce este real, în opoziţie cu ceea ce n-are consistenţă şi deci nu este decît aparent (I, 1). Pentru realizarea unirii lui Dumnezeu cu creatura e necesară o mişcare extatică dublă: Trebuie ca Dumnezeu să iasă oarecum din Sine şi să se proporţioneze cu omul, iar creatura să primească această realitate străină, care este harul ceresc (IV, 6; cf. I Cor. 6, 17 ; IV, 10 ; IX, 11, 12 ; XXIV, 3; XLVI, 3, 6) : «Inima este rănită de o dragoste dumnezeiască şi de o iubire pasionată de frumuseţea dumnezeiască (V, 6; XXVIII, 5). Această primă formulare a Învăţăturii despre îndumnezeirea omului prin energiile dumnezieşti, scrie Pr. Placide Deseille în Introducerea sa, la p. 33, nu are preciziile pe care le vor aduce Maxim Mărturisitorul şi Grigore Palama.**

ÎNFIEREA ADOPTIVĂ **este obţinută cînd lumina lui Hristos străluceşte şi lucrează în om într-o bucurie do nedescris (XIV, 2). Atunci el are intelectul şi inteligenţa aplicate la gîndiri cereşti şi de sus (Ioan 3 ,3) şi devine copilul lui Dumnezeu (Ioan 1, 12).**

INIMA **e locul şi organul intelectului, după antropologia Sfîntului Pseudo-Macarie şi sub influenţa stoicismului, intelectul sau cugetul fiind socotit facultatea dominantă a sufletului, iar inima organ trupesc.**

Cînd Lumina lui Hristos străluceşte şi acţionează în credincios într-o lumină de nespus (XIV, 2) şi cu un sentiment de siguranţă (XV, 20), inima pricepe cu un instinct foarte sigur ce trebuie să facă, trecînd prin Vechiul şi Noul Testament, care-i dă «curăţia inimii» (XVII, 15).

«Cînd cineva se apropie de Domnul, trebuie mai întîi să-şi facă violenţa, ca să săvîrşească binele, chiar dacă inima lui n-o vrea, aş-teptînd mereu îndurarea Domnului cu o credinţă neclintită : Să-şi facă violenţă, ca să iubească fără să aibă dragoste, ca să fie dulce fără să aibă dulceaţă... să fie milostiv, fără să-i fie milă..., să suporte dispreţul, să rămînă iertător cînd este dispreţuit... ca să nu se indigneze cînd este socotit de nimic sau fără onoare, după acest cuvînt : «Nu vă faceţi *dreptate* voi *înşi-vă,* preu *iubiţilor»* (Rom. 12 sq.) Ci să-şi facă violenţă ca să se roage, fără să aibă rugăciunea duhovnicească. Iar cînd Dumnezeu va vedea cum luptă el şi-şi face violenţă, cînd inima n-o vrea, El îi va da adevărata rugăciune spirituală, adevărata iubire, adevărata dulceaţă, adîncul îndurării, adevărata bunătate, într-un cuvînt, va îndeplini darurile Duhului Sfînt» (XIX, 3).

Credinciosul trebuie sa se forţeze, ca să fie în mod obişnuit îndurător, dulce, milos şi bun, aşa cum învaţă Domnul (Luca 6, 36; Matei 5, 48 i Ioan 14, 15; Matei 11, 12; Luca 13, 24), îndeplinind rugăciunea inimii şi curăţia inimii (X, 5; IV, 14—15; XL, 2).

«Cugetul perfect curăţit vede mereu slava luminoasă a lui Hristos fiind cu Domnul ziua şi noaptea, în acelaşi fel, în care trupul Domnului, unit cu

Dumnezeirea, este mereu cu Duhul Sfînt» (XVII, 4). «Dacă inima omului doreşte fără încetare pe Dumnezeu, el este stăpînul inimii sale» (XLIII, 3).

INTELECTUL (voo«) facultatea stăpînă a sufletului, are reşedinţa în inimă căci «inima stăpîneşte şi domneşte asupra întregului organism trupesc şi din clipa în care harul şi-a însuşit inima, domneşte asupra tuturor membrelor şi tuturor gîndurilor. Acolo, deci, este intelectul şi toate gîndurile. Acolo este intelectul, toate gîndurile sufletului şi ceea ce lucrează în el. Iată de ce harul pătrunde în toate membrele trupului (XV, 20).

ISPITA. In fiecare om se actualizează drama păcatului şi răscumpărării, începînd cu ispita, pe care Pseudo-Macarie le socoteşte ca o luptă între Hristos şi satana. Puterea diavolească ca şi harul dumnezeiesc, de altfel, este un element străin firii noastre şi contrar orientării primare, întrucît această fire a fost creată ireproşabilă şi pură (IV, 1 ; XVII, 3). Prezenta păcatului se arată prin patimi, care încep cu ispite, adică atracţii spre diferitele forme ale răului (XXIV, 6).

Ispitele arată libera alegere, spre ceea ce provoacă, prin ispită, dragostea omului. De aceea Evanghelia arată că servitorul, care n-a lucrat potrivit voinţei Domnului său, va primi pedeapsă mare şi că se cerc mult celui ce a primit mult (Luca 12, 47—48). Cînd omul va fi luptat într-o suferinţă mare timp îndelungat şi cînd libertatea lui va fi dat o mărturie de netăgăduit despre alegerea sa, începe altă fază a vieţii duhovniceşti, liniştită şi biruitoare (IX, 1).

LACRIMILE sînt manifestarea harului. Ele sînt vărsate în lupta cu satana (XI, 14), în clipele de consolare a Duhului Sfînt (XV, 26), de bucurie, de tristeţe şi de frică (XV, 36), fiind mort pentru Dumnezeu (XVI, 11) sau pocăindu-se (Ps. 6, 7 ; Ps. 38, 13; Ps. 55, 9 ; Ps. 41, 4; Ps. 101, 10; XXV, 7).

LEGEA *DUHULUI* este înscrisă în organul de direcţie, sediul raţiunii, primul organ trupesc raţional, adică în tronul graţiei, unde se află intelectul şi toate gîndurile sufletului, adică inima. «Legea scrisă expune multe taine, dar într-un fel ascuns; călugărului care se roagă şi păstrează neîncetat legătura cu Dumnezeu, i se vor lămuri şi acestea (LVI, 6 ; XLVII şi XXXIX ; cf. Ioan 2, 27).

LIBERTATEA este o calitate a firii dumnezeieşti cu care Dumnezeu a înzestrat pe om : Acesta este creat după chipul şi asemănarea Lui, pentru că Dmnezeu se hotărăşte şi face ce vrea şi omul de asemenea, spre salvarea şi spre pieirea lui (XV, 23). Acest chip nu se pierde, supus patimilor sau posesor al darului deplin al Duhului Sfînt, păstrează liberul arbitru (XV, 23). *Contra voinţei omului, Dumnezeu nu tace nimic din respect iată de liberul arbitru, cu toate că poate să iacă ce vrea* (XXVII, 10; IX, 1—7; XXI, 5; XlXVI, 18; LVI, 2).

LUMINA este creştinul în întregime (XV, 10), fiindcă el devine translucid, cu totul îmbăiat în lumină şi foc şi transformat, fără însă a fi dizolvat şi a deveni foc, fiecare rămînînd în propria-i fire şi propria persoană, plin de Duhul Sfînt. Domnul îmbracă pe creştini cu veşmintele Împărăţiei luminii de nespus, aşa ca împărăţia luminii şi chipul ceresc Iisus Hristos să lumineze într-un fel mistic sufletul şi să domnească în sufletul sfinţilor. Ascuns ochilor oamenilor, Hristos nu e cu adevărat vizibil decît ochilor sufletului, pînă în ziua Învierii cînd trupul însuşi va fi învăluit şi proslăvit de lumina Domnului,, lumină care e deja în om privitor la suflet, pentru ca trupul însuşi să domnească cu sufletul ... cu pacea şi lumina sa veşnică (II, 5).

Intelectul perfect purificat vede continuu slava luminoasă a lui Hristos, fiind cu Domnul ziua şi noaptea în acelaşi fel în care Trupul Domnului, unit cu Dumnezeirea e mereu cu Duhul SIînt (XVII, 4).

MANIHEISMUL este combătut de Pseudo-Macarie, care învaţă că toate fiinţele sînt create bune şi dacă unele se întorc către rău aceasta vine de la liberul lor arbitru (XVI, 1). Trupul, care este tunica bună a sufletului (IV, 3—4), va fi într-o zi transfigurat de focul Dumnezeirii (XXX, 3 şi IV, 10—11).

Slînta Fecioară MĂRIA, Maica Domnului, în faţa Domnului pe cruce plîngea în durerile dragostei ci şi părea răstignită cu El. Sufletul care iubeşte pe Domnul şi care este într-o dragoste fierbinte pentru El şi se forţează să fie unit cu adevărat cu Hristos trebuie să participe la fel la suferinţele Lui, avînd mereu în faţă şi păstrînd prezente în memorie plăgile la care l-au supus pentru el. Dar el contemplă şi strălucirea incomparabilă a slavei dumnezeieştii lumini, care se preface în acelaşi chip din slavă în slavă sub acţiunea Duhului Sfînt... (H. II, 3, 1, 3; 3, 2). Abatele Pimen, stareţul de la Schitul Egiptului, a spus de asemenea : «Gîndul meu este acolo, unde stătea plîngînd Maica Domnului, Sfîntă Măria, lîngă Crucea Mîntuitorului ; şi eu aş vrea să plîng mereu aşa» *(Apoftegme,* 144, *Pimen).*

MĂRIA MAGDALENA s-a aşezat la picioarele Domnului ca să-I asculte învăţătura şi cvintele Lui au însemnat

Duh şi putere care au pătruns-o pînă la inimă şi s-au prefăcut în suflet pentru sufletul ei şi duh pentru duhul ei, şi o forţă dumnezeiască îi umplea inima. Iar acolo unde şi-a stabilit domeniul această forţă, a devenit o posesiune neînstrăinabilă într-un mod definitiv. De aceea, Domnul ştiind ce i-a dat i-a spus : *«Măria şi-a ales partea cea mai bună»* (Luca 10, 42), (XII, 16).

MESALIANISMUL **socotea de prisos Botezul şi postul şi învăţătura bună, necesară şi folositoare fiind numai rugăciunea continuă; ea izgoneşte demonul care locuieşte în om.**

MINISTERIUL **cuvîntului trebuie să se manifeste potrivit experienţei lăuntrice, învaţă Pseudo-Macarie, fiindcă această experienţă nu durează mult (XXV, 3; X, 4; VIII, 1): «Dacă omul ar avea mereu prezente aceste minuni, care i-au fost arătate şi a căror experienţă a avut-o, n-ar putea să îndeplinească ministeriul cuvîntului şi nici o altă sarcină» (VIII, 8). Apostolii sînt «tipul» creştinilor ajunşi la desăvîrşire, bogaţi de darurile Duhului pentru vestirea Cuvîntului lui Dumnezeu «în toată puterea şi tot adevărul Lui» (XVIII, 11 ; XVIII,** 5).

MIRUNGEREA: **Experienţa harului Sfîntului Duh este experienţă în *Omilii* în termeni care evocă miruirea de după Botez şi figurarea ei în Vechiul Testament ca «untdelemnul bucuriei» (Ps. 44, 8), cu care a fost uns Hristos. De aceea creştinul este uns (Hristos după XV, 35; XLIII,** 1). **Prezenţa lui Hristos în suflet este exprimată ca o pecete şi amprentă (XXX, 5), la care se adaugă semnul crucii din pricina identificării ei cu semnul cu care sînt însemnaţi cei aleşi (Apoc. 7, 24; Ezech., 9, 4; V, 26; XI, 13) şi pentru că ungerea postbaptismală era administrată trăgîndu-se o cruce (după Evhologhiul lui Serapion de Tmuis).**

MINDRIA. **Adam, în rai, a păcătuit nu din poftă trupească, ci din mîndrie. Şi orgoliul va rămîne primejdia supremă pentru omul în care harul Duhului Sfînt va fi micşorat la extrem puterea patimilor, în cele mai înalte grade ale itinerariu-lui duhovnicesc: Chiar o fire curată poate cădea în păcatul mîn-driei (VII, 4).**

Cei care sînt îndrumaţi de graţia lui Dumnezeu pot cădea, deşi sînt eraţi după firea lor. Căci omul începe să se aşeze pe deasupra celorlalţi, să-i judece chiar şi să zică : «Eşti un păcătos», socotindu-se drept. Nu ştii ce zice Pavel: *«Mi s-a dat un ghimpe in trup, un înger al lui satana, care să mă bi-ciuiască* şi *să mă împiedice să mă îngîmiez»* (II Cor. 12, 7). Căci chiar o fire curată se poate mîndri (Ci. XVII, 6).

NAŞTEREA omului a lost creată ire-proşabilă şi curată (IV, 1 ; XVII, 3). «Numai prezenta în om a harului Duhului Sfînt şi a «chipului ceresc» îi poate îngădui să acţioneze efectiv într-n sens care să fie conform cu această orientare a naturii» (XLV, 7). Natura a fost rănită de păcatul lui Adam, în fiecare om actualizîndu-se întreaga dramă a păcatului şi a răscumpărării (XI, 11). Păcatul sau harul pot deveni o a doua natură. Căci trupul este «tunica frumoasă a sufletului» (IV, 3—4) şi chipul lui (XXX, 3) ; întoarcerea spre rău depinde de liberul arbitru (XVI, 1). Omul este destinat ca într-o zi să fie trans-figrat de focul Dumnezeirii (XV, 1, 10—11). Toţi oamenii devin translucizi, toţi sînt învăluiţi de lumină şi foc şi sînt transformaţi. Dar ei nu se dizolvă, cum pretind unii şi nu devin foc, natura lor încetînd să mai subziste (XV, 10). Astfel, toată natura lui Adam se poate întoarce spre bine ca şi spre rău. E în stare să facă rău, dar poate, dacă vrea, să nu-l facă (XXVI, 5). Domnul nostru Iisus Hristos a venit ca să facă din cei care cred în El nişte oameni noi, dîndu-le ungerea luminii şi cunoştinţei Sale, ca să verse în ei un vin nou, adică Duhul Său. *«Vinul nou,* s-a spus, *trebuie pus în vase* noi» (Matei 9, 17; XLIV, 1). Pentru aceasta, scrie mai departe Pseudo-Macarie (LIII, 15), creştinul trebuie să se obişnuiască să gîndească continuu la cele bune şi să îndrepte intelectul său pe calea dreaptă, aşteptînd în fiecare clipă vizita Duhului Sfînt.

OMUL **este făcut după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, ca o creatură rezonabilă, măreaţă, minunată, frumoasă (I, 7). Supus patimilor, sau păstrînd darul deplin al Duhului Sfînt, Adam păstrează liberul arbitru, nefiind determinat din afară de puterea răului sau a Duhului Sfînt. Dar nu află liniştea sa decît în unire cu Dumnezeu (XLV, 7). însă *mîndria* i-a adus căderea şi piei rea lui Adam. EI, cel dintîi, a fost mai presus de toată creaţia şi de îngerii înşişi (XV, 22). Iar cele asigurate creştinilor depăşesc splendoarea tuturor celor văzute şi nevăzute (IV, 17). Omul nu este ca adevărat deplin decît dacă posedă al doilea suflet, străin firii sale (LII, 1 ; XV, 22). Iar cînd Duhul Sfînt lipseşte sufletului, atunci e lipsit de asemănarea cu Dumnezeu.**

Pentru Pseudo-Macarie, omui *vechi* este omul lăuntric pe care l-a murdărit şi pervertit satana (XXXIII, 4 ; **II, 2). Iar omul nou este omul lăuntric «amestecat cu harul Duhului Sfînt, aşa încît să aibă alţi ochi pe lîngă ai săi, alte urechi pe**

lîngă ale lui şi încă un cap» (II, 4). El dă o altă formă omului ca suflet şi trup.

PATIMILE vin de la păcatul lui Adam : «După cum tot neamul omenesc s-a înmulţit pe pămînt plecînd de la Adam, tot aşa unica răutate a patimilor s-a răspîndit în rasa păcătoasă a oamenilor şi stăpînul răului îi agită prin gînduri mereu în mişcare, materiale, deşarte şi pline de tulburări» (V, 3). Patimile manfiestă prezenţa păcatului în om, păcatul fiind — după Pseudo-Macarie — un fel de energie diavolească, «o oarecare forţă spirituală şi necorporală a lui satana» (XXIV, 3), prin care el acţionează şi asigură stăpînirea sa. Expresiile care-i sînt aplicabile sînt schimbătoare între ele. Fiindcă Pavel zice că satana locuieşte în om, se poate spune şi că satana locuieşte acolo, — idee sugerată de altfel de Evanghelie (Matei 12, 43— 45). Ele sînt, deci, supra adăugate la natură, au devenit, deci, ca un fel de natură a noastră (IV, 8). Darul Duhului Sfînt schimbă însă situaţia : Vălul de negură care acoperă pe păcătos e ridicat, îngăduindu-i «să guste din bunătatea Domnului în bucuria Duhului (XIV, 2—■ 3).

PECETEA Duhului Sfînt este dăruită celor care sînt unşi după intelect în omul lăuntric cu untdelemnul sfin-ţitor şi dătător de bucurie, ceresc şi duhovnicesc, ca gaj al Duhului Sfînt (2 Cor. 1, 22; 5, 5), «Paracle-tul», care consolează şi bucură pe cei care sînt în suferinţă (XVII, 1). Cel ce luptă împotriva sa şi a pornirilor pătimaşe e judecat demn să pătrundă în valurile înalte ale Duhului Sfînt, este îndumnezeit, devine copilul lui Dumnezeu şi primeşte pecetea cerească pe suflet — ca un demnitar foarte înalt.

Într-adevăr, Duhul Sfînt este «untdelemnul bucuriei» (Ps. 4, 7), cu care a fost uns Hristos şi de aceea creştinul, care participă la această ungere, este un «Hristos» (XV, 35; XLIII, 1). Iar prezenta lui Hristos în suflet este numită pecete şi imprimare (XXX, 5). Dar această pecete a Duhului Sfînt este pusă în legătură cu semnul Crucii, pe de o parte din pricina identificării ei cu semnul cu care sînt însemnaţi cei aleşi (Apoc. 7, 2—4; Ezech. 9, 4; V, 26; XII, 13), iar pe de altă parte pentru că ungerea postbaptismală se făcea cu o cruce (XVII, 1 ; XV, 42), care se însemna astfel şi pe intelect şi pe inimă.

PERFECŢIUNEA depinde de liberul arbitru (XXVII, 11). Pentru Macarie, care vede în Apostoli «tipul» creştinilor ajunşi la perfecţiune, pentru că sînt bogaţi în darurile Duhului Sfînt şi ei pot vesti Cuvîntul lui Dumnezeu «cu toată puterea şi adevărul Lui» (XVIII, 5). Căci numai ei pot să înveţe într-un mod precis şi cu o înţelepciune susţinută de experienţa lor, căile unităţii dumnezeieşti (XVII, 11). în Omilia a VIII-a Pseudo-Macarie precizează că omul poate să se înalţe pînă la a douăsprezecea treaptă a perfecţiunii (VIII, 4). Apoi graţia sa micşorează, el coboară o treaptă şi se menţine continuu pe cele unsprezece trepte. Dar n-ar suporta să audă vorbind sau să se îngrijească de propriile-i necesităţi, sau de acelea ale fraţilor săi, ori de slujirea cuvîntului. Deci «zidul de despărţire» (cf. Efes. 2, 14) a fost distrus şi moartea învinsă... Totuşi, cel ce este în această stare, mărturiseşte că nu este cu totul desăvîrşit nici fără de păcat 1VIII, 5).

Tema esenţială a spiritualităţii lui Pseudo-Macarie rămîne dorul de Dumnezeu, «epectasa». Sf. Grigore al Nyssei spunea că ai văzut cu adevărat pe Dumnezeu dacă nu încetezi de a-L dori. Iar Pseudo-Macarie a-firma că cea mai rea întîmplare în viaţa duhovnicească este de a crede că ai de ajuns şi de a zice : «e destul» (XXVI, 17). Căci Domnul este infinit şi de necuprins şi creştinii nu îndrăznesc să spună că L-au înţeles şi-L caută zi şi noapte» (Ibi-dem).

PERSOANA omenească rămîne distinctă în unirea cu Dumnezeu : Pseudo-Macarie precizează într-un text care precizează transformarea eshato-logică a creştinilor (XV, 10) cele trei caractere esenţiale ale învăţăturii ortodoxe despre îndumnezeire :

1) Ea este o participare reală la firea dumnezeiască : «Toţi devin translucizi, toţi sînt învăluiţi de lumină şi de foc şi sînt transformaţi» ;

2) dar ea lasă neatinsă distincţia naturilor : «Ele nu se dizolvă şi nu devin foc, natura lor încetînd de a subzista» ;

3) ca şi deosebirea persoanelor, «Petre rămîne în propria sa natură şi propria sa persoană, plin de Duhul Sfînt».

RENUNŢAREA (exterioară), la lume, sau lepădarea de lume înseamnă că, credinciosul s-a smuls de dorinţele deşarte, de plăcerile trupeşti, de slavă, de dominaţie, de onorurile omeneşti, pentru ca apoi să descopere în sine duşmani ascunşi, patimi secrete, legături nevăzute, un război nevăzut...» (XXI, 5).

întrebarea care se pune după aceea este dacă trupul tău este străin lumii acum, este oare aşa şi intelectul tău, ca să nu mai călătorească prin lume ? Căci este scris că «unde *este comoara ta este şi inima ta»* (Matei 6, 21 ; XXVII, 18).

Dacă doreşti împărăţia cerurilor, dacă vrei să domneşti cu Hristos în veci de veci, n-ar trebui atunci să primeşti din toată inima pînă la moarte luptele, muncile, încercările şi spiritele acestui timp aşa de scurt cît mai durează viaţa prezentă ? Căci Domnul ne strigă «cd *cel ce vrea să vină după Mine să-şi ia Crucea*

şi să Mă urmeze» (Luca 9, 23). Fără să se lepede de sine, vrea să moştenească viaţa veşnică, ceea ce este cu neputinţă, sale Sf. Pseudo-Macarie (L, 8).

Prin mîinile stareţului ai dat lui Dumnezeu toate bunurile tale; dar renunţarea este efectivă numai atunci cînd tu nu mai execuţi voinţa sufletului tău, ci te supui autorităţii celui care este stăpînul sufletului tău faţă de Dumnezeu. Căci tu nu-ţi mai apartii (LIII, 10).

RETRAGEREA educativă a harului este simţită în prima fază a vieţii duhovniceşti, pentru că Dumnezeu pune la încercare fidelitatea omului şi dragostea lui (XXIX, 5; XXVII, 13; XVII, 6, etc, etc).

ROADELE activităţii virtuoase sînt şi «naturale», cînd prin ajutorul harului omul poate săvîrşi binele «prin el însuşi», sînt şi «perfecte», atunci cînd omul lucrează. Sfîntul Duh le săvîrşeşte cu consimţămîntul sufletului omenesc : «Ca sufletul care traversează flautul, Duhul Sfînt cîntă prin sfinţi şi oameni duhovniceşti» (XLVII, 14). «Tu iubeşti pe Dumnezeu, dar nu în chip desăvîrşit; dar vine Domnul şi-ţi dă dragostea neschimbătoare şi cerească. Te rogi într-un chip natural, cu disctracţii şi o mulţime de gînduri. Dumnezeu îţi dă rugăciunea pură «în duh şi în adevăr» (XXVI, 21).

«Care este activtiatea omului ? Să renunţe, să fugă de lume, să stă-ruiască în rugăciune, să vegheze noaptea, să iubească pe Dumnezeu şi pe fraţii lui. Aceasta este treaba lui. Dar dacă rămîne la activitatea lui proprie, fără să spere să primească altceva, dacă vînturile Duhului Sfînt nu suflă peste sufletul lui şi norii cereşti nu se arată, dacă ploaia nu cade din cer, ca să ude sufletul, omul nu va putea da Domnului roade vrednice de El» (Ioan 15, 2). Şi Dumnezeu văzînd o bună hotărîre a ta şi constatînd că li a-tribui ceea ce ai săvîrşit prin natura ta, îţi va da în schimb ceea ce-i este propriu, darurile duhovniceşti, dumnezeieşti şi cereşti... veselia şi bucuria» (Cf. Gal. 5, 22; XXVI, 20). *SATANA* a ispitit pe Adam asigurîn-du-l că ar deveni ca Dumnezeu şi acesta s-a manifestat orgolios, «su-punîndu-se astfel părţii duşmănoase» (I, 3, 4; XII, 6). Pseudo-Macarie insistă mult asupra faptului că greşeala lui Adam este izvorul tuturor relelor, de care suferă omenirea, fiindcă prin ea a pierdut harul Duhului Sfînt pentru urmaşii săi şi a introdus în lume păcatul şi moartea (XII, 1 şi XI, 5, 9, 11, 12). Liberul arbitru se manifestă acum liber în favoarea răului, satana dominînd acum omul (V, 11). Păcatul a intrat astfel în lume prin greşeala lui Adam (Rom. 5, 12), fiind o energie diavolească, «o oarecare forţă spirituală şi necorporală a lui satana» (XXIV, 3). «Dar cînd auzi că în a-cest timp Domnul a eliberat suflete din iad şi din întuneric, că a cobo-rît la iad şi a săvîrşit o operă glorioasă, să nu crezi că toate aceste lucruri sînt străine de tine» ! (XI, 11). «Intrînd în contact cu moartea în propriu-I corp, Domnul Care este viaţă, distruge moartea şi liberează omul de legăturile cu iadul» (XI, 10—12; LII, 2). *«Noi n-avem de lup tat contra sîngelui şi trupului, ci împotriva duhurilor răutăţii».* (Efes. 6, 16). Or, aceste duhuri ale răului, invizibile şi netrupeşti, depăşesc duşmanii văzuţi, pe cît depăşeşte sufletul nevăzut şi netrupesc greutatea trupului» (LIII, 6). *SFÎNTA SCRIPTURĂ* este ca o Epistolă, cu care Dumnezeu ne invită la darul dumnezeiesc al substanţei Sale «ca să fim participanţi la firea Sa dumnezeiască» (2 Petru 1, 4). Dar dacă omul nu se apropie, nu se roagă şi nu primeşte, *nu-i serveşte la nimic dacă citeşte Scripturile; dimpotrivă este pasibil de moarte,* pentru că n-a vrut să primească de la împăratul ceresc darul vieţii, fără de care este cu neputinţă să aibă viaţa nemuritoare, care este Hristos, a căruia să fie slava în veci, Amin !» (XXXIX).

Felul în care Macarie tîlcuieşte Scriptura pleacă de la o metodă a-semănătoare de inspriaţie alexandrină : «Legea scrisă expune multe taine într-un fel ascuns; dar călugărul, dacă stăruieşte fără încetare în rugăciune şi convorbire cu Dumnezeu, le va descoperi» (LVI, 6). O-milia XLVII este un bun exemplu al acestei exegeze. Macarie adaugă : «Şi harul îi va arăta nişte taine mai de temut decît cele pe care le cuprinde Scriptura : «Ungerea Duhului ne instruieşte despre toate, în aşa fel încît să nu mai avem nevoie de o învăţătură din afară (I Ioan 2, 27). (Cf. P. Deseille, pp. 47 şi 395).

Slava care strălucea pe faţa lui Moise era o prefigurare a adevăratei slave. Atunci evreii nu puteau privi fix faţa lui (cf. Ieşire 34, 35). Dar acum creştinii primesc în inimile lor această slavă luminoasă, şi întunericul nefiind în stare să suporte strălucirea acestei lumini, fug orbite» (XLVII, 1).

STOICISMUL, înrudit cu Sf. Irineu, prin concepţia sa materialistă despre suflet, a influenţat pe Pseudo-Macarie : Căci deşi se spune despre suflet că este «invizibil şi netrupesc» în comparaţie cu trupul (LIII, 6— 7), totuşi este un «corp subtil» ca îngerii şi diavolii (IV, 9). Este a-mestecat cu trupul şi răspîndit în membre (IV, 9—12) : E ceea ce învaţă stoicismul cu «amestecul său total», care a căpătat un rol important şi la Pseudo-Macarie. Căci ca un corp, sufletul, ca şi îngerul, are un aspect şi o formă. Şi fiind «a-mestecat cu trupul», forma sa este asemenea aceleia a trupului: «Omul lăuntric este după asemănarea cu omul în afară» (XVI, 7; cf. VII, 7). Sfinţii Părinţi au exprimat acest a-mestec prin «perihoreză» şi pentru divin şi uman,

care arată pătrundere fără confuzie, însă.

SUBSTANȚĂ. «Omul e chemat să devină prin har ceea ce Dumnezeu este după fire (II, 5; IV, 9), adică «să cîştige o fire dumnezeiască» (XLIV, 5, 9)... Macarie nu ezită să afirme că darul lui Dumnezeu e făcut «din substanța Dumnezeirii Sale» (XXXIX, 1); dar, în vorbirea Sa termenul de «substanță» nu însemna esența lucrurilor, ci arată numai ceea ce este real, în opoziție cu ceea ce n-are consistență şi nu e decît aparent (I, 1)... Fizica stoicia-nă deosebea două cazuri de amestecuri : cînd este schimbare a celor două substanțe amestecate (este «confuzie» synxhysfsj, cînd cele două substanțe se pătrund şi se întinde una la cealaltă, păstrîndu-şi fiecare proprietățile lor specifice : astfel amestecul focului şi fierului roşu, al aerului şi luminii, al apei şi vinului (adică «amestecul total»).

Folosirea termenului «amestec-» pentru exprimarea fie a unirii divinității şi umanității în Hristos, fie unirea naturii omeneşti şi a harului necreat la creştin, este curentă în patristica veche de la Sf. Irineu... Părinții de limbă greacă vor continua să exprime ideea veche, recurgînd la termenul «pătrundere» *(perichoresis)* şi să folosească si imaginile tradiționale ale fierului roşu şi aerul pătruns de lumină, ca să marcheze că în unire, divinul şi u-manul nu sînt numai aşezate împreună, ci se interpenetrează fără ca totuşi să se confunde» (Deseille, p. 31).

SUBTILITATEA este pentru Sf. Pseudo-Macarie acțiunea secretă a harului: «Se întîmplă că, fiind ocupat toată ziua de treburile sale, un om să-şi rezolve o oră pentru rugăciune şi ca omul său interior să fie răpit în altă lume, să fie dus în adîncurile infinite ale acestei lumi cu o mare suavitate, aşa încît intelectul său să fie în întregime izolat de aici de jos, ridicat la înălțimi şi acolo să fie răpit. In aceste momente el uită cu totul gîndurile privitoare la grijile pămînteşti, pentru că e plin şi stăplnit de gîndurile care-1 duc spre realitățile dumnezeieşti, infinite şi de nepătruns, spre nişte lucruri minunate, pe care buzele omeneşti nu le pot exprima : în aşa fel încît într-un asemenea moment el ajunge să ceară şi să dorească ca sufletul său să poată părăsi această lume cu această rugăciune» (VIII, 1 ; XL, 7—8).

SUFLETUL cere o demnitate care depăşeşte prin credință şi bogăția ei splendoarea şi frumusețea cerului şi pămîntului (IV, 17). Invizibil şi netrupesc, el este subtil, care nu poate fi cu adevărat complet şi nu poate acționa după natura sa decît dacă posedă harul Duhului Sfînt, ca un alt suflet, dar al Duhului Sfînt. (LII, 5; cf. XV, 22). Năzuința lui firească este tendința spre bine şi spre dragostea de Dumnezeu, «gîndurile lui fiind pure» (LIII, 15 ; LVI, 3) şi de aceea omul nu poate găsi repaus decît în unire cu Dumnezeu (XLV, 7). Pseudo-Macarie descrie sufletul ca un spațiu cu vaste întinderi chiar ca un abis insondabil. Ca atare diferite membre sau părți, care pot fi identificate cu facultățile sufleteşti (VII, 8), intelectul fiind o-chiul sufletului şi care pot fi înțelese într-un mod mai larg ca diferite niveluri de profunzime lăuntrică (XV, 7 j XLI, 1 ; L, 4).

Facultatea dominantă a sufletului este intelectul *(nous).* «Cînd harul a ridicat sumbrul văl care întuneca sufletul, acesta, curățit şi intrat în posesia adevăratei sale naturi», contemplă fără încetare slava adevăratei Lumini şi adevăratului Soare ale dreptății, care străluceşte în inima însăşi (XVII, 3). Într-adevăr,

«intelectul, perfect purificat, vede continuu slava luminoasă a lui Hristos, este cu Domnul ziua şi noaptea, în acelaşi fel în care Trupul Domnului, unit cu Dumnezeirea, este mereu cu Sfîntul Duh», experiență care dă omului o pregustate a slavei viitoare (XVII, 4; cf. XLIII, 3). In alte pasaje ale *Omiliilor,* viziunea lui Hristos în oglinda părții dominante a sufletului (XXV, 3) se arată ca o răpire sau un extaz trecător, în care sufletul întrevede înlăuntrul său lumina Taboru-lui (VIII, 3; cf. X, 4; VIII, 1).

TAINELE şi efortul omenesc sînt unite. Botezul apare ca fundamentul între-gei vieți duhovniceşti (XLIII, 1) : «Duhul Sfînt şi Paracletul, care a fost dat Apostolilor şi procurat de ei unicei veritabile Biserici a lui Dumnezeu, în ceasul Botezului, vine să se unească cu oricine se prezintă la Botez, cu o credință sinceră, într-o măsură care se deosebeşte şi se schimbă în legătură cu credința fiecăruia» (Marea *Epistolă,* Desille, p. 35).

Pseudo-Macarie completează gîndirea sa, precizînd că Tainele cer liberul efort al omului, căci harul lor este, comparabil cu un germene, sau cu un talent pe care omul trebuie să-1 facă să crească, să rodească, să se înmulțească (Matei 25, 15—28). Pseudo-Macarie insistă asupra importanței misiunii apostolice (VI, 7 ; XXVIII, 6. XXXII, 5) şi a tainelor (XXVII, 17; XIII, 2 etc), insistînd asupra cooperării harului şi libertății.

UNITATEA DUHULUI a fost săvîrşită la Rusalii. Atunci «Duhul Sfînt, Paracletul, a pătruns în sufletele discipolilor şi s-a «amestecat» cu ele (XII, 18). Pseudo-Macarie înțelege această dumnezeire a credincioşilor ca o extindere la fiecare

creştin a îndumnezeirii firii omeneşti îndeplinită în Hristos prin înfăptuirea unirii ipostatice : «Intelectul perfect purificat vede necontenit slava luminoasă a lui Hristos ; el e cu Domnul ziua şi noaptea, în acelaşi fel în care trupul Domnului unit cu Dumnezeirea ,este mereu cu Sfîntul Duh» (XVII, 4). Unirea omului cu Duhul Sfînt este exprimată de Pseudo-Macarie cu cuvintele «comuniune» şi «amestec».

«Din dragoste pentru oameni (Dumnezeu) se amestecă cu sufletele sfinte care-I sînt plăcute şi credincioase, le acoperă şi se face un Duh cu ele, după cuvîntul Sf. Pavel (I Cor. 6, 17). El devine, ca să vorbim aşa, un suflet pentru suflet şi o substanţă pentru o substanţă, pentru ca sufletul să poată trăi în Dumnezeire, să aibă sentimentul vieţii nemuritoare şi să participe la slava incoruptibilă...» (IV, 10). *VĂLUL* de întuneric împiedică omul să vadă cu ochii sufletului său adevărata Lumină, Soarele dreptăţii, după ce a pierdut harul Duhului (XVII, 3 ; 3, XXVIII, 4—5). «Vălul întunericului l-a acoperit şi el nu va fi ridicat decît cînd darul deplin al Duhului Sfînt îi va fi dat, putînd atunci «să guste suavitatea Domnului» în bucuria Duhului (XIV, 2— 3). Dar cîtă vreme păcatul domneşte în el, gîndurile mereu în mişcare îl umplu, de întunericul ignoranţei, orbirii şi uitării (V, 2—4).

Cînd harul a ridicat cu totul vălul trist care întuneca sufletul, a-cesta, purificat şi intrat din nou în posesiunea adevăratei sale naturi, omul poate contempla fără încetare slava adevăratei Lumini şi adevăratului Soare al dreptăţii, care străluceşte în inima însăşi» (XVII, 3; cf. XVII, 4).

Omul credincios, cînd gustă suavitatea Domnului, cînd se desfătea-ză de roadele Duhului, cînd se risipeşte valul întunecimilor care-1 înconjoară şi cînd lumina lui Hristos străluceşte şi acţionează în el într-o bucurie de nespus, atunci are siguranţa deplină de a avea pe Domnul cu el plin de dragoste... în Ierusalimul de sus» (XIV, 2).

...Cînd omul însă a călcat porunca, diavolul a acoperit sufletul în întregime cu un văl întunecos. Dar cînd vine harul, acesta ridică în întregime vălul. Atunci sufletul, curăţit şi revenit la posesiunea pro-prie-i firi, creată nepătată şi curată, contemplă fără încetare în toată curăţia, cu ochi purificaţi, slava a-devăratei lumini şi a adevăratului Soare al dreptăţii, care străluceşte în chiar inima sa» (XVII, 3).

***VIOLENŢA* este necesară pentru începători, după cuvîntul Evangheliei (Matei 11, 12), chiar pentru rugă**

ciune, care poate fi rodul darului Sfîntului Duh numai, atunci cînd inima n-o vrea (XIX, 3—4). *La rugăciune trebuie să se adauge virtuţile, altfel este socotită moartă [LUI,* 3) : In felul lui de viaţă, creştinul trebuie să ia ca model pe Domnul, în smerenie, purtare, amabilitate (XIX, 2), silindu-se să iubească pe semeni, fără să aibă dragoste şi să se poarte cu blîndeţe fără s-o aibă, cu milă, fără s-o aibă, cu îndurare, fără s-o aibă, suportind dispreţul şi răbdînd batjocora, — «toate acestea, chiar dacă inima lui n-o vrea» (XIX, 3—5).

Cu aceasta omul dă dovada unei voinţe bune şi a sinceităţii sale, aşa cum copilul se repede, ţipînd la maică-sa, ca să-i dea să sugă, cînd o vede departe; Dumnezeu răspunde cu aceeaşi dragoste ca mama copilului, sufletului care mărturiseşte astfel dorul său arzător (XLVI, 3). Într-adevăr, lupta nu este inegală, păcatul nu e biruitor oricum, căci ajutorul iubirii părinteşti nu poate lipsi pînă la urmă (III, 6 ; XXVII, 22).

Lupta aceasta nu e zadarnică, chiar înainte de venirea deplină a Sfîntului Duh. Nu lipsesc chiar «roade naturale», produse «de sine însuşi», adică activînd după felul propriu facultăţilor omeneşti pînă la intervenţia Sfîntului Duh, ca-- suflul care traversează cavalul, în cîntarea lui prin sfinţi şi oameni duhovniceşti» (XLVII, 14). Căci fără îndoială că aceste roade sînt nede-săvîrşite (XXVI, 21). De aceea, cîtă vreme inspiraţia interioară a harului nu va fi «o a doua natură», omul trebuie să fie continuu stăpînit de grija faţă de sine — îngrijorarea a-ceasta fiind «resortul esenţial» al progresului său duhovnicesc (XVI, ?)•

VfRTUŢILE pot asimila pe om lui Hristos şi prin ele el poate deveni ceea ce este Dumnezeu. «Pseudo-Macarie insistă asupra efectelor prefacerii o- -perate în suflet prin har : «El devine cu totul lumină, cu totul ochi,' cu totul Duh, cu totul bucurie, cu totul delicateţe, cu totul îndurare, cu totul milă, cu totul bunătate şi cu totul dulceaţă... El este prefăcut asemenea lui Hristos» (XVIII, 10). *«Omul nou devine prin har ceea ce este Dumnezeu: iubire, bucurie, pace, bunăvoinţă şi bunătate»* (II, 5).

Să se noteze insistenţa asupra milei faţă de semen: Legea Duhului înscrisă în inimile noastre ne forţează într-adevăr *să practicăm, înaintea oricărei alte virtuţi, bunăvoinţa faţă şi de buni şi de răi, să nu judecăm şi să nu osîndim pe nimeni, să iertăm orice batjocură şi să iubim pe duşmanii noştri. Curăţia inimii constă în a simţi compătimire şi îndurarea faţă de păcătoşi»* (XV, 8; Deseille, p. 46). ...Cei care se dezbracă de omul vechi, de omul pămîntesc, aceia cărora Iisus le scoate hainele împărăţiei întunecoase, îmbracă pe omul nou şi ceresc, Iisus Hristos şi, posedă, într-un mod asemănător, alţi ochi pe lîngă ai lor, alte urechi pe lîngă ale lor, alt cap pe lîngă al lor, în aşa fel încît omul devine în întregime curat şi poartă chipul ceresc. Si *Domnul îi îmbracă cu veşmintele împărăţiei luminii de nespus, cu veşmintele credinţei, nădejdii, şi dragostei, ale bucuriei, ale păcii, ale bunăvoinţei* şi *bunătăţii, ca şi toate celelalte veşminte dumnezeieşti şi vii ale luminii, ale vieţii, ale odihnei ineiabile, pentru, ca* omul sd *devină prin har ceea ce este Dumnezeu...»* (II, 5).

SME-REMIA este absolut necesară oricărui creştin: «Dacă un rege încredinţează bogăţia sa unui sărac, care a primit-o ca s-o păstreze, acesta n-o socoteşte ca fiind a lui, ci recunoaşte mereu sărăcia sa şi nu îndrăzneşte să delapideze comoara altuia. El îşi spune mereu : «Nu e numai comoara altuia, ci este şi un rege puternic, care mi-o încredinţează şi el mi-o va lua înapoi cînd va voi». Acestea sînt gîndurile pe care trebuie să le aibă şi despre ei cei care posedă harul lui Dumnezeu. Să fie smeriţi şi să mărturisească sărăcia lor... Cei care po-i s.edjă ■ harul;. dacă se înalţă şi dacă inima lor se umflă de orgoliu,

'" Ddm'huT le retrage harul şi ei devin dirf" nou ceea ce erau înainte de a fi primit de la Domnul acest har» (XV, 190—191).

Smerenia este semnul, deosebitor al creştinului ne învaţă Sfîntul

Pseudo-Macarie: *«Dacă vezi pe cineva, care se înalţă şi se umilă de îngîmfare pentru că participă la har, să ştii bine că, chiar dacă face minuni şi învie morţi, dar n-are o idee smerită despre sufletul său şi nu este sărac cu duhul şi disprețuit, este în sine însuşi prada răului.* **Cu toate minunile lui, nu trebuie să-i acorzi încredere, căci semnul creştinismului este, cînd s-a făcut plăcut lui Dumnezeu, că el se forțează să rămînă ascuns în ochii oamenilor şi, chiar dacă are toate bogățiile împăratului, să le ascundă...» (XV, 37).**

învățată de har, *smerenia condiționează progresul spiritual.* **într-adevăr,** *«sufletul, care este cu adevărat prietenul lui Dumnezeu şi al lui Hristos, chiar dacă ar ii făcut mii de lapte de dreptate, se socoteşte că n-a iăcut nimic, din pricina dorului său neîmplinit de Dumnezeu.*

Chiar dacă ar fi sleit trupul său prin posturi şi vegheri, el s-ar purta ca şi cum n-ar fi început încă să pătimească pentru virtuți... De-a lungul zilei flămînd şi însetat, aşa de mare e credința şi dragostea lui că, perseverînd în rugăciune, el rămîne nesatisfăcut privitor la misterele harului şi la posesiunea oricărei virtuți...» (X, 4). **«...Cu toate că fac progrese şi cunosc pe Dumnezeu, ei se socotesc lipsiți de cunoştință. Cînd sînt bogați în fața lui Dumnezeu, sînt săraci în proprii lor ochi. Căci, cînd Hristos «luînd chip de rob» (Filip. 2, 7), a învins pe diavol prin smerenia Sa, prin orgoliu şi umflare însă, şarpele a aruncat jos pe Adam, la început.**

Şi acum, de asemenea, tot acelaşi şarpe, care se ascunde în fundul inimii lor, ruinează şi distruge prin îngîmfare neamul creştinilor» (XXVII, 5).

C U P R I N S

Introducere şi note prof. dr. N. Chițescu *7*

Viata Siîntului Macarie, text tradus **de** Pr. prof. **dr.** C-tin Cornițescu . **36**

sfîntul *MACARIE EGIPTEANUL*

Cefe 50 ***de Omilii duhovniceşti,*** text tradus de Pr. prof. C-tin Cornițescu . **85**

Alte 7 Omilii, text tradus de Pr. prof. dr. C-tin Cornițescu **283**

<*V o t e la primele* 50 *Omilii* 352

N o t e Ia cele 7 Omilii **380**

B i b l i o g r a f i e , de prof. dr. **N.** Chițescu **383**

Indice scripturistic, de prof. dr. **N.** Chițescu **386**

Indici analitici reali şi onomastici, **de** prof. dr. **N.** Chițescu **389**

C u p r i n s 404

Redactor : ION CIUTACU Tehnoredactor: Pr. VALENTIN BOGDAN.

Format 16/70X100, legat 1/1. Coli de tipar 25,25.
Comanda nr. 108.

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC
ŞI DE MISIUNE AL BISERICII ORTODOXE ROMANE